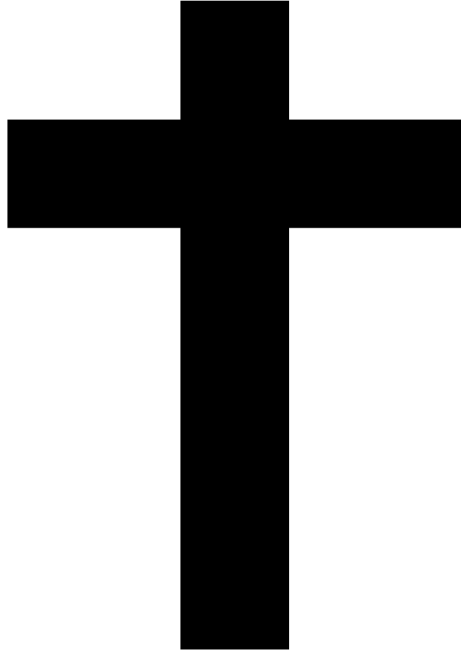

KARINΞEGE NŌMΞΞ
NIVONŌ

New Testament and Shorter Old Testament in Senoufo, Mamara

KARINĒĒGE NŌMĒE NIVONŌ

New Testament and Shorter Old Testament in Senoufo, Mamara

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mamara Sénoufo (Sénoufo, Mamara)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2014-08-10, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.

- You do not sell this work for a profit.

- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

85728ed7-78f8-58e8-8967-0e976c0c2423

Contents

WURUTI	1
ZHONASI	5
MACOO	8
MARIKA	50
LUKA	76
YOHANA	119
KAPYEGEE	152
OROME SHĒĒN	196
1 KORENTE SHĒĒN	217
2 KORENTE SHĒĒN	237
GALASI SHĒĒN	250
EFESE SHĒĒN	258
FILIPE SHĒĒN	264
KOLOSE SHĒĒN	269
1 TESALONIKI SHĒĒN	274
2 TESAKONIKI SHĒĒN	279
1 TIMOTE	282
2 TIMOTE	288
TITE	292
FILEMŌ	295
HEBURUU	297
YAKUBA	312
1 PYĒĒRI	318
2 PYĒĒRI	324
1 YOHANA	327
2 YOHANA	332
3 YOHANA	333
ZHUDE	334
KASHĒĒ	336

Wuruti Semε wemu w'a Wuruti wo keree kee ge

Elimelēki ni wu kpuun li keree

¹ Caṇa nii lemu ni Yawutuu pu wo fanha ki bye kiirikɔɔn pu keŋe ni ge, xuugo ka ya pa jé fiige ki ni lee caṇa nii li ni. A Betilēhemu shen ná wa di yiri ni wu shɔ ni wu jalaa shuun ni Zhude fiige ki ni, na she tateŋge sha Mowabu fiige ki ni. ² Wee ná wu mege ki bye na Elimelēki, wu shɔ wu mege di je na Nɔmi, ja wa mege di je na Makilɔn, wusama mege di je na Kilijɔn. Efirata shi sheen pu bye pii na foro Zhude fiige ki ni Betilēhemu ni. Ba p'a nɔ Mowabu fiige ki ni we, na diin wà.

³ A Nɔmi poo Elimelēki wu ba xhu, na Nɔmi ni jalaa shuun wu yaha wà. ⁴ A pee jalaa p'i ba Mowabu shi wu wo pushaa shuun wa lenje. Cee wa mege ki bye na Jripa, wa mege di je na Wuruti. A p'i yèe ke shishiin pye wà. ⁵ Lee kadugo na a Makilɔn ni Kilijɔn wu be di ba xhu. Ayiwa, a Nɔmi di bɔɔn wu poo we, ni wu jalaa shuun wu ni.

Wuruti ya taha Nɔmi na na pa Betilēhemu ni

⁶ Ayiwa, ba Nɔmi ya pa logo na Tēhene Baa Kile ya wu shi sheen pu tege, na jɔlige kan pu mu na wu yaha Mowabu fiige ki ni we, a wu ni jalaa cèe p'i gbegele na p'i yiri wà, p'a gaanji wu to fiige ki ni. ⁷ Wee tuun wu ni, xuu wemu ni pu bi tiin ge, a wu yiri wee xuu wu ni. A jalaa cèe shuun wu be di daha wu na. A p'i koo lɔ na guri na gaanji Zhuda fiige ki ni.

⁸ Wee tuun wu ni a Nɔmi di wu jalaa cèe shuun wu pye: «Yi shuun wu beeri pu kuri, wa beeri w'a se wu nu puga. Y'a saama pye ne na, piimu p'a xu ge, na saama pye pee be na. Tēhene Baa Kile wu she jɔ yi be na mu lee jɔgana li na! ⁹ Tēhene Baa Kile wu she jɔnɔnɔ kan yi beeri nigin nigin wu mu yi namaa gbaya ni!» A wu xhɔ na jɔɔɔnɔ fò kan pu mu. A p'i sipyaa le na suu. ¹⁰ A p'i Nɔmi pye: «Ahayi! Wèe na daha ma na da gaanji fo ma shi sheen pu wo fiige ki ni.»

¹¹ A Nɔmi di pu pye: «Na nagoo, yi kuri! Naha na y'a da binne da se ni na ni we? Jire n'a da ba gan sanha jalaa piitiilee mu pee pu ta jeri yi namaa laa? ¹² Yi kuri y'a se na nagoo! Y'a se! Ne le toro gbajiire tãan. Ali ná jehhe da ba bye ne mu nijaa ye pyaa, na jo ne dà li na jo ne na ba funaṇaa kii se, ¹³ ta yee bi da zhe shege na gbaya ni, yi na yere fo pee ba le, p'i na yi lenje pye pu cèe ge? Ahayi, na nagoo! Kanhama pemu pu wa ne na ge, p'a soro fo xuuni na toro yee wo pu tãan, bani Tēhene Baa Kile ya wu keŋe ki fanha digi ne na. ¹⁴ A p'i sipyaa kii su sanha. Lee kadugo na a Jripa di jɔɔɔnɔ fò kan wu yashɔ wu mu, na gari, ga a Wuruti di daha yaha wu feni. ¹⁵ A Nɔmi di ba Wuruti pye: «Ma cuun wu wii w'a kari wu puga sheen ni wu peenje yanmuyɔ yi yiri. Ma be wu kuri m'a se wu feni.»

¹⁶ Ga a Wuruti di jo: «Ma ganha bu na kɔri, fo di laha ma na di guri ma feni we! Bani xuu xuu ni m'a gaanji ge, wà ne be w'a da se. Xuu xuu ni m'a da diin ge, wà ne be w'a da diin. Piimu pu je ma wo shi sheen pu ge, pee na bye ne be wo shi sheen. Wemu wu je ma wo Kile wu ge, wee na bye ne be wo Kile we. ¹⁷ Xuu beeri ni m'a she xhu ge, wà ne be w'a da xhuu, p'i na le wà. Kaa latii bu ne waa laha mu na xu kadugo na, Tēhene Baa Kile wu kanhama nigbɔ shan na jɔnɔ ni!» ¹⁸ Ba Nɔmi ya Wuruti ta w'a nɔɔ yaha wu na lee nɔɔgana li na we, wu ya yaaga jo nige we.

¹⁹ Wee tuun wu ni a p'i gari mu shiizhan fo na she nɔ Betilēhemu ni. Ba p'a nɔ jé wà we, a lee di kulo li sheen pu beeri fo. A cèe p'i ganha na yu: «Nɔmi w'a sii tii pye we ya?» ²⁰ A Nɔmi di pu jɔ shɔ na: «Yi ganha ba na pyi nige Nɔmi we (Nɔmi kɔri je fereme fɔɔ), ga y'a na pyi Mara (lee kɔri je kanhama fɔɔ), bani Se Beeri Fɔɔ ya kanhama shan ne jɔnɔ ni. ²¹ Tuun wemu ni ne foro naha na gaanji ge, ne bye yara fɔɔ, ga a Tēhene Baa Kile di she ne kewaye wo kurunɔ na pa lenje. Naha na yi na pyi sanha Nɔmi na Tēhene Baa Kile yaha w'a ḡmahana jeri ne feni we? Se Beeri Fɔɔ w'a bɔɔngɔ shan ne jɔnɔ ni.»

²² Ayiwa, mu Nɔmi ni wu ja shɔ Mowabu shi shen Wuruti w'a kuri pa mu lee pagana

li na na yiri Mowabu fiige ki ni. Orije* shinma wu wo yalɔɔɔ ti lɔduun ni p'a nɔ Betilehemu ni.

2

Wuruti ya kari di zhe shinma fugi Bowazi wo tɛge ni

¹ Nɔmi poo wu puga shen wa bye wà. Ná baraga wo wu bye wii, na ne yara fɔɔ na foro Elimeleki wo kpuun li na. Wee mege ki bye na Bowazi.

² Cana ka a Mowabu shi shen Wuruti wu ba Nɔmi pye: «Na yaha di she kerɛye yi ni, wa bu she nunɔ jaari na na, di da shinma furi weefɔɔ feni. A Nɔmi di wu pye: «Ta se na poro!» ³ Wee tuun wu ni a wu gari tɛge ka ni, na she ganha na shinma wu furi faapyii pii feni. Li kanudanga a kee tɛge k'i she da Bowazi wogo, Elimeleki wo kpuun shen wa.

⁴ Ayiwa, a Bowazi di ba yiri Betilehemu ni na nɔ, na faapyii pu pye: «Yi faabye! Tɛhɛnɛ Baa Kile wu pye ni yi ni!» A p'i wu jɔ shɔ na: «Uun faabye! Tɛhɛnɛ Baa Kile wu duba ma mu!» ⁵ Lee kadugo na a Bowazi di faapyii pu jahagbaa fɔɔ wu yiri na wu pye: «Le cebilere le di ne jɔgɔ we?» ⁶ A faapyii pu jahagbaa fɔɔ wu wu jɔ shɔ na: «Mowabu shi shen cee wemu w'a taha Nɔmi na na pa na yiri Mowabu fiige ki ni ge, wee wu wa. ⁷ W'a ne jɛeri na ne wu yaha wu da furi shinmakɔɔn pu kadugo yiri kalapɔhɔɔ ki te ni. Fo jisɔɔgɔ ki na w'a pa. Wu di pa ge, wu sanha nmɔ we, fo nime ye w'a she nmɔ jeri.»

⁸ A Bowazi di Wuruti pye: «Na poro, niwegee shan! Ma ganha bu she shinma fugi nige tɛge katii ni we! Ma ganha bu laraga kɔn nahame na we! M'a gori naha ni na wo kapyebyezhaa pu ni! ⁹ Ta pu wii, pu ba xuu wemu kɔɔn, ma da furi wà pu feni! Ne yi jo na kapyebyii pu mu jo wa ganha bu nɔ ma na we. Waga ba ma ta, m'a fulo kuzhɔyɔ yi na, m'a gba kapyebyii pu wo lokogo ki ni!» ¹⁰ Wee tuun wu ni a Wuruti di nuguro sin Bowazi fɛɛ ni, na wu pye: «A ne bye dii na fɛrɛmɛ ta mu jaha taan, fo mu ya nunɔ jaari ne na we, ne wemu wu ne nabun ge?» ¹¹ A Bowazi di jo: «Mu ya

lemu beeri pye ma yashɔ wu mu ma poo wu nixhugo na ge, ni mu ya laha ma to we ni ma nu wu taan, na yiri laha ma fiige ki be ni, na ba shi watii wo fiige ni, kee kemu ki ne mu bi sanha kee ce-ε ge, p'a yee beeri jaha jo ne mu. ¹² Lemu m'a pye ge, Tɛhɛnɛ Baa Kile wu ma saraa lee na! Tɛhɛnɛ Baa Kile wu saraa jɔfanɔ wo kan ma mu, Izirayeli wo Kile we, wee wemu wo kapaɔa nɔhɔ ni m'a pa lara ge.

¹³ A Wuruti di wu pye: «Di fɛrɛmɛ ta ma jaha taan na kafɔɔ! M'a ma kapyebyezhɔ wu luu ninɛ, na kafilasaama jo ni wu ni, na ta mu kapyebyezhaa pu d'a pɔɔɔ be ne na.» ¹⁴ Ba liduun w'a pa nɔ we, a Bowazi di wu pye: «Fulo, ma da li, m'a ma buuri wu ninɛ shiga ki ni ma li!» Wee tuun wu ni a Wuruti di diin shinmakɔɔn pu kabanugo. A Bowazi di shinmapya nigaaga ka kan wu mu. A Wuruti di li fo na din, na kisaɔa kemɛ yaha. ¹⁵ Ba w'a pa guri shinma wu jɔ kɔn na furi we, a Bowazi di wu kapyebyii pu pye: «Yi wu yaha wu da furi shinmapɔhɔɔ ki be te ni, wa ganha bu yaaga jo ni wu ni we! ¹⁶ Y'a shinma kaya ya be shaan ninɛ na kɔnhɔ wu da yee be luu! Yi ganha ba wu zɔ yu we!»

¹⁷ A Wuruti di shinma wu fugi Bowazi wo tɛge ki ni fo na she cana ki xɔ. Wemu w'a fugi ta ge, a wu wee sa. A wee di be ni kiloo kelɛɛ taanri (30) shishiin ni. ¹⁸ A wu ba ni wee shinma wu ni puga, na ba wu she wu yashɔ wu na. A Wuruti di wu cana yalige kisaɔa be yeege, na ki kan Nɔmi mu. ¹⁹ A Nɔmi di wu yege na: «Jɔgɔ wo tɛge ni ma d'a we shinma we beeri fugi nijaa we? Tɛge kekɛ ni ma di bye we? Sipyawemu w'a nunɔ jaari ma na ge, Tɛhɛnɛ Baa Kile wu duba weefɔɔ mu!»

Ayiwa, Wuruti ya labye wu pye na cana ki xɔ ná wemu kerɛye ni ge, a wu yi beeri jaha jo wu yashɔ wu mu, na wu pye na wee ná wu mege ki bye na Bowazi. ²⁰ A Nɔmi di wu ja shɔ wu pye: «Tɛhɛnɛ Baa Kile wu duba wee ná wu mu! Bani w'a wu saama pu pyi wèe na ma na jo ba w'a pu pyi xuu pu be na we.» A wu jo sanha na: «Wèe cebooloo piimu p'a yaa na kasɛɛge

* 1:22 Orije ne shinma ba alikama ne we. Ga wu perɛmɛ d'a taan. W'a foro maa feni na toro kalaga taan.

yaha wèe na, na wèe juṅṅ wolo ge, wee wa wu jε Bowazi.»

²¹ Ayiwa, a Mowabu shi shεn Wuruti wu jo sanha: «W'a nε pye sanha bε na: «Ta furi na wo shinma wu kɔnvεε pu feni fo pu ba shε shinma wu bεeri kɔn xɔ.»» ²² A Nɔmi di Wuruti pye: «Lee kunni ya jɔ na poro, ta se m'a ma wo labye wu pyi ni wee wo kapyebyezhaa pu ni. Lee funṅṅ ni ma wa da zhε nige watii wo tεge ni, di zhe kanhama pa nɔ mayε na wε.»

²³ Wee tuun wu ni a Wuruti di ganha na se na shinma wu furi ni Bowazi wo kapyebyezhaa pu ni fo na shε ɔrije ni alikama yalɔɔɔ ti pye t'a xɔ. A wu gori yaha wà wu yashɔ wu taan.

3

Wuruti ya kaa lemu jεeri Bowazi mu ge

¹ Caṅa ka Wuruti yashɔ Nɔmi ya pa wu pye: «Na poro, n'a da xuu wa sha ma mu kɔnhɔ m'a fεrεmε ta. ² Bowazi wemu wo kapyebyezhaa ni m'a bi labye wu pinne na byi ge, wèe ceboro wu jε wii. Wee w'a wu wo shinma shuu fuu nijaa piige. ³ Wee tuun wu ni yiri m'a wuu, m'a nudanga sinme pa tire, m'a ma fazaaya yi le, m'a shε shuu li na. Ga ma ganha bu mayε shε wu na na wu ta wu sanha li na gba wε. ⁴ Wu ba sinne tuun wemu ni, m'a wu tasinnege ki kemε sεeri xuuni, m'a fulu wu na, m'a wu fatɔṅṅ ki laha wu tɔɔyɔ yi na, m'a sinne wu tɔɔyɔ yi ni. M'a yaa na lemu pye lee kadugo na ge, wuyε pyaa na yee saya jaha jo ma mu.»

⁵ A Wuruti di wu jɔ shɔ na: «Keree kiimu bεeri m'a jo na mu ge, n'a da zhε ki bεeri pye.» ⁶ A Wuruti di gari shuu li na, wu yashɔ w'a keree kiimu bεeri jo wu mu ge, a wu shε kee bεeri pye.

⁷ A Bowazi di ba li, na gba a wu funṅṅ di sii taan xuuni, a wu gari na shε sinne wu ɔrije shinmapya wu tàan. A Wuruti di beele fulu wu na, na fatɔṅṅ ki laha wu tɔɔyɔ yi na, na sinne wu tɔɔyɔ yi ni. ⁸ Ba jɔṅε k'a pa jɔ wε, a Bowazi di ba gburogi yiri, na jɔṅṅ wii wu tɔɔyɔ ni wε, na cee wa nizinnege ta wà.

⁹ A wu jo: «Jɔṅṅ wi wε?» A cee wu jo: «Nε Wuruti wi, ma kapyebyezhɔ we! Ma fatɔṅṅ

ki tɔ na na, bani wèe ceboro wemu w'a yaa na wèe juṅṅ wolo ge, wee mu jε.

¹⁰ A Bowazi di wu pye: «Wuruti, Tεhεnε Baa Kile wu duba ma mu! Le m'a pye mε nimε ge, lee ya li shεε na m'a pye jɔmεε fɔɔ ma yashɔ wu shizhaa na na ye taashiine li bε na. Bani mu bi da zii daha levεε p'a nɔhɔ ni, pu kabyya fεε, kelee pu la baa fεε.

¹¹ Ayiwa nimε, ma ganha bu fya wε na poro. Ma bu kaa bεeri jo na mu, lee n'a da bye ma mu. Bani pu bεeri ya li cε na mu ya pye cee wemu ya tii ge. ¹² Can wu jε wii, nε kunni jε yee ceboro, wemu ya yaa na mu juṅṅ wolo ge, ga yee ceboro wa jε wà, juwuuro t'a wee tεnε na ye nε na.

¹³ Shɔn naha! Di ba shε wee ná wu pεrεgi jiga jisɔɔṅ na, wu bu da wu na da zɔɔ wu ma juṅṅ wolo. Wu bu shε sɔɔ, wu na li pye. Wu bu shε li she, n'a da jɔmεε lɔ ma mu, jo nε na ma juṅṅ wolo Tεhεnε Baa Kile jɔi wo wu mεge na. Sinne naha fo jiga ba shε mug!

¹⁴ Wee tuun wu ni a Wuruti di sinne Bowazi tɔɔyɔ yi ni fo na shε kpεenge pye ki na woni. A wu ba sɔɔ yiri na kpεenge ki ta ki sanha nɔ wa wu wa cε wε. Bani Bowazi bi wu pye na wu ganha bu sipya wa shishiin yaha wu li cε na cee wa w'a pa shuu li na wε. ¹⁵ Ba w'a yiri na giin da gaanj wε, a Bowazi di wu pye: «Pa ni ma fadegbɔhɔ ki ni! M'a ki co xuuni!» A wu ki co xuuni, a Bowazi di ɔrije shinma kiloo kε ni kaguro shishiin le ki ni, na wu tugo ki taan, na ganha na gaanj kanha ki ni.

¹⁶ Ba Wuruti ya shε nɔ wu yashɔ wu na wε, a wee di wu yege na: «Dii yi d'a shε da wε porofɔɔ we?» Lemu bεeri Bowazi ya pye wu mu ge, a wu lee bεeri paari wu yashɔ wu mu. ¹⁷ A wu wu yashɔ wu pye sanha: «Wee w'a we ɔrije shinma kiloo kε ni kaguro we kan nε mu, bani w'a bi jo na nε kewaye wo ya yaa na kuri pa jé mu feni wε. ¹⁸ Wee tuun wu ni a Nɔmi di wu pye: «Porofɔɔ we, tiin naha fo kii keree kii ba shɔnri shɔnrigana lemu na, bani wu ya kii keree kii shɔnri nijaa wε, wu jaha da ga jɔṅε wε.

4

Bowazi ya Wuruti lenε

¹ A Bowazi di gari kulo li tajege ki ɲɔ na, xuu wemu ni p'a ma keree ki shɔɔnri ge, a wu she diin wà. Bowazi bi ná wemu kaa jo Wuruti mu na ɲuwuuro t'a wee tɛɛɲɛ xuuni ge, a wee di ba nɔ na doroo. A Bowazi di wu pye: «Ee! Shen wefɔɔ, gbara naha, m'a diin!» A ná wu fulo, na diin. ² Wee tuun wu ni a Bowazi di kulo li nɔhɔɛɛ ke wa ɲaha bulo, na pee pye na pu be pu pa diin. A pu be di ba diin.

³ Ayiwa, ɲuwuuro t'a ná wemu tɛɛɲɛ xuuni ge, a wu wee pye: «Nɔmi kunni ya yiri Mowabu fiige ki ni na pa, m'a lee ce. W'a li she na wee da wu caboroná Elimeleki wo tege ki pere. ⁴ Ne jo di yi jo ma mu, jo ma ki shɔ kulo li nɔhɔɛɛ pee, ni sipyii pusamaa beeri nii na piimu beeri pu wa naha ge. Ma bu da ma na da wu ɲuɲɔ wolo, m'a wu ɲuɲɔ wolo! Ma shiin bu da m'a da wu ɲuɲɔ wolo we, m'a yee be jo na nii na. Bani ɲuwuuro ti bu laha mu na, ne na t'a da nɔ.» A ná wu jo: «Uun, ne na wu ɲuɲɔ wolo.» ⁵ A Bowazi di jo sanha: «Ayiwa, ma bu tege ki shɔ Nɔmi mu, wee tuun wu ni m'a yaa ma Mowabu shi shen Wuruti be ɲuɲɔ wolo, kɔnhɔ shi di ba da wu poo wu nixhugo ki mu, wemu na ba bye wu cen wu lɔvɔɔ ge.» ⁶ A ná wu jo: «Wee tuun wu ni, ni li ɲɛ mu, n'a da já wu ɲuɲɔ wolo nige we, bani ne bu lee pye, n'a da jaagi shan naye pyaa wo cen wu na. Wu ɲuɲɔ wolo maye mu, lee be we n'a da já we. ⁷ (Taashiine ni Izirayeli ni, wa bu wa keje yaaga shɔ kelee na ma ɲuwuuro faa; kalee lemu li bi lee fiinne ge, lee li wa me: Wa wu da wu wo tanhaɲa wolo, na ki kan wa mu. Lee ma li she na lemu ɲɔ pu shuun wu beeri ya wo ge, na p'a be li ɲuɲɔ ni.) ⁸ Ná wemu na ɲuwuuro ti bi nɔ ge, a wee di Bowazi pye: «Wu ɲuɲɔ wolo!» A wu wu tanhaɲa wolo na kan wu mu.

⁹ Ayiwa, sipyii piimu pu bye wà na fara nɔhɔɛɛ pu na ge, a Bowazi di pu beeri pye: «Yee pu wa li seereɛɛ niɲaa na jo yaaga yaaga k'a bye Elimeleki mu ge, ni yaaga yaaga k'a pye Kilijɔn ni Makilɔn mu ge, ne yee beeri shɔ Nɔmi mu. ¹⁰ Lee funɲɔ ni n'a da Mowabu shi shen Wuruti lɔ na pye na shɔ, Makilɔn ya xu na cee wemu yaha ge, kɔnhɔ shi di ba da wu nixhugo ki mu, na fara lee na, kɔnhɔ wu mege ki ganha bu biin fefeɛ wu cebooloo pu niɲɛ ni wu to kulo li ni we.

Yee pu wa lee wo seereɛɛ niɲaa.»

¹¹ Ayiwa, nɔhɔɛɛ pu fara sipyii pusamaa beeri na piimu beeri pu bye kulo li tajege ki ɲɔ na ge, a pu beeri di jo: «Uun, wèe wa li seereɛɛ. Cee we w'a jin ma puga ki ni ge, Tehene Baa Kile wu wu pye ba Arasheli ni Leya ɲɛ we, pee piimu p'a Izirayeli nagoo pu beeri se ge. Kile wu fanha kan ma mu Efirata shi wu ni, wu mege nigbɔhɔ da ma mu Betilehemu kulo li ni! ¹² Tehene Baa Kile wu nagoo niɲehemee da ma mu le cebilere le na, ma kpuun l'i bye Perɛzi wuu li tuugo, Tamari ya Perɛzi wemu se Zhuda mu ge.»

Nɔmi ya ɲabige ka ta

¹³ Ayiwa, a Bowazi di Wuruti lenɛ. A Tehene Baa Kile di duba wu mu. A wu yere yacere na, na funana se. ¹⁴ A Betilehemu wo cee p'i ganha na Nɔmi pyi: «Tehene Baa Kile w'a sɔni! Sipya wemu w'a da ba ma lɔ wu yere ni ma keree beeri ni ge, w'a wee pye wee ya se niɲaa. Kile wu mege nigbɔhɔ da we pya we mu Izirayeli fiige ki ni! ¹⁵ We pya we na ba ma luu ɲiɲɛ, na yere ni ma keree ni ma ni ma lege ki be ni. Ma ja shɔ we, w'a ye jalaa gbarashuun na, bani ma kaa l'a dan wu ni. Wee w'a ke ɲabige ke se ma mu.

¹⁶ A Nɔmi di pya wu co, na wu taha wu dodonɔ na. Wee shiin w'a wu lɔ, na ganha na wu biini. ¹⁷ A Nɔmi wo tiinne cee p'i ganha na mujonɔɔ waa na yu: «Nɔmi ya ja ta!» Pu ni Nɔmi ni, a p'i pya wu mege le na Obedi (lee kóri ɲɛ wemu w'a fungɔngɔ yeri sipya na ge). Obedi w'a pye Izayi wo to we, Izayi di ɲɛ saannaa Dawuda to.

Saannaa Dawuda nɔhɔ tayirige

¹⁸ Perɛzi wo kadugo ki sipyii pu meye yi ye:

- Perɛzi w'a Esirɔmu se.
- ¹⁹ A Esirɔmu di Aramu se.
A Aramu di Aminadabu se.
- ²⁰ A Aminadabu di Nasɔn se.
A Nasɔn di Salimɔ se.
- ²¹ A Salimɔ di Bowazi se.
A Bowazi di Obedi se.
- ²² A Obedi di Izayi se.
A Izayi di saannaa Dawuda se.

Zhonasi Σεμε wemu w'a Kile tudunmɔɔ Zhonasi keree yu ge

Zhonasi ya fe na gbee Tehenε Baa Kile naha na

¹ Cana ka Tehenε Baa Kile ya Amitayi ja Zhonasi pye:* ² «Yiri, m'a she Ninive* kugbɔɔ li feni! M'a she jo ni kulo li sheen pu ni ni mujuugbɔɔ ni, bani pu kuumɔ p'a pele ye ne naha taan.» ³ Ga a Zhonasi di yiri, na wu baa gbee Tehenε Baa Kile naha na. Lee funɔ ni a wu gari Zhopa suumɔ lɔhɔ ki kɔrɔyɔ yi tayerege ki ni, na she kɔrɔgɔ ka ta wà kemu bi se Tarisisi ni ge. A wu jé jé pereme pu kan, na jé tiin kɔrɔgɔ ki ni na gaanj ni pee ni Tarisi ni, kɔnhɔ wu laha Tehenε Baa Kile taan.

⁴ Ga a Tehenε Baa Kile di kafεεgbɔhɔ ka yirige suumɔ lɔhɔ ki na. A kafεεge k'i sii pele fo kɔrɔgɔ ki na zhaa di gyεεgi. ⁵ A kɔrɔgɔ ki kapyebyii p'i sii fya fo xuuni. A pu bæeri di ganha na pu kileleε jεeri. A p'i kɔrɔgɔ ki funɔ tuguro ti wolo wá lɔhɔ ki ni, kɔnhɔ kɔrɔgɔ k'i faha. Lee bi Zhonasi ta wee ya tigi kari fo kɔrɔgɔ ki maazaɲa ki ni, na she sinne ηmunɔ tara wà. ⁶ A kɔrɔgɔ ki paavɔɔ wu gari Zhonasi feni, na she wu pye: «Mu d'a sinne yaha na ηmunɔɔ do? Ma be wu yiri m'a ma wo Kile wu jεeri. La wa la ni wu na wu funɔ sha ni wù kaa ni, na wù jɔnɔ wolo, kɔnhɔ wù ganha bou gyεεgi we.»

⁷ Ayiwa a kɔrɔgɔ ki kapyebyii p'i puye pye: «Yi pa wù kagaanshaan pye, wemu wuu na ke bɔngɔ ke wa nɔni wù na ge, kɔnhɔ wù weefɔɔ ce.» A p'i kagaangaa ki shan, a Zhonasi wo kagaan l'i lɔ. ⁸ A p'i Zhonasi pye: «Lemu li wa ke bɔngɔ ke nɔni wèe na ge, lee jo wù mu. Mii mu d'a yiri we? Labye weke tuugo mu di wa byi we? Fiige keke shen mu di jε we? Shi weke shen mu di jε we?» ⁹ A Zhonasi di pu jɔ shɔ na: «Heburu ne jε, Tehenε Baa Kile ne bele, Fugba Kile we, wee wemu w'a suumɔ lɔhɔ

ni jinε ki yàa ge.» ¹⁰ A wu pu pye sanha na Tehenε Baa Kile naha na wee ya fe na gbee. A p'i sii fya fo xuuni, na Zhonasi pye: «Naha na ma d'a le pye we?» ¹¹ A suumɔ lɔhɔ ki lokuruyo y'i ganha na bele na se naha na, lee funɔ ni, a p'i Zhonasi pye: «Lekε wèe d'a yaa na pye mu na, kɔnhɔ lokuruyo y'i yere we?» ¹² A Zhonasi di pu pye: «Yi na lɔ wá suumɔ lɔhɔ ki ni, lokuruyo yi na yere, bani ne li ce jo ne wuu na ke kafεεgbɔhɔ ke wa yee taa.» ¹³ A kɔrɔgɔ ki kapyebyii p'i pu se bæeri pye, kɔnhɔ p'i kɔrɔgɔ ki paa fulo kɔnɔ ki na, ga pu ya já we, bani la li bi faraa lokuruyo yi bele wu na. ¹⁴ Wee tuun wu ni a p'i Tehenε Baa Kile jεeri na: «Ee! Tehenε Baa Kile jɔnɔ jaaari wù na, ma ganha bu wù yaha wù kyεεgi we ná we wuu na we. Ma ganha bu jaagi baa fɔɔ shishan foo yege wù na we, bani lemu l'a taan mu mu ge, Tehenε Baa Kile, lee mu ya pye.» ¹⁵ Lee kadugo na a p'i Zhonasi co, na wu wá suumɔ lɔhɔ ki ni. Lee taapile li ni a lokuruyo ye ni kafεεge ki bæeri di yere. ¹⁶ Ba lee ya pye we, a kɔrɔgɔ ki kapyebyii p'i sii fya fo xuuni Tehenε Baa Kile na. A p'i saraya wolo kan Tehenε Baa Kile mu, na jɔyɔ be faa wu mu.

2

Zhonasi ya Kile jεeri na wu yaha fya wu funɔ ni

¹ Wee tuun wu ni a Tehenε Baa Kile di fyatabaaga ka pye k'a she Zhonasi lɔ jɔ. A wu caya taanri ni nibiye taanri pye kee fyatabaaga ki funɔ ni.* ² Na Zhonasi yaha fya wu funɔ ni, a wu wu Kafɔɔ Tehenε Baa Kile wu jεeri na:

³ «Na ne yaha na kanhama pu ni,
Tehenε Baa Kile ne mu jεeri,
a mu di ne jɔ shɔ.

Na ne yaha xu wo nibiige ki ni,
ne mee su mu feni,
a mu di ne mee li logo.

⁴ M'a bi na wá suumɔ locogonɔ ki nɔhɔdaan.
A lɔhɔ k'i na jɔnɔ jɔ.
A suumɔ lokuruyo y'i fɔ toro na jɔnɔ
ni.

* **1:1** 2 Saannaa 14:25 * **1:2** Ninive wu bi bye Asiri fiige ki wo kugbɔɔ le. Kee fiige ke ni Izirayeli bi bye peen, lee na Jonasi funɔɔ bye Kile wu jɔnɔ jaaari pu na we. * **2:1** Macoo 12:40

5 Nε bi yu jo m’a na kəri laha maye àan.
 Ga ne na ba ma Fεfεere Pεεηe Pugbòhò
 ki ja sanha.

6 Suumò lòhò k’a fò ne ηunò jò fo ne na zhaa
 di xhuu.
 Suumò lòhò k’a ne maha círi.
 Suumò lòhò ki nòhòdaan ja k’a bi ne
 katige ki migile.

7 Nε bi tigi fo faaboboyo yi nòhòdaan.
 Niηe ki ηò bi tò wá ne na ma xò fo badaa
 badaa.
 Ga a mu di ne ηii wo wu yeege wecogonò ki
 ni,
 Tεhene Baa Kile, na Kafòò we.

8 Tuun wemu ni ne bi zhaa di xhuu ge,
 a ne funnò di do ni mu Tεhene Baa Kile
 kaa ni.
 A mu di ne ηerege ki logo
 na ma yaha ma Fεfεere Pεεηe Pugbòhò
 ki ni.

9 Piimu p’a yapereε ki pelee ge, kee kiimu ki
 ηe ηunò baa ge
 pee ya pu wo ηijaara takoro li yaha.

10 Ga ne wi ge, ne na ba ma masòηò yoyo cee,
 na saraya wolo kan ma mu.
 Ne ηofaaya yemu faa ma mu ge,
 ne na ba yee beeri wolo yi tεhene na,
 bani mu Tεhene Baa Kile w’a sipya ηunò
 wo.»

11 Ayiwa a Tεhene Baa Kile di jo ni fya wu
 ni, a wu she Zhonasi tereηe shan kogonò ki
 na.

3

Ninive sheen ya daajenje jo pu jurumu wu na

1 A Tεhene Baa Kile di Zhonasi pye sanha
 wu tònii shuun wuu ni na: 2 «Yiri, m’a she
 Ninive kugbòò li feni! Jomò pemu n’a jo ma
 mu ge, m’a she pee yere pye ni mujuugbòò
 ni!» 3 Wee tuun wu ni a Zhonasi di yiri, na
 gari Ninive kulo li ni ba Tεhene Baa Kile ya
 yi jo we. Kugbòò li bi sii pye Ninive, ma bu
 jo m’a li jaari, cabyaa taanri ma da bye, ma
 na li círi. 4 A Zhonasi di cana nigin para
 pye na na mujuu waa na yu: «Cabyaa kelee
 shishereε (40) nijaa kadugo na Ninive w’a
 da gyeeegi.» 5 A Ninive sheen di dà Kile Kafila

* 3:5 Na bóròyò fàya le, lee ya li shee na p’a daburaje jo pu jurumu wu na.
 * 3:10 Macoo 12:41; Luka 11:32

wu na. A p’i yi jo waha kulo li sheen pu beeri
 mu na pu suun le, na co nòhòpiire ti na, na
 she nò sipyileye yi na, a pu beeri di bóròyò
 fàya* le.

6 Ba pee jomò p’a nò Ninive fanhafòò wu
 na we, a wu yiri laha wu saanra koro li na,
 na wu saannaa fadegbòhò ki wolo yaha, na
 bóròyò fàya le, na diin shòonrò ni*. 7 A saan
 wu ni wu fanhafenii p’i we saliya we tenje
 kan kulo li sheen pu beeri mu na:

«Sipyii fara yapòyò yi na, niye fara
 yatòpya wu na, ka shishiin ganha bu
 yaaga le ki ηò ni we. Ka shishiin ganha
 bu li we, ka shishiin ganha bu lòhò be
 gba we. 8 Sipyii pu beeri di bóròyò fàya
 le, p’i ya le yapòyò yi be na, pu da
 meheε suu Kile feni, p’i daajenje jo pu
 kapyeguunò kee ni pu katiibaagaa ki
 na, p’i ki ηò yaha. 9 Kile bi giin wu
 ba bòongò kemu nò wù na ge, la wa
 la ni wu na ba ηunò jaari wù na, na
 wu fungòngò ηeri, kònhò wù ganha bu
 gyeeegi we.»

10 Ayiwa a Kile di pu ja p’a daajenje jo, na
 pu kapyeguunò ki ηò yaha. Wu bi bòongò
 kemu gbegele pu kaa na ge, wu ya kee yaha
 nò pu na nige we.*

4

Zhonasi luu ya yiri na naha na Kile ya ηunò jaari Ninive sheen na we*

1 Ayiwa a lee di sii soro Zhonasi ni, a wu
 luu di sii yiri fo xuuni. 2 A wu Tεhene Baa
 Kile ηeri na: «Tεhene Baa Kile, ta ye be ne
 bi jo ma na yaha na fiige ki ni we? Go le
 na ne bi fe na se Tarisisi ni, bani ne li ce jo
 mu ηe Kile wemu w’a saama pyi, na ηunò
 jaari ge. Mu luu ya yiri tòvuyo na we, ma
 taanηeege ki be d’a pelee. Mu bu bòongò be
 naha tii wa na, kee be daajenje na jé ma ni.
 3 Ayiwa Tεhene Baa Kile, na munaa li wolo
 nime, bani xu ya pòrò ne mu ηiifereε ti na.»
 4 A Tεhene Baa Kile di wu pye: «Ta kanii wa
 mu mu wu ma luu yirige le na ge?»

5 A Zhonasi di foro Ninive kugbòò li ni, na
 she diin kulo li Kile-nòhò ki na. A wu gba

* 3:6 Na tiin shòonrò ni, lee ya li shee

na p’a daburaje jo pu jurumu wu na. * 4: Ninive wu bi bye Asiri fiige ki wo kugbòò le. Kee fiige ke ni Izirayeli bi bye peen, lee na Jonasi funnò bye Kile wu ηunò jaari pu na we.

wa yereŋe wà, na diin wee ɲimɛ ni, lemu na ba kulo li shɛɛn ta ge, na ganha na lee ɲaha wii. ⁶ Wee tuun wu ni a Tɛhɛnɛ Baa Kile di gbogo tirige ka pye k'a fin foro, na dɔ, na ɲimɛ tirige Zhonasi ɲuɲɔ na, kɔnhɔ wu funɲɔ di ɲiɲɛ wu kanhama pu na. A kee tirige ki kaa di sii taan Zhonasi ni. ⁷ Ga kee caɲa ki ɲimuguro, kpɛɛngɛ ki na ɲɔ kɔn na woni, a Kile di fyɛngɛ pye k'a jé gbogo tirige ki ni, na ki li, a k'i waha. ⁸ Ba caɲa k'a pa foro wɛ, a Kile di kafɛɛgɛ nivugo yaha pa na yiri Kile-nɔhɔ* ki na. A caɲa k'i dara Zhonasi ɲuɲɔ ki na fo wu na zhaa di jiregi. A wu xu ɲɛɛri Tɛhɛnɛ Baa Kile mu, a wu jo: «Xu ya pɔrɔ nɛ mu ɲiifɛɛɛ na.» ⁹ A Kile di Zhonasi pye: «Ta kaɲii wa mu mu mu wu luu yirige ke gbogo tirige ke kaa na gɛ?» A Zhonasi di Kile pye: «Uun! Kaɲii wa nɛ mu nɛ wu luu yirige fo na nɔ xu bɛ na.» ¹⁰ A Tɛhɛnɛ Baa Kile di jo: «Mu ya ta labye wa shishiin bɛ pye ke tirige ke na kɔnhɔ k'i lɛ wɛ, ga ki ɲiɲaara d'a jé mu ni. Piige ka ni k'a fin, na xhu piige ka ni. ¹¹ Wee tuun wu ni ɲaha na mu di giin nɛ ganha bu ɲuɲɔ ɲaari Ninive kugbɔɔ li na-ɛ wɛ? Lee lemu sipyii p'a ɲɛhɛ sipyii kabɔfonɔɔ xhuu nigin ni kɛlɛɛ shuun (120.000) na ge, pee piimu pu ɲɛ wa ya wu kanige cɛ wolo wu kamɛnɛ ni-i ge, na fara yapɔrɔyɔ ɲiɲɛhɛyɛ bɛ na.

* **4:8** Siwaga ki bye Kile-nɔhɔ ki na, lee l'a bi kafɛɛgɛ ki pye k'a wɛri.

Macoo Kilɛ Jozaama pe pu wa wu Ja Yesu Kirisa kaa yu ge, Macoo wo nigama

Jɔgɔ wu jɛ Macoo wɛ?

Macoo bɛ wu bye Yesu wo tudunmɔɔ kɛ ni shuun wu ni. Girekii p'a Macoo we yiri (Macoo 9:9-13), Heburuu ma jo Levi (Marika 2:14; Luka 5:27, 29). Wee Egilizi w'a wii na wee w'a Macoo Kitabu wu ka.

Fanhafɛɛ wari shɔvɔɔ wu bye wii. Na Yesu yaha jɪnɛ ke na wee tuun wu ni Yawutuu bi bye Oromɛ shɛɛn wo fanha ki nɔhɔ ni. Fanha ki bye kii Yawutuu p'a munaa pɛrɛmɛ kaan. Saan wu bi ma pii jaha bulo p'a munaa pɛrɛmɛ pu shuu Yawutuu pu mu. Tɛɛgɛɛ ni pɛhɛnɛɛ funɔ ni piimu jaha saan wu bi ma bulo ge, Yawutuu pu ma bye pii. Pee kaa jɛ ma dan Yawutuu pusamaa ni wɛ, bani p'a sɔɔ Oromɛ shɛɛn pu mu na kapyɛnɛ pyi pu mu. Pee fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ pu p'a bi sipyii pu ηmahana, na la faraa munaa pɛrɛmɛ pu bɛ na, kɔnhɔ pu bɛ di bye lafɛɛ. Yawutuu pu bi pee wii kɔnɔ ke bɛɛri wo jurumu fɛɛ. Ga Yesu ya jɪnɔ jaaari Macoo na, na wu yiri.

We Jozaama Kitabu we kakana jɪnɔ

Macoo ya we Kitabu we fanha jɛhɛ Yawutuu shizhaa na. Wu sɛmɛ wu kaɲugbɔhɔ ki jɛ na: Yawutuu pu wo saan wu jɛ Yesu, wemu wo jɔmɛɛ Kilɛ tudunmɔɔ p'a lɔ ge.

Macoo ya Yesu kalaa wu taa tayereye kaguro: **1** Faaboboɲɔ ki jɪnɔ wo kalaa we (Macoo 5—7). **2** Yesu ya piimu tun pu shɛ Kilɛ saanra ti kaa jo ge (Macoo 10). **3** Fugba saanra ti wo talɛnɛɛ (Macoo 13). **4** Sipya jiiifɛɛɛ pyegana wu cebooloo n'a daa fɛɛ tɛ ni (Macoo 18). **5** Kalaapiire ti na jɔ Yesu cabaɲa caɲa sige sigegana lemu na ge (Macoo 24—25).

Jozaama Kitabu wu kafila jɪnɔ

Macoo 1—2 Yesu Kirisa nɔhɔ tayirige ni wu se se keree.

Macoo 3:1—4:11 Yohana Batizelipye wo Kilɛ Jomɔ yɛɛ ni Yesu batizeli ni wu nɔwuuro.

Macoo 4:12—18:37 Yesu wo labye we Galile fiige ki ni.

Macoo 19—20 Yesu nigariwo Zheruzalɛmu ni.

Macoo 21 —28 Yesu wo labye we Zheruzalɛmu ni. P'a wu she wà, na wu co, na wu gbo. A w'i ba jɛ.

*Yesu Kirisa nɔhɔ tayirige sɛmɛ
(Luka 3:23-38)*

¹ Yesu Kirisa nɔhɔ tayirige sɛmɛ w'a we. Yesu ya foro saannaa Dawuda shi ni, Dawuda d'a foro Ibirayima shi ni.

² Ibirayima w'a Ishaaga se.

Ishaaga di Yakuba se.

Yakuba di Zhuda ni wu ceboronamaa se.

³ Zhuda di Fɛɛsi ni Zara se, pu nu wu bye Tamari.

A Pɛɛzi di ɛsirɔmu se,

ɛsirɔmu di Arami se.

⁴ Arami di Aminadabi se.

Aminadabi di Nasɔn se.

Nasɔn di Salimɔ se.

⁵ Salimɔ di Bowazi se, wu nu wu bye Araxabi.

Bowazi di Obɛdi se, wu nu wu bye Wuruti.

Obɛdi di Zhese* se.

⁶ Zhese di saannaa Dawuda se.

Saannaa Dawuda di Solomani se, wee nu wu bi fɛnhɛ pye Uri shɔ.

⁷ Solomani di Orobowamu se.

Orobowamu di Abiya se.

Abiya di Azafu se.

⁸ Azafu di Zhozafati se.

Zhozafati di Zhoramu se.

Zhoramu di Oziyazi se.

⁹ Oziyazi di Zhowatamu se.

Zhowatamu di Akazi se.

Akazi di Ezekiyasi se.

¹⁰ Ezekiyasi di Manase se.

Manase di Amɔ se.

Amɔ di Zhoziyasi se.

¹¹ Zhoziyasi di Zhekoniya ni wu ceboronamaa se. Wee tuun wu ni a p'i Izirayɛli sipyii pu co na kari Babilɔni ni.

* **1:5 Zhese:** Wee ninumɔ p'a byi Izayi.

12 Pee sipyii pu na co xə na kari Babilōni ni,

a Zhekoniya di Salaceli se.

Salaceli di Zorobabeli se.

13 Zorobabeli di Abiyudi se.

Abiyudi di Eliyakimu se.

Eliyakimu di Azəri se.

14 Azəri di Sadaki se.

Sadaki di Akimu se.

Akimu di Eliyudi se.

15 Eliyudi di Eleyazari se.

Eleyazari di Matan se.

Matan di Yakuba se.

16 Yakuba di Yusufu se.

A Yusufu di bye Mariyama poo we. Yesu we w'a yiri Kirisa ge, a Mariyama di wee se.

17 Shi wu segee ke ni shishεere wu je Ibirayima ni Dawuda te ni. Lee kadugo na a shi wu segee ke ni shishεere di bye Dawuda ni Izirayeli sheen coduun wu te ni na kari Babilōni ni. A shi wu segee ke ni shishεere di bye na lə wee tuun wu na na pa gbara Yesu seduun wu na.

Yesu Kirisa segana

(Luka 2:1-7)

18 Yesu Kirisa segana li le. Wu nu Mariyama wu bi bye Yusufu curə. Ga na pu yaha pu sanha binne ja we, a Fεεere Munaa sefεere di digi Mariyama na, a w'i yere yacere na. 19 Wu curə Yusufu wu bye sipyitiime, wu funnə bye wu Mariyama mege kyεegi we. A w'i li kən wuyε funnə ni na w'i tee curərə te kyεegi ηmōhərə ni. 20 Na Yusufu yaha ni kee fungəngə ki ni, a Kile wo meleke wa di ba wuyε she wu na ηmunəngə ni, na yi jo wu mu na: «Dawuda ja Yusufu, ma ganha bu fya Mariyama leje na we, bani Fεεere Munaa sefεere ni w'a yere yacere na. 21 Wu na ba funana se, m'a lee mege le Yesu, bani wu na ba wu sipyii pu shə pu jurumu wu na.»

22 Kee keree ki beeri ya pye mu, kənhə Kafə Kile bi yemu jo wu taatuunnə li wo Kile tudunmə wu jə ni ge, yee jə di fa na:

23 «Li wii, dojinε fuceri nacebaa na ba yere yacere na,

na funana se. Li mege na le na

«Emanuweli,»*

lee kōri je «Kile je wèe ni je ni.»

24 Ba Yusufu ya yiri ηmunumə pu na we, na li pye na be ni Kafə wu meleke wu wo kafilajo wu ni. A wu Mariyama furu pə.

25 Ga pu ya pinne ja we, fo na she Mariyama pye w'a tigi wu funazhiire na. A Yusufu di pya wu mege le Yesu.

2

Wərə cεvee ya pa na yiri Kile-nəhə na

1 Yesu ya se Zhude fiige ki ni, Betilehemu ni, saannaa Herədi canja jii ni. Wu nizexhəgə ki na, a wərə cεvee pii di ba na yiri Kile-nəhə na, na nə Zheruzalemu ni. 2 A p'i yegenε pye na: «Yawutuu wo saan we w'a se nime ge, mii wu wa we? Wèe ya wu wərə ja, na wèe yaha Kile-nəhə ke na, na ba di ba wu pele.»

3 Ba saannaa Herədi ya yee logo we, a li wu naha wə fo xuuni, na fara Zheruzalemu sheen beeri na. 4 A Herədi di saraya naha shəonrivεε jujəfεε, ni saliya karaməgəbə pu beeri pinne, na pu yege na: «Kirisa wemu wu je Saan ni Izirayeli wo Shəvə wu ge, mii wu d'a yaa na se we?» 5 A p'i wu jə shə na: «Zhude fiige ki ni Betilehemu kulo li ni, bani Kile tudunmə w'a li ka na:

6 «Mu Betilehemu we wu wa Zhude fiige ki ni ge,

mu wa Zhude fanha kulogoo ki beeri nifenhefenhene-ε de,

bani jujəfəgbə wa na ba foro mu ni,

wee na ba wu shi Izirayeli wu naha.»*

7 Lee kadugo na a Herədi di wərə cεvee pu ηmōhə yiri, na pu yege xuuni, lee wərə li jaduun wu keree na. 8 Na xhə na pu tun kari Betilehemu ni, na jo: «Yi she le pubinne le sha xuuni. Yi bu she li ja, yi ba yi jo na mu, kənhə na be di she li pele.»

9 Ba wərə cεvee p'a saan wu jomə pu logo we, na gari. P'a wərə lemu ja na pu yaha Kile-nəhə ki na ge, a lee wərə l'i doru pu naha na, fo na she nə pubinne li xuu wu ni, na yere wee xuu wu jujə na. 10 Wərə cεvee p'a lee wərə li ja tuun wemu ni ge, na funnə taan xuuni. 11 Ba p'a jé puga ki ni we, na pubinne le, ni li nu Mariyama ja. A p'i nuguro sin, na pubinne li pele, na pu yereye jə mugi, na pubinne li kan sanni,

* 1:23 Ezayi 7:14 * 2:6 Mishe 5:1-2

ni pεεwa yaŋmuyɔ ya bε, yee jε nudanga yawurire, ni nudanga sɪnmε pemu jε na mire ge. ¹² Lee kadugo na, a Kile di pu kaala ηmunɔgɔ ni na pu ganha bu guri zhe Hεrɔdi yiri wε. A p'i gari pu fiige ni koo latii ni.

P'a paa kari ni Yesu ni Misira fiige ki ni

¹³ Wɔrɔɔ cεvεε pu nigaraga na a Kile wo mεleke wa di wuyε she Yusufu na ηmunɔgɔ ni, na wu pye: «Yiri, m'a baa kari ni pya wu ni wu nu wu ni Misira ni, m'a she diin wà fo di ba she jo ni ma ni tuun wemu ni, bani Hεrɔdi na ba pya wu shaa di gbo.» ¹⁴ A Yusufu di yiri kee piinunɔ ki ni, na baa ni pya wu ni wu nu wu ni, na kari Misira ni. ¹⁵ A p'i she diin wà fo na she Hεrɔdi pye w'a xu. Kee keree k'a pye, kɔnhɔ Kafɔɔ Kile ya jomɔ pemu jo wu tudunmɔ wu jɔ ni ge, pee jɔ di fa na: «Nε na ja wu yiri yeege Misira fiige ki ni.»*

P'a nɔhɔpiire ta gbo

¹⁶ Hεrɔdi ya li ja na wɔrɔɔ cεvεε p'a wu jɔ faanna ge, a wu luu di yiri xuuni. A wu sipyii tun kari na pu Betilehemu ni wu tãan kulogoo ki funabiire ti bεeri gbo, temu ti jε ti yee sanha doro shuun tãan wε ge, wɔrɔɔ cεvεε p'a tuun wemu she ge, na bε ni wee ni. ¹⁷ Wee tuun wu ni Kile tudunmɔ Zheremi bi yemu jo ge, a yee jɔ di fa. Wu bi jo na:

¹⁸ «Sipyii ya mεhεε logo na foro Arama koomɔ pu ni:
Xugunɔɔ ni sipyaa.
Araseli w'a wu nɔhɔpiire yamεhεε suu.
Pu ya wu fehεjε ta kɔnhɔ wu luu di jinjε wε,
bani p'a xu xɔ.»*

P'a kuri foro Misira ni

¹⁹ Hεrɔdi nixhugo na a Kile wo mεleke wa di wuyε she Yusufu na ηmunɔgɔ ni, na wu yaha Misira fiige ki ni. ²⁰ A wee mεleke wu jo: «Yiri m'a guri ni pya wu ni wu nu wu ni Izirayeli fiige ki ni, bani piimu pu bi pya wu shaa di gbo ge, pee ya xu.» ²¹ A Yusufu di yiri, na guri ni pya wu ni wu nu wu ni Izirayeli fiige ki ni. ²² W'a logo na Arikilasi w'a tiin wu to Hεrɔdi wu tatεengε ki ni, na pye Zhude fiige ki saan ge, a Yusufu di fya

wu ya sɔɔ na she wà wε. A Kile di wu funnɔ to ηmunɔgɔ ni, na wu she Galile fiige ki ni.

²³ A wu she diin kulo la ni wà lemu mεge ki jε na Nazareti ge, kɔnhɔ Kile tudunmɔ pu bi yemu jo na Yesu na ba yiri Nazareti shen ge, yee jɔ di fa.

3

Yohana Batizelipye wo Kile jomɔ yere

(Marika 1:1-8; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28)

¹ Ayiwa, caŋa ka Yohana Batizelipye ya kari siwaga ki ni, Zhude fiige ki ni, na she Kile jomɔ pu yere li jɔ kɔn wà. ² Wu bi sipyii pu yeri na: «Yi daajεjε jo yi jurumu wu na, bani Kile saanra* t'a tεεjε.» ³ Yohana Batizelipye kaa Kile tudunmɔ Ezayi bi byi na:

«Mujuu l'a fòro siwaga ki ni na:

«Yi Kafɔɔ wu koo li yàa!

Yi wu korogoo ki tiil!»*

⁴ Fàya yemu yi bye Yohana na ge, yee bi yàa ni jɔhɔyɔ shiire ni, sεεge di jε wu yapɔgɔ. Kabeeye ni wegeye funnɔ sεεε, yee yi bye wu jɔlige. ⁵ Zheruzalemu sheen, ni Zhude fiige ki bεeri, ni Zhuruden Gba wu kabanugo kulogoo ki bεeri bi se Yohana yiri, ⁶ na yeree pu jurumu wu na, na puyε kaan Yohana mu wu na batizeni Zhuruden Gba lɔhɔ ki ni. ⁷ Ba Yohana ya li ja na Farizheεn, ni Sadushεen nijehεmεε pu bi ma na puyε kaan wu mu wu na batizeni wε, a wu pu pye: «Yee matɔn nagoo piiri, jɔgɔ w'a yee kaala na yee pu paa Kile wo loyire nibana li jaha na wε? ⁸ Kapyegeε kiimu k'a li sheε na y'a daajεjε jo yi jurumu wu na ge, y'a kee pyi. ⁹ Yi ganha ba yi funyɔ kɔɔn ye na Ibirayima wu jε yee to wε. Bani n'a da yi jo yi mu, Kile na já ye faakageeye ye jεri na pye Ibirayima nagoo. ¹⁰ Kacerege k'a lɔ na xɔ, di da tiye yi niyε yi cere. Tige bεeri ki jε ki ya nagoo nizaamaa pyi-i ge, kee na ba gɔn, na ki wá na ni.

¹¹ «Nε kunni w'a yee batizeni lɔhɔ ye ni. Lee w'a li sheε na y'a daajεjε jo yi jurumu wu na. Ga wa w'a ma nε kadugo, wee fanha ya jεhe nε wogo na. Ali na wu tanhaya ye ye pyaa bε wolo wu tɔɔyɔ na, nε yaa ni lee

* **2:15** Oze 11:1 * **2:18** Zheremi 31:15 * **3:2 Kile saanra:** Tee ninuuro ti jε fugba saanra te. Yawutuu pu bi gbara p'a Kile mεge yiri wε, lee wuu na Macoo ya li kani wu wo Jozaama pu ni na fugba saanra. * **3:3** Ezayi 40:3

ni wε. Wee na ba yi batize Fεfεεε Munaa ni na ni.* ¹² Wu shinma fδ fδ yaaga ki wa wu keŋε ni. Wu na ba sigiye yi fδ na wolo shinmapya wu ni. Wu na ba shinmapya wu kemε, na wu le wu kpδδn ni. Ga wu na ba sigiye yi sδrogo nafugibaaga ni.»

*Yohana ya Yesu batize
(Marika 1:9-11; Luka 3:21-22)*

¹³ Ayiwa, a Yesu di yiri Galile fiige ki ni na pa Zhurudεn Gba wu jδ na Yohana yiri, kδnhδ Yohana di ba wu bε batize. ¹⁴ A Yohana di ganha na li shege, na jo: «Mu w'a yaa na nε batize goo, a m'i dεrεε na ma nε mu ya?» ¹⁵ A Yesu di wu pye: «Sδδ lee na, lee di bye mu nime, bani lee pyegana li funŋδ ni w'a da Kile wo jidaan wu pye.» A Yohana di sδδ, na wu batize. ¹⁶ Ba Yesu ya batize na xδ wε, na foro lδhδ ki ni. Taapile ni a fugba wu jδ di mugi. A Yesu di Kile Munaa li ja li na diri na ma wu mu ba gbegbe shazhira jε wε, na ba do wu na. ¹⁷ A mujuu la di foro fugba wu ni na: «Nε jidaan Ja wu jε we, wu kaa l'a dan nε ni tehεnε baa.»

4

*Shitaanni ya Yesu taanna wii
(Marika 1:12-13; Luka 4:1-13)*

¹ Lee kadugo na a Fεfεεε Munaa di Yesu jaha co na kari siwaga ni, kδnhδ Shitaanni di she wu taanna wii. ² A w'i suun le na ta cabyaa kelee shishεεε (40) ni nibiiye kelee shishεεε. Lee kadugo na, a xuugo di wu ta. ³ A Shitaanni di fulo wu na, na wu pye: «Ma bi jε Kile wo Ja we, ye faakageeye ye pye na yi jeri buuri.» ⁴ A Yesu di wu jδ shδ na: «L'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Nδ yalige ye wa sipya jδ shaa wε,
ga fo jomδ pemu bεeri Kile ya yu ge.»*

⁵ Lee kadugo na a Shitaanni di gari ni wu ni Fεfεεε Kulo li ni, na she wu yaha Kile-
pεεŋε pugbδhδ ki jidii li ni, ⁶ na wu pye: «Ma bi jε Kile wo Ja we, kδn to jinε na. Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Kile na ma kaa jo wu mεlekεε pu mu,

pee na ma co pu keye ni,
kδnhδ ma tδδgδ ganha bu guu

* **3:11 Na batize Fεfεεε Munaa ni na ni:** Lee kδri wu jε na Fεfεεε Munaa le, ni na ki na ba wδ pye fεfεε. * **4:4**

Duterεnδmε 8:3 * **4:6** Zaburuu 91:11-12 * **4:7** Duterεnδmε 6:16 * **4:10** Duterεnδmε 6:13 * **4:16** Ezayi 8:23; 9:1-2

kagerεŋε yafiin na wε.»*

⁷ A Yesu di wu pye: «L'a ka bε sanha Kile Kafila wu ni na:

«Ma ganha ma Kafδδ Kile taanna wii wε.»*

⁸ Lee kadugo na a Shitaanni di wu lδ sanha na she yaha faabobotδδngδ ka fugba ni, na she koŋδ saanra ti bεeri, ni ti nδδrδ wu bεeri she wu na, ⁹ na wu pye: «Ma bu nuguro sin nε fεε ni, na nε pεle, nε na ye bεeri kan ma mu.» ¹⁰ Wee tuun wu ni a Yesu di wu pye: «She wà dε, Shitaanni! Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«M'a ma Kafδδ Kile ye pεle, ma da labye pyi
wee ye nigin mu.»*

¹¹ Ayiwa, a Shitaanni di laha wu tδan, na gari, a mεlekεε pii di fulo wu na, na wu keree yàa.

*Yesu ya wu labye wu jδ kδn Galile fiige ki
ni*

(Marika 1:14-15; Luka 3:14-15)

¹² Ba Yesu ya pa yi logo na Yohana ya le kaso ni wε, a w'i yiri wee xuu wu ni, na gari Galile fiige ki ni. ¹³ Ga wu ya ta tiin Nazareti kulo li ni wε, a wu she diin Kapεrinδmδ kulo li ni. Lee bye Galile Gba wu jδ ki na, Zabulδn wo koomδ pe ni Nεfitali wo koomδ pu ni. ¹⁴ Lee ya pye mu, kδnhδ Kile tudunmδδ Ezayi bi yemu jo ge, yee jδ di fa na:

¹⁵ «Zabulδn wo koomδ pe
ni Nεfitali wo koomδ pu ni,
pee pemu pu jε Galile Gba wu jδ koomδ pe,
Zhurudεn Gba wu kadugo yiri ge,
shi watii shεen ya jεhe Galile
wemu wo koomδ pu ni ge.

¹⁶ Sipyii piimu pu bi tiin nibiige ki ni ge,
pee ya kpεεngε nigbδhδ ja.
Piimu pu bi bye xu wo nibiige fiige ki ni ge,
kpεεngε ya foro pee mu.»*

¹⁷ Wee tuun we ni Yesu ya Kile Jozaama pu yeε li jδ kδn na byi. Wu bi yu na: «Yi daajeŋε jo yi jurumu wu na, bani fugba saanra t'a tεεŋε.»

*Yesu ya fyashaa shishεεε yiri
(Marika 1:16-20; Luka 5:1-11)*

18 Caṇa ka, na Yesu yaha wu na jaari Galile Gba wu jɔ ki na, a wu fyashaa shuun ja, p'i jɛ cebooloo: Simɔ, wee wemu p'a byi na Pyɛɛri ge, ni wu ceborona Andire. Jɔ pu bi waa gba lɔhɔ ki ni. 19 A Yesu di pu pye: «Yi taha na feni, di yi pye sipyii shavɛɛ.» 20 Taapile ni a p'i jɔlɔɔ pu yaha wà, na daha wu feni. 21 A wu shɛ jaha na, na ceboronamaa shuun wa bɛ ja. Pee bye Zebede wo jalaa shuun: Yakuba ni Yohana. Pu wo jɔlɔɔ pee di bi jooli pu kɔrɔgɔ funɲɔ ni, ni pu to Zebede wu ni. A Yesu di pee bɛ yiri. 22 Taapile ni a pee bɛ di pu wo kɔrɔgɔ ki yaha wà ni pu to wu ni, na daha wu feni.

Yesu ya sipyii kalaa, na yama fɛɛ cuunɲɔ
(Luka 6:17-19)

23 Yesu bi Galile fiige ki bɛɛri jaari, na kalaa kaan sipyii pu mu pu Kile-pɛɛɲɛ piyɛyɛ yi ni. Wu bi fugba saanra ti wo Jozaama pu yu, na yama tuuyo yi bɛɛri xuu, na sipyii shuu pu fanhaxhɔɔrɔ tuugo bɛɛri na. 24 A Yesu mɛgɛ di Siiri fiige ki bɛɛri círi. A sipyii p'i ganha na yama fɛɛ pu bɛɛri tugoo na ma wu mu. Gban tuuyo bɛɛri yi bye pee yama fɛɛ pii ni: Jinaa bye pii ni, pii di jɛ kirikirizaannaa fɛɛ, kabanuxuyo fɛɛ jɛ pu ni. A Yesu di pu bɛɛri cuunɲɔ. 25 A sipyijɛhɛmɛɛ di daha wu feni. Pee bi yiri Galile fiige ki ni, ni Dekapoli fiige ke, ni Zheruzalɛmu kulo le, ni Zhude fiige ke, ni Zhurudɛn Gba wu kadugo yíri.

5

Kilɛ Kafila yɛɛ lemu l'a pye faabobonɲɔ ki juɲɔ ni ge

1 Ayiwa, ba Yesu ya sipyiire ti ja wɛ, na dugi tiin faabobonɲɔ ki juɲɔ ni. A wu wo kalaapiire t'i fulu wu na. 2 A wu jɔ kɔn na pu kalaa na:

Piike p'i jɛ duba nagoo pu wɛ?
(Luka 6:20-23)

3 «Piimu p'a li cɛ na funmɔ fɛɛ pee jɛ
Kilɛ shizhaa na ge,
pee jɛ duba nagoo,
bani pee wuuro ti jɛ
fugba saanra te.

4 Piimu wo zɔlɔɔ p'a mɛhɛɛ suu ge,
pee jɛ duba nagoo.
Bani pee logoo na ba jɲɲɛ.

5 Piimu pu jɛ ni lotangaa ni ge,
pee jɛ duba nagoo.
Bani pee na ba jɲɲɛ ki ta na pye cɛn.

6 Piimu p'a tiimɛ la pyi

ba yalige ni logbaga jɛ-ɛ ge,
pee jɛ duba nagoo.

Bani pee funyɔ na ba jɲɲɛ.

7 Piimu p'a juɲɔ jaari pusamaa na ge,
pee jɛ duba nagoo.

Bani Kilɛ na ba juɲɔ jaari pee na.

8 Piimu wo zɔlɔɔ pu jɛ fɛɛfɛɛ ge,
pee jɛ duba nagoo.

Bani pee na ba Kilɛ ja.

9 Piimu p'a jɲɲɲɛ shaa k'i bye pu ni
pu sipyijɲii tɛ ni ge,
pee jɛ duba nagoo.

Bani pee na ba yiri Kilɛ nagoo.

10 Kanhama ya nɔni

piimu na Kilɛ wo jidaan bye funɲɔ ni
ge,
pee jɛ duba nagoo.

Bani pee wuuro ti jɛ fugba saanra te.

11 «Sipyii ba yi shehɛɛ, na yi kana, na kakuunɲɔ tuuyo bɛɛri wo kafinɛyɛ teri yi na nɛ mɛgɛ wuu na, wee tuun wu ni yi jɛ duba nagoo. 12 Yi funyɔ yi taan fo xuuni, bani yi saraa w'a pɛɛ fugba wu ni. Kilɛ tudunmɔ piimu p'a toro yee jaha na ge, mu p'a pee bɛ kanha lee kanhagana li na.

Ke koɲɔ ke wo suumɔ ni ki kpɛɛngɛ
(Marika 9:50; Luka 14:34-35)

13 «Yee pu jɛ ke koɲɔ ke wo suumɔ. Ga suumɔ tipoomɔ bu foro pu ni, jaha na pu taan sanha wɛ? Pee suumɔ pe da já yaaga bɛ jɔ nige wɛ, fo na pu wá kpɛɛngɛ na sipyii tɔɔyɔ ni p'a danhana. 14 Yee pu jɛ ke koɲɔ ke wo kpɛɛngɛ. Kulo lemu l'a tenɛ faabobonɲɔ juɲɔ ni ge, lee ya já ɲmɔhɔ wɛ. 15 Wa shishiin ya sokinna leni m'a yaaga shigile wu juɲɔ ni wɛ. Ga yaaga ka juɲɔ ni ma ma wu taha, kɔnhɔ wu da kpɛɛngɛ yege puga ki jevɛɛ pu bɛɛri mu. 16 Mu yee bɛ wo kpɛɛngɛ k'a yaa na fɔro lee forogana li na sipyii pu mu, kɔnhɔ pu da yi wo kapyegɛ nizaanɲaa ki jaa, pu da baraga teri yi fugba To Kilɛ wu na.

Yesu ya pa saliya wu jɔ fa

17 «Yi ganha ba giin na nɛ pa di ba saliya we, kelee Kilɛ tudunmɔ pu wo jomɔ pu gbo wɛ. Nɛ ta pa di ba yee gbo wɛ, ga nɛ

pa di ba yi nɔ fa. ¹⁸ Can na n'a da yi jo yi mu, na fugba we ni jinɛ ke yaha, Kile wo saliya wu kamapile nifenhɛfenhɛnɛ bɛ, kelee wu kamapile fuduunɔ nigin bɛ wa da zhɔ do wɛ, fo na shɛ keree ki bɛeri nɔ ki tɛhɛnɛ. ¹⁹ Lee wuu na sipyaa sipya w'a saliya wu nɔmɛɛ nifenhɛfenhɛnɛ nigin bɛ kyɛɛgi ge, na nugo na sipyii pu kalaa lee ni ge, weefɔɔ na ba bye fugba saanra ti wo sipyii pu bɛeri wo nifenhɛfenhɛnɛ. Ga sipya wemu ba saliya wu koo jaari, na sipyii pu kalaa lee ni, weefɔɔ na ba bye fugba saanra ti wo sipyigbɔ wa. ²⁰ N'a da yi jo yi mu, yee bu bye yee di ya saliya karamɔgɔɔ pee, ni Farizhɛɛn pu já tiime ni wɛ, yee da ba jé bada fugba saanra ti ni wɛ.

Kilɛ wo loyire li keree

²¹ «Yee ya yi logo na l'a shɛ wèe sefɛlɛɛ pu na na: «Ma ganha ga sipya gbo wɛ.»* Sipyaa sipya w'a wu sipyinjii gbo ge, kiiri wu da gɔn ma na. ²² Ga nɛ kunni w'a da yi jo yi mu jo sipyaa sipya w'a luu yirige wu ceboro tãan ge, kiiri ya yaa na kɔn weefɔɔ na. Wemu bu wu ceboro pye na nahanaha wu jɛ wii, kiirikɔɔn kurunɔ k'a yaa na kiiri kɔn weefɔɔ na. Wemu bu wu ceboro pye na wu sicere fɔɔ, weefɔɔ ya yaa na le Jahanɛmɛ wo na ki ni. ²³ Lee wuu na, ma bu yiri, na saraga lɔ, na ma da zhɛ ki wolo gan Kilɛ mu saraya yi tawologo ki ni. A ma funnɔ di do li na na kabɛbaana la m'a pye ma ceboro wa na. ²⁴ Ayiwa, m'a yaa na saraga ki yaha saraya yi tawologo ki ni, m'a guri, m'a fɛnhɛ shɛ bɛ ni ma ceboro wu ni, m'a na kuri pa ma saraga ki wolo ma kan Kilɛ mu. ²⁵ Sipya wa bu jaagi shan ma na kaa la na, na ma yiri kiirikɔɔn pu mu. La le mayɛ ni, m'a bɛ ni wee kiiri kɔnjii wu ni na yi yaha koo li na, kɔnhɔ wu ganha bu shɛ ma le kiirikɔɔn pu kenɛ ni, pee di ma kan gɛdii pu mu pu le kaso ni wɛ. ²⁶ Can na n'a da yi jo ma mu, ma bu jé wee kaso wu ni, ma da ga foro wà ni wari pile nigin bɛ foo ni wɛ.

Dɔdɔɔrɔ keree

²⁷ «Yee ya yi logo na l'a shɛ na: «Ma ganha ga dɔdɔɔrɔ pye wɛ.»* ²⁸ Ga nɛ kunni w'a da yi jo yi mu jo sipyaa sipya w'a cee wii,

na wu la pye ge, weefɔɔ ya dɔdɔɔrɔ pye xɔ ni wee cee wu ni wu zɔ wu na. ²⁹ Ayiwa wee tuun wu ni, ma kanige jii le bu da lee na jɛ kaɔunɔ di ma le jurumu ni, li wɛhɛlɛ wolo, m'a li wá taliige ni. M'a buun ma ceepuuro ti yatɛngɛ nigin yɛ ni, lee ya pɔrɔ ma mu ma ceepuuro ti bɛeri ti jé Jahanɛmɛ ni. ³⁰ Ma kanige kenɛ ke shiin bi jɛ kaɔunɔ di ma le jurumu ni, ki kɔn wá taliige ni. M'a buun ma ceepuuro ti yatɛngɛ nigin yɛ ni, lee ya pɔrɔ ma mu ma ceepuuro ti bɛeri ti jé Jahanɛmɛ ni.

Gbaxɔɔrɔ keree
(Macoo 19:9; Marika 10:11-12; Luka 16:18)

³¹ «Y'a jo bɛ sanha na: «Ná wemu ba da wu shɔ gbaga xɔ, wufɔɔ wu gbaxɔɔrɔ sɛmɛ yàa kan wu mu.»* ³² Ga nɛ kunni w'a da yi jo yi mu jo sipyaa sipya w'a wu shɔ gbaga xɔ, dɔdɔɔrɔ di ya ta pye kee gbaga ke wo kaxɔɔ nɔnɔ-ɛ ge, dɔdɔɔrɔ ni weefɔɔ ya cee wu le. Ná wemu bɛ w'a ceforogo ka lenɛ ge, dɔdɔɔrɔ wee bɛ ya pye.

Yi ganha ba gari wɛ

³³ «Yee ya yi logo sanha na l'a shɛ wèe sefɛlɛɛ pu na na: «Ma ganha ga kaaga kàa, m'a guri m'a kee kyɛɛgi wɛ. Ga kaaga bɛeri m'a kàa Kafɔɔ jaha tãan ge, kee bɛeri nɔ fa fo ki tɛhɛnɛ.»* ³⁴ Ga nɛ kunni w'a da yi jo yi mu jo yi ganha ba gari bada wɛ. Yi ganha ba gari fugba we na wɛ, bani wee jɛ Kilɛ wo saanra koro le. ³⁵ Yi ganha ba gari jinɛ ke na wɛ, bani kee jɛ Kilɛ wo tɔyɔ tatahana. Yi ganha ba gari Zheruzalɛmu kulo li na wɛ, bani lee jɛ Saangbɔ wu wo kulo le. ³⁶ Ma ganha ba gari mayɛ pyaa wo nɔnɔ ke bɛ na wɛ, bani ma da já ma nuzhige nigin we wa bɛ fiinnɛ kelee di ki wɔ wɛ. ³⁷ Yi sii jo yɛ «Uun» kelee «Ahayi». Ya bu fara yee na, Shitaanni ni yee ya foro.

Na kaa tɛgɛ pye ma sipyinjii na, lee ya yaa wɛ
(Luka 6:28-30)

³⁸ «Yee ya yi logo na l'a shɛ na: «Nii li jɛ jii wo tɛgɛ, gaan di jɛ gaan wo tɛgɛ.»* ³⁹ Ga nɛ kunni wa da yi jo yi mu jo wa shishiin ganha ga kakuunɔ taga kakuunɔ la foo tɔ

* 5:21 Ekizode 20:13; Dutɛrɛnɔmɛ 5:17
Levitike 19:12; Dutɛrɛnɔmɛ 23:21-23

* 5:27 Ekizode 20:14; Dutɛrɛnɔmɛ 5:18
* 5:38 Ekizode 21:24

* 5:31 Dutɛrɛnɔmɛ 24:1 * 5:33

wε. Sipya wa bu kadaa ja ma kanige nibege ni, ke ki bε tagi wu mu. ⁴⁰ Sipya wa ba giin wu ma yiri fanha mu, wu ma fadebire sho ma na, fadegbɔhɔ kiyε pyaa bε kan wu mu. ⁴¹ Fanhafɔɔ wa bu ma karamu na fo ma wu wo tuguro lɔ, m'a kilo nigin jaari ni ti ni, ti lɔ wu mu, m'a kiloo shuun jaari ni ti ni. ⁴² Wa bu yaaga ka jεeri ma mu, wu kan. Wa ba foo shaa ma mu, ma ganha bu zhe lee ni wε.

Yi pεen pu taan yi mu
(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ «Yee ya tee yi logo na l'a she na: «Ma jii wu taan ma mu,»* m'a ma pen kɔ. ⁴⁴ Ga ne kunni w'a da yi jo yi mu, yi pεen pu taan yi mu! Piimu p'a taha yaha yi na na gana ge, y'a Kile jεeri pee mu. ⁴⁵ Yi To Kile we wu wa fugba we ni ge, kɔnhɔ yi ba bye wee wo nagoo. Bani wee ya wu wo canja ki yeege sipyikuunɔ ni sipyisaama bεeri mu. W'a zanha shaan sipyitiime ni sipyitiibaaga bεeri mu. ⁴⁶ Yee ya taan sipyii piimu mu ge, yee bu daan ni pee ye ni, kuduun wekε y'i da da lee ni wε? Ali ta lee ninunɔ bε fanhafεε wari shɔvεε pu bε wa byi wε? ⁴⁷ Yee ba yi cebooloo pu ye nigin shaari, kagbɔɔ li wa lere ya? Ta lee ninunɔ bε Kile cεbaalaa pu bε wa byi wε? ⁴⁸ Yee kunni pu pye sipyii piimu jɔ ya fa ge, ma na jo ba yi fugba To Kile wu jɔ ya fa fagana lemu na wε.

6

Yaaga kangana sipya mu

¹ «Yi kaseεge yaha yiyε na, yi wo Kile koo nara li ganha bu da bye na yiyε sheε ye sipyii na wε. Yi ba lee pyi, yi da ba kuduun ta yi fugba To Kile wu mu wε. ² Ma ba da yaaga ka kan funmɔ fεε mu, ma ganha ba maga wi mayε jahagbaa na wε. Lee shuun shuun joveε pu wa byi Kile-pεεne piyεye ye, ni kakuutoroyo yi ni, kɔnhɔ p'i da masɔnɔ taa na yiri sipyii yiri. Can na n'a da yi jo yi mu jo pee ya pu wo kuduun wu ta na xɔ. ³ Ga ma ba da yaaga kan funmɔ fεε mu, ma kanige keŋε ba kemu kaan, kamεne wogo ki ya yaa na kee cε wε, ⁴ kɔnhɔ kee yakanga ke di bye ηmɔhɔrɔ wogo. Lee bu bye mu, ma

To wu w'a kanmɔhɔnɔɔ jaa ge, wee na lee wo kuduun kan ma mu.

Nεεge pyegana
(Luka 11:2-4)

⁵ «Yi ba Kile jεeri, yi ganha bu da bye shuun shuun joveε pii shi wε. Pee wo jidaan wu jε mε na yeree na Kile jεeri Kile-pεεne piyεye yi ni, ni kakuutoroyo yi ni, kɔnhɔ sipyii pu bεeri di da pu jaa. Can na n'a da yi jo yi mu jo pee ya pu wo kuduun wu ta na xɔ. ⁶ Ga ma ba da jεεge pye, jε ma puga, m'a gbura ki tɔ wá mayε na, m'a Kile jεeri. Ma To we w'a keree bεeri jaa ge, wee na lee wo kuduun kan ma mu. ⁷ Yi ba da Kile jεeri, yi ganha ba jɔnɔ baa jomɔ yu, yi da guroo pee ninumɔ na y'a yu tɔɔnii nijehεne ni, ba Kile cεbaalaa pii ya li pyi wε. Pee wa ma giin na pee bu jomɔ pe jεhe, na pee jomɔ pe jεhe funnɔ ni Kile w'a da pee wo jεεge ki shɔ. ⁸ Yi ganha bu da yiyε yaha pee shi wε! Bani yee mago wa yanmuyɔ yemu na ge, yee To w'a yee cε na ta yee sanha yi jεeri wu mu wε. ⁹ Y'a Kile jεeri mumε:

«Wèe To Kile, mu wemu wu wa fugba we ni ge,

Mu mεge ki pye fεεfεε.

¹⁰ Ma saanra ti pa.

Ma jidaan w'a byi jine ke na,
Ma na jo ba w'a byi pyegana lemu na
fugba we ni wε.

¹¹ Wù nijaa jɔlige kan wù mu.

¹² M'a wù kakuuyo yi yafa wù mu,
ba wèe bε ya wù sipyijii wo
kakuuyo yi yafani pu mu wε;
p'a yemu pyi wù na ge.

¹³ Ma ganha bu wù yaha wù jé nɔwuuro ni
wε,
ga m'a wù tanha Shitaanni na.

[Bani saanra te, ni sefεεε te,
ni nɔɔrɔ we, yee bεeri jε Mu woyo
tεhεne baa.
Amiina.]

¹⁴ «Yi ba sipyii pusamaa wo kakuuyo yi yafani pu mu, yi fugba To wu na ba yi bε wo kakuuyo yi yafa yi mu. ¹⁵ Ga yi bu bye yi ya sipyii pusamaa wo kakuuyo yi yafani pu mu wε, yi To Kile wu da ba yi bε wo kakuuyo yi yafa yi mu wε.

Suun legana

* 5:43 Levitike 19:18

16 «Yi ba da suun le tuun wemu ni, yi ganha bu yi nahaya tanha, ba shuun shuun jovee pii ya li pyi pyegana lemu na we. Pee wa ma pu wo nahaya yi tanha, kɔnhɔ wa beeri bu pu na, wufɔɔ di li ce na suun p'a le. Can na n'a da yi jo yi mu, pee ya pu wo kuduun wu ta na xɔ. 17 Ga ma ba da suun le, ma naha ki je, m'a lasikoli fara ma nuɔɔ ki na, 18 kɔnhɔ sipyii ganha bu li ce na suun m'a le we, fo ma To Kile wu ye, wee wemu w'a ma funɔɔ ce ge. Ma To Kile wu w'a kanmɔhɔɔ ki naa ge, wee na lee wo kuduun kan ma mu.

Naafuu tayaɔa nijɛɛ
(Luka 12:33-34)

19 «Yi ganha ba naafuu faari da yeri naha yiyɛ mu ke koɔɔ ke na we. Fyɛɛnrɛ ni tatɔn ya wu kyɛɛgi, nagaalaa be di gburaya kyɛɛgi na jin, na yuli. 20 Ga y'a naafuu faari y'a yeri yiyɛ mu fugba wu ni. Fyɛɛnrɛ ni tatɔn wa wà di wu kyɛɛgi we, nagaa be di wa wà wu gbura kyɛɛgi jé, wu wu yu we. 21 Bani xuu wemu ni ma naafuu wa ge, wà ma zɔ wu be funzhaga wa.

Ceepuuro kpɛngɛ
(Luka 11:34-36)

22 «Sipya nii ki jɛ wu ceepuuro sokinna. Ma nii ki bu na, ma ceepuuro ti beeri na ba bye kpɛngɛ ni. 23 Ga ma nii ki bu bye ki ya na we, ma ceepuuro ti beeri t'a da bye nibiige ni. Ayiwa, kpɛngɛ ke ki jɛ mu ni ge, piige bu jé kee ni, kee na jɛri nibiicogonɔ dɛ!

Kilɛ keree ni naafuu keree
(Luka 16:13)

24 «Sipya wa shishiin da já da kapyɛɛ pyi nuɔɔfɛɛ shuun mu we. Bani wa na ben wu mu, wa na daan wu mu, kelee wu nɔɔ wa na, wu laraga kɔn we wu na. Yee da já da kapyɛɛ pyi Kilɛ mu, yi da ki pyi naafuu be mu we.

Yi Kilɛ pye yi tadanɔ
(Luka 12:22-31)

25 «Lee wuu na n'a da yi jo yi mu, yi ganha ba yi funyɔ shaa ni yi nɔshaga ni na naha y'a da li, kelee naha y'a da gbuu we. Yi ganha ba yi funyɔ shaa ni yi cére fàya ni, na naha y'a da leni we. Ta munaa ya ye yalige na, ceepuuro be d'a ye cére fàya na

we? 26 Yi shazhɛɛɛ te wii fugba we ni. Ti wa yemɛ nuri we, t'i wa shinma kɔn we, t'i wa shinma kemɛ na yeri kpɔngɔɔ ni we. Ga yee fugba To wu ti na shaa. Ta yee ya ye shazhɛɛɛ na na kanha we? 27 Joɔɔ wu wa yee ni, wemu na já ali jɛɛɛ be fara wuyɛ pyaa shi wu na ni funzhaga ni we? 28 Naha na y'i yi funyɔ shaa ni yi cére faleye kaa ni we? Yi sige yaweye yi fyɛngana li wii, y'a fyɛnrɛ nizaara temu pyi ge! Yi wa kapyɛɛ pyi we, y'i wa fàya shin we! 29 Ga n'a da yi jo yi mu, ali saannaa Solomani ni wu naafuu wu beeri ni, wu fàna ka ya ke yawege ke ka fyɛnrɛ nigin be xɔ saana ni we. 30 Nà ke ki wa sige ki ni nijaa, na ta na di da ba kee sòrogo niga na ge. Ni Kilɛ ya kee nɔhɔ tɔni lee tɔgana li na, ta wu da ba yee nɔhɔ tɔ xuuni na ye kee na we? Yee n'a daa w'a cèrɛ dɛ! 31 Lee wuu na yi ganha ba yi funyɔ shaa na: «Naha wèe da da li we?» kelee «Naha wèe da da gbuu we?» kelee «Naha wèe di da da leni wu fàya we?» 32 Kilɛ cɛbaalaa p'a ye yanmuyɔ ye beeri shaa. Yee fugba To wu kunni ya li ce na yee mago wa ye yanmuyɔ ye na. 33 Yi fɛnhɛ ya Kilɛ wo saanra te ni wu wo tiime pe shaa. Lee kadugo na Kilɛ na ye yanmuyɔ ye beeri kan yi mu, na la taha yi na. 34 Yi ganha ba yi funyɔ shaa ni niga kaa ni we! Yi niga keree yaha niga kenɛ ni! Cana beeri ki jɛ ni ki nuɔɔ cɔnrɔmɔ ni.

7

Yi ganha ba yiyɛ jaagi we!
(Luka 6:37-38, 41-42)

1 «Yi ganha ba pusamaa jaagi we! Kɔnhɔ yi be ganha bu ba jaagi we. 2 Bani jaagigana lemu na yee wa sipyii pusamaa jaagi ge, lee jaagigana le na yee be wa da ba jaagi. Yaaga kemu ni yee wa sipyii pu wo daanna wu pyi ge, kee yaaga ke ninuɔɔ ni yeeyɛ pyaa be wo daanna wa da ba bye. 3 Kagaanra le li wa mu ceboro wu nii ni ge, naha na mu di lee wii, na ta puga tinbara di jɛ muyɛ pyaa nii ni, mu di ya lee naa-i we? 4 Kelee dii mu di da já ma ceboro pye: «Yere di kagaanra le wolo ma nii li ni!» na ta puga tinbara di jɛ mu wuu li ni we? 5 Shuun shuun joveɔ dɛ, fɛnhɛ puga tinbara le wolo mayɛ pyaa nii le ni. Lee bu bye ma na já na

xuuni, na kagaanra li wolo ma ceboro wu jii li ni.

⁶ «Yi ganha ba fεfεεε yanmuyɔ waa puun mu wε! Kɔnhɔ pu ganha bu da n̄mahana n̄eri yi feni p'i yi shεengi shεengi wε. Yi ganha ba yi pεewa kuun waa shaalaa mu wε! Kɔnhɔ pu ganha bu da wu tanhana tanhana wε.

Y'a Kile n̄eri
(Luka 11:9-13)

⁷ «Y'a n̄eri, yi na da daa. Y'a zhaa, yi na da naa. Y'a gbura ki kuuni, gbura ki na da muri yi mu. ⁸ Bani sipyaa sipya w'a n̄erege pyi ge, wee na da daa. Wemu w'a zhaa ge, wee na da naa. Wemu w'a gbura ki kuuni ge, gbura ki na da muri weefɔɔ mu. ⁹ Yee wa bεeri ja w'a buuri n̄eri wu mu ge, jɔgɔ wu wa yee ni wemu na kageren̄e kan wu ja wu mu buuri wu wege ni wε? ¹⁰ Kelee ja wu bu fya n̄eri wu mu, w'i wɔ kan wu mu fya wu wege ni wε? ¹¹ Wee tuun wu ni, yee piimu p'a kolo ge, yee bi yasaaya kangana cε mu yi nagoo pu mu. Ayiwa, ta yee fugba To wu da ba yasaaya kan fo xuuni yi n̄erivεε pu mu wε? ¹² Yi funnɔ wa sipyii p'a keree kiimu bεeri pyi yi mu ge, y'a kee shi pyi pu bε mu, bani wee wu n̄e Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya we ni Kile tudunmɔɔ pii wo kalaa we.

Kunɔɔ nifenhεfenhεnε li wo keree
(Luka 13:24)

¹³ «Y'a jin kunɔɔ nifenhεfenhεnε li ni. Bani koo lemu l'a kari kakara ti wo xuun wu ni ge, lee ya pεε, li tajege ki bε d'a pεε. Sipyi n̄ehemεε p'a se lee koo le ni. ¹⁴ Ga koo lemu l'a kari jii sicuumɔ pu ni ge, lee koo l'a c̄εε, li tajege ki bε d'a c̄εε. Sipyii piimu p'a jin lee ni ge, pee ya n̄ehε wε.

Ki yasεye feni p'a tige ceni
(Luka 6:43-44)

¹⁵ «Piimu p'a puyε faanna na Kile tudunmɔɔ pee n̄e ge, y'a yiyε kaseri pee na! Pu ma ma yee mu ba dubyaa n̄e wε, ga p'i n̄e yacoyo. ¹⁶ Pu kapyege ki na y'a da ba pu cε. Ta εrezεn nilε ya daa mε xhuyo tige na? Kelee ta nitoronɔ na da xhutɔnyɔ tige na? ¹⁷ Tige kemu ya n̄ɔ ge, yasεye nizaaya k'a byi; tikuunɔ bε di yasεye niguuyo pyi. ¹⁸ Tisaan̄a da ga j̄a yasεye niguuyo pye wε; tikuunɔ bε di wa da ga j̄a yasεye nizaaya pye wε. ¹⁹ Tige bεeri ki n̄e ki ya nagoo

nizaamaa pyi-i ge, kee na ba gɔn, na ki wá na ni. ²⁰ Lee cεgana li na yee da ba tudunmɔɔ kafinejuu pu cε pu kapyege ki na.

Piimu pu da ba jé Kile wo saanra ti ni ge
(Luka 13:25-27)

²¹ «Sipyii piimu bεeri p'a n̄e pyi: «Kafɔɔ, Kafɔɔ» ge, pee bεeri wa da ba jé fugba saanra ti ni-i dε, fo piimu yε p'a n̄e fugba To wu wo n̄idaan wu pyi ge. ²² Kiiri wu cagɔngɔ sipyi n̄ehemεε na ba yu na: «Kafɔɔ, Kafɔɔ, ta wée ya keree niban̄aa jo mu mεge na, na jinaa k̄ori yeege yama fεε ni, na kakanhan̄aa n̄i n̄ehen̄εε pye mu mεge na wε?» ²³ Wee tuun wu ni n̄e ma li she pu na jo: «N̄e yee cε bada wε. Yee kakuubyii piiri, yi laha na t̄aan dε!»

Puga n̄oh̄shanma p'a jateni xuuni
(Luka 6:47-49)

²⁴ «Lee wuu na, sipyaa sipya w'a n̄e jomɔ pu nuri, na pu koo n̄aari ge, weefɔɔ ya foro ná fungɔngɔ fɔɔ wa feni, wemu ya wu puga yeren̄ε faaya n̄unɔ ni ge. ²⁵ A zangbɔhɔ di ba ni kafεεgbɔhɔ ni, a gbalaa p'i n̄i fo na golo wo. Ga lee la shishiin ya j̄a ke puga ke shan wε, bani faaya na ki n̄oh̄ ya ten̄ε. ²⁶ Ga sipyaa sipya ba n̄e jomɔ pu nuri, wufɔɔ di ya pu koo n̄aari wε, weefɔɔ ya foro fungɔngɔ baa fɔɔ wa feni, wemu ya wu wo puga yeren̄ε gbazhen̄hε n̄unɔ ni ge. ²⁷ A zangbɔhɔ di ba ni kafεεgbɔhɔ ni. A gbalaa p'i n̄i fo na golo wo. A kee puga k'i gurulo. A ki togana di golo.»

Yesu wo fanha ki keree

²⁸ Ayiwa, ba Yesu ya wee kalaa wu kan xɔ wε, a wu kalaa wu kangana l'i sipyiire ti n̄aha wɔ xuuni, ²⁹ bani wu wo we, ni pu wo saliya karamɔgɔlɔɔ pu wo wu bye ninumɔ wε. Wu wo kalaa wu bi byi ni sefεεε ni.

8

Yesu ya togo fɔɔ wa cuunɔ
(Marika 1:40-45; Luka 5:12-16)

¹ Ayiwa, ba Yesu ya tigi faabobonɔ ki na wε, a sipyiire n̄i n̄ehere di daha wu feni. ² Wee tuun wu ni a togo fɔɔ wa di fulu wu na, na nuguro sin wu fεε ni, na wu pye: «Kafɔɔ, mu bu sɔɔ, go mu na j̄a n̄e cuunɔ.» ³ A Yesu di wu ken̄e yeege, na gbɔn wu na, na

jo: «Nε sɔɔ mu wu cuunɔ!» Taapile ni a togo k'i xhɔ, a wu bye fεεfεε. ⁴ Lee kadugo na a Yesu di wu pye: «Kasεεge yaha mayε na, ma ganha bu ye nahha jo wa shishiin bε mu wε. Ga she mayε she saraya nahha shɔɔnrivɔɔ wu na. Musa ya saraga kemu kaa jo ge, m'a kee wolo. Kee na ba li she na m'a cuunɔ.»

*Sɔɔsɔsɔ jɔɔfɔɔ wa wo kapyebye ya cuunɔ
(Luka 7:1-10)*

⁵ Ayiwa, ba Yesu ya jε Kapεrinɔmɔ kulo li ni wε, a sɔɔsɔsɔ jɔɔfɔɔ wa di fulo wu na, na wu jεεri na: ⁶ «Kafɔɔ, nε kapyebye wu nizinnege ki jε puga. Wu kabanuyo shuun wu bεeri w'a xu. Kanhama pu jε wu jɔɔ ni fo pu nigbɔ.» ⁷ A Yesu di wu pye: «N'a da zhe wu cuunɔ.» ⁸ Ga, a wee sɔɔsɔsɔ jɔɔfɔɔ wu jo: «Kafɔɔ, nε yaa mu wu jε nε puga wε. Ga jɔmεε nigin ye jo, lee na nε wo kapyebye wu cuunɔ. ⁹ Bani jɔɔfεε pii wo fanha nɔhɔ ni nε jε, sɔɔsɔsɔ pii di jε nε bε mu. Nε bu wee wa pye: «She!» W'a gari. Nε bu wa bε pye: «Pa!» Wee bε na ba. Nε bu na kapyebye wu pye: «Le pye!» W'a lee pye.» ¹⁰ Ba Yesu ya pee jomɔ pu logo wε, a lee di wu fo. Sipyii piimu p'a taha wu feni ge, a wu pee pye: «Can na n'a da yi jo yi mu, nε sanha we wo n'a daa wu tuugo ja sipya wa shishiin mu Izirayeli fiige ki ni wε. ¹¹ N'a da yi jo yi mu sanha jo sipyijehemεε na ba ba na yiri Kile-nɔhɔ ni camutomɔ ni. Pee ni Ibirayima ni Ishaaga ni Yakuba ye na ba binne diin, na li fugba saanra ti ni. ¹² Ga fugba saanra ti mεge ya taha piimu na ge, pee na ba wá kpεenge na nibiige ki ni. Pee na ba mehεε suu wà, na ganhaa kuri.» ¹³ Lee kadugo na a Yesu di sɔɔsɔsɔ jɔɔfɔɔ wu pye: «Ta se puga! Lemu m'a sha ge, lee li pye ma mu na saha ni ma n'a daa wu ni.» A wu kapyebye wu juunɔ lee taapile li ni.

*Yesu ya yama fεε nijehemεε cuunɔ
(Marika 1:29-34; Luka 4:38-41)*

¹⁴ A Yesu di gari Pyεeri kaban, na she Pyεeri yafezhɔ wu ta w'a sinne ceefuuro kenε ni. ¹⁵ A Yesu di gbɔn wu kenε na, a ceefuuro t'i wu yaha. A wu yiri, na wu keree yàa. ¹⁶ Ba yakonɔ k'a pa nɔ wε, a sipyii p'i ganha na ma Yesu mu ni sipyii nijehemεε ni, jinaa jε piimu ni ge. A wu

pee jinaa pu kəri yeege pee sipyii pii ni juu nigin na, na yama fεε pu bεeri cuunɔ. ¹⁷ Lee funɔ ni Kile tudunmɔɔ Ezayi bi jomɔ pemu jo ge, a pee jɔ di fa na: «W'a jɔɔ le wèe wo fanhaxhɔɔrɔ ti tãan, ni wèe wo yama pu ni.»*

*Piimu p'a bi giin p'i daha Yesu feni ge
(Luka 9:57-62)*

¹⁸ Ba Yesu ya sipyiiire ti ja t'a pa wu kuuri wε, a wu wu kalaapiire ti pye: «Wù she gba wu kadugo.» ¹⁹ A saliya karamɔgɔ wa di fulo Yesu na, na wu pye: «Wù karamɔgɔ, xuu bεeri ni m'a se ge, nε na daha ma feni.» ²⁰ A Yesu di wu pye: «Sige puun wa ni wejeye ni, fugba shazhεεε di jε ni shiire ni. Ga tashɔngɔ wa Sipya Ja wu mu kemu jε wuyε pyaa wogo wε.» ²¹ A wu kalaapiire la bε di wu pye: «Kafɔɔ, na yaha di ba fεnhε na to wu le.» ²² A Yesu di wee pye: «Xuu pu yaha sipyixuyo ye mu yee di da pee leni, m'a daha na feni!»

*Yesu ya kafεεgbɔhɔ ka yerejε
(Marika 4:35-41; Luka 8:22-25)*

²³ Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i jε kari kɔrɔgɔ ka ni. ²⁴ Taapile ni a kafεεgbɔhɔ ka di yiri lɔhɔ ki jɔɔ ni fo na lokuruyo pye yi na zhaa di kɔrɔgɔ ki tɔ. Lee bi Yesu ta wu na ηmunɔɔ. ²⁵ A wu kalaapiire t'i fulo wu na, na wu jε, na wu pye: «Kafɔɔ, wù na da gori lɔhɔ ni, yiri m'a wù jɔɔ wolo!» ²⁶ A Yesu di pu pye: «Naha na yee di fyagi mε wε? Yee n'a daa w'a cère dε!» Wee tuun wu ni a wu yiri, na sεle kafεεge ke ni lokuruyo yi na, a tunmɔ pu bεeri di yere. ²⁷ A lee di bye pii sipyii pii mu kakanhana, a p'i jo: «We ná we di jε sipya weke tuugo, fo kafεεge ni lɔhɔ bε na wu jɔmεε coni wε?»

*Yesu ya jinaa kəri yeege namaa shuun wa
ni*

(Marika 5:1-20; Luka 8:26-39)

²⁸ Ayiwa, ba Yesu ya nɔ gba wu kadugo yiri, Gadara fiige ki ni wε, a namaa shuun wa di foro faya yi ni, na ba wu jɔɔ círi. Jinaa pu bye pee ni. Pu bi sii kolo kolo fo na koo li pye sipya bε ya gbara w'a doroo li ni nige wε. ²⁹ A p'i jɔ kɔn na xhuulo, na yu: «Naha mu di zhaa wèe feni wε, Kile Ja we? Kanhama m'a pa di ba zhan wù jɔɔ

* 8:17 Ezayi 53:4

ni, na ta pu tuun di sanha nɔ-ε ya?»³⁰ Lee bi shaagbaga nijenε ka ta ki na naha wà taliige ni.³¹ A jinaa p'i Yesu jεeri na: «Ma bu wù kàri, ma di wù yaha wù shε jé pii shaalaa pii ni.»³² A Yesu di jo: «Y'a se!» A p'i foro namaa shuun wu ni, na shε jé shaalaa pu ni. A kee shaagbaga ki bεeri di gburogi, na digi yanja gologoloyo yi ni, na shε jé gba lohɔ ki ni, na xhu wà.³³ A pee shaanahamaa p'i baa kari kanha ki ni, na shε yi bεeri paari. Lemu l'a bi pye pii jinaa sipyii shuun we na ge, a p'i yee bε naha jo.³⁴ Wee tuun wu ni, a kulo li shεen pu bεeri di foro, na shε Yesu juɲɔ círi. Ba p'a wu ja wε, na wu keme jεeri na wu foro pu wo fiige ki ni.

9

Yesu ya ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wa cuunɔ

(Marika 2:1-12; Luka 5:17-26)

¹ Wee tuun wu ni a Yesu di kɔrɔgɔ ka lɔ, na guri gba wu kɔn sanha, na ba wuyε pyaa wo kulo li ni. ² A sipyii pii di ba wu mu ni ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wa ni yasinnεge ka na. Ba Yesu ya pee wo n'a daa wu ja wε, na ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wu pye: «Na ja, lowaa le mayε ni, ma jurumu w'a yafa ma mu.» ³ Wee tuun wu ni a saliya karamɔgɔlɔɔ pii di ganha na yu puyε funyɔ ni na: «Kilε mεge we ya gyεegi mε.» ⁴ Yemu p'a bi yu puyε funyɔ ni ge, a Yesu di yee cε, na pu pye: «Naha na ke fungɔnkuunɔ ke d'a tigi yee funyɔ ni wε? ⁵ Na jo: «Ma jurumu w'a yafa ma mu.» kelee na jo: «Yiri, ma da jaari!» Lekε l'a faha wε? ⁶ Ga kɔnhɔ y'i li cε na se wa Sipya Ja wu ni w'a sipyii pu wo jurumu wu yafani pu mu jinε ki na.» A wu kabanuxuyo shuun fɔɔ wu pye: «Yiri, m'a ma yasinnεge ki lɔ, ma da se puga!» ⁷ A wu yiri, na gari puga. ⁸ Ba sipyiiire t'a lee ja wε, na fya. A p'i baraga taha Kilε na tee sefεere ti tuugo gan wuu na sipyii mu.

Yesu ya Macoo yiri

(Marika 2:13-17; Luka 5:27-32)

⁹ A Yesu di laha wee xuu wu ni, na gari. Wu nigariwo, a wu ná wa nidεenge ja fanhafεε pu wari wu tashɔgɔ ki ni, wu mεge di jε na Macoo. A wu wee pye: «Taha na feni.»

A Macoo di yiri, na daha wu feni. ¹⁰ Cana ka a Yesu di ba gari Macoo kaban. Na wu yaha wu na li. A fanhafεε wari shɔvεε ni jurumupyii nijehemεε piitiilee bε di shε binne na li ni wu ni, na fara wu kalaapiire ti bε na. ¹¹ Ba Farizhεen p'a lee ja wε, na ganha na Yesu wo kalaapiire ti pyi: «Naha na yee wo karamɔgɔ w'i li ni fanhafεε wari shɔvεε, ni jurumupyii piitiilee bε ni wε?» ¹² Ba Yesu ya yee logo wε, na jo: «Sicuumɔ fεε mago jε wεre fɔɔ na wε, fo yama fεε. ¹³ Yi shε yi funyɔ sha ni pe jomɔ pe kàri ni na: «Y'a juɲɔ jaari yiyε na, nε Kilε wa lee feni na toro saraya tãan.» Bani sipyii piimu p'a tii ge, nε ta pa di ba pee yiri wε, fo jurumupyii.»

Kalaa nivomɔ ni kalaa nilε keree
(Marika 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Lee kadugo na a Yohana Batizelipye wo kalaapiire t'i fulo Yesu na, na wu yege na: «Naha na wèe ni Farizhεen di suun leni, na ta mu wo kalaapiire t'i ya leni-i wε?» ¹⁵ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Cenabun poo* kaafεε na já jahaya tanha na pu ni cenabun poo wu yaha shiizhan ya? Bada! Ga cana ka wa ma, cenabun poo wu na ba shɔ pu na, p'a ganha na suun leni wee tuun wu ni.

¹⁶ «Sipya wa shishiin da ga favonɔ tara falεge na wε. Lee bu bye, favonɔ li na falεge ki kile zhεengi, kee tashεenge ki na bεle. ¹⁷ Duvεn nivomɔ bε di ya leni foroyo nilεye ni wε. Lee bu bye bε, foroyo yi na zhεengi, duvεn wu na wo, foroyo yi bε na gyεegi. Ga foroyo nivoyoyi ni duvεn nivomɔ ya leni. Lee bu bye, ma da buun ka shishiin ni wε.»

Yesu ya cee wa cuunɔ, na jahagbaa fɔɔ wa wo poro nixhugo jε

(Marika 5:21-43; Luka 8:40-56)

¹⁸ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, a Yawutuwo jahagbaa fɔɔ wa di ba nuguro sin wu fεε ni, na wu pye: «Nε poro fuceere l'a xu nime nime. Ga pa ma kenε taha wu na, wu na jε.» ¹⁹ A Yesu ni wu kalaapiire t'i yiri, na binne kari ni wu ni. ²⁰ Lee bi cee wa bε ta w'a yee ke ni shuun ta shishan na woni wu feni. A wee cee w'i ba Yesu kadugo yiri, na ba gbɔn wu fadenge na. ²¹ Wee cee wu bi yi yu wuyε funnɔ ni na: «Nε bu sii já ta kpɔn yε wu fadenε ke na, nε na juunɔ.» ²² A

* 9:15 Yohana 3:29

Yesu di ñmahana ñeri, na wee cee wu ña, na wu pye: «Na poro, lowaa le maye ni, ma n'a daa w'a ma cuunjo.» Taapile ni a cee wu juunjo. ²³ Ba Yesu ya no wee ñahagbaa fo wu kaban na faanwii pu ña, na sipyiire ti be ta tunmo pu na we, ²⁴ a w'i jo: «Yi yiri foro, bani pya wu ya ta xu we, ga w'a ñmunoo.» A p'i ganha na wu la wo. ²⁵ Ba sipyiire t'a foro we, a Yesu di je puga ki ni, na pya wu co wu kenje ke na, a pya w'i yiri. ²⁶ A lee kaa l'i jaaga na kee fiige ki beeri ciri.

Yesu ya fyemee shuun wa ñi mugi

²⁷ A Yesu di yiri wee xuu wu ni, na gari. A fyemee shuun wa di daha wu na, na sele, na yu: «Dawuda Ja, ñunjo ñaari wu na.» ²⁸ Ba w'a no puga we, a fyemee p'i fulo wu na. A wu pu yege na: «Yee ya da li na na ne na ja yee ñi ki mugi ya?» A p'i jo: «Uun, Kafoo.» ²⁹ Wee tuun wu ni a Yesu di gbøn pu ñi ki na, na pu pye: «Lemu y'a zhaa ge, li pye yi mu na saha ni yi wo n'a daa wu ni.» ³⁰ A pu ñi k'i mugi. A Yesu di yi jo waha pu mu na: «Yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu le ce we!» ³¹ Ga, a p'i gari, na she ganha na Yesu kaa yu kee fiige ki beeri ni.

Yesu wo fanha ki ya ta yiri Shitaanni yiri we

³² Ba Yesu ya pa foro wa na gaanji we, a sipyii pii di ba wu mu ni na wa ni, jina wu bye wu ni. Wee bi wu pye bobo. ³³ A Yesu di wee jina wu kori, a na wu ja na yu. A l'i bye kakanhana sipyiire ti beeri mu. A p'i ganha na yu na: «Le kaa le la tuugo sanha bye ña Izirayeli fiige ki ni bada we!» ³⁴ Ga, a Farizheen pu kunni di ganha na yu na: «Jinaa ñunjofo fanha ni, w'a jinaa pu kori.»

Sipyiire ti ñaara ya je Yesu ni

³⁵ Yesu bi ñaari kulogoo ki beeri ni: kugbohoo fara kupiire na, na sipyiire ti kalaa pu Kile-peeje piye ye yi ni. Wu bi fugba saanra ti Jozaama pu yeje li pyi, na sipyii pu wo yama tuuyo yi beeri xuu, ni pu fanhaxhoo ti beeri. ³⁶ Ba w'a sipyiire ti ña we, a pu ñaara di je wu ni. Bani sipyiire ti bi sii kanha, samohoo be di ñe pu ni we, ba nahavoo baa dubyaa ñe we. ³⁷ Ayiwa, a wu wu kalaapiire ti pye: «Shinma nigonbaama w'a ñehe, ga kapyebyii pu d'a cere. ³⁸ Lee wuu na, yi shinma wu kafoo wu ñeri na

wu kapyebyii pii be tun sanha, p'i she wu shinma wu kon.»

10

Yesu kalaapiire ke ni shuun we (Marika 3:13-19; Luka 6:12-26)

¹ Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire ke ni shuun wu yiri, na fanha kan pu mu p'a jinaa kori p'a yege sipyii ni, p'i da yama tuuyo beeri xuu, ni fanhaxhoo ti beeri. ² Pee Tudunmoo ke ni shuun wu meye yi wa ye: Nizhiime wu ñe Simo p'i wu pyi na Pyeri, ni wu ceborona Andire. Zebede jalaa shuun: Yakuba ni Yohana. ³ Filipe ni Batelemi; Tomasi ni Macoo, wee wemu wu bi fenhe pye fanhafee wari shovoo ge; Alife ja Yakuba ni Tade; ⁴ Simo wemu wu bi bye Zelotilee kurunjo ki ni ge, ni Zhuda Isikariyoti, wee w'a pa Yesu le kenje ni.

Yesu ya wu kalaapiire ke ni shuun wu tun (Marika 6:7-13; Luka 9:1-6)

⁵ A Yesu di kalaapiire ke ni shuun wu tun, na pu pye: «Shi wemu ñe Yawutuu we, yi ganha bu she wee yiri we! Yi ganha bu da je Samari sheen wo kulo la shishiin be ni we! ⁶ Izirayeli fiige ki sipyii piimu p'a piin ba dubyaa ñe-ge, yi she pee yiri. ⁷ Yi nigariwuu, y'a sipyii pu yeri, yi da yi yu pu mu na fugba saanra t'a teje! ⁸ Y'a yama fee pu cuunjo! Yi da xuu pu ñeni! Y'a togo fee pu cuunjo, yi da pu pyi feefe! Yi da jinaa pu kori y'a yege sipyii pu ni! Ma fuu na y'a lee ta, yi be p'a li kaan ma fuu na. ⁹ Yi ba gaanji, yi ganha bu sanni kelee warifyen lo we! Yi ganha bu waripyaa be lo le yiye feni we! ¹⁰ Yi ganha bu kusheyerere, kelee fadeye shuun, kelee tanhaya, kelee publiin lo we! Bani kapyebye ya sii yaa ni wu ñalige ni. ¹¹ Yi bu je kulo beeri ni, kugbohoo la, kupire la, yi see sipya sha wemu na zoo wu yi tirige ge. Yi diin weefoo mu fo yi kariduun ba she no. ¹² Yi ba da je puga beeri ni y'i fenhe fo pye na: «Kile wu ñaaje kan yi mu!» ¹³ Kee puga ki bu da k'a yaa ni yi wo ñaaje ki ni, kee na digi pu na. Ga kee puga ki ba da ki ya yaa ni yi wo ñaaje ki ni we, yi wo ñaaje ki na guri na pa yi mu. ¹⁴ Puga beeri kelee kulo beeri l'a she li da yi tirige we, kelee pu ya yi jomoo logo we, yi ba foro wee xuu wa ni, y'i yi toojo gbazhenhe ñahara wo

wà. ¹⁵ Can na n'a da yi jo yi mu jo Sodamu* ni Gómáari shéen wo kanhama keree na ba bóró lee kulo li wogoo na kiiri wu cagóngó.»

Kanhama pemu p'a ma ge
(Marika 13:9-13; Luka 21:12-17)

¹⁶ «Li wii, n'a yi tun na kari ba dubyaa je me yacoyo ninε ni wε. Wee tuun wu ni, yi kasεεge yaha yiyε na ba wóló je wε! Yi bye sipyii piimu ya la yu ni wa ni wε, ba gbegbe shazhεεε je wε! ¹⁷ Y'a yiyε kaseri sipyii pii na dε, bani pu na ba yi leni kiirikóon kuruyo yi keñε ni, na yi kpóon ni kashεngεε ni pu wo Kile-pεεje piyεyε yi ni. ¹⁸ Pu na ba se ni yi ni gbafeñεεεε ni saannaa mu ne mεge wuu na. Lee na ba bye kañuñó yi na Kile wo Jozaama pu jo pu mu, na pu jo shi wusama bε mu. ¹⁹ Pu ba yi leni keye ni tuun wemu ni, yi nijoyo ni yi jogañaa ganha bu da bye yi mu funzhaga wε. Jomó pemu y'a da ba jo ge, pee na ba digi yi funyó ni wee tuun wuyε pyaa ni. ²⁰ Bani yiyε pyaa wa da ba bye pee jomó pe joveε wε, ga yi To Kile wu wo Munaa li l'a da ba yu yi jáyó na.

²¹ «Ceboro na ba wu ceboro le keñε ni, kónhó p'i wu gbo. To na ba lee tuugo pye wu pya na. Nagoo bε na ba yiri pu sefεε feni, kónhó p'i pu gbo. ²² Sipyii bεeri na ba yi kó ne mεge wuu na, ga wemu bu já luu mara fo tεhεnε na, weefó na zhó. ²³ Pu ba yi kana kulo la ni, yi ma baa kari latii ni! Ga n'a da yi jo yi mu jo yani yee pu Izirayeli kulogoo ki bεeri jaari ge, Sipya Ja wu na guri ba.

²⁴ «Kalaapire ya pεle li kalaato na wε; kapyebye ya pεle wu ñuñófó na wε. ²⁵ Kalaapire tεhεnε li wa na pye ba li kalaato wu je wε. Kapyebye bε tεhεnε li je na pye ba wu ñuñófó je wε. Ni p'i wa kpóon fó wu mεge yiri na Belizebuli,* mεge kemu na ba yiri kpóon li sipyii pu na ge, ta kee da ba golo Belizebuli na wε?

Wemu na p'a yaa na fyagi ge
(Luka 12:2-7)

²⁶ «Wee tuun wu ni yi ganha ba fyagi sipyii na wε! Bani yaaga ka shishiin niñmóhóñó wa kemu da ba foro kpεεngε na wε. Kañmóhóñó la shishiin wa lemu da ba je wε. ²⁷ N'a yemu yu yi mu nibiige ni ge,

* **10:15 Sodamu ni Gómáari:** Zhenzi 19:1-21; 18:20 * **10:25 Belizebuli:** Wee je jinaa wo ñuñófó we, wee wemu wu je Shitaanni ge.

y'a yee yu kpεεngε na! Y'a kalóhóró temu nuri ge, y'a duri kataya na yi da yee caaga! ²⁸ Piimu na já sipya gbo, na ta p'i da já yafiin bε pye wu munaa na-ε ge, yi ganha ba fyagi pee na wε! Ga, wemu wu da já sipya gbo, na ma munaa bε le Jahanεεε ni ge, y'a fyagi wee na! ²⁹ Ta cónriló shuun bε p'a bεrεε wari pile wε? Ga lee bε na, ali wee wa nigin bε, wu ya dun ninε na yee To Kile wu gáña ni wε. ³⁰ Ga yee kunni, Kile ya ali yee ñuzhiire teyε pyaa bεeri ñó cε. ³¹ Lee wuu na yi ganha ba fyagi wε; y'a ye cónriló niñεhεmεε na!

Na sáa Yesu na kelee na she wu ni
(Luka 12:8-9)

³² «Sipya sipya w'a yere li na sipyii ñaha tãan na ne wo wee je ge, ne bε na ba yere li na na fugba To wu ñaha tãan, na weefó je ne wo. ³³ Ga wemu bu foro ne kaa tãan sipyii ñaha tãan, ne bε na ba foro weefó kaa tãan na fugba To wu ñaha tãan.

Ñaninε bε wε, ga ñmópara li
(Luka 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ «Yi ganha ba giin na ñaninε ni ne pa ninε ke na-ε dε! Ne ta pa ni ñaninε ni wε, fo ñmópara. ³⁵ Ne pa na pa beganhara le ja ni wu to tε ni, porofó ni wu nu tε ni, ni ja shó ni wu yashó tε ni. ³⁶ Sipya puga shéen ye pyaa ki da ba bye wu pεen. ³⁷ Sipya sipya to kelee wu nu kaa l'a taan wu mu na toro ne tãan ge, weefó ya yaa ni ne ni wε. Sipya sipya ja kelee wu poro kaa l'a taan wu mu na toro ne tãan ge, weefó ya yaa ni ne ni wε. ³⁸ Sipya wemu ya wu korikoritige ló, na daha ne feni wε, weefó ya yaa ni ne ni wε. ³⁹ Sipya wemu w'a giin wu wu munaa mara ñinaa ge, wee na ba buun li ni ñiga na. Ga wemu w'a bónri wu munaa ni ñinaa ne wuu na ge, wee na ba wu munaa ñuñó wolo ñiga na.

Kasañaa footónó
(Marika 9:41)

⁴⁰ «Sipya wemu bu yee co xuuni, ne w'a co xuuni. Sipya wemu bu ne co xuuni, we w'a ne tun ge, we w'a co xuuni. ⁴¹ Sipya wemu bu Kile tudunmó wa co xuuni, na bani Kile tudunmó wu je wii, kuduun we w'a yaa ni

Kilɛ tudunmɔ ni ge, weefɔɔ na wee ta. Sipya wemu bu sipyitiime co xuuni, na bani w'a tii, kuduun wemu w'a yaa ni sipyitiime ni ge, wufɔɔ na wee ta. ⁴² Can na, n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a cɛɛgbuu nii loniɲe nidiige ye pyaa be kan we nɔhɔcɛɛɛ we wa mu, na bani wu ɲɛ nɛ kalaapire ge, weefɔɔ da ga fɔ lee wo kuduun ni we.»

11

Yesu labye w'a li shɛɛ na Shɔvɔɔ wu ɲɛ wii (Luka 7:18-35)

¹ Ayiwa, ba Yesu ya wee kalaa wu kan xɔ wu kalaapiire ke ni shuun wu mu we, a w'i yiri wee xuu wu ni, na she ganha na sipyii pu kalaa, na Kilɛ Jozaama pu yere li kaan pu mu kabanugo kulogoo ki ni. ² Lee bi Yohana Batizelipye ta w'a Shɔvɔɔ wu kapyegege ki beeri kaa logo na wu yaha kaso wu ni. Wee tuun wu ni a w'i wu kalaapiire ta tun wu mu na pu she wu yege na: ³ «P'a Shɔvɔɔ wemu kaa jo na wu na ba ba ge, mu wu wa laa, ta wu watii ɲaha wii?» ⁴ A Yesu di pu ɲɔ shɔ na: «Y'a lemu ɲaa, na yemu nuri ge, yi she lee paari Yohana mu na: ⁵ Fyɛnmɛɛ wa ɲaa, faannaa di ɲaari, togo fɛɛ di juunɔ, ɲudunnɔɔ di nuri, xuu di ɲeni, Kilɛ Jozaama p'i yu la baa fɛɛ mu. ⁶ Sipya wemu ɲunɔ ya kyɛegi nɛ na we, weefɔɔ ɲɛ duba pya.» ⁷ Ba Yohana wo kalaapiire t'a kari we, a Yesu di ɲɔ kɔn na yu ni sipyiire ti ni Yohana shizhaa na na: «Naha yee d'a she wii siwaga ki ni we? Kafɛɛge ya waha-gaanra lemu ɲeri ge, lere ya? ⁸ Wee tuun wu ni yee d'a she ɲaha wii we? Fazaaya fɔ ge? Ga piimu p'a fazaaya leni ge, pee ya daa saannaa piyeyɛ ni. ⁹ Yee d'a she ɲaha wii we? Kilɛ tudunmɔ ge? Uun, n'a da yi jo yi mu jo ali w'a peɛ Kilɛ tudunmɔ na. ¹⁰ Bani l'a ka Kilɛ Kafila wu ni wu shizhaa na na: «Li wii, n'a na tudunmɔ we tun ma ɲahagbaa na

wu ma koo li yaa yaha ma ɲaha na.»*

¹¹ Can na n'a da yi jo yi mu jo sipya wa shishiin sanha se Adama nagoo ni wemu w'a peɛ Yohana Batizelipye na we. Ga lee be na fugba saanra ti wo sipyii pu beeri wo nifɛnhɛfɛnhɛne ya peɛ wu na. ¹² Na co Yohana Batizelipye wo Kilɛ Jomɔ pu yere

li na, fo na pa nɔ nimɛ na, yatɛnwaya na fugba saanra t'a daa. Piimu p'a yatɛnye waha ge, pee p'a ti taa. ¹³ Kilɛ tudunmɔɔ pu beeri, na fara Kilɛ tudunmɔɔ Musa wo saliya wu na, pee beeri ya fugba saanra ti kaa jo, fo na pa nɔ Yohana Batizelipye wo tuun wu na. ¹⁴ Yi bu da yi na giin di yi ɲaha cɛ, Kilɛ tudunmɔɔ Eli wemu wo ba kaa l'a fɛnhɛ jo ge, Yohana wu ɲɛ wee Eli we. ¹⁵ Wemu na logo ge, wu logo.

¹⁶ «Nɛ na ja ɲiɲaa wo sipyii pii taanna ni jɔgɔ ye ni we? Pu ɲɛ ba nɔhɔpiire ta ɲɛ we, temu ya tiin pinnɛɛ kpeɛngɛ na ge, na pu kaafɛɛ pyi: ¹⁷ «Wɛɛ ya faangaa wi yee mu, yee di ya ta xɔnhɔ we. Lee kadugo na a wɛɛ di yamɛhɛɛ su yee mu yee di ya ta yiye ɲiɲaara yahana yaha we.» ¹⁸ Bani Yohana ya pa, wu ya li we, w'i ya gbuu we. A p'i jo na: «Jina wu ɲɛ wu ni.» ¹⁹ A Sipya Ja wu ba, na ganha na li na gbuu, a p'i jo na: «Lanɛhɛɛ fɔɔ ni gba fɔɔ wu ɲɛ we n'a we. Fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ ni jurumupyii pii be wo ɲanii wu ɲɛ wii.» Ga kani ya kan Kilɛ wo fungɔngɔ fɛɛɛ ti mu wu kapyegege ki gbɔɔɔ ni.»

Kulogoo kiimu k'a Yesu jomɔ pu she ge (Luka 10:13-15)

²⁰ Ayiwa, Yesu ya wu kakanhanɲaa nigbɔhɔɔ ki fanha pye kulogoo kiimu ni ge, a wu ɲɔ kɔn na kee kaa yu. Bani kee kulogoo ki shɛɛn ya ta sɔɔ na daajɛɲɛ jo pu wo jurumu wu na we. A w'i jo: ²¹ «Bɔɔngɔ ki wa yee Korazɛn shɛɛn wogo! Bɔɔngɔ ki wa yee Betisayida shɛɛn wogo! Bani kakanhanɲaa kiimu k'a pye yee ni ge, kee da bi bye Tiiri ni Sidɔn kulogoo ki ni, nimɛ bi da pee ta pee ya daajɛɲɛ jo, na pu jurumu wu yaha l'a mɔ, na bɔɔɔyɔ le puyɛ na, shɔɔnrɔ ni. ²² Lee wuu na, n'a da yi jo yi mu jo Tiiri ni Sidɔn wo kanhama keree na ba bɔɔɔ yee wogoo ki na kiiri wu cagɔngɔ. ²³ Mu do Kapɛrinɔmɔ? Go mu wa giin na mu na ba yirige fo fugba we ni ya? Ahayi dɛ! Mu da ba dirige fo Jahanɛmɛ we ni. Bani kakanhanɲaa kiimu k'a pye mu ni ge, kee da ba bye Sodɔmu kulo li ni, nimɛ bi da li ta li na ɲɛ sanha. ²⁴ Lee wuu na, n'a da yi jo yi mu jo Sodɔmu wo kanhama pu na ba bɔɔɔ mu wo pu na kiiri wu cagɔngɔ.»

* 11:10 Malaki 3:1

*Yesu w'a ηmṁnṁ kaan
(Luka 10:21-22)*

²⁵ Wee tuun wu ni a Yesu di jo: «Na To Kile, fugba ni jinε ki Kafṁṁ, n'a baraga taha ma na, bani m'a kii keree kii ηmṁhṁ fungṁnyṁ fεε ni kalaagbṁ fεε na, na ki she nṁhṁpiire na. ²⁶ Uun, na To Kile, bani lee l'a taan mu mu. ²⁷ Nε To w'a keree ki bεeri le ne kenε ni. Wa shishiin ya Kile Ja wu cε wε, fo To Kile wu ye nigin. Wa shishiin bε di ya To Kile cε wε, fo wu Ja wu ye nigin, ni wu la jε wu To wu she sipya wemu na ge. ²⁸ Y'a ma na mu, yee piimu bεeri p'a kanha, tuguro di jε yi juuyṁ ni ge; nε na ηmṁnṁ kan yi mu. ²⁹ Yi na wo zhu wu taha yi katiye ni, y'i yere nε di da yi kalaa, yi zṁbṁ pu na tifahama ta. Bani nε juuṁṁ k'a peji, nε luu bε d'a taan. ³⁰ Nε wo zhu wu ya dugo wε, fanha bε di jε nε wo tuguro ti ni wε.»

12

*Yesu ya yemu jo cadεεnge ki keree na ge
(Marika 2:23-28; Luka 6:1-5)*

¹ Cana ka Yesu ni wu kalaapiire t'a pa doroo shinma kerεye ya te ni. Kee cana k'i bi bye Yawutuu pu wo cadεεnge ka. Lee bi xuugo ta wu kalaapiire ti na, a pee di shinma seyε ya kṁn, na ganha na yee wo pya wu wo na guri. ² Ba Farizheen p'a lee ja wε, na Yesu pye: «Li wii, kaa lemu ya yaa li pye cadεεnge ni-i ge, go lee mu wo kalaapiire t'a byi mε!» ³ A Yesu di pu pye: «Tuun wemu ni xuugo ya pa saannaa Dawuda ni wu tahama-nṁhṁmṁṁ pu ta ge, w'a lemu pye ge, yee sanha lee kalaa-i ge? ⁴ W'a jε Kile-pεεηε puga ki ni, buuri we p'a wo na gaan Kile mu ge, na wee lṁ. A wu ni wu tahama-nṁhṁmṁṁ p'i she wee li. Na ta watii bi li wee buuri we ni, ni saraya naha shṁṁnriivεε pu ye bε wε. ⁵ L'a ka saliya wu ni na saraya naha shṁṁnriivεε pu ma kapyenεε pyi Kile-pεεηε pugbṁhṁ ki ni cadεεnge ni; lee di jε kakuunṁ wε. Ta yee sanha lee bε kalaa wε? ⁶ Na ta wa di wa naha wemu ya ye Kile-pεεηε pugbṁhṁ ki na ge, di yee jo yi mu. ⁷ <Y'a juuṁṁ jaari yiyε na, nε wa lee feni, na toro saraya tṁan.»* Yee da bi pee jomṁ pe kṁri cε dε, yee bi da jaagi shan pii sipyii

* 12:7 Oze 6:6 * 12:21 Ezayi 42:1-4

pii na tawaga ni wε. ⁸ Bani Sipya Ja wu jε cadεεnge ki bε Kafṁṁ.»

*Yesu ya nṁ kewaga fṁṁ wa cuuṁṁ cadεεnge
ka ni
(Marika 3:1-6; Luka 6:6-11)*

⁹ A Yesu di yiri wṁ, na gari na she jε pu Kile-pεεηε puga ka ni. ¹⁰ Lee bi nṁ wa ta wṁ wu kenε ke na waha. A sipyii p'i Yesu yege na: «Na sipya cuuṁṁ cadεεnge ni, ta lee ya saha?» P'a yee jo bani pu bi giin p'i kanuṁṁ sha p'i wu tṁṁṁṁ le. ¹¹ Ga, a Yesu di pu pye: «Dubya nigin pe bu she da wa mu yee ni, a wee dubya w'i do wege ni cadεεnge ni, ta wufṁṁ da zhe wu wolo wε? ¹² Ta sipya ya ye fo na she ganha dubya na wε? Lee wuu na do, na kasaana pye cadεεnge ni, lee ya jṁ.» ¹³ Wee tuun wu ni a Yesu di nṁ wu pye: «Ma kenε ki sanha!» A wu kenε ki sanha, a k'i juuṁṁ ba keki jε wε. ¹⁴ A Farizheen p'i foro, na she puyε ja, kṁnhṁ p'i gbogana sha Yesu na.

*Kile ya kapyebye wemu naha bulo ge, wee
jε Yesu*

¹⁵ Ba Yesu ya lee cε wε, a w'i yiri wee xuu wu ni. A sipyii ηε ηε di daha wu feni. Piimu pu bye ni yama ni ge, a Yesu di pee bεeri cuuṁṁ. ¹⁶ Ga, a wu yi jo na waha pu mu na wee jε sipya wemu ge, na pu ganha bu yee jo wa shishiin bε mu wε. ¹⁷ Lee ya pye mu kṁnhṁ Kile bi yemu jo Kile tudunmṁṁ Ezayi jṁ na ge, yee jṁ di fa na: ¹⁸ «Na kapyebye wu we, nε wemu naha bulo ge.
Na jidaan wo we, wu kaa l'a dan na ni fo xuuni.
Nε na ba na Munaa li tirige wu na.
Wu na ba shi wusama kalaa tiime keree ni.
¹⁹ W'a da ba nakaara pyi wε.
W'a da ba nama kṁṁn wε.
Sipya wa shishiin wa da ga wu mujuu logo kakuutoroyo ni wε.
²⁰ Wahagaan lemu ya kuri ge,
w'a da ga lee sana kegi wε.
Sokinna wemu kpεεnge ya jin wṁ ge,
w'a da ga wee sama fugi wε.
Mu w'a da ba bye fo na she tiime pu pye p'a se ta.
²¹ Shi we bεeri na ba wu pye pu tadaja.»*

Yesu wo fanha ki ya ta yiri Shitaanni yiri we
(Marika 3:22-30; Luka 11:14-23)

²² Lee kadugo na a p'i ba wu mu ni ná wa ni, jinaa pu bye wu ni, wee bye fyen, na nòhò pye bobo. A Yesu di wu cuunjo. A wu já na naa, na yu be. ²³ A lee di bye kakanhana sipyiire ti beeri mu, a p'i ganha na yu na: «Ta we ya sii me saannaa Dawuda Ja wu we?» ²⁴ Ga ba Farizheen p'a yee logo we, na jo: «Jinaa nunofoo Belizebuli fanha ni we ná we ya jinaa pu kori.» ²⁵ Ga, a Yesu di pu fungonyo ce na jo: «Saanra beeri t'a yiri tiye kaa na ge, tee na gyeeegi. Kulo beeri, kelee puga beeri, ki sipyii bu yiri puye kaa na, kee na gyeeegi. ²⁶ Shitaanni di bu yiri na Shitaanni wa kori, li ne kanna Shitaanni w'a yiri wuye kaa na. Shitaanni di bu yiri wuye kaa na, wu saanra ti na bye dii kyeeegi baa we? ²⁷ Ni yee wa yu na jinaa nunofoo Belizebuli baraga ni ne jinaa pu kori, wee tuun wu ni yee wo sipyii piimu p'a pu kori ge, pee di pu kori jogo baraga ni we? Yee wo sipyii puye pyaa ki da ba kiiri kon yee na. ²⁸ Ga ne bu da ne na jinaa pu kori Kile Munaa li baraga ni, lee w'a li shee na Kile saanra t'a no yee na.

²⁹ «Wa na ja pye dii na je fanhanehenje foo puga, di wu yanmuyoo kuu na ta ma ya fenhe wu po-e we? Ga ma bu fenhe wu po, ma na ja je puga ki ni na yanmuyoo yi kuu.

³⁰ «Sipya wemu ne ne nii we, ne pen wu ne weefoo. Sipya wemu ya ne teri na sipyii pu pinnee we, weefoo ya pu caaga. ³¹ Lee wuu na, n'a da yi jo yi mu jo sipyii ya jurumu wemu beeri pyi, na fanhara temu beeri pyi Kile na ge, kee beeri na ja yafa pu mu. Ga wa bu Fefere Munaa li fanha, wufoo da lee wo yafa ta bada we. ³² Sipyaa sipya w'a joguumo jo wa Sipya Ja na ge, lee na yafa wufoo mu. Ga wemu bu Fefere Munaa li mege kyeeegi, weefoo da lee wo yafa ta naha ke konjo ke na we, w'i da li yafa ta laxhara be ni we.

Ki yaseye feni p'a tige ceni
(Luka 6:43-45)

³³ «Tige kemu bu no, ki yaseye be na no. Tige kemu bu golo, ki yaseye be na golo, bani ki yaseye feni p'a tige ceni. ³⁴ Yee

piimu p'a kolo ba matene ne-ε ge, dii yee di da ja kafila nizaama jo we? Bani lemu l'a sipya zo we ni ge, lee l'a foro wu no ke ni. ³⁵ Sipyisaama w'a yasaaya kilee na yeege wu yasaaya tayahaña ni; sipyikuunjo di yakuuyo kilee na yeege ki yakuuyo taya- haña ni. ³⁶ N'a da yi jo yi mu jo sipyii ya joguumo pemu beeri yu ge, pu na ba yege yee beeri na kiiri wu cagongo. ³⁷ Kiiri na ba gon ma na, na karii kan ma mu na saha ni ma nojom pu ni, kelee na ma jaagi na saha ni ma nojom pu ni.»

Yawutuu p'a jo na Yesu wu kakanhana la pye

(Marika 8:11-12; Luka 11:29-32)

³⁸ Ayiwa, a saliya karamogoo pii, ni Farizheen pii di Yesu pye: «Karamogo, we funjo ki wa m'a naha sheshere kakanhana la pye ma she wu na.» ³⁹ A Yesu di pu no sho na: «Nijaa sipyii pii p'a kolo, na noho pye no mee baa fee ge, pee p'a naha sheshere kakanhana shaa, ga la shishiin da zhee pu na we, fo Kile tudunmoo Zhonasi wuu le. ⁴⁰ Ba Zhonasi ya ta caya taanri ni piye taanri fya nagaña ki funjo ni we,* mu Sipya Ja wu be da ba da caya taanri ni piye taanri ni ke ni. ⁴¹ Ninive sheen na ba yiri na nijaa wo sipyii pii jaagi kiiri wu cagongo caya, bani Ninive sheen ya daajene jo pu wo jurumu wu na Zhonasi wo Kile jom yere li baraga ni.* Na ta wa di ne naha wemu ya ye Zhonasi na ge. ⁴² Kiiri wu cagongo, Seba fiige ki Saanzho* wu na ba yiri wu nijaa sipyii pu jaagi, bani wee ya pa na yiri ni ke ki tene na. Konho wu ba saannaa Solomani wo fungongo fere jom pu logo. Wa di wa naha wemu w'a pele Solomani na ge!

Jina na kuri je sipya ni
(Luka 11:24-26)

⁴³ «Jina bu foro sipya ni tuun wemu ni, teye yemu y'a waha waha ge, w'a ganha na naari yee ni na tanmone shaa, ga w'i da ki ta we. ⁴⁴ Wee tuun wu ni w'a jo wuye funjo ni na: «Na puga kemu ni ne foro ge, n'a da guri da se kee ni.» W'a guri kari, na she kee puga ki niwaga ta p'a ki po fefere, na ki keme xuuni. ⁴⁵ Wee tuun wu ni w'a gari na she ba ni jinaa gbarashuun watii ni, piimu ya

* 12:40 Zhonasi 2:1 * 12:41 Zhonasi 3:5-10 * 12:42 1 Saannaa 10:1-10; 2 Canjanehe Jom 9:1-9

kolo wuyε pyaa ki na ge. Wu ni pee na ba jε kee puga ki ni, na diin wà. Lee funṅo ni wee sipya we wo taxoḡo na ba golo na toro taashiine li bε tãan. Mu shiin l'a da ba bye nijaa wo sipyikuuyo ye bε wo shizhaa na.»

Jogō ye pu jε Yesu nu ni wu cebooloo pu wε?

(Marika 3:31-35; Luka 8:19-21)

⁴⁶ Ayiwa, na Yesu yaha wu na yu ni sipyiire ti ni, a wu nu we, ni wu ceboronamaa p'i nɔ, na yere kpεengε ki na. Pu funṅo ki bye p'i jo ni wu ni. ⁴⁷ A sipya wa di Yesu pye: «Ma nu we ni ma ceboronamaa pu niyereye yi wa kpεengε ke na, pu funṅo ki wa p'i jo ni ma ni.» ⁴⁸ A Yesu di wee jɔ shɔ na: «Jogō ye pu jε nε nu ni nε ceboronamaa pu wε?» ⁴⁹ Ba w'a yee jo wε, na kenε she wu kalaapiire ti na, na jo: «Nε nu ni nε ceboronamaa pu piiri naha. ⁵⁰ Nε To we wu jε fugba wu ni ge, sipyaa sipya w'a wee wo jidaan pyi ge, wee wu jε nε ceborona, ni nε ceboroshɔ, ni nε nu.»

13

Talene lemu l'a jo nuguro ta shizhaa na ge

(Marika 4:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Kee canja kiyε pyaa a Yesu di foro puga ki ni, na gari na she diin Galile Gba wu jɔ ki na. ² A sipyijehemεε di ba binne, na wu maha fo w'a jε tiin korogɔ ka ni. A sipyiire ti bεeri di yere lohɔ ki jɔ ki na. ³ A wu ganha na keree nijehεjεε yu pu mu talenεε ni. A wu jo: «Canja ka ná wa ya foro na kari wu tεge ni di zhe wu alikama shi wá fene shi wagana na. ⁴ Na wu yaha wu na wee nuguzhi wu waa, a wu nuguro ta di do koo ni tεge ki jɔ na. A shazhεεε di ba tee jɔ. ⁵ A ta di do faaga jɔṅo ni pogoo kii ni. A tee di wεri fin, bani pojehεεε bye wà wε. ⁶ Ba caya y'a payeree wε, a t'i fanhana, na waha, bani nire tatii bye ti na wε. ⁷ A nuguro ta di do xhuyo ninε ni. A xhuyo y'i ganha na legi, na ba ti co, na ti li. ⁸ A nuguro ta di do nijenε na. A tee di fin, na le na pya le. Pile la ma pyaa xhuu nigin (100) pye, la ma kelεε gbaara (60) pye, la ma kelεε taanri (30) pye.» ⁹ Ba w'a yee jo xɔ wε, na jo: «Wemu na logo ge, wu logo.»

* 13:15 Ezayi 6:9-10

Yesu talenεε ki kajuu jɔṅo
(Marika 4:10-12; Luka 8:9-10)

¹⁰ Lee kadugo na a Yesu kalaapiire t'i fulo wu na, na wu pye: «Naha na mu di yu ni sipyiire ti ni talenεε ni wε?» ¹¹ A Yesu di pu pye: «Na fugba saanra ti wo ηmohɔrɔ ti cε, yee mu lee ya kan. Ga ti jε wu ya ta kan pii mu wε. ¹² Bani la jε wemu mu ge, la na ba gan wee mu na fara lee na, l'a jehε wu mu. Ga la jε wemu mu wε, ali nifenhεfenhεnε lemu bε li jε wu mu ge, li bε na zhɔ wu na. ¹³ Lee wuu na nε yu ni pu ni talenεε ni, bani pu wa na wii, p'i ya yaaga naa wε. P'a niwegee shaan, p'i ya yi nuri wε, p'i ya yi naha bε ceni wε. ¹⁴ Kilε tudunmɔɔ Ezayi ya yemu jo pu shizhaa na ge, yee jɔ ya fa na:

«Yee na ba niwegee shan, na yi logo,
ga y'i wa da yi naha cε wε.

Yi na ba jɔi taan, na wii,
ga y'i wa da yaaga bε ja wε.

¹⁵ Bani pii sipyii pii niwegee k'a waha.
P'a pu niwegee tɔ, na pu jɔi tɔ.

Pu funṅo ya pye p'i ja pu jɔi ki ni wε,
p'i logo pu niwegee ki ni wε,
p'i yi naha cε pu fungɔnyɔ yi na wε.

Lee funṅo ni pu da ba nε mu,
kɔnhɔ nε pu cuunɔ wε.»*

¹⁶ Ga yee kunni, yee jε duba nagoo, bani yee jɔi ki wa naa, yi niwegee k'i nuri. ¹⁷ Can na n'a da yi jo yi mu, lemu yee wa naa ge, Kilε tudunmɔɔ nijehεmεε ni sipyitiimεε nijehεmεε pii funṅo ya pye na lee ja, ga p'i ya li ja wε. Yemu yee wa nuri ge, pu funṅo ya pye na yee logo, ga p'i ya yi logo wε.

Yesu ya nuguro ti wo talenεε li kɔri jo
(Marika 4:13-20; Luka 8:11-15)

¹⁸ «Ayiwa, yi niwegee shan ni nuguro ti wo talenεε li kɔri wu ni. ¹⁹ Piimu p'a fugba saanra ti jomɔ pu nuri, p'i ya pu naha cε-ε ge, pee jε ba koo jɔ nuguro jε wε. Shitaanni na ba pee jomɔ pe wolo pu funyɔ ni. ²⁰ Faaga wo nuguro ti jε piimu ge, pee na jomɔ pu logo, na pu co tɔvuyo na ni fundanga ni. ²¹ Ga nire di jε pu na wε, p'a bye pu da mɔ lee ni wε. Cɔnrɔmɔ bu wa ta, kelee sipyii bu daha wu feni na gana pee jomɔ pe wuu na, wu jɔṅo na wakaraa kyεεgi. ²² Xhuyo ninε wo nuguro ti jε piimu

ge, pee na jomɔ pu logo, ga ke konɔ ke wo funzhakeree ni naafuu la piinɛ na pu cɔnri fo pu da nagoo pye wɛ. ²³ Nijenɛ wo nuguro ti jɛ piimu ge, pee na pe jomɔ pe logo, na pu naha cɛ. P'a nagoo nijehemɛ pye. Pile la ma pyaa xhuu nigin (100) pye, la ma kelɛɛ gbaara (60) pye, la ma kelɛɛ taanri (30) pye.»

Yesu ya talenɛ la jo nakuunɔ shizhaa na.

²⁴ Ayiwa, a Yesu di talenɛ la be jo pu mu na: «Fugba saanra t'a foro kaa lemu feni ge, lee li wa mɛ. Ná wa w'a yashi nijemɛ wá wu tɛge ni. ²⁵ A wee ná wu pen di ba yiri nibiige ka ni, na sipyii pu beeri yaha pu na nmunɔ. Nà kemu k'a foro alikama feni ge, na she kee nakuunɔ ki wo pya wa wá alikama wu tɛ ni, na gari. ²⁶ A alikama wu fin, na ba sɛyɛ pye. A nakuunɔ ki be di foro yere. ²⁷ A tɛge ki kafɔɔ wu wo kapyebyii p'i ba wu pye: «Wù kafɔɔ, ta yashi nijemɛ be mu ya wá ma tɛge ki ni wɛ? Ke nakuunɔ ke d'a yiri mii wɛ?» ²⁸ A wu pu nɔ shɔ na: «Nɛ wo pen wa w'a le pye.» A kapyebyii p'i wu pye: «Ta ma funnɔ ki wa wù she kee nakuunɔ ke kɔngi?» ²⁹ A wu jo: «Ahayi, nɛ fyagi jo yee bu she kee kɔngi, yi ganha bu da alikama wu be kɔngi wɛ. ³⁰ Yi yi beeri yaha wà y'i binne le. Yalɔɔɔ ti lɔduun ba nɔ, wee tuun wu ni nɛ na ba yi jo yalɔɔɔ ti lɔvɛɛ pu mu jo pu fenhe nakuunɔ ke kɔn fɔlɔ, p'i ki pɔ, p'i ki sɔrogo, pu bu xhɔ p'i alikama wu kemɛ le na kpɔɔn le ni.»»

Yesu ya talenɛ la jo mutaridi pile shizhaa na
(Marika 4:30-32; Luka 13:18-19)

³¹ Lee kadugo na a Yesu di talenɛ la be jo pu mu sanha na: «Fugba saanra t'a foro mutaridi pile feni. A ná wa di li lɔ nugi wu tɛge ni. ³² L'a cɛɛɛ foro yashi wusama beeri tãan, ga li bu fin tuun wemu ni, l'a beɛ na toro naxhoo wu tiye yi saya beeri tãan. L'a jɛri tige fo shazhɛɛɛ na ti shiire tɛri ki geye na.»

Yesu ya talenɛ la jo buuri shizhenhɛɛ shizhaa na
(Luka 13:20-21)

³³ Ayiwa, a Yesu di talenɛ la be jo pu mu sanha na: «Fugba saanra ti jɛ ba buuri shizhenhɛɛ jɛ wɛ. Cee wa ya tee le wu

farani myɛ kiloo kelɛɛ shuun ni kaguro (25) ni na tɔnhɔ, a wu beeri di yiri.»

Yesu wo talenɛ ki kajuu nunɔ
(Marika 4:33-34)

³⁴ A Yesu di pe jomɔ pe beeri jo sipyiiire ti mu talenɛ ni. Wu bi yu ni pu ni talenɛ baa wɛ. ³⁵ W'a lee pye kɔnhɔ Kile tudunmɔ w'a bi yemu jo ge, yee nɔ di fa na:

«Nɛ na ba yu ni pu ni talenɛ ni.
Keree kiimu k'a bi nɔmɔhɔ
fo konɔ ki yaaduun wu ni ge,
nɛ na ba kee yu pu mu.»*

Yesu ya nakuunɔ ki wo talenɛ li kɔri jo

³⁶ Ayiwa, a Yesu di sipyiiire ti yaha wà, na gari puga. A wu kalaapiire t'i fulu wu na, na wu pye: «Nakuunɔ ki k'a foro tɛge ki ni ge, lee talenɛ le kɔri jo wù mu.» ³⁷ A Yesu di jo: «Wemu w'a yashi nijemɛ wu wá ge, wee jɛ Sipya Ja. ³⁸ Tɛge ke, kee jɛ konɔ ke yashi nijemɛ we, wee jɛ fugba saanra ti wo nagoo pee. Nakuunɔ ke, kee di jɛ Shitaanni wo nagoo pee. ³⁹ Pen wemu w'a nakuunɔ ki pya wu wá ge, wee jɛ Shitaanni wuyɛ pyaa. Yalɔɔɔ ti lɔduun we, wee jɛ konɔ ki taaxɔɔ le. Yalɔɔɔ ti lɔvɛɛ pee, pee jɛ melekeɛ. ⁴⁰ Ba sipya ma nakuunɔ kɔngi, na ki wá mɛ na ni wɛ, mu l'a da ba bye konɔ ki taaxɔɔ li ni. ⁴¹ Piimu beeri p'a sipyii pu nunɔ kyɛɛgi n'a daa wu na, ni piimu p'a kakuunɔ pyi ge, Sipya Ja wu na ba wu melekeɛ pu tun p'a she pee sipyii pii beeri ninɛ wolo wu wo saanra ti ni, ⁴² na pu wá kanragaa na ki ni. P'a ganha na mehɛɛ suu wà, na ganhaa kuri. ⁴³ Ga piimu p'a pye sipyitiimɛɛ Kile mu ge, pee na ba ní pu To wu saanra ti ni ba cana jɛ wɛ. Wemu na ye logo ge, wu yi logo.»

Yesu ya talenɛ lemu jo naafuu ni nɔmɔhɔ shizhaa na ge

⁴⁴ A Yesu di jo sanha na: «Fugba saanra ti jɛ ba naafuu jɛ wɛ, naafuu wemu w'a nɔmɔhɔ tɛge ka ni ge. A ná wa di wu ja, na guri wu nɔmɔhɔ sanha. A wu fundanga wo di she wu kenɛ yanmuyɔ beeri pɛɛɛ, na ba kee tɛge ki shɔ.»

Yesu ya talenɛ lemu jo kuun shizhaa na ge

* 13:35 Zaburuu 78:2

⁴⁵ A Yesu di jo sanha na: «Fugba saanra ti jε ba kuun pεrεvɔɔ jε wε, wemu ya kuun nizaama shaa ge. ⁴⁶ Ba w'a kuun pεεwa wo wa ja wε, a wu wu keɲε yaɲmuyɔ bεeri pεrε, na shε wee kuun wu shɔ.»

Yesu ya talenε lemu jo fyaa jɔ wu shizhaa na ge

⁴⁷ A Yesu di nugo jo sanha na: «Fugba saanra ti jε sanha bε ba jɔ jε wε, sipyii ma wu wá gba lɔhɔ ni, na fyaa tuuyo bεeri co. ⁴⁸ Ba jɔ w'a jɔ wε, jɔwaa pu na wu yeege shan gba wu jɔ ki na. P'a diin, na fyaa pu shɔɔnri. P'a fyacemεε pu le pu yεrεyε ni, na niguuyo yi wá. ⁴⁹ Mu l'a da ba bye koɲɔ ki taaxɔɔ li ni. Mεlekeε p'a da ba sipyisaamaa pu shɔɔnri na wolo sipyikuuyo yi ni. ⁵⁰ P'a sipyikuuyo yi wá kanragaa na ki ni. P'a ganha na mehεε suu, na pu ganhaa kuri wá.»

Kafonɔɔ ni kalεgεε keree

⁵¹ Lee kadugo na a Yesu di pu yege na: «Ta yee ya kii keree kii bεeri jaha cε?» A p'i jo: «Uun.» ⁵² A wu pu pye sanha na: «Ayiwa, saliya karamɔgɔ wa bεeri w'a kalaa fugba saanra ti keree ki ni ge, wee ya foro puga fɔɔ wa feni wemu ya kafonɔɔ ni kalεgεε taa na fòro wu naafuu tayahaɲa ni ge.»

Nazareti shεen ya dà Yesu na wε (Marika 6:1-6; Luka 4:16-30)

⁵³ Ba Yesu ya talenεε ki jo xɔ wε, na laha wee xuu wu ni. ⁵⁴ Kulo lemu ni w'a lε ge, a wu gari wá, na shε sipyiire ti jɔ kɔn na galaa Kilε-pεεɲε piyεyε yi ni. A lee di bye pu mu kakanhana, a p'i ganha na yu na: «Mii wu d'a te fungɔngɔ fεεrε te ta wε? Dii wu d'a pye na jani kii kakanhanɲaa kii na wε. ⁵⁵ Ta wu jε mε menizhe ná wu ja wu wε? Ta wu nu bε wu jε mε Mariyama wε? Ta wu ceboronamaa bε pu jε mε Yakuba, Yusufu, Simɔ ni Zhude wε? ⁵⁶ Ta wu ceboroshaa pu bεeri bε pu jε naha wù niɲε ni wε? Wu d'a yiri mii ni ke fanha ke bεeri ni wε?» ⁵⁷ A kee keree kii di pu pye pu ya dà Yesu na wε. A Yesu di pu pye: «Kilε tudunmɔ ya pεεɲε taa xuu bεeri ni, fo wuyε pyaa kulo le, ni wuyε pyaa puga ke.» ⁵⁸ A w'i bye wu ya kakanhanɲaa niɲehεɲεε pye wá wε, bani pu ya dà wu na wε.

14

Hεrɔdi hakili ya wuregi (Marika 6:14-16; Luka 9:7-9)

¹ Wee tuun we ni gbafεnεεrεε Hεrɔdi Antipasi ya Yesu kaa logo. ² A wu wu kapyebyii pu pye: «Yohana Batizelipye wu jε we ná we, wee w'a sii wii. W'a jε na foro xu ni, lee l'a wu pye wu na jani kii kakanhanɲaa kii na.»

Yohana Batizelipye xugana (Marika 6:17-29)

³ Ayiwa, Hεrɔdi bi pu pye p'a Yohana co, na shɔnhɔyɔ le wu na, na wu le kaso ni. Wu ceborona Filipe shɔ Hεrɔjasi wuu na Hεrɔdi bi lee pye. ⁴ Bani Yohana bi li shεε wu na na: «Li ya ta saha mu wu we cee we leɲε wε.» ⁵ Hεrɔdi funɲɔ ki bye na Yohana gbo, ga wu bi fyagi sipyiire ti na, bani pee bi Yohana jatani Kilε tudunmɔ.

⁶ Lee bε na, a Hεrɔdi wo cazege caɲa ki wo kalenε l'i ba nɔ, a Hεrɔjasi poro fucεεrε l'i yiri na xhɔnhɔ sipyiyirilee pu jahagbaa na. A lee di sii taan Hεrɔdi ni, ⁷ fo w'a kaa fucεεrε li mu na li bu yaaga bεeri jεeri wee mu, na wee na kee kan li mu. ⁸ Li nu wu wo jɔjomɔ funɲɔ ni, a fucεεrε l'i Hεrɔdi pye: «Yohana Batizelipye jɔɲɔ taha yaaga ka na ma kan nahamε na mu!» ⁹ A lee di saan wu jaha tanha. Ga na wu yaha w'a kaa na xɔ wu sipyiyirilee pu jii na, a wu jɔɲmmu li jɔ yaha fucεεrε li mu. ¹⁰ A wu wa yaha kari w'a shε Yohana jɔɲɔ ki kɔn kaso wu ni. ¹¹ A p'i ba ni ki ni, na ki taha yaaga ka na, na pa gan fucεεrε li mu l'a shε gan li nu wu mu. ¹² A Yohana wo kalaapiire t'i shε wu nixhugo ki lɔ na shε le, na xhɔ na shε yee jaha jo Yesu mu.

Yesu ya yalige kan sipyii kabɔfonɔɔ kaguro mu

(Marika 6:30-44; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14)

¹³ Ba Yesu ya yee logo wε, a wu jé kɔrɔgɔ ka ni, na yiri wee xuu wu ni, na laha sipyiire ti taan na kari siponɔ ki xuu wa ni. Ga, a sipyiire t'i wee xuu wu cε. A p'i foro kanha ni ni, na gari tɔɔyɔ na Yesu feni. ¹⁴ Ba Yesu ya foro kɔrɔgɔ ki ni wε, na pee sipyihεmεε pu ja, a pu jɔɲaara di jé wu ni. A wu pu yama fεε pu cuɲɔ. ¹⁵ Ba yakonɔ k'a pa nɔ wε, a Yesu wo kalaapiire t'i fulu wu na,

na wu pye: «Canja k'a xɔ toro, wèe di jɛ siponɔ ni naha. Sipyiire ti yaha kɔnhɔ p'i shɛ yaligee sha shɔ kulogoo ki ni.» ¹⁶ A Yesu di pu pye: «Pu ya yaa na kari wɛ, yiye pyaa ki yalige kan pu mu!» ¹⁷ Ga, a p'i wu pye: «Buuri juuɔ kaguro ni fyaa shuun yɛ wu jɛ wèe mu naha.» ¹⁸ A Yesu di pu pye: «Yi pa ni yee ni naha!» ¹⁹ Lee kadugo na a Yesu di sipyiire ti pye na pu tiin jɔpurege ki ni. A wu yee buuri juuɔ kaguro ni fyaa shuun wu lɔ, na jaha ke yirige le fugba we ni, na baraga taha Kile na. A wu xhɔ na yee buuri juuɔ yi kegi kegi na kan wu kalaapiire ti mu, a pee di wu kan sipyiire ti mu. ²⁰ A pu bæeri di li na din. Yalige kemu k'a kori ge, a p'i kee sanja keme fo na saganjaa ke ni shuun jɛ. ²¹ Pee yalilimɛ pii bye sipyii namaa kabɔfonɔ kaguro (5.000) shi, cèe ni nɔhɔpiire niɲɛ jɛ wɛ.

*Yesu ya jaari gba lɔhɔ juuɔ ni
(Marika 6:45-52; Yohana 6:15-21)*

²² Ba p'a xɔ wɛ, taapile ni a Yesu di yi jo waha wu kalaapiire ti mu, na pu jé kɔrɔgɔ ki ni, p'i gba wu kɔn wu jaha na, yani wu sipyiire ti yaha ge. ²³ Ba w'a pu yaha xɔ wɛ, na dugi kari faabobonɔ ki na wu yɛ nigin, na shɛ Kile jɛeri. A piige k'i ba wɔ na wu yaha wu yɛ wà. ²⁴ Kɔrɔgɔ ki bi lii na xɔ kɔnɔ ki na. A lokuruyo di ganha na ki sani, bani kafɛɛge ki bi jirini pu na. ²⁵ Xhupee mehɛɛ suduun wu ni, a Yesu di ganha na jaari lɔhɔ ki juuɔ ni na se wu kalaapiire ti yiri. ²⁶ Ba kalaapiire t'a wu ja wu na jaari lɔhɔ ki juuɔ ni wɛ, a pu jaalaa di yiri fo xuuni. A p'i ganha na yu: «Yafugunɔ li jɛ le!» A p'i fya fo na sipyaa waa. ²⁷ Ga taapile ni a Yesu di pu pye: «Yi yi logoo ki waha, nɛ wu wa, yi ganha bu da vya wɛ!» ²⁸ A Pyɛeri di jo: «Kafɔɔ, ni mu wu w'a sii wii, na pye na bɛ di jaari shɛ ma yiri lɔhɔ ki fugba ni.» ²⁹ A Yesu di wu pye: «Ta ma!»

A Pyɛeri di foro kɔrɔgɔ ki ni, na ganha na jaari na se Yesu yiri lɔhɔ ki fugba ni. ³⁰ Ga w'a pa kafɛɛge ki ta k'a pelɛ ge, na fya. A wu jɔ kɔn na diri lɔhɔ ki ni, na sipile wá na: «Kafɔɔ, na shɔ!» ³¹ Taapile ni a Yesu di wu kenɛ yeege na wu co, na wu pye: «Mu wo

n'a daa w'a kanha cèrɛ ba! Naha na ma d'a mayɛ kaala wɛ?»

³² A pu shuun wu bæeri di jé kɔrɔgɔ ki ni, a kafɛɛge k'i yere. ³³ Ayiwa, piimu p'a bye kɔrɔgɔ ki ni ge, a pee di nuguro sin Yesu fɛɛ ni, na wu pelɛ na wu pye: «Can na Kile Ja mu ya sii!»

*Yesu ya yama fɛɛ cuunɔ Zhɛɛzarɛti fiige
ki ni
(Marika 6:53-56)*

³⁴ A Yesu ni wu kalaapiire t'i gba wu kɔn, na nɔ Zhɛɛzarɛti fiige ki jɛnɛ ki na. ³⁵ A wee xuu wu wo sipyii p'i Yesu cɛ. A p'i wu kaa caaga taga wee xuu wu bæeri círi, fo sipyii pu na pu yama fɛɛ pu tugoo na ma. ³⁶ A p'i Yesu jɛeri na wu yere p'i gbɔn yɛ wu fadegenɛ ke na. Sipyii piimu bæeri p'a kpɔn ki na ge, a pee bæeri di juunɔ.

15

*Kalaa wemu w'a ta wù sefɛlɛɛ pu mu ge
(Marika 7:1-13)*

¹ Farizhɛɛn p'a, ni saliya karamɔgɔlɔɔ pii bi yiri Zheruzalɛmu ni na pa Yesu yiri. A pee di ba wu yege na: ² «Naha na mu wo kalaapiire t'i wèe sefɛlɛɛ pu wo kalɛgeɛ ki kyɛɛgi wɛ? Pu ba da li, pu da pu keye je wɛ.» ³ A Yesu di pu pye: «Yee do? Naha na yee di Kile wo jɔmɛhɛɛ ki kyɛɛgi yi wo kalɛgeɛ ki fɛni wɛ? ⁴ Kile ya jo: «Ta ma to ni ma nu pelɛ.» W'a jo sanha na: «Wa bu joguunɔ jo ni wu to kelee ni wu nu ni, na weefɔɔ ya yaa na wu gbo.»* ⁵ Ga yee kunni wa sipyii pu kalaa na sipya bæeri w'a wu to kelee wu nu pye na: «Nɛ bi da já na naafuu wemu taga mu tɛge ge, wee ya kan xɔ Kile mu.» ⁶ Na li jɛ nige fanha kaa weefɔɔ juuɔ ni wu wu to kelee wu nu wu tɛge wɛ. Lee funɔ ni yee ya Kile jomɔ pu pye juuɔ baa, na daha yiye pyaa wo kalɛgeɛ fɛni. ⁷ Yee shuun shuun joveɛ piiri! Kile tudunmɔɔ Ezayi ya kapaɲaa kiimu jo yee shizhaa na ge, k'a saha fo xuuni. W'a bi jo:

⁸ «Nɔyɔ yɛ ni pii sipyii pii ya nɛ pelɛ,
ga pu zɔlɔɔ d'a lii nɛ na fo xuuni.

⁹ Tawaga ni p'a nɛ pelɛ,
pu wo kalaa w'i jɛ sipyii wo jɔmɛhɛɛ
yɛ.»*

* 15:4 Ekizode 20:12; 21:17 * 15:9 Ezayi 29:13

*Keree kiimu k'a sipya n̄r̄oḡo ge
(Marika 7:14-23)*

¹⁰ A Yesu di sipyiire ti yiri, na pu pye: «Yi niwegee shan y'i ye logo! ¹¹ Yaaga kemu k'a jin sipya n̄o ni, na se ma funn̄o ke ni ge, kee ya sipya n̄r̄oḡo wε. Ga lemu l'a f̄oro sipya n̄o ke ni ge, lee l'a wu n̄r̄oḡo.» ¹² A Yesu wo kalaapiire t'i fulo wu na, na wu pye: «Go m'a li ce na ma jom̄o p'a waha Farizh̄een pu na ge?» ¹³ A wu pu pye: «Tige b̄eri ki j̄e ne fugba To Kile we ya ta ki n̄ri-i ge, yee b̄eri na ba ḡonḡi laha wà. ¹⁴ Yi pu yaha wà, fyenm̄ee pu j̄e pii, na fyenm̄ee pii wo kagaangaa co. Fyen wa bu fyen wa kagaan co, pu shuun wu b̄eri na do wege ni.» ¹⁵ A Pȳeri di jo: «Lee talene le k̄ori jo wù mu.» ¹⁶ A Yesu di jo: «Yee b̄e sa! Yee sanha sii funḡonḡo f̄ere ta-ε ya? ¹⁷ Ta yee ya li ce na yaaga yaaga k'a jin sipya n̄o ni ge, ma yac̄ere le ni kee ma j̄e, lee kadugo t̄aan na ba she foro yaara tash̄ege ke ni wε? ¹⁸ Ga lemu l'a f̄oro sipya n̄o ke ni ge, wu z̄o we ni lee ya f̄oro. Lee l'a sipya n̄r̄oḡo. ¹⁹ Sipya z̄o we ni funḡonkuuyo ye ya f̄oro ma na jo sipyigbuu, d̄ad̄ar̄o, ceshaa ni namazhaara, ni nagaara, ni kafineȳe, ni m̄kȳeḡere. ²⁰ Kee keree kii k'a sipya n̄r̄oḡo, ga na li ni kejebaaya ni, lee ya sipya n̄r̄oḡo wε.»

*Shi watii shen cee wa ya dà Yesu na
(Marika 7:24-30)*

²¹ Lee kadugo na a Yesu di yiri wee xuu wu ni, na gari Tiiri ni Sid̄on fiige ki ni. ²² Kana shen cee wa bye tiinne na kee fiige ki ni. A wee di ba Yesu mu, na mujuugb̄o wá na: «Kaf̄o, Dawuda Ja we, n̄un̄o n̄ari na na, jina wa wu j̄e ne poro fuc̄ere li ni, wee ya wu kana fo xuuni.» ²³ Ga Yesu ya ta wu n̄o sh̄o ali ni kafila kan̄a nigin b̄e ni wε. A wu kalaapiire t'i fulo wu na, na wu j̄eri na wu wee cee we le koo ni, k̄nh̄o wu ganha ba xhuulo da n̄ari pu f̄eni wε. ²⁴ A Yesu di pu pye: «Ne ta tun piitiilee mu wε, fo Izirayeli wo nagoo pu ȳe, pee piimu p'a piin ba dubyaa j̄e-ε ge.» ²⁵ A wee cee wu ba nuguro sin Yesu f̄ee ni, na wu j̄eri na: «Kaf̄o, na t̄ege!» ²⁶ A Yesu di wu pye: «Li ya ta saha pu n̄h̄opiire yalige l̄o wá pobiire mu wε.» ²⁷ A cee wu jo: «Yee wa can, Kaf̄o. Ga yalipahara temu t'a yiri pobiire ti kaf̄o

wu tabali wu fugba ni, na dun jin̄e na ge, pobiire ti wa tee li.» ²⁸ A Yesu di wu pye: «Cee we, ma n'a daa w'a p̄ele. Kile wu li pye ma mu na saha ni ma n̄idaan ni.» A cee wu poro fuc̄ere l'i juun̄o lee taapile li ni.

Yesu ya yama f̄ee nīneh̄em̄ee cuun̄o

²⁹ Lee kadugo na a Yesu di yiri wee xuu wu ni, na gari Galile Gba wu n̄o na. A wu dugi tiin faabobon̄o ka na. ³⁰ A sipyiire t'i ganha na ma wu mu ni yama f̄ee tuuyo b̄eri ni: t̄ar̄o nigin nigin f̄ee, fyenm̄ee, taa f̄ee, boboo ni yama f̄ee nīneh̄em̄ee piitiilee b̄e. A p'i ba ni pee yama f̄ee pu ni Yesu mu, a wu pu cuun̄o. ³¹ Ba sipyiire t'a boboo pu n̄aa pu na yu, taa f̄ee p'i juun̄o, t̄ar̄o nigin nigin f̄ee di n̄ari, fyenm̄ee di n̄aa wε, a lee di bye pu mu kakanhana fo xuuni. A p'i ganha na Izirayeli wo Kile wu s̄oni.

*Yesu ya yalige kan sipyii kab̄ofon̄o
shish̄ere mu
(Marika 8:1-10)*

³² Ayiwa, a Yesu di wu kalaapiire ti yiri, na pu pye: «Pii sipyii pii n̄inaara ti wa ne ni, bani n̄inaa j̄e pu can̄a taanri wogo ne yiri naha, n̄oyalige ka shishiin di j̄e nige pu mu wε. Ne funn̄o wa di pu kuugo wuu le koo ni, pu fanha ki pa she xh̄o koo na wε.» ³³ A wu kalaapiire t'i wu pye: «Mii w̄e di da yalige ta naha ke sipon̄o ke ni di pii sipyii pii b̄eri n̄o sha wε?» ³⁴ A Yesu di pu yege na: «Buuri n̄uȳo juu yi wa yee mu wε?» A p'i wu n̄o sh̄o na: «Buuri n̄uȳo gbarashuun ni fyabigee k'a.» ³⁵ A wu sipyiire ti pye na pu tiin jin̄e ki na. ³⁶ A wu xh̄o, na yee buuri n̄uȳo gbarashuun we ni fyagaa ki l̄o, na baraga taha Kile na, na yi keḡi keḡi na kan wu kalaapiire ti mu. A pee di yi kan sipyiire ti mu. ³⁷ A pu b̄eri di li na din. A kalaapiire t'i sagan̄aa gbarashuun ni buuri n̄ukoroyo yi saya na. ³⁸ Piimu p'a kee yalige ki li ge, pee bye namaa kab̄ofon̄o shish̄ere (4.000), c̄e ni n̄h̄opiire nīne j̄e wε. ³⁹ A Yesu di sipyiire ti yaha kari. Lee kadugo na a wu j̄e k̄ar̄oḡo ka ni na kari Magadan jin̄e ki na.

16

*Yawutuu p'a jo na Yesu wu kakanhana la
pye
(Marika 8:11-13; Luka 12:54-56)*

1 Canja ka Farizhɛɛn ni Sadushɛɛn pii ya pa fulo Yesu na kɔnhɔ p'i wu taanna wii. A p'i wu pye na wu naha sheshɛɛrɛ kakanhana la pye pee nii na lemu ya yiri fugba we ni ge. 2 A Yesu di pu pye: «Fugba we bu naanɔ na foro canja d'a to xɔ, yee na jo na: <Zanha da ba niga na wɛ.> 3 Fugba wu bu naanɔ fo na wuu nimugunɔ na, yee na jo na: <Zanha ki da do nijaa.> Fugba wu wo nɛnaa le, yee ya lee keree cɛ na shɔnri kiye ni. Ga yee di da jà we tuun we wo naha sheshɛɛrɛ ti kɔri cɛ wɛ! 4 Nijaa sipyii pii p'a kolo, na nɔhɔ pye nɔmɛɛ baa fɛɛ ge, pee p'a naha sheshɛɛrɛ kakanhana shaa, ga la shishiin da zhɛ pu na wɛ, fo Kile tudunmɔɔ Zhonasi wuu le.» Lee kadugo tãan a Yesu di pu yaha wà, na gari.

Farizhɛɛn ni Sadushɛɛn pu wo buuri shizhɛnhɛrɛ te
(Marika 8:14-21)

5 Tuun wemu ni Yesu kalaapiire ti bi gaanɔ gba wu kadugo yiri ge, a pu funɔ di wɔ pu ya ta buuri lɔ wɛ. 6 A Yesu di pu pye: «Yi fungɔnyɔ ta! Y'a yiye kasɛri Farizhɛɛn ni Sadushɛɛn wo buuri shizhɛnhɛrɛ ti na!» 7 A p'i puyɛ pye na: «W'a ye yu, bani wɛɛ ya ta buuri lɔ wɛ.» 8 Yemu pu bi yu ge, a Yesu di yee cɛ na jo: «Yee n'a daa w'a kanha cɛrɛ dɛ! Naha na yee di yiye pyi na buuri nɛ yee mu-i wɛ? 9 Yee sanha sii ye naha cɛ nimɛ bɛ-ɛ ya? Nɛ buuri nuyɔ kaguro wu kɛgi kɛgi sipyii kabɔfonɔɔ kaguro (5.000) wu na ge, buuri wemu w'a kori ge, saganɔa juu wu d'a ni wɛ? 10 Nɛ buuri nuyɔ gbarashuun wu kɛgi kɛgi sipyii kabɔfonɔɔ shishɛrɛ (4.000) wu na ge, buuri wemu w'a kori ge, saganɔa juu wu d'a ni wɛ? 11 Nɛ na yee pye: <Y'a yiye kasɛri Farizhɛɛn ni Sadushɛɛn wo buuri shizhɛnhɛrɛ te na.> A naha di yee pye yee ya ta li cɛ nago kanna nɛ ta na buuri kaa yu yee mu-i wɛ? 12 Ayiwa, a wu kalaapiire t'i na li cɛ lee na, na wu bi ta pu pye na p'a puyɛ kasɛri buuri shizhɛnhɛrɛ na wɛ, na ga p'a puyɛ kasɛri Farizhɛɛn ni Sadushɛɛn wo kalaa wu na.»

Pyɛri ya yere li na na Kirisa wu nɛ Yesu
(Marika 8:27-30; Luka 9:18-21)

13 A Yesu ni wu kalaapiire t'i she nɔ Sezare Filipe fiige ki ni. A wu wu kalaapiire ti pye: «Sipyii pu wa Sipya Ja wu pyi na jɔgɔ

wu nɛ wɛ?» 14 A p'i wu nɔ shɔ na: «Pii wa yu na Yohana Batizelipye mu nɛ, pii di yu na Eli, pii bɛ di yu sanha na Zheremi, kelee Kile tudunmɔ watii.» 15 A Yesu di pu yege na: «Ga yee do, yeeyɛ pyaa ki mu, nɛ di nɛ jɔgɔ wɛ?» 16 A Simɔ Pyɛri di wu pye: «Kirisa mu nɛ, wee wemu wu nɛ Saan, na nɔhɔ pye Izirayɛli wo Shɔvɔɔ wu ge, Kile nii wo wu wo Ja we.» 17 A Yesu di wu pye: «Zhonasi ja Simɔ, mu nɛ duba pya, bani wemu w'a we can we she mu na ge, weefɔɔ nɛ Adama pya wɛ. Ga nɛ To Kile wemu wu nɛ fugba wu ni ge, wee w'a wu she mu na. 18 N'a da li she ma na jo Pyɛri ma nɛ, lee kɔri nɛ faaga. N'a da ba na Egilizi wu yerenɛ kee faaga ki na. Adesi gburaya da jà wu yerenɛ wɛ. 19 N'a da ba fugba saanra ti kenikaangaa ki kan ma mu. Ma bu kaa lemu bɛeri koro kan nɛ ke na, lee koro na gan fugba we ni. Ma bu kaa lemu bɛeri koro tɔ nɛ ke na, lee koro na dɔ fugba wu ni.» 20 Lee kadugo na a Yesu di yi jo waha wu kalaapiire ti mu na pu ganha bu yee jo wa shishiin bɛ mu na wee wu nɛ Kirisa wu wɛ.

Yesu ya wu xu ni wu nɛ wu jo
(Marika 8:31-9:1; Luka 9:22-27)

21 Na co wee tuun wu na a Yesu di nɔ kɔn na yi fiinɛ na yu wu kalaapiire ti mu na: «Li waha l'i waha, fo nɛ bu she Zheruzalɛmu ni. Nɔhɔlɛɛ, ni saraya naha shɔnriwɛɛ nuyɔfɛɛ, ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu na ba nɛ kanha fo xuuni wà. Pu na ba nɛ gbo, ga nɛ na ba nɛ na foro xu ni na caxhugo canja taanri wogo ki na.» 22 A Pyɛri di gari ni wu ni kabanugo, na she nɔ kɔn na yu ni wu ni na: «Ahayi Kafɔɔ, lee wa da ma ta wɛ! Kile wu ma tanha lee na!» 23 Ga, a Yesu di nɛmahana nɛri na Pyɛri pye: «Toro laha na tãan, mu Shitaanni we! Nɛ nuyɔ mu wa zhaa da gyɛegi mɛ, bani mu fungɔngɔ nɛ Kile keree na wɛ, fo sipyii wogoo.»

24 Lee kadugo tãan a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Wa funɔ bi nɛ wu binne ni na ni, wu she wuyɛ ni, wu wu korikoritige ki lɔ taha na fɛni. 25 Bani sipya we w'a giin wu wuyɛ pile munaa nuyɔ wolo nijaa ge, wee na ba buun wu munaa ni niga na. Ga we w'a bɔnri wu munaa ni nijaa nɛ wuu na ge, wee wu da ba guri wuu munaa li ta niga na. 26 Li na ba naha nɔ sipya na wu kɔnɔ

yaŋmuyɔ bɛeri ta, wu ba buun wuyɛ pile munaa ni wɛ? Yaaga keke sipya di da ba já daga wu munaa ɲuɲɔ wolo wɛ? ²⁷ Ayiwa, Sipya Ja wu kuuni na ba ba ni wu mɛlɛkɛɛ pu ni, wu To wu nɔɔrɔ wu ni. Lee ba bye tuun wemu ni, wu na ba sipyii pu bɛeri nigin nigin saraa na bɛ ni pu kapyege ni. ²⁸ Can na n'a da yi jo yi mu, sipyii pii pu wa naha ge, pii wa da xhuu pu ni bada na ta pu ya Sipya Ja wu ɲa tapaga ni ba saan ɲɛ-ɛ wɛ.»

17

Yesu ɲɛwiine l'a ɲɛri (Marika 9:2-13; Luka 9:28-36)

¹ Lee kadugo na ba cabyaa gbaara ya toro wɛ, a Yesu di gari ni Pyɛɛri, ni Yakuba, ni wu ceborona Yohana ni faabobotɔɔngɔ ka fugba ni. ² A Yesu ɲɛwiine l'i she ɲɛri pu nii na. A wu ɲaha k'i ganha na ɲí ba caɲa ɲɛ wɛ, a wu fàya yi bɛ di fiinne ba kpeenge ɲɛ wɛ. ³ Taapile ni a p'i Musa ni Eli ɲa pee na yu ni Yesu ni. ⁴ Lee na a Pyɛɛri di Yesu pye: «Kafɔɔ wèe bu gori naha, lee ya ɲɔ xuuni dɛ. Ma bu sɔɔ, nɛ na buguloo taanri yerenɛ. Mu wo nigin, Musa wo nigin ni Eli wo nigin.» ⁵ Na wu yaha pee jomɔ pu na, a ɲahaɲa ka di ɲí ɲí na pa, na ba pu tɔ. A mujuu la di foro kee ɲahaɲa ki ni na: «Nɛ ɲidaan Ja wu ɲɛ wɛ. Wu kaa l'a dan nɛ ni fo xuuni. Y'a wu nijoyo nuri!» ⁶ Ba kalaapiire t'a pee jomɔ pu logo wɛ, a p'i sii fya fo xuuni, fo p'a buri buri, na pu ɲahaya ye buri ɲiɲɛ na. ⁷ A Yesu di fulo na gbɔn gbɔn pu na, na jo: «Yi ganha bu fya wɛ! Yi yiri!» ⁸ A p'i pu ɲahaya yi yirige, ga pu ya sipya watii ɲa nige wɛ, fo Yesu yɛ.

⁹ Ba p'a diri faabobotɔɔ ki na wɛ, a Yesu di yi jo waha pu mu na: «Kaa lemu y'a ɲa ge, yi ganha bu lee ɲaha jo sipya wa shishiin bɛ mu wɛ, fo Sipya Ja wu ba ɲɛ na foro xu ni tuun wemu ni.» ¹⁰ Lee kadugo taan a kalaapiire t'i wu yege na: «Wee tuun wu ni ɲaha na saliya karamɔgɔbɔ p'i yu na Eli w'a yaa na fɛnhɛ pa wɛ?» ¹¹ A wu pu pye: «Uun, Eli w'a yaa na pa, na ba keree ki bɛeri gbegelevonɔ gbegele. ¹² Ga n'a da yi jo yi mu, Eli ya pa xɔ, ga sipyii p'i ya ta wu cɛ wɛ, na wu pye pu ɲidaan pyegana na. Lee kanhagana le ninunɔ na p'a da ba Sipya Ja wu bɛ kanha.»

¹³ Wee tuun wu ni a kalaapiire t'i na li cɛ na Yohana Batizelipye kaa wu bi byi.

Yesu ya pya wa cuuɲɔ jina bye wemu ni ge (Marika 9:14-29; Luka 9:37-43)

¹⁴ Ba p'a pa jé sipyiiire ti ni wɛ, a ná wa di fulo Yesu na, na nuguro sin wu fɛɛ ni, ¹⁵ na jo: «Kafɔɔ, ɲuɲɔ ɲaari na ja wu na, bani ɲuzhanga ki wa wu na. W'a kanha fo xuuni. Tɛɛgɛɛ kii ni ɲuɲɔ ki ma wu shan na ni, kelee lɔhɔ ni. ¹⁶ Nɛ pa ni wu ni ma kalaapiire ti mu, ga p'i ya já wu cuuɲɔ wɛ.» ¹⁷ A Yesu di jo: «Ee! Yee kunni ɲɛ sipyikuuyo n'a daa baa fɛɛ! Nɛ na gori yaha naha ni yee ni fo tuun weke wɛ? Nɛ na yee keree xu fo tuun weke wɛ? Pa ni ma pya wu ni naha!» ¹⁸ A Yesu di din jina wu na, a w'i foro pya wu ni. A pya wu juuɲɔ lee taapile li ni. ¹⁹ A kalaapiire t'i ba fulo Yesu na pu yɛ na, na wu yege na: «Naha na wèe di ya já we jina we kɔri yeege pya wu ni-i wɛ?» ²⁰ A Yesu di pu pye: «Bani yee n'a daa w'a cɛrɛ toro. Can na n'a da yi jo yi mu, yee n'a daa wu da bi ali mutaridi pilere bɛ xɔ pɛɛɛ ni, yee bi da yi jo ke faabobotɔɔ ke mu na ki yiri naha, k'i she mɛ, k'a gari. Kaa la shishiin bi da ga yee já wɛ. [²¹ Ga ke jina tuugo ke foromɔ ya taan wɛ, fo suun ni Kile-ɲɛɛgɛ.]»

Yesu ya wu xu ni wu ɲɛ wu jo sanha (Marika 9:30-32; Luka 9:43-45)

²² Caɲa ka, na Yesu ni wu kalaapiire ti yaha shiizhan Galile ni, a wu pu pye: «Pu na ba Sipya Ja wu le sipyii keye ni. ²³ Pu na ba wu gbo, ga wu caxhugo caɲa taanri wogo, wu na ba ɲɛ sanha.» A kalaapiire ti ɲahaya di danha fo xuuni.

Yesu ni Pyɛɛri bɛ ya saraa katahanaa ki wo wari wu ni

²⁴ Ayiwa, ba Yesu ni wu kalaapiire t'a nɔ Kapɛrinomɔ kulo li ni wɛ, a Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki wo wari wu shɔvɛɛ p'i fulo Pyɛɛri na, na wu pye: «Yee wo karamɔgɔ wu ya gaan Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki wo wari wu ni-i gɛ?» ²⁵ A Pyɛɛri di jo: «Uun, w'a gaan wu ni.» Ba Pyɛɛri ya jé puga ki ni wɛ, a Yesu di fɛnhɛ jomɔ pu lɔ, na jo: «Pyɛɛri, mu funɲɔ na jɔgɔ wu d'a yaa na munaa pɛɛmɛ, kelee katahanaa ki wo wari wu kaan ke konɔ ke wo saannaa pu mu wɛ? Saannaa pu wo nagoo laa piitiilee?» ²⁶ A Pyɛɛri di wu pye:

«piitiilee». A Yesu di jo: «Lee funɲo ni, ma ce kantiinlee niɲe wa lee ni-i sa! ²⁷ Ga lee be na, kɔnhɔ wu ganha bu kawaa pye pii sipyii pii na we, she ɲmehene la wá gba wu ni. Fyashiime wemu w'a da ma ɲmehene li lo ge, m'a wee ɲo mugi. Ma na wari tuunjo ka ta wà, m'a she kee kan ne ni mu wo munahaa ki pereme.»

18

Weke w'i ɲe nahagbaa fɔɔ we?

(Marika 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ A kalaapiire t'i fulo Yesu na, na wu yege na: «Weke wu ɲe pu beeri wo nahagbaa fɔɔ fugba saanra ti ni we?» ² A Yesu di nɔhɔcere la yiri, na lee yereɲe pu niɲe ni, ³ na jo: «Can na n'a da yi jo yi mu, yee bu bye yee di ya ɲeri ba nɔhɔpiire ɲe-ε we, yee da ga ba jé fugba saanra ti ni bada we. ⁴ Sipya wemu w'a wuyε tirige na pye ba le nɔhɔcere le ɲe-ε ge, weefɔɔ wu ɲe pusamaa beeri wo nahagbaa fɔɔ fugba saanra ti ni. ⁵ Sipyaa sipya w'a le nɔhɔcere le la shi co xuuni ne wuu na ge, ne w'a co xuuni.

W'à wùye kaseri ɲugyεεgi keree na

(Marika 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶ «Te nɔhɔpiire te t'a dà ne na ge, sipyaa sipya w'a le la ɲunjo kyεεgi ge, li bi da bɔro weefɔɔ mu na faatabaaga pɔ wu katige ni, na wu wá suumɔ lohɔ nɔhɔdaan. ⁷ Bɔɔngɔ ki wa kɔɲɔ wogo sipyii pu wo ɲugyεεgere ti wuu na. ɲugyεεgere kunni da ga já bye pyebaa we. Ga bɔɔngɔ ki wa ti pyeveε pu wogo. ⁸ Ma keɲe kelee ma tɔɔgɔ bi ɲe kaɲunjo di ma le jurumu ni, ki kɔn m'a ki wá. Ma keɲe nigin wo, kelee ma tɔɔgɔ nigin wo na jé Alijine ni, lee ya pɔrɔ ma mu ma keye shuun wo ni ma tɔɔyɔ shuun wo wu wá nafugibaaga ni. ⁹ Ma nii bi ɲe kaɲunjo di ma le jurumu ni, li wehele wolo, m'a li wá. Ma nii nigin wo na jé Alijine ni, lee ya pɔrɔ ma mu ma ɲi shuun wo wu wá Jahaneme na ki ni.

Yesu ya talene la jo dubyapεεngε shizhaa na

(Luka 15:3-7)

¹⁰ «Y'a yiyε kaseri de! Yi ganha bu da le nɔhɔcere le la shishiin cereɲe we. N'a da yi jo yi mu jo pu melekeε pu niyereye yi wa tuun beeri ni ne To wu nahagbaa na fugba

we ni. [¹¹ Bani piimu p'a piin ge, Sipya Ja w'a pa wu ba pee shɔ.]

¹² «Dii yee di wa li wii we? Dubyaa xhuu nigin (100) bu bye sipya wa mu, a wee wa nigin di ba biin. Ta wu da kelee gbarashεεε ni gbarashεεε (99) wu samaa yaha wà faabobonjo ki na, na she we wu nigin wu sha we? ¹³ N'a da yi jo yi mu jo wu bu she wu ɲa, wu da funɲo taan fo xuuni wu ɲa wu wuu na na toro pusamaa kelee gbarashεεε ni gbarashεεε (99) wu taan, pee piimu pu ɲe pu ya piin we ge. ¹⁴ Mu li wa. Yee fugba To wu be ɲidaan ɲe le nɔhɔcere le la li piin we.

W'à yaa na yafani wùye mu

¹⁵ «Ma ceboro bu kakuunɔ pye ma na. She wu feni, m'a she yi jo wu mu yiyε shuun xuu ni. Wu bu yere li na ma mu, yi na bye sanha yiyε sipyii. ¹⁶ Ga wu bu she bye wu ya yi logo ma mu we. M'a shen nigin kelee sheen shuun wa fara yiyε na, kɔnhɔ jomɔ pu beeri di she bye seereε shuun kelee seereε taanri nii na. ¹⁷ Wu bu she li she wu da pee be woyo yi logo we, m'a she yi ɲaha jo egilizi wu mu. Wu bu li she wu da egilizi wu be woyo yi logo we, m'a wu jate ba Kile-cebaama ɲe we, kelee ba fanhafεε wari shɔvɔɔ wa ɲe we. ¹⁸ Can na n'a da yi jo yi mu jo yi bu kaa lemu beeri she ɲiɲe ke na, Kile be na ba lee she fugba wu ni. Yi bu sɔɔ kaa lemu beeri na ɲiɲe ke na, Kile be na ba sɔɔ lee na fugba wu ni. ¹⁹ N'a da yi jo yi mu sanha jo yee shuun wa bu be kaa beeri na naha ɲiɲe ke na, na lee ɲeri ne fugba To wu mu, wu na lee kan pu mu. ²⁰ Bani sheen shuun taanri bu she puyε pinne ta xuu beeri ni ne mege na, ne wa pu niɲe ni.»

Tehene ɲe yafa na sipya ni wu sipyini te ni we

²¹ Wee tuun wu ni a Pyεeri di fulo Yesu na, na wu pye: «Wù Kafɔɔ, ne ceborona ba kakuunjo pyi ne na tuun beeri ni, ne yaa na yafani wu mu fo na she nɔ tɔɔnii juu na we? Fo tɔɔnii gbarashuun ge?» ²² A Yesu di wu pye: «N'a da ma pye fo tɔɔnii gbarashuun we de, ga fo tɔɔnii gbarashuun yahaɲaa kelee gbarashuun (70). ²³ Lee wuu na, fugba saanra t'a foro kaa lemu feni ge, lee li wa me. Saan wa w'a bi giin wu wu wari keree ɲaha wolo ni wu kapyebyii

pu ni. ²⁴ Ba w'a li jɔ kɔn wɛ, a p'i ba ni kapyebye wa ni wu mu. Saan wu wari miliyoo niɲehemɛɛ foo li bye wee na. ²⁵ Se bye wu ni wu lee foo le tɔ wɛ. A saan wu jo na pu pu pɛɛ taga foo li tɔ, wu ni wu shɔ, ni pu nagoo, ni pu kenɛ yaɲmuyɔ yi bɛɛri. ²⁶ A wee kapyebye wu shɛ nuguro sin wu kafɔ wu fɛɛ ni, na wu jɛɛri na: «Ma luu li gbo na tɔan, n'a da ba ma wari wu bɛɛri foo tɔ ma mu.» ²⁷ A wu niɲaara di jɛ wu kafɔ wu ni, a wu wu yaha, na yafa wu mu bɛ sanha foo li bɛɛri na.

²⁸ «Ba wee kapyebye w'a foro wà wɛ, a wu ni wu kapyebyenii wa di jiri. Wu wari deɲɛ xhuu nigin foo di bi bye wee kapyebyenii we na. A wu wee co, na wu katige ɲmɔhɔri, na jo: «Na foo li tɔ!» ²⁹ A wu kapyebyenii wu nuguro sin wu fɛɛ ni, na wu kemɛ jɛɛri na: «Ma luu li gbo na tɔan, n'a da ba ma wari wu bɛɛri foo tɔ ma mu.» ³⁰ Ga wu ya sɔɔ wɛ, na wu le kaso ni fo wu ga ba wee wo foo li tɔ. ³¹ Ba kapyebyii pusamaa ya lee ɲa wɛ, a lee di waha pu na fo xuuni. A p'i shɛ yi bɛɛri ɲaha jo pu kafɔ wu mu. ³² Wee tuun wu ni, a kafɔ wu wee kapyebye wu yiri na wu pye: «Kapyebye niguumɔ mu jɛ! Nɛ mu wo foo li bɛɛri yaha mu na, bani mu ya nɛ jɛɛri saama na. ³³ Ta mu bɛ bi yaa na ɲuɲɔ ɲaari ma kapyebyenii wu na ba nɛ li pye mu na-ɛ wɛ?» ³⁴ A Kafɔ wu luu di yiri fo xuuni. A wu wu le kaso ni kɔnhɔ wu da ɲaani wà, fo wu ba shɛ foo li saraa na xɔ tuun wemu ni. ³⁵ Mu li wa yee bɛ mu, yee bu bye yee di ya yafani yi cebooloo pu mu yi zɔlɔ pu bɛɛri na wɛ, lee pyegana le na nɛ wo fugba To wu bɛ wa da ba yee pye.»

19

Yesu ya yemu jo gbaxɔɔrɔ shizhaa na ge (Marika 10:1-12)

¹ Ayiwa, ba Yesu ya wee kalaa wu kan xɔ sipyiire ti mu wɛ, a wu foro Galile fiige ki ni, na gari Zhude fiige ki ni, Zhuruden Gba wu kadugo yiri. ² A sipyiɲehemɛɛ di daha wu fɛni wà. A wu pu yama fɛɛ pu cuuɲɔ.

³ A Farizhɛɛn pii di fulo wu na, kɔnhɔ p'i wu pɛri wii. A p'i wu pye: «L'a saha ná wu wu shɔ gbaga xɔ kaɲuɲɔ bɛɛri na ya?»

⁴ A Yesu di pu pye: «Ta yee ya li kalaa Kile

Kafila wu ni wɛ? Na: «Fo kɔɲɔ ki ɲɔkɔɔnrɔ na, kɔɲɔ ki yaavɔɔ w'a pu yàa ná ni cee.»*

⁵ Na jo: «Lee wuu na ná na ba wu to ni wu nu yaha, na nɔrɔ wu shɔ na. Pu shuun wu na bye ceepuuro nigin.»* ⁶ Lee funɲɔ ni, pu jɛ nige shuun wɛ, ga fo nigin. Ayiwa Kile ya lemu pye nigin ge, sipya ganha bu lee waagi wɛ.» ⁷ Ga Farizhɛɛn p'i wu pye: «Wee tuun wu ni ɲaha na Musa d'a jo na ná ba da wu shɔ yaha, na wu fɛnhɛ gbaxɔɔrɔ semɛ yàa kan wu mu wu na wu yaha wɛ?»* ⁸ A Yesu di pu pye: «Yee niwegee k'a waha, lee wuu na Musa ya gbaxɔɔrɔ ti koro kan yee mu. Ga fo taashiine li ni, li bi byi mu wɛ. ⁹ Nɛ kunni w'a da yi jo yi mu jo sipyaa sipya w'a wu shɔ gbaga xɔ ge, cee wu bu da wu ya dɔdɔɔrɔ pye, a lee di gbaga ki xɔ wɛ, ná wu bu wu yaha, na watii lenɛ, dɔdɔɔrɔ w'a pye.»

¹⁰ A wu kalaapiire t'i wu pye: «Ke bi jɛ ná wo tayerege wu ni wu shɔ tɛ ni, wee tuun wu ni na mɛhɛ pye wà cee baa, lee ya pɔrɔ.»

¹¹ A Yesu di pu pye: «Wee kalaa we se jɛ sipyii bɛɛri ni wɛ, fo piimu yɛ mu Kile ya wu se kan ge. ¹² Kaɲuyɔ ya jɛ wà yemu ya ná ɲaha kɔɔn wu da cee lenɛ-ɛ ge. Pii ya seni pu jɛ namaa ni wɛ. Sipyii di pii wo namaa ni. Pii bɛ di wa li shaa p'i bye mu fugba saanra ti kaa na. Wemu na já bye cee lenɛ baa ge, wu pye cee lenɛ baa.»

Yesu ya duba nɔhɔpiire ta mu

(Marika 10:13-16; Luka 18:15-17)

¹³ Lee kadugo na a sipyii pii di ba ba Yesu mu ni nɔhɔpiire ta ni, kɔnhɔ wu wu keye taha ti na wu Kile jɛɛri ti mu. Ga, a wu kalaapiire t'i yogo jo ni pee sipyii pu ni. ¹⁴ A Yesu di pu pye: «Yi nɔhɔpiire ti yaha ti da ma na mu, yi ganha ba ti ɲaha kɔɔn wɛ! Bani pee shi tuugo wuuro ti jɛ fugba saanra te.» ¹⁵ A wu wu keye taha tee nɔhɔpiire ti na. Ba w'a xɔ wɛ, na yiri wà na kari.

Naafuugbɔ fɔɔ jemɛ p'a pɛn Kile wo saanra ti ni

(Marika 10:17-31; Luka 18:18-30)

¹⁶ Ayiwa, pu nigariwuu, a ná wa di fulo Yesu na, na wu yege na: «Karamɔgɔ, kasaana leke tuugo nɛ d'a yaa na pye kɔnhɔ

* 19:4 Zhenɛzi 1:27 * 19:5 Zhenɛzi 2:24 * 19:7 Duterɛnɔme 24:1-4

di ba ɲii sicuumɔ nixhɔbaama ta wɛ?» ¹⁷ A Yesu di wu pye: «Naha na m'a na yegee kasaana fiin wɛ? Nigin ye pe w'a ɲɔ. Ma funɲɔ bi ɲɛ m'a ɲii sicuumɔ ta, ta saliya wu ɲɔmɛhɛɛ ki koo ɲaari.» ¹⁸ A ná wu jo: «Kiike wɛ?» A Yesu di wu pye: «Ma ganha bu sipya gbo wɛ! Ma ganha bu dɔdɔɔrɔ pye wɛ! Ma ganha bu nagaara pye wɛ! Ma ganha bu kafineye taha ma sipyɲii na wɛ! ¹⁹ Ma da ma nu ni ma to pɛɛ! Ma sipyɲii wu taan ma mu ba maye pyaa ki ɲɛ wɛ!»* ²⁰ A wee levɔɔ wu jo: «Nɛ kii bɛɛri koro ɲaari. Leke d'a fɔ sanha wɛ?» ²¹ A Yesu di wu pye: «Ma funɲɔ bi ɲɛ m'a fa, she ma keɲɛ yanmuyɔ yi pɛɛ, m'a wee wari wu kan la baa fɛɛ mu. Wee tuun wu ni ma na naafuu ta fugba we ni. Lee kadugo tàan m'a ba daha na fɛni.» ²² Ga ba levɔɔ w'a yee logo wɛ, na ɲaha tanha na gaanɲi, bani naafuugbɔ wu bye wu mu.

²³ A Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Can na n'a da yi jo yi mu jo naafuugbɔ fɔɔ jeme p'a pɛn fugba saanra ti ni. ²⁴ N'a da ye bɛ jo yi mu sanha jo ɲɔhɔɲɔ jeme ya taan museni wii ni na toro naafuugbɔ fɔɔ jé na Kile wo saanra ti ni.» ²⁵ Kalaapiire t'a pee jomɔ pu logo ge, a lee di bye pu mu kakanhana fo pu na yu: «Aa! Wee tuun wu ni sipya weke na já pa shɔ wɛ?» ²⁶ A Yesu di pu wii, na jo: «Sipyii mu, lee da já bye wɛ, ga kaa la shishiin ya Kile jani wɛ.»

²⁷ Wee tuun wu ni a Pyɛɛri di jomɔ pu lɔ, na jo: «Li wii, wèe ya kahari yanmuyɔ bɛɛri ni, na daha mu fɛni. Leke di da ba bye wèe shizhaa na wɛ?» ²⁸ A Yesu di pu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu jo Sipya Ja wu ba ba diin wu saanra koro nɔɔrɔ wuu li ni, koɲɔ nivonɔ ki ni tuun wemu ni, yee bɛ na ba diin saanra korogoo ke ni shuun ni, na kiiri kɔn Izirayeli gbaweye ke ni shuun wu na. ²⁹ Sipya wemu bɛɛri w'a kahari wu puga ni ge, kelee wu ceboronamaa, kelee wu ceboroshaa, kelee wu nu, kelee wu to, kelee wu nagoo, kelee wu kerɛye, nɛ wuu na ge, weefɔɔ na ba yee yahaɲaa xhuu nigin (100) ta, na wu taa ta ɲii sicuumɔ nixhɔbaama pu bɛ ni. ³⁰ Ga ɲahagbaa wuu niɲehɛmɛɛ na ba bye kadugo yiri wuu, kadugo yiri wuu niɲehɛmɛɛ na bye ɲahagbaa wuu.»

* **19:19** Ekizode 20:12-16; Levitike 19:18

20

Ɛɛɛɛn tɛgɛ kafɔɔ ni wu kapyebyii keree

¹ Ayiwa, a Yesu di jo na: «Fugba saanra t'a foro kaa lemu feni ge, lee li wa mɛ. Kerɛye fɔɔ wa ya sɔɔ foro ɲisɔɔgɔ ka tàan di zhe kapyebyii pii sha di zhe yaha wu Ɛɛɛɛn tɛgɛ ni. ² Piimu w'a she da ge, a wu ni pee di jo bɛ wari deɲɛ nigin na, wa bɛɛri wo caɲa nii saraa. A wu pu yaha kari labye wu feni tiire tɛgɛ ki ni. ³ A caɲa k'i ba dugi jɛri, a wu foro sanha, na saha ni sipyii pii niyereye ni kpɛɛngɛ ki na, p'i bi la pyi wɛ. ⁴ A wu pu pye: «Yi bɛ pu she caɲa nii li pye na Ɛɛɛɛn tɛgɛ ki ni, saraa wemu w'a yaa ni yi ni ge, nɛ na ba wee kan yi mu.» ⁵ A pee di gari tiire tɛgɛ ki ni. A caɲa k'i ba nɔ ɲiɲɛ niɲɛ ni, a tɛgɛ ki fɔɔ wu foro sanha, na saha ni pii bɛ ni, na pee bɛ lɔ lee lɔgana li na. Na ba foro sanha yakonɔ caɲa ki bɛ ni, na saha ni pii bɛ ni, na pee bɛ lɔ lee lɔgana li na. ⁶ A wu ba guri foro sanha yakonɔ ki bɛ ni, na pii bɛ niyereye ta kpɛɛngɛ ki na, pu bɛ di ɲɛ la ni wɛ. A wu pu pye: «Naha na yee d'a caɲa nii li bɛɛri pye lapye baa wɛ?» ⁷ A pee di wu pye: «Sipya wa shishiin ya ta wèe sha wu wo labye na niɲaa wɛ.» A wu pu pye: «Yi bɛ pu she na kerɛye yi ni.»

⁸ «Ba caɲa k'a pa xhɔ baari wu tigiduun na nɔ wɛ, a tɛgɛ ki kafɔɔ w'i wu kanahashɔnrimɔ wu pye: «Kapyebyii pu yiri, m'a pu saraa na li ɲɔ kɔn kurogo wuu pu na, na se ɲaha wuu pu mu.» ⁹ Piimu p'a pu wo labye wu ɲɔ kɔn yakonɔ ki ni ge, a pee di fɛnhɛ fulu, a pu bɛɛri di wari deɲɛ nigin nigin ta. ¹⁰ Ba l'a pa nɔ nizhiilee pu na wɛ, a pee di ganha na giin na pee wo wu na ɲehɛ wari deɲɛ nigin nigin na. Ga, a p'i wari deɲɛ nigin nigin kan pu bɛ mu. ¹¹ Ba wee wari w'a kan pee mu wɛ, a p'i ganha na tɛgɛ ki fɔɔ wu yɔgɔ puyɛ tàan, na yu: ¹² «Pii p'a nɔ kurogo ki na ge, lɛɛri nigin ye wo labye pee ya pye. A mu di dɛɛ wèe wo saraa wu pye nigin ni pee wo wu ni, wèe piimu p'a caɲa nii li bɛɛri pye, na li kanhama soro, na ke cawaga ke bɛɛri lɔ ge.» ¹³ Ga, a tɛgɛ ki kafɔɔ wu shɛn nigin wa pye pu ni: «Najii, nɛ ta to mu na wɛ! Ta wari deɲɛ nigin na bɛ nɛ ni mu ya bɛ mu wo caɲa nii li saraa wɛ?» ¹⁴ Ayiwa,

ma wo saraa wu lɔ, ma da gaaji. Ne mu l'a taan nago kanna ne wu saraa ninumo kan mu ni we mu, wee wemu w'a pa tege ki ni kurogo ge. ¹⁵ Lemu bu ne taan, ta lee be ne yaa na pye ni na wo wari wu ni we? Kelee ta ne wo saama pu nepeen yere l'a je ma ni?» ¹⁶ A Yesu di jo sanha: «Piimu pu ne kadugo yiri wuu pu ge, le pyegana le na pee da ba bye nahagbaa wuu. Piimu pu ne nahagbaa wuu pu ge, pee na bye kadugo yiri wuu.»

*Yesu ya wu xu ni wu ne wu jo sanha
(Marika 10:32-34; Luka 18:31-34)*

¹⁷ Ayiwa, Yesu ya pa yiri na gaaji Zheruzalemu ni. Pu nigariwuu, a w'i wu kalaapiire ke ni shuun wu ye yiri, na pu pye: ¹⁸ «Wu wii gaaji Zheruzalemu ni. Pu na zhe Sipya Ja wu le wa saraya naha shonrivere nunofere ni saliya karamogoloo pu kenje ni. Pu na ba wu jaagi na w'a yaa ni xu ni. ¹⁹ P'a wu le shi watii kenje ni, pee na zhehe wu na. Pu na ba wu kpon ni susoloo ni, na wu kori tige na. Cana taanri wogo ki na w'a ne na foro xu ni.»

*Yakuba ni Yohana ya nahagbaa fere
shaa Yesu mu
(Marika 10:35-45)*

²⁰ Ayiwa, a Zebede sho wu fulo Yesu na ni wu nagoo shuun wu ni. A wu nuguro sin Yesu fere ni, na wu neeri, na wu no wee na. ²¹ A Yesu di wu yege na: «Naha kaa l'i wa ma na we?» A wu Yesu pye: «Ma ba ba diin ma saanra ti ni tuun wemu ni, ma di soo na mu, na nagoo shuun we di diin ma taan. Nigin wa di diin ma kanige ce, wa di diin ma kamene ce.» ²² A Yesu di wu pye: «Kaa lemu yee wa neeri ge, yee wa li ce we. Kanhama ceegbuu lemu ni n'a da ba gba ge, yee na ja gba lee ni ya?» A p'i jo: «Uun, wee na ja gba li ni.» ²³ A Yesu di pu pye: «Uun, yi kunni na ba gba ne wo ceegbuu li ni. Ga na tiin ne kanige ce, kelee ne kamene ce, ne ne yee tatiinye yi kanvoo we. Piimu kaa na ne To w'a yee gbegele ge, pee mu yi da ba gan.»

²⁴ Ba kalaapiire ke wu samaa ya yee logo we, a pu logoo di yiri pu ceboronamaa shuun wu taan. ²⁵ A Yesu di pu beeri yiri,

na jo: «Yee ya li ce na shi wemu ne Yawutuu we, wee shi wu wo nunofere p'a pu nunofere pyi wu na. Pu sipyigboo p'i pu fanha shere wu na. ²⁶ Ga li da ba bye mu yee te ni we. Yee wa funno bi ne wu bye sipyigbo, wufoo wu pye pusamaa wo kapyebe. ²⁷ Yee wa funno bi ne wu bye nahagbaa foo, weefoo wu pye pusamaa wo bulo. ²⁸ Mu li wa, Sipya Ja wu be ya ta pa kono sipyii di ba kapyenere pyi wu mu we. Ga w'a pa, wu ba kapyenere pyi sipyii mu, wu ba wu munaa kan l'i bye sipyihemere wo nuwuuro saraa.»

*Yesu ya fyenmere shuun wa cuuno
(Marika 10:46-52; Luka 18:35-43)*

²⁹ Ba p'a pa foro Zheriko kulo li ni we, a sipyihemere di daha Yesu feni. ³⁰ Lee bi fyenmere shuun wa nideenge ta koo li no na. Ba pee ya logo na Yesu w'a doroo we, a p'i xhuulo na: «Wu Kafoo, Dawuda Ja we, nuno naari wu na!» ³¹ Sipyiiire ti bi yogo yu ni pu ni na pu cari puye na, ga, a p'i la fara xhuulo wu na, na yu: «Wu Kafoo, Dawuda Ja we, nuno naari wu na!» ³² A Yesu di yere, na pu yiri, na pu pye: «Yi wa giin ne di leke pye yi mu we?» ³³ A p'i jo: «Wu Kafoo, wu pye wu da naa.» ³⁴ A pu njanaara di je Yesu ni, a wu gbun pu nii ki na. A p'i no kon na naa lee taapile li ni. A p'i daha Yesu feni.

21

*Yesu ya je Zheruzalemu ni ba saan ne we
(Marika 11:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19)*

¹ Ba p'a tene Zheruzalemu na we, a p'i no Betefaje shizhaa, Oliviye faabobono ki kabanugo ki ni. A Yesu di wu kalaapiire shuun wa tun, ² na pu pye: «Yi she yi nahagbaa kulo li ni. Yi bu no ye, yi na kafazho wa nibogo ta wa, wu ni wu pya. Yi yee sanha pa na kan naha! ³ Sipya wa bu jo ni yi ni, y'i weefoo pye na Kafoo mago wu wa yi na. Lee bu bye pu na yi no yaha yi mu, y'i ba ni yi ni.» ⁴ Lee ya pye kono Kile tudunmo w'a jomoo pemu jo ge, pee no di fa na:

⁵ «Yi yi jo Siyon poro* wu mu na:
«Li wii, ma saan w'a ma ma mu.
W'a wuye tirige,
na dugi tiin kafabige na,

* 21:5 Siyon poro: Wee ne Zheruzalemu shen pee. *

21:5 Zakari 9:9

kafazhɔ wa wo pya.»*

⁶ A kalaapiire t'i gari, na shɛ li pye ba Yesu ya yi jo pu mu wɛ. ⁷ A p'i ba ni kafazhɔ wu ni wu pya wu ni, na ba pu fadegbɔyɔ ya taha yee na, a Yesu di dugi tiin wà. ⁸ A sipyiɲɛhɛmɛɛ di pu fadegbɔyɔ pii koo li ni. A pii bɛ di wɛburiye kɔn, na yee pii koo li ni. ⁹ Ba p'a gaɲi wɛ, piimu pu ɲɛ Yesu ɲahagbaa na, ni piimu pu ɲɛ wu kadugo ge, pee bi xhuulo na yu:

«Masɔɲɔ k'a byi Dawuda Ja wu mu!
Wemu w'a ma mɛ Kafɔɔ mɛgɛ na ge,
wee ɲɛ duba pya!

Masɔɲɔ k'a byi Kile mu fugba lii lii we ni!»*

¹⁰ Ba Yesu ya jé Zheruzalɛmu ni wɛ, a tunmɔ p'i kulo li bɛɛri círi. A p'i ganha na yegee na: «We ná we di ɲɛ jɔgɔ wɛ?» ¹¹ A sipyiire t'i jo: «Kile tudunmɔɔ Yesu wu ɲɛ wii, Galile Nazareti shɛn we.»

Yesu ya Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki pye fɛfɛɛ
(Marika 11:15-19; Luka 19:45-48;
Yohana 2:13-22)

¹² A Yesu di jé Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki ni. Sipyii piimu pu bi bɛɛɛ ni zhɔ pyi wà ge, a wu pee bɛɛri kɔri yegee. A wu wari faavɛɛ pu wo tabalaa pee, ni gbegebe shazhɛɛɛ pɛɛɛvɛɛ pu wo yatiinye yi ɲɛri buri, ¹³ na pu pye: «L'a ka Kile Kafila wu ni na: «Pu na ba nɛ puga ki pyi Kile-ɲɛɛgɛ puga.»* Ga yee kunni ya ki pye nagaalaa talaraga.»

¹⁴ A fyɛnmɛɛ ni losixuyo fɛɛ pii di fulo Yesu na Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki ni. A w'i pee cuɲɔ. ¹⁵ Yesu ya kakanhanɲaa kiimu pye ge, ba saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲuɲɔfɛɛ ni saliya karamɔgɔlɔɔ p'a kee ɲa wɛ, na nɔhɔpiire ti bɛ ɲaa ti na xhuulo na yu: «Masɔɲɔ k'a byi Dawuda Ja wu mu wɛ!» A pu logoo di yiri. ¹⁶ Wee tuun wu ni a p'i Yesu pye: «Yemu pii wa yu mɛ ge, ta mu wa yi nuri mɛ?» A Yesu di pu pye: «Uun! Ta yee bɛ sanha li kalaa Kile Kafila wu ni wɛ? Na: «Mu ya ma masɔɲɔ pye k'a foro

nɔhɔpiire ni pubinɲɛɛ ɲɔyɔ ni.»*

¹⁷ Ba w'a yee jo wɛ, na foro kulo li ni, na pu yaha wà, na gari na shɛ shɔn Betani kulo li ni.

Yesu ya nitoodige ka laɲi
(Marika 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Ayiwa, ɲimuguro ti ɲisɔɔgɔ ki na, Yesu na kuri na ma Zheruzalɛmu ni, a xuugo di wu ta. ¹⁹ A wu nitoodige ka ɲa koo li ɲɔ na, na fulo kee na. Ga wu ya yafin bɛ ɲa ki na wɛyɛ yɛ kadugo na wɛ. Ayiwa, a wu kee nitoodige ki pye: «Mu da ga yasɛyɛ pye nige bada wɛ!» Taapile ni a kee nitoronɔ k'i waha. ²⁰ Ba kalaapiire t'a lee ɲa wɛ, a lee di bye pu mu kakanhana fo xuuni. A p'i Yesu yege na: «A ke nitoronɔ ke di bye dii na waha mɛ taapile ni wɛ?» ²¹ A Yesu di pu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu, n'a daa bu bye yee mu, nakaara bye t'i ɲɛ yee zɔlɔɔ pu ni bada wɛ, lemu nɛ pye ke nitoodige ke na ge, yee da ba da lee yɛ na-ɛ dɛ! Ga yee na ba ke faabobonɔ ke pye: «Yiri laha naha, m'a shɛ mayɛ wà suumɔ lɔhɔ ni.» Lee na bye. ²² Yi ba yaaga tuugo bɛɛri ɲɛɛri ni n'a daa ni, yi na kee ta.»

Mii Yesu wo sefɛɛɛ ti d'a yiri wɛ?
(Marika 11:27-33; Luka 20:1-8)

²³ Ayiwa, a Yesu di shɛ jé Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki ni, na sipyii pu ɲɔ kɔn na galaa. Na wu yaha wu na wee kalaa wu kaan, a saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲuɲɔfɛɛ ni nɔhɔlɛɛ p'i fulo wu na, na wu yege na: «Sefɛɛɛ teke gbɔɔɔɔ ni mu wa kii keree kii pyi wɛ? Jɔgɔ w'a kee fanha ki kan mu mu wɛ?» ²⁴ A Yesu di pu pye: «Nɛ bɛ w'a da yee yege kaa nigin na. Yi bu na ɲɔ shɔ, wee tuun wu ni, sefɛɛɛ temu gbɔɔɔɔ ni nɛ bɛ ya kii keree kii pyi ge, nɛ bɛ na tee jo yi mu. ²⁵ Jɔgɔ wu d'a Yohana tun na w'a batizeli pyi wɛ? Kile laa sipyii?» A p'i puyɛ pye: «Wù bu jo: «Kile w'a wu tun», wu na jo: «Wee tuun wu ni ɲaha na yee di ya ta dà wu na-ɛ wɛ?» ²⁶ Ga wù bu nɔhɔ jo: «Sipyii p'a wu tun», sipyiire ti na lemu pye wù na ge, lee wo fyaara wa wù ni, bani sipyiire ti bɛɛri wa Yohana wii Kile tudunmɔ.» ²⁷ Lee na, a p'i Yesu pye: «Wèè ya cɛ wɛ.» A Yesu bɛ di pu pye: «Ayiwa nɛ bɛ ya she, sefɛɛɛ temu gbɔɔɔɔ ni nɛ bɛ ya kii keree kii pyi ge, nɛ bɛ da tee jo yee mu wɛ.»

Yesu ya talenɛ la jo jalaa shuun wa shizhaa na

* 21:9 Zaburuu 118:26 * 21:13 Ezayi 56:7 * 21:16 Zaburuu 8:3

²⁸ A Yesu di jo sanha na: «Yee di wa leke koon yiye funyo ni kii keree kii shizhaa na we? Jalaa shuun pu bye ná wa mu. A wu ba jashiime wu pye: «Na ja, she njaa wo cana nii li wo labye wu pye na erenzen tege ki ni.» ²⁹ A wee ja wu wu pye: «Ne se wa we.» Ga ba jere ya pye we, yemu w'a jo ge, a yee wo daajenje di je wu ni. A wu gari tege ki ni. ³⁰ A to wu she yee ninuyo jo ja shuun wo wu be mu. A wee di wu pye: «Uun, ne na zhe.» Ga na dere pye wu ya she we. ³¹ Pu shuun wu ni weke d'a tofao wu jidaan pye we?» A p'i jo: «Jashiime we.» Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu jo fanhafee wari shovee ni navarashaa pu na ba je yee jaha na Kile wo saanra ti ni. ³² Bani Yohana ya pa yee mu, koo lemu l'a tii ge, na ba lee she yee na. A yee di bye yee ya da wu na we. Ga, a fanhafee wari shovee ni navarashaa p'i da wu na. A yee di lee be ja, ga lee be na yee ya ta daajenje jo yi guri da wu na we.»

Ereren faapyii niguumoo pu wo talene le (Marika 12:1-12; Luka 20:9-19)

³³ A Yesu di pu pye sanha na: «Yi le talene le be logo: Kereye fao wa w'a bi erenzen tege ka shan, na ki maha ni kasoro ni. A w'i wege ka wolo na pye erenzen wu loho ki tawologo, na zangaso wa ya shazhon wu kaa na. Lee kadugo na a wu erenzen tiire tege ki kaa le erenzen faapyii pii keje ni, na gari fiige katii ni. ³⁴ Ba erenzen wu leduun ya pa derenje we, a wu wu wo kapyeyii pii yaha kari pee erenzen faapyii pu mu, na pu she erenzen nile wu sho pa. ³⁵ Ga, a p'i kapyeyii pu co, na wa kpon xuuni, na wa gbo, na taanri wo wu wa gbo ni kagereye ni.

³⁶ «Ayiwa, a erenzen wu kafao wu kapyeyii pii be tun piimu ya jehhe nizhiilee pu na ge. A p'i pee be pye ba p'a nizhiilee pu pye we. ³⁷ Lee beeri kadugo taan, a tege ki kafao w'i wuyee pyaa ja tun kari, na jo: «Ne ja we kunni, pu na zhe gbora taha wee na.» ³⁸ Ga ba erenzen faapyii pu nii ya taha erenzen wu kafao wu ja wu na we, a p'i puyee pye: «Cen wu lavo wu w'a we. Yi pa wu gbo, cen wu na bye wu wo.» ³⁹ A p'i jafao wu co, na gari ni wu ni erenzen tege ki kadugo yiri, na she wu gbo.

* 21:42 Zaburruu 118:22-23

⁴⁰ «Wee tuun wu ni erenzen tege ki kafao wu ba ba, w'a ba leke pye pii erenzen faapyii pii na we?» ⁴¹ A p'i wu pye: «Wu na ba yee sipyikuuyo yi gbo gbogaguunoo na, na erenzen tege ki kaa le piitiilee keje ni, piimu na da erenzen nile wu kaan wu mu wu jidaan tuun ni ge.» ⁴² Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Ta yee ya le kalaa Kile Kafila wu ni we? Na:

«Puyirilee p'a faakagerenje kemu she ge, kee k'a pye puga ki gunnmii li faakagerenje ki nijenje ke.

Li wii, Kafao w'a lee pye

kakanhana li wa lii wu jaha taan.»*

⁴³ A Yesu di jo sanha na: «N'a da yi jo yi mu jo lee l'a Kile saanra ti pye ti na da ba sho yee na, na ti kan shi watii mu, wemu na ba nagoo pyi ge. [⁴⁴ Wemu bu do kee kagerenje ke juno ni, weefao na gegi gegi. Kee kagerenje ki shiin bu do sipya beeri juno ni, weefao na donhono.]»

⁴⁵ Ba saraya jaha shonrivere juno fere ni Farizheen p'a Yesu talene li logo we, a p'i li ce na pee kaa w'a byi. ⁴⁶ Lee na a p'i ganha na cogana shaa wu na, ga, a p'i fya sipyiire ti na. Bani pee bi Yesu wii Kile tudunmoo.

22

Cekaanra ligbaho ki wo talene le (Luka 14:15-24)

¹ Ayiwa, a Yesu di talene la be jo sanha sipyiire ti mu na: ² «Fugba saanra t'a foro kaa lemu feni ge, lee li wa me: Saan wa ya ligbaho gbegele wu ja cekaanra ni. ³ P'a sipyii piimu yiri cekaanra ti ni ge, a wu wu kapyeyii pu tun she pee yiri yalige ki na. Ga pu ya soo na pa we. ⁴ A wu kapyeyii piitiilee yaha kari, na pee pu she pu pye: «Ne na yalige ki gbegele xo nime. Ne na sinme niye ye, ni na sinme yaporo yi gbo, keree ki beeri ya gbegele xo. Yi pa cekaanra ti lige ki feni.» ⁵ Ga sipyirilee pu ya ta lee la shisiin wii kaa we. A pu beeri di gari pu nibyeege feni. Wa ya kari wu kereye ni, a wa di gari wu kegaana tapyeege ni. ⁶ A pusamaa di saan wu kapyeyii pu co, na pu kanha fo xuuni, na pu gbo. ⁷ A saan wu luu di yiri. A w'i wu sorosii yaha kari

p'a she pee sipyigbuu pu gbo, na pu kulo li sòrogo. ⁸ Lee kadugo na a wu wu kapyebyii pu pye: «Cekaanra ti ligbòhò ki kunni ya gbegele xò, ga sipyii piimu p'a fenhè yiri ki na ge, pee niñe wa nige ki ni wε. ⁹ Yi she kodorooyo yi ni, yi bu she sipyii piimu bæeri ta wà, y'i ba ni pee bæeri ni lige ki kaa na.» ¹⁰ A kapyebyii p'i gari kakuutoroyo yi ni. Sipyii piimu bæeri p'a she da wà ge, nizaamaa fara niguumòò na, a p'i ba pee bæeri pinne fo cekaanra ti puga k'a ji lili pu na.

¹¹ «Ayiwa, a saan wu ba jé, na lili pu wii, na ná wa ta pu ni, wemu ya ta cekaanra fàya yi le wε. ¹² A wu jo: «Nanii, dii mu d'a pye na jé naha cekaanra fàya yi ba wε?» Nòshòòrò ya ta wee ná wu mu wε. ¹³ Wee tuun wu ni a saan wu wu kapyebyii pu pye: «Yi wu tóoyò ye ni wu keye yi pò! Yi wu wà kpεεngε ki na nibiige ki ni! Mεsuu ni gankunnò na ba bye wá.» ¹⁴ Bani sipyijehemεε kunni pu wa yiri, ga piimu nahà k'a bulo ge, pee ya jεhe wε.»

*P'a Yesu yege munaa pεrεmε keree na
(Marika 12:13-17; Luka 20:20-26)*

¹⁵ Lee kadugo na a Farizhεen p'i she puyε ja, na p'i Yesu sha pεri, p'i wu co wuyε pyaa wo jò jomò feni. ¹⁶ A p'i pu wo kalaapiire ta ni Heròdi wo sipyii pii tun na pu she Yesu pye: «Karamògò, wèe ya li cε na jo can fò mu jε. M'a sipyii pu fiinjε na galaa bε Kile koro li ni. Mu ya fyagi sipya wa shishiin na wε, bani sipyii pu bæeri pu jε nigin mu mu. ¹⁷ Ayiwa mu wo fungòngò di wa keke le kaa le ni wε? L'a saha p'a munaa pεrεmε kaan Oromε saannaa Sezari mu laa, li ya saha wε?» ¹⁸ Yesu bi pu funguunò ki cε, a wu pu pye: «Yee shuun shuun juu piiri, nahà na y'i na jò yegee wε? ¹⁹ Wari wemu ni y'a munaa pεrεmε pu saraa ge, yi wu tuunò la she na na.» A p'i wari deje nigin wa she wu na. ²⁰ A Yesu di pu pye: «Jògò wo jaa ni wu kama pu wa we na wε?» ²¹ A p'i jo: «Oromε saannaa Sezari.» Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Y'a Sezari wuu li kaan Sezari mu, yi da Kile bε wuu li kaan Kile bε mu.» ²² Ba p'a tee jòshòòrò ti logo wε, a lee di pu nahà wò fo xuuni. A p'i wu yaha wà, na gari.

*Sadushεen p'a Yesu yege xujεne li keree na
(Marika 12:18-27; Luka 20:27-40)*

²³ Ayiwa kee canunò ke, a Sadushεen pii bε di ba she Yesu yiri. Pee bi yu na xujεne da ba bye jiga na wε. A p'i Yesu pye: ²⁴ «Karamògò, Kile tudunmòò Musa ya jo na ná wa bu xhu, na ta wu ya pya ta wε, na wu ceborona wu wee naxhugoshò wu lò, kònhò wu nagoo ta di yaha wee ná wu nixhugo ki mu. ²⁵ Lee ya bi ceboronamaa gbarashuun wa ta wèe mu naha. A nizhiimε wu cee leñε, na xhu pya ta baa. A cee wu gan wu cuun wu mu, wee jε ceborona shuun wo we. ²⁶ A l'i bye mu ceborona shuun wo we, ni taanri wo wu bε shizhaa na fo na she pu gbarashuun wu bæeri xò. ²⁷ Lee kadugo na a cee wu bε di xhu. ²⁸ Wee tuun wu ni xuu pu capεnjε ke, wee cee w'i da ba bye shen nigin weke wo pii cebooloo gbarashuun we ni wε? Bani pu bæeri ya wu leñε toro.» ²⁹ A Yesu di pu pye: «Yee ya piin, bani le l'a ka Kile Kafila wu ni ge, yee wa lee cε wε, y'i wa Kile wo sefεεrε ti bε cε wε. ³⁰ Xuu pu capεnjε, sipyii wa da cèe leñε, kelee na gbaya je wε. Ga pu bæeri na ba bye ba fugba melekeε jε wε. ³¹ Kile ya yemu jo xujεne li shizhaa na ge, ta yee ya yee kalaa wε? W'a jo: ³² «Nε jε Ibirayima wo Kile, ni Ishaaga wo Kile, ni Yakuba wo Kile.»* Kile jε xuu wo Kile wε, wyii wo Kile wu jε wii.»

³³ Ba sipyiire t'a yee logo wε, a wu kalaa wu bye pu mu kakanhana.

Kile wo saliya jòmehεε ki bæeri wo nigbòò le

(Marika 12:28-34; Luka 10:25-28)

³⁴ Ba Farizhεen p'a logo na Yesu ya fehene wá Sadushεen pu na wε, a pee di guri she puyε pinne sanha. ³⁵ Shen nigin wa jε pu ni, wee bye saliya karamògò. Wee funnò ki bye na Yesu pεri wii. A wee di jo: ³⁶ «Karamògò, jòmεε leke li d'a pεle saliya wu jòmehεε ki bæeri ni wε?» ³⁷ A Yesu di wu pye: ««Ma Kafòò Kile wu taan ma mu ma zò wu bæeri na, ni ma munaa li bæeri, ni ma fungòngò ki bæeri.»* ³⁸ Lee li wa saliya wu jòmehεε ki bæeri nizhiine, na jε ki bæeri nigbòò bε sanha. ³⁹ Li shuun wuu lemu l'a foro li feni ge, lee li wa mε. «Ma sipyijii wu taan ma

* 22:32 Ekizode 3:6 * 22:37 Dutεrεnòmε 6:5 * 22:39 Levitike 19:18

mu ba maye pyaa ki ne we.»* 40 Saliya wu jomehere ki beeri, ni Kile tudunmoo pu wo kalaa wu beeri w'a foro kii jomehere shuun we ni.»

Shovoo wuya ta pye Dawudaja ye nigin we (Marika 12:35-37; Luka 20:41-44)

41 Na Farizheen pu nibinneye ta, a Yesu di pu pye: 42 «Leke yee di wa goon yi funyo ni Shovoo wu shizhaa na we? Jogo wo ja wu ne wii we?» A p'i wu pye: «Dawuda Ja wu ne wii.» 43 A Yesu di pu pye: «Wee tuun wu ni naha na Dawuda di wu pyi Kafoo, Fefere Munaa fanha ni we? Bani Dawuda ya jo:

44 «Kafoo Kile ya yi jo ne Kafoo mu na: Tiin saanra tateenge ki ni na kanige ce, fo di ba ma peen pu tirige na pa le ma tooo noho ni.»*

45 Ni Dawuda ya Shovoo wu pyi Kafoo, wee tuun wu ni w'i ne dii wu ja ye nigin we?» 46 Wa shishiin ya ja Yesu no sho pu ni, ali ni jooii nigin be ni we. Na co kee cana ki na, wa shishiin ya luu waha na wu yege nige kaa la shishiin na we.

23

Yesu ya pu kaala ni Yawutuu nahagbaa fe pu kaa ni

(Marika 12:38-39; Luka 11:43,46; 20:45-46)

1 Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire te ni sipyiire ti pye: 2 «Saliya karamogoloo ni Farizheen pu wo nibyii li ne na sipyii pu kalaa Musa wo saliya wu ni. 3 Lee wuu na saliya wu keree kiimu beeri ni p'a yi kalaa ge, y'a yaa na pu jomee co, na ganha na kee beeri pyi! Ga keree kiimu puyee pyaa ya byi ge, yi ganha ba kee taanni pu feni we, bani kalaa wemu p'a gaan sipyii pu mu ge, puyee pyaa ki ya wee koo jaari we. 4 Pu ma tuguro nigbooro po na taha sipyii juyoo ni, ga p'i da ga gbara pu ali kabee be taga ti lovee tege p'i ti tugo we. 5 P'a pu kapyege ki beeri pyi kono sipyii di da pu wii. Lee l'a pu pye pu na pu gbahaa ki wo semee pee, ni pu kabogoo ki wo semee pu pelagi. Na pu fadeye jowaya ye tooogi ni yalere ni. 6 Yalicerere wo tatiinceye, ni Kile-peeje piyeye yi wo nahagbaa tatiinye y'a dan pu ni. 7 Sipyii na pu shaari pinnerere kpennyena,

na pu pyi: «Karamogoloo», lee be l'a dan pu ni xuuni. 8 Ga yee kunni, yi ganha bu soo p'a yi pyi: «Karamogoloo» we. Bani Karamogo nigin pe ye wu ne yee mu. Yee beeri pu ne cebooloo. 9 Yi ganha bu da da wa shishiin pyi naha ke jije ke na yi to we. Bani To nigin pe ye wu ne yee mu. Wee ne fugba we ni. 10 Yi ganha bu soo p'a yi pyi jooje we. Bani Jooje nigin pe ye wu ne yee mu. Wee ne Shovoo we. 11 Wemu wu ne sipyigo yi beeri te ni ge, wee wu pye yi beeri wo kapyebye. 12 Sipya wemu w'a wuyee durogo ge, wee na ba dirige. Sipya wemu w'a wuyee tirige ge, wee na ba durogo.

Yesu ya Farizheen ni saliya karamogoloo pu jaagi

(Marika 12:40; Luka 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13 «Boongo ki wa yee shuun shuun jovee pii wogo, yee saliya karamogoloo fara yee Farizheen na! Bani yee wa fugba saanra ti koo li toni sipyii pusamaa naha na. Yiyee pyaa ki wa jin ti ni we, piimu p'a giin p'i je ge, a y'i ganha na pee be naha koon.

[14 «Boongo ki wa yee shuun shuun jovee pii wogo, yee saliya karamogoloo fara yee Farizheen na! Bani yee wa naxhugoshaa keje yanmuyoo beeri nmahana na zhuu pu na, na mani Kile-peege na, kono y'i yiyee pye see sipyii. Lee na yee wo jaagi kanhama pu na ba golo fo xuuni.]

15 «Boongo ki wa yee shuun shuun jovee pii wogo, yee saliya karamogoloo fara yee Farizheen na! Bani yee wa jije ke jaari, na suumo loho ke be jaari, kono yi sii shen nigin ye ta yi pye Yawutu ba yee ne we. Yee bu wee ta na xo, yee na wee pye w'a yaa ni Jahaneme ni toooii shuun na toro yiyee pyaa ki taan.

16 «Boongo ki wa yee wogo, yee fyenneme piimu pu ne fyenneme kagaancomoo ge! Bani yee wa yu na sipya wemu w'a kaa Kile-peeje pugboho ki na ge, na kee kaaga ke ya jatani we. Ga wufoo bu gaa Kile-peeje pugboho ki wo sanni wu na, na kee kaaga ke k'a jatani. 17 Fungonyo baa fee fyenneme yee ne. Keke ki d'a ye keke na ye shuun we ni we? Sanni we laa, kelee Kile-peeje pugboho ke, kee kemu k'a sanni wu pye

* 22:44 Zaburuu 110:1

fεεfεε ge? ¹⁸ Yee wa yu sanha na sipya bu gaa saraya yi tawologo ki na, na kee kaaga ke ya jateni wε. Ga saraga kemu k'a taha saraga yi tawologo ki na ge, na wufɔɔ bu gaa kee na, na kee kaaga ke k'a jateni. ¹⁹ Fyεnmεε yee jε. Keke ki d'a ye keke na wε? Saraga ke laa, saraya yi tawologo ke, kee kemu k'a saraga ki pye fεεfεε ge? ²⁰ Wee tuun wu ni wemu bu gaa saraya yi tawologo ki na, saraya yi tawologo ke, ni yaŋmuyɔ yemu bεeri yi jε ki juŋɔ ni ge, yee bεeri na m'a kàa. ²¹ Wemu bu gaa Kile-pεεŋε pugbɔhɔ ki na, Kile-pεεŋε pugbɔhɔ ke ni Kile na m'a kàa, wee wemu w'a dɛn ki ni ge. ²² Wemu bu gaa fugba we na, Kile wo saanra koo le, ni Kile wemu w'a tiin li ni ge, pee na m'a kàa.

²³ «Bɔɔngɔ ki wa yee shuun shuun jovεε pii wogo, yee saliya karamɔgɔlɔɔ fara yee Farizhεen na! Bani yee wa loyɔ wu yapyiire nifεnhεfεnhεre ti jagi wo: nanayi, ni wεye yemu bεeri y'a leni shiga ni ge. Nɔmehεε kiimu tayerege k'a pεle saliya wu ni ge, a yee di kee yaha wà. Kee jε: tiimε, nijaaara, ni jɔmεε fεεfεε. Yee bi yaa na kii kagbɔhɔɔ kii pyi, na te nibiire te fara kee na. ²⁴ Fyεnmεε yee jε piimu p'a fyεnmεε pii wo kagaanya co ge. Yee ya yi logbaga suguri, na fɔnfɔɔnrɔ wo ki ni, ga na dεrεε na jɔhɔyɔ juuri.

²⁵ «Bɔɔngɔ ki wa yee shuun shuun jovεε pii wogo, yee saliya karamɔgɔlɔɔ fara yee Farizhεen na! Yee ma cεεgbuugoo ni golεye kaduyo jii na fiinni, na ta yi d'a ni na-gaara yaŋmuyɔ, ni yi lakuuŋɔ yaŋmuyɔ na. ²⁶ Farizhεn fyεn, fεnhε cεεgbuu le, ni golεge ki funŋɔ ki je, lee bu bye, yi kaduyo yi be na bye fεεfεε yi mu.

²⁷ «Bɔɔngɔ ki wa yee shuun shuun jovεε pii wogo, yee saliya karamɔgɔlɔɔ fara yee Farizhεen na! Yee jε ba faya jε wε p'a yemu fiinŋε ge. Ma bu yi wii, m'a yi ta y'a jɔ kpεεngε ke na, ga yi funyɔ d'a ni xuu kaciye ni yaŋmufɔnyɔ tuuyo bεeri na. ²⁸ Mu yee be jε. Yee ma yiye pye na tifire fεε yee jε sipyii naha tãan, ga yee zɔlɔɔ pu d'a ni shuun shuun juuro ni kuumɔ na.

²⁹ «Bɔɔngɔ ki wa yee shuun shuun jovεε pii wogo, yee saliya karamɔgɔlɔɔ fara yee

Farizhεen na! Yee wa Kile tudunmɔɔ pu faya yi yari na jɔgi. Piimu p'a Kile jɔmεε co ge, yee wa pee wo faya yari ni kacεŋεε ni. ³⁰ Yee wa yu na yee da ba bye ni yi wo tii pu ni pu wo caŋa jii li ni, na yee bi da ga sɔɔ di pu tεge pu Kile tudunmɔɔ pu gbo wε. ³¹ Lee funŋɔ ni yeeyε pyaa ya li shεε na piimu p'a Kile tudunmɔɔ pu gbo ge, na pee wo nagoo yee jε. ³² Ayiwa, yi she jaha na, yi sefεε p'a lemu jɔ kɔn ge, yi lee jɔ fa! ³³ Wɔlɔɔ yee jε, matɔn nagoo. Yee na já pye dii na yiye tãnha Jahanεmε na wε? ³⁴ Lee wuu na n'a da ba Kile tudunmɔɔ, ni fungɔnyɔ fεε, ni kalaa fεε tun yi mu. Yee na ba pii gbo pee ni, na pii kori tiye na, na pii kpɔn ni susɔlɔɔ ni yi Kile-pεεŋε piyεye yi ni. Yi na ba daha pu feni, na pu kana kulo ni kulo. ³⁵ Sipyitiimεε piimu wo shishan p'a wo jinŋε na ge, kɔnhɔ pee di ba do yi juŋɔ ni, na co tiimε fεε Abeli* wo shishan pu na, fo na pa nɔ Baraki ja Zakari* wo shishan pu na, wee wemu yee ya gbo Kile-pεεŋε pugbɔhɔ ki saraya yi tawologo ke, ni fεfεεε xuu wu tε wu ni ge. ³⁶ Can na n'a da yi jo yi mu, tee gbuuro te bεeri wo footɔnɔ li kanhama na ba do nijaa wo sipyii pii juŋɔ ni.

*Yesu ya jo Zheruzalεmu keree na
(Luka 13:34-45)*

³⁷ «Zheruzalεmu, Zheruzalεmu, mu wemu w'a Kile tudunmɔɔ pu xuli ge, piimu p'a dumni ma mu ge, na kagereye taga na pee be waa na xhuli ge, nε funŋɔ ya pye tεεgeε ni jehεŋεε ni di ma nagoo pu pinne, ba xhuu ya wu nagoo pinneε mε wu kapaŋa nɔhɔ ni wε. Ga yee di ya ta sɔɔ lee na wε. ³⁸ Ayiwa yi puga ki na ba yaha wà nime fεεfεε, ki niwaga. ³⁹ Bani n'a da yi jo yi mu, na co nime na, y'a da na jɔ nige wε, fo yi ba she yu tuun wemu ni na: «Wemu w'a ma mε Kafɔɔ mεge na ge, wee jε duba pya.»*

24

*Yesu ya Kile-pεεŋε pugbɔhɔ ki ja wu jo
(Marika 13:1-2; Luka 21:5-6)*

¹ A Yesu di foro Kile-pεεŋε pugbɔhɔ ki ni na gaani. A wu kalaapiire t'i fulu wu na, na ganha na Kile-pεεŋε pugbɔhɔ ki yerenεgana li shεε wu na, k'a kemε yàa yaagana lemu

* 23:35 Zhenzi 4:8-10

* 23:35 2 Caŋajehεε Jomɔ 24:20-22

* 23:39 Zaburuu 118:26

na ge. ² A Yesu di pu pye: «Yee nii wa yee bæeri ni ge? Can na n'a da yi jo yi mu jo kagerenje ka shishiin wa da ba gori naha ka nuɔɔ ni we. Yi bæeri na ba do fεεfεε.»

*Keree kiimu na ba byi sani koɔɔ ki xɔ ge
(Marika 13:3-13; Luka 21:7-19)*

³ Na Yesu nidεεnge yaha Oliviye faaboboɔɔ ki na, a wu kalaapiire t'i fulo wu na pu ye na, na wu yege na: «Lee na ba bye tuun wemu ni ge, wee she wu na! Naha sheshεεre temu na ba li she na ma paduun w'a nɔ, koɔɔ ki taaxɔɔ li be d'a nɔ ge, m'a tee be she wu na!» ⁴ A Yesu di pu pye: «Y'a yiye kaseri! Yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu yi piinɔ we! ⁵ Bani sipyii nijehemεε na ba ma ni ne mεge ni, na yu: «Ne wu ne Shɔvɔɔ we.» Pu na ba sipyii nehemεε piinɔ. ⁶ Yi na ba kashen keree nuri, na kashen gbegeme keree nuri. Ayiwa yi funyɔ ganha da ben we! Li waha l'i waha kee keree k'a yaa na pye, ga lee di wa da ba bye taaxɔɔ li we. ⁷ Shi wa na ba yiri shi watii kaa na. Saanra ta na ba yiri saanra tatii kaa na. Xuugo nigbɔhɔ ni jinε ceɔɔ na ba byi tεye ya ni. ⁸ Kee keree kii bæeri wa kanhama pu keree jɔkɔɔnrɔ ye, ba cee laa ma yiri me we.

⁹ «Ayiwa, sipyii na ba yi leni keye ni, p'a ganha na yi kana, na yi xuli. Shi wu bæeri na ba yi kɔ ne mεge wuu na. ¹⁰ Wee tuun wu ni sipyii nehemεε na ba n'a daa wu yaha. Pu na ba puyε nɔhɔ yeri, na puyε kɔ. ¹¹ Tudunmɔɔ kafinejuu nijehemεε na ba foro yere. Pu na ba sipyii nehemεε piinɔ. ¹² Kakuuɔɔ ki jɔ na ba jehε tapyege ni. Lee ma bye kaɔɔɔ na sipyii nehemεε wo taanɔεge ki ceɔɔ. ¹³ Ga wemu bu já luu mara fo na she nɔ li tεhεne na, weefɔɔ na ba shɔ. ¹⁴ Pe Jozaama pe pu wa Kile saanra ti kaa yu ge, pee na ba jo koɔɔ ke kabaya ye bæeri na, kɔnhɔ shi wu bæeri di pu logo. Lee kadugo na taaxɔɔ l'i na nɔ.

*Kanhama nigbɔ pemu na ba bye ge
(Marika 13:14-23; Luka 21:20-24)*

¹⁵ «Ayiwa yi ba gyεεgi pyevɔɔ* wu na tuun wemu ni Fεεεε xuu wu ni, wee wemu kaa Kile tudunmɔɔ Dajeli ya jo ge. (Wa bu yi kalaa, wu yi naha ce.) ¹⁶ Wee tuun wu ni, piimu na ba bye Zhude fiige ki ni ge, pee

di ba fe p'a se faaboboyo xuu ni. ¹⁷ Lee ba wemu ta katanɔ nuɔɔ ni, wu ganha bu da digi di wu yerεye lɔ puga ki ni we. ¹⁸ Wemu ba da wu kerεye ni, weefɔɔ ganha bu da guri ba puga di ba wu fadenε lɔ we. ¹⁹ Bɔɔngɔ na ba bye lahaa fεε ni puɔmaraya fεε wogo yee caya yi na. ²⁰ Y'a Kile jεeri kɔnhɔ tee tafεε ti caɔa ganha ba saha ni wiire tuun ni, kelee ni cadεεnge ni we. ²¹ Bani kanhama nigbɔ na ba bye wee tuun wu ni pemu tuugo sanha bye na we, na co koɔɔ ki yaaduun wu na, fo na pa nɔ nijaa na. Pee kanhama pu tuugo di wa da bye be nige bada we. ²² Kile da bye wu ya ya wolo be yee caya yi ni we, sipya wa shishiin bi da ga shɔ we. Ga sipyii piimu naha w'a bulo ge, pee wuu na w'a la wolo yee caya yi ni.

²³ «Ayiwa, wa ba yi pye wee tuun we ni na: «Yi wii, Shɔvɔɔ wu wa naha!» kelee «Wu we me.» Yi ganha bu dɔ yee na we! ²⁴ Bani kafinejuu pii na ba yiri, na puyε pye shɔvεε ni Kile tudunmɔɔ. Pu na ba naha sheshεεre kagbɔhɔ ni kakanhanɔa pyi kɔnhɔ p'i sipyiiire ti piinɔ. Ali Kile ya sipyii piimu naha bulo ge, nago ba pu da já ba pee be piinɔ we, pu bi da ba pee be piinɔ. ²⁵ Li wii, ne kii keree kii bæeri jo yaha yi mu.»

²⁶ «Ayiwa sipya wa ba yi pye: «Li wii, sige ke ni Shɔvɔɔ wu ne!», yi ganha bu she wà we. Kelee wa bu yi pye: «Li wii, maanɔ ke ni wu wa naha!», yi ganha bu dɔ yee na we. ²⁷ Kile bu ni Kile-nɔhɔ na, kpεenge ki ma nɔ camutomɔ ni nɔgana lemu na ge, lee pagana li na Sipya Ja wu be wa da ba ba. ²⁸ Xuu wemu ni yaxugo ne ge, wà tobinyε ya yiye pinneε.

Sipya Ja pagana

(Marika 13:24-27; Luka 21:25-28)

²⁹ «Pee kanhagbɔ pu wo caya yi ba doro ye, taapile ni nibiige na ba jé caɔa ki ni; yenε wa da kpεenge yeege we. Wɔɔɔ ki na ba yiri yiri fugba we ni na pa do. Fugba wu sefεεre ti na ba jεε. ³⁰ Wee tuun wu ni Sipya Ja wu wo naha sheshεεre te, tee na ba na fugba we ni. Shi wemu bæeri wu ne jinε ke na ge, wu bæeri na ba mehεε suu. Wu na ba Sipya Ja wu nibawo na fugba nahaya ye na ni sefεεre ti bæeri, ni nɔɔɔ nigbɔ ni. ³¹ Maga nigbɔhɔ ki mεε li na ba foro. Sipya Ja w'a

* 24:15 Dajeli 9:27; 11:31; 12:11

sipyii piimu naha bulo ge, wu na ba mēlekēē tun pu pee pinne, na yiri koṅo ki kabaya shishēē wu bēeri na, na ba pu pinne xuu nigin ni, ma li nṅo kṅon koṅo ke kabaṅa ka na, na se koṅo ke kabaṅa ka mu.

Kalaa wemu ya daa nitoodige keree na ge

(Marika 13:28-31; Luka 21:29-33)

³² «Naha shishēē ta te nitoodige shizhaa na: Ki geye ye ba nṅo kṅon na funni tuun wemu ni, yee wa ma li cē na ki nagoo pyeduun w'a tēē. ³³ Mu li wa, yi ba kii keree kii bēeri naa ki na byi tuun wemu ni, y'i li cē na Sipyia Ja w'a tēē na xṅo, na w'a nṅo xṅo kuyṅo li nṅo na. ³⁴ Can na n'a da yi jo yi mu jo sipyii piimu pu wa nṅi na nime ge, sani pee bēeri pu xu ge, kii keree kii bēeri nṅo na va. ³⁵ Fugba we ni nṅi ke na ba doro, ga nē jomṅo pe wa da doro bada wē.

Kilē yē nigin pe w'a taaxṅo li tuun cē

(Marika 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

³⁶ «Ga sipyia wa shishiin wa kee caṅa ke ni wee tuun we cē wē, ali fugba mēlekēē pu bē wē, Kilē Ja wu bē wē. To Kilē yē nigin pe w'a kee caṅa ke ni wee tuun we cē. ³⁷ Ba Nuxhun wo caṅa nṅi li keree k'a pye wē, mu Sipyia Ja wu bē cabaṅa k'a da ba bye. ³⁸ Na logbṅo ki ta ki sanha ba wē, sipyii pu bi li, na gbuu, na cēe leṅē, na pu nagoo kaan gbaya ni, fo na shē nṅo caṅa kemu Nuxhun ya jé kṅogbṅo ki ni ge.* ³⁹ Pu ya puyē kaala kaa la shishiin bē na wē, fo na shē logbṅo ki pye k'a pa, na pu bēeri nṅo tugo. Mu l'a da ba bye Sipyia Ja wu bē cabaṅa. ⁴⁰ Wee tuun wu ni namaa shuun na ba bye pu kereye ni, p'a nigin wa lṅo, na wa yaha wà. ⁴¹ Cēe shuun na ba tira tiree, wa na ba lṅo na wa yaha. ⁴² Lee wuu na yi kori yaha nṅi na bani caṅa kemu Kafṅo w'a ma ge, yi wa kee cē wē. ⁴³ Yi li cē na puga fṅo da ba li cē na we tuun we ni nagaa da ba ba nibiige ni, wu bi da gori yaha nṅi na. Wu da ga gbara nagaa wu jé wu puga wē. ⁴⁴ Lee wuu na yi bē pu gbegele yaha, bani yee ya Sipyia Ja wu sonji tuun wemu ni wē, wee tuun weyē pyaa ni wu da ba.

Kapyebye nizaama ni wu niguumṅo keree
(Luka 12:41-48)

* 24:38 Zhenzi 7:7

⁴⁵ «Kapyebye nṅomēē fṅo fungṅo fṅo wemu wo kafṅo w'a wu tenē wu puga ki wo kapye-byii pusamaa nṅo ni, na wu pye na w'a pu yaligee keree naha wo ki tuun ni ge, wee nē jṅo wē? ⁴⁶ Wee kapyebye wu kafṅo wu ba ba, na ba wu ta wu na li pyi li pyegana na, wee nē duba pya. ⁴⁷ Can na n'a da yi jo yi mu, wee kapyebye wu kafṅo wu na ba wu tenē wu kenē yanmuyṅo yi bēeri nṅo ni. ⁴⁸ Ga wee kapyebye we bu da sipyikuṅo, wu na li kṅon wuyē funṅo ni na wee kafṅo w'a da zhe mṅo wà. ⁴⁹ W'a nṅo kṅon na wu kapyebye nṅi pu sani, na li, na gbuu ni yagbagbaa ni. ⁵⁰ Ayiwa, caṅa kemu ni tuun wemu wu nē kapyebye wu ya wu kafṅo wu sonji-i ge, kee caṅa ke ni wee tuun we ni wu da ba. ⁵¹ Wu na ba wee kapyebye we kṅori, na wu taa pinne ni shuun shuun juu ni. Mēsuu ni gankunnṅo na ba bye wà.

25

Talene lemu l'a jo donṅe pushaa ke wu shizhaa na ge

¹ «Ayiwa, fugba saanra ti na ba foro donṅe pushaa ke wa feni, piimu ya pu sokinnaa lṅo na se di zhe cenabun poo wu nṅo cīri ge. ² Pu ke wu ni, kaguro wa wu bye fungṅo baa fēē, kaguro wa di nē fungṅo fēē. ³ A fungṅo baa fēē p'i pu wo sokinnaa pu lṅo, ga p'i ya ta sinme patii lṅo na taha sokinnaa pu na wē. ⁴ A fungṅo fēē p'i pu wo sokinnaa pu lṅo, na sinme patii bē lṅo na taha pu wo sokinnaa pu na. ⁵ A cepoo w'i mṅo, wu da ba wē. A ṅmunumṅo di pu bēeri ta, a pu bēeri di ṅmunṅo. ⁶ A mujuu la di ba foro nṅi ke ki na na: «Cenabun poo wu we! Yi foro shē wu cīri!» ⁷ Wee tuun wu ni a donṅe pushaa ke wu bēeri di yiri, na pu sokinnaa pu yà yà. ⁸ A fungṅo baa fēē p'i fungṅo fēē pu pye: «Wèe wo sokinnaa p'a zhaa da furi, yi sinme dṅoni wa kan wù mu.» ⁹ A fungṅo fēē p'i pu pye: «Ahayi! Sinme pemu pu nē wèe mu ge, pee wa da ga wèe ni yee yaa wē. Yi shē sinberelēē pu mu, y'i shē pa shṅo yiyē mu!» ¹⁰ A fungṅo baa fēē p'i gari sinme pu feni, a cenabun poo wu ba na pu yaha wà. Pushaa kaguro wemu w'a bi gbegele ge, a pee di jé ni cenabun poo wu ni cekaanra puga ki ni. A p'i gbura ki shṅo.

11 Lee kadugo tàan a pii pu be di ba nɔ, na xhuulo na: «Kafɔɔ, kafɔɔ, gbura ki mugi wù mu!» 12 Ga, a cenabun poo wu pu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu jo ne yee ce we.» 13 Lee wuu na yi kori yaha jii na, bani yi wa kee cana ke ni wee tuun we ce we.

Talene lemu l'a jo na jaha tii wari kegaanja pyevee pu na ge (Luka 19:11-27)

14 «Fugba saanra t'a foro ná wa feni wee wemu ya gaanji kulo ni ge. A w'i wu kapye-byii pu yiri, na wu kenje yara li kaa le pu kenje ni. 15 A wu wari talaan kaguro kan wa mu, na wari talaan shuun kan wa mu, na talan nigin kan taanri wo wu mu. Wee wari we ya kan pu mu na saha ni pu beeri nigin nigin wu wo sefere juna kana ni. 16 Kaguro w'a kan wemu mu ge, a wee di wakaraa kegaanja jo kon ni wu wo wu ni. A w'i wari talaan kaguro wa betii ta na fara we wu kaguro wu na. 17 A shuun fɔɔ wu be di kegaanja pye ni wu wo wu ni, na talaan shuun wa ta na fara wu na. 18 Ga, a talan nigin fɔɔ wu she wege tugi, na wu kafɔɔ wu wo wari wu nmohò wà. 19 A kapyebyii pu kafɔɔ wu sii mɔ wà, na na pa ba. Ba w'a pa ba we, wu ni kapyebyii pu ni, a p'i jate wu wolo. 20 A wari talaan kaguro fɔɔ w'i fulu wu na ni we wu kaguro wu be ni na jo: «Na Kafɔɔ, talaan kaguro mu ya kan ne mu, we kaguro we ne ta wu kuduun.» 21 A wu kafɔɔ wu pu pye: «L'a jo kapyebye nizaama jomɛɛ fɔɔ. M'a pye jomɛɛ fɔɔ kafɛnhɛfɛnhɛne ni, lee wuu na n'a da kagbòhò kaa le ma kenje ni. Pa wù binne funjo taan!» 22 A talaan shuun fɔɔ wu be di fulu wu na, na wu pye: «Na kafɔɔ, talaan shuun mu ya kan ne mu, we shuun we ne ta wu kuduun.» 23 A wu kafɔɔ wu jo: «L'a jo, kapyebye nizaama jomɛɛ fɔɔ. M'a pye jomɛɛ fɔɔ kafɛnhɛfɛnhɛne ni, lee wuu na n'a da kagbòhò kaa le ma kenje ni. Pa wù binne funjo taan!» 24 Lee kadugo na a wari talan nigin tavɔɔ wu be di fulu na jo: «Na kafɔɔ, ne bi li ce jo mu keree k'a waha. Mu ya xuu wemu nugi we, wee xuu wu wo yalɔɔɔ mu ya luu. Mu ya xuu wemu wo yashi wá we, wee xuu wu wo yapyiire mu ya gɔɔn. 25 Ne fya, na she ma wari wu nmohò jije ke ni. Wu we!» 26 A wu kafɔɔ wu pu pye:

«Kapyebye niguumɔ saa fɔɔ mu je. Mu ya li ce na ne ya xuu wemu nugi we, na wà ne na wo yalɔɔɔ ti luu, na na yapyiire ti kɔɔn xuu ni ne ta wemu wo yashi wa-ε ge, 27 go mu bi yaa na she na wari wu yaha banji na de, kɔnhò di ba ba, di she wu lo ni wu kuduun ni.»

28 «Yi wu wo wari talan nigin wu shɔ wu na, y'i wu kan talaan ke fɔɔ wu mu! 29 La je wemu mu ge, la na ba gan wee mu na fara wu wu li na, la jehɛ wu mu. Ga la je wemu mu we, ali nifɛnhɛfɛnhɛne lemu be li je wu mu ge, lee be na ba shɔ wu na. 30 We kapyebye niguumɔ we kunni, yi wu co wá kpɛenge ke na nibiige ki ni! Mesuu ni gankunnɔ na ba bye wà.

Taaxɔ li wo kiiri we

31 «Sipya Ja wu ba ba wu nɔɔɔ wu ni tuun wemu ni ni melekee pu beeri ni, wu na ba diin wu saanra koro nɔɔɔ wu li ni. 32 Shi we beeri na ba binne wu tàan. Wu na ba pu waa na laha pu ye na ba yatɔɔnahama ma wu dubyaa ni wu sikaa waa laha me pu ye na we. 33 Wu na ba dubyaa pu yaha wu kanige ce, na sikaa pu yaha wu kamene ce.

34 «Ayiwa, saan wu na ba wu kanige ce wu pu pye: «Yi pa, na To wu wo duba nagoo pee. Saanra temu t'a gbegele na yaha yee jaha na fo konjo ki yaaduun wu ni ge, yi pa je tee ni, y'i ti pye yi wuuro. 35 Bani xuugo ya ne ta, a yee di ne kan ne li. Waga ya ne ta, a yee di ne kan ne gba. Ne bi bye nabun, a yee di ne tirige yi kaban. 36 Fafunmɔ bye ne na, a yee di ne fafunmɔ pu xɔ. Ne bi bye yama fɔɔ, a yee di ne keree yaa. Ne bi bye kaso ni, a yee di she foro ne na.» 37 Ayiwa, pee sipyii piimu p'a Kile jomɛɛ co ge, pee na saan wu pye: «Kafɔɔ, tuun weke ni wèe d'a mu xuugo wo wu ja, na yalige kan mu mu we? Kelee na mu waga wo ja, na mu kan mu ya gba we? 38 Tuun weke ni wèe d'a mu nabɔɔ wo wu ja, na mu tirige wù puga, kelee na ma fafunmɔ wo ja, na pee fafunmɔ pu xɔ we? 39 Tuun weke ni wèe d'a ma yama wo, kelee na ma kaso wo wu ja, na she foro ma na we?» 40 Saan wu na pu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu jo tuun beeri ni yee ya lee la pye ali ne cebooloo pu beeri wo nifɛnhɛfɛnhɛne nigin be na ge, ne na yee ya li pye.»

⁴¹ «Lee kadugo na saan wu na kamene ce wuu pu pye: «Yi laha na taan, yee laɲi fee piiri! Yi she nafugibaaga ki ni, kee kemu k'a gbegele na yaha Shitaanni ni wu wo melekee pu kaa na ge. ⁴² Bani xuugo bi bye ne na, yee di ya ta yalige kan ne mu we. Waga bi bye ne na, yee di ya ta ne kan ne gba we. ⁴³ Ne bi bye nabun, yee di ya ta ne tirige yi puga we. Ne bi bye fafunmɔ ni, ye di ya ta ne fafunmɔ pu xɔ we. Ne yama wo bi bye, ne bi bye kaso ni, yee di ya ta she foro ne na we.» ⁴⁴ Ayiwa, pee be na wu pye: «Kafɔɔ, tuun weke ni wɛe d'a mu xuugo wo wu na, kelee ma waga wo, kelee ma nabɔɔ wo, kelee ma fafunmɔ wo, kelee ma yama wo, kelee ma kaso wo, na li she wɛe da ma tegge we?» ⁴⁵ Saan wu na pu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu, yee bu bye yee di ya lee la pye ali ne cebooloo pu beeri wo nifenhefenhene nigin be na we, yee ya ta li pye ne na we.» ⁴⁶ Pee na ba je kanhama nixhɔbaama ni. Ga piimu p'a tii ge, pee na ba je ni sicuumɔ nixhɔbaama ni.»

26

Yawutuu ɲuɲɔfee p'a woni pye Yesu kaa na
(Marika 14:1-2; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53)

¹ Ayiwa, ba Yesu ya pee jomɔ pu beeri jo xɔ sipiire ti mu we, na wu kalaapiire ti pye: ² «Y'a li ce na cabyaa shuun te ni Nuwuuro ti wo Kalene l'a da nɔ. Sipya Ja wu na ba je keye ni, p'a wu kori tige na.»

³ Wee tuun wu ni a saraya naha shɔnriwe ɲuɲɔfee ni Yawutuu nɔhɔlee p'i she puyɛ pinne Kayife kaban, wee ne saraya naha shɔnriwe wo ɲuɲɔfɔgbɔ we. ⁴ A p'i be yi na na pu Yesu pee co nmɔhɔɔ ni, p'i wu gbo. ⁵ Ga, a p'i jo: «Wu ganha bu wu co kalene li ni we, kɔnhɔ tunmɔ ganha bu yiri sipiire ti te ni we.»

Cee wa ya lasikoli wo Yesu ɲuɲɔ ni
(Marika 14:3-9; Yohana 12:1-8)

⁶ Na Yesu yaha Betani kulo li ni Simo kaban, togo k'a fenhe wemu co toro ge, ⁷ a cee wa di fulo wu na ni lasikoli gboro la ni. Lee bi ni pɛewa lasikoli wa na. A wee cee wu Yesu yaha wu na li, na ba wee lasikoli wu wo wu ɲuɲɔ ni. ⁸ Ba Yesu kalaapiire

t'a lee na we. A pu logoo di yiri, a p'i jo: «Te kakara te wo ɲuɲɔ di ne leke we? ⁹ We lasikoli we bi da ja beere wari nɲeheme na, na wee kan funmɔ fee mu.» ¹⁰ Ba Yesu ya lee ce we, na jo: «Naha na y'i we cee we zɔ tenri we? Go kasaana w'a pye me ne na. ¹¹ Funmɔ fee na da daa yee te ni tuun beeri ni, ga ne kunni wa da ba bye yee te ni tuun beeri ni we. ¹² We lasikoli we w'a wo na na ge, w'a wɛri na ceepuuro ti kemɛ yaha fanja le kaa na. ¹³ Can na n'a da yi jo yi mu jo xuu beeri ni pe Kile Jozaama pe ya jo ke koɲɔ ke na ge, le we cee we ya pye ge, li be na baari wa, na sipyii pu funyɔ tirige ni wu kaa ni.»

Zhudasi ya Yesu shaa di le keɲe ni
(Marika 14:10-11; Luka 22:3-6)

¹⁴ Ayiwa, Yesu kalaapiire ke ni shuun wu wa nigin wa, wemu mege ki bye na Zhuda Isikariyɔti ge, a wee di she saraya naha shɔnriwe ɲuɲɔfee pu mu, ¹⁵ na she pu pye: «Ne bu Yesu le yee keɲe ni, juu yee di da gan ne mu we?» A p'i warifyɛn tuuɲɔ kelee taanri (30) tɔɔ kan wu mu. ¹⁶ Na co wee tuun wu na a Zhuda di ganha na pyegazaana shaa wu Yesu le pu keɲe ni.

P'a Bulooro Nuwuuro ti wo Kalene liyalige ki li shiizhan
(Marika 14:12-21; Luka 22:7-14, 21-23; Yohana 13:21-30)

¹⁷ Shizhenhe Baa Buuri wu wo Kalene li cazhiige ke, a Yesu kalaapiire t'i fulo wu na, na wu pye: «Ma funyɔ wa wu Nuwuuro ti wo Kalene li yalige ki gbegele xuu weke ni we?» ¹⁸ A Yesu di pu pye: «Yi she kanha ki ni, y'i she shɛn wɛfɔɔ pye: «Karamɔgɔ w'a jo na wee wo tuun w'a nɔ, na mu kaban wee ni wu kalaapiire t'a da ba Nuwuuro ti wo Kalene li yalige ki li.» ¹⁹ A kalaapiire t'i li pye ba Yesu ya yi jo pu mu we. A p'i Nuwuuro ti wo Kalene li yalige ki gbegele wee xuu wu ni.

²⁰ Ba piige k'a pa wɔ we, a Yesu ni wu kalaapiire ke ni shuun wu diin na li. ²¹ Na pu yaha pu na li, a Yesu di ba jo: «Can na n'a da yi jo yi mu, wa na ba ne le keɲe ni yee ni.» ²² A kalaapiire ti nahaya di sii tanha fo xuuni. A pu beeri di nɔ kɔn na wu yegee nigin nigin na: «Ne wi ya, Kafɔɔ?» ²³ A Yesu di pu pye: «Wemu w'a wu keɲe ki le golɛge ki ni ni ne ni ge, wee w'a da ba ne le

kenε ni. ²⁴ Sipyá Ja wu na ba xhu ma na jo ba l'a ka wu shizhaa na wε. Ga wemu w'a da ba Sipyá Ja wu le kenε ni ge, bɔngɔ ki jε weefɔɔ wogo. Ali wee ná wu da bye pu ya wu se bε wε, lee bi da bɔrɔ wu mu.» ²⁵ Zhudasi wemu wu bi da ba Yesu le kenε ni ge, a wee bε di wu yege na: «Nε wi ya, Karamɔgɔ?» A Yesu di wu pye: «Mayε pyaa k'a yi jo.»

Kafɔɔ fεfεεε yalige ki keree

(Marika 14:22-26; Luka 22:15-20; 1 Korente Sheen 11:23-25)

²⁶ Na pu yaha lige ki na, a Yesu di buuri wa lɔ, na baraga taha Kile na, na wu kegi kegi na kan wu kalaapiire ti mu, na pu pye: «Yi wa lɔ yi li, nε ceepuuro ti wa te!» ²⁷ Lee kadugo na a wu ερεzen lɔhɔ cεεgbuu li lɔ, na baraga taha Kile na, na li kan pu mu, na jo: «Yi bεeri pu ka gba ke ni, ²⁸ nε shishan pu jε pe, Kile wo karijεεε jɔmεε li wo shishan pe. Sipyinjehemεε wuu na p'a wo, na pu jurumu wu yafa pu mu. ²⁹ N'a da yi jo yi mu, na co nime na, n'a da ke ερεzen lɔhɔ ke ka gba nige wε, fo canja kemu n'a da ba ki nivonɔ gba ni yee ni na To wu saanra ti ni ge.» ³⁰ Ba p'a li xhɔ wε, na Kile masɔnɔ yoyo cee. Lee kadugo tãan a p'i foro kari Oliviye faabobonɔ ki na.

Yesu ya jo na Pyεeri na ba foro wee kaa tãan

(Marika 14:27-31; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38)

³¹ Ayiwa, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yee bεeri na ba baa na nε ye nigin yaha nijaa wo piige keyε pyaa ni, bani l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Nε na ba yatɔnahama wu gbo, dubyagbaha ki dubyaa pu bεeri na baa caaga.»* ³² Ga nε ba jε na foro xu ni tuun wemu ni, nε na dorɔ yi jaha na Galile fiige ki ni.» ³³ A Pyεeri di jo: «Ali pusamaa bεeri jεhe baa na ma wá, nε wa da ga ma wá bada wε!» ³⁴ A Yesu di wu pye: «Can na n'a da yi jo ma mu, nijaa wo piige keyε pyaa ni, yani xhuupoo wu pa mεε su ge, mu na ba foro nε kaa tãan tɔɔnii taanri.» ³⁵ A Pyεeri di wu pye: «Ali li mεhe yaha nε wu xu bε ni mu ni, n'a da ga foro ma kaa tãan wε.» A kalaapiire tisara bεeri di yee ninuyɔ jo.

* 26:31 Zakari 13:7

Yesu ya Kile jεeri Zhetisemanε tiire tεge ki ni
(Marika 14:32-42; Luka 22:39-46)

³⁶ Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i gari xuu wa ni, wemu mεge ki jε na Zhetisemanε ge. A wu pu pye: «Yi tiin naha, di she Kile jεeri mεke.» ³⁷ A wu gari wà ni Pyεeri ni Zebede jalaa shuun wu ni. A l'i sii wu zɔ wu kanha fo xuuni, na wu jaha bε tanha. ³⁸ A wu pu pye: «Nε zɔ we bεeri w'a tanha fo nε na zhaa di xhuu. Yi tiin naha, y'i gori yaha jii na ni na ni!» ³⁹ A wu she jaha na jeri, na buri jinjε na, na Kile jεeri na: «Na To le kanhama cεεgbuu le sanha lii na na, ni li na já bye. Ga lee bε na, nε wo jidaan ganha bu bye wε, fo mu wo jidaan.» ⁴⁰ A Yesu di guri pa wu kalaapiire taanri wu yiri, na ba pu ta p'a ηmunɔ. A wu Pyεeri pye: «Yee ya já kori yaha jii na ni nε ni na ali lεeri nigin bε pye-e ya? ⁴¹ Yi kori yaha jii na! Yi da Kile jεeri, kɔnhɔ yi ganha bu jé nɔwuuro ni wε. Sipyá muna ya sɔɔ, ga wu ceepuuro fanha k'a cεε.» ⁴² A Yesu di laha pu tãan tɔɔnii shuun wuu li ni, na she Kile jεeri na: «Na To, li bu da nago le kanhama cεεgbuu le sanha da já lii nε na wε, fo nε bu gba li ni, wee tuun wu ni mu wo jidaan wu pye.» ⁴³ Lee kadugo na a wu guri pa sanha wu kalaapiire ti yiri, na ba pu ta p'a ηmunɔ sanha, bani ηmunumɔ pu bi shɔ pu ni. ⁴⁴ A Yesu di pu yaha wà, na laha pu tãan sanha, na she Kile jεeri tɔɔnii taanri wuu li ni, na guri pee jomɔ pe ninumɔ na sanha. ⁴⁵ Lee kadugo na a wu guri pa wu kalaapiire ti yiri, na ba pu pye: «Yee wa ηmunɔ sanha na ηmɔni ge? Tuun w'a nɔ, Sipyá Ja wu na ba jé jurumupyii pu kenε ni. ⁴⁶ Yi yiri wù da se! Li wii, ná wemu w'a da na le kenε ni ge, wee ya nɔ.»

Yawutuu p'a Yesu co

(Marika 14:43-50; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12)

⁴⁷ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, a Zhudasi di nɔ, wee jε kalaapiire ke ni shuun wu wa nigin wa. A wu nɔ ni sipyinjehemεε pii ni. Njɔparaa ni pubegeε ki bye pee mu. Saraya jaha shɔnrivεε jɔnɔfεε ni Yawutuu jahagbaa fεε pu bi pee tun. ⁴⁸ Zhudasi wemu wu bi da ba Yesu le kenε ni ge, wee

bi jaha sheshεεε ta she sipyiire ti na na: «Di ba she jəsəənrə fò kan ná wemu mu, y'i wee co, wee wu wa.» ⁴⁹ A Zhudasi di dii Yesu na taapile ni, na wu pye: «Faabye Karaməgə!» Na jəsəənrə fò kan wu mu. ⁵⁰ A Yesu di wu pye: «Na nanii, lemu na m'a pa ge, lee pye.» Wee tuun wu ni a sipyii pusamaa di fulo Yesu na, na wu co. ⁵¹ A Yesu wo kalaapire la di li wo ηməpara kəəngi li forogo ni, na saraya jaha shəənrivεε wo jujəfəgbə wu wo kapyebye niwεηε paa laha. ⁵² A Yesu di lee kalaapire li pye: «Ma ηməpara le le wà li forogo ki ni, bani piimu p'a ηməparaa luu ge, ηməparaa ki da ba pee be jujə tugo. ⁵³ Go ne bi da já na To wu jεeri w'a melekεε pii yaha na pa nime nime piimu ya jεhe miliyo na ge, ta mu ya lee cε wε? ⁵⁴ Ga lee da ba bye, Kile Kafila w'a yemu jo ge, yee jə na fa dii wε? Bani Kile Kafila w'a li she na fo kii keree kii bu bye.»

⁵⁵ Lee kadugo na a Yesu di sipyiire ti pye: «A yee di ba ni ηməparaa ni pubegεe ni ne taconə ni ma na jo kakuubye di jε ya? Ne bi den caŋa beeri Kile-pεεηε pugbəhə ki ni, na sipyii kalaa, yee di ya ta ne co wε. ⁵⁶ Ga kii keree kii beeri ya pye kənhə Kile tudunmə p'a yemu beeri ka Kile Kafila wu ni ge, yee beeri jə di fa.»

Ayiwa, a wu kalaapiire ti beeri di baa caaga na wu yaha wà.

Yesu ya yere kiirikəən kurujə ki jahagbaa na

(Marika 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yohana 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Piimu p'a Yesu co ge, a pee di gari ni wu ni Kayife kaban, wee jε saraya jaha shəənrivεε wo jujəfəgbə we. Saliya karaməgələə ni Yawutuu jahagbaa fεε pu nibinnεge ki bye wà. ⁵⁸ A Pyεeri di laraga kən pu na, na daha pu feni, fo na she jε saraya jaha shəənrivεε wo jujəfəgbə wu wo kaŋa ki ni. Ba w'a jε kaŋa ki ni wε, na diin gedii pu taa kənhə wu ba le kaa le nəhə ja. ⁵⁹ Saraya jaha shəənrivεε jujəfεε pu fara kiirikəən kurujə ki na, pee bi can baa wo sεeri kaa la shaa Yesu feni kənhə p'i wu gbo. ⁶⁰ Ga pu ya li ta wε, ali na li ta be sipyijehεmεε bi ma na kafineyε leni Yesu na. A sipyii shuun wa be di ba nə kurogo ki na, na pu woyjo jo na: ⁶¹ «We ná we ya jo

na wee na já Kile-pεεηε pugbəhə ki ja, na ki yereηε cabyaa taanri funjə ni.»

⁶² Wee tuun wu ni a saraya jaha shəənrivεε wo jujəfəgbə wu yiri yere, na Yesu pye: «Jomə pemu beeri pii sipyii pii wa yu mu shizhaa na ge, mu wa da pu jə shə-ε ge?» ⁶³ Ga, a Yesu di cari wuyε na. A saraya jaha shəənrivεε wo jujəfəgbə wu jo: «Ma bi jε Shəvəə we, Kile Ja we, ne li shaa ma mu Kile jii wo wu mεge na, jo ma yee jo wù mu.» ⁶⁴ A Yesu di wu pye: «Mayε pyaa ki wa yi yu. Ga n'a da yi jo yi mu jo na co nime na, yi na ba Sipya Ja wu nidεenge ja Se Beeri Fəə Kile kanige cε. Yi na ba wu nibawo ja be sanha fugba jahaya ye na.» ⁶⁵ Wee tuun wu ni a saraya jaha shəənrivεε wo jujəfəgbə wu wuyε pyaa wo fadenε sheengi, na jo: «Kile mεge w'a kyεegi mε de! Jaha feni wù jε sanha sεεεε pu mu wε? Y'a wu Kile mekyεεgerε jomə pu logo nime. ⁶⁶ Yee di wa yekε yu wε?» A p'i wu pye: «W'a yaa na wu gbo.»

⁶⁷ Ayiwa, a p'i jələhə tugi na wà wu jaha ni, na wu kpən ni kaguruyo ni. A pii di kadahaa ja wu jibεge ni. ⁶⁸ A p'i jo: «Shəvəə we, ma bi sii Kile tudunmə we, ma kpənəə wu mεge yiri wù mu!»

Pyεeri ya foro Yesu kaa taa
(Marika 14:66-72; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ayiwa, lee bi Pyεeri nidεenge ta kpεenge ki na kaŋa ki ni, a kapyebyezhə wa di fulo wu na, na wu pye: «Go mu be wu bye ni Galile sheen Yesu ni.» ⁷⁰ Ga, a Pyεeri di foro wu kaa taa sipyii pu beeri jii na. A wu jo: «Ne cε yekε mu wa yu wε.» ⁷¹ Lee kadugo na a Pyεeri di gari kaŋa ki tajege ki yiri. A kapyebyezhə wa be di wu ja wà, na wee xuu wu wo sipyii pu pye: «We ná we be wu bye ni Nazareti sheen Yesu ni.» ⁷² A Pyεeri di foro wu kaa taa sanha, na gaa. A wu jo: «Ne we ná we cε wε.» ⁷³ Ba jeri ya pye wε, piimu pu bi yere wà ge, a pee di fulo Pyεeri na, na wu pye: «Nakaara baa mu be wu wa pu ni. Bani mu jogana li be l'a mu tayirige sheε.» ⁷⁴ Ga, a Pyεeri di gaa, na wuyε lanji. A wu jo: «Ne wee ná we cε wε.» Taapile ni a xhupoo di mεε su. ⁷⁵ Ayiwa, a Pyεeri funjə di do ni Yesu jomə pu ni na: «Yani xhupoo wu pa mεε su ge, mu na ba foro ne kaa taa

tɔɔɔɔii taanri na mu ya ne ce we.»* A Pyeeri di foro kari kpeenge ki na, na she mee su foxuuni.

27

P'a she ni Yesu ni Pilate mu
(*Marika 15:1; Luka 23:1-2; Yohana 18:28-32*)

¹ Nisɔɔɔɔgbɔhɔ ki na a saraya naha shɔɔnrivɛɛ ɔɔɔɔfɛɛ pu bɛɛri ni nɔhɔlɛɛ p'i be yi na na Yesu ya yaa na wu gbo. ² A p'i wu pɔ, na she wu le gbafɛnɛɛɛɛ Pilate keɔɔ ni.

Zhudasi xugana
(*Kapyegee 1:18-19*)

³ Ayiwa, Zhudasi wemu w'a Yesu le keɔɔ ni ge, ba wee ya li na na p'a Yesu kayuu li jo na yaha na pu wu gbo we, a li daajeɔ di jɛ wu ni, a wu wari tuuɔɔ kelɛɛ taanri (30) wu lɔ, na wu she ki tɛɛɛ saraya naha shɔɔnrivɛɛ ɔɔɔɔfɛɛ ni Yawutuu nahagbaa fɛɛ pu na. ⁴ A wu pu pye: «Kakuunɔ ne pye na jaagi baa fɔɔ ɔɔɔ le xu ni.» Ga, a pee di wu pye: «Wɛe wo naha wa yee ni wɛ? Mu wo ɔɔɔ wuu li wa lere!» ⁵ A Zhudasi di wari wu shan ɔɔɔ na Kile-pɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni, na gari na she wuyɛ pɔ gbo. ⁶ A saraya naha shɔɔnrivɛɛ ɔɔɔɔfɛɛ p'i wari wu lɔ, na jo: «Li ya saha wɛe pu we wari we le Kile-pɛɛɛ pugbɔhɔ ki wo keshi wu ni we. Bani shishan pɛɛɛ pu ɔɔ pii.» ⁷ A p'i jo be yi na, na wee wari we taga cogo faanrivɔɔ wu wo tɛɛɛ ki shɔ, na kee pye pu nabuun faya. ⁸ Lee wuu na p'a kee tɛɛɛ ke meɛɛ yiri ali niɔnaa we be ni na shishan tɛɛɛ. ⁹ Lee funɔɔ ni Kile tudunmɔɔ Zheremi bi yemu jo ge, a yee ɔɔ di fa. Wu bi jo na: «P'a wari tuuɔɔ kelɛɛ taanri (30) wu lɔ, wee wemu w'a pye wu pɛɛɛ pu ge. Kee ɔɔ ke na Izirayɛli nagoo p'a bi be. ¹⁰ A p'i wee wari wu lɔ na taga cogo faanrivɔɔ wu wo tɛɛɛ ki shɔ. Kafɔɔ w'a bi ne pye ne wu yee jo pu mu.»*

Pilate ya Yesu yege

(*Marika 15:2-5; Luka 23:3-5; Yohana 18:33-38*)

¹¹ Ayiwa, a p'i Yesu yereɔɔ Pilate naha taan. A wee di wu yege na: «Yawutuu wo saan mu ɔɔ ya?» A Yesu di wu pye: «Uun, ba ma wa yi yu we.» ¹² Lee kadugo na, ba

saraya naha shɔɔnrivɛɛ ɔɔɔɔfɛɛ ni Yawutuu nahagbaa fɛɛ p'a pa wu tɔɔɔ leni we, wu ya wa shishiin be ɔɔ shɔ we. ¹³ Wee tuun wu ni a Pilate di wu pye: «Keree kiimu bɛɛri na p'a mu jaagi me ge, mu wa ki nuri-i ge?» ¹⁴ Ga Yesu ya wu ɔɔ shɔ lee la shishiin na we. A lee di gbafɛnɛɛri wu fo foxuuni.

P'a Yesu jaagi na pu wu gbo

(*Marika 15:6-15; Luka 23:13-25; Yohana 18:39—19:16*)

¹⁵ Ayiwa, gbafɛnɛɛri wu bi tee na kaa la pyi. Lee ɔɔ, yee bɛɛri ba Yawutuu pu wo Bulooro Nuwuuro Kalɛɛ l'a nɔ we, w'a kasoleme nigin wa yaha, na saha ni sipyii puyɛ pyaa wo ɔɔɔ wu ni. ¹⁶ Lee bi kasoleme wa ta wɔ wemu meɛɛ ya foro ge. Wu meɛɛ ki bye na Barabasi. ¹⁷ Sipyiiire ti bi pa binne a Pilate di pu pye: «Barabasi ni Yesu wemu p'a byi Shɔvɔɔ wu ge, pee shuun wu ni yi funɔɔ wa pu weke yaha we?» ¹⁸ Bani Pilate bi li ce na Yesu wo ɔɔɔɔɔ na p'a bi wu le wee keɔɔ ni. ¹⁹ Na Pilate nidɛɛɛ yaha kiiri wu takɔngɔ ki ni, a wu shɔ w'i tuduro yaha p'a pa jo wu mu na: «Ma ganha bu da ma tɔɔɔ le we jaagi baa fɔɔ we wo keree ki ni we, bani we keree k'a ne kanha shɛn xuuni ɔɔɔɔɔ ni piige ki ni.»

²⁰ Ga, a saraya naha shɔɔnrivɛɛ ɔɔɔɔfɛɛ ni Yawutuu nahagbaa fɛɛ p'i sipyiiire ti sɔn na pu Pilate ɔɔɔri na wu Barabasi yaha, w'i Yesu gbo. ²¹ A gbafɛnɛɛri wu guri pu pye sanha: «Yi funɔɔ wa pu weke yaha yi mu pii shuun we ni wɛ?» A p'i wu pye: «Barabasi.» ²² A Pilate di pu pye: «Yesu wemu p'a byi Shɔvɔɔ wu ge, di leke pye wee na wɛ?» A pu bɛɛri di wu pye: «Wu kori tige na!» ²³ A Pilate di pu yege na: «Kakuunɔ leke wu d'a pye wɛ?» Ga, a p'i xhuulo xuuni na toro taashiine li taan na: «Wu kori tige na!» ²⁴ A Pilate di ba li ta na wee wa da le ja we, bani la li bi faraa sipyiiire ti kafugo na. A w'i lɔhɔ ko, na wu keye je sipyiiire ti bɛɛri ɔɔ ni, na jo: «Ne tɔɔɔ wa ni yi ni we jaagi baa fɔɔ we wo shishan pu wo na we. Yeeyɛ pyaa wo keɔɔ woyo yi wa yere.» ²⁵ A sipyiiire ti bɛɛri di jo: «Wu shishan pu to wɛe ni wu nagoo ɔɔɔ ni!» ²⁶ Wee tuun wu ni a Pilate di Barabasi yaha, na Yesu kan p'a kpɔn ni

* 26:75 Macoo 26:34 * 27:10 Zakari 11:12-13; Zheremi 32:6-9

susɔlɔ ni, na wu le pu kenɛ ni pu kori tige na.

Sɔrɔsii p'a Yesu la wolo
(*Marika 15:16-20; Yohana 19:2-3*)

²⁷ Ayiwa, a gbafenɛeri wu sɔrɔsii p'i gari ni Yesu ni gbafenɛeri wu kaɲa ki ni. A sɔrɔsii pu kurunɔ ki beeri di foro pinne wu feni. ²⁸ A p'i Yesu faya yi wolo wu na, na fadeboronɔ nijiga ka le wu na. ²⁹ A p'i xhuyo shin na pye saanra nudɔnɔ, na lee tɔ wu nunɔ ni, na wahagaan le wu kanige kenɛ ke ni. A p'i xhɔ na ganha na nuguro sinni wu fɛɛ ni, na wu la wo, na yu: «Naabye Yawutuu saan we!» ³⁰ A p'i ganha na nɔlɔhɔ tugoo na woni wu na, na wahagaan li lɔ, na wu kpɔɔn nunɔ ke ni. ³¹ Ba p'a wu la wolo xɔ mu wɛ, a p'i fadeboronɔ nijiga ki wolo wu na, na wuyɛ pyaa wo faya yi le wu na, na gari ni wu ni di zhe gori.

P'a she Yesu kori tige na
(*Marika 15:21-32; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27*)

³² Ayiwa, ba p'a foro kanha ki ni wɛ, na jiri Sirine kulo li shɛn wa na, wee mɛgɛ ki bye na Simɔ. A p'i wee karamu w'a Yesu korikoritige ki lɔ. ³³ A p'i she nɔ xuu wa ni, wee mɛgɛ jɛ na «Goligota», lee kɔri jɛ: «Nugɔrɔgɔ xuu». ³⁴ A p'i duven suri durɔgi losorogo ka ni na kan wu mu wu gba. Ba w'a yee jɛhe wɛ, wu ya sɔɔ na yi gba wɛ.

³⁵ Ba p'a wu kori xɔ wɛ, a sɔrɔsii p'i ka-gaanshaan pye, na wu faya yi taa taa pu ye na na saha ni lee ni.* ³⁶ Lee kadugo na, a p'i diin na ganha na wu kasɛri. ³⁷ P'a Yesu jaagi lemu na ge, a p'i yee ka kɔɔrɔ la na na kori wu nunɔ na na:

YESU WU Nɛ WE, YAWUTUU WO SAAN WE.

³⁸ A p'i nagaapeleyɛ shuun wa kori tiye na ni Yesu ni. Nigin wa bye wu kanige cɛ, nigin wa di jɛ wu kamɛnɛ cɛ. ³⁹ Kodoroloo pu bi pu nunɔ kori, na wu shɛhɛlɛ, ⁴⁰ na yu: «Mu wemu w'a jo na mu na Kile-pɛɛnjɛ pugbɔhɔ ki ja, na ki yerenɛ sanha cabyaa taanri funɲɔ ni ge, ma bi sii Kile Ja we, mayɛ shɔ sa! Tigi laha tige ki na!» ⁴¹ Saraya naha shɔɔnrivɛɛ nunɔfɛɛ, ni saliya karamɔgɔlɔ ni

Yawutuu nahagbaa fɛɛ pu bɛ pu bi Yesu la wo, na yu: ⁴² «W'a sipyii piitiilee shɔ, ga w'a da já wuyɛ shɔ wɛ! Golzirayɛli wo saan wu jɛ wii, na wu tigi laha nime korikoritige ki na, wu na dà wu na! ⁴³ «W'a Kile pye wu tadanɔ. Wu kaa bi dan Kile ni, Kile wu wu tirige sa!»* Ta wu ya jo na Kile Ja wee jɛ wɛ?» ⁴⁴ Nagaapeleyɛ yemu p'a kori ni wu ni ge, mu yee bɛ bi wu fanri lee fanhagana li na.

Yesu xugana
(*Marika 15:33-41; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30*)

⁴⁵ Na caɲa ki yaha ninɛ ninɛ ni, a nibiige di jé fiige ki beeri ni, fo na she da leɛɛɛ taanri. ⁴⁶ Yakonɔ wo tuunɔ jii taanri wu shizhaa na, a Yesu di ba mujuugbɔɔ wá na: «Eli, Eli, lama sabakatani?» Lee kɔri jɛ: «Na Kile, na Kile, naha na ma d'a na yaha wɛ?»* ⁴⁷ Piimu niyereye yi bye wà ge, ba pii ya lee mujuu li logo pee ni wɛ, na jo: «Kile tudunmɔɔ Eli w'a yiri.» ⁴⁸ Taapile ni a shɛn nigin wa di baa kari pu ni, na she yoro fyɛnmi vinɛgiri ni, na tee migile kagaantɔngɔ ka na, na she gan Yesu mu wu sɔn. ⁴⁹ Ga, a pusamaa di jo: «Yere wu wu wii Eli bu da wu na da ba wu shɔ!» ⁵⁰ A Yesu di mujuugbɔɔ la bɛ wá sanha, na xhu. ⁵¹ Lee taapile li ni a Kile-pɛɛnjɛ pugbɔhɔ ki nahaparaga fɔɲa* nigbilege k'i daa shuun, na lɔ fugba wu na fo ninɛ ke. A ninɛ k'i jɛlɛ, a faaboboyo ye di ja ja. ⁵² A faya yi nɔ di mugi mugi, Kile wo sipyii piimu p'a bi xu ge, a pee di jɛ. ⁵³ A p'i foro faya yi ni. Ba Yesu ya pa jɛ wɛ, a p'i jé fɛfɛɛɛ kulo li ni, na puyɛ she sipyijɛhɛmɛɛ na.

⁵⁴ Sɔrɔsii nunɔfɔɔ we ni sɔrɔsii piimu samaa pu bi Yesu kasɛɛgɛ pyi ge, ba pee ya ninɛ cɛlɛnjɛ ke ni kee keree ki beeri na wɛ, a p'i sii fya fo xuuni, na jo: «Can na Kile Ja ye pyaa ki bye we ná we!» ⁵⁵ Cèe nijɛhɛmɛɛ pii bɛ pu bi yere taliige ni na kii keree kii wii. Pee bi taha Yesu feni na yiri Galile ni, na baari pyi wu mu. ⁵⁶ Pii mɛyɛ yi wa ye pu ni: Magadala shɛɛn Mariyama, Yakuba ni Yusufu ye nu Mariyama, ni Zebede jalaa pu wo nu we.

* **27:35** Zaburuu 22:19 * **27:43** Zaburuu 22:9 * **27:46** Zaburuu 22:2 * **27:51** **Kile-pɛɛnjɛ pugbɔhɔ ki nahaparaga fɔɲa:** Kee jɛ fɔɲa kemu ki bi fɛfɛɛɛ xuu wu tɛhɛnɛ kɔn na wolo fɛfɛɛɛ ti beeri wo fɛfɛɛɛ xuu wu ni ge. Lee ya li sheɛ na wa beeri na já vulo nime Kile na.

Yesu legana faɲa ni
(*Marika 15:42-47; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42*)

⁵⁷ Ba yakonɔ k'a pa nɔ wɛ, a Arimate shɛn naafuu fɔɔ wa di ba, wee mɛgɛ ki bye na Yusufu. Wee bɛ wu bye Yesu wo kalaapire la. ⁵⁸ A wu gari, na shɛ Yesu nixhugo ki jɛɛri Pilate mu. A Pilate di jo na pu shɛ gbo wu kan wu mu. ⁵⁹ A Yusufu di gbo wu lɔ, na fatɔvige nivonɔ ka migile wu na. Kee bi yàa ni lɛnfu* ni. ⁶⁰ Na shɛ wu le faɲa nivonɔ ka ni. Wu bi pu pye p'a kee faɲa ke tugi na yaha wuyɛ kaa na faaya yi ni. A wu xhɔ na kageegbɔhɔ ka gologolo taga faɲa ki jɔ tɔ, na gari. ⁶¹ Magadala shɛɛn Mariyama ni we wu Mariyama we, pee bi tiin na saha ni faɲa ki ni.

P'a sɔrɔsii taha faɲa ki na na p'a ki jɔnɔ sigeɛ

⁶² Nimuguro ti na, a saraya jaha shɔɔnrivɛɛ jɔnɔfɛɛ ni Farizhɛɛn pii di shɛ gbafɛnɛɛrɛɛ Pilate mu. Kee caɲa k'a pye cadɛɛngɛ ki wo gbegemɛ pu caɲa ki jimuguro. ⁶³ A p'i ba wu pye: «Nunɔfɔɔ we, na we jɔgyɛɛgi sipya we yaha jii na, wɛɛ fungɔngɔ wa li na na w'a bi jo na wee na ba jɛ na foro xu ni wu caxhugo caɲa taanri wogo na. ⁶⁴ Lee wuu na wɛɛ funɲɔ wa ma di sɔrɔsii taha faɲa ki na, pee di da ki jɔnɔ sigeɛ fo na shɛ cabyaa taanri wu torogo. Kɔnhɔ wu kalaapiire ti ganha bu da ba wu nixhugo ki yu pu da yi yu sipyii pu mu na w'a jɛ na foro xu ni wɛ. Lee bu bye tee kurogo wo jɔgyɛɛgɛrɛ ti na golo taashiine li bɛ wuuro ti na.» ⁶⁵ A Pilate di pu pye: «Sɔrɔsii pu piiri! Lemu bɛɛri y'a giin di bye, kɔnhɔ y'i faɲa ki jɔnɔ sige xuuni ge, yi lee pye.» ⁶⁶ A p'i gari faɲa ki na, na shɛ jɔtɔɲɔ ki yàa, na fɛ yaha ki na, na sɔrɔsii pu taha ki na a pee di ganha na ki jɔnɔ sigeɛ.

28

Yesu ya jɛ na foro xu ni
(*Marika 16:1-10; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10*)

¹ Ayiwa, ba cadɛɛngɛ k'a toro wɛ, Dimazhi wu jisɔɔgɔ ki na, caɲa ki foroduun wu ni, a Magadala shɛɛn Mariyama ni we wu Mariyama w'i gari di zhɛ faɲa ki wii. ² Taapile ni a jɛnɛ cɛlɛnɛ nigbɔhɔ di bye. A

Kafɔ wo mɛlɛkɛ wa di digi na yiri fugba we ni, na ba kagerɛnɛ ki gologolo laha faɲa ki jɔ na, na diin ki jɔnɔ ni. ³ Mɛlɛkɛ wu jaha ki bi jɛ ba Kilɛ-jɛnɛ jɛ wɛ, wu fàya ye di fiinɲɛ wɛlɛwɛlɛ ba xɔrɔ jɛ wɛ. ⁴ Sɔrɔsii piimu p'a faɲa ki jɔnɔ sigeɛ ge, a pee di fya fo na jɛlɛ, a p'i bye kanna p'a xu. ⁵ A mɛlɛkɛ wu cɛɛ pu pye: «Yi ganha bu da vya wɛ! Nɛ li cɛ jo Yesu wemu p'a kori tige na ge, wee yee wa zhaa. ⁶ Wu wa naha wɛ, w'a jɛ na foro xu ni ba w'a bi yi jo wɛ. P'a bi wu sinnɲɛ xuu wemu ni ge, yi pa wee xuu wu wii. ⁷ Ayiwa nimɛ yi fyaala shɛ yi jo wu kalaapiire ti mu na w'a jɛ na foro xu ni, na w'a gaanji yi jaha na Galile fiige ki ni, yi na zhɛ wu jɔ wà. Ye y'a bye nɛ mu di jo yi mu.» ⁸ A cɛɛ p'i fyaala laha faɲa ki na, pu bi fya, ga pu zɔlɔɔ pu bɛ d'a jɛ fundanga na. A p'i ganha na fe na gaanji p'i shɛ yee jaha jo kalaapiire ti mu. ⁹ Taapile ni a Yesu di ba pu jɔnɔ círi na pu pye: «Yi faabye!» A cɛɛ p'i fulo Yesu na, na wu co tɔɔyɔ ye na, na pɛɛnɛ taha wu na. ¹⁰ A Yesu di pu pye: «Yi ganha bu da vya wɛ! Yi shɛ yi jo na cebooloo pu mu na p'a se Galile ni, na wà p'a da zhɛ na jɔ.»

Sɔrɔsii p'a Yesu jɛ wu jo

¹¹ Ayiwa, na cɛɛ pu yaha koo na, sɔrɔsii piimu pu bi faɲa ki jɔnɔ sigeɛ ge, a pii di gari pee ni, na shɛ kii keree kii bɛɛri jaha jo saraya jaha shɔɔnrivɛɛ jɔnɔfɛɛ pu mu. ¹² A saraya jaha shɔɔnrivɛɛ jɔnɔfɛɛ p'i shɛ puyɛ jɔ ni Yawutuu jahagbaa fɛɛ pu ni. A p'i jo bɛ yi na, na wari niɲɛhɛmɛ wa kan sɔrɔsii pu mu, ¹³ na pu pye: «Y'a yi yu na Yesu kalaapiire t'a yee niɲmunuyɔ yaha, na ba gbo wu yu piige ki ni. ¹⁴ Gbafɛnɛɛri wu bu yee logo, wɛɛ na zhɛ yee jaha shɔɔnrɛ ni wu ni na wù wo se pye, kɔnhɔ yaaga ganha bu yi ta wɛ.» ¹⁵ A sɔrɔsii p'i wee wari wu lɔ, na shɛ li pye ba y'a jo pu mu wɛ. A pee jomɔ pe di jaaga Yawutuu pu tɛ ni. Fo niɲaa we bɛ ni pee jomɔ pe ya yu.

Yesu ya wuyɛ shɛ wu kalaapiire ti na
(*Marika 16:14-18; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Kapyegeɛ 1:6-8*)

¹⁶ Ayiwa, a kalaapiire kɛ ni nigin w'i gari Galile ni. Faabobonɔ kemu kaa Yesu bi jo pu mu ge, a p'i gari wà. ¹⁷ Ba p'a Yesu jɔ

wε, a p'i wu pεε. Ga, a nakaara di bye pii zɔlɔɔ ni pu ni. ¹⁸ A Yesu di fulo pu na, na pu pye: «Fanha ki bεeri k'a kan nε mu fugba we, ni jɪŋε ke na. ¹⁹ Lee wuu na yi nɔ shi wu bεeri na, y'i pu pye na kalaapiire! Yi pu batize To Kile ni Ja ni Fεfεεε Munaa mεge na! ²⁰ Nɔmεhεε kiimu nε jo yi mu ge, yi pu kalaa na pu taha kee feni! Li wii, n'a da bye ni yi ni jɪga bεeri fo na she konɔ xɔ.»

Marika

Kilɛ Jozaama pe pu wa wu Ja Yesu Kirisa kaa yu ge, Marika wo nigama

Jɔgɔ wu jɛ Marika wɛ?

Marika bi bye Yesu wo tudunmɔɔ kɛ ni shuun wu ni wɛ, ga w'a Barinabasi ni Pɔli tɛgɛ pu wo labye wu na (Kapyege 12:25). Wu nu mɛgɛ ki bye Mariyama (Kapyege 12:12). Wu to we ni Barinabasi wo to wu bye cebooloo (Kolose Shɛɛn 4:10). W'a Tudunmɔɔ Pyɛɛri bɛ tɛgɛ wu wo labye wu na (1 Pyɛɛri 5:13). Pyɛɛri Egilizi w'a wii na wee mu Marika ya wu wo Kilɛ Jozaama pu ta, bani wee w'a wu kalaa. Wu Girɛkii mɛgɛ ki jɛ Marika, ga mɛgɛ ka bɛ ki bye wu na Heburuu jomɔ pu ni na Yohana. Wee w'a pe Kilɛ Jozaama pe ka.

We Jozaama Kitabu we kakana jɔnɔ

Piimu jɛ Yawutuu wɛ, pee mu Marika ya pe Jozaama pe tun. P'a li shɛɛ wɛɛ na na Kilɛ Ja wu jɛ Yesu, Kilɛ wo sefɛɛɛ ti jɛ wemu ni ge. W'a ceppuuro lɔ na pye sipya, na ganha na wuyɛ pyi: Sipya Ja. W'a pa wu ba kapyɛɛ pyi sipyii mu, wu pu jɔnɔ wolo (Marika 10:45).

Jozaama Kitabu wu kafila jɔgbɔyɔ

Marika 1:1-13 Yohana Batizelipye wo Kilɛ jomɔ yɛɛ ni Yesu batizeli ni wu labye wu jɔkɔɔnrɔ.

Marika 1:14—8:30 Yesu ya labye wemu pye Galile fiige ki ni ge, Yesu ya li shɛ na: «Kilɛ saanra t'a tɛɛɛ yi na.» Le wu bi byi ge, lee bɛ bi li shɛɛ can na: W'a yama fɛɛ cuɔnɔ, na jinaa kɔri yeege sipyii ni, na yu ni sefɛɛɛ ni. Ga sipyii bi puyɛ yegee wu keree na na: «We ná we di jɛ sipya weke wɛ?»

Marika 8:31—10:52 Kanhama pe pu da ba nɔ Yesu na Zheruzalɛmu ni ge, w'a pee kaa yu.

Marika 11:1 —16:8 Yesu cewusana Zheruzalɛmu kabanuyo na.

Marika 16:9-20 Yesu ya jɛ na foro xu ni, na wuyɛ shɛ wu kalaapiire ta na.

Marika funɔ wa mu bɛ di li cɛ ba Oromɛ shen sɔrɔsii jɔnɔfɔɔ w'a yi jo wɛ na: «Can na Kilɛ Ja yɛ pyaa ki jɛ we ná we.» (Marika 15:39).

Yohana Batizelipye wo Kilɛ jomɔ yɛɛ
(Macoo 3:1-12; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28)

¹ Kilɛ Jozaama pe pu wa wu Ja Yesu Kirisa kaa yu ge, pu jɔkɔɔnrɔ ti wa te. ² Kilɛ tudunmɔɔ Ezayi ya li ka Yesu shizhaa na na:

«Li wii, n'a na tudunmɔ we tun ma jahagbaa na

wu ma koo li yàa yaha.»*

³ «Wu mujuu l'a fòro siwaga ki ni na:

«Yi Kafɔɔ wu koo li yàa!

Yi wu korogoo ki tii!»*

⁴ Mu Yohana bye siwaga ki ni, na Kilɛ jomɔ pu yɛɛ pyi sipyii pu mu na pu daajɛɛ jo pu jurumu wu na p'i batize, kɔnhɔ pu jurumu w'i yafa pu mu. ⁵ Zhude fiige ki bɛɛri ni Zheruzalɛmu shɛɛn bɛɛri pu bi se Yohana yiri, na yeree pu jurumu wu na, na puyɛ kaan Yohana wu mu wu na batizeni Zhurudɛn Gba lɔhɔ ki ni. ⁶ Yohana yɛ pyaa, jɔhɔyɔ shiire fàya yi bye wu na, seegɛ di jɛ wu yapɔgɔ. Kabeeye ni wegeye funɔ sɛɛɛ, yee yi bye wu jɔlige. ⁷ W'a bi Kilɛ Kafila wu yu na: «We w'a ma nɛ kadugo ge, wee fanha k'a jɛhɛ nɛ wogo na. Na leele, na wu tanhaya mɛɛɛ bɛ sanha, nɛ yaa ni lee ni wɛ: ⁸ Nɛ yee batize lɔhɔ ni, ga wee na ba yi batize Fɛfɛɛɛ Munaa ni.»

Yesu batizeli ni wu nɔwuuro
(Macoo 3:13-4:11; Luka 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Wee tuun wu ni a Yesu di ba na yiri Galile Nazarɛti ni. A Yohana di wu batize Zhurudɛn Gba lɔhɔ ki ni. ¹⁰ Yesu na foro lɔhɔ ki ni, taapile ni a wu fugba wu jɔ ja k'a mugi, a Fɛfɛɛɛ Munaa di digi wu na, ba gbegbe shazhira jɛ wɛ. ¹¹ A mujuu la di foro fugba wu ni na: «Mu jɛ nɛ jidaan Ja, mu kaa ya dan nɛ ni tɛhɛɛ baa.»

¹² Ba yee ya jo wɛ, a Fɛfɛɛɛ Munaa l'i gari ni Yesu ni siwaga ki ni. ¹³ A wu cabyaa keɛɛ shishɛɛɛ (40) pye siwaga ki ni, Shitaanni na wu taanna na wii. Wu bye yacoyo ninɛ ni, mɛlɛkɛɛ di wu keree yari.

* 1:2 Malaki 3:1 * 1:3 Ezayi 40:3

*Na Yesu yaha Galile ni
(Macoo 4:12-17; Luka 4:14-15)*

¹⁴ Yohana na le xɔ kaso wu ni, Yesu ya kari Galile fiige ki ni, na she Kile wo Jozaama pe yu wà, ¹⁵ na yu: «Tuun w'a nɔ, Kile saanra t'a tɛɛɛɛ. Yi yere yi jurumu wu na, y'i dà Kile Jozaama pu na!»

*Yesu kalaapiire nizhiilee pu yirigana
(Macoo 4:18-22; Luka 5:1-11)*

¹⁶ Caɲa ka na Yesu yaha wu na doroo Galile Gba wu ɲɔ ki na, a wu fyashaa shuun ɲa: Simɔ ni wu ceborona Andire. Jɔ pu bi waa gba lɔhɔ ki ni. ¹⁷ A Yesu di pu pye: «Yi taha na feni, di yi pye sipyii shavɛɛ.» ¹⁸ Taapile ni a p'i jɔlɔɔ pu yaha wà, na daha wu feni. ¹⁹ A wu she ɲaha na jɛri, na Zebede wo jalaa shuun ɲa: Yakuba ni Yohana. Pu wo jɔlɔɔ pee di bi jooli pu kɔrɔgɔ funɲɔ ni. ²⁰ Taapile ni a Yesu di pu yiri, a p'i pu to Zebede ni kapyebyii pu yaha kɔrɔgɔ ki ni, na daha wu feni.

*Yesu ya sipyii kalaa, na jina be kɔri Kaperinɔmɔ ni
(Luka 4:31-37)*

²¹ Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i gari Kaperinɔmɔ kulo li ni. A Yesu di fɛnhɛ jé Kile-pɛɛɛɛ puga ki ni cadɛɛngɛ ki na, na sipyii pu kalaa. ²² A Yesu wo kalaa wu kangana l'i pu ɲaha wɔ xuuni, bani wu wo we, ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu wo wu bye ninumɔ wɛ. Wu wo kalaa wu bi byi ni sefɛɛɛɛ ni. ²³ Lee ya bi ná wa ta Kile-pɛɛɛɛ puga ki ni, jina na ɲɛ wu ni. A wee di xhuulo na jo: ²⁴ «Naha mu di zhaa wèe feni wɛ, Yesu Nazareti shɛn? M'a pa ba wù kyɛɛgi gɛ? Nɛ mu shi cɛ, Kile Fɛfɛɛɛɛ wo mu ɲɛ.»

²⁵ A Yesu di din jina wu na, na wu pye: «Cari mayɛ na, m'a foro we ná we ni!» ²⁶ A jina wu ná wu ɲahara saama na, na sipile wá, na foro wu ni.

²⁷ A l'i bye kakanhana sipyii pu bɛɛri mu; fo pu na puyɛ yegee na: «Le bɛ do? We ɲɛ kalaafomɔ dɛ! Fanha ni we ná we ya yu ni jinaa ni, p'i wu ɲɔmɛɛ conɪ.» ²⁸ A Yesu mɛgɛ di wakaraa Galile fiige ki bɛɛri círi.

*Yesu ya yama fɛɛ niɲɛhemɛɛ cuunɔ
(Macoo 8:14-17; Luka 4:38-41)*

²⁹ Ba Yesu ya foro yɛ Kile-pɛɛɛɛ puga ki ni wɛ, a wu ni Yakuba ni Yohana di she Simɔ ni Andire yɛ kaban. ³⁰ Lee di Simɔ yafezhɔ wu ta w'a sinnɛ ceefuuro kenɛ ni. Ba Yesu ya nɔ wà yɛ wɛ, a p'i wee kaa jo wu mu. ³¹ A wu fulo wu na, na wu co wu kenɛ na na yirige. A ceefuuro t'i wu yaha. A wu yìri, na pu keree yàa.

³² Ba caɲa k'a to wɛ, a sipyii p'i wá na ma wu mu ni yama fɛɛ tuuyo bɛɛri ni, ni jinaa wa piimu ni ge. ³³ A kulo li shɛɛn bɛɛri di ba binne kurnɔɔ li ɲɔ na. ³⁴ Piimu p'a bi kanha yama tuuyo niɲɛhɛyɛ kenɛ ni ge, a Yesu di pee cuunɔ, na jinaa kɔri na yeege sipyiiɲɛhemɛɛ ni. Wu ya ta sɔɔ jinaa pu mu pu jo wɛ, bani pee ya wu shi cɛ.

*Yesu ya Kile Kafila jo Galile ni
(Luka 4:42-44)*

³⁵ Kee caɲa ki ɲimuguro ɲisɔɔgbɔhɔ ki na, na kpɛɛngɛ ki ta ki sanha wo wɛ, a Yesu di yìri, na gari siponɔ ki xuu wa ni, na she Kile ɲɛɛri wà. ³⁶ A Simɔ ni wu kaafɛɛ di ganha na wu shaa. ³⁷ Ba p'a she wu ɲa wɛ, na wu pye: «Sipyii pu bɛɛri p'a mu shaa.»

³⁸ A wu pu ɲɔ shɔ na: «Wù she xuu watii ni, wù tàan kulogoo kii ni, kɔnhɔ di she Kile Kafila wu jo kee bɛ ni. Bani lee wuu na nɛ pa.» ³⁹ Lee na wu bi Kile Kafila wu yɛɛ pyi Kile-pɛɛɛɛ piyɛyɛ yi ni Galile fiige ki bɛɛri ni, na jinaa bɛ kɔri, na yeege sipyii ni.

*Yesu ya togo fɔɔ wa cuunɔ
(Macoo 8:1-4; Luka 5:12-16)*

⁴⁰ Caɲa ka, togo fɔɔ wa ya she nuguro sin wu fɛɛ ni, na wu ɲɛɛri, na jo: «Mu bu sɔɔ, go mu na já nɛ cuunɔ.»

⁴¹ A wu ɲiɲaara di jé Yesu ni. A wu kenɛ yeege, na gbɔn wu na, na jo: «Nɛ sɔɔ mu wu cuunɔ!» ⁴² Taapile ni a togo k'i wu yaha, a wu juunɔ.

⁴³ Lee kadugo na a Yesu di wu yaha kari, na yi jo waha xuuni wu mu na: ⁴⁴ «Kasɛɛgɛ yaha mayɛ na, ma ganha yaaga jo sipya nigin bɛ mu wɛ. Ga she mayɛ she saraya ɲaha shɔɔnrivɔɔ wu na. Musa ya saraga kemu kaa jo ge, m'a kee wolo ma sicuumɔ pu da wuu na. Kee na ba li she na m'a cuunɔ.» ⁴⁵ Ga, a we ná we di foro na kaan ɲiini na doroo. A lee di Yesu pye wu ya já wuyɛ she sipyii na, kulo la shishiin ni wɛ,

w'a yere sige ki ni, sipyii p'i se wu mu, na yiri kabaya yi beeri na.

2

Yesu ya ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wa cuunɔ

(Macoo 9:1-8; Luka 5:17-26)

¹ Ba piye ya ya toro we, a Yesu di guri she Kaperinomɔ ni. A sipyiiire t'i yi logo na puga wu wa. ² A sipyiɲehemɛɛ di ba binne, fo tayerege be ya daa ali kujɔɔ li be jɔ na we. A Yesu di Kile Kafila jo pu mu. ³ Wee tuun wu ni a sipyii pii di ba ni ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wa ni. Wee na ɲe namaa shishɛɛɛ keye ni. ⁴ Sipyii pu ɲehɛɲe keɲe ni pu ya já gbara Yesu na we. Puga kemu ni wu ɲe ge, a p'i kee wo katanɔ ki lahala wu ɲɲɔ na, na ná wu ni wu yasinnege ki tirige kee wege ki ni. ⁵ Ba Yesu ya pee wo n'a daa wu ɲa we, na ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wu pye: «Na ja, ma jurumu w'a yafa ma mu.»

⁶ Lee bi saliya karamɔgɔɔɔ pii ta wà ti-inne na, a pee di ganha na yu puyɛ funyɔ ni na: ⁷ «Naha na we ná we di yu le jogana le na we? Kile mege we ya gyɛɛgi. Jɔɔ wu d'a já jurumu yafa sipya mu ni Kile ye be we?»

⁸ Taapile ni a Yesu di pu fungɔnyɔ ce, na jo: «Naha na ke fungɔngɔ ke tuugo d'a tigi yee funyɔ ni we? ⁹ Na ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wu pye: «Ma jurumu w'a yafa ma mu.» kelee na wu pye: «Yiri m'a ma yasinnege ki lɔ, ma da ɲaari.» Lekɛ l'a faha we? ¹⁰ Ga, kɔnhɔ y'i li ce na Sipya Ja wu yaha ɲɲe ki na, se wa wu ni w'a sipyii pu wo jurumu wu yafani pu mu.» A wu ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wu pye: ¹¹ «Nɛ w'a jo mu, Yiri, m'a ma yasinnege ki lɔ m'a se puga!» ¹² Taapile ni a wu yiri, na wu yasinnege ki lɔ, na foro kari pu beeri nii na. A l'i bye kakanhana pu mu xuuni fo pu na baraga tɛri Kile na, na yu: «Wɛe sanha le ɲɔhɔ ɲa we.»

Yesu ya Levi yiri

(Macoo 9:9-13; Luka 5:27-32)

¹³ Lee kadugo na a Yesu di foro na kari sanha Galile Gba wu ɲɔ ki na. A sipyiɲehemɛɛ di gari wu yiri wà. A wu

ganha na pu kalaa. ¹⁴ Na wu nidorogo yaha, a wu Alife ja Levi nidɛɛnge ɲa fanhafɛɛ pu wari wu tashɔɔ ki ni. A wu wu pye: «Taha na feni.» A Levi di yiri, na daha wu feni.

¹⁵ Lee kadugo na a Levi di ba Yesu yiri canja ka, na yalige ɲɲehɛɲe yàa wu mu, a wu gari wà. Na wu yaha wu na li Levi kaban, a fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ, ni jurumupyii ɲɲehemɛɛ piitiilee be di ba diin na li ni Yesu, ni wu kalaapiire ti ni. Bani sipyiɲehemɛɛ pu bi taha wu feni.

¹⁶ Farizhɛɛn ni saliya karamɔgɔɔɔ p'a Yesu ɲa wu na li ni jurumupyii, ni fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ pu ni ge, a p'i ganha na wu kalaapiire ti pyi: «Naha na we di li ni fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ ni jurumupyii piitiilee be ni we?»

¹⁷ Tuun wemu ni Yesu ya yee logo ge, a wu pu pye: «Sicuumɔ fɛɛ mago ɲe wɛɛɛ fɔɔ na we, fo yama fɛɛ. Sipyii piimu p'a tii ge, ne ta pa di ba pee yiri we, fo jurumupyii.»

Kalaa nivomɔ ni kalaa nilɛ keree

(Macoo 9:14-15; Luka 5:33-35)

¹⁸ Tuun wa ni Yohana Batizelipye wo kalaapiire te, ni Farizhɛɛn wo kalaapiire ti bi suun leni na be ni Yawutuu pu wo kalɛgeɛ ki ni. Na pu yaha lee na a sipyii pii di ba Yesu yege canja ka na: «Yohana Batizelipye wo kalaapiire ti fara Farizhɛɛn pu na, pee ya suun leni, mu wo kalaapiire t'i ya suun leni we. Naha na we?»

¹⁹ A Yesu di pu ɲɔ shɔ na: «Nɛ ɲe ba cenabun poo ɲe we. Cekaanra tuun ni, cenabun poo kaafɛɛ na já suun le, na cenabun poo wu yaha ni pu ni shiizhan ge? Bada! Na pu ni cenabun poo wu yaha shiizhan, pu da já suun le we. ²⁰ Caya ya wa ma, cenabun poo wu na ba shɔ pu na. Yee caya yi ba nɔ, pu be na da suun leni.»

Nɛ wo kalaa wu ya yaa na wuregi kalaale ni we.

(Macoo 9:16-17; Luka 5:36-39)

²¹ «Wa shishiin da ga favonɔ tara falɛge na we. Lee bu bye, favonɔ li na nilɛge ki kile zhɛɛngi, kee tashɛngɛɲe ki na bele xuuni. ²² Wa shishiin da ga duvenfomɔ le foroyo* nilɛye ni we. Lee bu bye, duven wu na foroyo yi shɛɛngi, duven we ni foroyo

* **2:22 Foroyo:** Yee ɲe sɛɛye kashaya yemu y'a yàa lɔhɔyɔ tuuyo beeri le kaa na ge.

yi bæeri na gyεεgi. Ga duvenfomɔ w'a leni foroyo nivoyo ni.»

Yesuyayemujo cadεεngε ki shizhaa na ge (Macoo 12:1-8; Luka 6:1-5)

²³ Yesu ya pa doroo shinma kerεye ya te ni cadεεngε ka na. A wu kalaapiire ti nidorowuu di koo li jɔ shinma seye ya kɔn.

²⁴ A Farizhεen p'i Yesu pye: «Li wii, kaa lemu ya yaa li pye cadεεngε ni wε, jaha na mu wo kalaapiire t'i lee pyi wε?».

²⁵ A Yesu di pu pye: «Tuun wemu ni xugo ya pa saannaa Dawuda ni wu tahama-nɔhɔmɔɔ pu ta, na pu ta yalige je pu mu-ige, w'a lemu pye ge, yee sanha lee kalaa ja bada-ε ge? ²⁶ Jegana lemu na w'a jε Kile-pεεnε puga ki ni, saraya jaha shɔɔnrivεε jɔnɔfɔɔ Abiyatari wo tuun wu ni ge, buuri we p'a wo na gaan Kile mu ge, na yee buuri juyɔ ya lɔ na li, na ya kan wu tahama-nɔhɔmɔɔ pu be mu. Na ta watii bi wee buuri we li wε, ni saraya jaha shɔɔnrivεε ye be wε. Ta yee sanha lee kalaa wε?»

²⁷ Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Sipya wuu na cadεεngε k'a pye; sipya ya ta pye cadεεngε ki wuu na wε. ²⁸ Lee wuu na Sipya Ja wu je cadεεngε ki be Kafɔɔ.»

3

Yesu ya ná kewaga fɔɔ wa cuunɔ cadεεngε ka ni (Macoo 12:9-14; Luka 6:6-11)

¹ Cana ka, Yesu ya jε sanha Kile-pεεnε puga ka ni. Ná wa be di je wà wu kenε ke na waha. ² A p'i ganha na Yesu kaseri, na wu wii, wu bu da wu na da we ná we cuunɔ cadεεngε ni, kɔnhɔ p'i kanunɔ ta di wu tɔɔgɔ le. ³ A Yesu di ná kewaga fɔɔ wu pye: «Yiri yere sipyii pu niŋε ni!»

⁴ Lee kadugo na a wu pu pye: «L'a saha na kasaana pye cadεεngε ni laa, na kakuunɔ pye? Na sipya shɔ laa, na wu gbo? Lekε l'a saha wε?» A p'i fεhε.

⁵ A Yesu loyire wo di ganha na pu wii. A pu niwewaa l'i wu yatεnyε gbo. A wu ná wu pye: «Ma kenε ki sanha.» A wu ki sanha; a wu kenε k'i juunɔ. ⁶ Taapile ni a Farizhεen ni Herɔdi wo sipyii p'i foro na she puyε ja, kɔnhɔ p'i gbogana sha Yesu na.

Yesu ya sipyii kalaa, na yama fεε cuunɔ

⁷ Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i yiri na kari Galile Gba wu jɔ ki na. A sipyiŋehεmεε di daha wu feni: pii ya yiri Galile fiige ki ni, ni Zhude fiige ke, ⁸ ni Zheruzalεmu kulo le, ni Idumɔ fiige ke, ni Zhurudεn Gba kadugo yiri sipyii p'a, ni Tiiri ni Sidɔn kulogoo ni pu kabanuyo kulogoo. A sipyiŋehεmεε di Yesu kapyegee kaa logo, na she wu yiri. ⁹ A Yesu di wu kalaapiire ti pye na pu kɔrɔgɔ ka yaha wu mu, kɔnhɔ sipyiire ti ganha wu cɔnri wε. ¹⁰ W'a bi sipyiŋehεmεε cuunɔ. Lee na yama fεε pu bæeri ya gburogi, kɔnhɔ p'i gbɔn wu na. ¹¹ Ba jinaa p'a wu jaa wε, na ganha na dun wu nahagbaa na, na xhuulo na yu: «Kile Ja mu je.» ¹² A wu sii yi jo na waha pu mu xuuni, na wee je sipya wemu ge, na pu ganha bu yee jo wa shishiin be mu wε.

Yesu ya tudunmɔ ke ni shuun jaha bulo (Macoo 10:1-4; Luka 6:12-16)

¹³ Lee kadugo na a Yesu di dugi faabobonɔ ka na, na wu jidaan sipyii yiri. A p'i she wu yiri. ¹⁴ A wu ke ni shuun jaha bulo na yaha wuyε mu, na pee pye wu Tudunmɔɔ, na pee tun na pu she Kile Kafila wu jo, ¹⁵ na fanha kan pu mu, p'a jinaa kɔri p'a yeege sipyii ni. ¹⁶ Ke ni shuun wu jaha w'a bulo ge, pee meye yi wa ye: Simɔ (A Yesu di wee mege jeri «Pyεeri»), ¹⁷ ni Zebede jalaa shuun: Yakuba ni Yohana (A Yesu di pee meye jeri «Bonεrijεεzi» lee kɔri je «Pu je ba Kile-seleŋεε je wε»), ¹⁸ ni Andire, ni Filipe, ni Batelemi, ni Macoo, ni Tomasi, ni Alife ja Yakuba, ni Tade, ni Simɔ wemu wu bi bye Zelɔtilee kurunɔ ki ni ge, ¹⁹ ni Zhuda Isikariyɔti, wee w'a pa Yesu le kenε ni.

Yesu puga shεen pii ya she wu feni

²⁰ Lee kadugo na a Yesu di ba puga. A sipyii p'i guri puyε pinne, fo wu ni wu kalaapiire ti ya já talige ta wε. ²¹ Ba wu puga shεen pii ya yee logo wε, na jo na: «Wu jɔnɔmuu je wε.» Na gari wu feni di zhe jo.

Yesu ya wu tɔɔgɔ levεε jɔ shɔ (Macoo 12:22-32; Luka 11:14-23;12:10)

²² Saliya karamɔgɔlɔɔ piimu p'a yiri Zheruzalεmu ni ge, a pee di jo: «Belizebuli wu je wu ni. Jinaa jɔnɔfɔɔ fanha ni, w'a jinaa pu kɔri.»

²³ Ba p'a yee jo we, a Yesu di pu yiri, na le talene le jo pu mu na: «Dii Shitaanni wa di da já Shitaanni wa kóri we? ²⁴ Saanra bæeri t'a yìri tiye kaa na ge, tee na gyεεgi. ²⁵ Puga bæeri sipyii p'a yìri puyε kaa na ge, pee na gyεεgi. ²⁶ Ga Shitaanni bu yìri wuyε kaa na, wu saanra t'a taa, tee na gyεεgi. Wu saanra ti na xhɔ. ²⁷ Wa na já jé fanhanehene fɔɔ puga, di wu yanmuyɔ kuu, na ta ma ya fenhe wu pɔ-ε ya? Ga ma bu wu pɔ, ma na já puga ki yanmuyɔ yi kuu. ²⁸ Can na, n'a da yi jo yi mu, sipyii pu wo jurumu we, ni pu Kile mekyεεgere ti bæeri na já yafa pu mu. ²⁹ Ga wa bu Fεfεere Munaa li mege kyεεgi, lee da yafa weefɔɔ mu we. Weefɔɔ na gori yaha ni wee jurumu tehene baa wo wu ni.»

³⁰ Yesu ya yee jo, bani p'a jo na: «Jina wu wa wu ni.»

Jɔgɔ ye pu ne Yesu nu ni wu cebooloo pu we?

(Macoo 12:46-50; Luka 8:19-21)

³¹ Na Yesu yaha kee puga ki ni, a wu nu ni wu ceboronamaa p'i ba, na ba yere kadaan li na, na wa tun wu Yesu yiri. ³² Sipyi neheme pu bi tiin na Yesu maha. A p'i wu pye: «Ma nu we ni ma ceboronamaa pu wa kpeenge ke na. P'a ma shaa.»

³³ A Yesu di pu pye: «Jɔgɔ ye pu ne ne nu ni ne ceboronamaa pu we?»

³⁴ Lee kadugo na a wu wu taan sipyitiinye yi wii na jo: «Ne nu ni ne ceboronamaa pu piiri naha. ³⁵ Sipyaa sipya w'a Kile jidaan pyi ge, wee wu ne ne ceborona, ni ne ceboroshɔ, ni ne nu.»

4

Talene lemu l'a jo nuguro ta shizhaa na ge

(Macoo 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹ A Yesu di ba guri she sanha Galile Gba wu nɔ ki na, a sipyii p'i ganha na se na binneε, a wu pu nɔ kɔn na galaa. A sipyi neheme di ba binne, na wu maha fo w'a jé tiin kɔrɔgɔ ka ni. Kee kɔrɔgɔ k'a bye lɔhɔ ki ni; sipyiire ti bæeri di ne kpeenge ki na gba wu nɔ ki na. ² W'a bi pu kalaa kanehene ni, ni talene ni. A wu yi jo pu mu wu kalaa wu ni na: ³ «Yi ye logo, cana ka ná wa ya foro na kari wu tege ni di zhe wu alikama

shi wá fene shi wagana na. ⁴ Na wu yaha wu na wee nuguzhi wu waa, a wu nuguro ta di do koo ni tege ki nɔ na. A shazheεε di ba tee jɔ. ⁵ A ta di do faaga nɔnɔ ni pogoo kii ni. A tee di weri fin, bani ponehere bye wà we. ⁶ Ba caya y'a pa yeree we, a t'i fanhana, na waha, bani nire tatii bye ti na we. ⁷ A nuguro ta di do xhuyo ni ne ni. A xhuyo y'i ganha na legi, na ba ti co, na ti li, a t'i bye ti ya nagoo pye we. ⁸ A nuguro ta di do nijene na. A tee di fin, na le, na pya le. Pile la ma pyaa kelee taanri (30) pye; la ma kelee gbaara (60) pye, la ma xhuu nigin (100) pye.»

⁹ A Yesu di pu pye: «Wemu na logo ge, wu logo de!»

Yesu talene ki kajuu nɔnɔ

(Macoo 13:10-17; Luka 8:9-10)

¹⁰ Tuun wemu ni Yesu ya pa laha sipyi neheme pu taan ge, pii p'a tee pye ni wu ni na fara wu kalaapiire ke ni shuun wu na ge, a pee di wu yege talene ki kóri na. ¹¹ A wu pu pye: «Yee ya Kile saanra ni nɔhɔ ti ceme pu bæeri ta. Ga sipyii pusamaa kunni, ti keree ki bæeri w'a yu pu mu talene ni, ¹² kɔnhɔ:

«P'i já wii xuuni,

ga p'i ganha bu yaaga na we.

P'i já niwegee shan xuuni,

ga p'i ganha bu yi naha ce we.

Lee kaa be we, pu na guri ba Kile mu,

w'a pu jurumu wu yafa pu mu.»*

Yesu ya nuguro ti wo talene li kóri jo

(Macoo 13:18-23; Luka 8:11-15)

¹³ Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Yee ya le talene le ce-ε ya? Yee na ba taleneε kisaɲaa bæeri ce dii we? ¹⁴ Nuguzhi wavɔɔ we, Kile jomɔ w'a nuri. ¹⁵ Sipyii pii di ne ba koo nɔ ne we, jomɔ pa na nugi wee xuu we ni. Pee na pu logo, Shitaanni na ba taapile ni, na ba pee jomɔ pe ninugumɔ wolo pu funyɔ ni. ¹⁶ Wee cogo wu na faaga wo nuguro ti ne piimu ge, pee na jomɔ pu logo, na dà pu na tɔvuyo na ni fundanga ni. ¹⁷ Ga nire di ne pu na we, pu da mɔ we. Lee wuu na cɔnrɔmɔ bu nɔ pu na, leeshin sipyii ba pu kana pee jomɔ pe wuu na, taapile ni pu nuyɔ na gyεεgi. ¹⁸ Piimu pu ne ba xhuyo

* 4:12 Ezayi 6:9

ninɛ wuu pu ɲɛ-ɛ ge, pee na jomɔ pu logo, ¹⁹ ga ke konɔ ke wo funzhakeree, ni naafuu la piinɲɛ, ni keree kii bɛ wo la na pu cɔnri pu funyɔ ni, fo pu da nagoo pye wɛ. ²⁰ Nijenɛ wuu pu ɲɛ piimu ge, pee na pu logo, na pu co, na nagoo pye. Pile la ma bye kɛɛɛ taanri (30), la ɲɛ kɛɛɛ gbaara (60), la ɲɛ xhuu nigin (100).»

Talɛɛ lemu l'a jo sokinna shizhaa na ge (Luka 8:16-18)

²¹ Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Wa bu sokinna le, m'a cɛɛɛ shigile wu ɲunɔ ni laa, m'a wu le karaga nɔhɔ ni? Ta yaaga ɲunɔ ni bɛ ma ma wu taha wɛ? ²² Yaaga bɛɛri k'a ɲmɔhɔ ge, ki na ba foro kpɛɛngɛ na, kaa kaa l'a ɲmɔhɔ ge, sipyii bɛɛri na ba lee cɛ. ²³ Wemu na logo ge, wu logo dɛ.»

²⁴ A Yesu di guri li she pu na na: «Ye y'a nuri ge, y'a yiyɛ kasɛri yee na. Yaaga kemu ni yee wa sipyii pu wo daanna wu pyi ge, kee yaaga ke ninunɔ ni yeeyɛ pyaa bɛ wo daanna wa da ba bye, na la fara yee mu. ²⁵ La ɲɛ wemu mu ge, la na gan wee mu. Ga la ɲɛ wemu mu wɛ, ali nifɛnhɛɛɛ lemu bɛ li ɲɛ wu mu ge, li bɛ na zhɔ wu na.»

Talɛɛ lemu l'a jo yemɛ nivinmɛ pu shizhaa na ge

²⁶ A Yesu di pu pye sanha: «Kilɛ wo saanra te ya foro kaa lemu fɛni ge, li le. Nɔ wa w'a yemɛ nugi wu kɛɛyɛ ni. ²⁷ W'a ɲmunɔɔ piige la, w'a yeree na caɲa xuu la, yemɛ pu na viin puyɛ mu, na lɛ, na ta wu ya yaaga cɛ pu keree ni wɛ. ²⁸ Pile li ma fin na foro ɲinɛ ki ni, na ba shicenɛ yeege, kee na ba sege pye. Sege ki na ba pya le xuuni. ²⁹ Ki ba lɛ, nɔ wu ma foro, na ki kɔn ni wu ɲmɔɔ ni, bani yalɔɔɔ ti lɔduun w'a nɔ.»

Yesu ya talɛɛ la jo mutaridi pile shizhaa na (Macoo 13:31-32,34; Luka 13:18-19)

³⁰ A Yesu di pu pye sanha: «Wɛɛ na jɔ Kilɛ saanra ti taanna ni ɲaha ni wɛ? Wɛ na talɛɛ leke taga ti kaa jo wɛ? ³¹ T'a foro mutaridi pile fɛni. Ma ba da li nugi ɲinɛ na, l'a cɛɛɛ foro ɲinɛ ke yashi we sama bɛɛri tɔan. ³² Ga li bu nugi xɔ, l'a fin, na bɛɛɛ na toro naxhoo wu tiye yi saya bɛɛri tɔan. L'a gegbɔyɔ yeege, fo shazhɛɛɛ na jɔ shiire tagi yemu ɲimɛ ni ge.»

³³ Yesu bi sipyii pu kalaa, ni kii talɛɛɛ kii tuuyo ɲinɛhɛyɛ ni, pu na jɔ kiimu logo, p'i ki ɲaha cɛ ge. ³⁴ Wu bi yu ni pu ni talɛɛ baa wɛ, ga wu ni wu kalaapiire ti bu bye puyɛ na, w'a kee talɛɛɛ ki bɛɛri kɔri jo pu mu.

Yesu ya kafɛɛgbɔhɔ ka yerenɛ (Macoo 8:23-27; Luka 8:22-25)

³⁵ Kee canunɔ ki yakonɔ, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Wɛ she gba wu kadugo.» ³⁶ A p'i sipyiiire ti yaha kari. Yesu bye kɔɔɔgɔ kemu ni ge, a wu kalaapiire t'i gari kee ni ni wu ni. A kɔɔɔyɔ ya bɛ di binne kari ni wu ni. ³⁷ A kafɛɛgbɔhɔ ka di yiri, a lokuruyo y'i ganha na dun kɔɔɔgɔ ki funɲɔ ni, fo na zhaa di ki ɲi lɔhɔ na. ³⁸ Yesu bi bye na ɲmunɔɔ, kɔɔɔgɔ ki kadugo yiri, na wu ɲunɔ taha ɲudahaɲa ka na. A wu kalaapiire t'i wu ɲɛ, na wu pye: «Wɛ Karamɔgɔ, wɛ na da gori lɔhɔ ni, mu wa lee wii kaa-i ge?» ³⁹ A Yesu di ɲɛ, na sɛɛ kafɛɛgɛ ke ni lokuruyo yi na, na jo: «Yi yere!» Taapile ni a kafɛɛgɛ ke ni lokuruyo yi bɛ di yere. A tunmɔ pu bɛɛri di yere.

⁴⁰ Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Naha na yee di fyagi mɛ wɛ? Naha na n'a daa di sanha sii pye yee mu-i wɛ?»

⁴¹ Ga, a p'i fya xuuni na ganha na puyɛ pyi: «We nɔ we d'a sii jɔgɔ wɛ? Kafɛɛgɛ ni lɔhɔ bɛ na wu ɲɔmɛɛ conɛ.»

5

Yesu ya jinaa kɔri yeege nɔ wa ni (Macoo 8:28-34; Luka 8:26-39)

¹ Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i nɔ Galile Gba wu kadugo yiri Gerasa fiige ki ni. ² Ba Yesu ya foro yɛ kɔɔɔgɔ ki ni wɛ, taapile ni a nɔ wa di foro faxhuu wu ni, jinaa na ɲɛ wu ni, na ba wu ɲunɔ cırı. ³ Wee nɔ we tatɛɛngɛ ki bye faxhuu. Wa shishiin bɛ bi da jɔ wu pɔ nige wɛ, ni tɔɔɔ shɔnhɔyɔ bɛ ni wɛ. ⁴ P'a shɔnhɔyɔ taga wu pɔ tɛgɛɛɛ ɲinɛhɛɲɛɛ ni, na biriye le wu tɔɔyɔ na. Ga w'a shɔnhɔyɔ yi kɔn, na biriye yi bɛ kɔn wolo tɔɔyɔ yi na. Wa shishiin bi da jɔ wu yerenɛ wɛ. ⁵ Caɲa fara piige na, wu ma ɲaari gbee faxhuu we ni, ni yaya na, na xhuulo, na wuyɛ jɔgɔ ni faaya ni.

⁶ A wu Yesu ɲa, na wu yaha taliige ni, na baa na she nuguro sin wu fɛɛ ni, ⁷ na jo ni mujuugbɔɔ ni na: «Naha m'a zhaa nɛ

fɛni wɛ, Kile-gbɔtabaaga Ja, Yesu? N'a ma jɛɛri, Kile wuu na ma ganha bu na kyɛɛgi wɛ! ⁸ W'a pee jo, bani Yesu ya jo na jina wu wu foro wee n'a wu ni.» ⁹ Wee tuun wu ni a Yesu di wu yege na: «Dii mu mɛgɛ di jɛ wɛ?» A wu wu jɔ shɔ na: «Nɛ mɛgɛ jɛ «Wɛe Ya Nɛhɛ,»» bani jinaa nijɛhɛmɛɛ pu bi jɛ wu ni. ¹⁰ A jinaa p'i wu jɛɛri xuuni, na wu ganha da pee kɔri yege fiige ki ni wɛ.

¹¹ Lee bi shaagbaga nijenɛ ka ta ki na naha yaɲa ki kabanugo. ¹² Wee tuun wu ni a jinaa p'i Yesu jɛɛri na: «Wu yaha wu she jɛ pii shaalaa pii ni.» ¹³ A wu sɔɔ, taapile ni a jinaa p'i foro n'a wu ni, na she jɛ shaalaa pu ni. A shaagbaga k'i gburogi, na digi yaɲa gologoloyo yi ni, na jɛ gba lɔhɔ ki ni, na xhu. Pee shaalaa p'a bi she kabɔfonjɔ shuun (2.000) fɛni.

¹⁴ A pee shaanahamaa p'i baa kari, na she yee paari kanha ki ni, ni sitiinmɛɛ pu mu. A sipyii p'i foro, na she lee nibyii li wii. ¹⁵ P'a nɔ Yesu na ge, a p'i wee n'a wu nidɛɛngɛ ja, jinajɛhɛmɛɛ pu bye wemu ni ge. Faya yi bye wu na, wu d'a cuunɔ. A p'i fya. ¹⁶ Le l'a pye jinaa sipya we, ni pii shaalaa pii shizhaa na ge, lee ya pye piimu nii na ge, a pee di lee paari pu mu. ¹⁷ Wee tuun wu ni a p'i ganha na Yesu jɛɛri na wu foro pu wo fiige ki ni.

¹⁸ Yesu nijewo kɔrɔgɔ ki ni, jinaa pu bye n'a wemu ni ge, a wee di wu jɛɛri na wu bi da j'a binne ni wu ni. ¹⁹ Yesu ya ta sɔɔ wɛ, ga na li she wu na na: «Ta se puga! Kafɔɔ Kile ya jɔnɔ jaari ma na, na kagbɔhɔɔ kiimu bɛɛri pye ma mu ge, m'a she kee paari ma puga shɛɛn pu mu!» ²⁰ A we n'a we di gari. Yesu ya kagbɔhɔɔ kiimu bɛɛri pye wu mu ge, na she kee paari Dekapoli fiige ki ni. A l'i bye kakanhana ki logovɛɛ pu bɛɛri mu.

Yesu wa cee wa cuunɔ, na Zhayirusi poro nixhugo jɛ

(Macoo 9:18-26; Luka 8:40-56)

²¹ A Yesu di guri kɔrɔgɔ ki ni, na pa ke ki kabanugo ki na. Na wu yaha gba lɔhɔ ki jɔ na, a sipyiijɛhɛmɛɛ di ba binne wu fɛɛ ni. ²² Ayiwa a Kile-pɛɛɛɛ puga jɔnɔfɔɔ wa di ba, wee mɛgɛ jɛ Zhayirusi. Ba w'a Yesu ja tuun wemu ni wɛ, na she nuguro sin wu fɛɛ ni, ²³ na wu jɛɛri saama na na: «Na poro fucɛɛɛ l'a taxuyo shaa. N'a ma jɛɛri, pa ma

kenɛ taha wu na, kɔnhɔ wu shɔ, wu bye jɔni na.» ²⁴ A Yesu di binne kari ni wu ni.

A sipyiijɛhɛmɛɛ di daha wu fɛni, na wu cɔnri. ²⁵ Lee bi cee wa bɛ ta wà shishan na woni wu fɛni fo yee kɛ ni shuun. ²⁶ W'a bi kanha xuuni wɛbyii nijɛhɛmɛɛ kenɛ ni. Wu kenɛ yara bɛɛri ya xɔ na yama pu ta pu sanha bɔrɔ wɛ, fo pusama na dɛnri. ²⁷ A wu Yesu kaa logo, na ba sipyii pu tɛ ni Yesu kadugo yiri, na ba gbɔn wu fadenɛ na. ²⁸ Bani wu bi wu funjɔ kɔɔn na: «Nɛ bu j'a ta kpɔn yɛ wu fadenɛ ke na, nɛ na juunɔ.» ²⁹ Taapile ni a wu shishan p'i yere, a wu li cɛ wu cɛre ti na, na wee ya cuunɔ.

³⁰ Taapile ni a Yesu di li cɛ wuyɛ ni na sefɛɛɛ ta t'a foro wee ni. A wu njmahana jɛri sipyii pu niɲɛ ni, na jo: «Jɔgɔ w'a kpɔn nɛ fadenɛ ke na wɛ?» ³¹ A wu kalaapiire t'i wu jɔ shɔ na: «Mu naha jɛ sipyiiire ti ni t'a mu cɔnri, na yegee sanha na jɔgɔ w'a kpɔn ma na wɛ?» ³² Ga, a Yesu di ganha na wu tɔan sipyii pu wii, kɔnhɔ wu lee pyevɔɔ ja. ³³ Kaa le l'a pye wee cee wu na ge, wuyɛ pyaa bi lee cɛ. A wu fya na jɛɛ, na ba nuguro sin Yesu fɛɛ ni, na yi bɛɛri fiinne jo wu mu. ³⁴ Ga, a Yesu di wu pye: «Na poro, ma n'a daa w'a ma shɔ. Ta se janiɲɛ na! M'a shɔ ma kanhama pu na!»

³⁵ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, a sipyii pii di ba na yiri Kile-pɛɛɛɛ puga jɔnɔfɔɔ wu kaban, na ba wu pye: «Ma poro fucɛɛɛ l'a xu. Naha na ma sanha d'a navunɲɔ pɛɛ Karamɔgɔ wu na wɛ?» ³⁶ Ga Yesu ya ta naha taga pee jomɔ pu yiri wɛ, a wu Zhayirusi pye: «Ma ganha da vya wɛ; d'a yɛ nɛ na.»

³⁷ W'a ta sɔɔ wa shishiin bɛ wu pinne ni wu ni wɛ, fo Pyɛɛri, ni Yakuba, ni wu ceborona Yohana. ³⁸ A p'i nɔ Kile-pɛɛɛɛ puga jɔnɔfɔɔ wu kaban. A Yesu di tunmɔ pu ta p'a pɛɛ. Sipyiijɛhɛmɛɛ pu bye wà, na mɛhɛɛ suu, na sipyaa waa. ³⁹ A wu jɛ puga ki ni na pu pye: «Naha na yee di mɛhɛɛ suu, na pe tunmɔ pe bɛɛri pyi wɛ? Pya wu ya ta xu wɛ, w'a njmunɔ.» ⁴⁰ A p'i ganha na wu la wo.

Wee tuun wu ni a wu pu bɛɛri yege kpɛɛngɛ ki na. Porofɔɔ wu bye puga kemu ni ge, wu ni porofɔɔ wu to we, ni wu nu we, ni wu wo kalaapiire taanri we, a pee di binne jɛ wà. ⁴¹ A wu fucɛɛɛ li co li kenɛ na na jo: «Talita kumi!» lee kɔri jɛ: «Fucɛɛɛ, nɛ

w'a ma pye mu, yiri!» ⁴² Taapile ni a fuceere l'i yiri na jaari. Li yee wa bye ke ni shuun. A lee di bye kakanhana pu mu fo xuuni. ⁴³ Ga, a Yesu di yi jo waha pu mu, konho wa shishiin ganha bu li ce we. Lee kadugo na a wu pu pye na pu yalige kan li mu.

6

Nazarati shéen ya dà Yesu na we (Macoo 13:53-58; Luka 4:16-30)

¹ Lee kadugo na a Yesu di foro wee xuu wu ni, kulo lemu ni w'a le ge, na she wa. A wu kalaapiire t'i binne ni wu ni. ² Ba cadeenge k'a pa no we, a wu she je cadeenge k'a pa no we, a wu she je Kile-penge puga ki ni, na no co na sipyii pu kalaa. A sipyihemee di wu kafila wu logo, a l'i bye pu mu kakanhana.

Ap'i ganha na yu na: «Mii we d'a kii keree kii ta we? Te fungongo fere te t'a kan wu mu ge, tee ne naha we? Kii kakanhana kii di wa byi wu mu dii we? ³ Ta wu ne me Mariyama ja menizhe wu we? Go wu ceboronamaa pu wa Yakuba, ni Zhose, ni Zhude, ni Simo. Go wu ceboroshaa pu wa naha we mu.» Kii keree kii k'a li pye, pu ya dà Yesu na we. ⁴ Ga, a Yesu di pu pye: «Kile tudunmo ya penge taa xuu beeri ni, fo wuyee pyaa kulo, ni wu cebooloo niye ni, ni wuyee pyaa puga.» ⁵ Wu ya ta ja kakanhana latii pye wa we, fo na wu kenye ye taha yama fee nigin nigin wa na, na pee cuungo. ⁶ Pu na pye pu ya dà wu na we, a lee di wu fo.

Yesu ya wu kalaapiire ke ni shuun wu tun (Macoo 10:5-15; Luka 9:1-6)

Lee kadugo na a Yesu di gari na she sipyii kalaa kabanugo kulogoo ki ni. ⁷ A wu wu kalaapiire ke ni shuun wu yiri, na pu tun shuun shuun, na fanha kan pu mu jinaa na. ⁸ A wu te tuduro te jo pu mu na: «Yi ba ganji, yi ganha bu yaaga katii lo we, fo publiin ye. Yi ganha bu yalige lo we, kelee kushereye we, yi ganha bu waripyaa lo we! ⁹ Yi tanhaya le, ga yi ganha bu fadeye shuun le we.» ¹⁰ A wu pu pye: «Yi bu je puga beeri ni kulo lemu ni, yi diin wa fo yi kariduun bu she no. ¹¹ Xuu wa sheen bu zhe pu da yi tirige we, kelee pu ya yi jom logo we, yi ba foro yi yi toyo gbazhenhe nahara wo wa. Lee na ba bye seeri kaa pu feni.»

¹² A kalaapiire t'i she Kile Kafila wu jo na sipyii pu daburaje jo pu jurumu wu na. ¹³ P'a jinahemee kori yeege sipyiiire ti ni, na sinme tire yama fee nihemee na, na pu cuungo.

Herodi hakili ya wuregi (Macoo 14:1-2; Luka 9:7-9)

¹⁴ Saannaa Herodi ya Yesu kaa logo, bani wu mege ki bi foro xuu wu beeri ni. Pii bi yu na: «Yohana Batizelipye w'a ne na foro xu ni. Lee l'a wu pye wu na jani kii kakanhana kii na.» ¹⁵ Pii bi yu na: «Kile tudunmo Eli wu ne wii.» Pii be di yu na: «Kile tudunmo watii wu ne wii, ba taashiine li wo Kile tudunmo pu ne we.» ¹⁶ Ba Herodi ya yee logo tuun wemu ni we, na jo: «Yohana wu ne wii, ne pu pye p'a wemu wo nuungo kon ge. W'a ne na foro xu ni.»

Yohana Batizelipye xugana (Macoo 14:3-12)

¹⁷ Yi li ce na Herodi ye pyaa k'a tuduro tun na pu Yohana co, p'i shonho le wu na pu le kaso ni, wu ceborona Filipe sho Herojasi wuu na. Lee bi wu ta w'a wee cee wu leye ¹⁸ Bani Yohana bi li shee wu na na: «Li ya ta saha mu wu ma ceborona sho leye we.» ¹⁹ A Herojasi luu di yiri xuuni Yohana taan, na giin di wu gbo, ga Herodi wuu na wu bi da ja wu gbo we. ²⁰ Herodi bi fyagi Yohana na, bani w'a bi li ce na zosaama fo ni fere sipya wu ne wii. A wu wu mara xuuni. Yohana ba yu, wu jom pu ma Herodi zo wu wuregi, ga lee be na, l'a bi taan wu ni, w'a wu jom nuri.

²¹ Ga Herojasi ya pa cazaana ka ta: Herodi cazege cana ka shi na, saan w'a yalige pye wu fanhagboho ki sipyii, ni wu sorosii nuunge, ni Galile sipyigbo pu mu. ²² A Herojasi poro fuceere l'i je wa, na xonho. A lee di daan Herodi ni wu sipyiyirilee pu ni. Lee wuu na a saan wu fuceere li pye: «Yaaga yaaga kaa li ne ma na ge, ki kaa jo na mu, di kee kan ma mu.» ²³ A wu gaa na li pye: «Ma bu yaaga yaaga sha ne mu, ne na kee kan ma mu, ali na saanra te taaga ke be.»

²⁴ A fuceere l'i foro, na she li nu wu yege na: «Di naha neeri we?» A nu wu li no sho na: «Yohana Batizelipye nuungo.» ²⁵ Taapile ni a fuceere l'i gari tovuyo na saan wu yiri, na she wu pye: «Ne funungo ki wa, m'a Yohana

Batizelipye nɔnɔ taha yaaga ka na nime, ma kan na mu.»²⁶ A lee di saan wu naha tanha fo xuuni. Ga na wu yaha w'a kaa na xɔ wu sipiyirilee pu nii na, wu ya já li she we.²⁷ Taapile ni a wu sɔrɔsi nigin wa tun, na wu she ba ni Yohana nɔnɔmuu ni. A wee sɔrɔsi wu foro kari kaso gbaha ki ni, na she Yohana nɔnɔ ki kɔn,²⁸ na ba ni nɔnɔ ki ni na ki taha yaaga ka na, na pa gan fuceere li mu, a l'i she ki kan li nu wu mu.²⁹ Ba Yohana kalaapiire t'a yee logo we, a t'i she wu nixhugo ki lɔ na she le fanja ni.

Yesu ya yalige kan sipyii kabɔfonɔ kaguro mu

(Macoo 14:13-21; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14)

³⁰ Ayiwa, Yesu bi Tudunmɔ piimu tun ge, a pee di guri pa wu yiri. P'a sipyii pu kalaa na keree kiimu pye ge, a p'i ki beeri paari wu mu.³¹ Sipyiɲehemee pu bi se Yesu ye yiri na ma, fo na wu ni wu kalaapiire ti pye tere ya já ta pu mu p'i li we. Lee wuu na w'a pu pye: «Yi pa wu she sige ki ni xuu wa ni, wu ye na, kɔnhɔ y'i nɔmɔ jeri.»

³² A p'i jé kɔrɔgɔ ka ni, na laha sipyiire ti taan na kari siponɔ ki xuu wa ni.³³ Ga, a sipyiɲehemee di pu na takaraga ni, na pu funyɔ kɔn pu naha tataganja na, na pu tashenge ce. A p'i ganha na yiri kulogoo ki beeri ni, na fe na gaanɔ tɔyɔ na wee xuu wu ni, na she nɔ Yesu ni wu kalaapiire ti naha na.³⁴ Ba Yesu ya foro kɔrɔgɔ ki ni we, na pee sipyiɲehemee pu na, a pu nɔnɔnaara di jé wu ni, bani pee sipyii pu bye ba nahavɔ baa dubyaa ne we. A wu nɔ kɔn na pu kalaa kanɛheɲe ni.

³⁵ Ba cana k'a pa digi we, a Yesu kalaapiire t'i fulu wu na, na wu pye: «Cana k'a xɔ, wèe di ne siponɔ ni naha.³⁶ Sipyii pu yaha p'i she kabanugo buguro ni kulogoo ki ni, kɔnhɔ p'i she yalige shɔ wà.»³⁷ A Yesu di pu pye: «Yiye pyaa ki yalige kan pu mu.» A p'i wu pye: «Muyee pyaa ya ce sipyiire t'a nehe nehegana lemu na ge, ta wari deɲee xhuu shuun yalige be na pii yaa ya?»³⁸ A Yesu di pu pye: «Buuri nuyɔ juu y'i wa yee mu we? Yi she yi peregi!» P'a she yi peregi ge, na wu pye: «Buuri nuyɔ kaguro ni fyaa shuun.»

³⁹ Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire ti pye, na pu sipyiire ti beeri tenɛ napurege

ki nɔnɔ ni kuruyo kuruyo.⁴⁰ A p'i diin krogoo, xhuu nigin nigin (100), kelee kaguro kaguro (50).⁴¹ Lee kadugo na a Yesu di yee buuri nuyɔ kaguro ni fyaa shuun wu lɔ, na naha ke yirige le fugba we ni, na baraga taha Kile na. A wu xhɔ na yee buuri nuyɔ yi kegi kegi na kan wu kalaapiire ti mu, na pu yee yereɲe sipyii pu taan, na fyaa shuun wu be taa taa pu beeri na.⁴² A pu beeri di li na din.⁴³ Buuri nukegeye ni fyaa piimu p'a kori ge, a p'i yee saya keme fo na saganja ke ni shuun ni.⁴⁴ P'a namaa kabɔfonɔ kaguro (5.000) tɔrɔ wee buuri wu livee ni.

Yesu ya naari gba lɔhɔ nɔnɔ ni
(Macoo 14:22-33; Yohana 6:15-21)

⁴⁵ Ba p'a xɔ we, taapile ni a Yesu di yi jo waha wu kalaapiire ti mu, na pu jé kɔrɔgɔ ki ni, p'i gba wu kɔn wu naha na, p'a se Betisayida ni, yani wu sipyiire ti yaha ge.⁴⁶ Ba w'a pu yaha we, na dugi kari faabobonɔ ka na, na she Kile neeri.

⁴⁷ Piige k'a pa wɔ, kɔrɔgɔ k'i ne gba lɔhɔ ki niɲe ni, Yesu di ne wu ye niɲe ki na.⁴⁸ A wu wu kalaapiire ti na t'a kanha kabiinne ki feni, bani kafeege ki bi jirini pu na. Ba xhupee meheɛ suduun ya nɔ we, a Yesu di ganha na naari lɔhɔ ki nɔnɔ ni na se wu kalaapiire ti yiri. Wu bi giin di doro pu taan.⁴⁹ Ba p'a wu na wu na naari lɔhɔ ki nɔnɔ ni we, na ganha na giin na yafugunɔ li, na wá na xhuulo xuuni.⁵⁰ Bani pu beeri pu bi wu naa. A pu jaalaa di yiri. Taapile ni a Yesu di jo ni pu ni, na pu pye: «Yi yi logoo ki waha, ne wu wa, yi ganha bu da vya we!»⁵¹ Lee kadugo na a wu jé fara pu na kɔrɔgɔ ki ni, a kafeege k'i yere. A l'i bye kakanhana fo xuuni wu kalaapiire ti mu.⁵² Bani kakanhana lemu l'a pye buuri nuyɔ yi shizhaa na ge, pu ya lee ce ta we, pu fungɔnyɔ yi bi tɔ.

Yesu ya yama fee cuunɔ Zhenɛzarɛti fiige ki ni
(Macoo 14:34-36)

⁵³ A Yesu ni wu kalaapiire t'i gba wu kɔn, na nɔ Zhenɛzarɛti fiige ki niɲe ki na, na pu kɔrɔgɔ ki pɔ wà kɔnɔ ki na.⁵⁴ P'a foro ye kɔrɔgɔ ki ni, taapile ni a sipyii p'i Yesu ce.⁵⁵ A p'i kee fiige ki beeri paa. Pu bu logo na wu ne xuu beeri ni, p'a ganha na yama fee ni pu yasinneye tugoo na se wà ke wu yiri.

⁵⁶ Xuu bæeri ni Yesu ya she ge: kugbòhò la, kupiire la, sige buguro la, sipyii pu bi ma ni yama fεε pu ni caanya yi na, na wu jεeri na wu yere p'i gbòn wu fadegenε ke ye na. Sipyii piimu bæeri p'a bi gbòn kee na ge, pee bæeri bi cuunɔ.

7

Kalaa wemu w'a ta wù sefεε pu mu ge (Macoo 15:1-9)

¹ Farizhεen ni saliya karamògòlò pii ya pa ba na yiri Zheruzalεmu ni, na ba binne Yesu tãan. ² A p'i li sεeri na wu wo kalaapiire ta t'a li ni kenòròyò ni, lee kòri jε pu ya pu keye je wε. ³ Farizhεen ni Yawutuu pusamaa kunni bi li ni pu ya pu keye je xuuni, na bε ni pu sefεε pu wo kalεgeε ki ni wε. ⁴ Pu bu guri pa na yiri caan na, pu ya li wuu baa wε. Pu bi kalεgeε nijehεjε kii bε pyi sanha, ma na jo cεgbuu jegana, ni shò, ni dajaa yagbegeye jegana. ⁵ A Farizhεen ni saliya karamògòlò p'i Yesu yege na: «Naha na mu wo kalaapiire t'i ya wèe sefεε pu wo kalεgeε ki koo jaari wε, fo na tεε na li ni pu kenòròyò ni wε?» ⁶ A Yesu di pu pye: «Ezayi ya kapaŋaa kiimu jo yee shuun shuun joveε pii shizhaa na ge, k'a saha fo xuuni. W'a li ka na:

«Nòyò ye ni pii sipyii pii ya nε pεle,
ga pu zòlò d'a lii nε na fo xuuni.

⁷ Tawaga ni p'a nε pεle,
pu wo kalaa w'i jε sipyii wo jòmehεε ye.»*

⁸ Yee wa Kile jòmehεε yeri, na sipyii wo kalεgeε pyi.»

⁹ A Yesu di pu pye sanha: «Le shegana le na yee wa Kile wo jòmehεε ki shege, kònho yi da yi tii kalεgeε pyi. ¹⁰ Kile tudunmò Musa ya jo: «Ta ma to, ni ma nu pεle.» Na jo sanha: «Wa bu joguunò jo ni wu to, kelee ni wu nu ni, na weefò ya yaa na wu gbo.»*

¹¹ Ga yee kunni wa sipyii pu kalaa na sipya bæeri w'a wu to kelee wu nu pye na: «Nε bi da já na naafuu wemu taga mu tεge ge, wee jε Kòriban.» (Lee kòri jε wee ya kan xò Kile mu.) ¹² Yee da ga weefò yaha wu wu to ni wu nu wu tεge nige wε. ¹³ Lee funnò ni yee ya Kile jomò pu pye junnò baa ni yi wo

kalεgeε ki ni. Yee wa kii shi keree nijehεjεε pyi.»

Keree kiimu k'a sipya nòrògò ge (Macoo 15:10-20)

¹⁴ A Yesu di sipyiire ti yiri sanha, na pu pye: «Yi bæeri pu niwegee shan, y'i ye logo! ¹⁵ Yaaga yaaga k'a jin sipya jò ni ge, kee da já wu nòrògò wε. Ga lemu l'a fòro sipya zò we ni ge, lee l'a wu nòrògò. ¹⁶ [Wemu na logo ge, wu logo dε!]

¹⁷ Ba Yesu ya laha sipyii pu tãan na jé puga wε, a wu kalaapiire t'i wu yege lee talenε li kòri na. ¹⁸ A wu pu pye: «Yee bε, yee sanha funnòyò ta-ε ya? Ta yee ya li cε nago yaaga yaaga k'a jin sipya jò ni ge, kee da já wu nòrògò-ε wε? ¹⁹ Bani kee ya jin wu zò ni wε. Ga wu yacεε le ni kee ma jé. Lee kadugo na na ba foro yaara tashεge ke ni.» (Pee jomò pe funnò ni Yesu ya li she na yalige bæeri ki jε fεfεε.)

²⁰ A Yesu di jo sanha na: «Le l'a fòro sipya funnò ni ge, lee l'a ma nòrògò. ²¹ Sipya funnò, lee kòri jε wu zò we. Funnòkuuyo ye bæeri wa fòro wà, ni cshaara ni namazhaara, ni nagaara, ni sipyigbuu, ²² ni dòdòrò, ni jεgbò, ni kuunò, ni nafaanra, ni popama, ni jεpεen, ni mekyεεgere, ni na mayε sheε, ni funnòngò baara. ²³ Kii kakuunò kii bæeri wa fòro sipya funnò ni, kee k'a sipya nòrògò bε.»

Shi watii shen cee wa ya dà Yesu na (Macoo 15:21-28)

²⁴ Lee kadugo na a Yesu di yiri kari Fenisi fige ki ni Tiiri kulo li kabanugo na, na she jé puga ka ni. Wu funnò bye sipya bε wu wu sanha cε wà wε. Ga wu ya já ñmòhò wε. ²⁵ A cee wa di wu kaa logo, jina di jε wee poro fucεεε ni. A wee cee wu ba nuguro sin wu fεε ni. ²⁶ Wee cee wu bye Yawutu wε, Fenisi shen wu bye wii. A wu Yesu jεeri na wu jina wu kòri yeege wu poro fucεεε li ni.

²⁷ Ga, a Yesu di talenε la jo wee cee wu mu na: «Yere nòhòpiire t'i fenhε li, t'i din. Bani li ya ta saha pu nòhòpiire yalige lò wà pobiire mu wε.» ²⁸ A cee wu jo: «Yee wa can Kafò. Ga tabali wu nòhò wo pobiire ti wa nòhòpiire ti yalipahara ti li.» ²⁹ Lee wuu na a Yesu di wu pye: «Pe jomò pe wuu na, kuri

* **7:7** Ezayi 29:13 * **7:10** Ekizode 20:12; 21:17

m'a se puga! Jina w'a foro ma poro fuceere li ni.»³⁰ A wu guri kari puga, na she porofoo wu nijunjo ta yasinnege ki na. Jina wu bi foro wu ni.

Yesu ya bobo wa cuunjo

³¹ Yesu ya pa foro Tiiri ni, na doro Sidon ni, na Dekapoli fiige ki kon jeri, na no Galile Gba wu jo ki na. ³² A sipyii pii di ba Yesu mu ni bobo wa ni, na wu jeri na wu wu kenje taha wee na. ³³ Wee tuun wu ni a Yesu di laha sipyii pu taan ni wee na wu ye ni, na she wu kabehere le wee na wu niwegee ni, na jaloho tugi, na gbun wu nile na. ³⁴ Lee kadugo na a Yesu di naha ke yirige le fugba we ni, na nmogana yeege, na wee na wu pye: «Efata!» (Lee kori je «No mugi!») ³⁵ Taapile ni a na wu niwegee k'i mugi, a nile l'i laha. A wu ganha na diini na yu.

³⁶ A Yesu di yi jo waha pu beeri mu na pu ganha yee jo wa shishiin be mu we. Ga ba w'a yi yu na wari pu mu we, a p'i ganha na la faraa yi jaaga wu na. ³⁷ A l'i bye kakanhana sipyii pu mu xuuni, a p'i ganha na yu na: «Can na wu kapyegge ki beeri k'a jo xuuni. W'a boboo be pyi pu na nuri, na yu.»

8

Yesu ya yalige kan sipyii kabofonjo shishere mu (Macoo 15:32-39)

¹ Yee caya yi na sipyijeheme bi pa binne sanha, joyalige ka shishiin di je pu mu we. A Yesu di wu kalaapiire ti yiri, na pu pye: ² «Pii sipyii pii njanaara ti wa ne ni, bani njanaa je pu cana taanri wogo ne yiri naha, joyalige ka shishiin di je nige pu mu we. ³ Ne bu pu yaha kari li baa, pu fanha na zhe xho koo na, bani pii tayiriye y'a lii pu ni xuuni.» ⁴ A wu kalaapiire t'i wu pye: «Yalige na da mii di pii jo sha naha ke siponjo ke ni we?» ⁵ A Yesu di pu yege na: «Buuri juyoo juu yi wa yee mu we?» Ap'i wu jo shona: «Buuri juyoo gbarashuun.»

⁶ A wu sipyiire ti pye na pu tiin jine ki na. A wu yee buuri juyoo gbarashuun wu lo, na baraga taha Kile na, na yi kegi kegi na kan

wu kalaapiire ti mu, na pu yee taa taa sipyii pu na. A kalaapiire t'i yee taa taa sipyii pu na. ⁷ Fyagaa kii be bye pu mu sanha, a Yesu di baraga taha Kile na kee be wuu na, na yi jo wu kalaapiire ti mu na pu kee be taa taa pu na. ⁸ A sipyiire t'i li na din. A kalaapiire t'i saganjaa gbarashuun ni buuri nukoroyo yi saya na. ⁹ Pee yalilimee p'a bi sipyii kabofonjo shishere (4.000) xo. Lee kadugo na a Yesu di pu yaha kari. ¹⁰ Taapile ni a wu ni wu kalaapiire t'i je korogo ka ni na kari Dalamanuta fiige ki ni.

Yawutuu p'a jo na Yesu wu kakanhana la pye

(Macoo 16:1-4)

¹¹ Ba p'a no wa we, a Farizheen di ba no, na nakaara jo kon ni Yesu ni. Ap'i Yesu pye na wu naha sheshere kakanhana la pye she pee na, lemu ya yiri fugba we ni ge. P'a yee jo, konho p'i wu taanna wii. ¹² A Yesu di nmogana yeege xuuni, na jo: «Naha na njanaa sipyii di naha sheshere kakanhana shaa we? Can na n'a da yi jo yi mu, naha sheshere kakanhana la shishiin da zhe pu na we.» ¹³ Lee kadugo na a wu laha pu taan, na je korogo ki ni, na gari sanha gba wu kadugo.

Farizheen ni Herodi wo buuri shizhenhete

(Macoo 16:5-12)

¹⁴ Kalaapiire ti funjo bi wo, ti ya ta buuri lo we, buuri be di bye pu mu korogo ki ni we, fo buuri juno nigin ye. ¹⁵ A Yesu di yi jo waha wu kalaapiire ti mu na: «Y'a yiye kaseri Farizheen wo buuri shizhenhete* te, ni Herodi wuuro te na de!» ¹⁶ A p'i puyee pye na: «W'a ye yu, bani buuri je we mu we.» ¹⁷ Yemu pu bi yu ge, a Yesu di yee ce na jo: «Naha na yee di yu na buuri je yee mu-i we? Yee sanha sii ye naha ce nime be-e ya? Yee funyo y'a to ge? ¹⁸ Nii je yee mu; y'i wa naa-i ge? Niwegee je yee mu; y'i wa nuri-i ge? Yee funyo ya dun kaa na-e ge? ¹⁹ Ne buuri juyoo kaguro wu kegi kegi, na kan sipyii kabofonjo kaguro (5.000) wu mu tuun wemu ni ge, saganjaa juu yee d'a ni yee buuri nukoroyo yi saya na we?» A p'i wu jo shona: «Ke ni shuun.» ²⁰ «Ne

* **8:15 Shizhenhete** nifenhfenhene ki ma faranimye njeheme pye p'a yiri. Wee cogo we ninumo na taforno nifenhfenhene bu she da wee zolo pu ni, lee na ja wee munaa li kyegi.

buuri juyɔ gbarashuun wu kegi kegi, na kan sipyii kabɔfonɔɔ shishɛɛɛ (4.000) wu mu tuun wemu ni ge, saganɔaa juu yee d'a ni yee buuri nukoroyo yi saya na wɛ?» A p'i wu jɔ shɔ na: «Gbarashuun.» ²¹ A Yesu di pu pye: «Yee di sanha sii yi naha cɛ nime bɛ-ɛ gɛ?»

Yesu ya fyɛn wa cuunɔ Betisayida ni

²² Ba p'a nɔ Betisayida ni wɛ, wee xuu wu ni a sipyii pii di ba Yesu mu ni fyɛn wa ni, na wu jɛɛri na wu kpɔn wu na. ²³ A Yesu di fyɛn wu co wu keɛɛ na, na gari ni wu ni kanha ki kadugo, na she jɔlɔhɔ le wee nɔ wu jɔ ni, na wu keɛɛ taha wu na, na wu yege na: «Mu wa yaaga jaa ya?» ²⁴ A fyɛn wu wu naha yirige na jo: «Nɛ w'a sipyii pu jaa ba tiire wa wɛ; ga p'i jaari.» ²⁵ A Yesu di wu keye taha sanha wee nɔ wu jɔ ni na. A wu wii xuuni, na juunɔ, na yanmuyɔ yi bɛɛri ja shɔnri. ²⁶ A Yesu di wu yaha kari puga, na wu pye: «Ma ganha jé kulo li ni wɛ!»

Pyɛɛri ya yere li na na Kirisa wu jɛ Yesu (Macoo 16:13-20; Luka 9:18-21)

²⁷ Yesu ni wu kalaapiire t'a pa gaanji Sezare Filipe tɔan kulogoo ki ni. Na pu yaha koo na, a Yesu di wu kalaapiire ti yege na: «Sipyii pu wa yu na jɔgɔ nɛ jɛ wɛ?» ²⁸ A p'i wu jɔ shɔ na: «Pii wa yu na Yohana Batizelipye, pii di yu na Kile tudunmɔ Eli, pii bɛ di yu sanha na Kile tudunmɔ wa.»

²⁹ A Yesu di pu yege na: «Ga yee do, yeeye pyaa ki mu nɛ di jɛ jɔgɔ wɛ?» A Pyɛɛri di wu pye: «Kirisa mu jɛ.» ³⁰ A Yesu di yi jo waha pu mu na pu ganha yee jo wa shishiin bɛ mu wɛ.

Yesu ya wu xu ni wu jɛ wu jo (Macoo 16:21-28; Luka 9:22-27)

³¹ Lee kadugo na a Yesu di kalaapiire ti jɔ kɔn na galaa, na yi jo pu mu na: «Li waha l'i waha, fo Sipya Ja wu bu ganha xuuni. Nɔhɔɛɛ, ni saraya naha shɔnriwɛɛ jɔnɔfɛɛ, ni saliya karamɔgɔlɔɔ na ba zhe wu ni. Pu na ba wu gbo; cabyaa taanri bu doro wu na jɛ.» ³² A wu yi fiinne jo pu mu. A Pyɛɛri di gari ni wu ni kabanugo, na she jɔ kɔn na yu ni wu ni. ³³ Ga, a Yesu di n̄mahana jɛri, na wu kalaapiire ti wii, na din Pyɛɛri na na jo: «Toro laha na tɔan, mu Shitaanni we! Bani

mu fungɔngɔ jɛ Kile keree na wɛ, fo sipyii wogoo.»

³⁴ Lee kadugo na a Yesu di sipyii pee ni wu kalaapiire ti yiri, na pu pye: «Wa funɔ bi jɛ wu binne ni na ni, wu she wuyɛ ni, wu wu korikoritige ki lɔ taha na feni. ³⁵ Bani sipya we w'a giin wu wuyɛ pile munaa jɔnɔ wolo nijaa ge, wee na ba buun wu munaa ni jiga na. Ga we w'a bɔnri wu munaa ni nijaa nɛ ni Jozaama pu wuu na ge, wee wu da ba wu munaa jɔnɔ wolo jiga na. ³⁶ L'a naha jɔ sipya na wu kɔnɔ yanmuyɔ bɛɛri ta, wu ba buun wuyɛ pile munaa ni wɛ? ³⁷ Yaaga keke sipya di da já daga wu munaa jɔnɔ wolo wɛ? ³⁸ Nijaa wo sipyii pii jɛ jurumupyii, p'i ya tii Kile naha tɔan wɛ. Lee wuu na sipyaa sipya w'a shiige le wuyɛ ni, na bye wu ya nɛ ni na jomɔ pu kaa yu sipyii mu-i ge, Sipya Ja wu bɛ na ba shiige le wuyɛ ni weefɔ shizhaa na, wu ba ba wu To Kile wu wo nɔnɔ wu ni tuun wemu ni, ni wu fɛfɛɛɛ mɛlɛkɛɛ pu ni.»

9

¹ A Yesu di yi jo pu mu sanha na: «Can na n'a da yi jo yi mu, sipyii pii pu wa naha ge, pii wa da xhuu pu ni bada na ta pu ya Kile wo saanra te ja tapaga ni, ni fanha ni wɛ.»

Yesu jɛwiine l'a jɛri (Macoo 17:1-13; Luka 9:28-36)

² Lee kadugo na ba cabyaa gbaara ya toro wɛ, a Yesu di gari ni Pyɛɛri, ni Yakuba, ni Yohana ni faabobotɔngɔ ka fugba ni pu ye na. A wu jɛwiine l'i she jɛri pu jii na. ³ A wu fɔya y'i ganha na jɔ, na fiinne fiinne gana la na, wa shishiin jɛ jɔnɛ na wemu na já yaaga fiinne di mu xɔ wɛ. ⁴ A p'i Eli ni Musa ja wu na yu ni Yesu ni.

⁵ Lee na a Pyɛɛri di Yesu pye: «Wù Karamɔgɔ, wèe bu gori naha, lee ya jɔ xuuni dɛ. Wù buguloo taanri yereɛ, mu wo nigin, Musa wo nigin, Eli wo nigin.» ⁶ Ye wu bi yaa wu jo ge, wu ya yee cɛ wɛ, bani pu bi fya xuuni.

⁷ A nahaɔa ka di ba pu tɔ, a mujuu la di foro kee nahaɔa ki ni na: «Nɛ jɔdaan Ja wu jɛ we. Wu kaa l'a dan nɛ ni. Y'a wu nijoyo nuri!» ⁸ Taapile ni a p'i pu tɔan wu wii, ga pu ya sipya watii ja nige wɛ, fo Yesu ye.

⁹ Ba p'a diri faabobonɔ ki na wε, a Yesu di yi jo waha pu mu na kaa lemu p'a na ge, na pu ganha bu lee naaha jo sipya wa shishiin be mu wε, fo Sipya Ja wu ba ne na foro xu ni tuun wemu ni. ¹⁰ A pee jomɔ pe di gori pu funyɔ ni. A p'i puyε yege na: «Sipya Ja wu na ne na foro xu ni, lee kori ne dii wε?»

¹¹ A p'i wu yege na: «Naha na saliya karamɔgɔlɔ p'i yu na Eli w'a yaa na fenhe pa wε?» ¹² A wu pu na shɔ na: «Uun, Eli w'a yaa na fenhe pa, na ba keree ki beeri gbegelevonɔ gbegele. Ga naaha na l'a ka na Sipya Ja wu na ba ganha xuuni wε, na pu na ba zhe wu ni wε? ¹³ Ga n'a da yi jo yi mu, Eli ya pa xɔ, a sipyii p'i wu pye pu nidaan pyegana na ma na jo ba l'a ka wu shizhaa na wε.»

Yesu ya pya wa cuunɔ jina bye wemu ni ge (Macoo 17:14-21; Luka 9:37-43)

¹⁴ Ba p'a pa jé kalaapiire tisara ni wε, na sipyinehemεε ta p'a pu maha, saliya karamɔgɔlɔ p'i ne na nakaara pyi ni kalaapiire ti ni. ¹⁵ Sipyiiire t'a Yesu na tuun wemu ni ge, a l'i bye kakanhana pu mu. A p'i baa kari, na she wu shaari.

¹⁶ A Yesu di wu kalaapiire ti yege na: «Naha wuu na yi wa nakaara pyi ni pu ni wε?»

¹⁷ A ná wa di wu na shɔ sipyiiire ti te ni na jo: «Wù Karamɔgɔ, n'a pa ma mu ni na ja ni, bani jina bobo wu wa wu ni. ¹⁸ Jina wu bu wu co xuu xuu ni, w'a wu shan ninε na. Kakaya na ganha na fɔro pya wu na ni, w'a ganha na ganhaa kii kuri, na waha. Ne yi jo ma kalaapiire ti mu, jo pu jina wu kori yeege wu ni, ga p'i ya já wε.» ¹⁹ A Yesu di jo: «Ee! Yee kunni ne n'a daa baa fεε! Ne na gori yaha naha ni yee ni fo tuun weke wε? Ne na yee keree xu, fo tuun weke ni wε? Pa ni ma pya wu ni!»

²⁰ A p'i gari ni wu ni wu yiri. Ba pya w'a Yesu na wε, taapile ni a jina wu wu nahara xuuni, a wu do ninε na, na gologolo. A kakaya di ganha na fɔro wu na ni. ²¹ A Yesu di pya wu to wu yege na: «Fo tuun weke ni le ya wu ta wε?» A wu wu na shɔ na: «Fo wu nahapiire tuun ni. ²² Teεgeε ninεheheεε ni jina wu ma wu shan na ni, ni lohɔ ni, kɔnhɔ wu xhu. Ma bi jani yaaga na, nunɔ naari wu na, m'a wu tεge!»

²³ A Yesu di wu pye: «Ma bi jani! Keree beeri k'a já pye n'a daa fɔɔ mu.» ²⁴ Taapile ni a funana li to wu xhuulo na: «Ne dà ma na, pa na tεge m'a n'a daa baara ti wolo na funɔ ni.» ²⁵ Yesu ya li na sipyiiire t'a gburogi na ma wu mu ge, a wu din jina wu na na: «Jina bobo nudunnɔ, ne w'a ma pye mu, foro wu ni. Ma ganha jé wu ni nige bada wε.» ²⁶ A jina wu xhuulo, na funana li nahara xuuni, na foro li ni. A l'i bye ma na jo li nixhugo ki ne, fo sipyinehemεε bi yu na: «W'a xu.» ²⁷ Ga Yesu di funana li kenε ki co, na li yirige. A l'i yiri, na yere.

²⁸ Ba Yesu ya pa jé puga wε, na wu ni kalaapiire ti yaha pu ye na. A p'i wu yege na: «Naha na wèe di ya já we jina we kori yeege pya wu ni-i wε?» ²⁹ A Yesu di pu na shɔ na: «Ke jina tuugo ke ya fɔro forogana la shishiin na ni Kile-neεεε be wε.»

Yesu ya wu xu ni wu ne wu jo sanha (Macoo 17:22-23; Luka 9:43-45)

³⁰ A p'i yiri wà, na Galile fiige ki ja toro na gaani. Yesu funɔ bye pu wu sanha ce wε, ³¹ bani wu bi wu kalaapiire ti kalaa. A wu pu pye: «Pu na ba Sipya Ja wu le sipyii keye ni. Pu na ba wu gbo, cabyaa taanri bu doro, w'a ne.» ³² Ga pu bi pee jomɔ pu kori ce wε, na fya pu ya já wu yege pee keree na wε.

Weke w'i ne nahagbaa fɔɔ wε? (Macoo 18:1-5; Luka 9:46-48)

³³ A p'i na Kaperinomɔ ni. Yesu nijege na puga ki ni, a wu wu kalaapiire ti yege na: «Nakaara teke na yi bye koo li na wε?» ³⁴ Ga, a p'i cari, bani pu bi puyε yegee koo li na na weke wu ne pee beeri wo nahagbaa fɔɔ wε? ³⁵ Wee tuun wu ni a Yesu di diin, na wu kalaapiire ke ni shuun wu yiri, na pu pye: «Wa funɔ bi ne na pye nahagbaa fɔɔ, w'a yaa na pye pu beeri kadugo yiri wo, ni pu beeri kapyebye.» ³⁶ A wu nahocεεε la la, na lee yereεε pu ninε ni, na li co wu keye ni, na yi jo pu mu na: ³⁷ «Sipyaa sipya w'a le nahocεεε le la shi co xuuni ne wuu na ge, ne w'a co xuuni. We w'a ne co xuuni ge, wee ya ne co xuuni wε, ga ne tunvɔɔ we w'a co xuuni.»

Sipya wemu ne wèe pen wε, wèe nii wu ne wii (Luka 9:49-50)

³⁸ A Yohana di Yesu pye: «Wù Karamogò, wèe ya ná wa ja, wu na jinaa kòri na yeege sipyii ni mu mεge na. A wèe di yi jo wu mu jo wu ganha ba lee pyi wε, bani wu jε wèe wa wε.» ³⁹ A Yesu di wu pye: «Yi ganha bu wu jaha kòn wε, bani sipya wa shishiin da já kakanhana pye nε mεge na, lee kadugo na m'a wakaraa m'a nε joguumò yu wε. ⁴⁰ Bani sipya wemu jε wèe pεn wε, wèe jii wu jε wii. ⁴¹ Can na n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a cεεgbuu jii lòhò kan yi mu y'a gba na bani yi jε Kirisa wuu ge, weefò da ga fò lee wo kuduun ni wε.

Kaa le l'a ma leni jurumu ni ge, lee jò yaha

(Macoo 18:6-9; Luka 17:1-2)

⁴² «Te nòhòpiire te t'a dà nε na ge, sipyaa sipya w'a le la juyò kyεegi ge, li bi da bòrò weefò mu, na faatabaaga pò wu katige ni, na wu wá suumò lòhò ni. ⁴³ Ma keje bi jε kanyò di ma le jurumu ni, ki kòn. Ma keje nigin wo na jé Alijinε ni, lee ya pòrò ma mu, ma keye shuun wo wu she yaha Jahanεme ni nafugibaaga ni. [⁴⁴ Wee xuu wu ni, wu fyenyε ya xhuli wε, kee na ki ya furi wε.] ⁴⁵ Ma tògò bi jε kanyò di ma le jurumu ni, ki kòn. Ma tògò nigin wo na jé Alijinε ni, lee ya pòrò ma mu, ma tòyò shuun wo wu wá Jahanεme ni. [⁴⁶ Wee xuu wu ni, wu fyenyε ya xhuli wε, kee na ki ya furi wε.] ⁴⁷ Ma jii bi jε kanyò di ma le jurumu ni, li wehele wolo. Ma jii nigin wo na jé Kile wo saanra ti ni, lee ya pòrò ma mu, ma jii shuun wo wu wá Jahanεme ni.

⁴⁸ «Wee xuu wu ni, wu fyenyε ya xhuli wε, kee na ki ya furi wε.»*

⁴⁹ «Bani ba l'a saha na suumò le shiga ni wε, mu l'a saha jurumupyii bε pu sorogo na ni. ⁵⁰ Suumò ya jò, ga pu tipoomò bu foro pu ni, jaha ma da daga pu taan sanha wε? Suumò pu pye yiyε pyaa ni, janiε di bye yi tε ni.»

10

Yesu ya yemu jo gbaxòrò shizhaa na ge (Macoo 19:1-12; Luka 16:18)

¹ A Yesu di yìri wà, na gari Zhude fiige ki ni, ni Zhurudεn Gba wu kadugo yìri. A

* **9:48** Ezayi 66:24

sipyiire t'i ba binne wu tàan sanha. A wu ganha na pu kalaa ma na jo, ba w'a tee na li pyi pyegana lemu na wε. ² A Farizhεεn pii di fulo wu na, na wu pεri. A p'i wu pye: «L'a saha ná wu wu shò gbaga xò ya?» ³ A Yesu di pu jò shò na: «Nòmεε leke Musa d'a jo yee mu wε?» ⁴ A p'i jo: «Musa ya koro kan wèe mu na wa ba da wu shò yaha, na wufò wu fεnhε gbaxòrò semε yàa kan wu mu wu na wu yaha.» ⁵ A Yesu di pu pye: «Yee niwegee k'a waha, lee wuu na Musa ya le jòmεε le ka na kan yee mu. ⁶ Ga fo konò ki jòkònrò na, Kile ya pu yàa ná ni cee. ⁷ Lee wuu na ná na ba wu to, ni wu nu yaha, na nòrò wu shò na. ⁸ Pu shuun wu na bye ceepuuro nigin. Lee funjò ni pu jε nige shuun wε, ga fo nigin. ⁹ Ayiwa Kile ya lemu pye nigin ge, sipya ganha bu lee waagi wε.»

¹⁰ Ba p'a jé puga wε, a kalaapiire t'i Yesu yege lee na sanha. ¹¹ A wu yi jo pu mu na: «Sipyaa sipya w'a wu shò gbaga xò, na watii lenε ge, dàdòrò m'a pye ma ceshiime wu shizhaa na. ¹² Wee cogo wu na cee bε bu foro wu poo mu, na gbaga je ná watii mu, dàdòrò w'a pye.»

Yesu ya duba nòhòpiire ta mu

(Macoo 19:13-15; Luka 18:15-17)

¹³ Lee kadugo na sipyii pii ya pa Yesu mu ni nòhòpiire ta ni, kònho wu gbòn ti na; ga, a kalaapiire t'i yogo jo ni pu ni. ¹⁴ Yesu ya lee ja ge, a wu luu di yiri, a wu wu kalaapiire ti pye: «Yi nòhòpiire ti yaha ti da ma na mu, yi ganha ba ti jaha kòn wε! Bani pee shi tuugo wuuro ti jε Kile wo saanra te. ¹⁵ Can na n'a da yi jo yi mu, sipya wemu ya Kile wo saanra ti co ba nòhòcεεε jε-ε wε, wee da ga ba jé ti ni bada wε.» ¹⁶ Lee kadugo na a wu nòhòpiire ti lò, na wu keye taha ti na, na duba ti mu.

Naafuugbò fò jemε p'a pεn Kile wo saanra ti ni

(Macoo 19:16-30; Luka 18:18-30)

¹⁷ Lee kadugo na ba Yesu ya pa koo lò na gaani wε, a ná wa di baa nò, na nuguro sin wu fεε ni, na wu yege na: «Karamogòsaama, jaha nε yaa na pye, kònho di ba jii sicuumò nixhòbaama ta wε?» ¹⁸ A Yesu di wu pye: «Naha na m'a na pyi nizaama wε? Nizaama wa shishiin wa wε, fo Kile yaε. ¹⁹ M'a Kile wo

jɔmɛɛjogoo ki cɛ na: «Ma ganha bu sipya gbo wɛ! Ma ganha bu dɔdɔɔrɔ pye wɛ! Ma ganha bu nagaara pye wɛ! Ma ganha bu kafinɛyɛ taha ma sipyiɲii na wɛ! Ma ganha bu wa ŋmahana wɛ! Ma da ma nu ni ma to pɛlɛ!»²⁰ A wee ná wu jo: «Karamɔgɔ, fo na nɔhɔpiire ti tuun wu ni nɛ jɔ kɔn na kii koro jaari.»²¹ A Yesu di wu wii ni taanɲɛɛge ni, na wu pye: «Kaa nigin yɛ l'a mu kuɲɔ. She ma kenɛ yanmuyɔ yi bɛɛri pɛɛ, m'a wee wari wu kan la baa fɛɛ mu! Wee tuun wu ni ma na naafuu ta fugba we ni. Lee kadugo tãan m'a ba daha na fɛni!»²² A pee jomɔ p'i wu jaha tanha na gaanɲi, bani naafuugbo wu bye wu mu.

²³ A Yesu di wu tãan wu wii, na wu kalaapiire ti pye: «Naafuugbo fɔɔ jemɛ p'a pɛn Kilɛ wo saanra ti ni dɛ!»²⁴ A pee jomɔ p'i bye kakanhana kalaapiire ti mu; ga, a Yesu di pu pye sanha na: «Na nagoo, Kilɛ wo saanra ti jemɛ p'a pɛn dɛ!»²⁵ Nɔhɔɲɔ jemɛ ya taan museni wii ni na toro, naafuugbo fɔɔ jé na Kilɛ wo saanra ti ni.²⁶ A l'i bye tehɛɛ baa kakanhana kalaapiire ti mu, a p'i ganha na puyɛ pyi: «Aa! Wee tuun wu ni sipya wekɛ na já pa shɔ wɛ?»²⁷ A Yesu di pu wii, na jo: «Sipyii mu, lee da já bye wɛ, ga li na já bye Kilɛ mu, bani kaa la shishiin ya Kilɛ jani wɛ.»

²⁸ A Pyɛɛri di wu pye: «Li wii, wèe ya kahari yanmuyɔ bɛɛri ni, na daha mu fɛni.»²⁹ A Yesu di wu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a kahari wu puga ni ge, kelee wu ceboronamaa, kelee wu ceboroshaa, kelee wu nu, kelee wu to, kelee wu nagoo, kelee wu kerɛyɛ, nɛ ni Jozaama pe wuu na ge,³⁰ weefɔɔ na ba yee bɛɛri yahaɲaa xhuu nigin (100) ta ke konɔ ke na: piyɛyɛ, ni ceboronamaa, ni ceboroshaa, ni nii, ni nagoo, ni kerɛyɛ, na kanhama bɛ ta, na ba jii sicuumɔ nixhɔbaama bɛ ta jiga na.³¹ Ga jahagbaa wuu niɲɛhemɛɛ na ba bye kadugo yiri wuu, kadugo yiri wuu niɲɛhemɛɛ na bye jahagbaa wuu.»

Yesu ya wu xu ni wu jɛ wu jo sanha (Macoo 20:17-19; Luka 18:31-34)

³² Koo na pu bye na gaanɲi Zheruzalɛmu ni, Yesu bye wu kalaapiire ti jahagbaa na. Kalaapiire ti hakilee pu bi kyɛɛgi. Sipyii pii p'a taha pu fɛni ge, pee bi fya. A Yesu di gari

sanha ni wu wuu kɛ ni shuun wu yɛ ni. Kaa le li da ba bye wu na ge, a wu lee jɔ kɔn na pu mu.³³ A wu pu pye: «Wù wii gaanɲi Zheruzalɛmu ni. Pu na zhɛ Sipya Ja wu le wà saraya jaha shɔɔnrivɛɛɲuɲɔfɛɛ ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu kenɛ ni. Pu na ba wu jaagi na w'a yaa ni xu ni. P'a wu le shi watii kenɛ ni, wemu jɛ Yawutuu shi wɛ.³⁴ Wee na ba zhɛɛ wu na, na jɔlɔhɔ tugi wu na, na wu kpɔn ni susɔlɔɔ ni, na wu gbo. Cana taanri wogo ki na w'a jɛ.»

Yakuba ni Yohana ya jahagbaa fɛɛɛ shaa Yesu mu (Macoo 20:20-28)

³⁵ Lee kadugo na Zebede jalaa Yakuba ni Yohana ya pa fulo Yesu na, na yi jo wu mu na: «Wù Karamɔgɔ, kaa le wù da ba jɛɛri ma mu ge, wù la jɛ m'a lee pye wù mu.»³⁶ A Yesu di pu yege na: «Yi wa giin nɛ lekɛ pye yi mu wɛ?»³⁷ A p'i wu jɔ shɔ na: «Ma sɔɔ m'a jahagbaa fɛɛɛ tatiinyɛ yi kan wù mu: nigin wa di diin ma kanige cɛ, wa di diin ma kamɛnɛ cɛ, ma saanra nɔɔrɔ wuuro ti ni.»

³⁸ Ga, a Yesu di pu pye: «Kaa lemu yee wa jɛɛri ge, yee wa li cɛ wɛ. Kanhama cɛɛgbuu lemu ni n'a da ba gba ge, yee na já gba lee ni ya? Kelee nɛ na ba batize kanhama ni gberigberɛ wemu ni ge, yee na já batize yee ni ya?»³⁹ A p'i wu pye: «Uun, wèe na já.» A Yesu di pu pye: «Yi na ba gba nɛ wo cɛɛgbuu li ni. Nɛ na ba batize kanhama ni gberigberɛ wemu ni ge, yi na ba batize yee bɛ ni.⁴⁰ Ga na tiin nɛ kanige cɛ, kelee nɛ kamɛnɛ cɛ, nɛ jɛ yee tatiinyɛ yi kanvɔɔ wɛ. Piimu kaa na Kilɛ ya yee gbegele ge, pee mu yi da ba gan.»

⁴¹ Ba kalaapiire kɛ wu samaa ya yee logo wɛ, a pu logoo di yiri Yakuba ni Yohana tãan.⁴² Lee na a Yesu di pu bɛɛri yiri na jo: «Y'a li cɛ na shi wemu jɛ Yawutuu wɛ, pii p'a wii jɲuɲɔfɛɛ wee shi wu jɲuɲɔ ni ge, pee ya pu jɲuɲɔfɛɛɛ pyi wu na, pu sipyigbɔɔ p'i pu fanha shɛɛ wu na.⁴³ Ga li da ba bye mu yee tɛ ni wɛ. Yee wa funɲɔ bi jɛ wu bye sipyigbɔ, wufɔɔ wu pye pusamaa wo kapyebye.⁴⁴ Yee wa funɲɔ bi jɛ wu bye jahagbaa fɔɔ, wu pye pusamaa bɛɛri wo bulo.⁴⁵ Bani Sipya Ja wu ya ta pa kɔnhɔ sipyii di ba kapyɛɲɛ pyi wu mu wɛ. Ga w'a pa, wu ba kapyɛɲɛ pyi sipyii mu,

wu wu munaa kan l'i bye sipyiñehemεε wo juwuuro saraa.»

*Yesu ya fyen Batime cuunjo
(Macoo 20:29-34; Luka 18:35-43)*

⁴⁶ Lee kadugo na a p'i no kulo la ni, lee megeñe na Zheriko. Ba Yesu ni wu kalaapiire te ni sipyiñehemεε ya pa foro Zheriko ni we, lee bi fyen wa nidεenge ta koo li no na, wee na saraya ñeri. Wee bye Time ja Batime. ⁴⁷ W'a logo na Nazareti shεen Yesu w'a wii ge, a wu mujuu wa na: «Dawuda Ja Yesu, ñunjo ñaari na na!» ⁴⁸ Sipyiñehemεε ya jo ni wu ni na wu co wuyε na, ga, a wu sii la fara mujuu li na na yu: «Dawuda Ja, ñunjo ñaari na na!» ⁴⁹ A Yesu di yere na jo pu wu yiri. A p'i fyen wu yiri, na wu pye: «Ma hakili wu teñε, yiri! W'a ma yiri!» ⁵⁰ A wu wu fadenε wa, na sira yiri, na fulo Yesu na. ⁵¹ A Yesu di wu yege na: «Mu wa giin ne leke pye ma mu we?» A fyen wu wu no sho na: «Karamogoo, di da ñaa!» ⁵² A Yesu di wu pye: «Ta se, ma n'a daa w'a ma cuunjo.» Taapile ni a wu ganha na ñaa, na daha Yesu feni koo li na.

11

*Yesu ya je Zheruzalemu ni ba saanñe we
(Macoo 21:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19)*

¹ Ba p'a teñε Zheruzalemu na we, a p'i no Betefaje ni Betani shizhaa, Oliviye faabobonjo ki kabanugo ki ni. A Yesu di wu kalaapiire shuun wa tun, ² na pu pye: «Yi she yi ñahagbaa kulo li ni. Yi ba she jin ye li ni, yi na kafabige ka nibogoo ta wa, sipya sanha dugi ña kemu na we, y'i kee sanha yi pa naha!» ³ Sipya wa bu yi pye: «Ñaha na yee di ke sanhana we?» Yi weefoo pye: «Wεe Kafoo wu mago wu wa ki na, nime w'a da ki kurunjo na pa ma kan.»

⁴ A p'i gari, na she kafabige ka nibogoo ta kakuutorogo ka ni, na ki sanha. ⁵ Sipyii pii pu bye wa ge, a pii di pu yege na: «Yee di ke kafabige ke sanhana ñaha na we?» ⁶ A p'i pu no sho ba Yesu ya yi jo pu mu we. A pee sipyii p'i soo na p'a gaaji ni ki ni. ⁷ Ba p'a no ni kafabige ki ni Yesu yiri we, na pu fadegboyoo ya taha ki na, a Yesu di dugi ki na. ⁸ A sipyiñehemεε di pu fadegboyoo pii koo

* 11:9 Zaburuu 118:26 * 11:10 2 Samuweli 7:11-14

li ni. A pii be di weburiye kon teye ni, na yee pii koo li ni. ⁹ Pu nigariwuu, pii p'a ñaari Yesu ñahagbaa ni wu kadugo yiri ge, pee bi xhuulo na yu na:

«Kile w'a sōni! We w'a ma Kafoo mege na ge, wee ñe duba pya!»*

¹⁰ «Wu to Dawuda wo saanra te t'a ma ge, Kile wu duba ti mu.

Masōño k'a byi Kile mu fugba lii lii we ni.»*

¹¹ Ba Yesu ya je Zheruzalemu ni we, na gari Kile-peeñε pugbohoo ki ni, na she ki kabaya yi beeri wii. Lee kadugo na a wu ni wu kalaapiire ke ni shuun wu foro kari Betani ni, bani piige ki bi zhaa da wuu.

*Yesu ya nitoodige ka lañi
(Macoo 21:18-19)*

¹² Kee caña ki ñimuguro, pu na foro Betani ni, a xuugo di Yesu ta. ¹³ Na wu yaha taliige ni a wu nitoodige ka ña, weε di ñe ki na. A wu she ki wii, wu bu garaa nagoo ta ki na. Ba w'a no ki na we, wu ya yaaga ña we, fo weye ye. Bani nitoronjo pyeduun bi sanha no we. ¹⁴ Ayiwa a wu nitoodige ki pye: «Sipya da ga mu pya li nige bada we.» A wu kalaapiire t'i yee logo.

*Yesu ya Kile-peeñε pugbohoo ki pye feefee
(Macoo 21:12-17; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22)*

¹⁵ P'a no Zheruzalemu ni tuun wemu ni ge, a Yesu di je Kile-peeñε pugbohoo ki ni. Sipyii piimu pu bi bere ni zho pyi wa ge, a wu ganha na pee kori na yeege. A wu wari faaveε pu wo tabalaa pee, ni gbegbe shazheere pereveε pu wo yatiinye yi ñeri buri. ¹⁶ W'a ta soo yaaga perevoo wa shishiin wu toro Kile-peeñε pugbohoo ki kaaja ki ni we. ¹⁷ A wu sipyii pu kalaa na: «Ta li ya ka Kile Kafila wu ni we na:

«Pu na ba ne puga ki pyi

shi wu beeri wo Kile-ñerege puga we?»*

Ga yee kunni ya ki pye nagaalaa talaraga.»

¹⁸ Ba saraya ñaha shoonrivεε ñunjo fee, ni saliya karamogoloo p'a yee logo we, na ganha na wu shaa di gbo. A p'i fya wu na, bani wu kalaa wu bi sipyii pu ñuyoo co xuuni.

* 11:17 Ezayi 56:7

19 Ba yakoŋo k'a nɔ wɛ, a Yesu ni wu kalaapiire t'i foro kanha ki ni.

Yesu ya jo nitoodige ki waha wu keree na (Macoo 21:20-22)

20 Kee caŋa ki nimuguro nisɔɔgɔ ki na, na pu yaha pu na doroo koo li ni, a p'i kee nitoodige ki na k'a waha fo ki niye ye. 21 Kaa le l'a bi pye ge, a Pyɛeri funŋo di do lee na, a wu Yesu pye: «Wù Karamɔgɔ, m'a nitoodige kemu lanji ge, k'a waha!»

22 A Yesu di pu pye: «Yi dà Kilɛ na! 23 Can na n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a ke faaboboŋo ke pye: «Yiri laha naha, m'a she mayɛ wá suumɔ lɔhɔ ni ge.» Nakaara bye t'i jɛ wufɔɔ zɔ wu na wɛ, wu bi dà li na na ye w'a jo ge, na lee na bye; li na bye wu mu.

24 Lee wuu na n'a da yi jo yi mu, yi ba yaaga tuugo bɛeri jɛeri, yi dà li na na y'a kee ta na xɔ, kee na gan yi mu. 25 Yi bu yere na Kile jɛeri, na wa ta w'a kakuunɔ la pye yi na, yi lee yafa weefɔɔ mu, kɔnhɔ yi fugba To Kile wu yi bɛ wo kakuuyo yi yafa yi mu. 26 Yi bye y'i ya pusamaa wo kakuuyo yi yafani pu mu wɛ, yi fugba To Kile wu da ba yi bɛ wo kakuuyo yi yafa yi mu wɛ.»

Mii Yesu wo sefɛɛɛ ti d'a yiri wɛ? (Macoo 21:23-27; Luka 20:1-8)

27 A p'i gari Zheruzalemu ni sanha. Na Yesu yaha wu na jaari Kile-pɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni, a saraya jaha shɔɔnrivɛɛ jɔɔfɛɛ, ni saliya karamɔgɔlɔɔ, ni nɔhɔlɛɛ p'i fulu wu na, 28 na wu yege na: «Sefɛɛɛ teke gbɔɔɔ ni mu wa kii keree kii pyi wɛ? Jɔgɔ w'a kee fanha ki kan mu mu na mu w'a ki pyi wɛ?»

29 A Yesu di pu pye: «N'a da yee yege kaa nigin wa na, y'i na jɔ shɔ. Wee tuun wu ni, sefɛɛɛ temu gbɔɔɔ ni nɛ bɛ ya kii keree kii pyi ge, nɛ bɛ na tee jo yi mu. 30 Jɔgɔ wu d'a Yohana tun na w'a batizeli pyi wɛ, Kile laa sipyii? Yi na jɔ shɔ.»

31 A p'i puyɛ pye: «Wù bu jo: «Kile w'a wu tun», wu na jo: «Wee tuun wu ni jaha na yee di ya ta dà wu na-ɛ wɛ?» 32 Ga wù bu nɔhɔ jo: «Sipyii p'a wu tun...» (Pu bi fyagi sipyii pu na, bani sipyii pu bɛeri bi Yohana wii can can na Kile tudunmɔ.)

33 Lee na a p'i Yesu pye: «Wèe ya cɛ wɛ.» A Yesu bɛ di pu pye: «Ayiwa nɛ bɛ ya she,

sefɛɛɛ temu gbɔɔɔ ni nɛ bɛ ya kii keree kii pyi ge, nɛ bɛ da tee jo yee mu wɛ.»

12

Ɛɛɛɛn faapyii niguumɔ pu wo talenɛ le (Macoo 21:33-46; Luka 20:9-19)

1 Lee kadugo na a Yesu di talenɛ jɔ kɔn na yu pu mu na: «Ná wa w'a bi Ɛɛɛɛn tɛɛɛ ka shan, na ki maha ni kasɔɔgɔ ni. A w'i wege ka wolo na pye Ɛɛɛɛn wu lɔhɔ ki tawologo, na zangaso wa yàa shazhɔn wu kaa na. Lee kadugo na a wu Ɛɛɛɛn tiire tɛɛɛ ki kaa le Ɛɛɛɛn faapyii pii kenɛ ni, na gari fiige katii ni. 2 Ba Ɛɛɛɛn w'a pa le wɛ, a wu kapyebye wa tun pee Ɛɛɛɛn faapyii pu mu, na wu she Ɛɛɛɛn nilɛ wu shɔ pu mu. 3 Ga, a p'i kapyebye wu co, na wu kpɔn, na wu kewayawo yaha kari. 4 Lee kadugo na a tɛɛɛ ki fɔɔ wu kapyebye watii tun kari. A p'i wee jɔɔ bana, na wu cogana kolo. 5 A wu nɔhɔ kapyebye wa bɛ tun kari sanha. A p'i wee gbo. Lee kadugo na a wu kapyebyii nijɛhɛmɛɛ pii bɛ tun. A p'i pii kpɔn, na pii gbo.

6 «Ja nigin ye di bye tɛɛɛ ki fɔɔ wu mu, wee kaa bi dan wu ni xuuni. A wu wee tun pu mu pu bɛeri kadugo yiri, na jo: «Nɛ ja we kunni pu na zhe gbɔɔɔ taha wee na.» 7 Ga, a Ɛɛɛɛn faapyii p'i puyɛ pye na: «Cɛn wu lɔvɔɔ w'a we. Yi pa wù wu gbo, cɛn wu na bye wù wo.» 8 A p'i jafɔɔ wu co na wu gbo, na wu wá tɛɛɛ ki kadugo yiri.

9 «Wee tuun wu ni tɛɛɛ ki kafɔɔ wu da ba jaha pye wɛ? Wu na ba ba, na pee Ɛɛɛɛn faapyii pu gbo, na Ɛɛɛɛn tɛɛɛ ki kaa le piitiilee kenɛ ni. 10 Ta yee ya le kalaa Kile Kafila wu ni wɛ? na:

«Puyirilee p'a faakagerɛɛ kemu she ge, kee k'a pye puga ki gunɔmii li faakagerɛɛ ki nijɛɛ ke.

11 Li wii Kafɔɔ w'a lee pye, kakanhana li wa lii wù jaha tàan.»*

12 A Yawutuu jɔɔfɛɛ p'i ganha na cogana shaa Yesu na, bani p'a li cɛ na pee na Yesu ya talenɛ li jo wà. Ga, a p'i fya sipyiire ti na, wee tuun wu ni a p'i wu yaha wà, na gari.

* 12:11 Zaburuu 118:22-23

*P'a Yesu yege munaa pereme keree na
(Macoo 22:15-22; Luka 20:20-26)*

¹³ Lee kadugo na a p'i Farizheen pii ni Herodi wo sipyii pii tun Yesu mu, konho p'i wu co wuyε pyaa no jomō feni. ¹⁴ A p'i ba na wu pye: «Wù Karamōgō, wèe ya li cε na jo can fōō mu ne. Mu ya fyagi sipya wa shishiin na wε, bani sipyii pu beeri pu ne nigin mu mu. M'a sipyii pu fiinne na galaa be Kile koro li ni. Ayiwa l'a saha p'a munaa pereme kaan Orome saannaa Sezari mu laa, li ya saha wε? W'à yaa na pu kaan, laa wù ya yaa na pu kaan wε.»

¹⁵ Ga, a Yesu di pu shuun shuun juuro ti cε na pu pye: «Naha na y'i na no yegee wε? Yi pa ni wari deɲε nigin wa ni, di wu wii.»

¹⁶ A p'i nigin wa she wu na. A Yesu di pu pye: «Jōgō wo jaa ni wu kama pu wa we na wε?» A p'i jo: «Orome saannaa Sezari.»

¹⁷ Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Y'a Sezari wuu li kaan Sezari mu, yi da Kile be wuu li kaan Kile be mu.» A wu keree di pu nahā wō fo xuuni.

*Sadushēen p'a Yesu yege xujene li keree na
(Macoo 22:23-33; Luka 20:27-40)*

¹⁸ Lee kadugo na, nuɲofee pii bye wà, p'i ne Yawutuu, Sadushēen pu bye pii. Pee bi yu na xujene da ba bye niga na wε. A pii di ba she Yesu yiri, na she wu pye:

¹⁹ «Karamōgō, Kile tudunmōō Musa ya le nomε le ka na kan wèe mu na: «Ná wa wo ceborona bu xhu, na ta wu ya pya ta wu shō na wε, na wu wee naxhugoshō wu lō, konho wu nagoo ta di yaha wee ná wu nixhugo ki mu.» ²⁰ Lee ya bi ceboronamaa gbarashuun wa ta wà. A nizhiime wu cee leɲε, na xhu wu ya pya ta wε. ²¹ A shuun wo wu wee cee wu ninumō lō, na xhu wu ya pya ta wε. A taanri wo wu be di bye mu.

²² A pu gbarashuun wu beeri di wee cee wu leɲε toro, a pu beeri di xhu wa shishiin ya pya ta wu na wε. Lee kadugo na a cee wu be di xhu. ²³ Xuu pu canɲε ke, wee cee w'i da ba bye pu shen nigin weke wo wε? Bani pu gbarashuun wu beeri ya wu leɲε toro.»

²⁴ A Yesu di pu pye: «Le be li wa yee piinne ki kanuɲō wε? Na jo le l'a ka Kile Kafila wu ni ge, yee wa lee cε wε, y'i wa Kile wo sefere

ti be cε wε. ²⁵ Xuu pu ba ne, sipyii wa da cèe leɲε, kelee na gbaya je wε. Ga pu na ba bye ba fugba melekeε ne wε. ²⁶ Xujene li wo shizhaa na, xuu wemu ni na ki wo tire li kaa ya yu Kile tudunmōō Musa wo Kitabu wu ni ge, ta yee ya yee kalaa wε? na:

«Ne ne Ibirayima wo Kile,
ni Ishaaga wo Kile,
ni Yakuba wo Kile.»*

²⁷ Kile ne xuu wo Kile wε, ga wyii wo Kile wu ne wii. Yee ya piin xuuni.»

*Kile wo saliya nomehεe ki beeri wo nigbōō le
(Macoo 22:34-40; Luka 10:25-28)*

²⁸ A saliya karamōgō wa di pee nakaara jomō pu logo. A wu li na na Yesu ya Sadushēen pu no shō na no. A wu fulo wu na na wu yege na: «Leke l'i ne Kile wo saliya wu nomehεe ki beeri nigbōō li wε?»

²⁹ A Yesu di wu no shō na: «Saliya wu nomehεe ki beeri nigbōō li wa le na: «Izirayeli sheen yi logo: Wù Kafōō Kile we, Kafōō nigin pe wu ne wii.

³⁰ Ma Kafōō Kile wu taan ma mu ma zō wu beeri na, ni ma munaa li beeri, ni ma fungōngō ki beeri, ni ma fanha ki beeri.»*

³¹ Li shuun wuu li wa le: «Ma sipyini wu taan ma mu ba mayε pyaa ki ne wε.»*

Kile wo saliya wu nomεε la shishiin wa ye kii shuun we na wε.»

³² A wee saliya karamōgō wu Yesu pye na: «See na, wù Karamōgō, ye m'a jo ge, kanii li wa. Bani Kile ye nigin wu wa, Kile wa shishiin wa nige wee kadugo na wε.

³³ Kile na taan ma mu ma zō wu beeri na, ni ma fungōngō ki beeri, ni ma fanha ki beeri. A ma sipyini be di daan ma mu ba mayε pyaa ki ne wε, lee ya pele saraya nizogoyo ni saraya tuuyo ye beeri na.»

³⁴ A Yesu di li na na w'a wee no shō ni fungōngō fere ni, na wu pye: «Mu ni Kile saanra ti te w'a lii wε.» Na co wee tuun wu na, wa shishiin ya luu waha na wu yege nige kaa la shishiin na wε.

*Shōvōō wu ya tapye Dawudajaye nigin wε
(Macoo 22:41-46; Luka 20:41-44)*

* 12:26 Ekizode 3:6

* 12:30 Dutereɲome 6:4-5

* 12:31 Levitike 19:18; Galasi Sheen 5:14

³⁵ Na Yesu yaha wu na sipyii pu kalaa Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni, a wu pu pye: «Naha na saliya karamɔgɔlɔ p'i yu na Shɔvɔ wu ya ta sii pye watii Dawuda ja ye kadugo na-ε wε? ³⁶ Dawuda ye pyaa ya jo Fɛfɛɛɛɛ Munaa fanha ni na:

«Kafɔ Kile ya yi jo nε Kafɔ mu na:
Tiin saanra tatɛɛngɛ ki ni na kanige cɛ,
fo di ba ma pɛɛn pu tirige na pa le
ma tɔɔyɔ nɔhɔ ni.»*

³⁷ Dawuda ye pyaa ya Shɔvɔ wu pyi Kafɔ, wee tuun wu ni, w'a jɔ pye dii wu ja ye nigin wε?»

Yesu ya pu kaala ni saliya karamɔgɔlɔ pu kaa ni
(Macoo 23:1-36; Luka 20:45-47)

Yesu kafila wu logo bi dan sipyii pu bɛɛri ni xuuni. ³⁸ A wu yi jo pu mu wu kalaa wu ni na: «Y'a yiyɛ kasɛri saliya karamɔgɔlɔ pu na. Na fadɛdɔnyɔ leni na jaari, ni sipyii na gbɔɔrɔ fɔ kaan pu mu pinnɛɛ kpɛɛnyɛ na, lee l'a dan pu ni. ³⁹ Kile-pɛɛɛɛ piyɛyɛ yi wo nahagbaa tatiinyɛ, ni yalicensɛ wo tatiinceye bɛ di dan pu ni. ⁴⁰ P'a naxhugoshaa kɛɛɛ yanmuyɔ bɛɛri shuu pu na. Lee kadugo na p'a shɛ mɔ Kile-ɲɛɛɛɛ na, kɔnhɔ p'i puyɛ shɛ see sipyii. Pu jaagi kanhama na ba golo fo xuuni.»

Naxhugoshɔ wu Kile yakanga
(Luka 21:1-4)

⁴¹ A Yesu di diin Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni, na saha ni yakanya yi tayahana keshi wu ni, na sipyii pu wari wu yahagana li wii. Naafuu fɛɛ niɲɛhɛmɛɛ bi wari niɲɛhɛmɛ leni wu ni. ⁴² A naxhugoshɔ la baa fɔɔ wa bɛ di ba, na wari tuunɔɔ nifɛnhɛfɛnhɛɛɛ shuun le wu ni. Wee wari wu bi laha tama nigin shishiin na wε.

⁴³ Wee tuun wu ni a Yesu di wu kalaapiire ti yiri na yi jo pu mu na: «Can na n'a da yi jo yi mu, we naxhugoshɔ la baa fɔɔ we ya lemu le keshi wu funɲɔ ni ge, lee ya ɲɛhe pusamaa bɛɛri wuu li na. ⁴⁴ Bani pu bɛɛri ya wolo wolo pu naafuu ni na kan. Ga wee kunni ni wu la baara ti ni, lemu bɛɛri li ɲɛ wu mu wu ɲɔshaga wuu ge, w'a lee bɛɛri kan.»

* 12:36 Zaburuu 110:1

13

Yesu ya Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ja wu jo
(Macoo 24:1-2; Luka 21:5-6)

¹ Yesu nivorowo Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni, a wa di wu pye wu kalaapiire ti ni na: «Wu Karamɔgɔ, ye kageegbɔyɔ ye ni ye piyɛyɛ ye yerenɛgana wii sa!» ² A Yesu di wu pye: «Mu ɲii wa ye pugbɔyɔ ye bɛɛri ni gɛ? Kagerɛɛɛ ka shishiin wa da ba gori naha ka ɲunɲɔ ni wε. Yi bɛɛri na ba do fɛfɛɛɛ.»

Keree kiimu na ba byi sani kɔɲɔ ki xɔ ge
(Macoo 24:3-14; Luka 21:7-19)

³ Na Yesu nidɛɛngɛ yaha Oliviye faabobɔɲɔ ki na Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ɲaha tii wu ni, a Pyɛɛri, ni Yakuba, ni Yohana, ni Andire ye di ba wu yege pu ye na na: ⁴ «Kee keree kii na ba bye tuun wemu ni ge, wee shɛ wu na! Naha sheshɛɛɛ tekɛ t'i da ba li shɛ na kee keree kii pyeduun w'a nɔ wε?»

⁵ Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Y'a yiyɛ kasɛri! Yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu yi piinɲɛ wε! ⁶ Sipyii niɲɛhɛmɛɛ na ba ba ni nɛ mɛgɛ ni, na yu: «Nɛ wu ɲɛ wii». Pu na ba sipyiɲɛhɛmɛɛ piinɲɛ. ⁷ Yi ba kashɛn keree nuri, na kashɛn gbegemɛ keree nuri tuun wemu ni, yi funyɔ ganha da bɛn wε. Li waha l'i waha, kee keree k'a yaa na pye, ga lee di wa da ba bye taaxɔɔ li wε. ⁸ Shi wa na ba yiri shi watii kaa na. Saanra ta na ba yiri saanra tatii kaa na. Niɲɛ cɛɛɛɛ na ba byi tɛyɛ ya ni, na fara xuugbɔhɔ bɛ na. Kee wa kanhama pu keree ɲɔkɔɔnrɔ yɛ, ba cee laa ma yiri mɛ wε.

⁹ «Ga yi da yiyɛ kasɛri, bani sipyii na ba yi leni kiirikɔɔn kuruyo yi kɛɛ ni. Pu na ba yi kpɔɔn xuuni Kile-pɛɛɛɛ piyɛyɛ yi ni. Pu na ba se ni yi ni gbafɛnɛɛɛɛ ni saannaa mu nɛ mɛgɛ wuu na. Lee na ba bye kaɲunɲɔ yi na Kile wo Jozaama pu jo pu mu. ¹⁰ Yani kee keree kii ki pye ge, li waha l'i waha, Jozaama pu yɛɛ ya yaa na fɛnhɛ jo shi wu bɛɛri mu. ¹¹ Pu ba yi conɛ, na yi leni keye ni tuun wemu ni, yi niɲɔyɔ ganha bu da bye yi mu funzhaga wε, ga jomɔ pe pu da ba digi yi funyɔ ni wee tuun wuyɛ pyaa ni ge, yi pee jo, bani yiyɛ pyaa wa da ba bye pu jovɛɛ wε, fo Fɛfɛɛɛɛ Munaa.

¹² «Ceboro na ba wu ceboro le kɛɛ ni, kɔnhɔ p'i wu gbo. To na ba lee tuugo pye

wu pya na. Nagoo be na ba yiri pu sefee feni, kōnhō p'i pu gbo. ¹³ Sipyii beeri na ba yi kō ne mege wuu na, ga wemu bu já luu mara fo na she nō li tēhēne na, weefō na ba shō.»

Kapyebaagaa
(Macoo 24:15-28; Luka 21:20-24)

¹⁴ «Ayiwa gyee gi pyevō wu ya yaa w'a jaa xuu wemu ni we, yi ba wu niyerege jaa wee xuu wu ni. (Wa bi yi kalaa, wufō wu yi naha ce!) Wee tuun wu ni, piimu na ba bye Zhude fiige ki ni ge, pee di ba fe p'a se faaboboyo xuu ni. ¹⁵ Lee ba wemu ta katanja nuṅṅo ni, wu ganha bu da digi jé wu puga ni di wu yereye lō we. ¹⁶ Wemu je kereye ni ge, wee ganha bu guri di ba wu fadenē lō we. ¹⁷ Bōngō na ba bye lahaa fee ni puṅmaraya fee wogo yee caya yi na. ¹⁸ Y'a Kile jeeeri kōnhō kee keree ki ganha ba saha ni wiire tuun ni we. ¹⁹ Bani kanhama na ba bye yee caya yi na pemu tuugo sanha bye ja we, na co fo Kile ya koṅṅo sii tuun wemu ni ge, fo na pa nō niṅaa na. Pee kanhama pu tuugo di wa da bye be nige bada we. ²⁰ Kafō da bye wu ya wolo kee cabyaa ki ni we, sipya wa shishiin bi da zhō we. Ga sipyii piimu naha w'a bulo ge, pee wuu na w'a kii wolo kee cabyaa ki ni. ²¹ Ayiwa, wa ba yi pye wee tuun we ni na: «Yi wii, Shōvō wu wa naha.» kelee «Yi wii me, wu we me.» Yi ganha bu dà yee na we! ²² Bani kafinejuu pii na ba yiri, na puyē pye shōvee ni Kile tudunmō. Pu na ba naha sheshēere keree ni kakanhaṅaa pyi kōnhō p'i sipyiire ti piinne. Kile ya sipyii piimu naha bulo ge, nago ba pu da já ba pee be piinne we, pu bi da ba pee be piinne. ²³ Yee kunni p'a yiye kaseri de! Ne kii keree kii beeri jo yaha yi mu.»

Sipya Ja nibaṅa keree
(Macoo 24:29-31; Luka 21:25-28)

²⁴ «Yee caya yi na, pee kanhama pu nidorogo na, «Nibiige na ba jé caṅa ki ni; yēṅe wa da kpēngē yeege we; ²⁵ wōrō ki na ba do na yiri fugba we ni; fugba wu sefee ti na ba jēle.»* ²⁶ «Wee tuun wu ni sipyii na ba Sipya Ja nibawo ja fugba nahaya ye na ni sefee ti beeri, ni nōrō nigbō ni. ²⁷ W'a piimu naha

bulo ge, wu na ba mēlekēe tun pu pee pinne, na yiri koṅṅo ki kabaya shishēere wu beeri na, na li jō kōn jine ke tēhēne le na, fo fugba we tēhēne le.»

Kalaa wemu ya daa nitoodige keree na ge
(Macoo 24:32-35; Luka 21:29-33)

²⁸ «Naha sheshēere ta te nitoodige shizhaa na. Ki geye ba jō kōn na funni tuun wemu ni, yi wa ma li ce na ki nagoo pyeduun w'a tēne. ²⁹ Mu li wa, yi ba kii keree kii jaa ki na byi tuun wemu ni, y'i li ce na Sipya Ja w'a tēne na xō, na w'a nō xō kuṅṅo li jō na. ³⁰ Can na n'a da yi jo yi mu, sipyii pii pu wa niifēere ni nime ge, pee beeri wa da xhuu we, yani kii keree kii beeri jō ki fa ge. ³¹ Fugba we ni jine ke na ba doro, ga ne jomō pe wa da doro bada we.»

Wa ya kee caṅa ke, ni wee tuun we ce we
(Macoo 24:36-44)

³² «Ga sipya wa shishiin wa kee caṅa ke ni wee tuun we ce we, ali fugba mēlekēe pu be we, Kile Ja wu be we. To Kile ye nigin pe w'a kee caṅa ke ni wee tuun we ce. ³³ Y'a yiye kaseri, y'i diin yaha jii na! Bani yi wa lee kaa li nōduun ce we. ³⁴ Li na ba bye ma na jo ná wa nigaraga kulo ni, wee nivorogo ya wu yanmuyō beeri kaa le wu kapyebyii kenē ni, na pu beeri nigin nigin wu nibyii she pu na, na yi jo puga ki kuṅṅosigime wu mu na wu tiin yaha jii na.

³⁵ «Lee wuu na yi kori yaha jii na, bani puga ki kafō wu na ba ba yakōṅṅo la, jine na la, xhupee mehēe suduun ni la, jisōṅṅo na la, yi wa ce we. ³⁶ Wu ganha ba yi fo, wu yi niṅmunuyō ta we. ³⁷ Ye n'a yu yi mu ge, yee n'a yu sipyii pu beeri mu: «Yi kori yaha jii na!»»

14

Yawutuu nuṅṅafee p'a woni pye Yesu kaa na
(Macoo 26:1-5; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53)

¹ Cabyaa shuun ye wu bye pu ni Nuwuuro, ni Shizhenhere Baa Buuri Kalene li te ni. Saraya naha shōnriwee nuṅṅafee ni saliya karamōṅṅō pu bi cogana shaa Yesu na p'i wu peele co ṅmōhōrō ni, p'i wu gbo. ² A p'i

* 13:25 Ezayi 13:10; 34:4

jo: «Wù ganha bu wu co kalenε li ni wε, kǎnhǎ tunmǎ ganha bu yìri sipyiire ti tε ni wε.»

*Cee wa ya lasikoli wo Yesu jũnjǎ ni
(Macoo 26:6-13; Yohana 12:1-8)*

³ Na Yesu yaha wu na li Bɛtani kulo li ni Simǎ kaban, togo k'a fɛnhε wemu co toro ge, a cee wa di ba ni lasikoli gboro la ni. Lee bi jɪ pɛɛwa lasikoli wa na wemu mɛgɛ ki jɛ na naari ge. A cee wu lee lasikoli gboro li jǎ waa, na li funjǎ lasikoli wu wo Yesu jũnjǎ ni.

⁴ Sipyii pii pu bye wà ge, a pii logoo di yìri, na ganha na puyɛ pyi: «Te lasikoli kakara te wo jũnjǎ jɛ lekε wε? ⁵ We lasikoli we bi da já bɛɛ na toro wari kabɔfonjǎ kɛɛɛ shishɛɛɛ ni kaguro (w 45.000) shishiin tǎan, na wee kan funmǎ fɛɛ mu.» A p'i jo ni wee cee wu ni xuuni.

⁶ Ga, a Yesu di jo: «Yi laha wu na! Naha na y'i we cee we zǎ tɛnri wε? Go kasaana w'a pye mε nε na. ⁷ Funmǎ fɛɛ na da daa yee tɛ ni tuun bɛɛri ni. Tuun bɛɛri bu yee taan, yee na já kasaana pye pu na. Ga nε kunni wa da ba bye yee tɛ ni tuun bɛɛri ni wε. ⁸ Wu se kaa w'a pye. Na gbo wo lasikoli w'a wo na na, yani di ba xhu ge. ⁹ Can na n'a da yi jo yi mu jo xuu bɛɛri ni Kile wo Jozaama p'a jo ke konjǎ ke na ge, le we cee we ya pye ge, li bɛ na baari wà, na sipyii pu funjǎ tirige ni wu kaa ni.»

Zhuda Isikariyǎti funjǎ ya pye wu Yesu nǎhǎ yaha

(Macoo 26:14-16; Luka 22:3-6)

¹⁰ Zhuda Isikariyǎti we wu bye wu kalaapiire kε ni shuun wu wa nigin ge, wee ya shε saraya jaha shǎnrivɛɛ jũnjǎfɛɛ pu mu na wu da Yesu le pu kenε ni. ¹¹ P'a wu jomǎ pu logo ge, a lee di daan pu ni xuuni. A p'i jǎmɛɛ lǎ wu mu na pee na ba wari kan wu mu. A Zhudasi di ganha na pyegazaana shaa wu Yesu le pu kenε ni.

P'a Bulooro Nuwuuro ti wo Kalenε li yalige ki li shiizhan

(Macoo 26:17-25; Luka 22:7-14,21-23; Yohana 13:21-30)

¹² Shizhenhɛɛ Baa Buuri wu wo Kalenε li cazhiige ke, kemu na jũwuuro ti wo saraga dubyapige ki ma gbo ge, a Yesu kalaapiire t'i wu yege na: «Ma funjǎ wa wù she

Nuwuuro ti wo Kalenε li yalige ki gbegele xuu wekε ni wε?»

¹³ A Yesu di shuun wa tun wu kalaapiire ti ni, na yi jo pu mu na: «Yi shε kanha ki ni. Yi na zhε saha ni ná wa ni w'a lǎhǎ shǎǎ tugo, y'i daha wee fɛni. ¹⁴ Wu ba shε jé puga kemu ni, y'i kee puga ki kafǎǎ pye: «Wù Karamǎgǎ w'a jo na wu ni wu kalaapiire ti na ba Nuwuuro ti wo Kalenε li yalige ki li puga kemu ni ge, na mii ki wa wε?» ¹⁵ Wu na pugbǎhǎ ka shε yi na zangaso wu ni. Yɛɛyɛ wa ki ni, k'a gbegele yaha. Y'i Nuwuuro ti Kalenε li yalige ki gbegele wù mu wà.»

¹⁶ A kalaapiire t'i yìri kari kanha ki ni, na shε keree ki ta ba Yesu ya yi jo pu mu wε. A p'i Nuwuuro ti wo Kalenε li yalige ki gbegele wee xuu wu ni.

¹⁷ Ba piige k'a pa wǎ wε, a Yesu ni wu kalaapiire kε ni shuun wu ba. ¹⁸ Na pu yaha lige ki na, a Yesu di ba jo: «Can na, n'a da yi jo yi mu, wa na ba nε le kenε ni yee ni, wemu w'a li ni nε ni ge.»

¹⁹ A kalaapiire ti jahaya di danha, na ganha na wu yegee nigin nigin, na: «Nε wi ya?»

²⁰ A Yesu di pu jǎ shǎ na: «Yee kε ni shuun wu wa wu wa, wemu w'a wu kenε ki le golɛgɛ ki ni ni nε ni ge. ²¹ Sipya Ja wu na ba xhu ma na jo ba l'a ka wu shizhaa na wε. Ga wemu w'a da ba Sipya Ja wu le kenε ni ge, bǎǎngǎ ki jɛ weefǎǎ wogo. Ali wee ná wu da bye pu ya wu se bε wε, lee bi da bǎrǎ wu mu.»

Kafǎǎ fɛfɛɛɛ yalige ki keree

(Macoo 26:26-30; Luka 22:15-20; 1 Korɛnte Shɛɛn 11:23-25)

²² Na pu yaha lige ki na, a Yesu di buuri wa lǎ, na baraga taha Kile na, na wu kɛgi kɛgi na kan wu kalaapiire ti mu, na pu pye: «Yi wu lǎ, nε ceepuuro ti wa te!»

²³ Lee kadugo na a wu ɛɛɛɛn lǎhǎ cɛɛgbuu li lǎ, na baraga taha Kile na, na li kan pu mu. A pu bɛɛri di ka gba.

²⁴ A Yesu di pu pye: «Nε shishan pu jɛ pe, Kile wo karijɛɛgɛ jǎmɛɛ li wo shishan pe. Sipyijɛhɛmɛɛ wuu na p'a wo. ²⁵ Can na, n'a da yi jo yi mu, n'a da ɛɛɛɛn lǎhǎ gba nige wε, fo cana kemu n'a da ba ki nivonjǎ gba Kile wo saanra te ni ge.»

²⁶ Ba p'a li xhə wε, na Kile masəŋə yoyo cee. Lee kadugo taaan a p'i foro kari Oliviyi faabobonɔ ki na.

Yesu ya jo na Pyeri na ba foro wee kaa taaan
(Macoo 26:31-35; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38)

²⁷ A Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yee beeri na ba baa na ne ye nigin yaha, bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Ne na ba yatənahama wu gbo; dubyaa pu beeri na baa caaga.»*

²⁸ Ga ne ba je na foro xu ni tuun wemu ni, ne na doru yi jaha na Galile fiige ki ni.»

²⁹ A Pyeri di wu pye: «Ali pusamaa beeri jehε baa na ma wá, n'a da ga ma wá wε.»

³⁰ A Yesu di wu pye: «Can na n'a da yi jo ma mu, njaa wo piige ke ni yani xhupeshiilee ni shuun wuu pu pa mehεε su ge, mu na ba foro ne kaa taaan tənii taanri na mu ya ne ce wε.» ³¹ Ga, a Pyeri di yi jo wu mu sanha na yi waha xuuni na: «Ali li mehε yaha ne wu xu be ni mu ni, n'a da ga foro ma kaa taaan wε.» A pusamaa beeri di yee ninuyə jo mu.

Yesu ya Kile jeri Zhetisemanε tiire tεge ki ni
(Macoo 26:36-46; Luka 22:39-46)

³² Lee kadugo na a p'i gari xuu wa ni wemu mεge ki je na Zhetisemanε ge, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yi tiin naha, di she Kile jeri.» ³³ A wu gari wà ni Pyeri, ni Yakuba, ni Yohana ni. A l'i sii wu funjə cənri fo xuuni, na wu jaha be tanha. ³⁴ A wu pu pye: «Ne zə we beeri w'a tanha fo ne na zhaa di xhuu. Yi tiin naha, y'i gori yaha jii na!»

³⁵ A wu she jaha na jeri na do jinε na, na Kile jeri na li bi da já bye, wee tuun wu wo kanhama p'i doru wu jujə ni. ³⁶ A wu jo: «Na To, kaa la shishiin ya mu jani wε, le kanhama ceεgbuu le sanha lii na na. Lee be na, ne wo jidaan ganha bye wε, fo mu wo jidaan.»

³⁷ A Yesu di guri pa wu kalaapiire taanri wu yiri, na ba pu ta p'a ηmunə. A wu Pyeri pye: «Simə, m'a ηmunə ge? Mu ya já kori yaha jii na na ali leeri nigin be pye-e ya?

³⁸ Yi tiin yaha jii na y'i da Kile jeri, kənhə Shitaanni ganha bu se ta yi na wε. Sipya

munaa ya səə, ga wu ceepuuro fanha k'a cεre.»

³⁹ A wu laha pu taaan sanha na Kile jeri, na guri pee jonumə pu na. ⁴⁰ Lee kadugo na a wu guri pa sanha wu kalaapiire ti yiri, na ba pu ta p'a ηmunə sanha, bani ηmunumə pu bi shə pu ni. A p'i bye pu ya ce dii pu da wu jə shə wε.

⁴¹ A wu ba tənii taanri wuu li ni na pu pye: «Yee wa ηmunə sanha na ηmoni ge? L'a yaa, tuun w'a nə. Li wii, Sipya Ja wu na ba jé jurumupyii pu keje ni. ⁴² Yi yiri wu da se! We w'a da na le keje ni ge, w'a nə.»

Yawutuu p'a Yesu co
(Macoo 26:47-56; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12)

⁴³ Na Yesu yaha pee jomə pu na, taapile ni a Zhudasi di nə, wee je kalaapiire ke ni shuun wu wa nigin wa. A wu nə ni sipyiηehemεε pii ni. Njəparaa ni pubegee ki bye pee mu. Saraya jaha shəənriwεε jujəfεε, ni saliya karaməgələə, ni nəhələε pu bi pee tun.

⁴⁴ Zhudasi wemu wu bi da ba Yesu le keje ni ge, wee bi jaha sheshεere ta she sipyiire ti na na: «Di ba she jəsəənri fə kan ná wemu mu, y'i wee co, wee wu wa. Yi kaseεge yaha wu na xuuni, yi da gaanji ni wu ni.» ⁴⁵ A Zhudasi di dii Yesu na taapile ni, na wu pye: «Karaməgə!» Na jəsəənri fə kan wu mu. ⁴⁶ Ba lee ya pye wε, a p'i fulo Yesu na, na wu co. ⁴⁷ A Yesu wo sipya nigin wa di wu ηməpara kəngi, na saraya jaha shəənriwεε wo jujəfəgbə wu wo kapyebye niwεje paa laha.

⁴⁸ A Yesu di pu pye: «A yee di ba ni ηməparaa, ni pubegee ni ne taconə ni, ma na jo kakuubye di je ya? ⁴⁹ Ne bi bye ni yee ni caja beeri, na sipyii kalaa Kile-pεεje pugbəhə ki ni, yee di ya ne co wε. Ga l'a pye, kənhə Kile Kafila wu jə di fa.» ⁵⁰ A wu kalaapiire ti beeri di baa, na wu yaha wà.

⁵¹ A lewəə wa di daha Yesu feni, fatəŋə ye ki bi mugile wu na. A shen nigin wa di wu co sipyii pu ni. ⁵² A wu wu fatəŋə ki yaha wee keje ni, na baa kari ni ceepile ni.

* 14:27 Zakari 13:7

P'a she ni Yesu ni Yawutuu wo kiirikɔɔn pu mu
(Macoo 26:57-68; Luka 22:54-55,63-71; Yohana 18:13-14,19-24)

⁵³ A p'i gari ni Yesu ni saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu kaban. Saraya naha shɔɔnrivɛɛ ɲuɲɔfɛɛ, ni nɔhɔlɛɛ, ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu bɛɛri di puyɛ pinne wà. ⁵⁴ A Pyɛɛri di laraga kɔn pu na, na daha pu fɛni, fo na she jé saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu wo kaanɔ ki ni, na diin gɛdii pu tɔan na na wahani.

⁵⁵ Saraya naha shɔɔnrivɛɛ ɲuɲɔfɛɛ pu fara kiirikɔɔn kurunɔ ki na, pee bi sɛɛri kaa la shaa Yesu fɛni kɔnhɔ p'i wu gbo, ga pu ya li ta wɛ. ⁵⁶ Sipyiɲɛhɛmɛɛ ya kafinɛyɛ sɛɛri keree pye Yesu fɛni, ga pu jomɔ pu bi puyɛ kaala.

⁵⁷ A sipyii pii di yiri na kafinɛyɛ taha Yesu na na: ⁵⁸ «W'a yi jo wɛɛ ɲii na na: «Sipyii p'a ke Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ kemu yerenɛ ge, nɛ na ba kee ja, na katii yerenɛ cabyaa taanri funɲɔ ni, sipyii keye ya kemu yerenɛ wɛ.»» ⁵⁹ Ga lee bɛ na, pu sɛɛri keree ki jomɔ pu ya pye nigin wɛ.

⁶⁰ Wee tuun wu ni a saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu yiri yere sipyii pu ɲiɲɛ ni, na Yesu pye: «Jomɔ pemu bɛɛri pii sipyii pii wa yu mu shizhaa na ge, mu wa da pu ɲɔ shɔ-ɛ gɛ?» ⁶¹ Ga, a Yesu di cari wuyɛ na, wu ya yaaga jo wɛ.

A saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu wu yege sanha na: «Ta mu wu ɲɛ Shɔvɔɔ we, duba fɔɔ Kile Ja we?»

⁶² A Yesu di wu ɲɔ shɔ na: «Uun, were nɛ wa. Yi na ba Sipya Ja wu nidɛɛngɛ ɲa Se Bɛɛri Fɔɔ Kile kanige cɛ. Yi na ba wu nibawo ɲa bɛ sanha fugba ɲahaya ye na.»

⁶³ Lee na a saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu wuyɛ pyaa wo fadenɛ shɛngi loyire kenɛ ni, na jo: «Naha fɛni wù ɲɛ sanha sɛɛrɛɛ pu mu wɛ? ⁶⁴ Yi niwegee wa wu Kile mɛkyɛɛgɛrɛ jomɔ ni. Yee di wa yeke yu wɛ?»

A pu bɛɛri di wu jaagi na w'a yaa na wu gbo. ⁶⁵ A pii di ɲɔlɔhɔ tugi wu na. A p'i Yesu naha pɔ, na wu kpɔɔn ni kaguruyo ni, na wu pye: «Ma kpɔɔnvɔɔ wu mɛgɛ yiri wù mu?» A gɛdii pu bɛ di Yesu kpɔɔn ni pu keye ni.

Pyɛɛri ya foro Yesu kaa tɔan
(Macoo 26:69-75; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Na Pyɛɛri yaha saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu kaanɔ ki ni, a saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu wo kapye-byezhɔ wa di yiri wà zangaso wu fugba ni, na tigi ɲiɲɛ ki na. ⁶⁷ A wee di ba Pyɛɛri ɲa wu na na wahani, na wu wii xuuni na wu pye: «Mu bɛ wu bye ni Nazaretɛ shɛɛn Yesu ni.» ⁶⁸ Ga, a wu foro wu kaa tɔan na jo: «Ye mu wa yu ge, nɛ yi cɛ wɛ, nɛ yi ɲaha cɛ wɛ.» Lee kadugo na a wu foro kari kpaan li ni, a xhupeshiimɛ di mɛɛ su.

⁶⁹ A kapyebyezhɔ wu wu ɲa sanha na yi jo wee xuu wu wo sipyii pu mu na: «We ná we bɛ wu wa pu ni.» ⁷⁰ A Pyɛɛri di foro Yesu kaa tɔan sanha.

Ba jɛri ya pye wɛ, piimu pu bi yere Pyɛɛri tɔan ge, a pee bɛ di wu pye: «Nakaara baa mu bɛ wu wa pu ni, bani Galile shɛn mu bɛ ɲɛ.» ⁷¹ Ga, a Pyɛɛri di gaa na wuyɛ lanɲi na jo: «Ná wemu kaa yi wa yu ge, nɛ wu cɛ wɛ.»

⁷² Taapile ni a xhupoo di mɛɛ su xhupeshuun wuu na. A Pyɛɛri funɲɔ di do ni Yesu jomɔ pu ni na: «Yani xhupeshiilee ni shuun wuu pu pa mɛhɛɛ su ge, mu na ba foro nɛ kaa tɔan tɔɔɲii taanri na mu ya nɛ cɛ wɛ.» A mɛɛ di shɔ wu na.

15

P'a she ni Yesu ni Pilate mu
(Macoo 27:1-2,11-14; Luka 23:1-5; Yohana 18:28-38)

¹ ɲisɔɔgbɔhɔ ki na a saraya naha shɔɔnrivɛɛ ɲuɲɔfɛɛ, ni nɔhɔlɛɛ, ni saliya karamɔgɔlɔɔ, ni kiirikɔɔn kurunɔ ki bɛɛri, a pee di puyɛ pinne, na puyɛ ɲa. A p'i Yesu pɔ, na she wu le Pilate kenɛ ni.

² A Pilate di wu yege na: «Yawutuu wo saan mu ɲɛ ya?» A Yesu di wu ɲɔ shɔ na: «Uun, ba ma wa yi yu wɛ, wee nɛ ɲɛ.»

³ A saraya naha shɔɔnrivɛɛ ɲuɲɔfɛɛ p'i wu tɔɔgɔ le ni jomɔ ɲiɲɛhɛmɛ ni. ⁴ A Pilate di wu pye sanha na: «Mu wa da ɲɔshɔɔrɔ ta shishiin pye-e ya? P'a keree kiimu taga na mu tɔɔgɔ leni ge, mu wa kee nuri-i gɛ?» ⁵ Ga Yesu ya wu ɲɔ shɔ wɛ, a lee di bye kakanhana Pilate mu.

P'a Yesu jaagi na pu wu gbo
(Macoo 27:15-26; Luka 23:13-25;
Yohana 18:39-19:16)

⁶ Ayiwa kaa la bi tee na byi Yawutuu pu mu, lee jε yee bεeri pu bu kasolemε wemu sha Pilate mu pu Bulooro Nuwuuro Kalenε li ni, w'a wee yaha. ⁷ Ná wemu mεge ki jε na Barabasi ge, wee ni wu n'a she pyenii bi bye kaso ni wee tuun wu ni. Pee wa bi sipya wa gbo pu wo n'a she wu funɔ ni. ⁸ A sipyiire t'i gari Pilate yiri na she wu jεeri na w'a tee na kaa lemu pyi pu mu ge, na wu lee pye.

⁹ A Pilate di pu jɔ shɔ na: «Yi la jε di Yawutuu pu wo saan wu yaha yi mu ya?»

¹⁰ Bani Pilate bi li cε na Yesu wo jεpεen na saraya jaha shɔnrivεε jɔɔfεε p'a bi wu le wee kenε ni. ¹¹ Ga, a saraya jaha shɔnrivεε jɔɔfεε p'i sipyiire ti sɔn, na pu Pilate jεeri na wu Barabasi yaha.

¹² A Pilate di pu pye sanha na: «Yawutuu pu wo saan wu wi ge, di leke pye wu na wε?» ¹³ A p'i xhuulo sanha na jo: «Wu kori tige na!» ¹⁴ A Pilate di pu yege na: «Kakuunɔ leke wu d'a pye wε?» Ga, a p'i xhuulo xuuni na toro taashiine li tãan na: «Wu kori tige na!»

¹⁵ Pilate funɔ bye wu sipyiire ti wo jidaan pye. Lee wuu na w'a Barabasi yaha, na Yesu kan p'a kpɔn ni susɔlɔ ni, na wu le pu kenε ni pu kori tige na.

Sɔrsii p'a Yesu la wolo
(Macoo 27:27-31; Yohana 19:2-3)

¹⁶ A sɔrsii p'i gari ni Yesu ni gbafeɛeri wu kaɔɔ ki ni, na pu kurunɔ ki sɔrsii pu bεeri pinne wã. ¹⁷ A p'i saanra fadeboronɔ nijiga ka le wu na, na xhuyo shin na pye saanra jɔdɔnɔ, na lee tɔ wu jɔnɔ ni. ¹⁸ Na fò kan wu mu na: «Naabye, Yawutuu saan!»

¹⁹ A p'i ganha na wu kpɔn jɔnɔ ke ni ni wahagaan ni, na jɔlɔhɔ tugoo na woni wu na, na leele wu fεε ni, na li pye kanna p'a wu pεle. ²⁰ P'a wu la wolo xɔ ge, na kee fadeboronɔ nijiga ki wolo wu na, na wuyε pyaa wo fãya yi le wu na, na foro ni wu ni kanha ki ni, p'i she wu kori korikoritige ki na.

P'a she Yesu kori tige na
(Macoo 27:32-44; Luka 23:26-43;
Yohana 19:17-27)

²¹ Ayiwa, na pu yaha pu na gaanji, a p'i ná wa ja w'a yiri wu kereye ni na doroo, wee mεge ki bye na Simɔ. Sirine kulo li shen w'a bye wii. Alεkisandire ni Urufusi ye to wu bye wii. A sɔrsii p'i wee karamu w'a Yesu korikoritige ki lɔ. ²² A p'i gari ni Yesu ni xuu wa ni, wee mεge jε na «Goligota», lee kɔri jε «Nugɔrɔgɔ xuu.» ²³ A p'i duven suri durɔgi losorogo ka ni na kan wu mu na wu yee gba, ga Yesu ya ta sɔɔ na yi gba wε. ²⁴ A p'i wu kori tige na, na wu fãya yi shan tahaa tahaa. A pu bεeri di kagaangaa lɔ, na kee pinne kan wa mu w'a shan shan fãya tahaa ki jɔnɔ ni. A p'i yi lɔ, wa bεeri w'a wu wo kagaan woyo lɔ.

²⁵ P'a wu kori tige ki na tuun wemu ni ge, lee ya pye jisɔgɔ tuunɔ jɔni gbarashεεε wu na. ²⁶ P'a wu jaagi lemu na ge, na lee ka na: YAWUTUU WO SAAN WE.

²⁷ A p'i kakuubyii shuun kori tiye na Yesu tãan, nigin wa bye wu kanige cε, nigin wa di jε wu kamεnε cε. [²⁸ Lee na Kile Kafila w'a yemu jo na pu na ba wu tɔrɔ le kakuubyii ni ge, yee jɔ ya fa.] ²⁹ Kodoroloo pu bi pu juyɔ kori, na wu shehele, na yu: «Uun, mu wemu w'a jo na mu na Kile-pεεnε pugbɔhɔ ki ja, na ki yerenε sanha cabyaa taanri funɔ ni ge. ³⁰ Mayε shɔ sa! Tigi laha tige ki na!»

³¹ Saraya jaha shɔnrivεε jɔɔfεε ni saliya karamɔgɔlɔ pu bε bi Yesu la wo puyε tε ni, na puyε pyi na: «W'a sipyii piitiilee shɔ, ga w'a da já wuyε shɔ wε, ³² Shɔvɔ we wu jε Izirayeli wo saan wu ge, wu tigi laha nime korikoritige ki na, kɔnhɔ wu wu ja wu dà wu na.» Namaa shuun wemu p'a kori ni wu ni ge, pee bε bi wu fanri.

Yesu xugana
(Macoo 27:45-56; Luka 23:44-49;
Yohana 19:28-30)

³³ Ba caɔa k'a pa nɔ midi na wε, a nibiige di jé fiige ki bεeri ni, fo na she nɔ yakonɔ tuunɔ jɔni taanri wu na. ³⁴ Ba yakonɔ ki wo tuunɔ jɔni taanri w'a pa nɔ wε, a Yesu di ba mujuugbɔ wá na: «Eli, Eli, lama sabakatani?» Lee kɔri jε: «Na Kile, Na Kile, jaha na ma d'a na yaha wε?» ³⁵ Piimu niyereye yi bye wã ge, ba pii ya lee mujuu li logo pee ni wε, na jo: «Wii, Kile tudunmɔɔ Eli w'a yiri.» ³⁶ A shen nigin wa di baa kari pu ni, na she yoro fyenmi vinεgiri ni, na tee

migile kagaantɔngɔ ka na, na shɛ gan Yesu mu wu sɔn. A wee ná wu jo: «Yi yere wù wu wii Eli bu da wu na da ba wu tirige.» ³⁷ Ga, a Yesu di mujuugbɔɔ wá, na xhu. ³⁸ Taapile ni a Kilɛ-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki nahaparaga fãja nigbilege k'i daa shuun, na lɔ fugba wu na fo jɪɲɛ ke. ³⁹ Sɔrɔsɪi jɪɲɔfɔɔ we niyerege ki bye na saha ni Yesu ni ge, wee ya wu ja w'a sipile wá na xhu ge, a wu jo: «Can na, Kilɛ Ja yɛ pyaa ki bye we ná we.»

⁴⁰ Cèe pii bɛ bi yere taliige ni na kii keree kii wii. Pii mɛyɛ yi wa ye pu ni: Magadala shɛɛn Mariyama, ni Yakuba nibire ni Zhose yɛ nu Mariyama, ni Salomɛ. ⁴¹ Pee cèe pu p'a bi taha Yesu fɛni, na wu tɛgɛ wu labye wu na, na wu yaha Galile fiige ki ni. Cèe nijɛhɛmɛɛ piitiilee bɛ bi taha wu fɛni na kari Zheruzalɛmu ni.

Yesu legana faɲa ni
(Macoo 27:57-61; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42)

⁴² A yakonɔ k'i nɔ, kee jɛ Pɔri caɲa. Kee caɲa ki shi na Yawutuu pu ma cadɛɛngɛ ki keree gbegede yaha, kee da nɔhɔ pye Yesu caxhugo caɲa. ⁴³ A Arimate shɛɛn Yusufu di ba. Kiirikɔɔn kurunɔ ki sipyigbɔ wa wu bye wii. Wee bɛ bi Kilɛ wo saanra ti sigee, a wu jɪɲɔ waha na shɛ Pilate mu, na Yesu nixhugo ki jɛɛri wu mu. ⁴⁴ A lee di Pilate fo wu na logo na Yesu ya xu tɔvuyo na mɛ. A wu sɔrɔsɪi jɪɲɔfɔɔ wu yiri, na wu yege Yesu xuduun bu da w'a mɔ. ⁴⁵ W'a jɔshɔɔrɔ ta na yiri sɔrɔsɪi jɪɲɔfɔɔ wu yiri ge, a wu sɔɔ na Yusufu wu Yesu nixhugo ki lɔ. ⁴⁶ A Yusufu di fatɔɲɔ ka shɔ, na Yesu tirige, na kee fatɔɲɔ ki migile wu na, na wu le faɲa ka ni, kee bi tugi yaha faaya yi ni. Na xhɔ na kageegbɔhɔ ka gologolo taga faɲa ki jɔ tɔ. ⁴⁷ Magadala shɛɛn Mariyama ni Zhose nu Mariyama, pee bye wà na Yesu nixhugo ki talenɛ ki wii.

16

Yesu ya jɛ na foro xu ni
(Macoo 28:1-8; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10)

¹ Ba Yawutuu wo cadɛɛngɛ k'a toro wɛ, a Magadala shɛɛn Mariyama, ni Yakuba nu Mariyama, ni Salomɛ yɛ di shɛ nudanga yaɲmuyɔ shɔ, na p'i shɛ Yesu nixhugo ki tire

ni yee ni. ² A p'i gari faɲa ki na Dimazhi wu jɪsɔɔgɔ ki na, caɲa ki foroduun ni. ³ Pu bi puyɛ pyi na: «Jɔgɔ wu d'a zhɛ kageegbɔhɔ ki gologolo laha wèe mu faɲa ki jɔ na wɛ?»

⁴ A p'i wii na kageegbɔhɔ ki ta k'a gologolo laha faɲa ki jɔ na. ⁵ A p'i jé faɲa ki ni, na ná wa ja wà, wu nidɛɛngɛ ki bye kanige cɛ we ni, fadedɔngɔ nivige di jɛ wu na. A l'i bye pu fyaara wuu mu kakanhana xuuni. ⁶ A wee di pu pye: «Yi ganha fya wɛ. Nazarɛti shɛɛn Yesu we w'a kori tige na ge, wee y'a zhaa. Wu wa naha wɛ; w'a jɛ. P'a wu sinnɪɲɛ xuu wemu ni ge, yi wee wii. ⁷ Ga yi shɛ yi jo wu kalaapiire ti mu ni Pyɛɛri bɛ na: «W'a gaɲi yi jaha na Galile fiige ki ni. Yi na zhɛ wu ja wà ma na jo, ba w'a bi yi jo yi mu wɛ.»

⁸ A cèe p'i fya na jɛɛ, na baa foro faɲa ki ni. Pu ya yaaga jo sipya wa shishiin bɛ mu wɛ, bani pu bi fya.

Yesu ya wuyɛ shɛ Magadala shɛɛn Mariyama na
(Macoo 28:9-10; Yohana 20:11-18)

[⁹ Yesu nijɛɲɛ na foro xu ni, Dimazhi wu jɪsɔɔgɔ ki na, a wu wuyɛ shɛ Magadala shɛɛn Mariyama na jaha na. Jinaa gbarashuun wu bi kɔri yeege wee ni. ¹⁰ Pii pu bi jaari ni Yesu ni ge, a Mariyama di shɛ yi jo pee mu. Pee jahaya yi bi tanha, mɛhɛɛ pu bi suu. ¹¹ P'a logo na Yesu wa jiiifɛɛɛ ni, na Mariyama w'a wu ja ge, pu ya dà li na wɛ.

Yesu ya wuyɛ shɛ wu kalaapiire shuun wa na
(Luka 24:13-35)

¹² Lee kadugo na pu shuun wa di ba ganha na gaɲi kulo la ni. Pu nigariwuu, a Yesu cogo jɛriwo di wuyɛ shɛ pu na. ¹³ Ba p'a kuri pa wɛ, na ba yee jo kalaapiire tisara mu, pu ya dà yee bɛ na sanha wɛ.

Yesu ya wuyɛ shɛ wu kalaapiire kɛ ni nigin wu na
(Macoo 28:16-20; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Kapyegɛɛ 1:6-8)

¹⁴ Lee kadugo na a Yesu di wuyɛ shɛ wu kalaapiire kɛ ni nigin wu na, na pu yaha pu na li. A wu jo ni pu ni pu n'a daa baara, ni pu niwewaa li wuu na, bani pii p'a wu ja wu d'a jɛ xɔ ge, pu ya dà pee na wɛ.

¹⁵ A wu yi jo pu mu na: «Yi she konɔ ke kabaya ye beeri na, y'i Kile wo Jozaama pu yere li pye sipyii pu beeri mu. ¹⁶ Sipya wemu bu da li na na batize, wee na zho, ga wemu ya da we, wee wo jaagi kanhama pu na ba golo. ¹⁷ Piimu bu da, pee na ba kii kakanhanaa kii pyi: Pu na ba jinaa kori na yeege sipyii ni ne mege na. Pu na ba shi watii jomɔ yu. ¹⁸ Pu na ba woloo conii pu keye ni. Pu bu sipyigbo yaaga gba, kee wa da yaaga kyeege pu mu we. Pu na ba pu keye taha yama fee na p'a juuho.»

*Yesu ya kuri kari Kile yiri
(Luka 24:50-53; Kapyegge 1:9-11)*

¹⁹ Kafoo Yesu ya jo xo ni pu ni ge, a wu yiri, na dugi kari fugba we ni, na she diin saanra tateenge ki ni Kile kanige ce. ²⁰ A pee kunni di gari, na she Jozaama pu jo kabaya yi beeri na. Kafoo bye ni pu ni pu labye wu beeri na, na kakanhanaa pyi kiimu ya li shee na kajii li wa pu jomɔ pu ge.]

Luka Kilɛ Jozaama pe pu wa wu Ja Yesu Kirisa kaa yu ge, Luka wo nigama

Jɔgɔ wu jɛ Luka wɛ?

Luka bi bye Yesu wo Tudunmɔɔ kɛ ni shuun wu ni wɛ. Kitabuu shuun w'a ka: Luka Kitabu ni Kapyegeee Kitabu. Wu bye Yawutu wɛ, Girɛkii jomɔ pu bye wu shi jomɔ. Nakaara baa, jɔgɔtɔrɔna wu bye wii (Kolose Shɛɛn 4:14). W'a tudunmɔɔ Pɔli tɛgɛ wu labye wu na (2 Timote 4:11 ni Filemɔ 25).

W'a kushɛgɛɛ niɲɛhɛɲɛɛ pye ni Pɔli ni shizhan tuun wemu ni wee di bi ɲaari na Kilɛ wo Jozaama pu yu shi wu mu, shi wemu jɛ Yawutuu wɛ ge. Piimu p'a Yesu ɲa, na wu kapyegeee ki ɲa, na wu jomɔ pu bɛ logo ge, w'a yegenɛ gbegele pye pee mu fo na jomɔ nizinmɛ ta Yesu shizhaa na, na na pe jomɔ pe ka.

We Jozaama Kitabu we kakana ɲunɔ

Luka ya we Kitabu we ka ba sɛmɛ jɛ wɛ, na wu tun wu ɲaɲii Teyofili mu, wee bye fanha ki wo sipyigbɔ wa (Luka 1:3) ni piimu bɛeri p'a Girɛkii jomɔ pu yu ge. Wee Teyofili we bɛ bye kannna wu jɛ Yawutu wɛ, ba Luka yɛ pyaa jɛ wɛ. Wu funɲɔ bye w'i li she na koɲɔ ke bɛeri wo Shɔvɔɔ ni ki Kafɔɔ wu jɛ Yesu. Kama kavɔɔ wu bye wii wemu ya jani fo xuuni ge. Lee na w'a kii keree kii lɔ kace na, na ki deele ka saama na.

Jozaama Kitabu wu kafila ɲugbɔyɔ

Luka 1—2 Yesu ni Yohana Batizelipye wo ze keree.

Luka 3:1—4:13 Yohana Batizelipye wo Kilɛ Jomɔ yɛɛ ni Yesu batizeli ni wu nɔwuuro.

Luka 4:14—9:50 Yesu wo labye we Galile fiige ki ni.

Luka 9:51—19:27 Yesu ya ɲara lemu pye ge, na lɔ Galile ni na se Zheruzalɛmu ni. W'a talenɛɛ niɲɛɲɛɛ niɲɛhɛɲɛɛ jo wà.

Luka 19:28—23:56 Yesu wo labye we ni wu xu we Zheruzalɛmu kulo li ni.

Luka 24 Yesu ya jɛ na foro xu ni fo na she nɔ wu dugiduun wu na fugba wu ni.

Kitabu wu kakana ɲunɔ

¹ Na ceborona Teyofili,

Keree kii k'a pye wu niɲɛ ni ge, sipyii ya ɲɔ kɔn na kee kafila kani. ² Kee keree k'a pye piimu ɲii na, na co ki ɲɔ kɔnduun wu na, a tuduro di gan pu mu p'a Kilɛ kafila wu yu ge, pee ya kii keree kii jomɔ jo wɛ mu. A ki kavɛɛ di ki ka na bɛ ni ki ɲavɛɛ pu wo jogana li ni. ³ Keree kii bɛeri k'a pye, fo ki ɲɔ kɔnduun wu ni ge, nɛ bɛ ya kee suguri xuuni. Lee wuu na l'a saha na nɛ yaa na kee keree kii ka, na ki sogi sogi kiyɛ na mu mu, Teyofili. ⁴ Keree kiimu ni m'a kalaa ge, kɔnhɔ m'a dà li na na can yɛ pile li wa kee keree kee.

Mɛlɛkɛ wa ya Yohana Batizelipye ze jo

⁵ Na Herɔdi yaha saanra ti na Zhude ɲunɔ ni, Yawutuu wo saraya ɲaha shɔɔnrivɔɔ wa bye wà, wu mɛgɛ di jɛ na Zakari. Abiya wo kurunɔ ki wo saraya ɲaha shɔɔnrivɔɔ wa wu bye wii. Wu shɔ bye saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲunɔfɛɛ Arɔn poro wa; wee mɛgɛ ki bye na Elizabeti. ⁶ Pu shuun wu bɛeri nidiye yi bye Kilɛ ɲaha tàan. Zɔ wa shishiin bye pu na Kafɔɔ Kilɛ wo ɲɔmɛɛjogoo ki ni wɛ. ⁷ Ga pya bɛ bye pu mu wɛ, bani Elizabeti bye seganha. Pu shuun wu bɛeri d'a lɛ.

⁸ Cana ka, na Zakari yaha saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛɛ ti ni Kilɛ ɲaha tàan, wu wo kurunɔ ki tuun wu ni. ⁹ A p'i wu ɲaha bulo, na bɛ ni saraya ɲaha shɔɔnrivɔɔ pu wo kalɛɛ li ni, na wu jɛ Kilɛ-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki ni, wu nudanga wusuna wu le. ¹⁰ Sipyii pu bɛeri bye Kilɛ-ɲɛɛgɛ na kpɛɛngɛ ki na, wusuna wu leduun wu ni. ¹¹ A Kilɛ wo mɛlɛkɛ wa di wuyɛ she Zakari na, wee mɛlɛkɛ wu bye nudanga wusuna saraya yi tawologo ki kanige cɛ. ¹² Zakari ya wee ɲa tuun wemu ni ge, a wu hakili di wuregi, a wu fya. ¹³ Ga, a mɛlɛkɛ wu wu pye: «Zakari, ma ganha fya wɛ, bani ma Kilɛ-ɲɛɛgɛ k'a co. Ma shɔ Elizabeti na ba ja se ma mu. Ma na ba wu mɛgɛ le Yohana. ¹⁴ Ma na ba fundanga pyi, ma funɲɔ na faha, sipyijɛhɛmɛɛ na ba fundanga pye wu ze wu wuu na. ¹⁵ Wu na ba bye sipyigbɔ Kafɔɔ Kilɛ ɲaha tàan, wu da ba duvɛn kelee kafugo yagbaga ka shishiin gbuu wɛ. Wu na ba ɲi Fɛfɛɛɛ Munaa na, fo wu tigiduun ni. ¹⁶ Wu na ba Izirayeli wo sipyii niɲɛhɛmɛɛ ɲɛri pu Kafɔɔ

Kilɛ kabaŋa yiri. ¹⁷ Sefɛɛɛ muna le l'a bye Kilɛ tudunmɔ Eli ni ge, lee ninunɔ na ba bye wu bɛ ni w'a ŋaari Kilɛ ŋaha t̄aan, kɔnhɔ wu tii ni pu nagoo tɛ ȳaa, wu Kilɛ ŋamɛɛ cabaalaa ŋeri fo p'a sipyitiiye fungɔnyɔ tu-uyo ta, kɔnhɔ wu shi wu gbegele, wu wu yaha Kafɔɔ ŋaha na.»

¹⁸ A Zakari di mɛlɛkɛ wu pye: «Nɛ na lee cɛ viinnɛ dii wɛ? Nɛ lɛ, nɛ shɔ bɛ d'a shiŋehɛme ta.» ¹⁹ A mɛlɛkɛ wu wu ŋɔ shɔ na: «Nɛ ŋɛ Gaburiyɛli. Nɛ yeree Kilɛ ŋaha t̄aan. Nɛ tun na pa ba jo ni ma ni, di pe Jozaama pe jo ma mu. ²⁰ Li wii, ma ŋɔ na ba bɔ, ma da j̄a jo wɛ, fo kii keree kii ŋɔ ba fa caŋa kemu, bani nɛ jomɔ pe pu da ba fa pu tuun ni ge, mu ya d̄a pee na wɛ.»

²¹ Sipyii pu bɛeri bi Zakari sigɛe. Wu na mɔ Kilɛ-pɛɛŋɛ pugbɔhɔ ki ni, a lee di bye pu mu kakanhana. ²² W'a foro tuun wemu ni ge, wu ya j̄a jo ni pu ni wɛ. A p'i li cɛ na kashɛɛ la w'a ŋa na wu yaha Kilɛ-pɛɛŋɛ pugbɔhɔ ki ni. Na wu yaha wu ya j̄a jo wɛ, a w'i ŋaha shɛshɛɛɛ ta pye ni keye ni.

²³ Zakari wo labye wu cabyaa ki ŋɔ ya pa fa ge, a wu guri kari wu puga. ²⁴ A cabyaa kii di dorɔ, a wu shɔ Elizabeti di yere yacɛɛ na, na ŋmɔhɔ yebyaa kaguro, na jo: ²⁵ «Kafɔɔ Kilɛ w'a li pye mu nɛ mu, w'a wu ŋii taha nɛ na tuun wemu ni ge, na nɛ fanhara keree laha nɛ ŋunɔ ni sipyii tɛ ni.»

Mɛlɛkɛ w'a Yesu ze jo

²⁶ Elizabeti laa li yɛŋɛ gbaara wogo ki na, a Kilɛ di mɛlɛkɛ Gaburiyɛli tun kari Galile kulo la ni; lee mɛgɛ ŋɛ Nazaretɛ, ²⁷ na shɛ nacebaa doŋɛ fucɛri wa mu. Ná wa wu bi wee co, wee mɛgɛ ŋɛ Yusufu; Dawuda shi wu ni w'a foro. Nacebaa doŋɛ fucɛri wu mɛgɛ ki bye Mariyama. ²⁸ A mɛlɛkɛ wu j̄e wà wu yiri, na wu pye: «Fɛɛɛɛɛ bye, mu we w'a ŋanɛŋɛ ta ge, Kafɔɔ Kilɛ wa ni mu ni.»

²⁹ A Mariyama hakili di wuregi pee jomɔ pe wuu na, wu bi wu funŋɔ shaa na, we fò we k̄ori na j̄a bye lekɛ wɛ. ³⁰ A mɛlɛkɛ wu wu pye: «Ma ganha fya wɛ Mariyama, bani m'a fɛɛɛɛɛ ta Kilɛ mu. ³¹ Li wii, ma na ba yere yacɛɛ na, na ja se, ma na ba wee mɛgɛ le Yesu. ³² Wu na ba bye sipyigbɔ, wu na ba yiri Kilɛ-gbɔtabaaga Ja. Kafɔɔ Kilɛ na ba wu tolɛ Dawuda wo saanra koro li kan wu mu. ³³ Wu na ba bye saan Yakuba shi wu

ŋunɔ ni gbee; wu saanra t'a da ga xhɔ wɛ.»

³⁴ A Mariyama di mɛlɛkɛ wu pye: «Lee na ba bye pyegana lekɛ na wɛ, bani nɛ sanha ná shi cɛ wɛ?» ³⁵ A mɛlɛkɛ wu wu ŋɔ shɔ na: «Fɛfɛɛɛɛ Muna na ba digi ma na. Kilɛ-gbɔtabaaga sefɛɛɛɛ ti ŋimɛ na ba ma t̄o. Lee wuu na Fɛfɛɛɛɛ Ja we ma da ba se ge, wu na ba yiri Kilɛ Ja. ³⁶ Li wii, ma ceboroshɔ Elizabeti wemu w'a lɛ ge, wee bɛ w'a yere yacɛɛ na, wu na ba ja se. Wee wemu wu bi yiri na seganha ge, ke yɛŋɛ ke wa wu laa li yɛŋɛ gbaara wogo. ³⁷ Bani yafiin ya Kilɛ jani wɛ.»

³⁸ Wee tuun wu ni a Mariyama di jo: «Kafɔɔ Kilɛ bulozhɔ wu we nɛ, wu li pye na mu ba m'a li jo wɛ.» Lee kadugo na a mɛlɛkɛ wu gari, na laha wu t̄aan.

Mariyama ya shɛ foro Elizabeti na

³⁹ Wee tuun wu ni a Mariyama di yiri, na gari t̄ovuyo na faaboboyo fiige ki ni, na shɛ nɔ Zhude kulo la ni, ⁴⁰ na j̄e Zakari kaban, na Elizabeti shaari. ⁴¹ Ba Elizabeti ya Mariyama fò mujuu li logo wɛ, a pya wu ŋɛhɛ wu funŋɔ ni. A Elizabeti di ŋi Fɛfɛɛɛɛ Muna na. ⁴² A wu mujuugbɔɔ wá na: «Mu ŋɛ duba pya na toro cɛɛ pusamaa bɛeri t̄aan! Pya we ma da ba se ge, wee bɛ ŋɛ duba pya! ⁴³ J̄ogɔ nɛ ŋɛ fo na Kafɔɔ bɛ nu wu na pa foro na na wɛ. ⁴⁴ Li wii nɛ mu fò mujuu li logo tuun wemu ni ge, a pya wu fundanga wo di ŋɛhɛ nɛ funŋɔ ni. ⁴⁵ Mariyama, mu ŋɛ duba pya, bani Kafɔɔ Kilɛ ya yemu jo mu mu ge, mu ya d̄a li na na yee ŋɔ na ba fa!»

Mariyama ya yogo kemu cee ge

⁴⁶ A Mariyama di jo:

«Nɛ Kafɔɔ Kilɛ pɛlɛ na zɔ wu na.

⁴⁷ Na funŋɔ nidanga wo wu ŋɛ na Shɔvɔɔ Kilɛ ni,

⁴⁸ bani wu bulozhɔ we w'a wuyɛ tirige ge, w'a wu ŋii taha wu na.

Li wii, na co nime na, shi we w'a ma ge, wu bɛeri na ba nɛ pyi duba pya,

⁴⁹ bani Se Bɛeri Fɔɔ Kilɛ ya kagbɔɔ pye nɛ mu, wu mɛgɛ ki ŋɛ fɛɛfɛɛ.

⁵⁰ W'a ŋunɔ ŋaari wu ŋii fyaara sipyii na, fo na shɛ nɔ pu shi nibama wu bɛeri na.

⁵¹ W'a sefɛɛɛɛ keree pye ni wu keye ni, na tabaara fungɔnyɔ caaga.

52 W'a fanhafεε tirige na laha pu saanra korogoo na, pii p'a tigi ge, na pee yirige.

53 W'a xuugo fεε tin yalijenεε na, na lafεε kewayaya wuu yaha kari.

54 W'a wu kapyebye Izirayeli wu tεge. A wu funᅇᅇ di do ni wuyε pyaa ᅇᅇaara keree ki ni

55 Ibirayima ni wu kadugo ki shizhaa na fo gbee

ma na jo, ba w'a bi ᅇᅇmεε li lε wu sefεεε pu mu wε.»

56 A Mariyama di gori Elizabeti yiri, na yeye taanri shishiin pye. Lee kadugo na na guri kari wu puga.

Yohana Batizelipye ze keree

57 Elizabeti tigiduun ya pa nε ge, a wu funana se. 58 Ba wu tiinjii ni wu cebooloo p'a logo na Kafεε Kile ya wu ᅇᅇaara ti peε wu shizhaa na wε, na binne funᅇᅇ tεan ni wu ni.

59 Pya wu cazege caᅇa gbarataanri wogo, a p'i ba di ba wu cekεεnε pye. Pu funᅇᅇ bye p'i wu to Zakari mεge le wu na, 60 ga, a nufεε wu jo na: «Ahayi, wu mεge ki da le Yohana.» 61 A p'i wu pye na: «Ga mu sipya wa shishiin mεge di wa mu-i dε?» 62 A p'i pya wu to wu yege ni ᅇaha sheshεεε ni, na wu funᅇᅇ wa wu mεge keke le pya wu na wε? 63 A Zakari di walaa sha pu mu, na yi ka wu na na: «Wu mεge ki wa Yohana.»

A l'i pu bεeri fo. 64 Taapile ni a Zakari ᅇ k'i mugi, a wu jε na yu, na Kile sε. 65 A pu tiinjii pu bεeri di fya. Sipyii pu bi lee nibyii le yu Zhude faaboboyo fiige ki bεeri ni. 66 Yi logovεε bεeri bi pu funyε shaa ni kii keree kii ni, a p'i jo: «We pya we na ba bye ᅇaha wε?» Bani Kafεε Kile wo sefεεε ti bye wu na.

Zakari ya yogo kemu cee ge

67 Wee tuun wu ni a pya wu to Zakari di ᅇi fεfεεε Munaa na. A wu kapaᅇaa jo na:

68 «Kafεε Izirayeli wo Kile we w'a sεni, bani w'a wu ᅇii taha wu sipyii pu na, na pu ᅇuᅇε wolo.

69 W'a Shεvεε baraga wo yirige wεε mu na foro wu kapyebye Dawuda shi wu ni.

70 Wu bi wee kaa jo fo taatuunnε ni wu tudunmεε fεfεεε wuu pu ᅇε ni,

71 na wu na ba wεε tεnha wu pεen na, na wu shε na wu wolo wu kεvεε bεeri kenε ni,

72 na wu ᅇᅇaara keree ᅇε fa wu sefεεε pu shizhaa na,

na wu fungεngε yaha wu fεfεεε ᅇᅇmεε li na.

73 Wu bi kεa wu sefεεε Ibirayima mu,

74 na wu na ba wu shε wu pεen na, kεnhε wu lowagaa wuu di da labye pyi wu mu,

75 wu bye fεfεεε wuu,

nidiimεε wu ᅇaha tεan wu shi wu caᅇa ᅇehεε ki bεeri ni.

76 Mu bε na pya, ma na ba yiri Kile-gbεatabaaga tudunmε, bani ma na ba ᅇaari Kafεε ᅇahagbaa na, na wu korogoo ki yari.

77 Ma na ba li she wu sipyii pu na na wu na ba ᅇuwuuro kan pu mu, bani pu jurumu w'a yafa pu mu

78 wεε wo Kile wu wo ᅇᅇaara te ni wu saama pu gbεεε ni.

Yee gbεεε ni ᅇimugεᅇ ya nε wεε na na yiri fugba we ni.

79 Pii p'a tiin piige ni ni xu ᅇimε ni ge, w'a kpeεngε yeege pee mu, na wεε tεεyε yaha ᅇapinε koo ni.»

80 Ayiwa, wee pya wu bi lεgi, na se ᅇaha na fungεngε fεεεε ni. A wu gori siwaga ki ni, fo na she wu shεduun nε Izirayeli na.

2

Yesu ze keree (Macoo 1:18-25)

1 Wee tuun wu ni Oromε saannaa Ogusiti bi tuduro kan na fiye yi sipyii pu bεeri mεyε yi ka. 2 Pee kama pu nizhiimε ya Kirinusi ta wu ᅇe Siiri fiige ki gbafεnεeri. 3 A sipyii pu bεeri di gari pu kulogoo ni, kεnhε pu mεyε di she ga wε.

4 A Yusufu bε di foro Nazareti ni, lee ᅇe Galile fiige ki kulo la. Na gari Betilehemu kulo li ni Zhude fiige ki ni, lee ᅇe saannaa Dawuda wo kulo le. Bani Dawuda shi shen wu ᅇe wii. 5 A wu gari wε, kεnhε wu ni wu curε Mariyama mεyε di she ga. Mariyama laa wo wu bye. 6 Na pu yaha Betilehemu ni, a Mariyama tigiduun di nε. 7 A wu wu funazhiire se, na fεya migile pya wu na, na wu sinninε shεngε logbakεε ni, bani pu ya xuu ta nabuun tatiginε puga ki ni wε.

Meleke wa ya wuyε she yatōnahamaa pu na

⁸ Yatōnahamaa pii bye kee fiige ki ni, pee bi shuun j̄ni na sipon̄o ki ni, na pu yatōȳo kaseri. ⁹ A Kile wo meleke wa di ba yere pu j̄na. A Kafōo Kile wo nōoro wu j̄ni pu kabaya yi beeri na. A p'i fya xuuni. ¹⁰ Ga, a meleke wu pu pye: «Yi ganha fya we, bani fundangbōhō Jozaama n'a da jo yi mu, pee na ba bye sipyii pu beeri wo. ¹¹ Wii me, Shōvōo w'a se nijaa yee mu Dawuda kulo li ni, wee wu j̄ne Kirisa we, na nōhō pye Kafōo we. ¹² Li jaha sheshēere ti wa te, yi na ba pubinne la ja, fāya na migile li na, na li sinniye shōngō logbakōro ni.» ¹³ Taapile ni a meleke kuruyo nijehēye di ba binne wee meleke wu tāan, na yiri fugba we ni. Pu bi Kile sōni na yu:

¹⁴ «Kile w'a sōni fugba lii lii we ni!

Naj̄niye ki pye j̄niye ke na
wu j̄nidaan sipyii niye ni!»

¹⁵ Ba pee meleke p'a laha yatōnahamaa pu tāan, na kari fugba we ni we, a yatōnahamaa p'i yi jo puyε mu na: «Yi pa wū she fo Betilehemu ni. Le kapyexhōo le kaa Kafōo Kile ya jo wū mu ge, wū she li ja.»

¹⁶ A p'i gari tōvuyo na, na she Mariyama ni Yusufu ta wà, ni pubinne le; lee bi sinniye shōngō logbakōro ni. ¹⁷ Ba p'a pubinne li ja we, jomō pemu ya jo pu mu wee pya wu shizhaa na ge, a p'i pee paari. ¹⁸ A l'i bye kakanhana yatōnahamaa pu jomō pu logovεε pu beeri mu. ¹⁹ A Mariyama di kii keree kii beeri yaha wuyε funn̄o ni, na wu funn̄o kōon ki na. ²⁰ Lee kadugo na a yatōnahamaa p'i guri, na ganha na Kile pεle, na wu sōni, na gaaji, p'a keree kiimu logo, na kiimu ja ge, kee beeri wuu na. Ki beeri ya pye na be ni meleke wu wo jomō pu jogana li ni pu mu.

Yesu mεge k'a le

²¹ Ba pubinne li cabyaa gbarataanri w'a fa we, a p'i wu cekōonrō pye na wu mεge le Yesu. Meleke w'a bi kee mεge ke le wu na, na ta wu nu wu sanha yere wu yacere na we.

Yesu ya kan Kile mu Kile-pεeηe pugbōhō ki ni

²² Ba Mariyama siveere ti cabyaa k'a fa we, na saha ni Kile tudunmōo Musa wo saliya wu ni, a Yusufu ni Mariyama di gari ni pya wu ni Zheruzalemu ni, na she wu kan Kafōo Kile mu, ²³ ma na jo ba l'a ka Kafōo Kile wo saliya wu ni we na: «Funazhiigee ki beeri ki pye Kafōo Kile wo-goo.»* ²⁴ Kafōo Kile wo saliya w'a bi fεfεere saraga kemu kaa yu ge, a p'i kee be wolo: «Xobangaa shuun kelee gbegbe shazhibiye shuun.»*

²⁵ Ná wa bye Zheruzalemu ni wu mεge j̄ne na Simijn̄o. Sipyitiime, Kile j̄ni fyaara sipya wu bye wii. Wu bi Izirayeli wo Shōvōo wu sigee; Fεfεere Munaa bye wu na. ²⁶ Lee bi li she wu na na Kile na ba Shōvōo wemu tun na pa ge, na Simijn̄o da xhu ni wu ya wu j̄ni taha wee na we. ²⁷ A Fεfεere Munaa l'i wu jaha co na kari Kile-pεeηe pugbōhō ki ni. Tuun wemu ni Yesu sefεe p'a jé ni wu ni saliya wu keree ki zhōonri wuu na ge, ²⁸ a Simijn̄o di pubinne li lo wu keye ni, na Kile sō na jo:

²⁹ «Kafōo Kile, nime ma na já ma bulo wu yaha

w'a gaaji naj̄niye na, na be ni ma jomō pu ni,

³⁰ bani na j̄ni l'a Shōvōo wu ja,

³¹ m'a wemu gbegele sipyii pu beeri mu ge.

³² Wu na ba bye kpεεnge,

na kpεεnge yeege shi wu beeri mu,

ali wemu be j̄ne Yawutuu we,

na nōoro taha Izirayeli, ma sipyii pu na.»

³³ Simijn̄o ya jomō pemu jo Yesu shizhaa na ge, a pee di bye kakanhana pya wu to ni wu nu wu mu. ³⁴ A Simijn̄o di duba pye pu mu, na yi jo pya wu nu Mariyama mu na: «Li wii, we pya we ya pa Izirayeli sheen nijehemεε tuuro ni pu yirige wuu na. Wu na ba bye jaha sheshēere, nakaara na ba byi temu keree na ge, ³⁵ kōnhō sipyijehemεε fungonyō di foro kpεεnge na. Mu kunni Mariyama, nεre wa na ba mu kanha, kanna ηmōpara l'a ma zo su.»

Kile tudunmōo Anε keree

³⁶ Cee Kile tudunmōo wa be bye wà, wee mεge bye Anε. Fanuweli poro wu bye

* **2:23** Ekizode 13:2, 12, 15 * **2:24** Levitike 12:8

wii, Azəri shi wu ni w'a foro. Wu bi shi niñeheme ta. Wu dopiñe wo, nacebaa wo w'a kan ná wa mu. A wu yee gbarashuun pye ni wee ná wu ni, lee kadugo na a ná wu xhu. ³⁷ A wu gori mu. Wu shi wu bi yee kelee gbarataanri ni sheshere (84) xó. Wu bi foro Kile-pereñe pugbóhó ki kaanã ki ni we, ga wu bi Kile pele canã fara piige na, na suun leni na Kile ñeri. ³⁸ A wee di nò pu na wee tuun wuyé pyaa ni, na baraga taha Kile na. A wu jo wee pya wu shizhaa na ñuwuuro ti sigevee pu beeri mu Zheruzalemu ni.

³⁹ Kafó Kile ya ñamehere kiimu jo saliya Kitabu wu ni pya gan na Kile mu ge, ba Yesu sefee p'a kee beeri ño fa we, na guri pa Galile fiige ki ni, na gari Nazareti ni. Lee ñe puyé pyaa wo kulo le. ⁴⁰ Pya wu bi legi, na baraga taa. Wu bi ñi fungongó fere na, Kile wo fereme pe bye wu na.

Yesu ya yee ke ni shuun ta

⁴¹ Kile ya Yawutuu ñuñó wolo bulooro ni Misira fiige ki ni. A tee Nuwuuro t'i ñeri kalene pu mu. Yee beeri Yesu sefee pu na she lee kalene le gba Zheruzalemu ni. ⁴² Ba Yesu ya yee ke ni shuun ta we, a p'i gari Zheruzalemu ni kalene li ni, na be ni pu wo kalene li ni. ⁴³ Ba kalene li cabyaa k'a fa we, a p'i koo lo na se puga, ga, a Yesu nõhóceere wo wu gori pu kadugo Zheruzalemu ni, wu sefee pu bi lee ce we. ⁴⁴ A p'i li yaha na Yesu na da ni pee ñaariñii pu ni. A p'i canã nigin ñara pye na wu shaa pu cebooloo, ni pu cevee pu te ni. ⁴⁵ Pu ya wu ña-e ge, na guri pa wu sha Zheruzalemu ni. ⁴⁶ Cabyaa taanri nidorogo na, a p'i she wu ta Kile-pereñe pugbóhó ki ni, wu nidenge ki bye saliya karamógoló pu niñe ni, na pee jomó nuri, na pu yegee. ⁴⁷ Pii pu bi wu jomó pu nuri ge, a wu fungongó fere te, ni wu ñoshóro ti pyegana di bye pu beeri mu kakanhana. ⁴⁸ Ba wu sefee p'a wu ña we, a l'i bye pu mu kakanhana, a wu nu wu wu pye: «Pya, leke na m'a le pye wu na we? Li wii! Ne ni ma to wu funjonrógo wuu pu bi mu shaa.»

⁴⁹ A wu pu pye: «Naha na yi bi na shaa we? Ta yee ya li ce na ne yaa na ta na To Kile wu

puga ki ni we?» ⁵⁰ Ga jomó pe w'a jo pu mu ge, pu ya pee ce we.

⁵¹ A Yesu di gari ni pu ni Nazareti ni, na guu pu mu. A wu nu wu kunni di kii keree kii beeri yaha wuyé funño ni. ⁵² Yesu bi legi fungongó ni ce puuro ni; a wu kaa di daan Kile ni sipyii pu beeri ni.

3

Yohana Batizelipye wo Kile jomó yere
(Macoo 3:1-12; Marika 1:1-8; Yohana 1:19-28)

¹ Orome saannaa Tiberi wo saanra ti yee ke ni kaguro wuu, lee wa bi Pónsi Pilate ta Zhude fiige ki gbafenere; Heródi di bye Galile fiige ki ñuñó ni; wu ceborona Filipe di bye Iture ni Tirakoniti, yee fiye yi ñuñó ni; Lisinasi di bye Abileni fiige ki ñuñó ni. ² Ane ni Kayife bi bye saraya ñaha shónrivere ñuñofere. Wee tuun wu ninumó ni, a Kile jomó p'i nò Zakari ja Yohana na na wu yaha siwaga ki ni. ³ Yohana bi Zhuruden Gba lohó ki kulogoo ki beeri ñaari, na Kile jomó pu yere pyi sipyii pu mu na pu daajene jo pu jurumu wu na p'i batize, kónhó pu jurumu w'i yafa pu mu. ⁴ Ma na jo ba l'a ka Kile tudunmó Ezayi wo Kitabu wu ni we na:

«Mjuu l'a fóro siwaga ki ni na:

«Yi Kafó wu koo li yàa!

Yi wu korogoo ki tii!

⁵ Loguuyo ye beeri na ba ñi daanna.

Faaboboyo ni bobonó ki beeri na ba digi na daanna.

Konahaya ye beeri na ba dii.

Takokaya ye beeri ño na ba daanna.

⁶ Kile ya Adama nagoo shuu shógana lemu na ge,

sipyii beeri na ba lee ña.»*

⁷ Sipyii pii pu bi ma na batizeni Yohana mu ge, wu bi yi yu pee mu na: «Yee maton nagoo piiri, jógó w'a yee kaala na yee pu paa Kile wo loyire nibana le ñaha na we?

⁸ Kapyegee kiimu k'a li shere na y'a daajene jo yi jurumu wu na ge, y'a kee pyi. Yi ganha ba yu yiyé funño ni na Ibirayima wu ñe yee to we. Bani n'a da yi jo yi mu, Kile na já ye faakageeye ye ñeri na pye Ibirayima nagoo.

⁹ Ali nime, kacerege k'a lo na xó, di da tiye

* 3:6 Ezayi 40:3-5

yi niye yi cere. Tige bæeri ki jε ki ya nagoo nizaamaa pyi-i ge, kee na ba gɔn, na ki wá na ni.»

¹⁰ A sipyiire t'i ganha na wu yegee na: «Wee tuun wu ni wèe ya yaa na leke pye wε?» ¹¹ A wu pu jɔ shɔ na: «Fadeye shuun jε wemu mu ge, wu nigin kan funmɔ fɔɔ mu. Yalige yaaga jε wemu mu ge, wu bε wu li pye mu.»

¹² A fanhafεε wari shɔvɔɔ pii bε di ba, kɔnhɔ p'i batize, a pee di wu pye na: «Karamɔgɔ, wèe ya yaa na leke pye wε?» ¹³ A wu pu jɔ shɔ na: «We kaa l'a jo yi mu ge, yi ganha da yaaga shɔ di doru wee jɔnɔ ni wε.»

¹⁴ A sɔrɔsɔii pii bε di wu yege na: «Wèe do, wèe ya yaa na leke pye wε?» A wu pu pye: «Yi ganha bu sipya wa shishiin wo wari shɔ wu na fanha na wε. Yi ganha kafineye taga wa shishiin tɔɔgɔ le wε. Yi yiye yaha yi saraa na.»

¹⁵ Sipyii pu bi lee jibaŋa sigée, pu bæeri bi pu funyɔ kɔɔn Yohana shizhaa na, wu bu da wee jε Kirisa wu wε. ¹⁶ A Yohana di pu bæeri jɔ shɔ na: «Nε kunni wa yee batizeni lohɔ ye ni. Ga wa w'a ma, wee fanha ya jεhe nε wogo na. Nε yaa ni wu tanhaya mεere bε zanha ni wε. Wee na ba yi batize Fεfεere Munaa ni na ni. ¹⁷ Wu shinma fɔ fɔ yaaga ki wa wu keŋe ni, wu na ba wu shinma saŋa ki foolo na wolo sigiye yi ni. Wu na ba shinma pya wu le wu kpɔɔn ni. Ga wu na ba sigiye yi sɔrogo nafugibaaga ni.» ¹⁸ Yohana bi jomɔ patii nijehemε bε taga na sipyii pu yeri, na Kile wo Jozaama pe yu pu mu.

¹⁹ Ga Yohana bi fiige ki jɔnɔfɔɔ Hεrɔdi nahama she wu na. Bani wee bi wu ceborona Filipe shɔ Hεrɔjasi kɔn shɔ wu na. Na wu nahama jo wu na wu kakuuyo yi saya bæeri bε wuu na. ²⁰ Lee kadugo na a Hεrɔdi di kakuunɔ la bε pye sanha na Yohana le kaso ni.

*Yesu Kirisa batizeli
(Macoo 3:13-17; Marika 1:9-11)*

²¹ Ba sipyii pu bæeri ya batize xɔ wε, a Yesu bε di batize. Na wu yaha Kile-jεerege ki na, a fugba wu jɔ di mugi; ²² a Fεfεere Munaa di digi wu na, ba gbegbe shazhira jε wε. A mujuu la di foro fugba wu ni na:

«Mu jε nε jidaan Ja, mu kaa ya dan nε ni tɛhεnε baa.»

*Yesu Kirisa nɔhɔ tayirige
(Macoo 1:1-17)*

²³ Yesu ya wu labye wu jɔ kɔn tuun wemu ni ge, wu shi wu bi yee kekeε taanri (30) shi xɔ. Sipyii fungɔngɔ na na Yusufu ja wu jε wii.

Yusufu bi bye Heli ja.

²⁴ Heli ya foro Matati ni.

Matati di foro Levi ni.

Levi di foro Mɛliki ni.

Mɛliki di foro Zhanayi ni.

Zhanayi di foro Yusufu ni.

²⁵ Yusufu di foro Matitiya ni.

Matitiya di foro Amɔsi ni.

Amɔsi di foro Naxhumi ni.

Naxhumi di foro Esili ni.

Esili di foro Nagayi ni.

²⁶ Nagayi di foro Makati ni.

Makati di foro Matitiya ni.

Matitiya di foro Simeyi ni.

Simeyi di foro Zhoseki ni.

Zhoseki di foro Zhoda ni.

²⁷ Zhoda di foro Zhokana ni.

Zhokana di foro Eresa ni.

Eresa di foro Zorobabeli ni.

Zorobabeli di foro Salaceli ni.

Salaceli di foro Neri ni.

²⁸ Neri di foro Mɛliki ni.

Mɛliki di foro Adi ni.

Adi di foro Kɔsamu ni.

Kɔsamu di foro Elimada ni.

Elimada di foro Eri ni.

²⁹ Eri di foro Zhouzuwe ni.

Zhouzuwe di foro Elizɛri ni.

Elizɛri di foro Zhorimu ni.

Zhorimu di foro Matati ni.

³⁰ Levi di foro Simijɔ ni.

Simijɔ di foro Zhuda ni.

Zhuda di foro Yusufu ni.

Yusufu di foro Zhɔnamu ni.

Zhɔnamu di foro Eliyakimu ni.

³¹ Eliyakimu di foro Mɛleya ni.

Mɛleya di foro Mɛna ni.

Mɛna di foro Matata ni.

Matata di foro Natan ni.

Natan di foro Dawuda ni.

³² Dawuda di foro Zhese* ni.

Zhese di foro Obɛdi ni.

Obɛdi di foro Bowazi ni.

Bowazi di foro Salimɔ ni.

Salimɔ di foro Nasɔn ni.

* 3:32 **Zhese:** Wee ninumɔ p'a byi Izayi.

- 33 Nasɔn di foro Aminadabi ni.
Aminadabi di foro Adamini ni.
Adamini di foro Arini ni.
Arini di foro Esirɔmu ni.
Esirɔmu di foro Pɛrɛzi ni.
Pɛrɛzi di foro Zhuda ni.
- 34 Zhuda di foro Yakuba ni.
Yakuba di foro Ishaaga ni.
Ishaaga di foro Ibirayima ni.
Ibirayima di foro Teraki ni.
Teraki di foro Nakɔri ni.
Nakɔri di foro Serugi ni.
- 35 Serugi di foro Eregu ni.
Eregu di foro Pɛlɛgi ni.
Pɛlɛgi di foro Hɛbɛri ni.
Hɛbɛri di foro Selaki ni.
- 36 Selaki di foro Kayinamu ni.
Kayinamu di foro Aripakisadi ni.
Aripakisadi di foro Sɛmu ni.
Sɛmu di foro Nuxhun ni.
Nuxhun di foro Lɛmeki ni.
- 37 Lɛmeki di foro Mɛtusɛla ni.
Mɛtusɛla di foro Hɛnɔki ni.
Hɛnɔki di foro Zhɛrɛdi ni.
Zhɛrɛdi di foro Malelɛli ni.
Malelɛli di foro Kena ni.
- 38 Kena di foro Enɔsi ni.
Enɔsi di foro Sɛti ni.
Sɛti di foro Adama ni.
Adama di foro Kile ni.

4

*Yesu Kirisa nɔwuuro
(Macoo 4:1-11; Marika 1:12-13)*

1 Ba Yesu ya ji Fɛfɛɛrɛ Munaa li na wɛ, na guri yiri Zhurudɛn Gba wu jɔ ki na. A Fɛfɛɛrɛ Munaa di wu jaha co na kari siwaga ki ni. 2 A wu cabyaa kɛlɛɛ shɛshɛrɛ (40) pye Shitaanni na wu taanna na wii. Wu ya ta yalige ka shishiin li yee caya yi na wɛ. Yee caya yi na toro xɔ, a xuugo di wu ta. 3 Wee tuun wu ni a Shitaanni di wu pye: «Ma bi jɛ Kile wo Ja we, ke faakagerɛɛ ke pye na ki jɛri buuri.» 4 A Yesu di wu jɔ shɔ na: «L'a ka Kile Kafila wu ni na: «Nɔ yalige yɛ wa sipya jɔ shaa wɛ.»*» 5 Lee kadugo na a Shitaanni di gari ni wu ni fugba ni, na shɛ konɔ saanra ti bɛɛri shɛ wu na taapile ni. 6 A Shitaanni di wu pye: «Nɛ na te jɔɔ fɛɛrɛ te ni ti nɔɔ wu bɛɛri kan ma mu, bani t'a jɛ nɛ kɛɛ ni. N'a giin di ti kan wemu mu ge, di ti kan wee mu. 7 Ma

bu nuguro sin nɛ fɛɛ ni, yee bɛɛri na bye ma woyo.» 8 A Yesu di wu jɔ shɔ na: «L'a ka Kile Kafila wu ni na:

«M'a ma Kafɔɔ Kile yɛ pɛlɛ,
ma da labye pyi wee yɛ nigin mu.»*

9 A Shitaanni di wu jaha co sanha, na kari Zheruzalɛmu ni, na wu yaha Kile-pɛɛɛ pugbɔhɔ ki jidii li ni, na wu pye: «Ma bi jɛ Kile wo Ja we, kɔn to jɔɛ na. 10 Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Kile na ma kaa jo wu mɛlɛkɛɛ pu mu
na p'a ma kasɛri.

11 Pu na ma co pu keye ni,
kɔnhɔ ma tɔɔgɔ ganha bu guu kagerɛɛ
yafiin na wɛ.»*

12 A Yesu di wu jɔ shɔ na: «L'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Ma ganha bu ma Kafɔɔ Kile taanna wii
wɛ.»*

13 Ba Shitaanni ya xɔ tee nɔwuuro ti bɛɛri ni wɛ, na gari na wu yaha wà, fo wu jidaan tuun wa betii.

*Yesu ya wu labye jɔ kɔn Galile fiige ki ni
(Macoo 4:12-17; Marika 1:14-15)*

14 A Yesu di guri shɛ Galile fiige ki ni Fɛfɛɛrɛ Munaa gbɔɔɔ ni. Wu mɛgɛ ki bi foro fiige ki bɛɛri ni. 15 W'a bi sipyii kalaa pu Kile-pɛɛɛ piyɛyɛ yi ni, sipyii pu bɛɛri di wu pɛlɛ.

*Nazaretɛ shɛɛn ya dà Yesu na wɛ
(Macoo 13:53-58; Marika 6:1-6)*

16 Yesu ya nɔ Nazaretɛ ni, xuu wemu ni w'a bii ge, na jɛ Kile-pɛɛɛ puga ki ni cadɛɛngɛ ki ni, na yiri yere, kɔnhɔ wu Kitabu wu kalaa. 17 A p'i Kile tudunmɔɔ Ezayi wo Kitabu wu kan wu mu. A wu wu jɔ mugi na xuu wa ta wà, l'a ka wà na:

18 «Kafɔɔ Munaa wa nɛ na,
bani w'a nɛ tìrɛ,
kɔnhɔ nɛ Kile Jozaama jo la baa fɛɛ mu.
W'a nɛ tun na nɛ wu buloo ni kasolemɛɛ
faha,
di fyɛnmɛɛ jɛmugunɔ yɛrɛ pye,
di cɔnrɔmɔ fɛɛ wolo pu kanhama ni,
19 di Kafɔɔ wo fɛrɛmɛ yee li yɛrɛ pye.»*

20 Lee kadugo na a Yesu di Kitabu wu jɔ tɔ, na wu kan kapyɛbye wu mu, na diin, kɔnhɔ wu da pu kalaa. A Kile-pɛɛɛ puga ki

* 4:4 Dutɛrɛnɔmɛ 8:3 * 4:8 Dutɛrɛnɔmɛ 6:13 * 4:11 Zaburuu 91:11-12 * 4:12 Dutɛrɛnɔmɛ 6:16 * 4:19 Ezayi 61:1-2

sipyii pu bæeri di nahaya kɔ le wu ni. ²¹ Wee tuun wu ni a Yesu di jɔ kɔn na yu pu mu na: «Pe Kitabu jomɔ pe y'a logo nijaa ge, pee jɔ ya fa.» ²² Pu bæeri bi wu mesaanja yu. Jozaama pe w'a jo ge, pee bye pu mu kakanhana. A p'i ganha na yu na: «Ta we jɛ mɛ Yusufu ja wu wɛ?»

²³ A Yesu di pu pye: «Nakaara baa, yee na ba le talenɛ le jo na: «Wɛrɛ pyevɔɔ mayɛ cuuɔ.» Yee na ba jo na: «Keree kii m'a pye Kapɛrinɔmɔ ni ge, wɛɛ ya ki kaa logo, ki shi pye nahamɛ bɛ mayɛ pyaa kulo li ni.»

²⁴ A wu jo sanha na: «Can na n'a da yi jo yi mu, Kilɛ tudunmɔ wa shishiin ya joni na jɔgi wuyɛ pyaa kulo ni wɛ. ²⁵ Ga n'a da yi jo yi mu can na, naxhugoshaa nijɛhemɛɛ bi bye Izirayɛli fiige ni Kilɛ tudunmɔɔ Eli caɔa jii ni, tuun wemu ni waga ya yere na ta yee taanri ni yeye gbaara ge. A xuugbɔhɔ di jɛ kee fiige ki bæeri ni. ²⁶ Lee bɛ na, Eli ya ta tun wa shishiin yiri pu ni wɛ, fo naxhugoshɔ wa, wee bye Sidɔn fiige kulo la ni, lee mɛgɛ jɛ Sarepita. ²⁷ Togo fɛɛ nijɛhemɛɛ bɛ di bi bye Izirayɛli fiige ki ni Kilɛ tudunmɔɔ Elize caɔa jii ni. Lee bɛ na wa shishiin ya cuuɔɔ pee ni wɛ, fo Siiri fiige sipya wa, wee mɛgɛ ki bye Nama.»

²⁸ Ba Kilɛ-pɛɛɛɛ puga ki funɔɔ sipyii pu bæeri ya pee jomɔ pu logo wɛ, a pu logoo di yiri xuuni. ²⁹ A p'i yiri, na Yesu kile yeege kulo li ni. Pu kulo li bi yereɛ boboɔɔ kemu na ge, a p'i gari ni wu ni kee jɔɔ ni, na p'i wu ɛmunuɔɔ shan boboɔɔ ki wege ki ni. ³⁰ Ga, a Yesu kunni di doro pu niɛ ni, na gari.

*Ná we w'a bi kanha jina keɛ ni ge
(Marika 1:21-28)*

³¹ A Yesu di gari Galile kulo la ni, lee mɛgɛ jɛ Kapɛrinɔmɔ. W'a bi sipyii pu kalaa cadɛɛnyɛ yi na wà. ³² A wu kalaa wu kangana l'i pu nahaa wɔ xuuni, bani w'a bi yu ni sefɛɛɛɛ ni.

³³ Ná wa bye Kilɛ-pɛɛɛɛ puga ki ni jina na jɛ wu ni, a wu xhuulo ni mujuugbɔɔ ni na:

³⁴ «Eyi! Naha mu di zhaa wɛɛ feni wɛ Yesu Nazareti shɛn? M'a pa ba wù kyɛɛgi gɛ? Nɛ mu shi cɛ, Kilɛ Fɛfɛɛɛɛ wo mu jɛ.» ³⁵ A Yesu di din jina wu na na: «Cari mayɛ na! M'a foro we ná we ni!» A jina wu wu shan jiniɛ na pu bæeri niɛ ni, na foro wu ni, wu ya

yaaga pye wu na wɛ. ³⁶ A l'i bye kakanhana sipyii pu bæeri mu, fo pu na puyɛ yegee na: «Le kaa le bɛ do? Fanha ni sefɛɛɛɛ ni we ya yu ni jinaa ni, p'i foro sipyii ni!» ³⁷ Lee wuu na Yesu mɛgɛ ya fiige ki bæeri círi.

*Yesu ya yama fɛɛ nijɛhemɛɛ cuuɔ
(Macao 8:14-17; Marika 1:29-34)*

³⁸ Ba Yesu ya foro Kilɛ-pɛɛɛɛ puga ki ni wɛ, na gari Simɔ kaban. Lee di Simɔ yafezhɔ niganhanja ta ceefuuro keɛ ni, a p'i Yesu jɛɛri na wu wu cuuɔ. ³⁹ A Yesu di shɛ leele wu jɔɔ ni, na jo ni fanha ni na ceefuuro ti ti foro wu ni. A ceefuuro t'i wu yaha. Taapile ni a wu yiri, na labye jɔ kɔn, na pu keree yàa.

⁴⁰ Caɔa ki na to xɔ, a sipyii di shɛ wu yiri ni pu yama fɛɛ bæeri ni. A wu wu keye taha pu bæeri nigin nigin na, na pu cuuɔ. ⁴¹ A jinaa bɛ di foro sipyijɛhemɛɛ ni, p'a bi zelee na: «Mu jɛ Kilɛ Ja wɛ.» Ga, a Yesu di din pu na. Wu ya ta sɔɔ pu jo wɛ, bani pee ya cɛ na wee wu wa Kirisa wɛ.

*Yesu ya Kile kafila jo Kilɛ-pɛɛɛɛ piyeyɛ yi ni
(Marika 1:35-39)*

⁴² Ba jiga k'a mugi wɛ, a Yesu di yiri kari sipoɔɔ ki xuu wa ni. Sipyii pu bi wu shaa. Ba p'a shɛ nɔ wu tàan wɛ, na wu kuuri kɔnhɔ wu ganha gari di pu yaha wɛ. ⁴³ Ga, a wu pu pye na: «Fanha ki wa kii nɛ wu Kilɛ saanra ti Jozaama pu jo kulogoo kisaɔa bɛ ni, bani lee wuu na nɛ tun.» ⁴⁴ W'a bi Kilɛ Kafila wu yɛɛ pyi Yawutuu fiige ki Kilɛ-pɛɛɛɛ piyeyɛ yi ni.

5

*Yesu ya wu kalaapiire nizhiilee pu yiri
(Macao 4:18-22; Marika 1:16-20)*

¹ Caɔa ka na Yesu yaha Zhɛɛzarɛti Gba lɔhɔ ki jɔ na, sipyii pu bi wu cɔnri, kɔnhɔ p'i Kilɛ jomɔ logo. ² A wu kɔɔɔɔ shuun wa ja gba lɔhɔ ki jɔ na, fyashaa pu na foro yi ni. Pee bi pu jɔlɔɔ jii. ³ A wu jɛ kee kɔɔɔɔ ka ni, kee bye Simɔ wogo, na li sha Simɔ mu na wu kɔɔɔɔ ki nunuɔɔ kɔɔɔ ki na jeri. Ba lee ya pye wɛ, a wu diin kɔɔɔɔ ki ni, na sipyii pu kalaa.

⁴ Ba Yesu ya xɔ jomɔ pu ni wɛ, a wu Simɔ pye: «Kɔɔɔɔ ki fulo tacogonɔ ki ni, y'i yi jɔlɔɔ pu wá lɔhɔ ki ni fyaa pu feni!» ⁵ A Simɔ di wu jɔ shɔ na: «Karamɔgɔ, wɛɛ ya shɔn

labye na, wèe ya ta yafiin be co we. Ga, ma jomɔ pu wuu na, ne na jɔ wu wá lɔhɔ ki ni.»
⁶ Ba lee ya pye we, a p'i fyannehemee co, fo pu jɔ w'a jɔ kɔn na gɔɔn. ⁷ A p'i ganha na pu kaafee pii kani ni keye ni kɔrɔgɔ katii ni, na pu pa pu tɛge. A pee di ba. A p'i kɔrɔyɔ shuun wu bæeri ni, fo kɔrɔyɔ yi na zhaa da minɛe lɔhɔ ki ni.

⁸ Ba Simɔ Pyɛeri ya lee ja we, a wu nuguro sin Yesu fee ni, na jo: «Kafɔɔ, laha ne taan, bani jurumupye ne ne.» ⁹ Pu na pii fyannehemee pii co, a l'i bye kakanhana pu ni pu kaafee pu bæeri mu. ¹⁰ Zebede jalaa, Yakuba ni Yohana we w'a bye Simɔ kariinii ge, pee be bi li ta kakanhana. A Yesu di Simɔ pye na: «Ma ganha da vya we. Ga nime, ma na ba bye sipyii shavɔɔ.» ¹¹ Wee tuun wu ni a p'i ba kɔrɔyɔ yi yereɛe kɔjɔ ki na, na yi bæeri yaha wà, na daha wu feni.

Yesu ya togo fɔɔ wa cuuɔ

(Macoo 8:1-4; Marika 1:40-45)

¹² Na Yesu yaha kulo la ni, ná wa bye wà, togo bye wu cére ti bæeri na. Ba w'a Yesu ja tuun wemu ni we, a wu do na wu jaaha buri jine na, na wu jɛeri, na jo: «Kafɔɔ, mu bu sɔɔ, go mu na já ne cuuɔ.» ¹³ A Yesu di wu keɛe yeege, na gbɔn wu na, na jo: «Ne sɔɔ mu wu cuuɔ!» Taapile ni a togo k'i xhɔ. ¹⁴ A Yesu di yi waha wu mu na: «Ma ganha bu ye jaaha jo wa shishiin be mu we. Ga, she maye she saraya jaaha shɔɔnriwɔɔ wu na! Musa ya saraga kemu kaa jo ge, m'a kee wolo ma sicuumɔ pu da wuu na. Kee na ba li she na m'a cuuɔ.»

¹⁵ Lee be na, a Yesu mege di ganha na foro na se jaaha na, fo sipyiiire t'a pa tiye pinne wu yiri, kɔnhɔ p'i wu jomɔ pu logo, pu yama pu be di xhɔ. ¹⁶ Ga Yesu bi se na Kile jɛeri wu ye nigin sipɔɔ ki ni.

Yesu ya ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wa cuuɔ

(Macoo 9:1-8; Marika 2:1-12)

¹⁷ Canja ka na Yesu yaha wu na sipyii pu kalaa, Farizheen ni saliya karamɔgɔlɔɔ pii nidɛɛnyɛ bye wà. P'a bi pa na yiri Galile ni Zhude kulogoo ki bæeri ni, ni Zheruzalɛmu ni. Kafɔɔ wo sefeere ti bye Yesu ni na yama fee pu cuuɔ. ¹⁸ A sipyii pii di ba ni ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wa ni yasinnege ka na. Ap'i ganha na wu shaa p'i wu lenɛe puga

ki ni pu sinnine Yesu jaaha taan. ¹⁹ Sipyii pu jehene keɛe ni, pu ya já gbara Yesu na we. A p'i dugi puga ki jɔɔɔ ni na katanja ki xuu wa lahala, na wee ná we ni wu yasinnege ki tirige kee wege ki ni, Yesu jaaha taan sipyii pu nine ni.

²⁰ Ba Yesu ya pee wo n'a daa wu ja we, na jo: «Ná we, ma jurumu w'a yafa ma mu.» ²¹ A saliya karamɔgɔlɔɔ ni Farizheen p'i ganha na yu puyɛ funyɔ ni na: «We ná we ne sipya weke we, fo wu na Kile mege kyɛegi we? Jɔgɔ wu d'a já jurumu yafa sipya mu, ni Kile ye be we?» ²² A Yesu di pu fungɔnyɔ ce, na pu pye na: «Naha na ke fungɔngɔ ke tuugo d'a tigi yee funyɔ ni we?» ²³ Na jo: «Ma jurumu w'a yafa ma mu.» kelee na jo: «Yiri m'a ma yasinnege ki lɔ, ma da jaari.» Lɛke l'a faha we? ²⁴ Ga, kɔnhɔ y'i li ce na Sipya Ja wu yaha jine ki na, se wa wu ni w'a sipyii pu wo jurumu wu yafani pu mu...» A wu ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wu pye: «Ne w'a jo mu: Yiri, m'a ma yasinnege ki lɔ m'a se puga!» ²⁵ Taapile ni a wu yiri pu bæeri jii na, na wu yasinnege ki lɔ na gaanji puga, na baraga tɛri Kile na. ²⁶ A l'i bye kakanhana pu mu, fo pu na baraga tɛri Kile na. A p'i fya xuuni na yu: «Wèe ya kakanhana ja nijaa.»

Yesu ya Levi yiri

(Macoo 9:9-13; Marika 2:13-17)

²⁷ Kii keree kii na toro xɔ, A Yesu di foro wà, na fanhafɛe wari shɔvɔɔ wa ja, wee mege ki bye Levi. Wee nidɛɛngɛ ki bye fanhafɛe pu wari wu tashɔgɔ ki ni. A Yesu di wu pye: «Taha na feni!» ²⁸ A Levi di yanmuyɔ yi bæeri yaha wà, na yiri, na daha wu feni.

²⁹ Lee kadugo na a Levi di ba yaligee nijnene yaa Yesu mu wu kaban. Fanhafɛe wari shɔveɛ nijnemee ni sipyinehemee piitiilee be pu bi pinne na li ni pu ni. ³⁰ A Farizheen ni saliya karamɔgɔlɔɔ di ganha na wu zɔ yu. A p'i Yesu kalaapiire ti pye: «Naha na yee di li, na gbuu ni fanhafɛe wari shɔveɛ, ni jurumupyii piitiilee be ni we?»

³¹ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Sicuumɔ fee mago ne were fɔɔ na we, fo yama fee. ³² Sipyii piimu p'a tii ge, ne ta pa di ba pee yiri we, fo jurumupyii, na pu yere pu jurumu wu na.»

*Kalaa nivomɔ ni kalaa nilɛ keree
(Macoo 9:14-17; Marika 2:18-22)*

³³ Sipyii pii ya jo ni Yesu ni, na: «Yohana Batizelipye wo kalaapiire te, ni Farizhɛɛn pu wo kalaapiire te, pee ya suun leni tɛɛgɛɛ nijɛhɛɛɛ ni, na Kile jɛɛri, na ta mu wo kalaapiire t'i li na gbuu.» ³⁴ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Nɛ jɛ ba cenabun poo jɛ wɛ. Yee na jɔ cenabun poo kaafɛɛ karamu pu suun le, na pu ni cenabun poo wu yaha shiizhan ya? ³⁵ Ga caya ya wa ma, cenabun poo wu na ba shɔ pu na. Yee caya yi ba nɔ pu bɛ na suun leni.»

*Nɛ wo kalaa wu ya yaa na wuregi kalaale
ni wɛ
(Macoo 9:16-17; Marika 2:21-22)*

³⁶ A Yesu di le talenɛ le bɛ jo pu mu na: «Wa shishiin da ga faɲunɔ shɛɛngi favonɔ na, di dara falɛgɛ na wɛ. Lee bu bye, favonɔ ki nizhɛɛngɛɛ na gori, favonɔ li bɛ da ga bɛ falɛgɛ ki na wɛ. ³⁷ Wa shishiin di wa da ga duvɛnfomɔ le foroyo nilɛyɛ ni wɛ. Lee bu bye, duvɛnfomɔ wu na foroyo yi shɛɛngi, duvɛn wu na wo, foroyo yi bɛ na gyɛɛgi. ³⁸ Ga duvɛnfomɔ ya yaa na le forofoyo ni. ³⁹ Ayiwa, we w'a duvɛn nilɛ gba ge, wee da ga sɔɔ duvɛnfomɔ na wɛ, bani w'a ma jo na: «Nilɛ wu w'a taan.»»

6

*Yesu ya yemu jo cadɛɛngɛ ki keree na ge
(Macoo 12:1-8; Marika 2:23-28)*

¹ Cadɛɛngɛ ka ni, Yesu bi doroo shinma kɛɛyɛ ya tɛ ni. A wu kalaapiire ti shinma sɛyɛ ya kɔn, na yi tuugo pu kadahaa ni, na wee pya wu kun. ² A Farizhɛɛn pii di pu pye na: «Kaa lemu ya yaa li pye cadɛɛngɛ ni wɛ, jaha na yee di lee pyi wɛ?»

³ A Yesu di pu pye: «Tuun wemu ni xuugo ya pa saannaa Dawuda ni wu tahama-nɔhɔmɔɔ pu ta ge, w'a lemu pye ge, yee sanha lee kalaa ja bada-ɛ gɛ? ⁴ W'a jɛ Kile-pɛɛɛɛɛ puga ki ni, buuri we p'a wo na gaan Kile mu ge, na yee buuri juyɔ ya lɔ na li, na ya kan wu tahama-nɔhɔmɔɔ pu bɛ mu. Na ta watii bi wee buuri we li ni saraya jaha shɔɔnrivɔɔ pu yɛ bɛ wɛ. Ta yee sanha lee kalaa wɛ?» ⁵ A Yesu di pu pye sanha: «Sipyii Ja wu jɛ cadɛɛngɛ ki bɛ Kafɔɔ.»

*Yesu ya nɔ kewaga fɔɔ wa cuunɔ cadɛɛngɛ
ka ni*

(Macoo 12:9-14; Marika 3:1-6)

⁶ Cadɛɛngɛ ka bɛ ni Yesu ya jɛ Kile-pɛɛɛɛɛ puga ka ni na sipyii kalaa. Nɔ wa bye wà wu kanige kenɛ ke na waha. ⁷ A saliya karamɔgɔlɔɔ ni Farizhɛɛn p'i ganha na Yesu kaseri, na wu wii wu bu da wu na da wu cuunɔ cadɛɛngɛ ni, kɔnhɔ p'i kaɲunɔ ta di wu tɔɔgɔ le. ⁸ Ga Yesu bi pu fungɔnyɔ cɛ. Wee tuun wu ni a wu nɔ kewaga fɔɔ wu pye: «Yiri m'a yere sipyii pu niɲɛ ni.» A wu yiri na yere. ⁹ A Yesu di pu pye: «Na yi yegee, l'a saha na kasaana pye cadɛɛngɛ ni laa, na kakuunɔ pye? Na sipyii shɔ laa, na wu gbo? Lekɛ l'a saha wɛ?» ¹⁰ A wu jaha ki le sipyii pu ni, na pu bɛɛri wii círi, lee kadugo na na wee nɔ wu pye: «Ma kenɛ ki sanha!» A wu ki sanha, a wu kenɛ k'i juunɔ. ¹¹ A pu logoo di yiri xuuni. A p'i ganha na puyɛ yegee lekɛ pu da bye Yesu na ge.

*Yesu ya tudunmɔɔ kɛ ni shuun jaha bulo
(Macoo 10:1-4; Marika 3:13-19)*

¹² Caɲa ka, Yesu ya kari faabobonɔ ka na, di zhe Kile jɛɛri. A wu shɔn Kile-jɛɛɛɛɛ ki na. ¹³ Ba jiga k'a mugi wɛ, a wu wu kalaapiire ti yiri. Na kɛ ni shuun jaha bulo pu ni, na pye Tudunmɔɔ. ¹⁴ Pee pu wa mɛ: Simɔ (a wu wee mɛgɛ le sanha Pyɛɛri), ni wu ceborona Andire, ni Yakuba, ni Yohana, ni Filipe, ni Batelemi, ¹⁵ ni Macoo, ni Tomasi, ni Alife ja Yakuba, ni Simɔ wemu wu bi bye Zelɔtilee kurunɔ ki ni ge, ¹⁶ ni Yakuba ja Zhude, ni Zhuda Isikariyɔti, wee w'a Yesu le kenɛ ni.

*Yesu ya sipyii kalaa, na yama fɛɛ cuunɔ
(Macoo 4:23-25)*

¹⁷ A Yesu ni wu tudunmɔɔ p'i digi faabobonɔ ki na, na nɔ kpɛɛngbɔhɔ ka na. Wu kalaapiire ti nijɛhɛɛɛ ni sipyiiɲɛhɛmɛɛ pu bi bye wà. Pee bi pa na yiri Zhude fiige ki bɛɛri ni, ni Zheruzalɛmu, ni suumɔ lɔhɔ ki jɔ fiige ki kugbɔhɔɔ, Tiiri ni Sidɔn ni. ¹⁸ Pu bi pa, kɔnhɔ pu ba wu jomɔ logo, wu pu cuunɔ. Pii p'a bi kanha jinaa kenɛ ni ge, pee bɛ ya cuunɔ. ¹⁹ Sipyii pu bɛɛri bi wu shaa p'i gbɔn wu na, bani sefɛɛɛɛ ti bi fɔro wu ni, na pu bɛɛri cuunɔ.

Duba nagoo ni lanjɩ nagoo
(Macoo 5:1-12)

²⁰ Wee tuun wu ni a Yesu di wu kalaapi-ire ti wii, na jo:

«Yee pii pu ɲɛ la baa fɛɛ ge,
yee ɲɛ duba nagoo,

bani Kile saanra ti ɲɛ yee wuuro.

²¹ Xuugo wa yee piimu na nime ge,
yee ɲɛ duba nagoo,

bani yee na ba din!

Yee piimu pu wa mɛhɛɛ suu nime ge,
yee ɲɛ duba nagoo,

bani yee na ba zɛhɛɛ fundanga keɲɛ ni!

²² Sipyii bu yi kɔ,

na pu mago wo yi ni, na yi shɛhɛɛ,

na yi mɛkuunɔ yu na bani yi ɲɛ Sipyaa Ja wuu,

wee tuun wu ni yi ɲɛ duba nagoo.

²³ «Kee caɲa ke, yi ɲahaya na ba daan xuuni, fo na sirani fundanga keɲɛ ni, bani yi saraa w'a pɛɛ fugba wu ni. Pu sefɛɛ pu bɛ ya Kile tudunmɔɔ pu kanha mu.

²⁴ «Ga yee naafuugbɔ fɛɛ,

bɔɔngɔ ki wa yee wogo,

bani yee ya yi wo ɲanɲɛ ki ta xɔ!

²⁵ Yee pii p'a tin yalijɛɛ na nime ge,

bɔɔngɔ ki wa yee wogo,

bani xuugo na ba yee ta!

Yee pii p'a zɛhɛɛni nime ge,

bɔɔngɔ ki wa yee wogo,

bani yee ɲahaya na ba danha na mɛhɛɛ suu!

²⁶ Sipyii bɛɛri ba yi mɛsaɲa yu tuun wemu ni,

bɔɔngɔ ki wa yi mu,

bani lee pɛɛgana li na

pu sefɛɛ ya tudunmɔɔ kafinejuu pu pɛɛ!»

Yi pɛɛn pu taan yi mu
(Macoo 5:38-48; 7:12)

²⁷ «Ga yee pii pu wa nɛ jomɔ pu nuri ge, n'a da yi jo yi mu, yi pɛɛn pu taan yi mu! Y'a kasaɲaa pyi yi kɔvɛɛ na! ²⁸ Y'a duba pyi yi lanɲivɛɛ mu! Pii p'a yi cogana kolo ge, yi da Kile ɲɛɛri pee mu! ²⁹ Sipyaa wa bu kadaa ja ma ɲibɛgɛ nigin ni, ke ki bɛ tagi wu mu. Wa bu ma fadegbɔhɔ lɔ, ma ganha bu wu ɲaha kɔn ma fadebire bɛ lɔ na wɛ. ³⁰ Sipyaa sipyaa w'a yaaga ka ɲɛɛri ma mu ge, wu kan. Wa bu ma yaaga lɔ, ma ganha bu weefɔɔ pye

wu ki t'ɛɛɲɛ ma na wɛ. ³¹ Yi funɲɔ wa sipyii p'a keree kiimu pyi yi mu ge, y'a kee shi pyi pu bɛ mu.

³² «Yee ya taan sipyii piimu mu ge, yee bu daan ni pee yɛ ni, masɔɲɔ kekɛ y'i da da lee ni wɛ? Ali jurumupyii bɛ ya taan ni pu taanɲiinɛɛ ni. ³³ Pii p'a kasaɲaa pyi yi na ge, yi ba kasaɲaa pyi pee yɛ na, masɔɲɔ kekɛ y'i da da lee ni wɛ? Ali lee jurumupyii bɛ wa byi. ³⁴ Tadaɲa wa yee na na yaaga ta piimu mu ge, yi ba fɔhɔɔ leni pee yɛ na, masɔɲɔ kekɛ y'i da da lee ni wɛ? Jurumupyii bɛ wa fɔhɔɔ leni pu kaafɛɛ na, kɔnhɔ p'i pu wogoo ki shi ta sanha. ³⁵ Ga yi pɛɛn pu taan yi mu, yi da kasaɲaa pyi pu na, yi da fɔhɔɔ leni pu na yi ganha bu yi funyɔ yaha yaaga da na pu mu wɛ! Yi na ba kuduun ta, yi na ba bye Kile-gbɔtabaaga nagoo, bani wee ya ɲɔ java fɛɛ ni kakuubyii mu. ³⁶ Yi pye ɲunɔ ɲaarivɛɛ ma na jo, ba yi To Kile wu ɲɛ ɲunɔ ɲaarivɔɔ wɛ.

Yi ganha ba yiyɛ jaagi wɛ!
(Macoo 7:1-5)

³⁷ «Yi ganha ba kiiri kɔɔn pusamaa na wɛ, kiiri da ba gɔn yi na wɛ. Yi ganha ba pusamaa jaagi wɛ, yi da ba jaagi wɛ. Yi da sipyii keree yafani pu mu, yi bɛ wogoo na ba yafa yi mu. ³⁸ Y'a sipyii kaan, Kile bɛ na da yi kaan. Pu na ba yataanga lɔ na yi wo daanna wu pye, na wu sereɲɛ sereɲɛ, na wu sɔgɔsɔgɔ, na la fara wu na fo wu na woni, na wee kaɲa le yi fageɲɛ ni. Bani yaaga kemu ni yee wa sipyii pu wo daanna wu pyi ge, kee yaaga ke ninunɔ ni yeeyɛ pyaa bɛ wo daanna wa da ba bye.»

³⁹ A Yesu di talenɛ bɛ jo pu mu na: «Fyɛn wa na já fyɛn wa kagaan co gɛ? Lee bu bye pu shuun wu bɛɛri na do wege ni.

⁴⁰ Kalaapire ya pɛɛ li kalaato na wɛ, ga kalaapire bɛɛri l'a kalaa xuuni ge, lee na ba bye ba li kalaato wu ɲɛ wɛ.

⁴¹ «Kagaanra le li wa mu ceboro wu nii ni ge, ɲaha na mu di lee wii, na ta puga tinbara di ɲɛ muyɛ pyaa nii ni, mu di ya lee ɲaa-i wɛ? ⁴² Dii mu da já ma ceboro pye: «Na ceboro, kagaanra le li wa ma nii li ni ge, yere di li wolo.» Na ta mu di ya puga tinbara le ɲaa mayɛ wuu li ni-i wɛ? Shuun shuun jovɔɔ dɛ, fɛnhɛ puga tinbara le wolo mayɛ pyaa nii le ni. Lee bu bye ma na já ɲa

xuuni, na kagaanra li wolo ma ceboro wu jii li ni.

Ki yasēye fēni p'a tige cēni
(Macoo 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ «Tisaan̄a ya yasēn̄e niguun̄o pyi wē, tikuun̄o ya yasēn̄e nizaan̄a pyi wē. ⁴⁴ Tiye bēeri wa jēni yi yasēye fēni. Sipya da ga nitoron̄o kōn xhuyo tige na wē; sipya di wa da ga ēzen̄e kōn xhutōonyo tige na wē. ⁴⁵ Sipyisaama w'a yasaaya kilee na yeege wu yasaaya tayahan̄a ni; sipyikuun̄o di yakuuyo kilee na yeege ki yakuuyo tayahan̄a ni. Bani lemu l'a sipya zo we j̄i ge, lee l'a f̄oro wu j̄o ke ni.

Piyēye shuun keree
(Macoo 7:24-27)

⁴⁶ «Naha na y'i na pyi «Kafō, Kafō» na ta le n'a yu ge, y'i wa lee pyi-i wē? ⁴⁷ Sipyaa sipya w'a pa nē mu, na nē jomō pu nuri, na pu koo j̄aari ge; wēe na j̄a weefō taanna ni kaa lemu ni ge, n'a da lee shē yi na. ⁴⁸ W'a foro piyēye kōnvō wa fēni, wemu ya j̄in̄e ki tugi na cogi fo na shē nō faaga na ge, na puga ki j̄idaa li ten̄e faaya j̄un̄o ni, na puga ki yeren̄e yee j̄un̄o ni. Ba lōhō k'a pa j̄ehē wē, a gba wu j̄i, na sēri. A lofomō pu ba guu puga ki na, ga pu ya j̄a ki j̄ehē wē, bani ki bi yeren̄e j̄o. ⁴⁹ Ga wemu ba nē jomō pu nuri, wufō di ya pu koo j̄aari wē, weefō ya foro ná wa fēni, wemu ya wu puga yeren̄e j̄in̄e na, wu ya j̄idaa tugi ki na-ē ge. Gba lōhō k'a pa nō kee puga ki na tuun wemu ni ge, a k'i gurulo taapile ni. A kee puga ki togana di golo.»

7

Yesu ya Oromē s̄ar̄asii j̄un̄ofō wa wo kapyebye cuun̄o
(Macoo 8:5-13)

¹ Ba Yesu ya pee jomō pu bēeri jo xō sipyii pu mu wē, na jē Kapērinōmō kulo li ni. ² S̄ar̄asii j̄un̄ofō wa bye wà, wu kapyebye wemu kaa li bi dan wu ni xuuni ge, wee bi cuun̄o wē, wu bi zhaa di xhuu. ³ Ba wee j̄un̄ofō w'a Yesu kaa logo wē, na Yawutuu nabelēye ya tun pu shē Yesu j̄ēeri na wu pa wu kapyebye wu cuun̄o. ⁴ A p'i nō Yesu ȳiri, na yi jo wu mu. Na guri na wu j̄ēeri xuuni na: «Ma bu lee pye we ná we mu, w'a yaa ni

lee ni, ⁵ bani wēe shi wu kaa ya dan wu ni, wee w'a wēe Kilē-pēn̄e puga ki yeren̄e.» ⁶ A Yesu di gari ni pu ni.

Ba w'a tēn̄e s̄ar̄asii j̄un̄ofō wu puga ki na wē, a wee di wu n̄apiin̄e pii tun pu shē wu pye: «Kafō, ma ganha da maye kanha wē, bani nē yaa mu wu jē nē puga wē. ⁷ Lee wuu na nē wu shē mu ȳiri, nē nayē ta nē c̄ēre lee bē ni. Ga j̄om̄e nigin yē jo, kōnhō na kapyebye wu j̄un̄o. ⁸ Bani j̄un̄ofēe pii wo fanha nōhō ni nē j̄e, s̄ar̄asii pii di j̄e nē bē mu. Nē bu wee wa pye: «Shē!» W'a gari. Nē bu wa bē pye: «Pa!» Wee bē na ba. Nē bu na kapyebye wu pye: «Le pye!» W'a lee pye.»

⁹ Ba p'a shē tee tuduro ti jo Yesu mu tuun wemu ni wē, a lee di wu fo. Sipyiire ti t'a bi taha wu fēni ge, a wu n̄mahana j̄eri pee shizhaa na pu pye: «N'a da yi jo yi mu, nē sanha we wo n'a daa wu tuugo j̄a sipya wa shishiin mu wē, ali Izirayēli fiige ki bē ni wē.» ¹⁰ Ba tudunmō p'a kuri kari pu j̄un̄ofō wu puga wē, a p'i shē kapyebye wu nij̄un̄o ta wà.

Yesu ya naxhugoshō wa ja nixhugo j̄e

¹¹ Lee nibyexhoo na a Yesu di gari kulo la ni lee mēge j̄e Nayini. A wu kalaapiire te, ni sipyiiire t'i gari ni wu ni. ¹² Ba p'a tēn̄e kulo li tajege ki na wē, a p'i j̄iri sipyii pii na, pu na gaan̄i ni ná wa nixhugo ni faya ni. Wee yē nigin w'a bye wu nu mu. Wu nu wu bē di bye naxhugoshō. Kanha ki sipyii nij̄eh̄em̄e pu bi foro pin̄e ni wee cee wu ni, na se gbo wu talen̄e ni. ¹³ Kafō ya wee cee wu j̄a tuun wemu ni ge, a wu j̄i j̄aara di jē wu ni. A wu wu pye: «Ma ganha ba mēe suu wē!»

¹⁴ A wu fulo pu na, na wu ken̄e taha karaya yi na, a gbo wu l̄v̄e p'i yere. A Yesu di jo: «N̄api we, nē w'a ma pye mu, ȳiri!» ¹⁵ A wu ȳiri tiin na jomō j̄o kōn. A Yesu di wu kan wu nu wu mu.

¹⁶ A sipyii pu bēeri di fya, a p'i ganha na Kilē s̄oni na: «Kilē tudunmō nigbō w'a wuyē shē wu n̄in̄e ni. Kilē w'a pa wu sipyii pu tēge.» ¹⁷ Le Yesu ya pye ge, a lee kaa di jaaga Yawutuu fiige ke, ni ki kabanugo kulogoo ki bēeri ni.

Yesu labye w'a li shēe na Shōvō wu j̄e wii
(Macoo 11:2-19)

18 Yesu ya keree kiimu bæeri pye ge, a Yohana wo kalaapiire t'i she kee bæeri paari wu mu, a wu pu shuun wa yiri, 19 na pu tun she Kafɔɔ mu, pu wu yege na: «P'a Shɔvɔɔ wemu kaa jo na wu na ba ba ge, mu wu wa laa, ta wù watii jaha wii?»

20 Ba p'a nɔ Yesu yiri tuun wemu ni we, na wu pye: «Yohana Batizelipye w'a wèe tun pa na wèe pu pa ma yege na: «P'a Shɔvɔɔ wemu kaa jo na wu na ba ba ge, mu wu wa laa, ta wù watii jaha wii?»»

21 Taapile ni a Yesu di sipyijehemee yama ni pu kanhama keree xɔ, na jinaa kəri yeege pii ni, na fyenmee nijehemee jii mugi. 22 Lee kadugo na a wu Yohana wo tudunmɔɔ pu jɔ shɔ na: «Y'a lemu ja, na lemu logo ge, yi she lee paari Yohana mu na: Fyenmee wa jaa, faannaa di jaari, togo fee di juunɔ, jidunmɔɔ di nuri, xuu di jeni, Kile Jozaama p'i yu la baa fee mu. 23 Sipya wemu junɔ ya kyeege ni na we, weefɔɔ je duba pya!»

24 Ba Yohana wo tudunmɔɔ p'a kari we, a Yesu di jɔ kɔn na yu ni sipyiire ti ni Yohana shizhaa na na: «Naha yee d'a she wii siwaga ki ni we? Kafeege ya wahagaanra lemu jeri ge, lere ya? 25 Wee tuun wu ni yee d'a she jaha wii we? Fazaaya fɔɔ ge? Ga piimu p'a fazaaya leni, na yalijen ee li ge, pee ya daa saannaa piyeyee ni. 26 Yee d'a she jaha wii we? Kile tudunmɔ ge? Uun, n'a da yi jo yi mu jo ali w'a pelee Kile tudunmɔ na. 27 Bani l'a ka Kile Kafila wu ni wu shizhaa na na: «Li wii, n'a na tudunmɔ we tun ma jahagbaa na

wu ma koo li yaa yaha ma jaha na.»*

28 N'a da yi jo yi mu jo sipya wa shishiin sanha se Adama nagoo ni wemu w'a pelee Yohana na we, Ga lee be na Kile saanra ti wo sipyii pu bæeri wo nifenhēfenhēne ya pelee wu na.»

29 Sipyii pii p'a wu jomɔ pu logo ge, ni fanhafee wari shɔveefanhafee wari shɔvɔɔ, a pee di li she na fiinne na Kile ya tii, pee bi batize Yohana mu. 30 Ga Farizheen ni saliya karamɔgɔɔ ya she Kile wo jɔm ee li ni puyee pyaa shizhaa na, pu ya ta sɔɔ na batize Yohana mu we.

31 A Yesu di jo sanha na: «Ne na já nijaa wo sipyii pii taanna ni jɔgɔ ye ni we? Jɔgɔ

ye feni pu d'a foro we? 32 P'a foro nɔhɔpiire ta feni temu t'a tiin pinnege kpeenge na, na ti mujonɔɔ yaha nɔ tiye na ge na: «Wèe ya faangaa wi yee mu yee di ya ta xɔnhɔ we. Lee kadugo na a wèe di yamehe su yee mu yee di ya ta mehe su we.»

33 Bani Yohana Batizelipye ya pa; wu bi yalijen ee li we, wu bi duven gbuu we, a yee di jo: «Jina wu je wu ni.» 34 A Sipya Ja wu ba, na ganha na li na gbuu, a yee di jo na: «Lajehere fɔɔ ni gba fɔɔ wu je we ná we. Fanhafee wari shɔvee ni jurumupyii pii be wo nanii wu je wii.» 35 Ga Kile wo koo li jaarivee pu bæeri ya kanii kan Kile wo fungɔngɔ fere ti mu.»

Dɔdɔshɔ wa wo jurumu ya yafa wu mu

36 Cana ka, Farizhen wa ya pa Yesu jeri na wu she li wu yiri. A Yesu di gari wee puga. A p'i ba jɔ kɔn na li. 37 Lee di dɔdɔshɔ wa ta lee kulo li ni. Ba w'a yi logo tuun wemu ni na Yesu ya li wee ná wu puga we, a wu gari wà ni lasikoli gboro la ni. 38 A wu mesuwo di ba doru Yesu kadugo yiri, na she yere na saha ni wu tɔɔyɔ ye ni, na Yesu tɔɔyɔ yi fyenmi ni jesinme ni, na wu juzhiire taga pee jɔgɔ, na ganha na wu tɔɔyɔ yi taala taala ni taanyeege ni, na lasikoli wu wo yi na.

39 Farizhen we w'a bi Yesu yiri yalige ki na ge, ba wee ya lee ja we na jo wuyee funɔɔ ni na: «We ná we da bi bye Kile tudunmɔ, we cee we w'a kpɔn wu na ge, wu bi da li ce na dɔdɔshɔ wu je wii.»

40 Wee tuun wu ni a Yesu di jomɔ pu lɔ na jo: «Simɔ, la wa ne mu na jo ma mu.» A Simɔ di wu jɔ shɔ na: «Karamɔgɔ, li jo.» 41 A Yesu di jo: «Fooleme wa fɔhɔɔ bye sipyii shuun na, wu wari kabɔfonɔɔ kelee gbarashuun ni kaguro (w 75.000) shishiin bye wa na, wu wari kabɔfonɔɔ gbarashuun di xhuu kaguro (w 7.500) shishiin di bye shuun wo wu na. 42 Ba ma na jo se bye pu ni pu wu ta kan we, lee funɔɔ ni, a wu pu beshuun wu fɔhɔɔ ki yaha pu na. Ne jo, we ná we kaa na daan weke ni xuuni pu shuun wu ni we?»

43 A Simɔ di wu jɔ shɔ na: «Ne giin jo w'a nijeheme wu yaha weke na ge.» A Yesu di wu pye: «M'a can jo.»

* 7:27 Malaki 3:1

⁴⁴ Lee kadugo na a Yesu di ηmahana ηeri cee wu shizhaa na Simo pye: «M'a we cee we ηaa ge? Ne je mu puga, mu ya taojo je loho kan ne mu we, ga we ya ne taojo fyenmi ni ηesinme ni, na pee jago ni wu ηuzhiire ni. ⁴⁵ Mu ya ta ne shaari ni taanηeege ni ba l'a tee na byi ni ηosoonro ni we. Ga ne di je naha ge, taanηeege ni we cee we ya ne co, bani ne di je ge, wu ηe na ne taojo taala taala. ⁴⁶ Mu ya ta sinme wo ne ηunjo ni we, ga wee ya pεewa lasikoli wo ne taojo na. ⁴⁷ Lee na n'a da yi jo yi mu, we cee we taanηeege nigho k'a li shee na wu jurumu wu ni wu ηeηe beeri ya yafa wu mu. Ga yafa bu bye wu ya pye sipya wemu mu jurumu niηeheme ηunjo taan we, weefoo taanηeege na jere.»

⁴⁸ Wee tuun wu ni a Yesu di cee wu pye: «Ma jurumu w'a yafa ma mu.» ⁴⁹ A wu liηii p'i ηo kon na yu puye funyo ni na: «Jago wu ηe we, w'i sipyii jurumu yafani pu mu we?» ⁵⁰ A Yesu di wee cee wu pye: «Ma n'a daa w'a ma sho. Ta se ηariηe na!»

8

Cee pii ya taha Yesu feni

¹ Kii keree kii kadugo na, Yesu bi kugbohoo ni kupiire ηaari, na Kile saanra ti Jozaama pu yere li pyi. Wu kalaapiire ke ni shuun wu bye ni wu ni, ² ni cee pii be. Wu bi pee cee pu cuηo, na jinaa be kori yeege pii ni pu ni. Cee nigin wa mege ki bye na Mariyama, pu bi wee yiri na Magadala sheen Mariyama, jinaa gbarashuun wu bi foro wee ni. ³ Wa mege ηe na Zhanε, wee bye Kuza wo sho. Kuza bi bye saannaa Herodi wo koomo pu fanhafoo wa. Suzani, ni cee niηehemeηe piitiilee be bye wa. Pee beeri bi Yesu ni wu kalaapiire ti teri ni pu keηe yaaya ni.

Talene lemu l'a jo nuguro ta shizhaa na ge
(Macao 13:1-9; Marika 4:1-9)

⁴ Sipyii pu bi yiri kulogoo ki beeri ni na se Yesu yiri. Sipyiiire t'a pa binne wu taan tuun wemu ni ge, a Yesu di le talene le jo pu mu na: ⁵ «Caηa ka na wa ya foro na kari wu tege ni di zhe wu alikama shi wa fene shi wagana na. Na wu yaha wu na wee nuguzhi wu waa, a wu nuguro ta di do koo

ni tege ki ηo na. A sipyii di tee tanhana tanhana, a shazheere di tee jo. ⁶ A nuguro ta di do faaga ηunjo ni poηehere di bye wa we. Ba t'a fin xo we, na waha, bani ηime bye wa we. ⁷ A nuguro ta di do xhuyo niηe ni. A ti ni xhuyo y'i ganha na legi; a y'i ba ti co, na ti li. ⁸ A nuguro ta di do niηeηe na. A t'i fin, na le, na pya le, na ti teheηe xhuu nigin (100) pye.»

Ba Yesu ya pee jomoo pu jo we, na seηe na: «Wemu na logo ge, wu logo de!»

Yesu taleneηe ki kajuu ηunjo
(Macao 13:10-17; Marika 4:10-12)

⁹ A wu kalaapiire t'i wu yege na: «Le talene le kori ηe dii we?» ¹⁰ A wu pu pye: «Na Kile saanra ti wo ηmahoro ti ce, yee mu lee ya kan. Ga sipyii pusamaa kunni, ti keree ki beeri w'a yu pu mu taleneηe ni, konho:

«Pu da wii,
ga p'i ganha ba yaaga ηaa we.
P'i da niwegee shaan,
p'i ganha ba yi ηaha ceni we.»*

Yesu ya nuguro ti wo talene li kori jo
(Macao 13:18-23; Marika 4:13-20)

¹¹ «Lee talene li kori we: Nuguzhi we, wee ηe Kile jomoo. ¹² Pii ηe ba koo ηo ηe we, ba pee ya pe jomoo pe logo we, Shitaanni na ba pu wolo pu funyo ni, konho pu ganha da, p'i sho we. ¹³ Faaga wuu pu ηe piimu p'a jomoo pu logo, na pu co ni fundanga ni ge. Ga nire di ηe pu na we, p'a da ye jere ye funjo ni. Nowuuro bu pu ta p'a n'a daa wu yaha. ¹⁴ Xhuyo niηe wuu pu ηe piimu ge, pee na pe jomoo pe logo. Ga ke konjo ke wo funzhakeree, ni naafuu keree, ni xonhoro keree, na pu conri, fo pu da le we. ¹⁵ Niηeηe wuu pu ηe piimu ge, pee na pe jomoo pe logo, na pu co see na ni zosaama ni, na gori yaha pee jomoo pe na, fo na nagoo pye.

Talene le l'a jo sokinna shizhaa na ge
(Marika 4:21-25)

¹⁶ «Wa shishiin ya sokinna leni wu yaaga shigile wu ηunjo ni, kelee w'i wu le karaga noho ni we. Ga yaaga ηunjo ni wu da wu taha, konho wu da kpeenge yeege puga ki jeeηe pu mu. ¹⁷ Bani kaηmahono la shishiin wa lemu da ba je we. ηmahoro ta shishiin wa temu da ba foro kpeenge na we. ¹⁸ Lee

* 8:10 Ezayi 6:9

wuu na yi kasεεge ta yi kafila logogaŋaa na, bani la ƚε wemu mu ge, la na ba gan wee mu. Ga la ƚε wemu mu wε, w'a giin na nifεnhεfεnhεnε lemu bε li ƚε wu mu ge, lee bε na zhɔ wu na.»

*Jɔgɔ ye pu ƚε Yesu nu ni wu cebooloo wε?
(Macoo 12:46-50; Marika 3:31-35)*

¹⁹ Yesu nu ni wu ceboronamaa ya kari Yesu yiri, ga pu ya já gbara wu na sipyii pu keŋε ni wε. ²⁰ A wa di yi jo wu mu na: «Ma nu we ni ma ceboronamaa pu niyereye yi wa kpεεngε ke na, pu funɔ ki wa p'i ma ƚa.» ²¹ Ga, a Yesu di jo: «Pii p'a Kile jomɔ pu nuri, na pu koro ƚaari ge, pee pu ƚε nε nu ni nε ceboronamaa.»

*Yesu ya kafεεgbɔhɔ ka yereŋε
(Macoo 8:23; Marika 4:35-41)*

²² Caŋa ka, Yesu ya wu kalaapiire ti pye: «Wù she gba wu kadugo.» A p'i já kɔrɔgɔ ka ni na gaani. ²³ Na pu yaha pu gaani, a Yesu di ηmunɔ. A kafεεge ka di yiri lohɔ ki ƚunɔ ni. A kɔrɔgɔ k'i ganha na zhaa di ƚii lohɔ na, fo pu na zhaa di mini.

²⁴ Wee tuun wu ni a wu kalaapiire t'i fulu wu na na wu ƚε, na wu pye: «Karamɔgɔ, Karamɔgɔ, wù na da gori lohɔ ni!» A wu yiri, na sele kafεεge ke ni lokuruyo yi na; a kafεεge ke ni lokuruyo yi bε di yere. A tunmɔ p'i yere. ²⁵ A wu wu kalaapiire ti pye: «Mii yee wo n'a daa wu wa wε?» A l'i bye pu fyaara wuu mu kakanhana, a p'i ganha na puyε pyi: «We ná we d'a sii jɔgɔ, fo wu na yu ni kafεεge ni lohɔ ni, y'i wu ƚɔmεε conɔ wε?»

*Yesu ya jinaa kari yeege ná wa ni
(Macoo 8:28-34; Marika 5:1-20)*

²⁶ A Yesu ni wu kalaapiire t'i nɔ Gerasa fiige ki ni, kabanugo kulo la ni. Kee ƚε gba wu kadugo na saha ni Galile fiige ki ni. ²⁷ Ba Yesu ya foro kɔrɔgɔ ki ni wε, a ná wa di ba wu ƚunɔ círi, kulo li shen wa. Jinaa pu bye wu ni. Fo taatuunnɔ ni wu bi gbara w'a fàya leni wε, wu bi goroo puga wε. Wu tatεεngε ki bye faxhuu we. ²⁸ Ba w'a Yesu ƚa wε, na mujuugbɔɔ la wá, na nuguro sin Yesu fεε ni, na jo ni mujuugbɔɔ ni na: «Naha m'a zhaa nε feni wε, Kile-gbɔtabaaga Ja Yesu? N'a ma ƚεeri, ma ganha bu na kanha wε!» ²⁹ W'a yee jo, bani Yesu bi jina wu pye na wu foro wee ná wu ni. Jina wu

bu yiri wu feni tuun wemu ni, sipyii na wu kemε pɔ ni tɔɔrɔ shɔnhɔyɔ ni, na biriye le wu tɔɔyɔ na, kɔnhɔ pu da wu kaseri. Ga w'a tee pɔɔrɔ ti bεeri kɔn. Jina wu bi ma wu kari kari siponɔ ni.

³⁰ A Yesu di wu yege na: «Dii mu mεge di ƚε wε?» A wu jo: «Nε mεge ƚε «Wèe Ya ƚεhε,»» bani jinaa ni ƚεhemεε pu bi já wu ni.

³¹ A pee jinaa p'i Yesu ƚεeri xuuni na wu ganha bu pu yaha gari kakara wecogonɔ tɛhεnε baa wogo ki ni wε.

³² Lee bi shaagbaga nijenε ka ta ki na naha yaŋa ki kabanugo. A jinaa p'i Yesu ƚεeri na wu sɔɔ p'i she já pee shaalaa pu ni. A wu sɔɔ. ³³ Wee tuun wu ni a jinaa p'i foro ná wu ni, na she já pee shaalaa pu ni. A shaagbaga k'i gburogi, na digi yaŋa gologoyo yi ni, na já gba lohɔ ki ni, na xhu wá.

³⁴ Ba shaanahamaa p'a lee ƚa tapyege ni wε, a p'i baa kari na she yee paari kanha ki ni, ni sitiinmεε pu mu. ³⁵ A sipyii p'i foro na she lee nibyii li wii. Ba p'a nɔ Yesu tãan wε, na wee ná wu ƚa, jinaa pu bi foro wu ni. Wu nidεεngε di ƚε Yesu fεε ni, fàya yi bye wu na, wu d'a cuunɔ. A p'i fya. ³⁶ Ná jinaa wo w'a cuunɔ piimu ƚii na ge, a pee di kii keree kii bεeri paari pu mu. ³⁷ Wee tuun wu ni a Gerasa shεen pu bεeri di Yesu ƚεeri na wu laha pu wo ƚinε ki na, bani pu bi fya xuuni. A Yesu di já kɔrɔgɔ ki ni, na laha pu wo ƚinε ki na.

³⁸ Yesu nigariwo jinaa p'a foro ná wemu ni ge, a wee di wu ƚεeri na wu bi da já binne ni wu ni. Ga, a Yesu di wu kurunɔ, na jo: ³⁹ «Kuri m'a se puga, Kile ya kagbɔhɔɔ kiimu bεeri pye ma mu ge, m'a she kee paari.» Yesu ya kagbɔhɔɔ kiimu bεeri pye wu mu ge, a wu gari na she kee keree ki paari kulo li bεeri ni.

*Yesu ya cee wa cuunɔ, na Zhayirusi poro
nixhugo ƚε*

(Macoo 9:18-26; Marika 5:21-43)

⁴⁰ Ba Yesu ya kuri pa na yiri gba wu kadugo wε, a wu ba wu daan sipyii pu bεeri ni, bani pu bεeri bi wu sigee. ⁴¹ Lee bi ná wa ta wá, wu mεge ƚε na Zhayirusi, wee wu bye wee xuu wu wo Kile-pεenε puga ƚunɔfɔɔ. A wee di ba nuguro sin Yesu fεε ni, na wu ƚεeri xuuni na wu she wu puga,

⁴² bani fuceere nigin ye li bye wu mu, li shi wu bye yee ke ni shuun. Lee li bi zhaa di xhuu.

Ba Yesu ya gaanji wa we, a sipyiire t'i wu kuuri, na wu canri. ⁴³ Lee bi cee wa be ta wa shishan na woni wu feni fo yee ke ni shuun. Wu bi wu kenje yara beeri kan webyii mu, ga wa shishiin ya ja wu cuunjo we. ⁴⁴ A wu fulo Yesu na wu kadugo yiri, na ba gbɔn wu fadegeje na. Taapile ni a wu shishan p'i yere. ⁴⁵ A Yesu di jo: «Jɔgɔ w'a kpɔn ne na we?» Ba pu beeri ya yu pee be we, a Pyeeri di jo: «Karamɔgɔ, sipyii p'a mu canri xuuni de!» ⁴⁶ Ga, a Yesu di jo: «Sipya wa w'a kpɔn ne na, bani ne li ce na sefere ta t'a foro na ni.» ⁴⁷ Ba wee cee w'a li na na li da ja nmɔhɔ nige we, a wu ganha na fuguri, na ba nuguro sin Yesu fee ni. Lemu l'a wu pye w'a kpɔn Yesu na, ni w'a cuunjo taapile ni cuunjo gana lemu na ge, a wu yee paari wu mu sipyii pu beeri nii na. ⁴⁸ A Yesu di wu pye: «Na poro, ma n'a daa w'a ma cuunjo. Ta se narinje na!»

⁴⁹ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, a tudunmɔ wa di ba na yiri Kile-peenje puga juɔfɔɔ wu kaban, na ba wee pye na: «Ma poro fuceere l'a xu. Ma ganha bu navunjo pele nige Karamɔgɔ wu na we.» ⁵⁰ Ga ba Yesu ya yee logo we, na Zhayirusi pye: «Ma ganha bu fya we; da ye, ma poro wu na juunjo.»

⁵¹ Ba Yesu ya she nɔ Zhayirusi kaban we, wu ya sɔɔ wa shishiin wu je ni wu ni puga ki ni we, fo Pyeeri, ni Yohana, ni Yakuba, ni pya wu nu ni wu to. ⁵² Lee di sipyii pu beeri ta pu na yamehe suu na xhuulo. A Yesu di jo: «Yi ganha ba mehe suu we, bani pya wu ya ta xu we, w'a nmunɔ.»

⁵³ A p'i ganha na wu la wo, bani pu bi li ce na w'a xu xɔ. ⁵⁴ Ga, a Yesu di wu co kenje ke na, na jo ni mujuugbɔɔ ni na: «Pya we, yiri!» ⁵⁵ A wu munaa l'i guri pa wu mu. Taapile ni a wu yiri tiin. A Yesu di jo na pu yalige kan wu mu. ⁵⁶ Al'i bye kakanhana pya wu sefee pu mu fo xuuni. Ga, a Yesu di yi jo waha pu mu na pu ganha lee nibyii le jo wa shishiin mu we.

9

Yesu ya wu kalaapiire ke ni shuun wu tun (Macoo 10:5-15; Marika 6:7-13)

¹ Yesu ya wu kalaapiire ke ni shuun wu yiri, na sefere ni fanha kan pu mu jinaa beeri na, pu da yama be xu. ² Lee kadugo na a wu pu tun pu she Kile saanra ti yere pye, p'i yama fee cuunjo. ³ A wu pu pye: «Yi nigariwuu ganha bu yaaga lo yi kenje ni we, kagaanga be we, kushyaaga be we, yalige yaaga be we, wari be we. Wa shishiin ganha da fadeye shuun lo we. ⁴ Yi bu je puga beeri ni, y'i diin wa fo yi kariduun bu she nɔ. ⁵ Xuu wa sheen bu zhe pu da yi tirige we, yi ba fɔro lee kulo li ni, y'i yi tɔɔyɔ gbazhenhe nahara wo wa, lee na ba bye seeri kaa pu feni.» ⁶ A kalaapiire t'i gari. A p'i Kile wo Jozaama pu jo toro kulogoo ki beeri ni, na yama fee pu cuunjo teye yi beeri ni.

Herodi hakili ya wuregi

(Macoo 14:1-12; Marika 6:14-29)

⁷ Ba gbafeere Herodi ya kii kapyege kii beeri kaa logo tuun wemu ni we, a wu hakili di wuregi, bani sipyii pii ya jo na: «Yohana Batizelipye w'a je na foro xu ni.»

⁸ A pii di jo: «Kile tudunmɔ Eli w'a kuri pa.» A pii be di jo: «Wa w'a je na foro xu ni taashiine li wo Kile tudunmɔ pu ni.» ⁹ Ga, a Herodi di jo: «Ne Yohana juɔɔ kan p'a kɔn. Ayiwa, di wa kii keree kii nuri wemu shizhaa na ge, wee je jɔgɔ we?» A wu ganha na li shaa wu Yesu ja.

Yesu ya yalige kan sipyii kabɔfoɔ kaguro mu

(Macoo 14:13-21; Marika 6:30-44; Yohana 6:1-14)

¹⁰ A Tudunmɔ p'i guri pa Yesu yiri, na ba pu kapyege ki beeri paari wu mu. A Yesu di gari ni pu ni pu ye na, na she nɔ kulo la nɔ na, lee mege je na Betisayida. ¹¹ Ba sipyiire t'a pa li ce tuun wemu ni we, na daha wu feni. A Yesu di pu co xuuni, na baari pu mu Kile wo saanra ti keree na. Piimu mago bye sicuumɔ na ge, a wu pee cuunjo.

¹² Ba cana k'a nɔ kɔn na diri we, a kalaapiire ke ni shuun wu fulo Yesu na, na wu pye: «Sipyiire ti yaha, kɔnhɔ p'i she wu taan kulogoo ni sige buguro te na, p'i she yalige ni tashonyɔ sha wa, bani siponjo ni we je naha.» ¹³ Ga, a Yesu di pu pye: «Yiye pyaa ki yalige kan pu mu.» A p'i jo: «Yaaga je we mu buuri juɔyɔ kaguro ni fyaa shuun ye kadugo na we, fo ma la bi je wu she yalige

sho pii sipyii pii beeri mu.» ¹⁴ Pu bi namaa kabofonoo kaguro (5.000) shi taro pee ni. A Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yi pu tenje kelee kaguro kaguro (50) shishiin.» ¹⁵ A p'i li pye mu na sipyiire ti beeri tenje lee tenjegana li na. ¹⁶ A Yesu di yee buuri nyoo kaguro we ni fyaa shuun wu lo, na naha ke yirige fugba we ni, na baraga taha Kile na. A wu xho na yi kegi kegi na kan kalaapiire ti mu, na pu yee yerenje sipyii pu taan. ¹⁷ A pu beeri di li na din. Yalige kemu k'a kori ge, a p'i kee sanja keme fo na saganjaa ke ni shuun ji.

*Pyeri ya yere li na na Kirisa wu ye Yesu
(Macoo 16:13-19; Marika 8:27-29)*

¹⁸ Cana ka, na Yesu yaha Kile-jerege na wu ye, wu kalaapiire ti bye wu kabanugo na. A Yesu di pu pye: «Sipyii pu wa yu na joo ne ye we?» ¹⁹ A p'i wu no sho na: «Pii wa yu na Yohana Batizelipye, pii di yu na Kile tudunmoo Eli, pii be di yu sanha na taashiine li wo Kile tudunmoo wa w'a ye na foro xu ni.»

²⁰ A Yesu di pu yege na: «Ga yee do, yeeye pyaa ki mu ne di ye joo we?» A Pyeri di wu pye: «Kile ya Kirisa wemu naha bulo ge, wee mu ye.»

*Yesu ya jo wu xu ni wu ye wu keree na
(Macoo 16:20-28; Marika 8:30-9:1)*

²¹ A Yesu di yi waha pu mu na pu ganha yee jo wa shishiin be mu we. ²² A Yesu di jo sanha na: «Li waha l'i waha, fo Sipyaa Ja bu ganha xuuni. Noholee, ni saraya naha shoonrivete nunofee, ni saliya karamogolo na ba zhe wu ni. Pu na ba wu gbo, wu caxhugo cana taanri wogo wu na ba ye.»

²³ Lee kadugo na a wu yi jo pu beeri mu na: «Wa funno bi ye wu binne ni na ni, wu she wuye ni, niga beeri wu wu korikoritige ki lo taha na feni. ²⁴ Bani sipya we w'a giin wu wuye pile munaa nunoo wolo nijaa ge, wee na ba buun wu munaa ni niga na. Ga we w'a bonri wu munaa ni nijaa ne wuu na ge, wee wu da ba wu munaa nunoo wolo niga na. ²⁵ L'a naha no sipya na wu konoo yanmuyoo beeri ta, wu ba buun wuye pile munaa ni, wu gyeege we? ²⁶ Lee wuu na sipyaa sipya w'a shiige le wuye ni, na bye wu ya ne ni na jomoo pu kaa yu sipyii mu-ige, Sipyaa Ja wu ba ba tuun wemu ni ni wuye pyaa nooro wu ni, ni wu To Kile wo we, ni

fefereme mekeke pu wo we, wu be na ba shiige le wuye ni weefoo shizhaa na. ²⁷ Can na n'a da yi jo yi mu, sipyii pii pu wa naha ge, pii wa da xhuu pu ni bada na ta pu ya Kile wo saanra te na we.»

*Yesu newiine l'a jeri
(Macoo 17:1-8; Marika 9:2-8)*

²⁸ Pe jomoo pe ya jo cabyaa gbarataanri shishiin, a Yesu di gari ni Pyeri, ni Yohana, ni Yakuba ni faaboboo ka fugba ni, konho p'i she Kile jeri. ²⁹ Na wu yaha jerege ki na, a wu newiine l'i jeri, a wu faya y'i fiinne, na ni. ³⁰ Taapile ni a p'i namaa shuun wa na pee na yu ni Yesu ni, pee bye Musa ni Eli. ³¹ P'a puye she ni noorogoo ni. Yesu na ba wu labye wu no fa, na xhu xugana lemu na Zheruzalemu ni ge, pu bi yu ni wu ni kee keree kii na. ³² Lee bi nmunogoo ta p'a Pyeri ni wu kaafee pu shan. Ga ba p'a ye we, na Yesu ni pee namaa shuun wu nooro wuu na. ³³ Tuun wemu ni pee namaa p'a laha Yesu taan ge, a Pyeri di wu pye: «Wu Karamoo, wee bu gori naha, lee ya no xuuni de. Wu buguloo taanri yerenje, mu wo nigin, Musa wo nigin ni Eli wo nigin.» Ye wu bi yu ge, wu ya yi ce we.

³⁴ Na wu yaha pee jomoo pu na, a naha ka di ba pu to. Kalaapiire ti nijewuu kee naha ka ki ni, a p'i fya. ³⁵ A mujuu la di foro kee naha ka ki ni na: «Ne nidaan Ja wu ye we. Ne w'a wu shoonri lo. Y'a wu nijoyo nuri!» ³⁶ Ba lee mujuu l'a foro we, a p'i Yesu ta wu ye. A kalaapiire t'i cari, pu ya pu kanagaa ki paari sipya wa shishiin mu wee tuun wu ni we.

*Yesu ya pya wa cuunoo jina bye wemu ni ge
(Macoo 17:14-18; Marika 9:14-27)*

³⁷ Kee cana ki jimuguro, pu na tigi xoo faaboboo ki na, a sipyijeheme di she Yesu nunoo ciri. ³⁸ A na wa di mujuugoo la jo sipyiire ti te ni na: «Karamoo, n'a ma jeri, no maye na m'a na ja wu wii, we ye nigin pe wu ye na mu. ³⁹ Jina wa wu ye wu ni, wu bu wu co, taapile ni w'a ganha na xhuulo. Jina wu na wu nahara, fo kakaya na foro wu no ni. Wee jina wu foromoo pu ma ben wu ni, wu nivorogo, w'a wu kanha xuuni. ⁴⁰ Ne ma kalaapiire ti jeri jo pu wu kori, ga p'i ya ja we.»

⁴¹ A Yesu di jo: «Ee! Yee kunni ne sipyiku-uyo n'a daa baa fee! Ne na gori yaha naha ni yee ni, na yee keree xu fo tuun weke we? Pa ni ma ja wu ni naha.»

⁴² Ba pya w'a fulo Yesu na we, a jina wu wu shan ninε na, na wu nahara xuuni. Ga, a Yesu di din jina wu na, na pya wu cuunε, na wu kan wu to wu mu. ⁴³ A Kile wo sefeere nigbawo t'i bye kakanhana sipyii pu beeri mu.

*Yesu ya wu xu wu jo sanha
(Macoo 17:22-23; Marika 9:30-32)*

Na Yesu kapyege ki yaha k'a pye pu mu kakanhana, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: ⁴⁴ «Yi niwegee shan y'i pe jomε pe logo: Pu na ba Sipya Ja wu le sipyii keye ni.» ⁴⁵ Ga pu bi pee jomε pu kori ce we. Pee bi nmahε pu na, kanhε pu ganha bu pu kori ce we. A p'i fya pu ya ja wu yege pee keree na we.

*Weke w'i ne nahagbaa fε we?
(Macoo 18:1-5; Marika 9:33-37)*

⁴⁶ Nakaara ya jε kalaapiire ti te ni, na weke wu ne pee beeri wo nahagbaa fε we? ⁴⁷ A Yesu di pu fungonyε ce, na nōhaceere la lε, na lee yereε wuyε taan, ⁴⁸ na pu pye: «Sipya sipya w'a le nōhaceere le la shi co xuuni ne wuu na ge, ne w'a co xuuni. We w'a ne co xuuni ge, ne tunvε we w'a co xuuni. We wu wa yee beeri nifenhεfenhεne ge, wee wu wa yee beeri wo sipyigbε.»

*Sipya wemu ne yee pen we, yee nii wu ne
(Marika 9:38-40)*

⁴⁹ A Yesu kalaapiire Yohana di jomε pu lo na jo: «Karamεgε, wεe ya nā wa ja, wu na jinaa kori na yeege sipyii ni mu mege na. A wεe di wu naha kōn lee bye na, bani wu ne wεe wa we.» ⁵⁰ A Yesu di wu pye: «Yi ganha bu wu naha kōn we, bani sipya wemu ne yee pen we, yee nii wu ne wii.»

*Samari fige ki kulo la shεen ya sε na
Yesu kemε we*

⁵¹ Yesu bi yaa wu foro konε puga w'a gaanji fugba wu ni tuun wemu ni ge, ba wee ya teεε we, a wu li yaha wuyε funnε ni na fo wee bu jε Zheruzalemu ni, ⁵² a wu tudunmε pii tun kari wuyε naha na. A pee nigariwuu di jε Samari fige ki kulo la ni, na p'i she tajεge sha wā wu mu. ⁵³ Ga lee kulo li shεen ya sε wu jε pu mu we,

bani Zheruzalemu ni wu bi gaanji. ⁵⁴ Ba wu kalaapiire, Yakuba ni Yohana ya lee ja we, a p'i jo: «Kafε, ma la ne wū jo na ki yiri fugba we ni, ki tigi pa pu kyεεgi ya?» ⁵⁵ Ga, a Yesu di nmahana neri pu shizhaa na, na din pu na xuuni. ⁵⁶ Lee kadugo na a p'i gari kulo latii ni.

*Piimu p'a bi giin p'i daha Yesu feni ge
(Macoo 8:19-22)*

⁵⁷ Na pu yaha koo na pu na gaanji, a nā wa di Yesu pye: «Wū Kafε, xuu beeri ni m'a se ge, ne na daha ma feni.» ⁵⁸ A Yesu di wu pye: «Sige puun wa ni wejeje ni, fugba shazheere di ne ni shiire ni. Ga tashongε wa Sipya Ja wu mu kemu ne wuyε pyaa wogo we.»

⁵⁹ A Yesu be di wa pye: «Taha na feni!» Ga, a wee nā wu wu pye: «Kafε, na yaha di ba fenhe na to wu le.» ⁶⁰ A Yesu di wu nε shε na: «Xuu pu yaha sipyixuyo ye mu yee di da pee leni, mu kunni wu she Kile wo saanra te yere pyi.»

⁶¹ A nā watii be di jo sanha na: «Kafε, ne na daha ma feni, ga ma di sε di fenhe zhe na puga shεen funnε to.» ⁶² A Yesu di wu nε shε na: «Sipya sipya w'a niye tuugo con, na gari na wii kadugo yiri ge, wee ya yaa ni Kile wo saanra te ni we.»

10

*Yesu ya kalaapiire kelee gbarashuun ni
shuun tun*

¹ Kee keree kii kadugo na, a Yesu di sipyii kelee gbarashuun ni shuun (72) watii be naha bulo sanha. Wu bi yaa wu she kulo-goo ni teye yemu beeri ni ge, a wu pu tun kari shuun shuun wuyε naha na yee teye yi ni. ² A wu pu pye: «Shinma nigōnbaama w'a nehe, ga kapyebyii pu d'a cεre. Lee wuu na, yi shinma wu kafε wu neri na wu kapyebyii pii be tun sanha, p'i she wu shinma wu kōn. ³ Y'a se! N'a yi tun na kari ba dubyapiye ne me yacoyo ninε ni we. ⁴ Yi ganha bu wari tayahaŋa lε we, kelee kushεyεre we, kelee tanhaya yatii we! Yi ganha bu yere koo na di wa shishiin shaari we!»

⁵ «Yi bu jε puga beeri ni yi fenhe jo: «Naninε ki pye kee puga ki ni.» ⁶ Naninε pya wa bu da wā yi wo naninε ki na digi wee na, lee kaa be we ki na guri ba yi mu. ⁷ Yi diin

kee puga ki ni! Pu ba lemu kaan yi mu, y'a lee li, yi da lee gbuu! Bani kapyebye ya sii yaa ni wu saraa ni. Yi ganha ba jin da mari piyeyε yi ni wε!

⁸ «Yi bu jé kulo bæeri ni, a p'i yi co xuuni, yalige ke pu da gan yi mu ge, yi kee li. ⁹ Yi yama fεε pu cuunɔ wà, y'i yi jo pu mu na Kile saanra t'a tεεɲε pu na. ¹⁰ Ga yi bu jé kulo la ni, pee di ya sɔɔ na yi co wε, y'i she pu tatiinyε yi ni, y'i jo: ¹¹ «Ali yee kulo li gbazhenhε ke be k'a mara wèe tɔɔyɔ yi na ge, wèe da ki pɔ pɔ yee feni. Lee be na, yi li ce na Kile saanra t'a tεεɲε.» ¹² N'a da yi jo yi mu, Sodamu kanhama keree na ba bɔrɔ lee kulo li wogoo na kiiri wu cagɔngɔ.»

*Kulogoo kiimu k'a Yesu jomɔ pu she ge
(Macoo 11:20-24)*

¹³ A Yesu di jo sanha na: «Bɔɔngɔ ki wa yee Korazɛn shεen wogo! Bɔɔngɔ ki wa yee Bétisayida shεen wogo! Bani kakanhanjaa kiimu k'a pye yee ni ge, kee da bi bye Tiiri ni Sidɔn kulogoo ki ni, nime bi da pee ta pee ya daajɛɲε jo, na pu jurumu wu yaha l'a mɔ, na bɔrɔyɔ le puyε na, na diin shɔɔnrɔ ni. ¹⁴ Lee na Tiiri ni Sidɔn wo kanhama keree na ba bɔrɔ yee wogoo ki na kiiri wu cagɔngɔ. ¹⁵ Mu do Kapɛrinɔmɔ? Go mu wa giin na mu na ba yirige fo fugba we ni ya? Ahayi dε! Mu da ba dirige fo Jahanεmε we ni.»

¹⁶ A wu wu kalaapiire ti pye sanha na: «Wa bu yi jomɔ logo, nε jomɔ w'a logo. Wa bu yi she, nε w'a she. Wa bu nε she, we w'a nε tun ge, we w'a she.»

*Tudunmɔɔ kεεε gbarashuun ni shuun w'a
shε na pa*

¹⁷ Pee tudunmɔɔ kεεε gbarashuun ni shuun (72) wu fundanga wuu ya kuri pa, na jo: «Kafɔɔ, ali jinaa be ya kuu wèe mu mu mεge ki gbɔɔrɔ ni!» ¹⁸ A Yesu di pu pye: «Nε Shitaanni nidogo ja na yiri fugba we ni ba Kile-ɲinε ɲε wε. ¹⁹ Li wii, n'a se kan yi mu y'a ɲaari wɔlɔɔ ni namaa ɲunɔ ni, y'i wu Pɛn wu wo sefεεε ti bæeri tɔnhɔnɔ yi tɔɔyɔ ni, yaaga ka shishiin wa da já kakuunɔ pye yi na wε. ²⁰ Ga lee be na yi funyɔ ganha bu daan na jinaa ya kuu yi mu wε. Ga yi funyɔ yi taan, bani yi mεyε wa ka fugba we ni.»

*Yesu ya funɲɔ taan
(Macoo 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Wee tuun wu ni a Yesu di ɲi fundanga na Fεfεεε Munaa li gbɔɔrɔ ni, na jo: «Na To Kile, fugba ni ɲinε ki Kafɔɔ, n'a baraga taha ma na, bani m'a kii keree kii ɲmɔhɔ fungɔnyɔ fεε ni kalaagbɔ fεε na, na ki she nɔhɔpiire na. Uun, na To Kile, bani lee l'a taan mu mu. ²² Nε To w'a keree ki bæeri le nε kenε ni. Wa shishiin ya ce jɔgɔ wu ɲε Kile Ja wu wε, fo To Kile wu yε nigin. Wa shishiin be di ya ce jɔgɔ wu ɲε To Kile wu wε, fo wu Ja wu yε nigin, ni wu la ɲε wu To wu she sipya wemu na ge.»

²³ Lee kadugo na a Yesu di ɲmahana ɲeri wu kalaapiire ti yiri, na pee yε pye: «Nii kii k'a yee wo kanagaa kii ja ge, kee ɲε duba wogoo. ²⁴ Bani n'a da yi jo yi mu na jo lemu yee wa ɲaa ge, Kile tudunmɔɔ ɲinεhemεε ni saannaa ɲinεhemεε funɲɔ ya pye na lee ja, ga p'i ya li ja wε. Yemu yee wa nuri ge, pu funɲɔ ya pye na yee logo, ga p'i ya yi logo wε.»

*Talεε lemu l'a jo Samari fiige shεn
nizaama wu shizhaa na ge
(Marika 12:28-31)*

²⁵ Canja ka, saliya karamɔgɔ wa ya pa yiri yere, na Yesu ɲɔ yege na: «Karamɔgɔ leke nε yaa na pye, kɔnhɔ di ɲii sicuumɔ nixhɔbaama ta wε?» ²⁶ A Yesu di wu pye: «Karamɔgɔ, leke l'a ka, Kile wo saliya wu ni wε? Lekε mu wa galaa wà wε?» ²⁷ A wee ná wu wu ɲɔ shɔ na: ««Ma Kafɔɔ Kile wu taan ma mu, ma zɔ wu bæeri na, ni ma munaa li bæeri, ni ma fanha ki bæeri, ni ma fungɔngɔ ki bæeri,» na fara lee na: «Ma sipyini wu taan ma mu ba mayε pyaa ki ɲε wε.»* ²⁸ A Yesu di wu pye: «Ma ɲɔshɔɔrɔ t'a ɲɔ. Ta lee pyi ma na ba ɲii sicuumɔ ta.»

²⁹ Ga wee saliya karamɔgɔ we funɲɔ bye wu kanii kan wuyε mu, a wu Yesu yege na: «Weke di ɲε nε sipyini wε?» ³⁰ A Yesu di wu ɲɔ shɔ ni talεε la ni na: «Ná wa w'a yiri Zheruzalemu ni, na wu da digi Zheriko ni. A java fεε di she do wu na, na wu fàya wolo, na wu yu. Na wu kpɔn fo na wu bana xuuni, na gari na wu yaha w'a ciregi. ³¹ Wee tuun wu ni a saraya ɲaha shɔɔnrivɔɔ wa di doro lee koo li ni. Ba w'a she wee ná

* 10:27 Dutεrεnɔmε 6:5; Levitike 19:18

wu ja we, na waa toro. ³² Lee kadugo na a ná wa be di no wee xuu wu ni, wee ne Kile-
peene pugbaho ki kapyebye wa, na wu ja.
A wee be di waa toro. ³³ Ga, a Samari fiige
shen wa kushewo di she no wu na, na wu ja,
a wu jinaara di je wu ni xuuni. ³⁴ A wu fulo
wu na, na sinme ni duven le noyo yi ni, na yi
po. Na xho na wu durogo wuyey pyaa kafana
na, na gari ni wu ni nabuun tatigin xuu
wa ni, na wu keree yari. ³⁵ Nimuguro ti na,
a wu wari wa wolo kan xuu wu kafoo wu
mu, na wu pye: «Ta we ná we keree yari.
Ma bu latii li wu juno taan na toro le taan,
na niguribawo na lee t'ereye ma na.»

³⁶ A wu saliya karamogo wu pye: «Mu nii
ni java fee p'a to ná wemu na ge, pii taanri
we ni, weke w'a pye wu sipiyinii we?» ³⁷ A
saliya karamogo wu wu jo sho na: «We w'a
juno jaari wu na ge.» A Yesu di wu pye:
«Ma be wu she lee shi pye.»

Yesu ya kari Marite ni Mariyama yiri

³⁸ Na Yesu ni wu kalaapiire ti yaha koo
na, a wu je kulo la ni. A cee wa di wu
lene wu puga wee mege ne Marite; ³⁹ wu
ceboroshoh wa mege ne Mariyama. A wee
di diin Kafoo tayo taan, na wu jomoh nuri.
⁴⁰ Ga lee di Marite hakili wu ta w'a wuregi
xuuni wu wo puga ki kapyene ki nehe
na. A wu gari na she Yesu pye: «Kafoo, ne
ceboroshoh w'a ne ye nigin yaha kapyene
ki na, lee wa kaa mu nii ni-i ge? Yi jo wu
mu na wu na teye!» ⁴¹ A Kafoo di wu jo sho
na: «Marite, Marite, mu wa maye kana, na
keree nipehene taga maye funno pen. ⁴² Ga
kaa nigin ye kano di ne. Mariyama w'a taa
nizaana li shonri. Lee wa da ba sho wu na
we.»

11

Nerege pyegana (Macoo 6:9-13; 7:7-11)

¹ Cana ka, Yesu bi Kile neeri. Ba w'a xoh
we, a wu kalaapiire la di wu pye: «Wu Kafoo,
wu taanni Kile-neerege ni, ba Yohana ya wu
wo kalaapiire ti taanni taannigana lemu
na we.» ² A Yesu di pu pye: «Yi ba da Kile
neeri y'i jo:

«Wee To Kile, mu mege ki pye feefe,
ma saanra ti pa.

³ Wu cana beeri wo jalige kan wu mu.

⁴ Wu jurumu wu yafa wu mu,
bani wee be ya wu sipiyinii wo
nahama pu yafani pu mu.

Ma ganha bu wu yaha wu je nowuuro ni
we.»

⁵ A Yesu di pu pye sanha na: «Yee ni, jogo
wu d'a bye ni nanii ni, ma bu she wu yiri
nigin na na wu pye: «Na nanii buuri juyoh
taanri foo le na na, ⁶ bani ne nanii wa w'a
pa nime na yiri kulo la ni, yaaga di ne ne
mu di gan wu mu we.» ⁷ Wee bu diin puga
ki funno ni na wu jo sho na: «Ma ganha
bu na kanha we. Gbura k'a shoh, ne ni na
nagoo ya sinne xoh. N'a da ja yiri di buuri
kan ma mu we.» ⁸ A Yesu di jo: «Ayiwa, n'a
da yi jo yi mu, wu bye wu ya yiri na wu
kan napege ki wuu na we, wu na yiri na
wu jidaan yanmuyoh beeri kan wu mu wu
navunno ki wuu na.

⁹ «Ne kunni na yi jo yi mu, y'a neeri, yi na
da daa. Y'a zhaa, yi na da jaa. Y'a gbura ki
kuuni, gbura ki na da muri yi mu. ¹⁰ Bani
sipyaa sipya w'a neerege pyi ge, wee na da
daa. Wemu w'a zhaa ge, wee na da jaa.
Wemu w'a gbura ki kuuni ge, gbura ki na
da muri wefo mu.

¹¹ «Pya to weke wu wa yee ni wu ja wu
fya neeri wu mu, wu woh kan wu ja wu mu
fya wu wege ni we? ¹² Kelee yee wa pya bu
xhucere neeri wu mu, wufoh na zoh di na kan
wu mu xhucere li wege ni ge? ¹³ Wee tuun
wu ni, yee piimu p'a kolo ge, yee bi yasaaya
kangana ce mu yi nagoo pu mu. Ayiwa, ta
yee fugba To wu da ba feere Munaa li kan
fo xuuni li neerivee pu mu we?»

*Yesu wo fanha ki ya ta yiri Shitaanni yiri
we*

(Macoo 12:22-30; Marika 3:20-27)

¹⁴ Yesu bi jina bobo wa kari yeege ná wa
ni. Jina wu na foro xoh, a wee ná wu ja
na yu. A lee di bye kakanhana sipiire ti
beeri mu. ¹⁵ Ga, a pii di jo pu ni na: «Jinaa
junohoh Belizebuli fanha ni w'a jinaa pu
kari.» ¹⁶ Piitiilee be funno bye p'i wu taanna
wii. A pee di jaha shesheere kakanhana la
neeri wu mu na yiri fugba we ni.

¹⁷ Ga, a Yesu di pu fungho ce na jo:
«Saanra beeri t'a yiri tiye kaa na ge, tee na
gyege. Puga beeri, ki sipyii bu yiri puyey kaa
na, kee na gyegi. ¹⁸ Shitaanni be bu yiri
wuyey kaa na, wu saanra ti na bye dii kyegi

baa wε? Bani yee ya jo na Belizebuli gbɔɔrɔ ni nε jinaa kɔri na yeege sipyii ni. ¹⁹ Nε bi jinaa kɔri na yeege sipyii ni Belizebuli gbɔɔrɔ ni, yee wo nagoo p'i wa pu kɔri jɔgɔ gbɔɔrɔ ni wε? Peeyε pyaa na ba kiiri kɔn yee na. ²⁰ Ga nε bu da nε na jinaa pu kɔri Kile wo sefεεε ti baraga ni, lee w'a li shεε na Kile saanra t'a nɔ yee na.

²¹ «Fanhanεhenε fɔɔ wemu jε ni kashen yanmuyɔ nijeye ni ge, wee ba wu puga kasεεge pyi; sipya wa shishiin da j'a wee kenε yanmunɔ lɔ wε. ²² Ga n'a wemu fanha k'a jεhe wu wogo na ge, wee ba ba se ta wu na, wu bi daa yagboyo yemu na ge, wu na yee bεeri shɔ wu na, na wu kenε yanmuyɔ yi bεeri xuu, na yi taa taa wu kaafεε na. ²³ Wemu jε nε jii wε, wee jε nε pεn. Wemu ya nε tεri na yaanɔ pyi wε, wee jε kakabye.»

Jina na kuri jε sipya ni
(Macoo 12:43-45)

²⁴ «Jina bu foro sipya ni tuun wemu ni, tεye yemu y'a waha waha ge, w'a ganha na jaari yee ni na tanmɔnɔ shaa. Wu bye wu ya kee ta wε, w'a jo wuyε funnɔ ni na: «Na puga kemu ni nε foro ge, n'a da guri da se kee ni.» ²⁵ W'a guri kari, na shε kee puga ki ta p'a ki pɔ fεεfεε, na ki kemε xuuni. ²⁶ Wee tuun wu ni w'a gari, na shε ba ni jinaa gbarashuun watii ni, piimu ya kolo wuyε pyaa ki na ge. Wu ni pee na ba jε kee puga ki ni, na diin wà. Lee funnɔ ni wee sipya we wo taxɔgɔ na ba golo na toro taashiine li be tãan.»

Jɔgɔ ye pu jε duba nagoo pu wε?

²⁷ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, a cee wa di mujuugbɔɔ wà, na wu yaha sipyiire ti ninε ni na: «Cee we w'a yere mu yacεε na, na jire kan mu mu ge, wee jε duba pya.» ²⁸ A Yesu di jo: «Uun, ga piimu p'a Kile jomɔ pu nuri na pu koro jaari ge, pee pu jε duba nagoo puyε pyaa!»

Sipyiire t'a naha sheshεεε kakanhana shaa
(Macoo 12:38-42)

²⁹ Na sipyiire ti yaha t'a Yesu maha fo na wu cɔnri, a wu jomɔ jɔ kɔn na: «Nijnaa sipyii p'a kolo. P'a naha sheshεεε kakanhana la shaa, ga la shishiin da zhεε pu na wε, fo Kile

tudunmɔɔ Zhonasi wuu le. ³⁰ Zhonasi ya pye naha sheshεεε na shε Ninive shεεn na shεgana lemu na ge, mu Sipya Ja be na ba bye naha sheshεεε na shε njinaa sipyii na. ³¹ Kiiri wu cagɔngɔ, Seba fiige ki Saanzhɔ* wu na ba yiri wu njinaa sipyii pu jaagi. Bani wee ya pa na yiri jinε ki tεhenε na, kɔnhɔ wu ba saannaa Solomani wo fungɔngɔ fεεε jomɔ pu logo. Wa di wa naha wemu w'a pele Solomani na ge! ³² Kiiri wu cagɔngɔ, Ninive shεεn na ba yiri na njinaa sipyii jaagi, bani Ninive shεεn ya yere pu jurumu wu na Zhonasi wo Kile jomɔ yεε li funnɔ ni. Wa di wa naha wemu w'a pele Zhonasi na ge!

Sipya jii ki jε wu ceepuuro sokinna
(Macoo 5:15; 6:22-23)

³³ «Wa shishiin ya sokinna leni wu wu ηmɔhɔ, kelee wu yaaga shigile wu junnɔ ni wε. Ga yaaga junnɔ ni wu da wu taha, kɔnhɔ puga ki jεvεε da wu kpεεngε jaa. ³⁴ Sipya jii ki jε wu ceepuuro sokinna. Ma jii ki bu jɔ, ma ceepuuro ti bεeri ti wa kpεεngε ni, ga ma jii ki bu bye ki ya jɔ wε, ma ceepuuro ti bεeri ti wa piige ni. ³⁵ Ta mayε kaseri, kɔnhɔ ma funnɔ kpεεngε ki ganha bye nibiige wε. ³⁶ Lee na, ma ceepuuro ti bεeri bu bye kpεεngε ni, piige bu bye k'i jε ti xuu wa shishiin ni wε, ti bεeri na kpεεngε yeege, ma na jo ba sokinna ya kpεεngε yeege yeegegana lemu na wε.»

Yesu ya pu kaala ni Yawutuu nahagbaa fεε pu kaa ni

(Macoo 23:1-36; Marika 12:38-40)

³⁷ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, a Farizhen wa di wu jεeri na wu shε cana yalige li wee puga. A Yesu di jε puga ki ni, na diin na li. ³⁸ Ba wee ya Yesu ja wu na li wu keye jebaa wε, a lee di wu fo. ³⁹ Ga, a Kafɔɔ di wu pye: «Yee Farizhεεn kunni wa cεεgbuugoo ni goleyε kaduyo jii na fiinni, na ta yee funyɔ d'a jii nagaara keree ni kuumɔ tuugo bεeri na. ⁴⁰ Fungɔnyɔ baa fεε! Kile wemu w'a yanmuyɔ yi kaduyo yàa ge, ta wee be w'a yi funyɔ yi be yàa wε? ⁴¹ Ga yi goleyε yi funnɔ yasaaya yi kan la baa fεε mu, lee na yi bεeri na bye fεεfεε yi mu.

* 11:31 1 Saannaa 10:1-10

42 «Bɔɔngɔ ki wa yee wogo Farizhɛɛn, bani yee wa nanayi, ni shiga yanmuyɔ ni loyɔ yanmuyɔ yi saya bɛɛri jagi wo. Ga y'i da gbara yi taan ni Kile ni, y'i da tiimɛ keree pyi wɛ. Yee bi yaa na kii kagbɔhɔɔ kii pyi, na te nibiire te fara kee na.

43 «Bɔɔngɔ ki wa yee wogo Farizhɛɛn, bani yee wo jidaa wu jɛ Kile-pɛɛnɛ piyɛyɛ yi wo jahagbaa tatiinyɛ, ni sipyii p'a yi shaari pinnɛɛ kpɛɛnyɛ na. 44 Bɔɔngɔ ki wa yee wogo, bani yee ya foro faya fɛni yemu y'a n̄mɔhɔ ge. Sipyii wa jaari yi na na ta pu ya yi cɛ wɛ.»

45 A saliya karamɔgɔ wa di wu pye: «Karamɔgɔ, ba mu wa pe jomɔ pe yu wɛ, wɛɛ bɛ mu wa fanri.» 46 A Yesu di wu jɔ shɔ na: «Bɔɔngɔ ki wa yee saliya karamɔgɔɔ pu bɛ wogo, bani tuguro temulɔmɔ p'a pɛn ge, tee yee wa dɛri sipyii juyɔ ni, y'i da zɔɔ yi pu tɛgɛ ni yi kabee bɛ ni wɛ.

47 «Bɔɔngɔ ki wa yee wogo, bani yee wa Kile tudunmɔɔ pu faya yi yari na jɔgi, na ta yee sefɛlɛɛ d'a pu gbo. 48 Lee wa li sheɛ na yee wa sɔɔ yi sefɛlɛɛ pu kapyegɛe ki na, bani pee p'a Kile tudunmɔɔ pu gbo, a yee kunni di pu faya yaa. 49 Lee wuu na Kile ya jo wu fungɔngɔ fɛɛɛ ti ni na: «Nɛ na ba Kile tudunmɔɔ ni tudunmɔɔ tun pu mu. Pu na ba pii gbo, na daha pii fɛni na gana.» 50 Lee na ba bye, kɔnhɔ Kile tudunmɔɔ piimu wo shishan p'a wo fo kɔnɔ ki jɔ kɔnduun wu ni ge, pee bɛɛri foo di ba yege nijaa sipyii na. 51 Na jɔ kɔn Abɛli wo shishan pu na, fo na pa nɔ Zakari wo shishan pu na, wee wemu p'a gbo saraya yi tawologo ke, ni Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki tɛ wu ni ge. Uun, n'a da yi jo yi mu, pee shishan pu bɛɛri foo na ba yege nijaa sipyii na.

52 «Bɔɔngɔ ki wa yee wogo saliya karamɔgɔɔ, bani yee ya Kile saanra ti cɛmɛ pu kenikaan li wolo, yiyɛ pyaa ya jɛ wɛ. Piimu p'a giin p'i jɛ ti ni ge, a yee di pee bɛ naha kɔn.»

53 Ba Yesu ya yiri wee xuu wu ni wɛ, a saliya karamɔgɔɔ ni Farizhɛɛn p'i jɔ kɔn, na wu kana, na wu jɔ yegee yegegana bɛɛri na. 54 Pu bi wu kasɛri, kɔnhɔ p'i wu tɔɔgo talɛnɛ ta ni wuyɛ pyaa jɔ kafila ni.

12

Yesu ya kasɛɛgɛ da jo shuun shuun juuro keree na

(Macao 10:26-27)

1 Wee tuun wu ni sipyiire ti bi tiyɛ pinne, pu bi sii jɛhɛ fo na doro. A p'i jɔnri, fo na duri puyɛ tɔɔyɔ na. A Yesu di fɛnhɛ jomɔ jɔ kɔn ni wu wo kalaapiire ti ni na: «Y'a yiyɛ kasɛri Farizhɛɛn wo buuri shizhɛnhɛɛ ti na! Tee jɛ pu shuun shuun juuro te. 2 Yaaga ka shishiin niɲmɔhɔnɔ wa kemu da ba foro kpɛɛngɛ na wɛ. Kanmɔhɔnɔ la shishiin wa lemu da ba jɛ wɛ. 3 Lee wuu na y'a yemu bɛɛri jo nibiige ni ge, yee na ba logo kpɛɛngɛ na. Y'a yemu bɛɛri jo sipyii mu kalɔhɔrɔ ni maaya ni ge, pu na ba yee caaga kataya na.»

Wemu na p'a yaa na fyagi ge

(Macao 10:28-31)

4 «Na naniinɛɛ, n'a da yi jo yi mu, piimu na já sipya gbo, na ta p'i da já latii pye lee kadugo na-ɛ ge, yi ganha ba fyagi pee na wɛ. 5 Lemu na y'a yaa na fyagi ge, n'a da lee she yi na. Se wa Kile wemu ni na sipya munaa wolo, na xhɔ na li wá Jahanɛmɛ ni ge, y'a fyagi wee na. Uun, n'a da yi jo yi mu, y'a fyagi wee na. 6 Ta cɔnrilɔɔ kaguro bɛ p'a bɛɛɛ wari pyaa shuun wɛ? Lee bɛ na, ali wee wa nigin bɛ, Kile funɲɔ ya wuu wu na wɛ. 7 Yee kunni Kile ya ali yee juzhiire teyɛ pyaa bɛɛri jɔ cɛ. Yi ganha ba fyagi wɛ; y'a ye cɔnrilɔɔ niɲɛhɛmɛɛ na!

Na sɔɔ Yesu na, kelee na she wu ni

(Macao 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 «N'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a yere li na sipyii naha tãan na nɛ wo wee jɛ ge, Sipya Ja wu bɛ na ba yere li na Kile wo mɛlɛkɛɛ pu naha tãan na weefɔɔ jɛ wee wo. 9 Ga wemu bu foro nɛ kaa tãan sipyii naha tãan, Sipya Ja wu bɛ na ba foro weefɔɔ kaa tãan Kile wo mɛlɛkɛɛ pu naha tãan. 10 Sipyaa sipya w'a joguumɔ jo wá Sipya Ja na ge, lee na yafa wufɔɔ mu. Ga wemu bu Fɛfɛɛɛ Munaa li mɛgɛ kyɛɛgi, weefɔɔ da lee wo yafa ta wɛ.

11 «Sipyii ba se na kiiri kɔɔn yi na Kile-pɛɛnɛ piyɛyɛ yi ni, ni kiirikɔɔn, ni fanhafɛɛ naha tãan, yi jɔshɔɔrɔ ni yi nijoyɔ ganha bu da bye yi mu funzhaga wɛ. 12 Bani jomɔ

pemu y'a yaa na jo ge, Fεfεεε Munaa na ba yi kalaa pu ni taapile ni.»

Talene lemu l'ajo naafuu fɔɔ fungɔngɔ baa fɔɔ keree na ge

¹³ A ná wa di diin sipyiire ti te ni na Yesu pye: «Karamɔgɔ, yi jo na ceborona wu mu na wu wù cɛn wu loolo wù na!» ¹⁴ Ga, a Yesu di wu jɔ shɔ na: «Na nanii, jɔgɔ w'a nε tenε na pye yee kiiri kɔnvɔɔ, kelee yi cɛn loolovɔɔ wε?» ¹⁵ Lee kadugo na a wu yi jo pu bæeri mu na: «Y'a yiyε kaseri jεgbɔɔ keree na, bani sipya naafuu jεhe jεhe jεhegana bæeri na, wu jiifεεε ya fòro wee ni wε.»

¹⁶ Wee tuun wu ni a wu le talene le jo pu mu na: «Faa ya taan ná naafuu fɔɔ wa na xuuni. ¹⁷ A wu wu funɔɔ sha na: «Leke nε da bye wε, bani na shinma wu bæeri tayahaɲa wa wε?» ¹⁸ A wu jo: «Li wii, le n'a da bye. N'a da na kpɔngɔɔ ki ja di kiitiigee yerenε, di kee pele nizhiigee ki na, di ba na shinma ni na keɲε yanmuyɔ bæeri pinne le kee funyɔ ni. ¹⁹ Lee kadugo na, di naye pye jo yanmuyɔ nijehεyε y'a gbegele yaha nε mu yee nijehεyε naha na, n'a da naye ηmɔ di da li, di da gbuu, di da kalenεε pyi.» ²⁰ Ga, a Kile di wu pye: «Mu nahanaha we! Nijaa piige ke ni mu munaa da zhɔ mu na. Wee tuun wu ni, yanmuyɔ ye m'a pinne ge, yee ma bye jɔgɔ woyɔ wε?»»

²¹ Ayiwa, lee funɔɔ ni a Yesu di jo: «Sipyaa sipya w'a naafuu pinneε wuyε nigin wuu na ge, na ta wu jε naafuu fɔɔ Kile kabaɲa na-ε ge, mumε weefɔɔ jε.»

Yi Kile pye yi tadanja (Macoo 6:25-34)

²² Wee tuun wu ni a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Lee wuu na n'a da yi jo yi mu, yi ganha ba yi funyɔ shaa ni yi jɔshaga ni na naha y'a da li wε. Yi ganha ba yi funyɔ shaa ni yi cére fàya ni, na naha y'a da leni wε. ²³ Bani sipya munaa ya ye yalige na, wu ceepuuro be d'a ye cére fàya na. ²⁴ Yi shazhεyε kanraya ye wii. Yi wa yeme nuri wε, y'i wa shinma kɔɔn wε. Yanmuyɔ tayahaɲa kelee kpɔɔn wa yi mu wε, lee be na, Kile di yi jɔ shaa. Ta yee ya ye shazhεyε na na kanha wε? ²⁵ Jɔgɔ wu wa yee ni, wemu na já ali jεεε be fara wuyε pyaa shi

wu na ni funzhaga ni wε? ²⁶ Lee wuu na, yee bye yee da já lee kapire le pye wε, naha na yee di yi funyɔ shaa ni keree kisanjaa ni wε?»

²⁷ «Yi yaweye yi fyεngana li wii, y'a fyεnrε nizaara temu pyi ge! Yi wa kapyenεε pyi wε, y'i wa fàya shin wε! Ga n'a da yi jo yi mu, ali saannaa Solomani ni wu naafuu wu bæeri ni, wu fàɲa ka ya ke yawege ke ka fyεnrε nigin be xɔ saana ni wε. ²⁸ Nà ke ki wa sige ki ni nijaa, na ta na di da ba kee sòrogo jiga na ge. Ni Kile ya kee nɔhɔ tɔni lee tɔgana li na, go wu na ba yee nɔhɔ tɔ xuuni na ye kee na dε! Yee n'a daa w'a cèrε dε! ²⁹ Yi na ba kemu li na kemu gba ge, yi ganha ba yi funyɔ shaa ni yee zha ni wε! Yi ganha ba yiyε kaala yee da na wε! ³⁰ Kile cebaalaa p'a ye yanmuyɔ ye bæeri shaa, ga yee To Kile w'a li cε na yee be mago wa yee na. ³¹ Yee kunni p'a Kile wo saanra te shaa. Lee kadugo na Kile na ye yanmuyɔ ye kan yi mu, na la taha yi na.»

Fugba naafuu keree (Macoo 6:19-21)

³² Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire ti pye sanha: «Yi ganha bu da vya wε, yee piimu pu jε ba yatɔɔgbara jε-ε ge, bani l'a taan yee To Kile ni na wu saanra ti kan yee mu. ³³ Yi yi keɲε yanmuyɔ pere kan la baa fεε mu. Yi wari tayahaya nilεbaaya yàa yiyε mu, y'i naafuu nixhɔbaama pinne fugba wu ni, nagaa wa wà wε, fyεnrε da já wu kyεεgi wε. ³⁴ Bani xuu wemu ni ma naafuu wa ge, wà ma zɔ wu be funzhaga wa.»

Kapyebyii pii p'a kori jù na ge

³⁵ «Yi yiyε pɔ xuuni ni kirimεhεε ni labye wu feni, y'i yi sokinnaa pu jì yaha. ³⁶ Y'i bye ma na giin kapyebyii piimu p'a pu jɔɲɔfɔɔ sige ge, wu ba ma na yìri cekaanra tεge ni tuun wemu ni, kɔnhɔ wu bu ba kujɔɔ li kuu, p'i kujɔɔ li mugi wu mu tɔvuyo na. ³⁷ Nɔɲɔfɔɔ wu ba kapyebyii piimu ta pu na wu naha wii, pee jε duba nagoo. Can na n'a da yi jo yi mu, wu na ba wuyε pɔ xuuni ni kirige ni wu pee tenε yalige ki jɔɲɔ ni, wu yalige ki taa taa pu na. ³⁸ Wu ba ba jìjìjε kelee jimugujɔ na, na ba pu ta jii na, pee jε duba nagoo. ³⁹ Yi li cε na puga fɔɔ da ba li cε na we lεeri we na nagaa da ba ba nibiige ni, wu da ga gbara nagaa wu jé wu

puga wε. ⁴⁰ Yi bε pu gbegele yaha, bani yee ya Sipyia Ja wu sonji tuun wemu ni wε, wee tuun weyε pyaa ni wu da ba.»

N'a daa kapyebye ni kapyebye niguumɔ keree

(Macoo 24:45-51)

⁴¹ A Pyεeri di wu pye: «Kafɔɔ, wεe ye wuu na m'a le talenε le yu laa, ta sipyiire ti bεeri wuu na?» ⁴² A Kafɔɔ di jo: «Kanahashɔnrimɔ jɔmεε fɔɔ fungɔngɔ fɔɔ wemu wo kafɔɔ w'i da ba wu tenje wu kapyebyii pusamaa jɔnɔ ni, na wu pye na w'a pu jɔlige keree jaha wo ki tuun ni ge, wee jε jɔgɔ wε? ⁴³ Wee kapyebye wu kafɔɔ wu ba ba, na ba wu ta wu na li pyi li pyegana na, wee jε duba pya. ⁴⁴ Can na n'a da yi jo yi mu, wee kapyebye wu kafɔɔ wu na ba wu tenje wu kenje yanmuyɔ yi bεeri jɔnɔ ni. ⁴⁵ Ga wee kapyebye wu bu li yaha wuyε funɔɔ ni na wee kafɔɔ w'a da zhe mɔ wu da ba wε. W'a jɔkɔn na wu kapyebyejii namaa ni cεe pu sani, na li, na gbuu, na wuyε jini sinmε na. ⁴⁶ Ayiwa, cana kemu ni tuun wemu wu jε kapyebye wu ya wu kafɔɔ wu sonji-i ge, kee cana ke ni wee tuun we ni wu da ba. Wu na ba wee kapyebye we kɔri, na wu taa pinne ni Kile cεbaalaa wuu ni.

⁴⁷ «Kapyebye we w'a wu jɔnɔfɔɔ jidaan cε ge, wu bye wu ya gbegemε pye, na kapyenεε pye na bε ni wu jidaan wu ni wε, wee wo kpɔɔnrɔ ti fanha na bεle. ⁴⁸ Ga kapyebye wemu ya wu jɔnɔfɔɔ jidaan cε wε, wu bu keree kii pye kiimu k'a wu kakpɔɔn xɔ ge, wee wo kpɔɔnrɔ ti fanha na jεre. Nijehenεε ya kan wemu mu ge, nijehenεε na ba zha wee mu. Nijehenεε kaa ya le sipya wemu kenje ni ge, pu na ba wee yege sanha nijehenεε na.»

Waagi we wu da jɔ bye Yesu wuu na ge
(Macoo 10:34-36)

⁴⁹ «Na nε pa wá jɔnε ki na. Nime da ba ki ta ki na jɔ na xɔ, lee bi da daan nε ni! ⁵⁰ Kanhama nigbɔ pa wa wà, nε yaa na jε pee ni. Ga na funjɔnrɔgɔ wo w'a pee sigee. ⁵¹ Yee wa giin na jɔnɔnε ni nε pa kɔnɔ na ya? Ahayi dε, n'a da yi jo yi mu, fo waagi. ⁵² Fo nime sipyii kaguro na ba bye puga nigin ni, pu na ba daa. Sipyii taanri na ba yiri sipyii shuun feni; shuun wu bε na ba yiri taanri

wu feni. ⁵³ To na ba yiri wu ja feni, ja bε na ba yiri wu to feni. Nu na ba yiri wu poro fucεεre feni, poro fucεεre bε na ba yiri li nu feni. Yashɔ na ba yiri wu ja shɔ feni, ja shɔ bε na ba yiri wu yashɔ feni.»

Tεεgεε keree cεgana
(Macoo 16:2-3)

⁵⁴ A Yesu di yi jo sipyiire ti mu sanha na: «Yee bu Kile wu jɔ w'a wɔ suumɔ lɔhɔ ki jɔnɔ na camutomɔ yiri tuun wemu ni, taapile ni yee na jo na zanha ki da do, li shiin na bye mu. ⁵⁵ Kafεεgε bu foro Kileparama yiri, yee na jo na kafugo ki da ba bye, li shiin na bye mu. ⁵⁶ Shuun shuun jovεε! Yee wa fugba we ni jɔnε ke keree cε na shɔnri kiyε ni, jaha d'a li pye yee ya we tuun we keree cε na shɔnri-i wε?

Bε wo gbegemε keree
(Macoo 5:25-26)

⁵⁷ «Naha k'a li pye yee ya ta kodiine cε shɔnri yiyε ni-i wε? ⁵⁸ Na ma ni ma kiiri kɔnjii wu yaha, yi na se kiiri wu takɔngɔ ki ni, la le y'i bε yi na ma ni wu ni na yi yaha koo li na, lee bε wε, wu na zhe ni ma ni kiiri kɔnvɔɔ wu mu, wee na ma kan gεdii pu mu p'a le kaso ni. ⁵⁹ N'a da yi jo ma mu, ma bu jé wee kaso wu ni, ma da ga foro wà ni wari pile nigin bε foo ni wε.»

13

Na daburaje jo jurumu na, kelee na kyεεgi

¹ Wee tuun wu ni Pilate bi Galile shεen pii gbo na pu yaha saraga yatɔɔgbuu li na, na pee wo shishan ni saraga yatɔɔyɔ yi shishan wuregi puyε ni. A sipyii pii di shee wee kafila wu jo Yesu mu. ² A Yesu di pu pye: «Yee w'a giin na pii Galile shεen pii wa jurumupyii na toro Galile shεen pusamaa bεeri taan, na lee wuu na p'a pu gbo le gbogana le na gε? ³ N'a da yi jo yi mu jo ahayi dε. Ga yee bye yee y'a daburaje jo yi jurumu wu na wε, yee bεeri na ba gyεεgi mu. ⁴ Silowε zangaso-tɔngɔ k'a to sipyii ke ni gbarataanri (18) wemu jɔnɔ ni na gbo ge, yee wa giin na pee bye jurumupyii na toro Zheruzalem shεen pusamaa tãan ya? ⁵ N'a da yi jo yi mu jo ahayi dε. Ga yee bye yee ya daburaje jo yi jurumu wu na wε, yee bεeri na ba gyεεgi mu.»

Talene lemu l'a jo nitoodige nagoo pye-baaga ki shizhaa na ge

⁶ Lee kadugo na a Yesu di le talene le jo na: «Nitoodige ka bi nōri ná wa ερεzen tege ni. A wu ganha na se na nitoronɔ shaa ki na, ga wu da ga nitoronɔ ta ki na wε. ⁷ Wee tuun wu ni a wu yi jo wu kapyebye wu mu na: «Nε yee taanri wuu li wa le na pya shaa ke nitoodige ke na nε da wu ta wε. Ki kōn! Naha na k'i wa jinε ki na tawaga ni wε?» ⁸ Ga, a kapyebye wu wu jɔ shɔ na: «Na juɔɔfɔɔ, ki yaha k'i yee pye sanha. Di wege tugi daga ki maha di kaafugo le ki ni. ⁹ La wa la ni ki na nagoo pye yee la, lee na bɔrɔ. Ga ki bye k'i ya nagoo pye wε, m'a ki kōn.»»

Yesu ya cee wa cuunɔ cadεenge ka ni

¹⁰ Cadεenge ka ni, Yesu bi sipyii kalaa Kile-pεεnε puga ka ni. ¹¹ Lee di cee wa be ta wà, jinaa yama bye wu ni fo yee ke ni gbarataanri (18). Pee bi wu kuri; wu bi já yiri tii wε. ¹² Ba Yesu ya wu ja wε, na wu yiri na wu pye: «Cee we, m'a shɔ ma yama pu na nijaa.» ¹³ A Yesu di wu keye taha wu na. Taapile ni, a wu yiri tii, na Kile pεε.

¹⁴ Ga, a Kile-pεεnε puga ki juɔɔfɔɔ wu luu di yiri, bani Yesu ya yama fɔɔ wa cuunɔ cadεenge ni. A wu sipyii pu pye: «Cabyaa gbaara wu jε wà kapyenεε ya yaa na byi kiimu funɔ ni ge. Y'a ma yee caya yi na, kōnhɔ y'i juunɔ. Yi ganha ba ma cadεenyε ni wε.» ¹⁵ A Kafɔɔ di wu pye: «Yee shuun shuun joveε piiri! Ta yee bεeri nigin nigin ya yi niyε, kelee yi kafaya sanhana cadεenyε ni, na se na yi kaan yi na gbuu wε? ¹⁶ We cee we wu jε Ibirayima wo pya wa ge, wu nibɔgɔ di jε Shitaanni mu fo yee ke ni gbarataanri (18) ge, ta tee pɔrɔ te ya yaa na sanha wu na cadεenge ni wε?» ¹⁷ Tuun wemu ni Yesu ya yee jo ge, a wu pεen pu bεeri di zhiige, ga, a sipyii pu bεeri di fundanga ta wu kagbɔhɔ ki bεeri bye wuu na.

Yesu ya talene la jo mutaridi pile shizhaa na

(Macoo 13:31-32; Marika 4:30-32)

¹⁸ Ayiwa a Yesu di pu pye: «Kile saanra ti ni naha k'a foro yiyε feni wε? Ni naha ni n'a da ti taanna wε? ¹⁹ T'a foro mutaridi pile feni. A ná wa di li lɔ nugi wu tege ni. A l'i

bele, na bye tigbɔhɔ. A shazhεεε di ba ti shiire tagi ki geye na.»

Yesu ya talene la jo buuri shizhenhεε shizhaa na

(Macoo 13:33)

²⁰ Yesu ya jo sanha na: «Ni naha ni n'a da Kile wo saanra te taanna sanha wε? ²¹ Ti jε ba buuri shizhenhεεε jε wε. Cee wa ya tee le wu farani myε kiloo kεεε shuun ni kaguro (25) ni na tɔnhɔ, a wu bεeri di yiri.»

Kujɔjii nifenhεfenhεε keree

(Macoo 7:13-14, 21-23)

²² Yesu bi kugbɔhɔɔ ni kupiire jaari. W'a bi gaani Zheruzalemu ni, wu nigariwo bi sipyii kalaa. ²³ A wa di wu pye: «Kafɔɔ, sipyii pii pu da ba shɔ ge, pee ya cεε ya?» A Yesu di pu bεeri pye: ²⁴ «Yi la le y'i jé kujɔɔ nifenhεfenhεε li ni. Bani n'a da yi jo yi mu, sipyijehεmεε na ba jegana shaa p'i jé, ga pu da já wε. ²⁵ Kaanja ki fɔɔ wu ba yiri, na kujɔɔ li shɔhɔ tuun wemu ni, na yee yaha kadaan li na, yee na ba jɔ kōn na yeree kujɔɔ li jɔ na, na li kuuni na yu: «Kafɔɔ, gbura ki mugi wu mu!» Wu na ba yee jɔ shɔ na: «Nε yee tayirige ce wε.» ²⁶ Wee tuun wu ni yi na ba jɔ kōn na wu pyi na: «Wεε ya li, na gba ma jii na, m'a wεε kalaa wεε kulogoo ki kakuutoroyo yi ni.» ²⁷ Wee na ba yee jɔ shɔ na: «Nε yee tayirige ce wε, yi toro laha na tãan, yee kakuubyii bεeri!» ²⁸ Wee xuu wu ni yi ba Ibirayima, ni Ishaaga, ni Yakuba, ni Kile tudunmɔɔ pu bεeri ja Kile wo saanra te ni tuun wemu ni, yi na da mεhεε suu wà, na ganhaa kuri. Bani p'a yee wá kpeεnge ki na. ²⁹ Sipyii pii na ba na yiri Kile-nɔhɔ, ni camutomɔ, ni Kile-parama kabaya shuun wu na, na diin na li Kile wo saanra ti ni. ³⁰ Wee tuun wu ni, kadugo yiri wuu pii na ba bye nahagbaa wuu. Nahagbaa wuu pii na bye kadugo yiri wuu.»

Yesu ya jo Zheruzalemu keree na

(Macoo 23:37-39)

³¹ Wee tuun wuyε pyaa ni a Farizhεen p'i fulo Yesu na na wu pye: «Yiri laha naha, bani Herɔdi funɔ wa wu ma gbo.» ³² A Yesu di pu jɔ shɔ na: «We nanmahara fɔɔ we kanna sige ponɔ ki, yi she yi jo wu mu na: «Nijaa ni jiga n'a da jinaa kōri yeege sipyii ni, di yama fεε cuunɔ. Cana taanri wogo ki

na ne na xho lee ni.» ³³ Ga li waha l'i waha ne yaa na pye koo li na, nijaa, ni jiga, ni jigabudoro, bani li ya ta saha Kile tudunmo wu gbo xuu watii ni ni Zheruzalemu ni be we!

³⁴ «Zheruzalemu, Zheruzalemu, mu wemu w'a Kile tudunmo pu xuli ge, piimu p'a dunnii ma mu ge, na kagereye taga na pee be waa na xhuli ge, ne funno ya pye teenge nijehene ni di ma nagoo pu pinne, ba xhuu ya wu nagoo pinne me wu kapaŋa noho ni we. Ga yee di ya ta soo lee na we.

³⁵ Ayiwa yi puga ki na ba yaha wa nime feefe, ki niwaga. N'a da yi jo yi mu, na co nime na, y'a da na ja nige we, fo yi ba she yu tuun wemu ni na: «Wemu w'a ma me Kafoo mege na ge, wee je duba pya.»

14

Yesu ya tinme gbanfoo wa cuunjo cadenge ni

¹ Cadenge ka na, Yesu ya kari Farizheen pu wo sipyigbo wa puga, na li wa. Farizheen piimu pu bye wa ge, pee bi wu kasari. ² Na wa bye wa tinme gban na je wu na. ³ A Yesu di jom pu lo, na saliya karamogoloo ni Farizheen pu yege na: «Na saha ni saliya wu ni, l'a saha na yama foo cuunjo cadenge ni laa, kelee li ya saha we?»

⁴ Ga, a p'i cari puye na, wa ya jo we. Wee tuun wu ni, a Yesu di wee yama foo we lo, na wu cuunjo, na wu yaha kari.

⁵ Lee kadugo na a wu pu pye: «Yee wa ja, kelee wu niije na to keenje ni, ta yee da zhe wu wolo tovuyo na we, ali ki pye cadenge ki be we?» ⁶ Pee ya ja wu jo sho we.

Tatiincenje naha bulogana

⁷ Sipyii piimu p'a yiri yalige na ge, Yesu ya talene jo pu mu, bani w'a li seeri na pu ma nahagbaa tatiinye yi naha buloo. A wu pu pye: ⁸ «Wa bu ma yiri cekaanra yalige na, ma ganha da zhe diin nahagbaa tatenge ni we. Ma ya li ce ni wemu tayerege k'a pele ma wogo na ge, ni wee be ya yiri we. ⁹ Wemu w'a yi beshuun yiri ge, wee ba ma pye ma tatenge ki kan we na we mu, wee tuun wu ni ma shiige wo na zhe diin kadugo yiri tatenge ka ni. ¹⁰ Ga ba ma yiri we, she diin kadugo yiri tatenge ni, konho ma yirivoo wu ba ba, wu ma pye: «Na najii,

she diin nahagbaa tatenge ki ni.» Wee tuun wu ni ma na pene ta ma lijii pu jii na.

¹¹ Bani sipyaa sipya w'a wuye durogo ge, wee na ba dirige. Sipyaa sipya w'a wuye tirige ge, wee na ba durogo.»

¹² Wemu w'a Yesu yiri yalige ki na ge, a wu wee be pye: «Ma bu yalijehene pye cana ni kelee piige ni, ma ganha da ma najiine yiri, kelee ma nu sii, kelee ma cebooloo, kelee ma tiinjii naafuu fee we. Pee be na ba ja ma yiri yalige na ma wo yire li footano. ¹³ Ga ma bu yaliye pye, m'a la baa fee, ni taafee, ni faannaa, ni fyenneme yiri. ¹⁴ Ma na duba ta, bani pee wa da ja ma yiri li footano na we. Ma na ba lee footano ta sipyitiime pu nixhuyo yi canene.»

Cekaanra ligbaho ki wo talene le (Macao 22:1-10)

¹⁵ Ba yalilime wa ya pee jom pu logo we, na jo: «Wemu wu da ba li Kile wo saanra te ni ge, wee je duba pya.» ¹⁶ A Yesu di wu pye: «Na wa bi yaliye pye piige yalige, na sipyijeheme yiri. ¹⁷ Ba yaliye yi liduun ya no we, p'a sipyii piimu yiri cekaanra ti ni ge, a wu wu kapyebye wu tun na wu pee pye: «Yi pa, bani yanmuyo yi beeri ya keme xo.» ¹⁸ Ga, a pu beeri nigin nigin di ganha na fenri na foro yire li taan, na yu na wu kafari pee mu. A nizhiime wu wu pye: «Tegge ka ne sho, ne yaa na she kee wii. N'a ma jeeri, le yafa na mu.» ¹⁹ A wa be di wu pye: «Nupheee ke ne sho, n'a da zhe kee taanna. N'a ma jeeri, le yafa na mu.» ²⁰ A wa be di wu pye: «Nime ne cee leje, lee l'a li pye, ne da ja zhe we.» ²¹ A kapyebye wu guri she junjoo wu yiri, na kii keree kii beeri paari wu mu. A kaana ki foo wu luu di yiri, a wu wu kapyebye wu pye: «Fyaala she kulo li pinne kpenye, ni kakuutoroyo yi ni, m'a la baa fee, ni taafee, ni fyenneme, ni faannaa yiri pa naha.»

²² «Ba w'a she pee yiri na pa we, na ba wu junjoo wu pye: «Na junjoo, m'a tuduro temu kan ge, n'a ti pye, ga lee be na puga ki sanha ji we.» ²³ A junjoo wu kapyebye wu pye: «She kodoro yo yi ni, ni kobiire te, m'a sipyii pu karamu p'i ba, konho na puga k'i ji. ²⁴ Bani sipyii pii ne fenhe yiri a p'i li she ge, n'a da yi jo yi mu, ne wo yalige ka je wee wa shishiin jo ni we.»

Kaa lemu li wa fanha Yesu kalaapiire ti na ge

(Macoo 10:37-38)

²⁵ Shennehemεε bi taha Yesu feni. A wu nmahana jeri pu shizhaa na na pu pye: ²⁶ «Wa bu daha ne feni, ne kaa bye l'i ya dan weefoo ni na toro wu to, ni wu nu, ni wu sho, ni wu nagoo, ni wu ceboronamaa, ni wu ceboroshaa, ni wuyε pyaa be taan we, wee da ja bye ne kalaapire we. ²⁷ Wemu ya wu korikoritige lo, na daha ne feni we, wee da ja bye ne kalaapire we.

²⁸ «Wa ba giin wu zangaso-toongoo yerenje yee ni, ta wu da venhe diin na ki yerenje yerenje pereme pu toro, yaaga bu da na je wu kenje ni, di ki yerenje xho we? ²⁹ Wu ma fyagi wu bu ki noho shan, wu bi da ja ki sanja xo, ni ki javεε ya pa no kon na zeheni wu na we, ³⁰ na wu la wo, na yu: «Wee na we ya puga ki yerenje no kon, ga wu ya ja ki xo we.» ³¹ Kelee saan wa ba giin wu kashen kon saan wa na, ta wu da venhe diin na wu funno sha, wu ni namaa kabofonoo ke (10.000) bu da na da ja saan wa ni namaa kabofonoo kelee shuun (20.000) juno ciri we? ³² Wu bye wu da ja we, na wee saan wu yaha tatoo ni, w'a tudunmo yaha kari wu she taanneye sha. ³³ Lee pyegana li na, wemu ya kahari wu kenje yanmuyoo beeri ni we, wee da ja bye ne kalaapire we.

Tipoomo je suumo pemu ni we
(Macoo 5:13; Marika 9:50)

³⁴ «Suumo ya no, ga pu tipoomo bu foro pu ni, naha na pu taan sanha we? ³⁵ Pu da yafin be no ninje na we, pu da ja bye kaafugo ninje na we, sipyii na pu wa kadaan na. Wemu na logo ge, wu logo de!»

15

Yesu ya talene la jo dubyapεenge shizhaa na

(Macoo 18:12-14)

¹ Fanhafεε wari shovoo ni jurumupyii pii be ya fulo Yesu na, na wu jomoo logo. ² Lee na a Farizheen ni saliya karamogoloo p'i ganha na kalohoro yu na: «We na we ya jurumupyii cono na jogi, w'a li ni pu ni shiizhan.»

³ A Yesu di le talene le jo pu mu na: ⁴ «Jogo wu wa yee ni, dubyaa xhuu nigin (100) bu

bye wu mu, a nigin di biin, ta wu da kelee gbarashεεε ni gbarashεεε (99) wu samaa yaha wa sige ki ni, wu she nibεenge ki sha fo wu ki ja we? ⁵ Ba w'a she wu ja we, wu fundanga wo na wu le wu katigoo ni. ⁶ Ba w'a no puga we, w'a wu naniinεε ni wu tiinjii yiri, na pu pye: «Wu fundanga ta shiizhan, bani ne na dubyapεenge ki ja.» ⁷ A Yesu di jo: «Lee na n'a da yi jo yi mu, jurumupyee nigin be bu yere wu jurumu na, fundanga na bye wee wuu na fugba we ni na toro sipyitiimεε kelee gbarashεεε ni gbarashεεε (99) taan, piimu mago je nige jurumu yafa na we.»

Talene lemu l'a jo warifyen nibεenge shizhaa na ge

⁸ A Yesu di jo sanha na: «Kelee cee weke wu da bye ni warifyen tuuyo ke ni, nigin bu biin yi ni, ta wu da sokinna le wu puga ki po wu ki sha xuuni fo wu ki ja we? ⁹ Wu bu ki ja tuun wemu ni, w'a wu pushaniinεε ni wu tiinjii ce yiri na pu pye: «Wu fundanga ta shiizhan, bani ne warifyen tuuno ke ki bi piin ge, ne ki ja.» ¹⁰ Lee wuu na, n'a da yi jo yi mu, fundanga ki wa kii melekeεε pu mu jurumupyee nigin na yere wu jurumu na.»

Talene lemu l'a jo ja nibεenge shizhaa na ge

¹¹ A Yesu di jo be sanha na: «Jalaa shuun bye na wa mu. ¹² A kurogo ja wu tofoo wu pye: «Na to, lemu na ba no na na cen wu ni ge, lee kan na mu nime!» Ba w'a yee jo we, a tofoo wu soo na naafuu wu taa pu shuun wu na. ¹³ Cabyaa kii nidorogo na, a kurogo ja wu wu taa wari wu beeri wa wuyε na. Na gari taliige fiige ka ni, na she wuyε yaha wa fungongo baa sipya. Na wari wu beeri kyεεgi juno baa keree ni. ¹⁴ Ba wari wu beeri ya xo we, a xuugbohoo di je kee fiige ki ni. A kanhama di no wu na. ¹⁵ A wu she je baari ni kee fiige ki sipya wa mu, a wee di wu yaha kari wu keyeεε ni shaanahana na. ¹⁶ A xuugo di sho wu ni xuuni. Yaliye yemu pu bi gaan shaalaa pu mu ge, a wu funno di bye wu li yee ni, ga wa shishiin ya ya kan wu mu we.

¹⁷ «Ba w'a wu funno sha we, na jo: «Kapyebyii ninnehemεε pu wa ne to puga. Pu ma li, na yalige ki sanja yaha, ne kunni di zhaa di xhuu naha xuugo kenje ni. ¹⁸ N'a da guri zhe

na to wu puga ki ni, di she wu pye: Na to, n'a nahana Kile mu, na nahana mu be mu. ¹⁹ Ne yaa na yiri nige mu ja sanha we. Na co ba ma kapyebye wa je we. ²⁰ A wu yiri kari puga.

«Na wu yaha taliige ni, a wu to wu wu nibawo ja, a wu nipaara di je wu ni. A wu baa kari na she jafoo wu shaari ni taanjege ni, na wu keye migile wu katige ni. ²¹ A ja wu to wu pye: «Na to, ne nahana Kile mu, na nahana mu be mu, ne yaa na yiri mu ja nige we.» ²² Ga, a wu to wu yi jo kapyebyii pu mu na: «Yi fyaala pa ni fadeye yi beeri nizaana ki ni yi pa le wu na, yi kabelene le wu kabee na, yi tanhaya le wu na. ²³ Yi ba ni nupepinje sinme wogo ni yi pa gbo. Wu li wu funjo taan, ²⁴ bani ne pya we w'a ja ge, wu bi xu, w'a kuri pye niifere ni. Wu bi piin, w'a ja.» A pi kalene jo co.

²⁵ «Lee bi wu jashiime wu ta wee na je tege ki ni, ba wee ya teje puga na we, a wu yatinye yi tunmo ni xanhoro ti tunmo pu logo. ²⁶ A wu kapyebye wa yiri na wu yege lee kalene li jo na. ²⁷ A wee di wu jo shona: «Mu cuun wu w'a pa, a ma to wu nupepinje sinme wogo gbo wu mu, bani wu ja w'a pa je sicuumo na.» ²⁸ A jashiime wu luu di yiri, wu ya ta so na je puga we. Ba wu to w'a yee logo we, na foro kari wu feni, na she wu jeri na wu jo wuye na wu je. ²⁹ Ga, a wu tofoo wu pye: «Wii me de! Ne yee ya jehe na kapyenje pyi mu mu. Ne ta mu jomee yaha tuun wa yafin ni we. Lee be na, ali mu ya ta sikapire nigin be kan ja ne mu, kongo ne ni na naniine di fundanga pinne pye shiizhan we. ³⁰ Ga we wu wa mu ja wu ge, w'a mu naafuu wu beeri kyegi dodashaa ni. Ba w'a pa we, a mu nupepinje sinme wogo gbo wu mu!»

³¹ «A wu to wu wu jo shona: «Na ja, tuun beeri ni mu wa ne taan naha, ne yanmuyo yi beeri wa mu woyo. ³² Ga we ya yaa na funjo taan, na kalene pye, bani ma cuun we wu wa we ge, wu nixhugo ki bye, ga w'a niifere ta nime. W'a bi piin, ga w'a ja.»»

16

Naafuufoo wani wu wari kanahashoornimo

¹ A Yesu di yi jo sanha wu kalaapiire ti mu na: «Na naafuu foo wa bye wa,

kanahashoornimo wa di je wu mu, a sipyii di wee togo le na w'a wu jofoo wu kabyaa ki kyegi. ² A jofoo wu wu yiri na wu pye: «Leke ne di nuri mu shizhaa na we? Wu keree ki jaha wolo, bani mu wa da ja bye nige ne kanahashoornimo we.»

³ «Wee tuun wu ni a wee kanahashoornimo wu yi jo wuye funjo ni na: «Leke ne da ba byi we? Na jofoo w'a na leri wu kabyaa ki jo ni. Faa fanha wa na ni we; jerege shiige di je na na. ⁴ Uun! Le n'a da bye ge, n'a lee ce, kongo di ba laha kabyaa ki jo ni, pii di na ciri leje pu kaban.» ⁵ Wee tuun wu ni pii p'a fohoo lo wu jofoo wu mu ge, a wu ganha na pee yiri nigin nigin. A wu nizhiime wu pye: «Ne jofoo wu juu wu wa mu na we?» ⁶ A wee di wu jo shona: «Sinme barigoo keee shuun (20).» A wu wu pye: «Ma seme wu lo, m'a diin tovuyo na m'a sinme barigoo ke ka.» ⁷ Lee kadugo na a wu wa be pye: «Mu do, juu di wa mu na we?» A wee di wu jo shona: «Shinma boriloo xhuu nigin (100).» A wu wee pye: «Ma seme wu lo m'a shinma boriloo keee gbarataanri (80) ka.» ⁸ A jofoo wu wee kanahashoornimo tifire baa foo we so wu shizhiinme pu na, bani ke kongo ke sipyii wa keree pyi ni shizhiinme ni puye te ni, na toro kpeenge nagoo taan.»

Naafuu ni Kile da ja binne bye yee jofoe we

⁹ A Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yee bu ke kongo ke wo naafuu wu lo na taga sipyii tege, na najege sha ni wee ni. Yee wo cana nii li ga ba xho cana kemu ke kongo puga ke ni, lee na ba bye kongo na baraji kan yi mu Kile yiri Alijine ni. ¹⁰ We wu je n'a daa sipya kafenhafenhenje ni ge, wee wu je n'a daa sipya kagbohoo be ni. We wu je tifire baa foo kafenhafenhenje ni ge, wee wu je tifire baa foo kagbohoo be ni. ¹¹ Lee wuu na, ke kongo ke wo naafuu we w'a sipyii faanna ge, yee bye yee di ya pye n'a daa sipyii wee keree ni we, ta naafuu can can wo wu kaa na ba le yee keje ni? ¹² Naafuu we wu je watii wo ge, yee bye yee di ya pye n'a daa sipyii wee wo keree ni we, ta yeeye pyaa wo wu na ba gan yee mu?»

¹³ Kapyebye wa shishiin da ja da kapyenje pyi jofoe shuun mu we. Bani

wa na ben wu mu, wa na daan wu mu, kelee wu nɔrɔ wa na, wu laraga kɔn we wu na. Yee da já da kapyenɛɛ pyi Kile mu, yi da ki pyi naafuu be mu we.»

Yesu wo yere li kafila wa

(Macoo 11:12-13; 5:31-32; Marika 10:11-12)

¹⁴ Farizhen pii pu ne wari na dan pu ni ge, ba pee ya yee beeri logo we, na ganha na wu la wo. ¹⁵ A wu pu pye: «Pii p'a puyɛ pyi sipiyitiimeɛ sipyii nii na ge, pee pu ne yere. Ga Kile ya yee zɔlɔ pu ce, bani yaaga kemu sipiyawyii ya bele ge, kee ki ne makɔnɔ yaaga Kile naha taan.

¹⁶ «Musa wo saliya we ni Kile tudunmɔ Kitabu pu bye wà, fo na she nɔ Yohana Batizelipye wo tuun wu na. Na lɔ fo wee tuun wu na Kile saanra ti wo Jozaama p'a yu, a sipyii beeri di yatenye waha p'i jé ti ni. ¹⁷ Fugba we ni jine ke toromɔ na ba daan fo xuuni na toro Kile wo saliya wu kamapile fuduunɔ nigin be wo do na.

¹⁸ «Sipya sipya w'a wu shɔ gbaga xɔ na watii lenɛ ge, dɔdɔrɔ m'a pye. Wemu bu ná wa wo ceforomɔ lenɛ, dɔdɔrɔ w'a pye.»

Ná naafuu fɔɔ ni Lazari keree

¹⁹ «Ná naafuu fɔɔ wa bye wà na saannaa fàya leni, na fanhafɛɛ yaliye li jiga beeri. ²⁰ Ná la baa fɔɔ wa be di bye wà, wee mege ne na Lazari. Wu ceesege ki beeri ki bye nɔkuuyo. Pu bi she wee sinnine wee naafuu fɔɔ wu kaɔna ki kujɔɔ nɔ na, ²¹ Yalinahara te ti bi wo na dun naafuu fɔɔ wu tabali wu nɔhɔ ni ge, wu funnɔ bye wu da tee li. Na wu yaha wu ya tee be ta li we, a ponɔɔ be di nɔhɔ na ma na wu nɔyɔ yi laala sanha.

²² «Caɔa ka, a wee la baa fɔɔ wu ba xhu, a melekeɛ di wu munaa lɔ na she yaha tati-incenɛ ka ni Ibirayima kanige ce. A naafuu fɔɔ wu be di ba xhu, a p'i wu le. ²³ Na wu niganhaɔa yaha xuu kulo li ni, a wu wu naha yirige, na Ibirayima ja taliige ni, na Lazari be ja wu kanige ce. ²⁴ Wee tuun wu ni, a wu xhuulo na jo: «Na to Ibirayima, junnɔ jaari na na! Lazari yaha wu she wu kabee le munaa le fyɛnmi lɔhɔ ni, wu ba na nile le jine, bani na niganhaɔa ki wa xuuni ke na ke ni.» ²⁵ A Ibirayima di wu jɔ shɔ na: «Na ja, ma funnɔ kɔn li na na mu ya

ma kasaanɔa ki beeri ta na mu yaha kɔnɔ na, a Lazari di kakuunɔɔ ta lee tagana le na. Nime wee naha wa jine, ga mu kunni naha d'a wɛri. ²⁶ Na fara lee na, wecogonɔ naganɔa ki ne we ni yee te ni, kɔnhɔ piimu ba giin p'i foro naha p'a se yee yiri, pu ganha bu já we. Piimu ba giin p'i yiri yee be yiri p'a ma naha, pu be ganha bu já we.»

²⁷ «Wee tuun wu ni a naafuu fɔɔ wu jo: «Na to, na ma jɛeri, Lazari yaha she na to puga ki ni. ²⁸ Bani ne ceboronamaa kaguro wu wa wà. Wu she pu sɔnmi, kɔnhɔ pu ganha da ba we kanhama xuu we ni we.» ²⁹ A Ibirayima di wu jɔ shɔ na: «Musa ni Kile tudunmɔ kafila wu wa pu kenɛ ni, pu wee logo.» ³⁰ Ga, a wu jo: «Ahayi, na to Ibirayima, lee ye wa da yaa we de! Ga fo gbo nigin be na ne na she pu yiri wà; lee bu bye, pu na daburaje jo pu jurumu wu na.» ³¹ A Ibirayima di wu pye: «Pu bye p'i ya Musa ni Kile tudunmɔ pu wo kafila wu logo we, ali gbo wa nehe ne foro pusamaa te ni, pu da ga dà we.»»

17

Nugyɛgi keree ni jurumu yafa

(Macoo 18:6-7, 21-22; Marika 9:42)

¹ A Yesu di yi jo wu kalaapiire ti mu na: «Nugyɛgi keree da ga já bye pyebaa we. Ga sipya wemu wu da kee pye ge, bɔngɔ ki wa weefɔɔ wogo. ² Wemu wu ne nɔhɔceɛ n'a daa koo ni ge, sipya sipya w'a wee wa junnɔ kyɛgi ge, na faatabaaga pɔ wu katige ni, na wu wá suumɔ lɔhɔ ni, lee ya pɔrɔ wu mu li bye na. ³ Y'a yiyɛ kasɛri kee keree kii na. Ma ceboro bu jurumu pye, jo ni wu ni. Wu bu daburaje jo, m'a lee yafa wu mu. ⁴ Wu bu wɔrɔ ma ni tɔjii gbarashuun caɔa nii ni, wu bu guri she ma mu tɔjii gbarashuun na ma pye kafari, m'a kee beeri yafa wu mu.»

N'a daa wu keree

⁵ Caɔa ka, tudunmɔ p'a pa Kafɔɔ pye: «La fara wu n'a daa wu na.» ⁶ A Kafɔɔ di jo: «Yee n'a daa wu da bi ali mutaridi pilere be xɔ peɛɛ ni, yee bi da yi jo ke tigbɔhɔ ke mu na ki kɔngi k'i she nɔri suumɔ lɔhɔ ni, k'a yee jɔmɛɛ cɔ.»

Kapyebye tayerege ne kemu ge

⁷ «Kapyebye bu bye yee wa mu, wu bi faa pyi kelee na yatɔɔyɔ naha, wu bu yiri sige ni na pa tuun wemu ni, wu ma wee kapyebye wu pye wu pa diin yalige juɔɔ ni ya? ⁸ Ta wu da wee kapyebye wu pye wu yalige shɔhɔ, wu bu xhɔ wu wu faleye yi faa, wu fɛnhɛ shɛ ki yerenɛ wufɔɔ yɛ pyaa tɔan, wufɔɔ di li fo wu din, wu gba bɛ wɛ? Lee kadugo na kapyebye wu bɛ di na li wɛ? Ta wufɔɔ jɛ ma li pye mu wɛ? ⁹ Kapyebye we w'a wu nijogoo ki pye ge, baaga kakaan juɔɔ jɛ wee mu wɛ. ¹⁰ Lee na yee bɛ, yɛ y'a jo yee mu ge, yee bu yee bɛeri pye, y'a yaa yi jo na go kapyebyii yee ya sii, na yi nibyii y'a pye. Yi kayahana juɔɔ yɛ y'a pye.»

Yesu ya togo fɛɛ kɛ cuuɔɔ

¹¹ Na Yesu yaha koo na wu na se Zheruzalɛmu ni, a wu doro Samari fiige ke ni Galile fiige ki tɛ ni. ¹² Wu nijewo kulo la ni, a togo fɛɛ namaa kɛ wa di ba wu juɔɔ círi, ga, a p'i yere na laara kɔn wu na, ¹³ na mujuɔɔ wá na: «Karamɔgɔ Yesu, juɔɔ jaari wù na!» ¹⁴ Ba w'a pee ja wɛ, a wu pu pye: «Yi shɛ yiyɛ shɛ saraya naha shɔɔnrivɔɔ pu na.» A pu nigariwuu di juuɔɔ. ¹⁵ Ba shɛn nigin wa ya wuyɛ ja w'a cuuɔɔ wɛ, na ŋmahana kuri, na ganha na Kile sɔni na ma ni mujuugbɔɔ ni. ¹⁶ Ba w'a pa nɔ Yesu na wɛ, na shɛ nuguro sin wu fɛɛ ni na wu naha buri jinɛ ki na, na baraga taha wu na. Na ta wee di bi bye bɛ Samari shɛn. ¹⁷ A Yesu di jo: «Ta sipyii kɛ bɛ w'a cuuɔɔ wɛ? ¹⁸ Pusamaa gbarashɛɛɛ wu wa mii wɛ? Wa yafiin ya ta pa Kile pɛɛ nabunna we kadugo na wɛ.» ¹⁹ Lee kadugo na a wu wu pye: «Yiri m'a se! Ma n'a daa w'a ma cuuɔɔ.»

Kilɛ wo saanra ti ba naha shɛshɛɛɛ (Macoo 24:23-28, 37-41)

²⁰ Caɔa ka, Farizhɛɛn p'a pa Yesu yege na: «Tuun wekɛ ni Kilɛ wo saanra t'i da ba wɛ?» A wu pu juɔɔ shɔ na: «Kilɛ wo saanra ti da ba ba na saha ni sipyii kasɛɛge ni wɛ. ²¹ Pu da ga ba jo bɛ: «Wu we naha,» kelee «Wu we mɛ wɛ,» bani Kilɛ wo saanra ti wa yee ninɛ ni.»

²² Lee kadugo na a wu wu kalaapiire ti pye: «Caya ya wa ma, li bi da daan yee ni na Sipya Ja caɔa ka ja, ga yee da kee ja wɛ. ²³ Sipyii na ba yee pyi na: «Wu wa naha,» kelee «Wu wa mɛ,» ga yi ganha da zhe wà

wɛ, yi ganha da daha pu fɛni wɛ. ²⁴ Sipya Ja cabanɔ, kee na ba bye ba Kilɛ-jinɛɛ jɛ wɛ, ma jí taapile ni, kpɛɛngɛ ki ma yiri fugba wu kabanɔ ka na, na nɔ ka na. ²⁵ Ga yani kee caɔa ke ki nɔ ge, li waha l'i waha wu na ba ganha xuuni, nijaa sipyii di zhe wu ni.

²⁶ «Ba Nuxhun wo caɔa jii li keree k'a pye wɛ, mu l'a da ba bye Sipya Ja wu bɛ cabanɔ. ²⁷ Sipyii bi li na gbuu, na cɛɛ leɛɛ, kelee na pu nagoo kaan gbaya ni, fo na shɛ nɔ caɔa kemu Nuxhun ya jé kɔɔgbɔhɔ ki ni ge. Wee tuun wu ni a logbɔhɔ di ba pee bɛeri kyɛɛgi.

²⁸ «Keree kiimu k'a pye Loti caɔa jii ni ge, kee tuugo na ba bye sanha. Loti caɔa jii ni, sipyii bi li na gbuu, na zhuu na bɛɛɛ, na faa pyi, na piyɛyɛ yerenɛ. ²⁹ Ga Loti ya foro Sodɔmu kulo li ni caɔa kemu ge, kee caɔa ke, na ni kirimu ya yiri fugba wu ni, na do ba zanha jɛ wɛ, na pu bɛeri kyɛɛgi.

³⁰ «Caɔa kemu Sipya Ja da ba wuyɛ shɛ ge, kii keree kii bɛeri tuuyo na ba bye sanha. ³¹ Kee caɔa ke wemu jɛ wu puga katanɔ na ge, wee ganha bu digi jé puga ki ni yaaga fɛni wɛ, mu wemu bɛ wu jɛ ma kɛɛyɛ ni ge, mu bɛ ganha bu guri da ma puga wɛ. Ga wa bɛeri di da wu jubile yɛ shaa. ³² Yi funyɔ yi to Loti shɔ wu wu li na! ³³ Wemu w'a wu munaa juɔɔ shaa di wolo nijaa ge, wee na ba buun li ni jiga na. Wemu w'a bɔnri wu munaa ni nijaa ge, wee na ba wu munaa juɔɔ wolo jiga na. ³⁴ N'a da yi jo yi mu, kee caɔa ke, shɛɛn shuun na ba bye yasinnɛnuɔɔ na piige ni, wa na ba lɔ na wa yaha. ³⁵ Cɛɛ shuun na ba shinma tiree shiizhan, wa na ba lɔ na wa yaha. [³⁶ Namaa shuun na ba bye tɛge ni, wa na ba lɔ na wa yaha.»] ³⁷ A kalaapiire t'i wu yege na: «Kafɔɔ, xuu wekɛ ni lee da ba bye wɛ?» A wu pu juɔɔ shɔ na: «Xuu wemu ni yaxugo jɛ ge, wà tobinyɛ ya yiyɛ pinɛɛ.»

18

W'à yaa na Kilɛ jɛeri tuun bɛeri ni

¹ Yesu ya talenɛ jo pu mu na naha tii ni Kilɛ-jɛɛɛɛ ni, na sipyii ya yaa p'a Kilɛ jɛeri tuun bɛeri ni, pu ganha bu ganha wɛ. ² W'a jo: «Kiiri kɔnvɔɔ wa ya bye kulo la ni, wu bi fyagi Kilɛ na wɛ, wu mago bye sipya wa yafiin bɛ ni wɛ. ³ Naxhugoshɔ wa bye lee kulo li ni, wee bi ma se wu yiri na wu pyi na

wu wu pɛɛn kakuuyo footɔnɔ kan pu mu. ⁴ L'a mɔ, kiiri kɔnvɔɔ wu bi sanha sɔɔ wɛ. Kadugo tɔan a wu wuyɛ pye: «Ali nɛ jɛhɛ bye nɛ fyagi Kilɛ na wɛ, ali nɛ mago jɛhɛ bye wu jɛ sipya yafiin bɛ ni wɛ, ⁵ lee bɛ na we naxhugoshɔ we, w'a nɛ kana, lee wuu na n'a da wu pɛɛn pu kakuuyo footɔnɔ kan pu mu, kɔnhɔ wu ganha ba ma da na kana tuun bɛɛri ni wɛ.»

⁶ A Kafɔɔ di jo: «Kiiri kɔnvɔɔ tiibaama w'a yemu jo ge, yi yee logo. ⁷ Kilɛ ya piimu jaha bulo pee di mɛhɛɛ suu wu fɛni cana ni piige ge, ta wu da ba pee wo pɛɛn pu kakuuyo yi footɔnɔ kan pu mu wɛ, ali na ta w'a luu gbo bɛ pu tɔan wɛ? ⁸ N'a da yi jo yi mu, kakuuyo ye p'a byi yi na ge, wu na ba yee wo footɔnɔ kan tɔvuyo na. Ga Sipya Ja wu ba ba tuun wemu ni, ta wu na ba n'a daa ta jinɛ ki na gɛ?»

Farizhen wa ni we wa li shaa pu wu jurumu yafa wu mu ge

⁹ Sipyii piimu p'a bi daa puyɛ na na pee ya tii ge, na ta p'i ya bi pusamaa wii na pu jɛ yafiin bɛ wɛ ge, Yesu ya le talenɛ le jo pu shizhaa na na: ¹⁰ «Namaa shuun wa ya she Kilɛ-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki ni na she Kilɛ jɛɛri: Nigin bye Farizhen, shuun wo wu jɛ fanhafɛɛ wari shɔvɔɔ.» ¹¹ A Farizhen wu yiri yere na Kilɛ jɛɛri wuyɛ tɔan mumɛ, na: «Kilɛ, n'a baraga taha ma na, bani nɛ ni sipyii pusamaa wa nigin wɛ: nagaalaa, ni kakuubyii, ni dɔdɔɔ, nɛ wa ba we fanhafɛɛ wari shɔvɔɔ we wa wɛ. ¹² Cewuu cewuu, nɛ ma suun le cabyaa shuun. Kuduun we nɛ daa ge, nɛ wee bɛɛri jagi wo.» ¹³ Ga, a fanhafɛɛ wari shɔvɔɔ wu yere kabanugo na. Wu ya ta sɔɔ, ali na wu jaha yirige fugba wu ni wɛ, ga, a wu wu dodonɔ kpɔn kpɔn jatanhanɔa keɛɛ ni na jo: «Kilɛ, jɔnɔ jaaari na na, jurumupye nɛ jɛ.»

¹⁴ «N'a da yi jo yi mu, we ná we kanii da wo ya kari puga, ga Farizhen wu ya li ta wɛ, bani sipyaa sipya w'a wuyɛ durogo ge, wee na ba dirige. Sipyaa sipya w'a wuyɛ tirige ge, wee na ba durogo.»

Yesu ya duba nɔhɔpiire ta mu

(Macoo 19:13-15; Marika 10:13-16)

¹⁵ Cana ka, sipyii pii ya pa Yesu mu ni nɔhɔpiire ta ni, kɔnhɔ wu gbɔn ti na. Ba wu kalaapiire t'a lee ja wɛ, na yogo jo ni pu ni.

¹⁶ Ga, a Yesu di tee nɔhɔpiire ti fulo wuyɛ na na jo: «Yi nɔhɔpiire ti yaha ti da ma na mu, yi ganha ba ti jaha kɔɔn wɛ! Bani pee shi tuugo wuuro ti jɛ Kilɛ wo saanra te. ¹⁷ Cana, n'a da yi jo yi mu, sipya wemu ya Kilɛ wo saanra ti co ba nɔhɔɛɛɛ jɛ-ɛ wɛ, wee da ga ba jé ti ni bada wɛ.»

Naafuugbɔ fɔɔ jemɛ p'a pɛn Kilɛ wo saanra ti ni

(Macoo 19:16-30; Marika 10:17-31)

¹⁸ Yawutuu jɔnɔfɔɔ wa ya Yesu yege na: «Karamɔgɔsaama, jaha nɛ yaa na pye, kɔnhɔ di jɔi sicuumɔ nixhɔbaama ta wɛ?»

¹⁹ A Yesu di wu pye: «Naha na m'a na pyi nizaama wɛ? Nizaama wa shishiin wa wɛ, fo Kilɛ yɛ. ²⁰ «M'a Kilɛ wo saliya wu jɔmɛhɛɛ ki ɛɛ: «Ma ganha bu dɔdɔɔɔ pye wɛ! Ma ganha bu sipya gbo wɛ! Ma ganha bu nagaara pye wɛ! Ma ganha bu kafinɛye taha ma sipyijii na wɛ! Ma da ma nu ni ma to pɛɛ!» ²¹ A wee ná wu jo: «Fo na nɔhɔpiire ti tuun wu ni nɛ jɔ kɔn na kii koro jaaari.»

²² Ba Yesu ya yee logo wɛ, na wu pye: «Kaa nigin yɛ l'a mu kuɔnɔ sanha! She ma keɛɛ yanmuyɔ yi bɛɛri pɛɛ, m'a wee wari wu kan la baa fɛɛ mu! Wee tuun wu ni, ma na naafuu ta fugba we ni. Lee kadugo tɔan m'a ba daha na fɛni.» ²³ Ga ba ná w'a yee logo wɛ, a wu jaha di sii tanha xuuni, bani naafuugbɔ w'a bye wu mu. ²⁴ Ba Yesu ya wu jaha ja k'a tanha wɛ, na jo: «Naafuugbɔ fɔɔ jemɛ p'a pɛn Kilɛ wo saanra ti ni dɛ! ²⁵ Nɔhɔnɔ jemɛ ya taan museni wii ni, na toro naafuugbɔ fɔɔ jé na Kilɛ wo saanra ti ni.»

²⁶ A pee jomɔ pe logovɛɛ di jo: «Aa! Wee tuun wu ni sipya weke na já pa shɔ wɛ?»

²⁷ A Yesu di jo: «Le l'a sipyii já ge, lee ya Kilɛ jani wɛ.» ²⁸ Wee tuun wu ni a Pyɛɛri di jo: «Li wii, wèe ya kahari yanmuyɔ bɛɛri ni na daha mu fɛni.» ²⁹ A Yesu di pu pye: «Cana na n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a kahari wu puga ni ge, kelee wu shɔ, kelee wu cebooloo, kelee wu sefɛɛ, kelee wu nagoo, Kilɛ wo saanra ti wuu na ge, ³⁰ weefɔɔ na ba yee bɛɛri yahanɔa nijɛhɛɛɛ ta na wu yaha kɔnɔ na, na ba jɔi sicuumɔ nixhɔbaama bɛ ta jiga na.»

*Yesu ya wu xu ni wu jε wu jo sanha
(Macoo 20:17-19; Marika 10:32-34)*

³¹ A Yesu di wu kalaapiire ke ni shuun wu ye yiri, na pu pye: «Wù wii gaanj Zheruzalemu ni, Kile tudunmɔɔ p'a keree kiimu ka Sipya Ja wu shizhaa na ge, kee beeri na ba bye na ki fa. ³² Wu na ba je shi watii kenje ni, pee na ba zhehe wu na, na wu shehele, na jalohɔ tugi wu na, ³³ na wu kpɔn ni susɔɔ ni, na na wu gbo. Ga wu caxhugo cana taanri wogo ki na w'a jε.» ³⁴ Ga kalaapiire ti ya ta yafiin be jaha ce kii keree kii ni we. Bani pe jomɔ pe kori bi nmohɔ pu na. Ye y'a jo pu mu ge, pu ya ta yafiin be kori ce we.

*Yesu ya fyen wa jii mugi
(Macoo 20:29-34; Marika 10:46-52)*

³⁵ Ba Yesu ya teenje Zheriko na we, lee ya bi fyen wa nideenge ta koo lijɔ na na saraya jεeri. ³⁶ Ba wee ya sipyiire ti nidorowuu tunmɔ logo we, na yegenje pye na: «Le di je jaha we?» ³⁷ A p'i wu pye: «Nazareti sheen Yesu w'a doroo.» ³⁸ Wee tuun wu ni a wu mujuu wa na: «Dawuda Ja Yesu, juno jaari na na!» ³⁹ Pii pu bye sipyiire ti nahagbaa na ge, a pee di wu kaa jo na wu co wuyε na, ga, a wu sii la fara mujuu li na na yu: «Dawuda Ja, juno jaari na na!» ⁴⁰ A Yesu di yere, na jo na pu pa ni wu ni. Ba fyen w'a fulo Yesu na we, a Yesu di wu yege na: ⁴¹ «M'a giin di jaha pye ma mu we?» A wu wu jɔ shɔ na: «Kafɔɔ, di da jaa!» ⁴² A Yesu di wu pye: «Ta jaa! Ma n'a daa w'a ma cuunɔ.» ⁴³ Taapile ni a wu ganha na jaa. A wu daha Yesu feni, na ganha na Kile pele. Tuun wemu ni sipyiire ti beeri ya lee ja ge, a pu be di ganha na Kile soni.

19

Yesu ni fanhafεε wari shɔvɔɔ Zange keree

¹ Cana ka Yesu ya pa doroo Zheriko kulo li ni. ² Na wa bye wa wu mege jε Zange. Wee bye fanhafεε wari shɔvɔɔ junoɔfɔɔ, naafuu fɔɔ w'a bye wii. ³ Wu bi giin wu Yesu ja wu wu ce, ga sipyiire ti jehε wuu na wu ya ta ja wu ja we, bani wu bi gberε. ⁴ Lee na a wu baa kari nahagbaa na, na she dugi tige ka ni, kemu mege ki jε na Sikomari ge, kɔnhɔ wu Yesu ja, bani wu na ba doroo wa.

⁵ Ba Yesu ya nɔ wee xuu wu ni we, a wu wu jaha yirige na Zange pye: «Zange, tigi tovuyo na, bani mu puga n'a da zhe digi nijaa.» ⁶ A Zange di digi tovuyo na, na wu juno ciri ni fundanga ni. ⁷ Ba sipyii p'a lee ja we, a pu beeri di ganha na nmunu-nmuno na yu: «W'a she digi jurumupye wa mu.» ⁸ Ga, a Zange di yere Kafɔɔ jaha taan, na wu pye: «Li wii, Kafɔɔ, n'a da na naafuu wu taaga ki kan la baa fee mu. Li bu da na ne wa yanmuno ka nmahana, ne na ki tuuyo shishεεε teenje weefɔɔ na.» ⁹ A Yesu di wu pye: «Nuwuuro ya je nijaa ke puga ke be ni, bani we be jε Ibirayima wo ja wa. ¹⁰ Bani piimu p'a piin ge, Sipya Ja ya pa pee sha wu pee shɔ.

*Wari w'a kan kapyebyii piimu mu na p'a kegaanja pyi ge
(Macoo 25:14-30)*

¹¹ Na sipyii pu yaha pu na kii keree kii nuri, a Yesu di le talene le jo pu mu, bani ba w'a teenje Zheruzalemu na we, a p'i ganha na giin na lee taapile li ni Kile wo saanra t'a da tiye she. ¹² Lee wuu na w'a jo: «Na wa ya se kpɔncene la na, na gari fiitɔngɔ ka ni kɔnhɔ p'i she saanra kan wu mu, lee kadugo na wu guri pa. ¹³ Na wu yaha wu sanha gari we, a w'i wu kapyebyii ke yiri, na pu beeri kan warifyen tuuyo nigin nigin, na pu pye: «Y'a yi kenje kaanja ni we ni fo di ba she ba.» ¹⁴ Ga ba w'a kari we, a wu shi sheen di wu kɔ, na tudunmɔɔ tun wu mu, na wu pye: «Wee funno wa mu wu tiin wu juno ni we.»

¹⁵ «Ba w'a kuri we, saanra ti na kan xɔ wu mu we, w'a bi wari wu kan piimu mu ge, a wu pee yiri, kuduun wemu p'a ta ge, kɔnhɔ wu wee ce. ¹⁶ A nizhiime wu ba na jo: «Na junoɔfɔɔ, n'a ma wari wu taga kapyenjeε pye, a wu wu shi ke ta.» ¹⁷ A wu wee pye: «L'a jɔ kapyebye nizaama, ba na jo m'a pye jomεε fɔɔ kapigee ni we, n'a da ma pye kugbɔhɔ ke gbafεεeri.» ¹⁸ A shuun wo wu ba na jo: «Na junoɔfɔɔ, n'a ma wari wu taga kapyenjeε pye, a wu wu shi kaguro ta.» ¹⁹ A wu wee pye: «Mu be wu pye kugbɔhɔ kaguro gbafεεeri.»

²⁰ A wa be di ba na jo: «Junoɔfɔɔ, ma warifyen wu we wu siime na, ne bi wu migile sicogo ni na kemε yaha. ²¹ Ne fya mu

na, bani ne bi li ce jo mu keree k'a waha, mu ya kemu yaha we, kee mu ya luu, mu ya kemu nugi we, kee mu ya goon,» ²² A wu kafoo wu wu pye: «N'a da ma kiiri kon na be ni ma kafila wu ni, kapyebye niguuma, a mu ya li ce na ne keree k'a waha ge, ne kemu yaha we na kee luu, ne kemu nugi we na kee koon ge. ²³ Jaha na m'a ya ta ne wari wu yaha bani na, konho di ba wu lo ni wu kuduun ni na niguribawo we?» ²⁴ Lee kadugo na piimu p'a bye wa ge, a wu pee pye: «Yi wu wo wari wu sho wu na, y'i wu kan kefoo wu mu.» ²⁵ A p'i wu pye: «Nunfooo we! Go wu wo wu shi ke wu wa wu mu na xo!» ²⁶ A wu pu pye: «N'a da yi jo yi mu, la je wemu mu ge, la na ba gan wee mu na fara wu wuu li na. Ga la je wemu mu we, ali nifenhafenhen lemu be li je wu mu ge, lee be na ba sho wu na. ²⁷ Ne peen piimu ya ta soo ne wu pye pu nunfooo we ge, yi pa ni pee ni naha y'i pee gbo na nii na.»»

Yesu ya je Zheruzalemu ni ba saan je we (Macoo 21:1-11; Marika 11:1-11; Yohana 12:12-19)

²⁸ Ba Yesu ya yee jo xo we, na doro sipyiire ti jahagbaa na, na se Zheruzalemu ni. ²⁹ Tuun wemu ni w'a teenje Betefaje ni Betani kulogoo ki na ge, faabobojo ki shizhaa na kemu mege p'a yiri Oliviye faabobojo ki ge, a wu wu kalaapiire shuun wa tun, na pu pye: ³⁰ «Yi she yi jahagbaa kulo li ni, yi ba she jin li ni, yi na kafabige ka nibogo ta wa sipya sanha dugi ja kemu na we, y'i kee sanha yi pa naha. ³¹ Sipya wa bu yi pye: «Naha na yee di ke sanhana we?» Yi weefoo pye: «Wee Kafoo wu mago wu wa ki na.»»

³² Piimu pu bye tudunmoo pu ge, a pee di gari na she yi ta ba Yesu ya yi jo pu mu we. ³³ Na pu yaha pu na kafabige ki sanhana, a ki kafee di pu yege na: «Naha na y'i wa ke kafabige ke sanhana we?» ³⁴ A p'i jo: «Wee Kafoo wu mago wu wa ki na.» ³⁵ A p'i ba ni ki ni Yesu yiri, na ba pu fadegboyo ya taha ki na, na Yesu durogo ki na. ³⁶ Ba w'a ganji we, a sipyii p'i ganha na pu fadegboyo piini koo li ni.

³⁷ Tuun wemu ni wu bi teenje Zheruzalemu na ge, Oliviye faabobojo ki tatiginje ki shizhaa na ge, a kalaapiire

ti pinnenge ki beeri di ji fundanga na, na ganha na Kile pele ni mujonoo nigbohoo ni. P'a kakanhanjaa kiimu beeri ja ge, kee wuu na. ³⁸ A p'i jo:

«Pye duba foo, saan,
mu wemu w'a ma
Kafoo Kile mege na ge!»*

«Najinje ki pye fugba wu ni,
naroo di daha Kile mege na
fugba lii lii wu ni!»*

³⁹ Farizheen piimu pu bye sipyiire ti ninje ni ge, a pii di Yesu pye: «Karamogo, jo ni ma kalaapiire ti ni na pu co puyena!» ⁴⁰ A wu pu jo sho: «N'a da yi jo yi mu, ali pu bu jo puyena be, kagereye y'a da sipyaa suu pu tege!»

Yesu ya mee su Zheruzalemu wuu na

⁴¹ Ba Yesu ya teenje Zheruzalemu na we, ba Yesu ya wu ja we, na mee su wu wuu na, na jo: ⁴² «Kaa le li da ja najinje kan mu mu njana wo cana nii le ni ge, mu da bi lee ta ce! Ga nime, lee ya nmohoo mu na!» ⁴³ Bani caya ya wa ma mu mu, ma peen na ba kasorogo yereje na taga ma maha, na ma kuuri, na do ma na. ⁴⁴ Pu na ba ma ni ma sipyii pu beeri tonhono, pu da ga kafaan pile la shishiin nidaha ja yaha la junjo ni we, bani Kile ya pa mu dege kaa na tuun wemu ni ge, mu ya ta lee ce we!»

Yesu ya Kile-peenje pugbohoo ki pye feefe (Macoo 21:12-17; Marika 11:15-19; Yohana 12:13-22)

⁴⁵ Lee kadugo na a Yesu di je Kile-peenje pugbohoo ki ni. Sipyii piimu pu bi bere ni zho pyi wa ge, a wu ganha na pee kori na yege. ⁴⁶ A wu pu pye: «L'a ka Kile Kafila wu ni na: «Pu na ba ne puga ki pyi Kile-jeenge puga,»*» A Yesu di noho jo sanha na: «Ga yee kunni ya ki pye nagaalaa talaraga.»

⁴⁷ W'a bi kalaa kaan cana beeri Kile-peenje pugbohoo ki ni. A saraya jaha shoonrivere junfofe, ni saliya karamogolo, ni sipyiire ti sipyigboo p'i ganha na wu shaa di gbo. ⁴⁸ Ga pu ya ce dii pu da lee pye we, bani sipyiire ti bi wu jomoo pu nuri ni see ni.

* 19:38 Zabururu 118:26 * 19:38 Luka 2:14 * 19:46 Ezayi 56:7

20

Mii Yesu wo sefeere ti d'a yiri we?
(Macoo 21:23-27; Marika 11:27-33)

¹ Caṇa ka, na Yesu yaha wu na kalaa kaan Kile-pεεηε pugbɔhɔ ki ni, na Kile wo Jozaama pu yu, a saraya naha shɔɔnrivɔɔ, ni saliya karamɔgɔɔ p'i nɔ na fara nɔhɔlee pu na, ² na wu pye: «Sefεεε teke gbɔɔrɔ ni mu ya kii keree kii pyi ge, tee jo wu mu, kelee jɔgɔ w'a tee sefeere ti kan mu mu we?» ³ A Yesu di pu pye: «Nε be w'a da yi yege. ⁴ Jɔgɔ w'a Yohana tun na w'a batizeli pyi we? Kile laa sipyii?» ⁵ A p'i puyε pye: «Wu bu jo: «Kile w'a wu tun,» wu na jo: «Naha na yee di ya ta dā wu na-ε we?» ⁶ Wu bu nɔhɔ jo: «Sipyii p'a wu tun,» sipyiiire ti na wu wá gbo ni kagereye ni, bani pu beeri ya dā li na na Kile tudunmɔ wu bye Yohana.» ⁷ Lee na a p'i wu pye na pee ya ce jɔgɔ w'a wu tun we. ⁸ A Yesu be di pu pye: «Ayiwa nε be ya she, sefeere temu t'a nε pye nε na ki pyi ge, nε be da tee jo yee mu we.»

ερεzen faapyii niguumɔ pu wo talenε le
(Macoo 21:33-46; Marika 12:1-12)

⁹ Lee kadugo na a Yesu di ganha na le talenε le yu pu mu na: «Ná wa w'a bi ερεzen tege ka shan, na ki kaa le ερεzen faapyii pii kenε ni, na gari fiige katii ni, na she mɔ wà. ¹⁰ Ba ερεzen w'a pa le we, a wu kapyebye wa tun pee ερεzen faapyii pu mu, kɔnhɔ p'i ερεzen wa yaha pa wu kan. Ga, a ερεzen faapyii p'i wee kpɔn, na wu kewayaya wo yaha kari. ¹¹ A wu nɔhɔ kapyebye wa be tun kari, a p'i wee be kpɔn na wu cogana kolo, na wu be kewayaya wo yaha kari. ¹² A wu taanri wo tun kari sanha, a p'i wee bana, na wee kɔri wá. ¹³ «A tege ki kafɔɔ di jo: «Lεke n'a da bye we? Na Ja nigin pe, na jidaan Ja we, wee n'a da dun pu mu. La wa la ni pu na pεεηε taha wee na.» ¹⁴ Ga ba ερεzen faapyii p'a wee na we, na puyε pye: «Cen wu lɔvɔɔ wu ηε we. Yi pa wu wu gbo, kɔnhɔ cen wu bye wu wo.» ¹⁵ A p'i gari ni wu ni ερεzen tege ki kadugo yiri, na wu gbo.

«Wee tuun wu ni tege ki kafɔɔ wu da ba naha pye pu na we?» ¹⁶ Wu na ba ba, na pee

* 20:17 Zaburuu 118:22

ερεzen faapyii pu gbo, na ερεzen tege ki kaa le piitiilee kenε ni.»

Ba p'a yee logo we, na jo: «Kile wu wu tánha lee na!» ¹⁷ Ga, a Yesu di pu wii na jo: «Wee tuun wu ni jomɔ pe p'a ka Kile wo Kitabu wu ni ge, na:

«Puyirilee p'a faakagerenε kemu she ge, kee k'a pye puga ki gunηmii li faakagerenε nijenε.»*

Pee jomɔ pu kɔri di ηε dii we? ¹⁸ Sipyaa sipya w'a to kee kagerenε ke ηunɔ ni ge, weefɔɔ na gegi gegi. Kee kagerenε ki shiin bu do sipya beeri ηunɔ ni, weefɔɔ na dɔnhɔnɔ.»

¹⁹ Lee taapile li ni a saliya karamɔgɔɔ ni saraya naha shɔɔnrivεε ηunɔfεε p'i ganha na cogana shaa Yesu na, bani p'a li ce na pee na Yesu ya le talenε le jo wà. Ga, a p'i fya sipyii pu na.

P'a Yesu yege munaa pεεmε keree na
(Macoo 22:15-22; Marika 12:13-17)

²⁰ A p'i diin na Yesu kaseri, na ba kalɔhɔjuu pii tun, na pu puyε pye sipyitiimeε, pu da kafila tifuuyo shaan Yesu tãan, p'i kafila ta wu ηɔ na, kɔnhɔ p'i wu le fanhafεε ni gbafenεmε wu sipyii pu kenε ni. ²¹ A pee di wu yege na: «Karamɔgɔ, wée ya li ce na jo mu ya yu, na sipyii kalaa ni tiime ni, mu ya sipya wa wo wa ni we. M'a sipyii pu finηε na galaa be Kile koro li ni. ²² Ayiwa, l'a saha wée p'a munaa pεεmε kaan Oromε saannaa Sezari mu laa, li ya saha we?»

²³ Ba Yesu ya pee wo namari wu ηa we, na pu pye: «Yi wari deηε wa she na na.» ²⁴ A p'i nigin wa she wu na. A wu jo: «Jɔgɔ wo jaa ni wu kama pu wa we na we?» A p'i wu ηɔ shɔ na: «Oromε saannaa Sezari.» ²⁵ A Yesu di pu pye: «Wee tuun wu ni, y'a Sezari wuu li kaan Sezari mu, y'i da Kile be wuu li kaan Kile be mu.»

²⁶ Pu ya ta nahama ta Yesu jomɔ ni pemu pu da daga wu tɔgɔ le sipyii pu naha tãan we. Ga, a wu ηɔshɔɔrɔ t'i pu naha wɔ, a p'i fehe.

Sadushεen p'a Yesu yege xunεnε li keree na
(Macoo 22:23-33; Marika 12:18-27)

²⁷ Lee kadugo na, Yawutuu juṅɔfɛɛ pii bye wà, Sadushɛɛn pu bye pii. Pee bi yu na xujɛnɛ da ba bye jiga na wɛ. A pii di ba shɛ Yesu yiri, na shɛ wu pye: ²⁸ «Karamɔgɔ, Kile tudunmɔɔ Musa ya le jomɛɛ le ka na kan wèe mu na: «Ná wa wo ceborona bu xhu, na ta wu ya pya ta wu shɔ na wɛ, na wu wee naxhugoshɔ wu lɔ, kɔnhɔ wu nagoo ta di yaha wee ná wu nixhugo ki mu.»

²⁹ «Lee ya bi ceboronamaa gbarashuun wa ta wà. A nizhiimɛ wu cee leɲɛ, na xhu pya baa. ³⁰ A shuun wo wu wee cee wu lɔ, na xhu pya baa, a taanri wo wu bɛ di wu lɔ na bye mu. ³¹ A pu gbarashuun wu bɛɛri di cee wu leɲɛ, a pu bɛɛri di xhu pu ya nɔhɔpiire ta wɛ. ³² Lee kadugo na a cee wu bɛ di xhu. ³³ Wee tuun wu ni xuu pu caɲɛɲɛ ke, wee cee w'i da ba bye pu shɛn nigin wekɛ wo wɛ? Bani pu gbarashuun wu bɛɛri ya wu leɲɛ toro.»

³⁴ A Yesu di pu pye: «Ke kɔɲɔ ke sipyii ya cèe leɲɛɛ, na gbaya jii, ³⁵ Ga piimu p'a yaa pu pa jé Kile wo kobaɲa ki ni ge, pee ba ba xhu na ba jɛ na foro xu ni jiga na, pee wa da cèe leɲɛ, kelee na gbaya je wɛ. ³⁶ Pee da xhuu nige wɛ, bani pee na bye ba fugba mɛlekɛɛ pii wa wɛ. Pu na bye Kile nagoo, bani pee jɛ xujɛnɛ li sipyii. ³⁷ Kile tudunmɔɔ Musa yɛ pyaa ya li shɛ na xujɛnɛ na ba bye, bani xuu wemu ni na ki wo tire li kaa ya yu ge, wee xuu wu ni w'a Kafɔɔ Kile pyi: «Ibirayima wo Kile, ni Ishaaga wo Kile, ni Yakuba wo Kile.» ³⁸ Pee jomɔ pe ya li shɛɛ na Kile jɛ xuu wo Kile wɛ, ga wyii wo Kile wu jɛ wii. Bani wee mu pu bɛɛri wa jiiɛɛɛ ni.» ³⁹ A saliya karamɔgɔlɔɔ pii di kafila wu lɔ, na jo: «Karamɔgɔ, ma jomɔ p'a jɔ.» ⁴⁰ Wa shishiin ya luu waha na wu yege nige kaa la shishiin na wɛ.

Shɔvɔɔ wu ya ta pye Dawuda ja yɛ nigin wɛ
(Macoo 22:41-46; Marika 12:35-37)

⁴¹ Wee tuun wu ni a Yesu bɛ di pu yege na: «Naha na sipyii ya yu na Shɔvɔɔ wu ya ta sii pye watii Dawuda ja yɛ kadugo na-ɛ wɛ? ⁴² Bani Dawuda yɛ pyaa ya yi jo Zaburuu Kitabu wu ni na:

«Kafɔɔ Kile ya yi jo nɛ Kafɔɔ mu na:

Tiin saanra tatɛɛngɛ ki ni na kanige cɛ,

* 20:43 Zaburuu 110:1

⁴³ fo di ba ma pɛɛn pye ma jidahaata tatanha.»*

⁴⁴ Dawuda ya Shɔvɔɔ wu pyi Kafɔɔ, wee tuun wu ni w'i jɛ dii wu ja yɛ nigin wɛ?»

Yesu ya pu kaala ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu kaa ni

(Macoo 23:1-36; Marika 12:38-40)

⁴⁵ Sipyiiire ti bɛɛri jii na a Yesu di wu kalaapiire ti pye: ⁴⁶ «Y'a yiyɛ kasɛri saliya karamɔgɔlɔɔ pu na. Na fadedɔɔnyɔ leni na jaari lee l'a dan pu ni, ni sipyii na gbɔɔrɔ fò kaan pu mu pinnerɛ kpɛɛnyɛ na. Kile-pɛɛɲɛ piyeyɛ yi wo jahagbaa tatiinyɛ, ni yalicenɛɛ wo tatiinceye bɛ di dan pu ni. ⁴⁷ P'a naxhugoshaa keɲɛ yanmuyɔ bɛɛri ŋmahana na zhuu pu na, na mɔni Kile-jɛɛɛge na, kɔnhɔ p'i puyɛ pye see sipyii. Pu wo jaagi kanhama pu na ba golo fo xuuni.»

21

Naxhugoshɔ wu Kile yakanga

(Marika 12:41-44)

¹ A Yesu di wu juṅɔ yirige, na naafuu fɛɛ pu ja pu na Kile wo taa li leni keshi wu ni. ² A wu naxhugoshɔ la baa fɔɔ wa ja wu bɛ ya wari tuunɔɔ nifɛnhɛfɛnhɛɲɛɛ shuun le wu ni. ³ A wu jo: «Can na n'a da yi jo yi mu, we naxhugoshɔ la baa fɔɔ we ya lemu le ge, lee ya jɛhɛ pusamaa bɛɛri wuu li na. ⁴ Bani pusamaa bɛɛri ya wolo wolo pu naafuu ni na kan, ga wee kunni ni wu la baara ti ni, w'a wu jɔshaga wuu li bɛɛri kan.»

Yesu ya Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki ja wu jo

(Macoo 24:1-2; Marika 13:1-2)

⁵ Lee kadugo na pii bi Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki kaa yu wu kalaapiire ti ni na k'a sii jɔ ni ki faaya yi ni, ni sipyii pu wo Kile yakanya yi bɛ. Ga, a Yesu di pu pye: ⁶ «Yemu bɛɛri yee wa jaa naha ge, caɲa ka wa ma, kagerɛɲɛ ka shishiin wa da ba gori naha ka juṅɔ ni wɛ. Yi bɛɛri na ba do fɛɛfɛɛ.»

Keree kiimu na ba byi sani kɔɲɔ ki xɔ ge

(Macoo 24:3-14; Marika 13:3-13)

⁷ A p'i wu yege na: «Kee keree kii na ba bye tuun wemu ni ge, wee shɛ wu na! Ki ba da bye, jaha shɛshɛɛɛ tekɛ t'i da bye wɛ?»

⁸ A Yesu di pu pye: «Y'a yiyɛ kasɛri, kɔnhɔ yi juṅɔ ganha bu gyɛɛgi wɛ. Bani sipyii

nijehemee na ba ma ni nemege ni na yu: «Ne wu jee wii» kelee «Tuun w'a na.» Yi ganha bu daha pu feni we. ⁹ Yi ba kashen ni n'a she keree nuri tuun wemu ni, yi ganha da vya we. Li waha l'i waha kee keree k'a yaa na fenhē pye, ga lee di wa nago wee tuun wuyē pyaa ni koŋɔ k'a da xhɔ we.»

¹⁰ Lee kadugo na a wu pu pye: «Shi wa na ba yiri shi watii kaa na. Saanra ta na ba yiri saanra tatii kaa na. ¹¹ Ninje celenje nigbɔhɔ na ba byi tēyē ya ni, ni xuugbɔhɔ, ni banikuuyo. Fyaara kagbɔhɔ ni naha sheshēere nigbɔɔɔ na ba naa na yiri fugba we ni.

¹² «Ga yani lee li pye ge, pu na ba yi conī, na yi naani xuuni. Pu na ba se ni yi ni Kile-pēenē piyēyē yi ni, na kiiri kɔɔn yi na, na yi leni kaso ni. Pu na ba se ni yi ni saannaa ni gbafēnēere mu nemege wuu na. ¹³ Lee na ba bye kapuŋɔ yi na Kile wo Jozaama pu jo pu mu. ¹⁴ Jomɔ pe yi da ba she jo pee di yi juŋɔ wolo ge, yi ganha ba pee shaa da yeri yi funyɔ ni we. ¹⁵ Bani ne na ba nɔ kan yi mu, na fungɔngɔ fēere kan yi mu, fo sipya be da da yi pēen pu ni, wemu na já yi nɔ shɔ, kelee di yi kafila kaala we. ¹⁶ Ali yi tii, ni yi nii, ni yi puga shēen, ni yi cebooloo, ni yi naniinēe be na ba yi leni keye ni. Pu na ba pii gbuu yi ni. ¹⁷ Sipyii bēeri na ba yi kɔ nemege wuu na. ¹⁸ Ga, ali yi nuzhige nigin we wa be da biin we. ¹⁹ Lee wuu na, yi la le yiyē ni, y'i yi logoo mara, lee funŋɔ ni y'a da yi munahaa juŋɔ wolo.

*Yesu ya Zheruzalēmu kulo li ja wu jo
(Macoo 24:15-21; Marika 13:14-19)*

²⁰ «Yi ba kashen keye na y'a Zheruzalēmu maha tuun wemu ni, y'i li ce na wu jaduun w'a nɔ. ²¹ Wee tuun wu ni, piimu na ba bye Zhude fiige ki ni ge, pee di ba fe p'a se faaboboyo xuu ni. Piimu na ba bye Zheruzalēmu kulo liyē pyaa funŋɔ ni ge, pee di ba fe p'a fɔrɔ. Piimu na ba bye sige ni ge, pee ganha bu jé kanha ki ni we. ²² Kee cabyaa ki na ba bye Kile wo kiiri cabyaa Zheruzalēmu na, kɔnhɔ yemu bēeri Kile tudunmɔ p'a ka Kitabu wu ni ge, yi bēeri nɔ di fa. ²³ Bɔɔngɔ na ba bye lahaa fēe ni puŋmaraya fēe wogo yee caya yi na. Bani kanhama nigbɔ pu da ba bye fiige ki ni. Kile na ba wu loyire li she ki sipyii pu

na. ²⁴ Nmɔparaa na ba pii gbo, p'a pii co kari fiye yatii ni na pye buloo. Shi wemu jee Yawutuu we, wee na ba Zheruzalēmu kana fo pu wo tuun wu ba she doro.

Sipya Ja nibaŋa keree

(Macoo 24:29-31; Marika 13:24-27)

²⁵ «Yi na ba naha sheshēere naa caŋa, ni yēnē, ni wɔrɔɔ kii ni. Lokuruyo nigbɔyɔ na ba sani na yiri suumɔ lɔhɔ ni ninje ke na, yi tunmɔ na ba belee fo na fyaara ni funbēenre yaha ninje ki sipyii pu bēeri na. ²⁶ Sipyii na ba jiregi na xhuli ninje ke wo kapegee fyaara ni ki nibaŋa funbēenre kenē ni. Bani ali fugba wu sefēere ti na ba jēle. ²⁷ Wee tuun wu ni pu na ba Sipya Ja nibawo naa fugba nahaya ye na ni sefēere ti bēeri, ni nɔrɔ nigbɔ ni. ²⁸ Yi ba kee keree kii naa k'a nɔ kɔn na byi tuun wemu ni, y'i yiri tii, y'i yi juuyɔ yirige, bani yi juŋɔ woloduun w'a tēenē.»

Kalaa wemu ya daa nitoodige keree na ge

(Macoo 24:32-35; Marika 13:28-31)

²⁹ Lee kadugo na a Yesu di le talenē le jo pu mu na: «Yi nitoodige ni tiye yi saya bēeri wii. ³⁰ Yee ba yi naa yi na funni tuun wemu ni, yee wa ma li ce yiyē ni na ki nagoo pyeduun w'a tēenē. ³¹ Mu li wa, yi ba kii keree kii naa ki na byi tuun wemu ni, y'i li ce na Kile saanra t'a tēenē. ³² Can na n'a da yi jo yi mu, niŋaa wo sipyii pii bēeri wa da xhuu kii keree kii di na pye we. ³³ Fugba we ni ninje ke na ba doro, ga ne jomɔ pe wa da doro bada we.»

Yi kori yaha n̄i na

³⁴ «Yi kasēege yaha yiyē na, yi ganha da gori ligbɔhɔ yē na, ni gba, yi da yi funyɔ shaa ni koŋɔ yanmuyɔ da ni, fo di zhe ne cabaŋa pye ki pa yi be fo we. ³⁵ Bani ne cabaŋa na ba ninje ki sipyii pu bēeri fo, ba jɔ ma fyaa fo na pu tɔ wolo we. ³⁶ Ga yi kori yaha n̄i na, yi da Kile jēeri tuun bēeri ni, kɔnhɔ y'i fanha ta, y'i ba shɔ kii keree nibaŋaa kii bēeri na, y'i ba já yere Sipya Ja wu nahagbaa na.»

³⁷ Yesu bi ma sipyii pu kalaa Kile-pēenē pugbɔhɔ ki ni caŋa ni, ga piige bu wɔ, w'a she shɔn Oliviye faabobonɔ ki na. ³⁸ Yani niga ki mugi ge, sipyii pu bēeri na she wu

ɲuŋɔ círi Kile-pɛɛŋɛ pugbɔhɔ ki ni, na wu jomɔ pu nuri.

22

Yawutuu ɲuŋɔfɛɛ p'a woni pye Yesu kaa na

(*Macoo 26:1-5; Marika 14:1-2; Yohana 11:45-53*)

¹ Shizhenherɛ Baa Buuri Kalenɛ lemu li ɲɛ na Nuwuuro ti wo Kalenɛ li ge, lee bi dɛɛŋɛ.

² Saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲuŋɔfɛɛ ni saliya karamɔgɔɔ pu bi gbogana shaa Yesu na, ga na fyagi sipyii pu na.

Zhudasi ya gbegele wu Yesu le kenɛ ni
(*Macoo 26:14-16; Marika 14:10-11*)

³ Wee tuun wu ni, Zhudasi we p'a yiri na Isikariyɔti ge, a Shitaanni di ba jé wee ni. Kalaapiire ke ni shuun wu wa w'a bye wii. ⁴ A Zhudasi di she saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲuŋɔfɛɛ, ni Kile-pɛɛŋɛ pugbɔhɔ ki gɛdii ɲuŋɔfɛɛ pu mu. Wu na já Yesu le pu kenɛ ni legana lemu na ge, a p'i jo bɛ lee na. ⁵ A lee di daan pu ni xuuni. A p'i bɛ yi na na pee na ba wari kan wu mu. ⁶ A Zhudasi di sɔɔ pu mu na ganha na pyegazaana shaa wu Yesu le pu kenɛ ni sipyiire ti kategee.

P'a Bulooro Nuwuuro ti wo Kalenɛ liyalige ki li shiizhan

(*Macoo 26:17-25; Marika 14:12-21; Yohana 13:21-30*)

⁷ Shizhenherɛ Baa Buuri Kalenɛ li caɲa k'a nɔ ge, kee caɲa ke Nuwuuro ti wo Kalenɛ li saraga dubyapige ki ma yaa na gbo. ⁸ A Yesu di Pyɛɛri ni Yohana tun na pu pye: «Yi she Nuwuuro ti wo Kalenɛ li yalige ki gbegele, kɔnhɔ wù she ki li.» ⁹ A p'i wu pye: «Ma funɲɔ wa wù she ki gbegele xuu weke ni wɛ?» ¹⁰ A wu pu ɲɔ shɔ: «Wii, yi ba jin kanha ki ni, yi na zhe saha ni ná wa ni w'a lɔhɔ shɔɔ tugo, y'i daha wee fɛni. Wu ba she jé puga kemu ni, yi bɛ di jé wà. ¹¹ Y'i kee puga ki kafɔɔ pye: «Wù Karamɔgɔ w'a jo na wee ni wu kalaapiire ti na ba Nuwuuro ti wo Kalenɛ li yalige ki li talige puga kemu ni ge, na mii ki wa wɛ?» ¹² Wu na pugbɔhɔ ka she yi na zangaso wu ni, kee wa gbegele xuuni na yaha, y'i kalenɛ li yalige ki gbegele wà.»

¹³ A p'i gari na she keree ki ta ba Yesu ya yi jo pu mu wɛ. A p'i Nuwuuro ti wo Kalenɛ li yalige ki gbegele wee xuu wu ni.

Kafɔɔ Fɛfɛɛɛ yalige ki keree

(*Macoo 26:26-30; Marika 14:22-26; 1 Korɛnte Shɛɛn 11:23-25*)

¹⁴ Ba liduun w'a pa nɔ wɛ, a Yesu ni wu tudunmɔɔ p'i diin na li. ¹⁵ A wu pu pye: «Na le Nuwuuro Kalenɛ le wo yalige ki pinne li ni yee ni, nɛ lee la pye fo xuuni, yani di ba ganha ge. ¹⁶ Bani n'a da yi jo yi mu, n'a da kee ka shi li nige wɛ, fo caɲa kemu Kile da ba ki yàa wu saanra ti ni ge.»

¹⁷ Wee tuun wu ni a wu ɛɛɛɛɛn lɔhɔ cɛɛgbuu li lɔ, na baraga taha Kile na na jo: «Yi ke co y'i ki taa taa yiyɛ na. ¹⁸ Bani n'a da yi jo yi mu, n'a da ɛɛɛɛɛn lɔhɔ gba nige wɛ, fo Kile wo saanra ti ba ba.»

¹⁹ Lee kadugo na a wu buuri wa lɔ, na baraga taha Kile na, na wu kegi kegi na kan pu mu na jo: «Nɛ ceepuuro ti wa te, yee wuu na t'a kan. Y'a le pyi kɔnhɔ yi funyɔ di da dun ni na kaa ni.»

²⁰ Ba p'a li xɔ wɛ, a wu ɛɛɛɛɛn lɔhɔ cɛɛgbuu li bɛ lɔ kan pu mu, na jo: «Kile ya kariɲɛɛge ɲɔmɛɛ nivonɔ lemu lɔ sipyii mu nɛ shishan baraga ni ge, lee li wa mɛ ke ɛɛɛɛɛn lɔhɔ ke. Yee wuu na pee shishan p'a wo. ²¹ Ga, lee bɛ na we w'a da nɛ le kenɛ ni ge, wee we na li ni nɛ ni. ²² Sipya Ja wu kunni, wu na ba xhu ba Kile ya li jo wu shizhaa na wɛ. Ga wemu w'a da ba wu le kenɛ ni ge, bɔɔngɔ ki ɲɛ weefɔɔ wogo.» ²³ A p'i ɲɔ kɔn na puyɛ yegee na wekɛ wu da ba le pye pee ni wɛ.

Kalaapiire t'a nakaara pyi ɲahagbaa fɛɛɛ keree na

(*Macoo 20:25-28; Marika 9:33-34; Marika 10:42-45; Luka 9:46*)

²⁴ Lee kadugo na a kalaapiire t'i ba do nakaara na na byi. Pu bi puyɛ yegee na wekɛ w'a yaa na pye pu bɛɛri ɲahagbaa fɔɔ wɛ? ²⁵ A Yesu di pu pye: «Shi wemu ɲɛ Yawutuu wɛ, wee shi wu wo saannaa ya pu ɲuŋɔfɛɛɛ pyi wu na. Pii pu wa fanhafɛɛ pu ge, a pee funɲɔ di bye shi wu w'a pu mɛyɛ yiri na: «Kasaanɲaa pyevɛɛ.» ²⁶ Ga, li ya yaa na pye mu yee mu wɛ, ga we wu wa yee bɛɛri ɲahagbaa fɔɔ ge, wee ya yaa na pye ba pu bɛɛri nɔhɔcɛɛɛ ɲɛ wɛ. We wu ɲɛ ɲuŋɔfɔɔ ge, wee di bye ba kapyebye ɲɛ wɛ. ²⁷ Kapyebye we w'a sori ge, ni wu ɲuŋɔfɔɔ we wu da ba diin yɛ wu li ge, wekɛ w'a pɛɛ pu shuun wu ni wɛ? We wu da ba diin yɛ wu li ge, ta wee bɛ w'a pɛɛ wɛ? Ga lee

bɛ na nɛ jɛ yee niɲɛ ni ba kapyebye jɛ wɛ. ²⁸ Yee ya pye sipyii, pii p'a pye ni nɛ ni na nɔwuuɔ ti keree ki ni ge. ²⁹ Lee wuu na n'a da Kile wo saanra ti jɔ yaha yee mu, ba na To w'a ti jɔ yaha na mu wɛ. ³⁰ Yi na ba binne li, na binne gba ni na ni na saanra ti ni. Yi na ba diin saanra korogoo ni, na kiiri kɔn Izirayeli gbaweye kɛ ni shuun wu na.»

Yesu ya li shɛ na Pyɛɛri na ba foro wee kaa tɔan

(Macoo 26:31-35; Marika 14:27-31; Yohana 13:36-38)

³¹ Lee kadugo na a Yesu di jo: «Simɔ, Simɔ, Shitaanni ya li sha na wu yee nɔhɔ wolo saama na, wu yee suguri ba p'a shinma sani na wo wu kugun ni wɛ. ³² Ga nɛ Kile jɛɛri mu mu, kɔnhɔ ma n'a daa wu ganha bu guɲɔ wɛ. Ma ba daburaje jo tuun wemu ni, na guri pa na mu, m'a ma cebooloo pusamaa logoo waha.» ³³ A Pyɛɛri di wu pye: «Kafɔɔ, w'a pye kaso la, w'a pye xu la, n'a gbegele xɔ di jɛ ni ma ni ki bɛɛri ni.» ³⁴ A Yesu di wu pye: «Pyɛɛri n'a da li shɛ ma na, yani xhupoo wu pa mɛɛ su niɲaa piige ge, mu na ba foro nɛ kaa tɔan tɔɲii taanri na mu ya nɛ cɛ wɛ.»

Yesu ya wu kalaapiire ti yeri na pu gbegele

³⁵ Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Tuun wemu ni nɛ yee tun kari na ta wari, ni kushɛyɛɛyɛ, ni tanhaya bye yee mu-i ge, yaaga ya yee kuɲɔ ya?» A p'i wu jɔ shɔ na: «Yaaga bɛ ya wɛɛ kuɲɔ wɛ.»

³⁶ «Ga nimɛ, wari jɛ wemu mu ge, wu wu lɔ, kushɛyɛɛyɛ jɛ wemu mu ge, wu yi lɔ, ɲmɔpara jɛ wemu mu wɛ, wee di wu fadenɛ pɛɛ taga la shɔ. ³⁷ Bani n'a da yi jo yi mu, lemu ya ka nɛ shizhaa na ge, li waha l'i waha, lee jɔ ya yaa na fa. L'a ka Kitabu ni na: «W'a tɔɔ le kakuubyii ni.» Lemu di jɛ nɛ shizhaa wuu li ge, lee jɔ na ba fa.» ³⁸ A kalaapiire t'i wu pye: «Kafɔɔ, li bu da lere, ɲmɔparaa shuun wu wa mɛ.» A Yesu di jo: «K'a yaa mu xuuni.»

Yesu ya shɛ Kile jɛɛri Oliviye faabobɔɲɔ ki na

(Macoo 26:36-46; Marika 14:32-42)

³⁹ Lee kadugo na a Yesu di foro, na gari Oliviye faabobɔɲɔ ki na, ma na jo ba w'a tee na li pyi pyegana lemu na wɛ. A wu

kalaapiire ti bɛ di daha wu feni. ⁴⁰ Ba p'a nɔ wee xu wu ni wɛ, a Yesu di pu pye: «Yi Kile jɛɛri, kɔnhɔ yi ganha bu jɛ nɔwuuɔ ni wɛ.» ⁴¹ Ba w'a yee jo wɛ, na laha pu tɔan, na shɛ jaha na jɛri, na nuguro sin, na Kile jɛɛri. ⁴² Na jo: «Na To Kile, li bu da l'a taan ma mu, le kanhama cɛɛgbuu le sanha lii na na. Ga nɛ wo jidaa ganha bu bye wɛ, fo mu wo jidaa.» ⁴³ Wee tuun wu ni a mɛɛkɛ wa di ba foro wu mu na yiri fugba we ni, na lowaa kan wu mu. ⁴⁴ Yesu funɲɔ ki bi cɔnri fo xuuni. A wu la fara Kile-jɛɛɛ ki na. A wu ba fun, a wu fun fun lɔhɔ k'i jɛri ba shishan jɛ wɛ, na niɲɛɛ na dun jɲɛ na.

⁴⁵ Ba w'a xɔ Kile-jɛɛɛ ki na wɛ, na guri pa kalaapiire ti yiri, na ba pee ta pee ya ɲmunɔ jatanhaya kanhama kenɛ ni. ⁴⁶ A wu pu pye: «Naha na yee di ɲmunɔ wɛ? Yi yiri y'i Kile jɛɛri, kɔnhɔ yi ganha bu jɛ nɔwuuɔ ni wɛ.»

Yawutuu p'a Yesu co

(Macoo 26:47-56; Marika 14:43-50; Yohana 18:3-11)

⁴⁷ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, a sipyiire ta di nɔ, Zhudasi w'a bye pee jahagbaa na. Yesu wo kalaapiire kɛ ni shuun wu wa w'a bye wii. A wu gbara Yesu na, kɔnhɔ wu shɛ jɔsɔɔnrɔ fɔ kan wu mu. ⁴⁸ Ga, a Yesu di wu pye: «Zhudasi, go jɔsɔɔnrɔ fɔ ni mu ya Sipya Ja wu le kenɛ ni gɛ?»

⁴⁹ Pii pu bye ni Yesu ni ge, ba pee ya li cɛ na Yesu taɔɲɔ ni p'a ma wɛ, a p'i jo: «Kafɔɔ, wu ɲmɔparaa lɔ pu feni ya?» ⁵⁰ A pu shɛn nigin wa di saraya jaha shɔɔnrivɛɛ wo jɲɲɔfɔgbɔ wu wo kapyebye wu kanige cɛ niwɛɲɛ paa laha. ⁵¹ Ga, a Yesu di pu pye: «Yi yere mɛ!» A wu gbɔn ná wu niwɛɲɛ ki na, na wu cuɲɔ.

⁵² Lee kadugo na, saraya jaha shɔɔnrivɛɛ jɲɲɔfɛɛ, ni Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki gɛdii jɲɲɔfɛɛ, ni nɔhɔɛɛ pii p'a shɛ Yesu feni ge, a wu pu pye: «A yee di ba ni ɲmɔparaa ni pubegeɛ ni nɛ taɔɲɔ ni ma na jo kakuubye di jɛ ya?» ⁵³ Na ta nɛ bi bye ni yee ni caɲa bɛɛri Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki ni, yee di ya ta nɛ co wɛ. Ga nimɛ, yee wo tuun wu w'a nɔ, ni nibiige fanha ki wo tuun we.

Pyɛɛri ya foro Yesu kaa tɔan

(Macoo 26:57-58, 69-75; Marika 14:53-54, 66-72; Yohana 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Ba p'a Yesu co we, na gari ni wu ni saraya naha shōnriwεε wo nūŋɔfɔgbɔ wu kaban. A Pyεeri di laraga kɔn pu na, na daha pu feni, ⁵⁵ fo na she jé kaanja ki ni. A sipyii pii di na gberi kaanja ki niŋe ni, na diin ki tãan na wahani. A Pyεeri be di diin pu te ni. ⁵⁶ Ba kapyebyezhɔ wa ya pa Pyεeri ja na ki tãan we, na wu wii xuuni na jo: «We be wu wa Yesu wo sipya wa.» ⁵⁷ Ga, a Pyεeri di foro wu kaa tãan na jo: «Cee we, ne ta wu ce be we.»

⁵⁸ A jεere di bye, a ná wa di wu ja, na wu pye: «Go mu be wu wa pu ni!» A Pyεeri di wee ná wu be pye: «Ee! Ne wa pu ni-i de!»

⁵⁹ A lεeri nigin shishiin di doro, a ná wa be di ba wu ja. A wee di sii yi jo waha na: «Nakaara baa we ná we be wu bye ni Yesu ni, bani Galile shen wu wa wu be.» ⁶⁰ Ga, a Pyεeri di wu jɔ shɔ na: «Ná we, ye mu wa yu ge, ali ne yi shi ce we.» Na Pyεeri yaha wu na yee yu, taapile ni a xhupoo di mee su.

⁶¹ A Kafɔɔ di ηmahana jeri na Pyεeri wii wu naha niŋe ni. A Pyεeri funŋɔ di do ni Kafɔɔ kafilajo wu ni na: «Yani xhupoo wu mee su nijaa ge, mu na ba foro ne kaa tãan tɔɔnii taanri na mu ya ne ce we.» ⁶² A Pyεeri di foro kpεenge ki na na she mee su fo xuuni.

Sipyii p'a Yesu shehele na wu kpɔn
(Macoo 26:67-68; Marika 14:65)

⁶³ Yesu bi bye namaa piimu keŋe ni ge, pee bi wu la wo, na wu kpɔɔn. ⁶⁴ A p'i wu naha pɔ, na ganha na wu yegee na: «Jɔgɔ w'a mu kpɔn we? Ma kpɔnɔɔ wu mege yiri ge!» ⁶⁵ A p'i wu shehele, na joguumɔ nijeheme pa be jo ni wu ni.

Yesu kiiri ya kɔn kiirikɔn kurunɔ ki naha tãan
(Macoo 26:59-66; Marika 14:55-64; Yohana 18:19-24)

⁶⁶ Ba jiga k'a mugi we, a nɔhɔlee, ni saraya naha shōnriwεε nūŋɔfεε, ni saliya karamɔgɔlɔɔ di she puyε ja, na she ni Yesu ni pu wo kiirikɔn kurunɔ ki mu. ⁶⁷ A p'i wu pye: «Ma bu da ma na je Shɔvɔɔ we, yi naha jo wu mu.» A Yesu di pu jɔ shɔ: «Ne jehε yi naha jo yee mu, yee wa da dà yi na we; ⁶⁸ ne di bu yee yege, yi wa da na jɔ shɔ we. ⁶⁹ Ga na da nijaa na, Sipya Ja wu na zhe diin Se bεeri Fɔɔ Kile kanige ce.»

⁷⁰ A pu bεeri di binne jo na: «Wee tuun wu ni ta mu wu je Kile Ja we?» A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Ba yee wa yi yu we, uun, wee ne je.» ⁷¹ Wee tuun wu ni a p'i jo: «Naha wo sεeri kaa feni wu je sanha we? Wùye pyaa ya yi logo wu jɔ na.»

23

P'a she ni Yesu ni Pilate mu
(Macoo 27:1-2, 11-14; Marika 15:1-5; Yohana 18:28-38)

¹ Lee kadugo na a sipyii pu bεeri di yiri, na gari ni Yesu ni Pilate mu. ² Ba p'a nɔ wà we, na jaagi jɔ kɔn na dεri wu na na: «Wèe ya we ná we sεeri na wu ta wu na wu fiige ki sipyii pu sɔɔn, na pu nuyɔ nari. W'a pu naha kɔɔn na pu ganha ba munaa pereme kaan Orome saannaa nūŋɔfɔɔ wu mu we. Na jo na wee wu je Shɔvɔɔ we, na saan wee je.»

³ A Pilate di Yesu yege na: «Yawutuu wo saan mu je ya?» A wu wu jɔ shɔ na: «Uun, ba ma wa yi yu we, wee ne je.»

⁴ Lee kadugo na a Pilate di saraya naha shōnriwεε nūŋɔfεε ni sipyiiire ti pye: «Ne ta tanahaŋa ka shishiin ja we ná we na we.»

⁵ Ga, a p'i yi jo na waha Pilate mu na: «W'a sipyii pu nuyɔ nari ni wu wo kalaa wu ni Zhude fiige ki bεeri ni; na lɔ Galile fiige ki na, fo na pa nɔ naha.»

P'a she ni Yesu ni Herodi Antipasi mu

⁶ Ba Pilate ya yee logo we, na pu yege na ta Galile shen wu je Yesu? ⁷ A p'i wu pye na Galile shen wu je wii. Lee di Herodi ta wee na je Galile fiige ki nūŋɔ ni; wu be di bi bye Zheruzalemu ni wee tuun wu ni. A Pilate di jo na pu she ni Yesu ni Herodi mu. ⁸ Ba Yesu ya nɔ Herodi yiri we, a lee di sii taan Herodi ni fo xuuni; bani wu bi keree nijehεŋεε nuri wu shizhaa na. A l'i mɔ xuuni Herodi funŋɔ na je wu Yesu ja. Wu bi daa na Yesu na kakanhana la pye wee be nii na, ⁹ Lee wuu na w'a Yesu yege keree nijehεŋεε na, ga Yesu ya wu jɔ shɔ la shishiin na we. ¹⁰ Lee di saraya naha shōnriwεε nūŋɔfεε ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu be ta wà. A pee di ganha na nama kɔɔn, na joguumɔ tuugo bεeri taga na wu jaagi. ¹¹ A Herodi ni wu sɔrɔsii p'i sii Yesu shehele, na wu la wolo. A p'i saannaa fadenje ka le wu na. Lee kadugo na a Herodi di Yesu kurunɔ

na pa gan Pilate mu sanha. ¹² Kee canja ke a Herodi ni Pilate di bye naniineε, lee kaa be we, peen pu bye pii taashiine ni.

P'a Yesu jaagi na pu wu gbo
(Macoo 27:15-26; Marika 15:6-15;
Yohana 18:39-19:16)

¹³ Ba Yesu ya nɔ Pilate na we, a Pilate di saraya jaha shɔnrivεε juɔfεε, ni fanhafεε, ni sipyii pu beeri yiri. ¹⁴ Na pu pye: «Yee ya pa ni we ná we ni ne mu, na jo na w'a fiige ki sipyii pu juɔ nari. Ne kunni ya wu yege yiye pyaa be nii na. Ga yee ya keree kiimu beeri jo ne mu wu shizhaa na ge, ne ta lee la shishiin wo zɔ ja wu na we. ¹⁵ Herodi be di wa zɔ ta wu na we, bani wu be ya wu kuruɔ na pa wu kan. Yi nii wa wu ni, wu kapyegeε ki beeri ni, ne kaa ja lemu l'a wu kagbuu xɔ we. ¹⁶ Wee tuun wu ni n'a da wu kan p'i wu kpɔn, lee kadugo na di wu yaha.»

¹⁷ [Lee di Pilate ta yee beeri ba Yawutuu wo bulooro juwuuro ti kalene l'a nɔ we, wu ma yaa na kasolemε nigin wa yaha.] ¹⁸ A sipyiire ti beeri di ganha na xhuulo na yu: «We ná we gbo m'a Barabasi yaha!» ¹⁹ Na ta wee Barabasi we di bi bye n'a she fɔɔ. Canja ka w'a pa tunmɔ yirige kulo li funɔ ni, na sipyiire ti lɔ suri tiye ni fo na wa gbo. Lee na p'a bi wu le kaso ni.

²⁰ Lee di Pilate ta wu funɔ na je wu Yesu yaha, a wu pu yege sanha. ²¹ Ga, a p'i xhuulo na: «Wu kori tige na! Wu kori tige na!» ²² A Pilate di pu pye tɔɔnii taanri wuu li ni na: «Kakuunɔ leke we ná we d'a pye we? Ne kunni ya kaa ja wu na lemu ya wu kagbuu xɔ we. Lee wuu na n'a da wu kan p'i wu kpɔn, lee kadugo na di wu yaha.» ²³ Ga, a p'i zhe na xhuulo na pu wu kori tige na. A pu mujonɔ k'i ba se ta Pilate na. ²⁴ Wee tuun wu ni a Pilate di jo na pu wo fungaa li na voro. ²⁵ Wemu wu bi n'a she ni gbuuro ti pye a p'i wu le kaso ni ge; a Pilate di wee yaha, bani wee kaa pu bi yu na wu wee yaha. Ga we wu je Yesu ge, a wu wee kan sɔrsii pu mu na pu sipyiire ti wo jidaan pye wu na.

P'a she Yesu kori tige na
(Macoo 27:32-44; Marika 15:21-32;
Yohana 19:17-27)

* 23:30 Oze 10:8

²⁶ Ba p'a gaanji ni Yesu ni wu takorogo ki ni we, na she saha ni ná wa ni wee ya yiri wu kerεε ni na doroo. Wee mege ki bye na Simɔ; Sirine shen wu bye wii. A sɔrsii p'i wee karamu w'a Yesu korikoritige ki lɔ na taha wu feni. ²⁷ Sipyi jehemεε pu bi taha pu na na gaanji. Cee pii be bye ni pu ni. Pee jahaya yi bi tanha fo pu na pu dodoyo kpɔn, na meheε suu xuuni Yesu kaa na. ²⁸ A Yesu di ba ηmahana jeeri pu yiri na pu pye: «Zheruzalemu cee, yi ganha ba meheε suu ne wuu na we, ga y'a meheε suu yiye pyaa ni yi nagoo wuu na! ²⁹ Bani caya ya wa ma, yee caya yi na pu na ba jo na: «cee pii pu je seganhanaa ge, pii pu je pu sanha pya se ja we, p'i sanha jire kan ja pya mu-ge, pee je duba nagoo.»

³⁰ Wee tuun wu ni sipyii na
ba faaboboyo ye pyi na:
«Yi to wu juɔ ni.»

Na boboyo ye pyi:

«Yi wu ηmɔhɔ.»*

³¹ Bani le bi je tipurege wo pyegana, tiwaga di da ba bye dii we?»

³² A p'i gari ni kakuubyii shuun be ni, p'i she pee be pinne gbo ni Yesu ni. ³³ Xuu wemu mege p'a yiri na Nugɔrɔgɔ Xuu ge, ba p'a she nɔ wà we, na Yesu kori tige na wee xuu wu ni. A p'i kakuubyii shuun wu be kori wu taan. A p'i nigin kori tige ka na wu kanige ce, na wusama kori tige ka na wu kamene ce. ³⁴ A Yesu di jo: «Na To Kile, le yafa pu mu, bani le pu wa byi ge, pu ya li ce we.» Lee kadugo na a sɔrsii p'i kagaanshaan pye, na Yesu faya yi taa taa puyε na na be ni lee kagaanshaan li ni.

³⁵ Sipyii pu bye wà na yere na wii. A Yawutuu juɔfεε p'i ganha na Yesu la wo na yu na: «W'a sipyii piitilee shɔ, wu wuyε shɔ ge ni w'a sii Shɔvɔɔ we, Kile ya wemu jaha bulo na wu tun na pa ge!» ³⁶ A sɔrsii pu be di Yesu la wolo. A p'i fulo wu na, na vinegiri kan wu mu, ³⁷ na jo: «Ma bi sii Yawutuu wo saan we, mayε shɔ ge!» ³⁸ A p'i kɔrɔ la kori wu juɔ na ni kama pa ni, pee je na:

YAWUTUU WO SAAN WU W'A WE.

³⁹ Kakuubyii shuun we p'a kori Yesu taan ge, a wee wa be di wu fanha na: «Ta mu

bε wu wa Shɔvɔɔ wu wε? Mayε shɔ sa, ma ba wù bε shɔ!» ⁴⁰ Ga, a kakuubye shuun wo wu jo ni wee ni na wu pye: «Ali mu ya fyagi bε Kile na wε! Kanhama pemu na wu jε ge, mu bε na jε pee ninumɔ na, na pe jomɔ pe tuugo yu. ⁴¹ Nε ni mu ni kunni, wèe ya yaa ni pe kanhama pe ni, bani wèe wo kakuunɔ ki wo footɔsaraa w'a we. Ga we ya kakuunɔ la shishiin pye wε.» ⁴² Lee kadugo na a wu Yesu pye: «Yesu, ma ba ba ma saanra ti ni tuun wemu ni, m'a hakili yaha na na.» ⁴³ A Yesu di wu jɔ shɔ na: «Can na n'a da yi jo ma mu, nijaa yε pyaa ma na ba jé ni nε ni Alijinε ni.»

Yesu xugana

(*Macoo 27:45-56; Marika 15:33-41; Yohana 19:28-30*)

⁴⁴ Ba caɲa k'a pa nɔ jinε ninε ni wε (12h00), a nibiige di jé fiige ki bæeri ni, fo na shε nɔ yakonɔ caɲa ki na (15h00). ⁴⁵ Bani caɲa ki bi tɔ fεfεε. Wee tuun we ni a Kile-peɛɛɛ pugbɔhɔ ki jahaparaga fɔɲa nigbilege k'i lɔ ninε ke ni, na daa taaya shuun. ⁴⁶ A Yesu di sii mujuugbɔɔ wá na: «Na To, n'a na munaa li kaa le ma kenε ni.» Ba w'a yee jo wε, na xhu.

⁴⁷ Sɔrɔsii jɔnɔfɔɔ we wu bye wà ge, ba wee ya kii keree kii jɔ tapyege ni wε, na jo: «Baraga ki taha Kile na! Can na, we ná we kunni, sipyitiime wu bye we.» ⁴⁸ Sipyii piimu bæeri pu bi pinne wà na pu wii ge, ba pee bæeri ya kii keree kii jɔ tapyege ni wε, a pu jahaya di danha fo pu na pu dodoyo kpɔɔn. A p'i guri na ma deeye ni. ⁴⁹ Yesu najiineε pu bæeri, ni cèe pii p'a bi taha wu na na yiri Galile fiige ki ni ge, pee bæeri bi yere laraga ni na wii.

Yesu legana faɲa ni

(*Macoo 27:57-61; Marika 15:42-47; Yohana 19:38-42*)

⁵⁰ Lee bi Yawutuu wo kiirikɔɔn kurunɔ ki sipya wa ta wà, wee mεge jε Yusufu. Wu bi tii wu zɔ wu bε d'a jɔ. Arimate shɛn wu bi bye wii, Yawutuu fiige ki ni. ⁵¹ kiirikɔɔn kurunɔ ki bi jo na bε keree kiimu na ge, ni p'a kiimu pye ge, Yusufu bi ta wu tɔɔgɔ le lee la shishiin ni wε. Wu bε bi Kile wo saanra ti sigee. ⁵² A wee ná wu shε Pilate mu na shε Yesu nixhugo ki jεeri wu mu. ⁵³ A Pilate di sɔɔ. A Yusufu di shε Yesu nixhugo ki tirige,

na fatonɔ ka migile wu na, na shε wu le faɲa ka ni. Kee nidugiyahaɲa ki bye faaya yi ni. Sipya bε bi sanha le jɔ ki ni wε. ⁵⁴ Kee caɲa ki bye Pɔri caɲa, jiga na da mugi Yawutuu wo cadεengε ke.

⁵⁵ Cèe pii pu bi taha Yesu na na yiri Galile ni ge, a pee bε di gari ni Yusufu ni faɲa ki na, na shε Yesu nixhugo ki sinninεgana li wii. ⁵⁶ Lee kadugo na a pee cèe p'i ba deeye ni, na ba nudanga yanmuyɔ ni nudanga sɔnme yàa Yesu nixhugo ki dire kaa na. Ga, a p'i ηmɔ cadεengε ki ni, na bε ni Kile wo jomεε li ni.

24

Yesu ya jε na foro xu ni

¹ Dimazhi wu jisɔɔgbɔhɔ ki na, a cèe p'i yiri. Pu bi nudanga sɔnme pemu yàa ge, a p'i gari faɲa ki na ni pee ni. Kee caɲa ki bye Dimazhi caɲa. ² Ba p'a nɔ wà wε, kageegbɔhɔ ke ki bi taga faɲa ki jɔ tɔ ge, a p'i kee ta k'a gologolo laha faɲa ki jɔ na. ³ A p'i jé faɲa ki ni, ga pu ya ta Kafɔɔ Yesu nixhugo ki jɔ wε. ⁴ A pu hakilee di wuregi. Na pu niyereye yaha, a namaa shuun fadeviire wuu pii di foro pu mu na pu fo. ⁵ A cèe p'i fya, na pu juyɔ sogi sogi. A pee namaa shuun wu pu pye: «Sipya we wu jε jii na ge, jaha na yee d'a pa wee shaa xuu tε ni wε? ⁶ Wu wa naha nige wε. W'a jε na foro xu ni. Ye wu bi yu yi mu na wu yaha Galile fiige ki ni ge, yi yi funyɔ kɔn yee na. ⁷ Wu bi yee pye na: «Li waha l'i waha, Sipya Ja na ba jé kakuubyii kenε ni, p'a wu kori tige na. Wu caxhugo caɲa taanri wogo w'a jε.» ⁸ Ba p'a yee logo wε, a pu funɔ di ba do Yesu wo nijoyo yi na.

⁹ Wee tuun wu ni a p'i ba na yiri faɲa ki na. Na ba yee bæeri jaha jo tudunmɔɔ ke ni nigin wu mu, ni kalaapiire tisara bæeri. ¹⁰ Cèe pii p'a yiri faɲa ki na ge, pee bye: Magadala shεen Mariyama, ni Zhane, ni Yakuba nu Mariyama. Cèe piimu bε pu bye ni pu ni ge, a pee cèe pu bε di yee ninuyɔ jo tudunmɔɔ pu mu. ¹¹ Ga, a p'i cèe pu jomɔ pu ta ba giraya jε wε, na bye pu ya dà pu na wε. ¹² Ga lee bε na, a Pyεeri kunni di yiri na baa kari faɲa ki na. Na shε nɔ, na jaari wii ki ni, na faviire ti yε jɔ wà. A lee di wu fo fo xuuni. A wu guri na ma puga.

Yesu ya wuyε she Kalaapiire shuun na Emayusi koo na

¹³ Lee kadugo na a wu kalaapiire shuun wa di ganha na gaanji kee caɲa kiyε pyaa kulo la ni. Lee mεge jε na Emayusi. Lee kulo le ni Zheruzalemu tε wu bye kiloo ke ni nigin shishiin. ¹⁴ Keree kiimu bεeri k'a pye Zheruzalemu ni wee tuun wu ni ge, a p'i ganha na kee paari puyε mu. ¹⁵ Na pu yaha pu na yɔgɔ na yee jaha yu puyε mu, a Yesu yε pyaa di fulo pu na, na binne na gaanji ni pu ni. ¹⁶ A pu kunni di ganha na wu jaa, ga na bye kanna kaa la l'a pu pye pu ya wu cε wε.

¹⁷ A Yesu di pu pye: «Yee di wa jaari na keree kiike paari yiyε mu wε?» Ba Yesu ya yee jo wε, a p'i yere. Lee bi pu jahaya ta y'a tanha xuuni. ¹⁸ Wa mεge ki bye pu ni na Kilopasi, a wee di jo: «Ni mu yε nigin bε wε, kaa le l'a sii pye Zheruzalemu ni kii cabyaa kii na ge; wa shishiin wa Zheruzalemu ni ni wu ya li cε wε!» ¹⁹ A Yesu di pu pye: «Lee jε leke wε?» A p'i wu jɔ shɔ na: «Kaa le l'a pye Nazareti shεen Yesu na ge gε! Yesu bi bye Kile tudunmɔ baraga wo. Fanha bye wu kapyege ni wu jɔ jomɔ ni Kile jaha taan ni sipyii pu bε jaha taan. ²⁰ Wεe wo saraya jaha shɔnrivεε jɔɲɔfεε ni wεe wo jahagbaa fεε p'a wu le shi watii keɲε ni, kɔnhɔ wu xhu. A pee di wu kori tige na. ²¹ Wεe bi kanha na daa jo Kile w'a wu tun na pa wu ba Izirayeli shεen jɔɲɔ wolo, ga wu nixhugo na, nijaa jε wu caɲa taanri wogo. ²² Lee bε na, cεe pii pu wa wεe ni ge, pii ya jomɔ pa jo wεe mu pemu ya wεe jaha wɔ fo xuuni ge. Pee ya soo she jisɔɔgɔ ke na faɲa ki na. ²³ Na ba jo na pee ya she gbo wu ja faɲa ki ni wε, ga na mεlekeε pii ja wà. A pee mεlekeε p'i pee pye na Yesu wa jii na. ²⁴ Wεe kaafεε pii bε ya she faɲa ki na, na she li ta ba cεe p'a pa yi jo wεe mu wε, ga pu ya wuyε pyaa ja wε.»

²⁵ Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Yee kunni jε fungɔnyɔ baa fεε. Kile tudunmɔ p'a yemu bεeri jo ge, ali yee ya daa yee bε na tɔvuyo na wε! ²⁶ Go Shɔvɔɔ wu bi sii yaa na kanha le kanhagana le na Kile di na pa wu nɔɔɔ wu kan wu mu!» ²⁷ Lee kadugo na le l'a ka wu shizhaa na ge, a wu yee bεeri paari pu mu. A wu yi jɔ kɔn Kile

tudunmɔɔ Musa wo nijoyo yi na, fo na she nɔ Kile tudunmɔɔ pusamaa bεeri wo nijoyo yi na.

²⁸ Kulo lemu ni kalaapiire t'a se ge, a p'i she dεεɲε lee kulo li tajege ki na. A Yesu di wuyε pye kanna jahagbaa na w'a doroo na se. ²⁹ Ga, a p'i wu jεeri na: «Pinne ni wù ni, bani caɲa k'a xɔ, jeri tapyege ni piige k'a da wɔ.» A wu sɔɔ pu mu, a p'i binne jé kanha ki ni. ³⁰ Ba liduun w'a nɔ wε, a p'i diin na da da li. A Yesu di buuri wu lɔ na baraga taha Kile na, na wu kegi kegi na kan pu mu. ³¹ Ba Yesu ya buuri wu kan pu mu wε, a pu jii di na pahala wu na. A p'i na li cε na Yesu yε pyaa ki jε kii. Ga taapile ni, a p'i wii fɔ wu ni. ³² A p'i ganha na puyε pyi na: «W'a jo ni wεe ni, na jɔ kɔn na Kitabuu pu jomɔ pu jaha yu wεe mu koo li na tuun wemu ni ge, ta xɔnhɔɔ na wεe funyɔ di bi taan?»

³³ Taapile ni a p'i guri na gaanji Zheruzalemu ni. Ba p'a she nɔ wà wε, na tudunmɔɔ ke ni nigin wu ni kalaapiire ti bεeri ta p'a pinne. ³⁴ A pee di shuun wu pye: «Can na, Kafɔɔ w'a jε foro xu ni! W'a wuyε she Simɔ na!» ³⁵ Le l'a pye pee shuun we bε na koo li na ge, a pu bε di guri na yee bεeri paari pu mu, fo na she nɔ cεgana leke na p'a Yesu ta cε buuri wu kegiduun wu ni ge.

Yesu ya wuyε she wu kalaapiire ti na

³⁶ Na pu yaha pu na pee jomɔ pu yu, a Yesu di foro yere pu niɲε ni na pu pye: «Kile wu janiɲε kan yi mu!» ³⁷ A pu jaalaa di yiri, a p'i sii fya xuuni. Bani pu bi giin na yafugunɔ pee ya ja. ³⁸ A Yesu di pu pye: «Naha na yee d'a yi hakilee pu yirige le yirigegana le na, na ke fungɔngɔ ke tuugo yaha yiyε mu wε? ³⁹ Yi na keye yi wii ni na tɔɔyɔ yi ni, nεyε pyaa k'a sii kii. Yi na wii y'i ba gbɔn na na bε. Bani yafugunɔ jε ni ceexaara ni kaciiye ni wε, ga nε kunni di wa ni yi ni.» ⁴⁰ Ba w'a yee jo wε, na wu keye ni wu tɔɔyɔ yi she pu na. ⁴¹ A kalaapiire ti funyɔ di sii taan xuuni. Ga l'a pu fo fogana lemu na ge, lee funɲɔ ni pu ya ta dà sanha wε. Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Yalige yaaga na da naha yee mu ya?» ⁴² Fyakaaya di bi bye pu mu, a p'i kee ka kan wu mu. ⁴³ A wu ki shɔ na ki xa pu bεeri jii na.

Yesu ya wuyε shε wu tudunmɔɔ pu na

⁴⁴ Lee kadugo na a wu pu pye: «Tuun wemu ni nε bye ni yee ni ge, go ye nε bi jo yee mu. Nε bi yee pye jo yemu bεeri y'a ka nε shizhaa na Musa wo saliya we, ni Kile tudunmɔɔ pu wo Kitabuu pee, ni Zaburuu Kitabu wu ni ge; jo yee bεeri nɔ ya yaa na fa.» ⁴⁵ Wee tuun wu ni a Yesu di pu fungɔnyɔ mugi mu lee mugigana li na, kɔnhɔ p'i Kile wo Kitabu wu jomɔ pu ce. ⁴⁶ Lee kadugo na a wu pu pye: «L'a ka Kitabu ni na li waha l'i waha, Shɔvɔɔ wu na ba ganha, na pu na ba wu gbo. Wu cagbogo cana taanri wogo, w'a nε na foro xu ni. ⁴⁷ Wee mεge na le yεre le ya yaa na jo kɔnɔ ke wo shi wu bεeri mu, na li nɔ kɔn Zheruzalemu na na: shi wu bεeri ya yaa na yere wu jurumu wu na, na sɔɔ Kile na, kɔnhɔ wu pu jurumu wu yafa pu mu. ⁴⁸ Yee pu wa lee wo sεεεε. ⁴⁹ Na To Kile w'a Fεfεεε Munaa lemu wo nɔmεε lɔ yi mu ge, nε na ba lee tun na pa yi mu. Ga yi tiin Zheruzalemu ni fɔlɔ, fo tee sefεεε te ba fεnhε tigi yi na na yiri Kile we ni.»

Yesu ya dugi na kari fugba wu ni

⁵⁰ Ba w'a xɔ pee jomɔ pe na wε, na gari ni wu kalaapiire ti ni Betani kulo li shizhaa. Ba p'a nɔ wà wε, a wu wu keye tagi pu nɔnɔ na, na ganha na duba pyi pu mu. ⁵¹ Na Yesu yaha wu na wee duba wu pyi, a wu yiri laha pu taan, na dugi kari fugba we ni. ⁵² Lee di kalaapiire ti ta t'a nuguro sin, na wu peλε. Ba p'a wu peλε xɔ mu wε, a pu fundanga wuu di guri na pa Zheruzalemu ni. ⁵³ A p'i bye tuun bεeri ni p'a shε puyε pinne Kile-pεεnε pugbɔhɔ ki ni, na Kile peλε.

Yohana Kilɛ Jozaama pe pu wa wu Ja Yesu Kirisa kaa yu ge, Yohana wo nigama

Jɔgɔ wu jɛ Yohana wɛ?

Yohana bɛ wu bye Yesu wo tudunmɔɔ kɛ ni shuun wu ni. Zebede ni Salomɛ yɛ wo ja wu bye wii. Wu ceborona wu bye Yakuba. Yawutu wu bye wii, fyashaa di jɛ wu labye. Kalaapiire taanri wemu fanha k'a bi jɛhɛ Yesu yiri xuuni ge, Yohana bɛ wu bye pee ni. Tuun wemu ni p'a Yesu kori tige ki na ge, wee Yohana we ninumɔ kenɛ ni w'a wu nu wu kaa le (Yohana 19:27).

Yohana ya ta sɔɔ na wuyɛ mɛgɛ yiri bada we Kitabu we ni wɛ. Ga na wuyɛ pyi na le li kalaapire lemu kaa li bi dan Yesu ni ge (Yohana 13:23; 19:26; 20:2; 21:20).

We Jozaama Kitabu we kakana jɔnɔ

Yohana Egilizi w'a wee na wee w'a we Kitabu we ka na wu yaha Efese kulo li ni. W'a Yesu kaa yu wɛɛ mu na wu bi se tɔɔjii ni jɛhɛjɛɛ ni Zheruzalemɛ ni kalɛjɛɛ ni.

Yohana ya li shɛ na Yesu wu jɛ To Kilɛ wo Ja nigin pe we, wemu Kilɛ ya tun na pa koŋɔ puga funɔɔ ni ge. Yesu ya yi yu tɔɔjii ni jɛhɛjɛɛ ni we Kitabu we ni na Kilɛ wu jɛ wee To. W'a Yesu shɛɛ wɛɛ na na wee wu jɛ koo le, lee lemu l'a se jii sicuumɔ pu ni ge.

Jozaama Kitabu wu kafila jɔgbɔyɔ

Yohana ya li shɛ na Yesu ya yu wu wo nɔɔɔ wu wo tuun wu keree na: Tuun wu sanha nɔ wɛ (Yohana 1-12); tuun w'a nɔ (Yohana 13-21).

Yohana 1 Yohana Batizelipye wo sɛɛri keree ni Yesu kalaapiire nizhiilee pee.

Yohana 2—12 Yesu ya wu sefɛɛɛ ti shɛ wu labye wu ni sipyiire ti niŋɛ ni ni jaha shɛshɛɛɛ kakanhaŋaa gbarashuun ni.

Yohana 13—17 Yesu ya wu taanjɛɛgɛ ki shɛ wu kalaapiire ti shizhaa na.

Yohana 18—21 Yesu na xu, na jɛ.

Jomɔ pe pu jɛ kpɛɛngɛ n i jii sicuumɔ ge

¹ Fo taashiine li ni, na ta koŋɔ sanha yaa wɛ, wemu w'a yiri Jomɔ ge, wee ya bye na xɔ. Pee Jomɔ pu ni Kilɛ wu bye

shiizhan, pee Jomɔ pu jɛ Kilɛ. ² Fo taashiine ni pee Jomɔ pe ni Kilɛ wu bye shiizhan. ³ Pee gbɔɔɔ ni Kilɛ ya yanmuyɔ yi bɛɛri yaa. Yaaga yaaga k'a yaa ge, kee ka shishiin ya yaa pee kadugo na wɛ. ⁴ Pee ni jii sicuumɔ ya daa. Pee jii sicuumɔ pu bi kpɛɛngɛ yeege sipyii pu mu. ⁵ Kee kpɛɛngɛ k'a jii nibiige ki ni sipyii pu mu, ga nibiige ki sipyii p'i ya ta sɔɔ ki na wɛ.

⁶ A Kilɛ di nã wa tun, wee mɛgɛ ki bye na Yohana. ⁷ Wee ya pa bye sɛɛri na kpɛɛngɛ ki kaa yu sipyii pu mu, kɔnhɔ pu bɛɛri di dã kee kpɛɛngɛ ki na, wee baraga ni. ⁸ Weeyɛ pyaa bi ta pye kpɛɛngɛ ki wɛ, ga wu kapana jɔnɔ k'a pye na kpɛɛngɛ ki kaa yu sipyii pu mu, ⁹ Pee jomɔ p'a bye kpɛɛngɛ can can wogo. Pee ya pa koŋɔ na, na ba ganha na kpɛɛngɛ yeege sipyii pu bɛɛri mu. ¹⁰ Pee bye koŋɔ na, pee shiin gbɔɔɔ ni koŋɔ ya yaa. Ga koŋɔ sipyii di ya ta sɔɔ pee na wɛ. ¹¹ P'a tigi puyɛ pyaa fiige shɛɛn mu, ga pee di ya ta sɔɔ pu na wɛ. ¹² Ga lee bɛ na, shɛɛn nigin nigin ya sɔɔ pu na, na dã pu na; a Jomɔ p'i fanha kan pee mu na pu pye Kilɛ nagoo. ¹³ Pee ya ta se sipyii segana na wɛ, p'i ya se sipyii wo daan na mu funɔɔ ni wɛ, p'i ya se nã bɛ wo jidaan funɔɔ ni wɛ. Ga Kilɛ yɛ pyaa wo jidaan funɔɔ ni p'a pye wu nagoo.

Jomɔ p'a jɛri sipya

¹⁴ Ayiwa, pee jomɔ pe, p'a jɛri sipya, na ba diin wɛɛ niŋɛ ni, a wɛɛ di pu nɔɔɔ wu wii, Ja nigin pe wu w'a foro Kilɛ ni ge, na wu ta wee wo. Wee w'a sii fɛɛɛɛ ni can wu Kafɔɔ.

¹⁵ Wee kaa Yohana bi yu, na mujuu waa na sipyiire ti pyi: «Nã wemu kaa nɛ jo, jo w'a ma nɛ kadugo ge, wee bye nɛ jaha na; bani yani nɛ wu se ge, wee bye na xɔ. Wee wu jɛ wɛ.» ¹⁶ Wɛɛ bɛɛri ya wu tahaa ta wu fɛɛɛɛ nignɔ pu ni, na duba bɛ ta na fara duba na. ¹⁷ Kilɛ tudunmɔɔ Musa baraga ni Kilɛ ya wu saliya jɔmɛhɛɛ ki kan wɛɛ mu. Ga Yesu Kirisa baraga ni wɛɛ ya fɛɛɛɛ ni can cɛ. ¹⁸ Sipya wa shishiin sanha Kilɛ ja bada wɛ. Ja nigin pe wu wu jɛ Kilɛ, na jɛ ni wu To Kilɛ ni shiizhan ge, wee w'a wɛɛ pye wɛɛ ya To Kilɛ wu cɛ.

*Yohana Batizelipye wo Kilɛ jomɔ yɛɛ
(Macao 3:1-12; Marika 1:1-8; Luka 3:1-18)*

¹⁹ Pe p'a pye Yohana Batizelipye wo Kile jomɔ pe, tuun wemu ni Yawutuu ɲuɲɔfɛɛ p'a pa saraya ɲaha shɔɔnriwɔɔ ni Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki kapyebyii pu tun wu mu ge. Tudunmɔɔ p'a yiri Zheruzalemu ni na pa wu yiri na ba wu yege na: «Jɔgɔ mu di ɲɛ wɛ?» ²⁰ Yohana ya ta li pye ɲmɔhɔrɔ kaa wɛ, na yi tii jo pu mu na: «Nɛ ɲɛ Shɔvɔɔ wu wɛ.» ²¹ A p'i wu yege na: «Wee tuun wu ni mu di ɲɛ jɔgɔ wɛ? Kile tudunmɔɔ Eli gɛ?» A wu jo: «Nɛ ɲɛ Eli wɛ.» A p'i wu pye sanha na: «P'a Kile tudunmɔ wemu kaa jo ge, mu wu wa gɛ?» A wu jo: «Ahayi.» ²² Wee tuun wu ni a p'i jo: «Mu d'a sii jɔgɔ wɛ? Ya jo wu mu ge, kɔnhɔ wu bɛ di shɛ yee jo wu tunvɛɛ pu mu. Jɔgɔ yɛ pyaa mu d'a sii wɛ?» ²³ A Yohana di pu ɲɔ shɔ ni Kile tudunmɔɔ Ezayi wo jomɔ pa ni na:

«Sipya wa w'a mujuu waa siponɔ ki ni na:

«Yi Kafɔɔ wu koo li tii!»*

Nɛ wu ɲɛ wee sipya wɛ.»

²⁴ Piimu p'a bi tun Yohana mu ge, Farizhɛɛn pii bye pee ni. ²⁵ A pee di wu yege sanha na: «Mu bye mu di ɲɛ Shɔvɔɔ wu wɛ, mu di ɲɛ Eli wɛ, Kile tudunmɔ wemu kaa p'a jo ge, mu di ɲɛ wee bɛ wɛ, wee tuun wu ni ɲaha na mu di batizeli pyi wɛ?» ²⁶ A Yohana di pu ɲɔ shɔ na: «Nɛ wi ge, nɛ sipyii batizeni lɔhɔ yɛ ni, ga sipya watii wa wà yee niɲɛ ni na xɔ, yee di ya wee cɛ wɛ. ²⁷ Wee w'a ma nɛ kadugo, nɛ yaa ni wu tanhaya mɛɛɛɛ bɛ zanha ni wɛ.» ²⁸ Kii keree kii ya pye kulo lemu ni ge, lee mɛgɛ ɲɛ Betani. Lee wa Zhurudɛn Gba wu Kile-nɔhɔ ki na. Wee xuu wu ni Yohana bi sipyii pu batizeni.

Kile wo Dubyapige ki ɲɛ Yesu

²⁹ Kee caɲa ki ɲimuguro ti na, a Yohana di Yesu ɲa wu na ma wu mu, na jo: «Kile wo Dubyapige ke ki da ba kɔɲɔ ki jurumu wu lɔ laha wà ge, kee ki wa mɛ. ³⁰ Ná wemu kaa nɛ jo yee mu ge, jo: «We w'a ma nɛ kadugo ge, wee bye wà fo taashiinɛ li ni. W'a pye wà na ta nɛ sanha se wɛ.» Wee wu ɲɛ wɛ. ³¹ Nɛ kunni bi sanha wu cɛ wɛ, ga nɛ pa sipyii pu batizeni lɔhɔ ni, kɔnhɔ di wu she Izirayɛli sipyii pu na.»

³² Yohana ya Yesu kaa jo sipyii pu mu na: «Nɛ Kile Munaa ɲa l'a tigi na yiri fugba we

ni, na ba diin wu na ba gbegebe shazhira ɲɛ wɛ. ³³ Nɛyɛ pyaa bi ta wu cɛ wɛ, ga Kile wemu w'a nɛ tun na nɛ w'a sipyii pu batizeni lɔhɔ ki ni ge, wee ya jo na: «Ma ba Kile Munaa ɲa l'a tigi na pa diin ná wemu na, wee w'a da ba batizeli wu pyi Fɛfɛɛɛ Munaa ni.» ³⁴ A nɛ shiin di li ɲa mu, na bye li sɛɛri, na pee jomɔ pe yu na Kile Ja wu ɲɛ wee ná wɛ.»

Yesu kalaapiire nizhiilee

³⁵ Kee caɲa ki ɲimuguro ti na, Yohana ni wu kalaapiire shuun wa bi yere wà sanha. ³⁶ A wu Yesu ɲa wu na doroo, na ganha na wu wii, na ba jo: «Kile wo Dubyapige ki ke!» ³⁷ Ba Yohana wo kalaapiire shuun w'a wee kafila wu logo wɛ, na daha Yesu feni. ³⁸ A Yesu di ɲmahana ɲɛri, na pee ta p'a taha wu feni, na pee yege na: «Naha yee di zhaa wɛ?» A pee di wu pye: «Rabi, (Lee kɔri ɲɛ «Karamɔgɔgbɔ».) mii mu d'a tigi wɛ?» ³⁹ A wu pu ɲɔ shɔ na: «Yi pa ki wii.» A p'i binne kari ni wu ni, na she wu tatiginɛ ki ɲa. Lee bi caɲa ki ta k'a tigi na nɔ lɛɛɛɛ kɛ ni gbaara wu na (16h00), a p'i caɲa ki saɲa xɔ wà.

⁴⁰ Kalaapiire shuun wemu w'a Yohana kafila wu logo na daha Yesu feni ge, wa mɛgɛ bye Andire, wee ɲɛ Simɔ Pyɛɛri cuun. ⁴¹ A Andire di fɛnhɛ she wu ɲahafɔɔ Simɔ yiri na she wu pye: «Wèe ya Kirisa wu ɲa,» (lee kɔri ɲɛ «Kile ya wemu shɔɔnri lɔ ge.») ⁴² Lee kadugo na a Andire di gari ni Simɔ ni Yesu yiri. A Yesu di Simɔ wii na wu pye: «Yohana ja Simɔ wu ɲɛ mu. Mɛgɛ katii ki da le nime mu na, kee ɲɛ Sefasi.» (Kee kɔri ɲɛ «Faakagerɛɛ.»)

Yesu ya Filipe ni Nataneli yiri; a p'i daha wu feni

⁴³ Kee caɲa ki ɲimuguro ti na, a Yesu di jo na wee da zhɛ Galile fiige ki ni. A wu nigariwo di jiri Filipe na na wu pye: «Taha na feni.» ⁴⁴ Filipe bi bye Betisayida kulo li shɛn wa, lee kulo le ninunɔ shɛɛn pu bye Andire ni Pyɛɛri bɛ. ⁴⁵ Lee kadugo na a Filipe di ba Nataneli ɲa na wu pye: «Kile tudunmɔɔ Musa ya sipya wemu kaa jo Kile wo saliya Kitabu wu ni, a Kile tudunmɔɔ pusamaa bɛ di wu kaa jo pu wo Kitabu pu ni ge, wèe ya wee ɲa. Wee ɲɛ Yusufu ja Yesu

* 1:23 Ezayi 40:30

na yiri Nazarēti kulo li ni.» ⁴⁶ A Nataɲeli di wu pye: «Dii yasaɲa di da já voro Nazarēti ni wε?» A Filipe di wu ɲɔ shɔ na: «Pa wu wii.» ⁴⁷ Ba Yesu ya Nataɲeli nibawo ɲa tuun wemu ni wε, na jo: «Izirayeli see sipya wa we, naɲmahara ɲε wemu zɔ ni wε.» ⁴⁸ A Nataɲeli di wu yege na: «Mii mu d'a nε ta cε wε?» A Yesu di wu ɲɔ shɔ na: «Nε ɲii bye mu ni na mu yaha nitoodige ki tãan, na ta Filipe sanha mu yiri wε.» ⁴⁹ A Nataɲeli di gaala, na jo: «Wù Karamɔgɔ, Kile Ja mu ya sii, Izirayeli wo saan we!» ⁵⁰ A Yesu di wu pye: «Nε mu pye jo nε ɲii bye mu ni na mu yaha nitoodige ki tãan ge, lee ye l'a mu pye mu ya dà nε na ya? Ma na ba kagbɔhɔɔ kii bε ɲa kiimu k'a ye le na ge!» ⁵¹ A wu jo sanha na: «Can can na, n'a da yi jo yi mu jo yi na ba fugba wu ɲɔ ɲa k'a mugi, na Kile wo mεlekeε ɲii ɲaa pu na duri na diri Sipya Ja wu na.»

2

Cekaanra te t'a pye Kana kulo li ni ge

¹ Lee kadugo na, caɲa taanri wogo ki na, cekaanra bi bye kulo la ni, lee mεge ɲε na Kana. Lee bye Galile fiige ki kulo la. Yesu nu wu bye tee cekaanra ti ni. ² P'a bi Yesu ni wu kalaapiire ti bε yiri tee cekaanra ti ni. ³ Ba duven w'a pa guɲɔ wε, a Yesu nu wu fulu wu na na wu pye: «Pu duven w'a kuɲɔ.» ⁴ Ga, a Yesu di wu nu wu pye: «Nufɔɔ we, ma ganha bu da le yaha li ma cɔnri wε, nε wo tuun w'a sanha nɔ wε.» ⁵ A Yesu nu wu kapyebyii pu pye: «Wu ba yemu bεeri jo yi mu, yi lee pye.»

⁶ Yawutuu pu bi pεye gbaara wa tε na wolo faaya yi ni. Yee wo lɔhɔ pu bi gori na daga na puyε jii na bε ni pu fεfεεε kalεgeε ki ni. Lɔhɔ litirilee xhuu nigin (100) shishiin bi jin pεge ka bεeri ni. ⁷ A Yesu di kapyebyii pu pye: «Yi ye pεye ye ɲi ni lɔhɔ ni.» A p'i yi ɲi fo yi ɲɔyɔ ye na. ⁸ A wu guri pu pye: «Yi ka ko she gan yalige ki ɲaha shɔɔnrivɔɔ wu mu.» A pee di ka ko kari. ⁹ Lɔhɔ ke k'a ɲeri na pye duven wu ge, a yalige ki ɲaha shɔɔnrivɔɔ wu kee ɲεhe. Ga wee bi wee duven wu taforogo cε wε. Ga kapyebyii piimu p'a bi lɔhɔ ki ko ge, pee kunni bi wu taforogo cε. A yalige ki ɲaha shɔɔnrivɔɔ wu

cenabun poo wu yiri, ¹⁰ na wu pye: «Sipyii bεeri ma fεnhε duven nidan wu loolo. Pu bu wee ɲiɲεhεmε gba, wemu ya taan xuuni wε, p'a na wee loolo. Ga, a mu kunni di dεre ma wo duven nidan wu yaha fo nime.»

¹¹ Le l'a pye Yesu ɲaha sheshεεε kakanhaɲaa ki bεeri nizhiine. Lee ya pye Kana ni, Galile fiige ki ni. Yesu ya wu sefεεε she. Ba kalaapiire t'a lee ɲa wε, na dà wu na.

¹² Lee nibyexhoo na, a Yesu ni wu nu, ni wu ceboronamaa, ni wu kalaapiire t'i gari Kapεrinɔmɔ kulo li ni. A p'i cabyaa kii pye wà.

*Yesu ya Kile-pεεɲε pugbɔhɔ ki pye fεfεεε
(Macoo 21:12-13; Marika 11:15-17; Luka 19:45-46)*

¹³ Ba Yawutuu Nuwuuro ti wo Kalene l'a tεεɲε wε, a Yesu di gari Zheruzalem ni, ¹⁴ na she sipyii pii ta Kile-pεεɲε pugbɔhɔ ki kaɲa ki ni, pu na niyε, ni dubyaa, ni gbegbe shazhira pεrεε saraya wolovεε pu mu. Wari faavεε pu bε d'a tiin wà pu tabalaa tãan, na saraya wolovεε pu wari wu fari pu mu. ¹⁵ Ba w'a she pu ta mu wε, na she mεεrε pye susɔ, na pee bεeri kɔri yeege Kile-pεεɲε pugbɔhɔ ki ni, ni pu niyε ni pu dubyaa ni, na wari faavεε pu wo tabalaa pu ɲeri buri, na pu wari wu wo ɲiɲε na. ¹⁶ A wu gbegbe shazhεεrε pεrεvεε pu pye: «Yi te lɔ laha naha! Yi ganha da na To wu puga ki pye jagi tapyege we!» ¹⁷ Ba Yesu ya lee pye wε, a wu kalaapiire ti funɲɔ di do Kitabu jomɔ pa na na:

«Mu puga ki kaa ya dan nε ni tεhene baa, n'a na funɲɔ shaa ni ki ni xuuni.»*

¹⁸ Lee kadugo na a Yawutuu ɲuɲɔfεε p'i wu pye: «Naha sheshεεε teke mu di da já bye tee di li she na kaɲii wa mu mu li bye na wε?» ¹⁹ A Yesu di pu ɲɔ shɔ na: «Yi ke Kile-pεεɲε pugbɔhɔ ke ja, di ki yereɲε cabyaa taanri funɲɔ ni.» ²⁰ A p'i wu pye: «Go yee kelee shishεεrε ni gbaara (46) p'a pye na ke Kile-pεεɲε pugbɔhɔ ke yereɲε dε! Wee tuun wu ni mu di mayε wii jɔgɔ mu wu já kee yereɲεvonɔ yereɲε cabyaa taanri funɲɔ ni wε?» ²¹ Ga Kile-pεεɲε pugbɔhɔ kemu kaa Yesu bi yu ge, kee bye wuyε pyaa ceepuuro. ²² Ba Yesu ya pa ɲε na foro xu ni wε, a wu

* 2:17 Zaburuu 69:9

kalaapiire ti funyo di do na w'a yi jo. A p'i da Kile Kafila wu na, Yesu bi yemu beeri jo ge, na da yee be na.

Yesu ya sipyii fungonyo keree ce

²³ Na Yesu yaha Zheruzalemu ni Yawutuu Nuwuro ti wo Kalene li tuun wu ni, a sipyijeheme di wu jaha sheshere kakanhaana ki na na da wu na. ²⁴ Ga Yesu ya ta wuyε yaha pu keŋε na wε, bani w'a bi pu fungonyo keree beeri ce. ²⁵ Wu mago bye li na nago sipya wa wu na sipya wa keree jo wu mu wε, bani wu bi sipyii beeri fungonyo keree ce.

3

Yesu ni Nikodemu keree

¹ Farizhen wa bye wa, wu mege bye Nikodemu. Yawutuu pu junafo wa wu bye wii. ² A wee di ba she Yesu yiri cana ka piige ni, na wu pye: «Wu Karamogo, jaha sheshere kakanhaana kii mu ya sii na byi ge, sipya wa shishiin da ja da ki pyi ni Kile je ni ma ni wε. Lee wuu na we ya li ce, jo Kile w'a mu tun mu wu pa we kalaa.» ³ A Yesu di wu pye: «Can can na, n'a da yi jo ma mu, sipya wemu ya sevon se wε, weefo da ja je Kile wo saanra ti ni wε.» ⁴ A Nikodemu di Yesu pye: «Sipya wemu ya le xo ge, dii weefo di da ja sevon se wε? Wu kunni wa da ja guri je wu nu funjo ni pu kuri se wε?» ⁵ A Yesu di wu pye: «Sipya wemu ya se lho ni Fefere Munaa gbogo ni wε, weefo da ja je Kile wo saanra ti ni wε. ⁶ Bani sipyii ya piimu se ge, pee je ce puuro wuu. Piimu p'a se Kile wo Fefere Munaa li gbogo ni ge, pee ya jaari lee wo jaarigana na. ⁷ Ne na ma pye, li waha l'i waha y'a yaa na sevon se, lee ganha bu da ma fo wε. ⁸ Ki jidaan tashεge ni kafεge ya se m'a ki tunmo logo, ga ma di wa da ki taforogo ni ki tashεge be ce wε. Sipya wemu beeri w'a se Kile Munaa li gbogo ni ge, mu li je weefo shizhaa na.» ⁹ Ayiwa, a Nikodemu di Yesu pye: «Kii keree kii beeri di da ja bye pyegana leke na wε?» ¹⁰ A Yesu di wu pye: «Mu na je Izirayeli karamogob, lee be na mu di ya kii keree kii jaha ce-ε ya? ¹¹ Can can na, n'a da yi jo ma mu, le we ya ce ge, lee we ya yu; le we ya ja ge, lee wo seere be we je. Ga yee wa giin y'i so we seeri keree

ki na wε. ¹² Ne na jine ke wo keree jaha yu yee mu, yee di ya daa kee na wε, ne bu fugba we wo keree jo yee mu, yee na bye dii na da kee na wε? ¹³ Wa shishiin wa sanha dugi ja fugba we ni wε, fo Sipya Ja wu ye, wee wemu w'a yiri fugba wu ni na tigi ge. ¹⁴ Kile tudunmo Musa wo tuun wu ni, na wu yaha siponjo ki ni, w'a togo dajaa yaa na pye wo, na wu yirige suri tinne la ni sipyii pu jine ni. Yirigegana lemu na w'a wo wu yirige ge, li waha l'i waha, mu Sipya Ja wu be ya yaa na pa yirige lee yirigegana li na, ¹⁵ konho sipyaa sipya w'a da wu na ge, wee di jii sicuumo nixhobaama ta.»

¹⁶ Bani konjo ya taan Kile mu tene baa, fo w'a so na wu Ja nigin pe wu kan na pye saraga, konho sipyaa sipya w'a da wu na ge, wee ganha bu gyεgi wε, ga wu jii sicuumo nixhobaama ta. ¹⁷ Kile ya ta wu Ja wu tun na pa konjo na, konho wu ba kiiri kon sipyii na wε, ga w'a wu tun na pa, konho konjo sipyii di sho wu baraga ni.

¹⁸ Sipya wemu bu da wu na, Kile da ga ba kiiri kon weefo na wε. Ga wemu bu bye wu ya da wu na wε, kiiri ya kon xo weefo na. Bani Ja nigin wemu w'a foro Kile ni ge, wu ya da wee na wε. ¹⁹ Wee kiiri wu kakon le: Kile wo kpeenge k'a pa konjo na, ga, a sipyii jurumu w'i pu pye p'a piige poro kee kpeenge ki na. ²⁰ Bani sipya wemu w'a kuumo pyi ge, Kile wo kpeenge ki ya dan wee ni wε. Wu ya so be wu foro kee kpeenge ki na wε. Bani weefo ma fyagi, konho sipyii ganha bu wu kakuuyo ce wε. ²¹ Ga sipya wemu w'a can wu koo jaari ge, kpeenge na weefo ma wu keree pyi, konho sipyii beeri di ki ja, p'i li ce na wee ya Kile koo li jaari.

Yohana ya yemu jo Yesu shizhaa na ge

²² Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i foro Zheruzalemu ni na kari Zhude fiige ki xuu wa betii ni. A wu tuun wa pye wa ni pu ni na sipyiire ti batizeni. ²³ Lee bi Yohana be ta wu na sipyii pii batizeni xuu wa ni wee mege je Eno, wee xuu wu je Salimu kulo li kabanugo. Bani gba lho nijehene ki bye wee xuu wu ni. Sipyiire ti bi se wu yiri na wu pu batize. ²⁴ Lee ya pye na ta Yohana sanha le kaso wu ni wε.

²⁵ Cana ka, nakaara ya jé Yohana wo kalaapiire ta, ni Yawutu wa te ni, fεfεεε kalεγεε ki shizhaa na Yawutuu pu kabaŋa na. ²⁶ Tee nakaara ti wuu na a Yohana wo kalaapiire t'i she wu pye: «Wu Karamoŋo, ma ni ná wemu wu bye Zhuruden Gba wu kadugo ge, ni mu ya wu kaa jo ge, li wii wee ya sipyii batizeni nime. Sipyii pu beeri di se wee yiri.» ²⁷ A Yohana di pu nɔ shɔ na: «Kile ya lemu kan sipya wemu mu we, ta wu na já lee ta? ²⁸ Yeeyε pyaa wa li fiin na ne yee pye jo Kile ya Shovɔɔ wemu tun ge, wee wa ne we, ga Kile ya ne tun na pa wu naha na ye.» ²⁹ Lee kadugo na a Yohana di talenε la jo na: «Cenabun poo wo wu ne wu cenabun. Cenabun poo wu nanii wu kunni niyerege ye ki ma bye wu taan. Wu bu cenabun poo wu mujuu logo, w'a fundanga ta xuuni cenabun poo wu mujuu li wuu na. Kee fundanga ki tuugo ki ne ne wogo ke. Kee fundanga k'a pele fo na nɔ ki tεhenε na. ³⁰ Li waha l'i waha, la ya yaa na faraa wee wo peene ki na nime, la di da foro ne wo peene ki ni.»

Sipya we w'a yiri fugba wu ni na pa ge

³¹ A Yohana di jo sanha na: «Wemu w'a foro Kile ni ge, wee wu ne sipyii pu beeri nunɔ ni. Ga wemu w'a foro ninε ni ge, wee ne nɔhɔdaan wo, ninε keree wee ya yu. Wemu w'a pa na yiri fugba wu ni ge, wee wu ne pu beeri nunɔfɔɔ. ³² W'a yemu na na yemu logo ge, yee w'a yu. Ga wa shishiin ya ta sɔɔ wu nijoyo yi na we, fo sheen nigin nigin ye. ³³ Sipya wemu beeri w'a sɔɔ wu nijoyo yi na ge, wee ma li shee na fiinne na can ne Kile ni. ³⁴ Bani Kile ya wemu tun ge, Kile jomɔ wee ya yu. Kile ya Fεfεεε Munaa taga wee ni. ³⁵ To Kile Ja wu kaa ya dan wu ni, w'a sefεεε ti le wu keŋe ni yanmuyɔ beeri na. ³⁶ Wemu w'a dà Kile Ja wu na ge, ni sicuumɔ nixhɔbaama wa weefɔɔ mu. Ga wemu ya dà Kile Ja wu na we, wee da ni sicuumɔ pu ta we. Ga Kile wo loyire li na gori yaha weefɔɔ na.»

4

Yawutuu ya shi wemu kɔ ge, Yesu ya tigi wee mu

¹ Ayiwa, Farizheen p'a pa yi logo na Yesu ya kalaapiire ninεherε taa na toro Yohana

tàan, na pu batizeni. ² Ga na ta Yesu ye pyaa bi ta na batizeli wu pyi we, fo wu kalaapiire. ³ Tuun wemu ni Yesu ya pa pee jomɔ pu logo ge, a wu foro Zhude fiige ki ni na kari Galile fiige ki ni. ⁴ Wu nigariwo bi yaa na Samari fiige ki ja toro. ⁵ A wu she nɔ Samari kulo la ni, lee mege ne na Sikari. Yakuba bi tege kemu kan wu ja Yusufu mu fo l'a mɔ ge, kee kabanugo Sikari bye. ⁶ Keene ka ki bi bye Yakuba mu wà wee xuu wu ni. Ba Yesu ya kanha para li taan we, na diin kee keene ki nɔ na. Lee bi cana ki ta ninε ninε ni.

⁷ A Samari shen cee wa di ba wà lohɔ takogo ni. A Yesu di wu pye: «Na kan lohɔ di gba!» ⁸ Lee bi Yesu kalaapiire ti ta t'a kari kanha ki ni yalige tashoŋo ni. ⁹ A wee Samari shen cee wu Yesu pye: «Ee, mu wemu wu ne Yawutu ge, naha na mu d'a sɔɔ na logbaga neeri ne mu na ta ne ne Samari shen we?» Cee w'a yee jo bani Yawutuu bi ta sɔɔ kaa la shishiin li pu ni Samari sheen pinne we. ¹⁰ A Yesu di wu nɔ shɔ na: «Cee we, Kile ya yaaga kemu kaan ma ni ge, mu da bi kee ce, sipya wemu w'a logbaga ki neeri mu mu ge, na wee be ce, muye pyaa ki bi da logbaga neeri wu mu. Wu bi da lohɔ kan mu mu, kemu k'a ni sicuumɔ kaan sipyii beeri mu ge.» ¹¹ A cee wu wu pye: «Karamoŋona we, goŋo ne mu mu we, keene ki d'a cogi, mii mu di da kee ni sicuumɔ lohɔ ki ta di gan ne mu we? ¹² Wèe tole Yakuba w'a ke keene ke kan wèe mu. Wuye pyaa, ni wu nagoo, ni wu yapɔɔ yi bi kee lohɔ gbuu. Ayiwa, mu wa giin na mu ya ye wèe tole Yakuba na ge?» ¹³ A Yesu di wu nɔ shɔ na: «Wa beeri w'a ke keene ke lohɔ gba ge, waga na ba weefɔɔ ta sanha. ¹⁴ Ga lohɔ ke ne gaan ge, wa beeri w'a kee gba ge, waga da ba weefɔɔ ta nige bada we. Bani lohɔ ke n'a da gan weefɔɔ mu ge, kee na ba bye lobulowii na buloo na foro wu funɔ ni, na ni sicuumɔ nixhɔbaama kan wu mu.» ¹⁵ A cee wu Yesu pye: «Karamoŋona we, kee lohɔ ki kan na mu di gba, kɔnhɔ waga ganha bu na ta nige, di ba lohɔ shaa naha sanha we.»

¹⁶ A Yesu di wu pye: «She ma poo wu yiri pa naha.» ¹⁷ A wu Yesu pye: «Ná wa na mu we.» A Yesu di wu pye: «Can m'a jo na ná ne ma mu we. ¹⁸ Bani m'a jé xɔ namaa kaguro

mu. Ná wemu bε w'a jé ma mu nime ge, wee bε wa ma poo wε. Can m'a jo.» ¹⁹ A cee wu wu pye: «Karamɔgɔna we, nε mu sεeri na mu ta Kile tudunmɔ. ²⁰ Wèe Samari shεen, ke faaboboŋɔ ke na wèe sefεεε ya Kile pελε. Ga yee Yawutuu di yu na tapεεŋε katii wa Kile na ni Zheruzalεmu bε wε.» ²¹ A Yesu di wu jɔ shɔ na: «Dà na na! Cana ka wa ma, y'a da ba To Kile pελε ke faaboboŋɔ ke na wε, kelee Zheruzalεmu bε ni wε. ²² Wemu yee Samari shεen ya bελε ge, yee ya wu cε wε, ga wemu wèe Yawutuu ya bελε ge, wèe ya wu cε, bani wèe Yawutuu ni Shɔvɔɔ w'à foro. ²³ Ga cana ka wa ma, kee ya nɔ xɔ. Piimu p'a To Kile pελε see na ge, pee na ba wu pελε munaa baraga ni, lee lemu l'a can wu shεε ge. Bani piimu p'a kee pεεŋε ki tuugo pyi ge, pee To Kile ya zhaa. ²⁴ Kile jε Munaa. Piimu p'a wu pελε ge, li waha l'i waha, pee ya yaa na wu pελε munaa baraga ni, lee lemu l'a can wu shεε ge.» ²⁵ A cee wu wu pye: «Nε li cε jo Shɔvɔɔ wu na ba ba, (lee kóri jε «Kile ya wemu shɔɔnri lɔ ge.») Wee ba ba tuun wemu ni, wu na ba keree ki bεeri naha jo wèe mu.» ²⁶ A Yesu di cee wu pye: «Nε wemu w'a yu ni mu ni ge, nε wu jε wii.»

²⁷ Na Yesu ni cee wu yaha pee jomɔ pu na, a kalaapiire t'i ba na yiri yalige ki tashɔgɔ ni. Ba pee ya pa Yesu ta wu na yu ni cee wu ni wε, a l'i pu naha wɔ. Ga wa shishiin ya sɔɔ na wu pye: «Naha kaa m'a yegee cee wu mu wε?» kelee «Naha na m'a yu ni wu ni wε?» ²⁸ A cee wu kunni di wu lokoyaaga ki yaha keenε ki na, na guri kari kanha ki funŋɔ ni, na she sipyii pu pye: ²⁹ «Yi pa ná wa wii, w'a nε kapyεεεε bεeri jo nε mu. Kɔnhɔ wee di jε Shɔvɔɔ we-e dε?» ³⁰ A sipyii p'i yiri kanha ki funŋɔ ni na pa Yesu yiri.

³¹ Lee bi kalaapiire ti ta t'a Yesu jεeri na: «Wù Karamɔgɔ, jɔ mayε na, m'a ganha li ba.» ³² Ga, a wu pu jɔ shɔ na: «Yalige ka wa nε mu na li, yee di wa kee cε wε.» ³³ A kalaapiire t'i ganha na tiyε yegee na: «Ba kɔnhɔ wa w'a pa yalige ka kan wu mu wε?» ³⁴ A Yesu di pu pye: «We w'a nε tun ge, nε na wee jidaan pyi; kapyεεε kii w'a kan nε mu ge, na kee bε jɔ fa, lee jε jɔ yalige yaaga nε mu.» ³⁵ Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Ta yee kunni ma yu we tuun we ni, na yeeye shishεεε wu jε wèe ni

yalɔɔɔ ti tε ni wε? Ga n'a da yi jo yi mu, «Yi kerεyε yi wii xuuni!» Shinma w'a lε, wu kɔnduun w'a nɔ xɔ. ³⁶ Wemu w'a shinma wu kɔɔn ge, wee ya wu saraa taa na xɔ; w'a shinma pya wu pinne yaha jɔi sicuumɔ nixhɔbaama pu wuu na. Lee pyegana li na, shinma nuguvɔɔ we ni wu kɔnvɔɔ we, pu shuun wu bεeri na fundanga ta shiizhan. ³⁷ Bani talenε lemu l'a yu na: «Wa na ba yemε nugi, watii na ba wee shinma wu kɔn ge,» lee jε can. ³⁸ Yee ya tεgε kemu nugi wε, nε yee tun yee pu she kee shinma kɔn. Piitiilee p'a kee pye, a yee di kuduun ta pee wo kapyεεε ki ni.»

³⁹ A Samari shεen nijεhεmεε di dà Yesu na le kulo le ni cee wu wo kafila wu wuu na. Bani cee w'a pu pye: «W'a nε kapyεεεε bεeri jo nε mu.» ⁴⁰ Lee wuu na a Samari shεen p'i yiri kanha ki funŋɔ ni na she Yesu yiri. Ba p'a nɔ wà wε, na Yesu jεeri na wu tiin pu yiri. A wu sɔɔ na cabyaa shuun pye pu yiri. ⁴¹ Yesu ya cabyaa shuun wemu pye lee kulo li ni ge, a sipyiiεhεmεε piitiilee di dà wu na sanha wu kafila wu wuu na. ⁴² A pee di cee wu pye: «Wèe ya ta dà wu na mu wo jomɔ pu yε wuu na-ε dε. Ga wèeyε pyaa ya wu jomɔ pu logo, a wèe di li cε can na na wee wu jε kɔŋɔ ki Shɔvɔɔ wuyε pyaa.»

Yesu ya Galile fiige ki sipyigbɔ wa wo ja cuuŋɔ

⁴³ Ba kee cabyaa shuun w'a toro wε, a Yesu ni wu kalaapiire t'i foro Sikari kolo li ni na kari Galile fiige ki ni. ⁴⁴ Yesu yε pyaa bi jo na: «Kile tudunmɔ wa shishiin ya pεεŋε taa wu to kulo ni wε.» ⁴⁵ Ga, ba p'a nɔ Galile fiige ki ni wε, a Galile shεen di pu jɔŋɔ círi ni fundanga ni. Bani Yesu bi keree kiimu bεeri pye Zheruzalεmu ni Yawutuu Nuwuuro ti wo Kalenε li ni ge, Galile shεen pu bi kee bεeri ja, bani puyε pyaa bε bi she lee kalenε li ni.

⁴⁶ Wee tuun wu ni a Yesu di guri pa sanha Kana kulo li ni, Galile fiige ki ni. Wee xuu wu ni w'a bi lɔhɔ ki jεri na pye duven. Lee bi fiige ki sipyigbɔ wa ta Kapεrinɔmɔ kulo li ni; wee ja bi cuuŋɔ wε. ⁴⁷ Ba wee ná w'a logo na Yesu ya yiri Zhude ni na pa Galile ni wε, a wu gari wu yiri, na she wu jεeri na wu pa Kapεrinɔmɔ ni, na wee ja w'a taxuyo shaa, wu she wu cuuŋɔ. ⁴⁸ A Yesu di

wee ná wu pye: «Ta le yahagana le na yee wa da yiyε yaha gε? Yee ya nahá sheshεεε kakanhanáa ni kagbóhóo ná wε, yee da ga dà bada wε.» ⁴⁹ Ga, a wee ná wu Yesu pye: «Karamógóna we, ná mayε na m'a ba nime, kónhó wù ja wu ganha bu xhu wε.» ⁵⁰ Wee tuun wu ni a Yesu di wu pye: «Kuri m'a gaanji ma ja w'a cuunjo.» A wee ná wu dà Yesu kafila wu na, na guri kari. ⁵¹ Ba w'a kuri na gaanji wε, a wu kapyebyii p'i she wu nuño círi koo li na, na wu pye: «Ma ja w'a cuunjo.» ⁵² A wu pu yege na tuun wekε ni wu d'a cuunjo wε? Ap'i jo na tanaa ceefuuro t'a wu yaha na cana ki yaha k'a fiin (13h00). ⁵³ Taapile ni a pya wu to wu li cε na wee tuun wu ninumó ni Yesu ya wee pye: «Ma ja w'a cuunjo.» A wee ná wu ni wu puga sheen bεeri di dà Yesu na.

⁵⁴ Ayiwa, ba Yesu ya foro Zhude fiige ki ni na kuri Galile fiige ki ni wε, le l'a pye wu nahá sheshεεε kakanhana shuun wuu.

5

Yesu ya faan wa cuunjo

¹ Ayiwa, lee kadugo na kalegbóo la bye Yawutuu pu mu Zheruzalemu ni. A Yesu bε di she lee ni. ² Zheruzalemu kulo li ni, kuñóo lemu ni dubyaa pu ma jin ge, lóhó ka bye wà wege ka ni lee kabanugo. P'a bi kee wege ki mεge yiri Yawutuu jomó pu ni na Bētisayida. Gbalaa kaguro wu bi yerenε kee wege ki kabanugo. ³ Yama fεε nijehemεε pu bi sinne pee gbalaa pu nóhó ni. Fyεnmεε, ni tógεgεyε fεε, ni faannaa, [pee bεeri bi ma lóhó ki sigεe, ki ba jehε. ⁴ Bani Kafóo wo melεkε wa wu ma digi lóhó ki ni tuun wa ni, na ki jehε. Ba wee ya lóhó ki jehε xó wε, yama fóo wemu bu fεnhε tigi kee ni, yama tuugo kemu bεeri ki jε weefóo na ge, pee na xhó.] ⁵ Ná wa bye wà wee bi yee kelεε taanri ni gbarataanri (38) ta na yá. ⁶ Ba Yesu ya wee ná wu ná w'a sinne wε, na li cε na w'a mó wu yama pu na. A wu wu yege na: «Mu funño ki wa m'a juunjo gε?» ⁷ A wu Yesu ná shó na: «Karamógóna we, lóhó ki ba jehε, sipya wa nε mu wemu na nε ló di dirige ki ni wε. Nε bu jo di yiri naye mu, yani nε wu nó ge, watii na fyaala tigi nε nahá na.» ⁸ A Yesu di wee ná wu pye: «Yiri m'a ma yasinnege ki ló, ma da jaari.» ⁹ Taapile

ni a wu juunjo, a wu yiri na wu yasinnege ki ló, na ganha na jaari.

Lee ya pye Yawutuu cadεenge ka na. ¹⁰ Ba Yawutuu nuñofεε p'a wee ná wu ná w'a cuunjo wε, a p'i wu pye: «Nijaa jε cadεenge dε! Na saha ni saliya wu ni, mu ya yaa mu wu ma yasinnege ki ló m'a jaari nijaa wε.» ¹¹ A ná wu Yawutuu pu pye: «Wemu w'a nε cuunjo ge, wee w'a jo na: «Ma yasinnege ki ló, ma da jaari.»» ¹² A p'i wu yege na: «Jógó yε pyaa ki d'a mu pye mu wu ma yasinnege ki ló, ma da jaari wε?» ¹³ Ga sipya nigin wemu w'a bi ná wu cuunjo ge, wu bi wee cε nige wε; bani sipyiire ti bi jehε. Lee bi Yesu ta w'a foro xó sipyiire ti niñε ni. ¹⁴ Lee kadugo na a Yesu di ba saha ni ná wu ni Kile-pεεnε pugbóhó ki funño ni na wu pye: «Wii, m'a cuunjo nime, ma ganha bu da da jurumu pyi nige wε, kónhó kaa la betii ganha ba ma ta lemu ya kolo le bε na ge wε.» ¹⁵ A wee ná wu she yi jo Yawutuu nuñofεε pu mu, na Yesu w'a wee cuunjo. ¹⁶ A Yawutuu p'i daha Yesu nóhó ni na gana, na nahá na w'a ná wu cuunjo cadεenge ki na wε. ¹⁷ A Yesu di pu ná shó na: «Nε To wu w'a kapyenεε pyi tuun bεeri ni, lee wuu na nε bε ya yaa na kapyenεε pyi.» ¹⁸ Ba Yesu ya pee jomó pu jo wε, a la di fara Yawutuu nuñofεε pu loyire li na. A p'i ganha na wu shaa di gbo na bani wu jate ya ta nó cadεenge ki na wε; na nóhó na Kile pyi na wee To, na wuyε taanna ni Kile ni lee jogana le funño ni.

Kile ya kiirikóon li sefεεε kan Yesu mu

¹⁹ A Yesu di pu pye: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, Ja w'a da ga já yafiin pye wu yε ni, na ta wu ya li ná To wu mu wε. Le To w'a byi ge, lee tuugo Ja wu bε ya byi. ²⁰ Ja wu kaa ya taan To wu ni, lee wuu na w'a keree kiimu bεeri pyi ge, w'a kee bεeri she Ja wu na. Wu na ba keree kii bε she wu na sanha kiimu k'a ye kii bε na ge, kónhó kee di bye yee mu kakanhanáa. ²¹ To w'a xuu jeni na jiifεεε kaan pu mu kangana lemu na ge, lee na Ja wu la jε wu jii sicuumó kan piimu mu ge, pee mu w'a da pu kan. ²² To wu da kiiri kón sipya wa shishiin na wε, ga w'a kiirikóon li sefεεε ti bεeri kan wu Ja wu mu, ²³ kónhó sipyii bεeri di da Ja wu pele, ba p'a To wu pele pelegana lemu na wε. Sipya wemu ya

sɔɔ na Ja wu pɛɛ wɛ, To we w'a wu tun ge, wee w'a she pɛɛɛ na.»

²⁴ A Yesu di pu pye: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, sipya wemu bu nɛ jomɔ pu logo, na dɔ nɛ tunvɔɔ wu bɛ na, wee na nɛi sicuumɔ nixhɔbaama ta. Kiiri da ba gɔn nige weefɔɔ na wɛ, weefɔɔ ya foro xu ni na jɛ nɛi sicuumɔ ni.» ²⁵ A Yesu di jo sanha na: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, cana ka na ba nɔ, kee ya nɔ xɔ bɛ yɛɛ nime; xuu na ba Kile Ja wu mujuu logo, piimu bɛɛri ba li logo na sɔɔ wu na, pee bɛɛri na ba nɛi sicuumɔ ta. ²⁶ Bani ba To Kile nɛ nɛi sicuumɔ fɔɔ wɛ, mu w'a sefɛɛɛ kan Ja wu bɛ mu wu pye nɛi sicuumɔ fɔɔ. ²⁷ W'a fanha kan wu Ja wu mu w'a kiiri wu kɔɔn, bani wee wu nɛi Sipya Ja we. ²⁸ Lee ganha bu da yi fo wɛ, bani tuun wa w'a ma xuu bɛɛri na ba wu mujuu logo na nɛ ²⁹ na foro faya ni. Piimu p'a kasaanaa pye ge, pee na ba nɛi kɔnhɔ p'i jɛ nɛi sicuumɔ nixhɔbaama pu ni. Ga jurumupyii pu kunni na ba nɛi kɔnhɔ p'i jɛ kiiri ni.

Yesu ya jo na wee jomɔ pu nɛ can

³⁰ «N'a da jɔ kaa la shishiin pye naye ni wɛ. Ye Kile ya jo nɛ mu ge, yee ni nɛ kiiri wu kɔɔn na sahanjɛ. Nɛ wo kiiri w'a tii, bani nɛ wu kɔɔn na bɛ ni naye pyaa nidaan ni wɛ. Ga, nɛ wu kɔɔn na bɛ ni na tunvɔɔ wu nidaan ni.

³¹ «Li da bi da kanna nɛyɛ pyaa k'a naye pyaa wo sɛɛri keree yu, nɛ jomɔ pu da bi bye can wɛ. ³² Ga watii wu nɛ nɛ sɛɛri. Nɛ li cɛ jo yemu w'a yu nɛ shizhaa na ge, jo yee bɛ nɛ can. ³³ Ayiwa, yee ya pii tun Yohana Batizelipye mu. W'a sɛɛri keree kiimu jo yee mu nɛ shizhaa na ge, kee nɛ can. ³⁴ Nɛ yee yu, kɔnhɔ sipyii di da sɛɛri keree yu na shizhaa na yɛ nigin wɛ dɛ! Ga nɛ yi yu, kɔnhɔ yee di juwuuro ta. ³⁵ Yohana bye ba sokinna kpɛɛngɛ nɛ wɛ, na kpɛɛngɛ yeege yee niɛ ni, a yee di sɔɔ na fundanga ta jɛri wu kpɛɛngɛ ki na. ³⁶ Ga nɛ wi ge, yaaga katii bɛ ki nɛ sɛɛri kemu ya ye Yohana wo sɛɛri keree ki na ge. Bani kapyɛɛ kiimu To Kile ya kan nɛ mu ge, nɛ kee bɛ pyi. Kee kapyɛɛ ki bɛ nɛ sɛɛri. Lee ya li shɛɛ na To Kile w'a nɛ tun. ³⁷ Nɛ To Kile wemu w'a nɛ tun ge, weyɛ pyaa ki wa yu nɛ shizhaa na, ga yee ya ta sɔɔ bada na wee nɔmɛɛ co wɛ. Le bɛ w'a shɛ yee na ge, yee ya ta lee naha

cɛ wɛ. ³⁸ Yee ya ta sɔɔ wu jomɔ pu na yi zɔɔɔ pu na wɛ. Bani w'a wemu tun ge, yee ya ta dɔ wee na wɛ. ³⁹ Samɔhɔɔ wa yee ni na Kile Kafila kalaa xuuni, bani yee w'a giin na lee l'a da ba nɛi sicuumɔ nixhɔbaama kan yee mu, na ta wee Kafila we bɛ di nɛ ninumɔ kaa yu. ⁴⁰ Lee bɛ na, yee funyɔ di nɛ yee pu pa nɛ mu, kɔnhɔ y'i nɛi sicuumɔ ta wɛ.

⁴¹ «Nɛ sipyii wo pɛɛɛ ke shaa wɛ, bani yee nɛ sipyii piimu ge, nɛ yee cɛ. ⁴² Nɛ li cɛ bɛ jo Kile taanɛɛɛ wa yee funyɔ ni wɛ. ⁴³ Nɛ pa na To Kile mɛɛɛ na, yee di ya ta sɔɔ nɛ na wɛ. Ga watii da bi ba wuyɛ pyaa mɛɛɛ na, yee bi da zɔɔ wee na. ⁴⁴ Pɛɛɛ ke k'a foro sipyii ni ge, kee k'a dan yee ni tashaga ni; pɛɛɛ ke k'a daa Kile yɛ nigin ni ge, yee ya kee shaa wɛ. Yee ma jɔ dɛ di nɛ na na yee yaha pee yahama pu ni wɛ? ⁴⁵ Ga yi ganha ba giin na nɛ w'a da ba yi jaagi To Kile naha tɔan wɛ dɛ! Ahayi! Ga Kile tudunmɔ Musa wemu wu wa yee tadanɔ ge dɛ, wee wu nɛ yee jaagivɔɔ. ⁴⁶ Yee da bi dɔ wee na, yee bi da dɔ nɛ bɛ na, bani nɛ kaa Musa ya jo wu Kitabu wu ni. ⁴⁷ Jomɔ pemu Kile tudunmɔ Musa ya ka nɛ shizhaa na ge, yee bye yee di ya dɔ pee na wɛ, yee na ba dɔ dagana leke na nɛ jomɔ pu na wɛ?»

6

Yesu ya yalige kan sipyii kabɔfonɔɔ kaguro mu

(Macoo 14:13-21; Marika 6:30-44; Luka 9:10-17)

¹ Ayiwa, lee kadugo na Yesu ya kari Galile Gba wu kadugo. Wee gba we ninumɔ mɛɛɛ ki nɛ na Tiberɛyade Gba. ² Sipyiiire ti bi ma daha Yesu fɛni, bani p'a bi wu naa wu na yama fɛɛ cuɔɔ na kakanhanɔ pyi. ³ Ba Yesu ni wu kalaapiire t'a nɔ wɔ wɛ, na dugi tiin faabobonɔ ka na. ⁴ Lee bi Yawutuu pu Nuwuuro ti wo Kalenɛ li ta l'a tɛɛɛ.

⁵ A Yesu di ba wu nɔnɔ yirige, na sii sipyii niɛɛɛɛ nɛ pu na ma wu yiri. A wu Filipe pye: «Mii wɛɛ di wa da jɔ yalige ta di zhɔ pii sipyii pii bɛɛri mu wɛ?» ⁶ Yesu ya yee jo kɔnhɔ wu logo yɛ Filipe nɔ na, lee bɛ wɛ, w'a bi yaa na lemu pye ge, wu bi lee cɛ. ⁷ A Filipe di wu nɔ shɔ na: «Wu funnɔ bi nɛ nago kanna pu bɛɛri di pu nɔyɔ piri-para yɛ, ali

wèe jehε wari dejeε* xhuu shuun (200) be taga yalige shɔ, kee da ga yafiin be jɔ pii na wε.»⁸ Na pu yaha pee jomɔ pu na, Yesu kalaapiire lemu megeε ki je na Andire ge, w'i je Pyεeri cuun ge, a wee di jo: ⁹ «Funana la wa naha, buuri juyɔ kaguro ni fyaa shuun wu wa li mu, ga jaha yee di wa da jɔ pii sipyi jehε mεε pii na wε?»

¹⁰ A Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yi sipyiire ti tenε jinε ki na.» Nagara nijehere ti bye wee xuu wu ni. A sipyiire t'i diin diin. P'a bi namaa kabɔfoŋɔ kaguro (5.000) shi tɔɔ pee sipyii pu ni. ¹¹ A Yesu di wee buuri we lɔ na baraga taha Kile na, na wu kan p'a loolo pee sipyii pu na. A wu fyaa pu be pye mu. A pu beeri di li na din. ¹² Ba sipyiire t'a li xɔ wε, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yi buuri jukoroyo yi saya lɔ, kɔnhɔ yi ganha bu gyεεgi wε.» ¹³ A p'i yee buuri jukoroyo yi lɔ, na taga saganjaa ke ni shuun ji. Sipyiire t'a li xɔ buuri juyɔ kaguro wu ni, a wemu di gori ge, wee kaa l'a jo mε.

¹⁴ Ba sipyii p'a Yesu wo kakanhana li ja wε, na jo: «Can na Kile tudunmɔ wemu kaa l'a jo na wu na ba ba koŋɔ na ge, wee w'a sii we.» ¹⁵ Ba Yesu ya pa li ce na fanha be na p'a giin di wee co di bye saan wε, a wu laha pu taan, na gari faaboboŋɔ katii na wu ye.

*Yesu ya jaari gba lɔhɔ juyɔ ni
(Maco 14:22-33; Marika 6:45-52)*

¹⁶ Ba caŋa k'a pa do wε, a kalaapiire t'i digi kari gba wu jɔ ki na. ¹⁷ Lee di Yesu ta wu sanha she pu yiri wε. A p'i jé kɔrɔgɔ ka ni na se Kaperinomɔ ni. Lee bi piige ki ta k'a wɔ xɔ. ¹⁸ Na pu yaha lɔhɔ ki juyɔ ni, a kafεεgbɔhɔ ka di ba yiri, na ganha na lɔhɔ ki pyi ki na jeri xuuni. ¹⁹ Ba p'a kiloo kaguro kelee gbaara shishiin paa lɔhɔ ki juyɔ ni tuun wemu ni wε, a p'i Yesu ja wu na jaari lɔhɔ ki juyɔ ni na se kɔrɔgɔ ki mu. A pu jaalaa di yiri xuuni. ²⁰ A Yesu di pu pye: «Nε wu wa, yi ganha bu da vya wε!» ²¹ Kalaapiire ti funjɔ ki bi bye wu jé ni pu ni kɔrɔgɔ ki ni, ga xuu wemu ni pu bi se ge, taapile ni a p'i nɔ wee xuu wu kogoŋɔ ki na.

Sipyiire t'a Yesu shaa

* **6:7 Dejeε xhuu shuun:** Wee je baaripye yeye gbarataanri saraa. kemu kan Izirayeli nagoo pu mu na pu yaha sipoŋɔ ki ni ge. Ekizode 16: 4,15

²² Ba jiga k'a mugi wε, sipyiire ti t'a bye gba wu kadugo yiri ge, a pee di li seeri, na kɔrɔgɔ nigin ye ta wà. A p'i li ce na Yesu ya ta jé ni wu kalaapiire ti ni ke ki kɔrɔgɔ ki ni wε, ga na kalaapiire ti t'a jé ti ye na kee kɔrɔgɔ ki ni na kari. ²³ Lee bi kɔrɔyɔ ya be ta y'a yiri Tiberεyade kulo li ni na pa. Xuu wemu ni Kafɔ bi baraga taha Kile na, na buuri wu kan p'a loolo sipyiire ti na ge, a yee di ba yere wee xuu wu taan. ²⁴ Sipyiire t'a pa Yesu ta wu je wà wε, wu kalaapiire ti be di je wà-ε ge, a p'i jé yee kɔrɔyɔ yi ni na kari wu tashaga ni Kaperinomɔ ni.

Yesu je yalige, kemu k'a jii sicuumɔ kaan ge

²⁵ Ba p'a kari Yesu yiri gba wu kadugo wε, a p'i wu pye: «Wu Karamɔgɔ, dii mu d'a pye na ba naha wε?» ²⁶ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, yee ya kakanhanjaa kiimu ja ge, yee wa ne shaa kee wuu na-ε de! Ga yalige ke yee ya li na tin keki caŋa ge, kee ka wuu na yee wa ne shaa. ²⁷ Ayiwa, yalige kemu ki da já gyεεgi ge, yi ganha ba kapyenεε pyi kee wuu na wε. Ga yalige kemu ki je ki ya gyεεgi wε, na jii sicuumɔ be kaan ge, y'a kapyenεε pyi kee wuu na. Kee yalige ke, Sipya Ja wu da ba kee kan yee mu. Bani wee na To Kile ya wu fanha ki fe pu kpɔn.»

²⁸ Wee tuun wu ni a p'i Yesu yege na: «Lεε wèe d'a yaa na pye lee di bye Kile jidaan wε?» ²⁹ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Lemu Kile ya zhaa yee mu ge, lee li wa me na wee ya sipya wemu tun yee mu ge, na yi dà wee na.» ³⁰ A p'i Yesu pye sanha na: «Ga jaha sheshεεε kakanhana leke mu di da bye di zhεε wèe na, lee di wèe pye wèe p'a daa mu na wε? Kaa leke mu di da bye di zhεε wèe na wε? ³¹ Li wii, Kile ya maanε* kan wèe sefeleε pu mu p'a li sipoŋɔ ki ni na na jo ba l'a ka Kile wo Kitabu wu ni wε na:

«W'a buuri tirige fugba we ni, na kan pu mu p'a li.»

³² Ga, a Yesu di pu pye: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, yalige ke k'a yiri fugba wu ni ge, kee ya pye Kile tudunmɔ Musa wo niganga-ε de! Nε To Kile wu je fugba

* **6:31 Maanε** je yalige ka Kile ye pyaa ya

yalijenε ki kanvɔɔ. ³³ Bani Kile ya yalige kemu kaan ge, kee jε wemu w'a tigi na yiri fugba we ni ge. Wee shiin w'a jiiifεεε kaan konɔ mu.» ³⁴ Ayiwa, a p'i Yesu pye: «Karamɔgɔna we, ta kee yalige ki kaan tuun bεeri ni wu mu gε!» ³⁵ A Yesu di pu pye: «Yalige kemu k'a jii sicuumɔ pu kaan ge, nεyε pyaa ki jε kee yalige ke. Sipyaa wemu bu ba nε mu, xuugo da ga weefɔɔ ta sanha bada wε. Sipyaa wemu bu dā nε na, waga da ga weefɔɔ ta sanha bada wε. ³⁶ Ga nε yi jo xɔ yee mu; yee d'a nε ja bε. Ali lee bε na, yee di ya dā nε na wε. ³⁷ Nε To Kile ya piimu bεeri kan nε mu ge, pee bεeri na ba nε mu. Sipyaa sipyaa bu ba nε mu, nε da ga weefɔɔ kɔri bada wε. ³⁸ Nε ta yiri fugba we ni na pa naye pyaa jidaan tapyege ni wε. Ga na tunvɔɔ jidaan nε pa di ba bye. ³⁹ Wemu w'a nε tun ge, wee jidaan wu wa mε na, sipyaa sipyaa w'a kan nε mu ge, na wee wa shishiin ganha da biin wε. Nε ba pee jε di yeege xu ni konɔ caxhɔgɔ bε na. ⁴⁰ Nε To wu jidaan wu wa mε na, sipyaa sipyaa w'a wu Ja wu ja na dā wu na ge, wee di jii sicuumɔ nixhɔbaama ta, bani nε na ba pee jε di yeege xu ni konɔ caxhɔgɔ.»

⁴¹ Ba Yesu ya jo na yalige ke k'a yiri fugba we ni ge, na wee wu jε kere wε, pee jomɔ pe ya ta taan Yawutuu pu ni wε. A p'i ganha na ηmunu-ηmunɔ puyε taa. ⁴² A p'i jo: «Eεn! Ta Yusufu ja Yesu bε wu jε we wε? Wεe ya wu to wu cε, na wu nu wu bε cε. Naha na wu yu na fugba we ni wee ya yiri wε?» ⁴³ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Yee di ηmunu-ηmunɔ do! Yi ηmunu-ηmunumɔ pu bεeri jɔ yaha! ⁴⁴ Nε To we w'a nε tun ge, wa shishiin da jā ba nε mu ni wee ya wufɔɔ yaha pa nε mu wε. Wa bεeri bu ba nε mu, nε na ba weefɔɔ jε na yeege xu ni, konɔ caxhɔgɔ. ⁴⁵ Ayiwa, ta Kile wo tudunmɔ wa ya li ka na:

«Kile yε pyaa na ba pu bεeri kalaa wε?»*

Sipyaa sipyaa w'a To Kile Kafila nuri na sɔɔ wu kalaa wu na ge, pee bεeri na ba nε mu. ⁴⁶ Ga li wa nago sipyaa wa w'a jii taha Kile na wε. Wemu yε w'a pa na yiri wu yiri ge, wee yε w'a wu ja. ⁴⁷ Can na wa bεeri bu dā nε na, weefɔɔ na ba jii sicuumɔ nixhɔbaama ta. ⁴⁸ Yalige ke k'a jii sicuumɔ kaan sipyii mu ge, nε wu jε kere. ⁴⁹ Yalige

ka ya fεnhε yiri fugba we ni, na pa gan yee sefεlεε pu mu p'a li siponɔ ki ni, ga lee bε na, pu bεeri ya xu. ⁵⁰ Ga nime, yalige ke ki jε naha ki d'a yiri fugba we ni ge, wa bu kee li, weefɔɔ na ba jii sicuumɔ ta pemu da xhɔ wε. ⁵¹ Nε jε jii sicuumɔ yalige kemu k'a yiri fugba we ni ge, wa bu kee li, weefɔɔ na jii sicuumɔ ta pemu da ga xhɔ wε. Yalige ke nε gaan ge, kee jε nεyε pyaa ceepuuro te. Nε tee kan saraga kɔnhɔ di ba konɔ sipyii munahaa jɔnɔ wolo.»

⁵² Pee jomɔ pu wuu na, a nakaagbɔɔɔ di jé Yawutuu pu tε ni. A p'i jo: «Kangana leke na we ná we di da jā wu ceepuuro kan wεe mu wεe pu li wε?» ⁵³ A Yesu di pu pye: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, yee bye yee di ya Sipyaa Ja wu ceepuuro ti li, na wu shishan pu bε gba wε, yee da ga jii sicuumɔ ta wε. ⁵⁴ Wemu bu nε ceepuuro ti li, na nε shishan pu bε gba, weefɔɔ na jii sicuumɔ ta pemu da ga xhɔ wε. Nε na ba weefɔɔ jε na yeege xu ni konɔ caxhɔgɔ. ⁵⁵ Bani nε ceepuuro ti jε yalige nijenε, nε shishan pu bε di jε yagbaga nijenε ⁵⁶ Sipyaa wemu bu nε ceepuuro ti li, na nε shishan pu bε gba, weefɔɔ na bye ni nε ni karijεεge ni, nε bε di bye ni weefɔɔ ni karijεεge ni. ⁵⁷ To Kile wemu w'a nε tun ge, wee wa jii na, wee gbɔɔɔ ni nε bε wa jiiifεεε ni. Lee na wa bu nε ceepuuro ti li, weefɔɔ bε na bye jiiifεεε ni nε gbɔɔɔ ni. ⁵⁸ Yalige ke k'a tigi na yiri fugba wu ni ge, kee ki wa ke. Yee sefεlεε piimu p'a xu siponɔ ki ni ge, pee ya yalige kemu li wà ge, kee ni ke wa nigin wε. Wemu bu ke yalige ke li, weefɔɔ na jii sicuumɔ ta pemu da xhɔ wε.» ⁵⁹ Yesu ya pe jomɔ pe jo na pye kalaa sipyiire ti bεeri mu Kapεrinɔmɔ kulo li ni, na wu yaha Kile-pεnε puga ki ni.

Yesu jomɔ p'a jii sicuumɔ nixhɔbaama kaan

⁶⁰ Ayiwa, ba Yesu ya pee jomɔ pu jo wε, a kalaapiire nijehεεε di jo: «Pe jomɔ pe ya waha dε! Ma jo sipyaa na gbara wu lee pye gε?» ⁶¹ A Yesu di li cε wuyε ni na pee jomɔ pe p'a pu pye pu na ηmunu-ηmunɔ. A wu pu pye: «Pe jomɔ pe ya digi yee na gε? ⁶² Xuu wemu ni Sipyaa Ja bye ge, yee ba wu ja wu na duri wà, yee di da ba yekε jo wε? ⁶³ Kile

* 6:45 Ezayi 54:13

Munaa l'a ñii sicuumɔ kaan sipya mu. Lee be we, sipya ye pyaa fanha ñe yafin be we. Jomɔ pe ne yu yee mu ge, pee ñe Kile Munaa ni ñii sicuumɔ. ⁶⁴ Ga pii wa yee ni, pee ya dà li na we.» Yesu ya yee jo bani fo ñakɔɔnrɔ ti na, piimu pu bye pu ya dà wu na-ε ge, w'a bi pee ce. Wemu be w'a bi da ba wu le kenε ni ge, w'a bi wee be ce. ⁶⁵ A Yesu di la fara wu jomɔ pu na sanha na: «Lee wuu na ne yee pye jo wa shishiin da já ba ne mu, ni To Kile ya lee wo sefeεεε kan weefɔɔ mu we.»

⁶⁶ Na lo wee tuun wu na, a wu kalaapiire niñehere di guri wu feni. Pee ya ta soɔ na taha nige wu feni we. ⁶⁷ A Yesu di wu kalaapiire ke ni shuun wu yege na: «Yee do, yee be funɔ ki wa y'i guri na feni ge?» ⁶⁸ A Simɔ Pyεeri di wu ño shɔ na: «Karamɔgɔ, jɔgɔ y'iri wèe di wa da zhe sanha we? Ñii sicuumɔ ni xhɔbaama jomɔ pe, muye nigin mu pu wa. ⁶⁹ Wèe ya dà mu na. Wèe ya li ce be nime jo Fεfεεε Ja we w'a foro Kile ni ge, jo mu wu ñe wii.» ⁷⁰ A Yesu di pu ño shɔ na: «Ta ne be w'a yee sipyii ke ni shuun wu beeri naha bulo we? Lee be na shen nigin di ñe yee ni wee na ñe Shitaanni sipya.» ⁷¹ Zhudasi kaa Yesu bi byi, wee wemu wu ñe Isikariyoti shεen Simɔ ja wu ge. Wee wu bi da ba Yesu le kenε ni, wee di ñe be Yesu kalaapiire ke ni shuun wu wa nigin wa.

7

Yesu cebooloo pu ya ta dà wu na we

¹ Lee kadugo na Yesu bi ñaari na mari Galile fiige ki ni. Wu funɔ bye wu she Zhude fiige ki ni we, bani Yawutuu ñunɔfεε p'a bi wu shaa di gbo wà. ² Kalenε la bye Yawutuu pu mu, p'a buguloo yàa. Ba lee ya tεεε we, ³ a Yesu cebooloo p'i ba wu feni na ba wu pye: «Foro naha, m'a she Zhude fiige ki ni, kɔnhɔ kakanhanjaa kii m'a byi ge, ma kalaapiire te ti wa wà ge, pee be di she kee ña. ⁴ Bani sipya wemu funɔ ki wa sipyii di wu ce ge, wee ya keree ñmɔhɔni na byi we. Kakanhanjaa kiimu mu ya byi ge, m'a yaa na maye shεε, kɔnhɔ kɔnɔ sipyii pu beeri di ma ce.» ⁵ Ali Yesu cebooloo puyε pyaa bi ta dà wu na we.

⁶ A Yesu di wu ciinneε pu ño shɔ na: «Lee pyeduun sanha nɔ ne mu we. Lemu bu yee taan tuun wemu ni go lee yee ya byi. ⁷ Kɔnɔ

sipyii da já yee kɔ we, ga, ne p'a kɔ, bani kakuuyo yemu pu wa byi ge, ne yee beeri yu kpεεngε na. ⁸ Yee pu sii y'a se kalenε li ni, ga, ne kunni wa da zhe nime we, bani ne shɛduun sanha nɔ we.» ⁹ Ba Yesu ya yee jo pu mu we, na gori Galile ni.

Yesu ya she buguloo kalenε li ni

¹⁰ Ba Yesu cebooloo p'a kari xɔ kalenε li ni we, a wuyε pyaa di na kari. W'a kari sipyiiire ti kategee, wu ya ta wuyε yaha wa shishiin ya ña we. ¹¹ Lee bi Yawutuu ñunɔfεε pu ta pu na Yesu shaa kalenε li sipyii pu te ni, na ganha na puyε yegee na: «Mii wu wa we?» ¹² Pii bi jɔñehεmε peelee na yu sipyiiire ti ni Yesu shizhaa na. A pii di jo: «Sipyisaama wu wa we ná we.» Pii be di yu: «Kafineyε de! Sipyii we ya biinneε.» ¹³ P'a bi pee jomɔ pe beeri peelee na yu, bani pu bi fyagi Yawutuu ñunɔfεε pu na.

¹⁴ Ba kalenε l'a pa nɔ li niñε ni tuun wemu ni we, a Yesu di she jé Kile-pεεεε pugbɔhɔ ki kaana ki ni, na ganha na sipyiiire ti kalaa. ¹⁵ A wu kalaa wu Yawutuu pu naha wɔ, a p'i jo: «Mii we ná we d'a pe cemε pe beeri ta, na ta w'i ya kalaa pye-e we?» ¹⁶ A Yesu di pu ño shɔ na: «Kalaa wemu ne gaan ge, wee ya ta foro neyε pyaa ni we, ga ne tunvɔɔ Kile ni w'a foro. ¹⁷ Wemu bi giin wu da Kile ñidaan pyi, weefɔɔ na ba li ce, ne kalaa wu bi foro Kile ni, kelee wu bi foro ne ni. ¹⁸ Sipya wemu w'a yu ni wuyε pyaa fanha ni ge, pεεεε weefɔɔ ya zhaa wuyε ni. Ga wemu funɔ wa wu tunvɔɔ wu w'a beε ge, wee wu ñe can fɔɔ we, nanmahara ta shishiin ñe weefɔɔ keree ni we. ¹⁹ Ta Kile tudunmɔɔ Musa be w'a Kile wo saliya wu kan yee mu we? Ga yee wa shishiin ya se wu koo ni we. Naha na yee di ne shaa di gbo na ne saliya kyεεgi we?» ²⁰ A p'i Yesu pye sipyiiire ti niñε ni na: «Jina wu wa mu ni. Jɔgɔ w'a mu shaa di gbo we?»

²¹ A Yesu di pu ño shɔ na: «Kakanhana nigin wemu ne pye ge, lee l'a sipyiiire ti beeri naha wɔ me ge? ²² Kile tudunmɔɔ Musa mu yee ya saliya ta na funanjaa k'a gɔɔn, ga lee be na yi li ce na wee ya ta pye li nɔhɔ shanvɔɔ-i de. Ga wèe wo sefεεεε pu p'a li nɔhɔ shan. Lee l'a li pye yee na funanjaa ki kɔɔn ali cadεεngε ki be ni. ²³ Lemu l'a yee pye yee na funanjaa ki kɔɔn cadεεngε ni,

kɔnhɔ yi ganha bu da Musa wo saliya wu kyɛɛgi-i ge, ɲaha d'a li pye nɛ na sipyipomɔ cuunɔ cadɛɛngɛ ki na, a yee di logoo yirige nɛ tɔan wɛ? ²⁴ Yi ganha ba kiiri kɔɔn keree ɲɛɲaa fɛni wɛ, ga y'a kiiri wu kɔɔn can ɲuɲɔ ni.»

Ta Yesu wu ɲɛ Shɔvɔɔ wɛ?

²⁵ Na Yesu yaha wu na yu, a Zheruzalɛmu sipyii pii bɛ di ganha na yu: «Ná wɛ p'a zhaa di gbo ge, ta wee bɛ wu ɲɛ wɛ wɛ? ²⁶ Wu wii wu na yu ni sipyiiire ti bɛɛri ni tafaga ni, pu d'a tiin na wu wii. Kile ya Shɔvɔɔ wemu ɲɔmɛɛ lɔ wɛɛ mu ge, kɔnhɔ wɛɛ ɲuɲɔfɛɛ p'a giin na wee wu ɲɛ wɛ-e dɛ? ²⁷ Wɛɛ kunnii ya wɛ ná wɛ tayirige cɛ, ga na ta Shɔvɔɔ wu ba ba, wa shishiin da ba wu tayirige cɛ wɛ.»

²⁸ Na Yesu yaha wu na sipyii pu kalaa Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki kaanɲa ki ni, a wu ba jo ni fanha ni na: «Yee ya jo na yee ya nɛ cɛ, na nɛ tayirige ki bɛ cɛ gɛ? Ga yi li cɛ bɛ na nɛ ta pa nayɛ ni wɛ, na nɛ tunvɔɔ wu ɲɛ bɛ can fɔɔ. Ga yee di ya wu cɛ wɛ. ²⁹ Nɛ kunnii ya wu cɛ, bani wee ni nɛ foro. Wee w'a nɛ tun bɛ.»

³⁰ Ba Yesu ya yee jo wɛ, a p'i ganha na cogana shaa wu na. Ga wa shishiin ya ta já wu co wɛ, bani wu wo tuun wu ɲɔ bi sanha fa wɛ. ³¹ Lee bɛ na shɛɲɲɛhɛmɛɛ ya dà Yesu na. A p'i ganha na yu: «Ali Shɔvɔɔ wu ɲɛhɛ ba ba, kakanhana lekɛ w'i da bye lemu l'a ye wɛ ná wɛ wuu le na wɛ?»

Yawutuu ɲuɲɔfɛɛ p'a pii tun na pu shɛ Yesu co

³² Sipyiiire ti bi yemu yu Yesu shizhaa na ge, ba Farizhɛɛn ni saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲuɲɔfɛɛ p'a yee logo wɛ, a p'i Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki gɛdii pu tun na pu shɛ Yesu co.

³³ Ba pee ya nɔ Yesu yíri wɛ, a wu pu pye: «N'a da piye ya bɛ pye ni yi ni sanha, lee kadugo na di na da se na tunvɔɔ wu yíri.

³⁴ Ga yee na ba nɛ sha ganha yee da nɛ ɲa wɛ; bani xuu wemu ni n'a da ba bye ge, yee wa da já zhɛ wà wɛ.» ³⁵ A Yawutuu ɲuɲɔfɛɛ p'i ganha na puyɛ pyi na: «Wee tuun wu ni mii wɛ ná wɛ di giin di zhɛ na yu na wɛɛ da ga ba já wee ɲa-ɛ wɛ? Yawutuu pii p'a caaga na shɛ diin Girekii pu yíri ge, kɔnhɔ pee yíri w'a se, wu shɛ pee kalaa-i dɛ? ³⁶ Jomɔ pe w'a jo na: «Yee na ba nɛ sha ganha yee da nɛ ɲa wɛ.» ni «Nɛ na ba bye xuu wemu ni ge, yee

da já zhɛ wee xuu wu ni-i ge,» pee jomɔ pu kɔri ɲɛ dii wɛ?

Yesu ya Fɛfɛɛɛ Munaa ɲɔmɛɛ lɔ wu n'a daa fɛɛ pu mu

³⁷ Kalɛɛ li cabisana li p'a bi wii li cagbɔhɔ kiyɛ pyaa ge, ba lee ya nɔ wɛ, a Yesu di yere sipyii pu ɲahagbaa na na ganha na yu ni fanha ni na: «Waga bi ɲɛ wa na, wu pa na yíri wu ba gba. ³⁸ Wemu bu dà nɛ na, lɔhɔ kemu k'a ɲii sicuumɔ kaan ge, kee na ba fúu weefɔɔ zɔ wu ni ba gba lɔhɔ ɲɛ wɛ» ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wɛ. ³⁹ Fɛfɛɛɛ Munaa kaa Yesu bi yu mu, wu n'a daa fɛɛ pu mu na pee na ba lee ta. Wee tuun wu bi Fɛfɛɛɛ Munaa li ta li sanha gan pu mu wɛ. Bani Yesu bi sanha guri shɛ jé wu nɔɔrɔ wu ni fugba wu ni wɛ.

Yesu keree ya bɛganhara lenɛ sipyiiire ti tɛ ni, a p'i daa

⁴⁰ Ba sipyii p'a Yesu jomɔ pu logo wɛ, a pii di ganha na yu pu ni na: «Nakaara baa Kile tudunmɔ wemu kaa l'a jo ge, wee wu ɲɛ wɛ.» ⁴¹ Pii bɛ di yu: «Kile ya Shɔvɔɔ wemu ɲɔmɛɛ lɔ ge, wee wu ɲɛ wii.» Ga, a pii di jo: «Dii Shɔvɔɔ wu da já voro Galile fiige ki ni wɛ? ⁴² Kile wo Kitabu w'a yi jo na saannaa Dawuda shi ni Shɔvɔɔ wu da ba foro. Na wu na ba foro Bɛtilɛhɛmu ni, kulo lemu ni saannaa Dawuda ya wu wo canɲa ɲii li pye ge.» ⁴³ A Yesu kaa di bɛganhara lenɛ sipyiiire ti tɛ ni, a t'i daa taaya shuun. ⁴⁴ Pii funɲɔ bye pu Yesu co, ga wa shishiin ya ta já wu co wɛ.

Yawutuu ɲuɲɔfɛɛ pu wo n'a daa baara te

⁴⁵ Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki gɛdii piimu p'a bi shɛ Yesu fɛni ge, a pee di guri kari saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲuɲɔfɛɛ ni Farizhɛɛn pu yíri. A p'i pu yege na: «Naha na yee di ya ta wu co na pa-ɛ wɛ?» ⁴⁶ A p'i pu ɲɔ shɔ na: «Wɛɛ sanha wɛ ná wɛ wo jomɔ pe tuugo logo ɲa bada wɛ!» ⁴⁷ A Farizhɛɛn p'i pu pye: «Kɔnhɔ yee bɛ di ya yiyɛ yaha w'a piinɲɛ-e dɛ? ⁴⁸ Mii yee d'a li logo, kelee na li ɲa, na wɛɛ ɲuɲɔfɔɔ wa, kelee Farizhɛn wa nigin bɛ ya dà wɛ ná wɛ na wɛ? ⁴⁹ Pii sipyii pii p'a dà wu na ge, wɛ wa shishiin ya Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu cɛ wɛ, pii bɛɛri na ba gyɛɛgi!» ⁵⁰ Farizhɛn wa bɛ bye wà wu mɛgɛ ɲɛ na Nikodɛmu. Wee bi kari Yesu yíri piige

ka ni. A wee di jomɔ pu lɔ na Farizhɛɛn pu pye: ⁵¹ «Na bɛ ni wɛɛ wo saliya wu ni, ta l'a saha na kiiri kɔn sipya wa na, na ta wɛɛ ya fɛnhɛ wu yege na wu nibyii cɛ-ɛ ya?» ⁵² Ga, a p'i wee jɔ shɔ na: «Payi! Ta ma bɛ yɛɛ w'a jɛri Galile shɛn wa? Mayɛ pyaa ki bɛ ki Kile Kafila wu kalaa, ma na li jɔ wà na Kile tudunmɔ wa shishiin da ga ba foro Galile fiige ki ni wɛ.» [⁵³ Ba p'a pee jomɔ pu jo xɔ wɛ, a pu bɛɛri di yiri caaga na kari pu piyɛyɛ.

8

P'a pa ni cee wa ni Yesu yiri na dɔdɔɔɔ w'a pye

¹ A Yesu di gari Oliviyɛ faabobɔɔ ki na. ² Ayiwa, kee caɔa ki jimuguro jisɔɔɔ ki na, a Yesu di soo kari sanha Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki kaɔa ki ni. Sipyiire ti bɛɛri bi pinne wu tɔan. A wu diin na ganha na pu kalaa. ³ Na Yesu yaha wu na sipyiire ti kalaa, a saliya karamɔɔɔ ni Farizhɛɛn p'i ba ni cee wa ni wu yiri, na ba wu yereɛ sipyiire ti jahagbaa na. ⁴ A p'i Yesu pye: «Karamɔɔ, wɛɛ ya we cee we cɔ dɔdɔɔɔ na ni ná watii ni. ⁵ Na ta Kile tudunmɔ Musa wo saliya wu ni l'a ka na we cee we tuugo ya yaa ni yafiin bɛ ni, ni na kagereye taga wu wá gbo yɛ bɛ wɛ. Mu di w'a yekɛ yu lee shizhaa na wɛ?»

⁶ Kafila tufuuyo pu bi zhaan Yesu tɔan kɔnhɔ wuyɛ pyaa jɔjomɔ di wu le keɛɛ ni. Ga, a Yesu di leele, na ganha na kama kani jɛɛ ki na ni wu kabee ni. ⁷ Ba ma na jo saliya karamɔɔɔ ni Farizhɛɛn p'a nɔɔ yaha wu na na yegee wɛ, a Yesu di wu jɔɔ yirige na pu pye: «Wemu wu wa yee ni wu sanha kakuunɔ pye jɔ bada-ɛ ge, wee wu kagereɛ nizhiige ki wá wu na.» ⁸ Ba w'a yee jo wɛ, na wu jɔɔɔ sɔgi, na ganha na wu kama kani sanha jɛɛ ki na. ⁹ Piimu p'a shɛ ni cee wu ni ge, ba pee ya Yesu jomɔ pu logo wɛ, [a pu zɔɔɔ di pu jaagi]; a pu bɛɛri di ganha na foro nigin nigin na gaɔɔ, na lɔ nɔhɔɛɛ pu na, fo na shɛ yaha Yesu ni cee wu yɛ Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki kaɔa ki ni. ¹⁰ Ba Yesu ya pa wu jɔɔ yirige wɛ, wu ya ta sipya wa shishiin jɔ nige ni cee wu yɛ bɛ wɛ. A wu jo: «Mii ma jaagivɛɛ p'i jɛ wɛ? Shɛn nigin bɛ ya ta ma jɔɔ le nige-e ya?» ¹¹ A cee wu Yesu jɔ shɔ na: «Wù Karamɔɔ,

shɛn nigin bɛ wɛ.» A Yesu di jo: «Ayiwa, nɛ bɛ da ma jɔɔ le wɛ. Ta gaɔɔ, ga m'a jurumu wu jɔ yaha.»]

Yesu jɛ Kile wo kpɛɛngɛ, kemu k'a pa kɔɔ na ge

¹² Lee kadugo na a Yesu di ba jomɔ pu lɔ sanha na sipyiire ti pye: «Nɛ wu jɛ kpɛɛngɛ ke kɔɔ sipyii pu mu. Sipya wemu bu daha nɛ fɛni wee da ga jɔari nibiige ni nige wɛ. Ga wee na ba kpɛɛngɛ ta kemu k'a jii sicuumɔ kaan ge.» ¹³ A Farizhɛɛn p'i wu pye: «Muyɛ pyaa na tɛɛ na mayɛ kaa yu ya? Can jɛ mu kaa li ni wɛ.» ¹⁴ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Ali nɛyɛ pyaa jɛhɛ da nayɛ kaa yu bɛ, nɛ kafila wu jɛ can. Bani xuu wemu ni nɛ yiri ge, nɛ wee cɛ; na na tashɛɛ bɛ cɛ sanha. Ga nɛ tayirige fara nɛ tashɛɛ na, yee ya kee ka shishiin cɛ wɛ. ¹⁵ Yee kunni wa kiiri kɔn sipyii na na bɛ ni yee sipyii wo kiiri kɔngana ni. Nɛ kunni da ga kiiri kɔn sipya wa shishiin na wɛ. ¹⁶ Ali nɛ jɛhɛ da nɛ na da wa kiiri kɔn, nɛ na wu kɔn na bɛ ni Kile wo can wu ni. Bani n'a da da kiiri wu kɔn na yɛ wɛ. Nɛ To Kile wu w'a nɛ tun ge, wee wa ni nɛ ni. ¹⁷ Ayiwa, ta li ya ka yee wo saliya wu ni na sipyii shuun bu bye kaa lemu wo sɛɛri, na lee jɛ can wɛ? ¹⁸ Ayiwa, nɛ nayɛ kaa yu; nɛ To we w'a nɛ tun ge, wee bɛ ya nɛ kaa yu.» ¹⁹ A p'i Yesu pye: «Mii mu to wuyɛ pyaa di jɛ wɛ?» A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Yee ya nɛyɛ pyaa cɛ di da nɔ nɛ To wu na wɛ. Yee da bi nɛ cɛ can na, yee bi da nɛ To wu bɛ cɛ.» ²⁰ Yesu ya pe jomɔ pe jo na wu yaha wu na kalaa kaan Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki kaɔa ki ni, keshii piimu ni p'a Kile yakanya yi leni ge, pee tɔan. Sipya wa shishiin di ya ta wu cɔ wɛ, bani wu wo tuun wu bi sanha nɔ wɛ.

Yesu ya wu gari jo wu To Kile yiri

²¹ Ayiwa, a Yesu di pu pye sanha na: «Nɛ na ba gari, nɛ nigarixhɔɔ na, yee na ba nɛ shaa. Ga yee kunni na ba xhu na yee yaha yi jurumu wu ni, bani xuu wemu ni n'a da ba shɛ ge, yee wa da já zhɛ wà wɛ.» ²² Ba w'a yee jo wɛ, a Yawutuu jɔɔɔ p'i jo: «Aa! Wee tuun wu ni w'a giin wu wuyɛ gbo gɛ? W'a jo na wee na ba shɛ xuu wemu ni ge, na wɛɛ da já zhɛ wà wɛ!» ²³ A Yesu di pu pye: «Yee jɛ jɛ ke wo sipyii, ga nɛ jɛ fugba we wo. Yee jɛ kɔɔ wuu, ga nɛ jɛ kɔɔ wo-e dɛ.

²⁴ Lee wuu na ne yee pye jo yee na ba xhu yi jurumu wu ni. Nakaara baa, yi dà li na na: «Ne ne wemu ne ne ge.»* Yee bye yee di ya dà lee na we, yee na xhuu yi jurumu wu ni.» ²⁵ A p'i Yesu pye: «Wee tuun wu ni jɔgɔ mu di ne we?» A Yesu di jo: «Fo taashiine li ni ne wemu ge, ne yee jo yee mu. ²⁶ Keree nijehene wa wà, ne na já ki jo yee mu, na kiiri kɔn yee na ki wuu na. Ga wemu w'a ne tun ge, wee wu ne can we. Yemu ne logo wu mu ge, yee ne yu kɔnɔ sipyii pu mu.»

²⁷ Yawutuu pu bi ta li ce na To Kile kaa Yesu bi yu pu mu we. ²⁸ Lee wuu na a Yesu di pu pye: «Yee ba Sipya Ja yirige fugba we ni tuun wemu ni, yee na ba li ce wee tuun wu ni na «Ne ne wemu ne ne ge.» Ne kaa la shishiin pyi naye ni we, ga To Kile ya ne kalaa lemu ni ge, lee ne yu. ²⁹ We w'a ne tun ge, wee wa ni ne ni. Wu ya ta ne yaha na ye nigin we, bani le l'a dan wu ni ge, lee ne byi tuun beeri ni.» ³⁰ Ba Yesu ya pee jomɔ pu jo we, a shenehemεε di dà wu na.

Piimu pu ne Ibirayima wo nagoo puya pyaa pyaa ge

³¹ Yawutuu piimu p'a dà Yesu na ge, a Yesu di pee pye: «Jomɔ pe n'a da jo yi mu ge, yi bu pee logo, na pu koro naari, yi na ba bye ne kalaapiire can na. ³² Lee na yee da ba can ce. Wee can wu je na ba yee sho bulooro na.» ³³ A p'i Yesu pye: «Ibirayima shi shεen wεe ne, wεe ya ta bulooro pye na sipya wa shishiin be mu we. Naha na mu di yu na wεe na zhɔ bulooro na we?» ³⁴ A Yesu di pu na shɔ na: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a jurumu pyi ge, wee ne jurumu wo bulo. ³⁵ Na ta bulo ne kpɔɔn lemu na ge, wu da ga já bye lee kpɔɔn li shen ye pyaa bada we. Ga kpɔɔn fɔɔ ja w'a sii kpɔɔn li shen ye pyaa gbee. ³⁶ Kile Ja wu bu yee pye yiyε wuu, wee tuun wu ni yi na na bye yiyε wuu can can na. ³⁷ Ne li ce yee ne Ibirayima shi shεen, ga lee be na yee di ne shaa di gbo, bani yee wa ne jomɔ pu feni we. ³⁸ Ne lemu na na To wu mu ge, lee ne yu; le yee be ya ta yi to wu mu ge, lee yee be ya byi.» ³⁹ A Yawutuu p'i wu na shɔ na: «Ibirayima wu ne wεe to.» A Yesu di pu pye: «Ibirayima da bi bye yee to can can na,

yee kapyege ni Ibirayima wogo bi da bye nigin. ⁴⁰ Ga nime, can we ne ta Kile mu ge, wee ne yu yee mu, a yee di ganha na ne shaa di gbo. Ibirayima ya ta lee tuugo pye-e de! ⁴¹ Yee to w'a keree kiimu pyi ge, kee tuugo yee be ya byi.» A p'i Yesu pye: «Wεe ya ta se dɔdɔɔɔ ni-i de! To nigin wu ne wεe mu wee ne Kile.»

Piimu pu ne Shitaanni wo nagoo pu ge

⁴² A Yesu di pu pye: «Kile da bi ne yee to can na, ne kaa bi da da dan yee ni, bani wee ni ne foro. Ne ta pa naye ni-i de, ga wee w'a ne tun. ⁴³ Jomɔ pe ne yu yee mu ge, yee ya pu tashεε ce we. Naha na we? Bani y'a da gbara yi pu logo we. ⁴⁴ Bani Shitaanni wu ne yee to. Le l'a dan yee to Shitaanni ni ge, lee yee wa giin di bye. Fo taashiine ni sipyii gbovɔɔ wu ne were. Wu sanha can jo na we, bani can nigin be wa wu funɔɔ ni we. Wu ba da kafineye jo, w'a yi jo na be ni wuyε pyaa funɔɔ keree ni; bani kafinejo wu ne wii, na ne be kafineye wo to. ⁴⁵ Ga ne kunni di can yu. Lee shiin l'a yee pye yee ya daa ne na we. ⁴⁶ Jɔgɔ wu wa yee ni wemu na já li she na ne jurumu wa pye we? Ne bi can yu yee mu, naha na yee di ya dà ne na-ε we? ⁴⁷ Sipya wemu bu bye Kile sipya, wee ya Kile jomɔ nuri na gbara be pu na. Ga yee ne Kile sipyii we. Lee wuu na yee ya sɔɔ na Kile jomɔ nuri we.»

Yesu ya ye Ibirayima na

⁴⁸ A Yawutuu p'i Yesu pye: «Kanii wa wεe mu na jo Samari shen mu ne, na jinaa pu ne mu ni be.» ⁴⁹ A Yesu di pu pye: «Jina wa ne ni-i de, ga na To Kile n'a be. Yee kunni wa ne fanri. ⁵⁰ Ne ta na naye pyaa pεεne shaa-i de, ga wa wu wa ki shaa ne mu, wee shiin wu ne be kiiri kɔnvɔɔ we. ⁵¹ Can can na, n'a da yi jo yi mu, wa bu ne jomɔ pu logo, na sɔɔ pu na, weefɔɔ da ga xhu bada we.» ⁵² A Yawutuu p'i jo: «Nime kunni wεe ya li ce nakaara baa jo jinaa pu wa mu ni. Ibirayima ya xu, Kile tudunmɔɔ pusamaa be d'a xu, mu di yu na wemu bu mu jomɔ pu co, na weefɔɔ da ba xhu bada we. ⁵³ Wee tuun wu ni mu w'a ye wεe tole Ibirayima na ge? Wee ya xu, a Kile tudunmɔɔ pusamaa be di xhu. Wee tuun wu ni mu di mayε wii

* 8:24 Ekizode 3:14; Ezayi 43:10

jɔgɔ wɛ?» ⁵⁴ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Nɛ da bi naye pɛlɛ, kee pɛɛɛɛ ki bi da bye jɔnɔ baa wogo. Nɛ To Kile w'a nɛ pɛlɛ, wee wemu yee wa byi na yi Kile ge; ⁵⁵ na ta yeeyɛ pyaa ya ta wu cɛ wɛ. Nɛ w'a wu cɛ. Nɛ da bi jo nɛ wu cɛ wɛ, nɛ bɛ bi da bye yee tuugo kafinejo. Ga nɛ wu cɛ, na sɔɔ wu jomɔ pu na, na pu pyi. ⁵⁶ Yee to Ibirayima ya fundanga ta na wee na ba nɛ cana jii li ja. Ba w'a li ja wɛ, a l'i bye fundangbɔhɔ wu mu.» ⁵⁷ A Yawutuu p'i wu pye: «Ali mu sanha yee kelɛɛ kaguro (50) yɛ pyaa bɛ ta wɛ, mu di yu na mu ya Ibirayima ja ya?» ⁵⁸ A Yesu di pu pye: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, yani Ibirayima wu se ge, nɛ jɛ wemu nɛ jɛ ge.» ⁵⁹ Pee jomɔ pu wuu na, a Yawutuu p'i kagereye lɔ wu na na p'i wu wá, ga, a Yesu di beele foro Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni, na gari.

9

Yesu ya fyenna wa cuunɔ

¹ Na Yesu yaha wu na gaanji koo li ni, a wu fyenna wa ja, wu fyɛn wo na se. ² A Yesu kalaapiire t'i wu yege na: «Wù Karamɔgɔ, jaaha na we ná we d'a se fyɛn wɛ? Wu wo jurumu w'a wu pye mu laa, wu sefɛɛ wo jurumu?» ³ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Li wa wuyɛ pyaa wo jurumu wɛ, l'i wa wu sefɛɛ bɛ wo jurumu wɛ; ga l'a pye, kɔnhɔ Kile wo sefɛɛɛ t'i tiyɛ shɛ we ná we wo keree ki funnɔ ni. ⁴ Wemu w'a nɛ tun ge, li waha l'i waha wɛe ya yaa na wee wo kapyɛɛɛ ki pyi na cana kpɛɛngɛ ki yaha, ni lee bɛ wɛ, piige ki wa ma, ki ba nɔ, wa shishiin da já kapyɛɛɛ pye nige wɛ. ⁵ Na nɛ yaha kɔnɔ na naha, kpɛɛngɛ nɛ jɛ kɔnɔ sipyii mu.» ⁶ Ba Yesu ya yee jo wɛ, na wu jɔlɔhɔ wo jɔnɛ ki na, na kee taga pogoo kii yɔrɔnɔ, na kee fara fyɛn wu jii ki na. ⁷ Na wu pye na wu shɛ wu jaaha je Silowɛ lowege ki ni. (Silowɛ kɔri jɛ: «Tudunmɔ.») Ba ná w'a shɛ wu jaaha ki je wà wɛ, a wu jii k'i mugi, a wu guri kari. ⁸ Ayiwa, yanmuyɔ we ná we bi ma jɛɛri. Wu tiinjii ni wu cɛvɛɛ piimu p'a bi wu jaa wu na jɛɛɛ ki pyi taashiine li ni ge, a pee di jo: «Fyɛn we wu bi ma jɛɛɛɛ ki pyi ge, ta wee bɛ wu jɛ we wɛ?» ⁹ A pii di jo: «Wee wu wa.» A pii bɛ di jo: «Wu jɛ were wɛ, w'a foro ye wee fɛni.» Ga, a ná wuyɛ pyaa di jo: «Nɛyɛ pyaa ki jɛ kii.» ¹⁰ A p'i wu pye: «Wee tuun

wu ni a mu jii k'i bye dii na mugi wɛ?» ¹¹ A wu pu jɔ shɔ na: «Ná wemu mɛɛɛ ki jɛ Yesu ge, wee w'a puuro fara nɛ jii na, na nɛ pye na nɛ wu shɛ naye je Silowɛ lowege ki ni. Ba nɛ shɛ na jaaha ki je wà wɛ, a nɛ jii k'i mugi.» ¹² A p'i wu yege na: «Mii wu wa wɛ?» A wu jo: «Nɛ cɛ wɛ.»

Fyenna wu w'a cuunɔ ge, Farizhɛɛn p'a wu yiri na yegee

¹³ Fyenna wu w'a cuunɔ ge, p'a kari ni wee ni Farizhɛɛn pu yiri. ¹⁴ Yesu ya puuro ti fara fyɛn wu jii ki na na wu cuunɔ cana kemu ge, kee bye Yawutuu pu wo cadɛɛngɛ. ¹⁵ Lee wuu na Farizhɛɛn p'a fyɛn wu ni juunɔ ki yiri, na wu yege na dii wu jii k'a pye na mugi wɛ. A wu pu jɔ shɔ na: «Puuro w'a fara nɛ jii ki na, a nɛ shɛ na jaaha je, a nɛ jii k'i mugi.» ¹⁶ Ba w'a yee jo wɛ, a Farizhɛɛn pii di jo: «Ná wemu w'a le pye ge, wee da já voro Kile ni wɛ, bani wu ya wɛe cadɛɛngɛ ki wii yafin bɛ wɛ.» Ga, a pii bɛ di jo: «Jurumupye na já le kakanhana le la tuugo pye ya?» Yee nijoyo na, a nakaara di jé pu tɛ ni. ¹⁷ Fyɛn wu w'a cuunɔ ge, a p'i wu yege sanha na: «Ná we w'a mu jii ki mugi ge, yekɛ yi wá mu mu na yu wu shizhaa na wɛ?» A wu pu jɔ shɔ na: «Kile wo tudunmɔ wa wu jɛ wii.»

¹⁸ Ga Yawutuu jɔnɔfɛɛ pu bi ta dà yi na na we ná we fyɛn wo w'a se, a wu jii di na pa mugi wɛ. Lee wuu na a p'i wu sefɛɛ pu yiri pa, ¹⁹ na ba pu yege na: «Yee ja wu jɛ we ya? Yee na já yi jo can na na fyɛngɛɛ ni w'a se ya? Wu d'a pye dii na jaa nime wɛ?» ²⁰ A wu sefɛɛ p'i Yawutuu jɔnɔfɛɛ pu jɔ shɔ na: «Wɛe kunni ya li cɛ jo wɛe ja wu wu jɛ we, wu d'a se bɛ fyɛn. ²¹ Ga lemu l'a wu pye wu na jaa nime ge, wɛe ya lee cɛ wɛ. Sipya wemu bɛ w'a wu jii ki bɛ mugi ge, wɛe ya wee bɛ cɛ wɛ. Yi wuyɛ pyaa ki yege, wu wa nige nɔhɔcɛɛɛ wɛ, wuyɛ pyaa ki na yi jaaha jo yi mu.» ²² Yawutuu jɔnɔfɛɛ pu jii fyaara wuu na ná wu sefɛɛ p'a ye jo, bani p'a bi bɛ yi na na sipyaa sipya w'a yere li na na Shɔvɔɔ wu jɛ Yesu ge, p'i weefɔɔ tɔɔgɔ wolo pu Kile-pɛɛɛɛ puga ki keree ki ni fɛɛfɛɛ. ²³ Lee wuu na ná wu sefɛɛ p'a jo na: «Wu wa nige nɔhɔcɛɛɛ wɛ, yi wuyɛ pyaa ki yege.»

²⁴ Ayiwa, ná wu fyengerε ti t'a xɔ ge, a p'i nɔhɔ wu yiri sanha tɔɔɔnii shuun wuu li ni na wu pye: «Can jo Kile nii na, ná wemu w'a mu j̄ni ki mugi ge, wèe ya li cε na jo jurumupye wu j̄ne wii.» ²⁵ A wu pu j̄nɔ shɔ na: «Jurumupye wu j̄ne la, wu j̄ne jurumupye-e la, nε cε wε; ga kaa nigin kunni nε cε, lee j̄ne: Nε kunni bye fyen, ga nime nε w'a j̄naa, lee nε cε.» ²⁶ A p'i wu pye: «Naha wu d'a pye mu na wε? Dii wu d'a mu j̄ni ki mugi wε?» ²⁷ A ná wu pu j̄nɔ shɔ na: «Nε yee jo xɔ yee mu, ga yee ya ta dà yee na wε. Naha na yee di giin y'i yee logo sanha wε? Yee bε funyɔ yi wa y'i bye wu kalaapiire gε?» ²⁸ Ayiwa, a p'i ganha na wu shεhεle na yu: «Mu wu j̄ne we ná we wo kalaapiire; wèe kunni di j̄ne Kile tudunmɔ Musa wo kalaapiire. ²⁹ Bani wèe ya li cε jo Kile ya jo ni Kile tudunmɔ Musa ni. Ga we ná we kunni wèe ya we tayirige cε wε.» ³⁰ Fyεn wu w'a cuuɔ ge, a wee di Yawutuu j̄nuɔfεε pu j̄nɔ shɔ na: «Le j̄ne kakanhana dε, yee na yu na yee ya we tayirige cε wε, na ta wu d'a nε j̄ni mugi. ³¹ Wèe ya li cε jo Kile ya jurumupye nijoyo nuri wε, ga fo wemu bu bye Kile j̄ni fyaara sipya, na wu j̄idaan pyi, weefɔɔ nijoyo w'a nuri. ³² Fo taashiine li ni koɔ j̄nɔkɔɔnrɔ na, wa shishiin sanha logo na wa ya se fyen, a wa di wu j̄ni mugi wε. ³³ We ná we da bye wu ya foro Kile ni wε, wu bi da já yafiin bε pye wε.» ³⁴ A p'i wu j̄nɔ shɔ na: «Jurumupye mu ya sii tii se, mu di giin da wèe kalaa nime gε?» Ba p'a yee jo wε, na ná wu kɔri yeege Kile-pεεɔε puga ki ni.

Yesu ya jo na fyεnmεε pu j̄ne Farizhεen pee

³⁵ Ayiwa, Yesu ya logo na Farizhεen p'a ná wu kɔri ge; ba w'a shε j̄iri wu na wε, na jo: «Ta mu ya dà Sipya Ja wu na?» ³⁶ A ná wu wu j̄nɔ shɔ na: «Karamɔgɔna we, j̄ɔgɔ wu j̄ne wii wε? Wu shε na na, kɔnhɔ di dà wu na.» ³⁷ A Yesu di jo: «Weeye pyaa mu wa j̄naa mε wu na yu ni ma ni.» ³⁸ A ná wu jo: «Kafɔɔ, nε dà ma na.» A wu nuguro sin Yesu fεε ni na wu pεle. ³⁹ A Yesu di jo sanha: «Kiiri kaa na nε pa koɔ na, kɔnhɔ piimu ya j̄naa wε, pee di da j̄naa; piimu p'a j̄naa ge, pee di bye fyεnmεε.» ⁴⁰ Farizhεen piimu pu bye Yesu t̄aan ge, ba pee ya yee logo wε, na wu yege na: «Wèe bε pu j̄ne fyεnmεε p'a gε?» ⁴¹ A Yesu

di pu j̄nɔ shɔ na: «Yee da bi bye fyεnmεε, yee bi da jaagi wε. Ga yee d'a jo na yee wa j̄naa, lee l'a yee wo jurumu wu pye w'a kori yee j̄nuɔ ni.»

10

Yatɔɔnahama ni dubyaa pu wo talenε le

¹ Ayiwa, a Yesu di pu pye: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, sipya wemu w'a li she wu da jé yatɔɔgbaha ki kuj̄ɔɔ li ni wε, fo na sirani na duri kasɔrɔgɔ na na jin ge, wee j̄ne nagaa, na nɔhɔ na dun sipyii na. ² Ga wemu w'a jin kuj̄ɔɔ li ni ge, wee wu j̄ne yatɔɔnahama wuyε pyaa. ³ Yatɔɔgbaha ki kaseεge pyevɔɔ wu na ȳiri na gbura ki mugi wee mu. Dubyaa pu ma wee j̄nmεε con. Wee ma wu dubyaa pu bεeri nigin nigin yiri pu mεye na, na foro ni pu ni kpεenge na. ⁴ Wu bu foro ni pu ni kpεenge na, w'a doro pu jahagbaa na. Dubyaa pu bεeri nigin nigin bε na daha wu feni, bani p'a wu mujuu li cε. ⁵ Ga dubyaa pu ya d̄eri sipya watii feni wε, p'a ganha na fe na gbee bε yεre weefɔɔ j̄aha na, bani pu ya sipya watii mujuu cε wε. ⁶ Yesu ya le talenε le jo sipyii pu mu, ga pu ya ta li kɔri cε wε.»

Yesu wu j̄ne yatɔɔnaha-jemε we

⁷ A Yesu di pu pye sanha na: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, nε wu j̄ne yatɔɔgbaha ki kuj̄ɔɔ le. ⁸ Piimu bεeri p'a pa nε j̄aha na ge, pee bεeri j̄ne nagaalaa ni pii p'a dun sipyii na ge. Dubyaa pu ya ta sɔɔ na pee jomɔ logo wε. ⁹ Nε wu j̄ne kuj̄ɔɔ le. Sipyaa sipya w'a jé lee kuj̄ɔɔ li ni ge, wee na ba shɔ. Wee na da jin, na f̄oro j̄ap̄inε na. Nε na da yalige bε kaan wu mu. ¹⁰ Nagaa ya ma yafiin na, ni nagaara, ni gbuuro, ni kakara wuu na bε wε. Ga nε kunni ya pa, kɔnhɔ sipyii di j̄ni sicuumɔ nijemε ta, p'i sii pu funɔɔ j̄inε wo ta.»

¹¹ A Yesu di jo sanha na: «Nε wu j̄ne yatɔɔnaha-jemε we. Yatɔɔnaha-jemε ya wu munaa kaan wu dubyaa pu wuu na. ¹² Ga kapyebye we w'a dubyaa pu kaseεge pyi saraa na ge, wee j̄ne pu nahavɔɔ wε. Dubyaa pu bε di j̄ne wu wuu wε. Lee wuu na, ba w'a yacoɔ j̄a ki na ma wε, w'a baa na dubyaa pu yaha. Yacoɔ ki na dubyaa pii co, pusamaa na jaaga. ¹³ Kapyebye wu ma baa na dubyaa pu yaha bani wari shavɔɔ

wee jε. Dubyaa pu funzhaga jε ma bye wu ni wε. ¹⁴ Nε kunni wu jε yatɔɔnaha-jeme we. ¹⁵ Ba To Kile ya nε cε cεgana lemu na, a nε bε di wu cε cεgana lemu na wε, mu nε bε ya na wo dubyaa pu cε, a nε wo dubyaa pu bε di nε cε mu. Nε na na munaa li kan na wo dubyaa pu wuu na. ¹⁶ Dubyaa piitiilee bε pu wa nε mu piimu jε ke yatɔɔgbaha ke ni wε. Li waha l'i waha, nε yaa na pee bε kɔri pa; pu na ba nε jomɔ nuri. Pu bεeri na ba binne bye dubyagbaha nigin. Yatɔɔnahama nigin na ba bye pu juyɔ ni. ¹⁷ Lee wuu na nε kaa ya dan na To Kile ni. Bani nε na na munaa kan na xhu, kɔnhɔ di guri ba li ta sanha. ¹⁸ Sipyaa wa shishiin da ga já nε munaa karamu wolo wε. Nayε ni n'a da li kan. Se wa nε ni na li kan, se wa nε ni na li shɔ bε sanha. Yee nε To Kile ya jo nε mu.»

¹⁹ A Yawutuu p'i daa sanha Yesu jomɔ pu wuu na. ²⁰ A pu nijehemεε di jo: «Jina wu wa wu ni, lee l'a wu juyumu yirige. Naha na yee di wu jomɔ nuri wε?» ²¹ A pii bε di jo: «Eyi! Pe jε juyumoyiri-jomɔ wε dε! Dii juyumoyirine fɔɔ di da já fyεn jii mugi wε?»

Yawutuu p'a Yesu she

²² Ayiwa, Yawutuu pu wo Kile-pεεjε pugbɔhɔ ki wo kalenε lemu l'a byi, p'i li pyi na Kile-pεεjε pugbɔhɔ ki wo Dedikasi wu ge, a lee di ba nɔ Zheruzalem ni. Lee bi byi yee bεeri wiire see see wuuro tiyε pyaa tuun ni. ²³ Yesu bi jaari jaari Kile-pεεjε pugbɔhɔ ki kaana ki ni gba wa nɔhɔ ni. P'a bi wee gba wu pyi na saannaa Solomani gba. ²⁴ A Yawutuu p'i ba binne Yesu taan na wu pye: «Tuun weke ni mu di da ga ba nakaara wolo wεe zɔlɔɔ pu ni wε? Ma bi sii Shɔvɔɔ we, yi tii jo wu mu.» ²⁵ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Nε yi jo xɔ yee mu, ga yee ya dà yi na wε. Kapyegεe kiimu nε pye na To Kile mεgε na ge, kee wa li shεε na ye nε yu yee mu ge, na yee jε can. ²⁶ Lee bε na yee kunni ya giin di dà nε na wε, bani yee jε nε wo dubyaa pu ni wε. ²⁷ Nε wo dubyaa p'a nε jomɔ nuri. Nε pu cε, p'i dεri bε nε feni. ²⁸ Nε pee shɔ na jii sicuumɔ kan pu mu, jii sicuumɔ pemu da xhɔ wε. Pee da ga gyεεgi bada wε, wa shishiin di wa da já pu shɔ nε na wε. ²⁹ Nε To Kile wemu w'a pu kan nε mu ge, wee wo sefεεε t'a ye yanmuyɔ yi bεeri

wuuro na. Wa shishiin da já pu shɔ nε To Kile na wε. ³⁰ Nε ni na To Kile wu jε nigin.»

³¹ Ba Yesu ya lee jomεε li jo wε, a Yawutuu p'i nɔhɔ kagereye lɔ na p'i wu wá gbo. ³² A Yesu di pu pye: «Nε kasaanjaa nijehεjεε pye yee jii na kiimu nε ta na To Kile mu ge. Kee kapyegεe ki ni, nigin weke wuu na yee di wa giin di nε wá gbo ni kagereye ni wε?»

³³ A p'i Yesu pye: «Wεe ya giin di mu wá ni kagereye ni ma kasaanjaa ki wuu na-ε dε. Ga Kile mεkyεεgεε jomɔ pemu m'a jo ge, pee wuu na wεe ya giin di ma wá. Mu sipyitiire, mu di mayε taanna ni Kile ni.»

³⁴ A Yesu di pu pye: «Ta li ya ka Kile Kafila wu ni xuu wà ni wε na Kile ya jo: «Yee jε kileεεε wε?» ³⁵ Na ta wεe d'a li cε na lemu l'a ka Kile Kafila wu ni ge, lee wa da já jeri wε. Ayiwa, Kile ya wu jomɔ pu kan piimu mu ge, ni w'a pee yiri kileεεε, ³⁶ wee tuun wu ni Kile ya wemu jaha bulo na wu tun kɔjɔ mu ge, wee na jo na Kile Ja wee jε, jaha na yee di yu na Kile mεgε w'a gyεεgi wε? ³⁷ Nε bu da nε na To Kile kapyegεe pyi wε, wee tuun wu ni, yi ganha bu dà na na wε. ³⁸ Ga nε kapyegεe ki bye ki d'a saha ni na To Kile wu jidaan ni, ali yi jehε bye yi ya daa na na wε, yee ya yaa na dà li na na Kile ni kii kapyegεe kii ya foro; kɔnhɔ y'i li cε fiinjε na nε To Kile wu jε nε ni, nε bε di jε na To Kile wu ni.» ³⁹ A sipyii p'i ganha na wu shaa di joo sanha pee jomɔ pe wuu na, ga, a wu shɔ pu na.

⁴⁰ Yohana Batizelipye bi sipyii pu bati-zeni xuu wemu ni taashiinε li ni Zhuruden Gba wu kadugo ge, A Yesu di she diin wà. ⁴¹ A shenjehemεε di gari wu feni wà. Pee sipyii p'a bi puyε pyi na: «Yohana Batizelipye ya ta kakanhana la shishiin pye wεe mu wε. Ga yemu bεeri w'a jo we ná we shizhaa na ge, yee bεeri y'a pye can.» ⁴² A shenjehemεε di dà Yesu na wee xuu wu ni.

11

Lazari xu keree

¹ Ayiwa, ná wa bye Betani kulo li ni ni yama pa ni, wu mεgε jε na Lazari. Wu ni wu ceboroshaa shuun wu bye: Marite ni Mariyama. ² Wee Mariyama we wu bi lasikoli wu wo Kafɔɔ Yesu tɔɔyɔ na, na wu nuzhiire taga yi jɔgɔ. Wee wo ceborona

Lazari wu w'a bye ni yama pu ni. ³ A pee ceboroshaa shuun wu tuduro yaha p'a she jo Yesu mu na: «Wu Kafɔɔ, ma nanii wu ya cuunɔ wɛ de!» ⁴ Ba tee tuduro t'a nɔ Yesu na wɛ, a wu jo: «Pe yama pe ya ta nɔ wolo p'i Lazari tii gbo wɛ, ga pɛɛɛ pu da ba daha Kile mɛgɛ na. Pu na ba bye kanunɔ na pɛɛɛ taha Kile Ja wu mɛgɛ ki na.» ⁵ Marite ni Mariyama ni Lazari ni, lee bi pee taanri wu bɛɛri kaa ta li na dan Yesu ni fo xuuni. ⁶ Ba Yesu ya Lazari sicuubaara ti kaa logo mu wɛ, xuu wemu ni wu bye ge, a wu sanha di diin wà fo na ta cabyaa shuun. ⁷ Lee kadugo na a wu ba wu kalaapiire ti pye: «Yi pa wu guri she Zhude fige ki ni.» ⁸ A kalaapiire t'i wu pye: «Wù Karamɔgɔ, Yawutuu pu na bi mu shaa wee xuu wu ni p'i mu wá gbo ni kagereye ni li sanha mɔ wɛ, mu sanha di giin m'a guri m'a se wà ya?» ⁹ A Yesu di pu pye: «Ta lɛɛɛ kɛ ni shuun bɛ wu nɛ canja nii funnɔ ni wɛ? Sipya ba naari canja kpɛɛngɛ na wu da da gurunɔ wɛ, bani wu ma naa xuuni. ¹⁰ Ga sipya ba naari nibiige ni, w'a ganha na gurunɔ, bani kpɛɛngɛ nɛ ma bye wɛ.» ¹¹ Lee kadugo na a wu pu pye: «Wèe nanii Lazari w'a nmunɔɔ, ga n'a da zhe di she wu nɛ.» ¹² A kalaapiire t'i wu pye: «Wù Kafɔɔ, wu bi ta wu na nmunɔɔ yɛ, go wu na ba juunɔ gɛ.» ¹³ Yesu jomɔ pu bi li sheɛ na Lazari ya xu. Ga, a wu kalaapiire t'i ganha na giin na nmunumɔ nidiimɛ kaa w'a byi. ¹⁴ Wee tuun wu ni a Yesu di na yi fiinne jo pu mu na: «Lazari ya xu. ¹⁵ Ga nɛ pye nɛ she wà wɛ a wu xhu ge, lee ya taan nɛ ni yee wuu na. Bani lee kaa le na ba bye kanunɔ, na yee pye yee ya dà nɛ na fo xuuni. Yi yiri wù she wu yiri!» ¹⁶ Kalaapiire la mɛgɛ ki bye na Tomasi, p'i wu pyi na «Nmami.» A wee di wu kaafɛɛ pusamaa pye: «Wee tuun wu ni wù bɛ pu pinne w'à se ni wu ni, wù na zhe xhu ni wu ni wà shiizhan.»

Yesu wu nɛ nɛ sicuumɔ kanvɔɔ

¹⁷ Ayiwa, tuun wemu ni Yesu ya nɔ Betani kulo li ni ge, lee bi Lazari ta p'a wu le fo wu nixhugo k'a cabyaa shisheɛɛ ta xɔ faɲa ni. ¹⁸ Betani kulo li bi lii Zheruzalɛmu kulo li na wɛ, laraga ki bi kiloo taanri xɔ wɛ. ¹⁹ A Yawutuu ni nɛhemɛɛ di ba na pa diin Marite ni Mariyama taan, na ganha na

sɛɛgɛ tan pu na pu ceborona wu xhu wu na. ²⁰ Ba Marite ya pa Yesu kaa logo na w'a ma wɛ, a wu yiri kari di zhe jiri wu na. Ga, a Mariyama di diin deeye ni. ²¹ Ba w'a she jiri wu na wɛ, na wu pye: «Wù Kafɔɔ, mu da bi bye naha, nɛ ceborona wu bi da xhuu wɛ. ²² Ga, ali nime we bɛ ni, nɛ li cɛ sanha jo mu bu yaaga bɛɛri nɛɛri Kile mu, wu na kee kan mu mu.» ²³ A Yesu di wu pye: «Marite, ma ceborona wu na ba nɛ.» ²⁴ A Marite di wu pye: «Nɛ li cɛ jo nɛ ceborona wu na ba nɛ xuu pu nɛduun wu ni konɔ ki caxhɔgɔ ki na.» ²⁵ A Yesu di wu pye: «Nɛ w'a xuu pu nɛni, na nɛ sicuumɔ pu bɛ kaan. Sipya sipya w'a daa nɛ na ge, ali wufɔɔ nɛhe xhu bɛ, nɛ na nɛ sicuumɔ nivomɔ kan wu mu. ²⁶ Wemu di bu nɛ sicuumɔ nivomɔ pu ta, na daa nɛ na, weefɔɔ da xhuu bada wɛ. Mu wa daa yee na gɛ, Marite?» ²⁷ A Marite di jo: «Uun, wù Kafɔɔ, nɛ dà li na jo mu w'a sii pye Shɔvɔɔ we, Kile Ja we, wemu wu bi yaa wu pa konɔ ki na ge, mu wu nɛ wii.»

Yesu ya mɛɛ su Lazari kaa na

²⁸ Ayiwa, Marite ya yee jo mu ge, na guri pa deeye ni, na ba wu cuun Mariyama peele yiri, na wu pye: «Wèe Karamɔgɔ w'a pa, w'a ma yiri na ma she.» ²⁹ Ba Mariyama ya yee logo wɛ, a wu gɔn yiri, na gari tɔvuyo na Yesu yiri. ³⁰ Lee bi Yesu ta wu sanha jé kanha ki ni wɛ. Marite ya she wu nɛnɔ círi xuu wemu ni ge, wee xuu wu ni wu bye sanha. ³¹ Yawutuu piimu pu bi pa diin na sɛɛgɛ tan Mariyama na puga ki ni ge, ba pee ya wu na w'a yiri foro mu tɔvuyo na wɛ, a pu bɛ di yiri taha wu feni. Pu bi giin na w'a gaani di zhe mɛɛ suu faɲa ki na. ³² Xuu wemu ni Yesu nɛ ge, a Mariyama di she nɔ wà. Ba w'a Yesu na wɛ, na she nuguro sin wu fɛɛ ni na wu pye: «Wù Kafɔɔ, mu da bi bye naha, nɛ ceborona wu bi da xhuu wɛ.» ³³ Ba Yesu ya Mariyama na wu na mɛɛ suu wɛ, Yawutuu piimu p'a taha wu feni ge, pu bɛ di mɛheɛ suu wɛ, a lee di waha wu na fo xuuni, a wu hakili di wuregi. ³⁴ A Yesu di pu pye: «Mii y'a wu le wɛ?» A p'i wu nɔ shɔ na: «Kafɔɔ, pa ma na zhe xuu wu na.» ³⁵ A mɛɛ di shɔ Yesu yɛ pyaa bɛ na. ³⁶ Yawutuu piimu p'a wu na wu na mɛɛ li suu ge, a pee di jo: «Yi wii! we ná we kaa bi dan wu ni de!» ³⁷ Ga, a pii di jo pu ni na: «Wee wemu

w'a fyen wu ñi mugi ge, ta wu bi já Lazari be ñaha kòn wu ganha bu xhu wε?»

Yesu ya Lazari ñe yeege xu ni

³⁸ A pee jomò pe be di ñohò waha Yesu na fo na doro. Ap'i gari faña ki na. Faaga wege ki bye faña ke, a p'i kageegbòhò ka taga ki ñò tò. ³⁹ Ba p'a she ñò ki na wε, a Yesu di pu pye: «Yi kagerenε ki laha faña ki ñò na!» Gbo wu ceboroshò wemu be wu bye ni pu ni na Marite ge, a wee di Yesu pye: «Wù Kafòò, wu nugo ya karaa yaa ki ta ki na foro de, bani ñiñaa ñe wu caña shishεεε wogo faña ki ni.» ⁴⁰ A Yesu di wu pye: «Marite, ta ñe mu pye jo mu bu da mu na daa ñe na jo nime ma da Kile wo sefεεε ti ña wε?» ⁴¹ Wee tuun wu ni a p'i kagerenε ki laha faña ki ñò na. A Yesu di wu ñaha yirige fugba we ni na Kile ñεeri na: «Na To Kile, m'a na ñεεεε ki shò, n'a baraga taha ma na lee wuu na. ⁴² Ñe sii li ce jo tuun beeri ni mu ya ñe ñεεεε shuu. Ga sipyii pii p'a ñe maha me ge, pee wuu na ñe ye jo, kònho p'i dà li na na muye pyaa k'a ñe tun.» ⁴³ Ba Yesu ya yee jo wε, na mujuu wá na: «Lazari, foro naha kpεεngε ke na!» ⁴⁴ A Lazari di ñe na foro faña ki ni. Fasicoro li bi taga keye ye ni tóyò ye pò wu mu, na faxuugo ka taga ñaha ke migile. A Yesu di pu pye: «Yi fàya yi sanha laha wu na, y'i wu yaha wu da se!»

Yawutuu ñunòfεε p'a woni pye Yesu kaa na
(Macoo 26:1-5; Marika 14:1-2; Luka 22:1-2)

⁴⁵ Yawutuu piimu p'a bi pa na pa diin Mariyama ye tàan kpòn pu ni ge, le Yesu ya pye ge, ba p'a lee ña wε, a pu ñiñεεεε di dà Yesu na. ⁴⁶ Ga, a pii di gari pu ni, na she kii keree kii paari Farizhεen pu mu. ⁴⁷ Wee tuun wu ni a saraya ñaha shòonrivεε ñunòfεε ni Farizhεen p'i kiirikòon kurunò ki yiri na jo: «Leke wèe di da bye nime wε? Bani we ná we, kakanhañaa ñiñεεεε w'a byi l'a toro!» ⁴⁸ Wèe di bu sii we yaha wu na kii pyi le pyegana le na, sipyii pu beeri pu da ba dà wu na. Lee di bu bye be, Orome sòròsii pu na ba wù Kile-pεεεε pugbòhò ki ja, na ki kyεεgi, na wù shi wu be kyεεgi!» ⁴⁹ Ná wa bye pu ni wee mεεε ñe na Kayife, wee wu bye saraya ñaha shòonrivεε wo ñunòfεεgbo we lee yee le. A wee di pu pye: «Yee kunni

ya keree ñaha ceni wε! ⁵⁰ Ta yee ya li ce na jo l'a pòrò yee mu na shen nigin wu xu sipyii pu beeri wuu na, kònho wèe shi wu beeri di shò wε?» ⁵¹ Ayiwa, Kayife bi ta pe jomò pe ta wuyε ni na jo wε. Ga ma na jo w'a pye lee yee le saraya ñaha shòonrivεε wo ñunòfεεgbo wu ge, lee funnò ni Kile ya pe jomò pe tirige wu funnò ni w'a jo me na Yesu w'a yaa wu xu Izirayeli shεen pu beeri wuu na. ⁵² Ga wu bi da ba xhu Izirayeli shεen ye nigin wuu na wε. Kile wo sipyii piimu beeri p'a caaga konò ke beeri na ge, wu na ba xhu kònho wu pee beeri pinne wu pu pye nigin. ⁵³ A Yawutuu ñunòfεε p'i li she kee caña kiyε pyaa na p'a yaa na Yesu gbo. ⁵⁴ A Yesu di bye wu ya sòò w'a ñaari nige Yawutuu pu te ni ni sipyiiire ti ni wε. A wu yiri wee xuu wu ni, na gari kulo la ni siponò ki kabanugo ki na. Lee kulo li mεεε ki bye na Efrayimu. A wu ni wu kalaapiire t'i she diin wà. ⁵⁵ Lee bi Yawutuu pu wo Nuwuuro ti wo Kalene li ta l'a tεεεε. A fiige ki sipyii ñiñεεεε di digi na pa Zheruzalemu ni na ta kalene li sanha ñò wε, kònho p'i ba puyε pye fεεfεε na be ni pu wo kalεεε ki ni. ⁵⁶ A sipyii p'i ganha na Yesu shaa. A p'i she puyε pinne Kile-pεεεε pugbòhò ki kaanja ki ni, na ganha na puyε yegee na: «Eε, y'i wa dii wε? Wu w'a ma kalene li ni-i gε?» ⁵⁷ Lee bi saraya ñaha shòonrivεε ñunòfεε ni Farizhεen pu ta p'a yi jo sipyii pu mu na wa beeri ba Yesu sanha ce, na wu she yi jo pee mu, kònho p'i she wu co.

12

Mariyama ya lasikoli wo Yesu tóyò na
(Macoo 26:6-13; Marika 14:3-9)

¹ Ayiwa, cabyaa gbaara wu bi kori Yawutuu wo Nuwuuro ti wo Kalene l'i ñò, a Yesu di gari Betani ni. Lazari wemu nixhugo Yesu bi ñe ge, wee wu bye lee kulo li ni. ² A p'i yalige ka yàa wà lee kulo li ni Yesu mu. Marite wu bi kee yalige ki keree shòonri. Sipyii piimu pu bye na li ni Yesu ni ge, Lazari be di ñe pee ni. ³ Wee tuun wu ni a Mariyama di pu yaha pu na li, na she lasikoli gbuu la lò, lemu mεεε ki ñe na naari ge, li pεεεε be d'a waha. A wu ba wee lasikoli wu wo Yesu tóyò na; na xhò na wu nuzhiire taga tóyò yi tuu tuu. Wee lasikoli

wu bi litiri taaga xɔ. A wu nugo k'i puga ki beeri círi. ⁴ Yesu kalaapire la mεge ki bye na Zhuda Isikariyɔti, wee wu bi da ba Yesu le keɛ ni, a wee di jo: ⁵ «Naha na we lasikoli we di ya ta peɛ kabɔfoɔ keɛ shishεε ni kaguro (w 45.000) shishiin, na wee kan funmɔ fεε mu-i wε?» ⁶ Zhudasi bi ta ye jo funmɔ fεε wo nɔnaara wuu na-ε de, ga nagaa wu bye wii. Wee mu wari keshi wu bye. Wari we pu bi leni wu ni ge, wu bi ma wee wo. ⁷ Ga, a Yesu di wu pye: «Yi laha wu na! Caɔa ke p'a da ba na le faɔa ni ge, kee caɔa ke wuu na wu wa ni we lasikoli we ni. ⁸ Bani funmɔ fεε na ba bye ni yee ni tuun beeri ni, ga nε wa da ba bye ni yee ni tuun beeri ni naha wε.»

Saraya naha shɔnrivεε nɔɔfεε p'a jo na pee da Lazari gbo

⁹ Ayiwa, ba Yawutuu p'a pa logo na Yesu wa Betani ni wε, a pu niɛhemεε di gari wà. Pu bi gaanɔ wà Yesu ye nigin wuu na wε, ga w'a Lazari wemu nε na yeege xu ni ge, wee be taɔaga ni p'a bi se. ¹⁰ Ba Saraya naha shɔnrivεε nɔɔfεε p'a yee logo wε, na jo na ni li wa mu, na pee da Lazari be gbo. ¹¹ Bani Yawutuu niɛhemεε pu bi guroo pu feni na ma na daa Yesu na Lazari wuu na.

Yesu ya jé Zheruzalemu ni ba saan nε wε (Macoo 21:1-11; Marika 11:1-11; Luka 19:28-40)

¹² Ayiwa, kee caɔa ki nimuguro, sipyiɛhεnε lemu li bi pa Zheruzalemu ni Nuwuuro Kalenε li ni ge, a pee di yi logo na Yesu wa koo na na se Zheruzalemu ni. ¹³ A p'i fεnhεgeye kɔn, na foro na gaanɔ di zhe Yesu círi ni yee ni. A p'i ganha na xhuulo na yu na:

«Hosana! W'à Kile sɔni!

We w'a ma mε Kafɔɔ mεge na ge,
Izirayeli wo saan wu nε wii,

duba w'a byi wee mu!»*

¹⁴ Lee bi Yesu ta w'a kafabige ka ta na dugi kee na ma na jo ba l'a ka Kile wo Kitabu wu ni wε na:

¹⁵ «Siyɔn kulo, ma ganha bu fya wε!

Wii, ma saan wu wa ma;
kafabige na w'a dugi tiin.»*

* 12:13 Zaburuu 118:26 * 12:15 Zakari 9:9

¹⁶ Kalaapiire ti bi ta kii keree kii naha ce wee tuun wuyε pyaa ni wε. Ga ba Yesu ya pa nε na foro xu ni, na jé Kile wo nɔɔrɔ wu ni wε, a pu funyɔ di na to na Yesu shizhaa jomɔ pu bye Kile Kafila we, lee shiin p'i bi pye be wu na.

¹⁷ Sipyii piimu beeri pu bye ni Yesu ni a wu Lazari yiri yeege faɔa ki ni, na wu nε na yeege xu ni ge, pee bi kii keree kii naha yu sipyii pu mu. ¹⁸ Yesu ya le kakanhana le pye, a sipyii p'i li kaa logo, lee wuu na be p'a bi foro na she wu nɔɔrɔ círi. ¹⁹ Wee tuun wu ni a Farizhεen p'i ganha na puyε pyi: «Go yiyε pyaa nii wa li ni ge, yee da já yafin be na wε; bani sipyii pu beeri p'a taha wu na.»

Girékii pii ya Yesu shaa p'i jo ni wu ni

²⁰ Sipyii piimu pu bi pa kalenε li ni Zheruzalemu ni di ba Kile peɛ ge, Girékii piimu pu bi jé Yawutuu pu wo koo li ni ge, pee p'a be bye pii sipyii pii ni. ²¹ A pee Girékii p'i fulo Filipe na, na jo ni wee ni. Filipe bi bye Betisayida shen, Galile fiige ki ni. A p'i wu pye: «Nanii, wu funyɔ ki wa wu Yesu na, wu jo ni wu ni.» ²² A Filipe di gari na she yee naha jo Andire mu, a pu shuun wu beeri di na pinne kari na she yi jo Yesu mu. ²³ A Yesu di pu pye: «Kile na ba peɛnε taha Sipyia Ja wu na tuun wemu ni ge, wee tuun wu w'a nɔ nimε. ²⁴ Can can na, n'a da yi jo yi mu, shinma pile bye l'i ya le niɛ ni l'i fɔnhɔ wε, li ye li da gori, ga li bu le niɛ ni na fɔnhɔ, wee tuun wu ni l'a fin, na nagoo niɛhemεε pye. ²⁵ Sipyia wemu munaa kaa l'a dan wu ni ke koɔ ke na ge, wee na ba buun li ni niga na. Ga sipyia wemu munaa kaa l'a pen wu mu ke koɔ ke na ge, weefɔɔ w'a li gbegele yaha nii sicuumɔ nixhɔbaama kaa na. ²⁶ Sipyaa sipyia w'a giin wu da kapyenεε pyi nε mu ge, w'a yaa wu taha na feni. Bani xuu wemu ni nε nε ge, nε kapyebye wu be na ba bye wà. Sipyia wemu ba kapyenεε pyi nε mu, nε To Kile na ba weefɔɔ peɛ.»

Yesu ya wu xhu jo

²⁷ «Nime we ni, nε zɔ we beeri w'a wuregi. Dii n'a da jo wε? Di jo Kile wu na tanha we tuun we wo kanhama pu na laa? N'a da já yee jo wε, bani we tuun we wo kanhama

pu wuu na ne pa konɔ na.» ²⁸ A Yesu di jo sanha na: «Na To Kile, ma meɛe ki peɛe!» Ba w'a yee jo we, a mujuu la di foro fugba we ni na: «Ne ki peɛe na xɔ, di wa da ba la fara sanha ki peɛe ki na.» ²⁹ Sipyiire te ti bye wà na le mujuu le logo ge, a pee di jo: «Kile w'a tin mɛ!» A pii be di jo: «Mɛɛke wa w'a pa jo ni wu ni!» ³⁰ Ga, a Yesu di pu pye: «Le mujuu le ya ta foro ne wuu na we, ga yee wuu na l'a foro. ³¹ Nime kiiri w'a da ba gɔn ke konɔ ke wo sefɛɛɛ ti na. Nime ke konɔ ke wo juɔɔfɔɔ wu wa da ba gɔri wá. ³² Sipyii pu ba ne yirige na laha jinɛ ke na tuun wemu ni, ne na ba sipyii beeri yiri na pa naye mu.» ³³ Xugana lemu na Yesu bi da ba xhu ge, lee xugana le w'a zheɛ pe jomɔ pe funɔ ni. ³⁴ A sipyiiire t'i wu jɔ shɔ na: «L'a ka Kile wo saliya wu ni na Shɔvɔɔ wu da ba xhu bada we. Mu di yu dii na li waha l'i waha, na sipyii na ba Sipya Ja wu yirige na laha jinɛ ke na we? Wee tuun wu ni, weke di je wee Sipya Ja wu we?» ³⁵ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Kpeɛngɛ ki wa sanha yee te ni, ga jɛri ye k'a da bye. Na kpeɛngɛ ki yaha yi te ni, y'a jaari ki na kɔnhɔ nibiige ki ganha bu ba yi fo di joo we; bani sipya wemu ba jaari nibiige ni, wee ya wu tashɛɛ ceni we. ³⁶ Na kpeɛngɛ ki yaha yi te ni, y'a daa ki na kɔnhɔ yiye pyaa be di ba bye kpeɛngɛ nagoo.» Ba Yesu ya pee jo we, na laha pu taan, na she lara xuu wa ni.

Yawutuu ya dà Yesu na we

³⁷ Ayiwa, na Yesu yaha w'a sii kakanhaɔa niɛheɛɛ pye Yawutuu pu jii na. Ali pu ya dà wu na lee be na we. ³⁸ Lee ya pye mu kɔnhɔ Kile tudunmɔɔ Ezayi bi jomɔ pemu jo ge, pee jɔ di fa na:

«Kafɔɔ, wèe ya kafila wemu wo yeɛɛ pye ge,
weke wu d'a dà wee na we?
Weke wu d'a Kafɔɔ wo sefɛɛɛ ti ce
we?»*

³⁹ Lemu be l'a bi pu pye pu bi da ga já dà Yesu na sanha we ge, lee li wa me na jo Kile tudunmɔɔ Ezayi ya jo sanha na:

⁴⁰ «Kile ya pu pye fyɛnmɛɛ na pu fungɔnyɔ
tɔ,
kɔnhɔ pu jii ki ganha ba naa we,
pu fungɔnyɔ ganha bu yi ce we.

* 12:38 Ezayi 53:1 * 12:40 Ezayi 6:10

Lee funɔ ni pu da ba ne mu,
kɔnhɔ ne pu cuunɔ we.»*

⁴¹ Kile tudunmɔɔ Ezayi ya yee jo bani Yesu wo nɔɔɔ wu bi she wu na, a wu ye jo wu shizhaa na. ⁴² Ali lee be na Yawutuu juɔɔfɛɛ pu niɛheɛɛ pu bi dà Yesu na, ga Farizheɛn pu wuu na, pu ya sɔɔ na puyɛ yeege kpeɛngɛ na we, kɔnhɔ pu ganha bu pu niɛ kɔn wolo Kile-peɛe puga ki wo sipyii pu ni we. ⁴³ Bani sipyii na pu peɛe, lee li bi dan pu ni na toro Kile w'a pu peɛe na.

Yesu jomɔ pu na ba kiiri kɔn sipyii na

⁴⁴ Caɔa ka Yesu ya pa sii jo fanha na na: «Sipya wemu bu dà ne na, wu ya ta dà ne ye nigin na we, ga wemu w'a ne tun ge, wee be na w'a dà. ⁴⁵ Sipya wemu bu ne ja, we w'a ne tun ge, wee be w'a ja. ⁴⁶ Ne je ba kpeɛngɛ je we, ne pa konɔ puga ni, kɔnhɔ sipyaa sipya w'a dà ne na ge, weefɔɔ ganha ba jaari nibiige ni nige we? ⁴⁷ Wa bu ne jomɔ logo, wu ya pu koro jaari we, n'a da kiiri kɔn wufɔɔ na we. Bani ne ta pa di ba kiiri kɔn konɔ sipyii na we, ga ne pa di ba pu juɔɔ wolo. ⁴⁸ Sipya wemu bu zhe ne ni, w'i ya sɔɔ na ne jomɔ logo we, weefɔɔ ya kiiri kɔnvɔɔ ta xɔ wuyɛ na. Ne jomɔ pemu jo ge, pee pu da ba kiiri kɔn wufɔɔ na konɔ caxhɔɔ. ⁴⁹ Bani ne ta pe jomɔ pe ta naye ni na jo we. Ga ne To Kile wu w'a ne tun ge, wee w'a ne wo nijoyo yi beeri she ne na. ⁵⁰ Ne d'a li ce be na jo jomɔ pe w'a yu ge, pee pu wa jii sicuumɔ niɛhɔbaama kaan sipya mu. Ba To Kile ya pu she na da ne na we, mu ne w'a pu yu na dani.»

13

Yesu ya wu kalaapiire ti tɔɔyɔ je

¹ Ayiwa, caɔa nigin wu bi kori Yawutuu wo Nuwuuro ti wo Kalene l'i nɔ. Yesu bi li ce na wee foroduun w'a nɔ xɔ konɔ puga na se wu To Kile yiri. Sipyii pii pu bi dà wu na ge, pee kaa bi dan wu ni; a pu kaa di sii taan wu ni fo na doro. ² Yesu ni wu kalaapiire ti bye na pu piige yalige li, lee bi Shitaanni ta w'a she fungɔngɔ ka tirige Zhuda Isikariyɔti zɔ na, Simɔ ja we, na wu Yesu le keɛɛ ni. ³ Yesu bi li ce be na Kile ya sefɛɛɛ ti beeri kan wee mu. Wu bi li ce na Kile ni wee ya

foro, wee di wa da ba guri gari be Kile mu. ⁴ Ayiwa, a Yesu di yiri yalige ki nunjo ni na wu fadegbaho wolo yaha, na faha ka lo na kee taga wuyε po niε ke ni. ⁵ Lee kadugo na a wu loho le yaaga ka ni, na ganha na wu kalaapiire ti tooyo jii nigin nigin na; faha ke w'a taga wuyε po ge, na kee taga na yi turi.

⁶ A wu ba she no Simo Pyeri na, a Pyeri di wu pye: «Wu Kafo, mu w'a da na ne tooyo je ya?» ⁷ A Yesu di wu pye: «Le ne byi me ge, mu wa da li kori ce nime we, ga kadugo yiri ma na ba li kori ce.» ⁸ A Pyeri di wu pye: «Ne kunni wa da gbara mu wu na tooyo je bada we.» A Yesu di wu pye: «Mu bye mu di ya yere ne ma tooyo je we, mu niε wa da bye ni ne ni kaa la shishiin ni we.» ⁹ A Pyeri di jo: «Wee tuun wu ni Kafo, ma ganha bu da na tooyo ye ye na we, ga na keye ye ni na nunjo ke be je.» ¹⁰ A Yesu di wu pye: «Sipya wemu w'a wuu ge, wee kawuuno nunjo je nige wee tuun we ninumo ni we, bani wu beeri wu ma bye fefee; ga wu kunni na ja wu tooyo je. Yee be pu wa fefee, ga yee beeri be we de!» ¹¹ Kalaapire le li bi da ba Yesu le keje ni ge, wu bi lee ce, lee wuu na w'a jo na pu beeri ya ta pye fefee we.

¹² Ba Yesu ya pu tooyo yi je xo we, na wu fadegbaho ki lo le, na she diin wu tateenge ni. A wu wu kalaapiire ti pye: «Kaa le ne pye me yee na ge, yee ya li kori ce ya?» ¹³ Yee wa ne pyi: «Wu Karamo» kelee «Wu Kafo.» L'a saha, bani wee ne je. ¹⁴ Ayiwa, ne wemu wu je yee Karamo ni yee Kafo ge, ne bi yee tooyo je, wee tuun wu ni yee be ya yaa na yiye tooyo jii lee jegana li na. ¹⁵ Ne le pye na she yee na. Ne li pye pyegana lemu na ge, yi be di da li pyi yiye na lee pyegana li na. ¹⁶ Can can na, n'a da yi jo yi mu, kapyebye ya pele wu nunjofa na we; tudunmo be di ya pele wu tunvoo na we. ¹⁷ Yi wa li naha ce nime, yi ba li pyi, yi na ba bye duba nagoo.

¹⁸ «Di wa ta na yi beeri kaa pyi-i de, ne piimu shonri ge, ne w'a pee ce. Ga Kile tudunmo p'a yemu jo Kitabu wu ni ge, fo yee jo bu fa na: «Wemu wu wa li ni ne ni ge, wee w'a ne pye wu pen.»* ¹⁹ N'a yi yu na yeri yi mu nime, yani li pyeduun wu pa no ge, kono li ba ba bye, yi li ce na: «Ne je wemu ne ge.» ²⁰ Can can na, n'a da yi jo yi

mu, sipyaa sipya w'a ne tudunmo wa beeri co na jo ge, neye pyaa m'a co na jo; wemu di bu ne co na jo, we w'a ne tun ge, weefoo m'a co na jo.»

Yesu ya jo na Zhudasi na ba wee naha yaha

(Macoo 26:20-25; Marika 14:17-21; Luka 22:21-23)

²¹ Ba Yesu ya yee jo xo we, a wu hakili wu wuregi fo xuuni. A wu yi finne jo pu mu na: «Can na n'a da yi jo yi mu, wa na ba ne le keje ni yee ni.» ²² Ba w'a yee jo we, a wu kalaapiire t'i ganha na puyε wii, pu ya ce shen nigin weke kaa w'a byi pu ni we. ²³ Yesu kalaapire la bye wa, lee kaa bi dan wu ni fo xuuni, lee bi tiin na sogi wu na. ²⁴ A Simo Pyeri di keje ka lee kalaapire li mu na wu Yesu yege wee sipya we keree na. ²⁵ A wee di wu naha jeri Yesu yiri, na fulo wu na, na wu pye: «Wu Kafo, wee je weke we?» ²⁶ A Yesu di wu pye: «Wemu mu n'a da ba buuri we niε di gan ge, wee wu wa.» A wu buuri wa lo na wu niε na kan Simo Isikariyoti ja Zhudasi mu. ²⁷ Buuri w'a kan ye Zhudasi mu, a Shitaanni di ba diin wu zo na. A Yesu di wu pye: «Le m'a giin di bye ge, fyaala li pye.» ²⁸ Ga sipyii piimu beeri pu bi li ni Yesu ni ge, wa shishiin ya ce pu ni leke na w'a yee jo ni Zhudasi ni we. ²⁹ Zhudasi wu bi bye pu wari yahavoo, a pii di ganha na giin na Yesu w'a wu pyi na wu she yanmuyo ya sho, wu ba Nuwuuro Kalene li yalige ki gbegele ni yee ni; kelee na wu she funmo fee pii kan. ³⁰ Ba Zhudasi ya buuri wu li ye we, na yiri foro kpεεngε ki na. Lee bi piige ki ta k'a wo.

Yesu ya nomete nivono la jo wu kalaapiire ti mu

³¹ Ayiwa ba Zhuda Isikariyoti ya foro we, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Nime kunni, sipyii pu beeri p'a da ba Sipya Ja wu wo sefere ti ce. Wee w'a da ba sipyii pu beeri pye p'a Kile be wo sefere ti ce. [³² Ba ni wee na ba sipyii beeri pye p'a Kile wo sefere ti ce,] Kile ye pyaa be na ba sipyii pye p'a Sipya Ja wu wo sefere ti ce, lee w'a da mo l'i bye we. ³³ Na nagoo, n'a da ja gori yaha ni yee ni di mo nige we. Yee na ba ne xuu shaa, ga ne yemu jo Yawutuu nunjofee pu mu ge,

* 13:18 Zaburuu 41:9

yee ninuyɔ n'a da jo yi be mu jo ne na ba she xuu wemu ni ge, yee wa da já zhe wà wε. ³⁴ Lee wuu na nɔmεε nivonɔ n'a da jo yi mu, yi taan yiyε mu. Yee ya taan ne mu taangana lemu na ge, y'a yaa yi taan yiyε mu lee taangana li na. ³⁵ Taan nεεge bu bye yee tε ni, sipyii beeri na ba li cε lee na na yee nε ne wo kalaapiire.»

Yesu ya jo na Pyεeri na ba foro wee kaa tãan

(Macoo 26:31-35; Marika 14:27-31; Luka 22:31-34)

³⁶ A Simɔ Pyεeri di Yesu yege na: «Wù Kafɔɔ, wee tuun wu ni mu di wa se mii wε.» A Yesu di wu pye: «Xuu wemu ni ne se ge, mu wa da já binne zhe wà ni ne ni nime wε; ga caɲa ka wa ma, ma na ba she ne yiri.» ³⁷ A Pyεeri di wu pye: «Wù Kafɔɔ, naha na ne da já binne ni mu ni-i wε? Ali ne na zɔɔ na na munaa li kan, na xhu be mu wuu na.» ³⁸ A Yesu di wu pye: «Can na mu na zɔɔ na ma munaa li kan, na xhu ne wuu na ya? Can can na, n'a da yi jo ma mu, yani xhupoo wu pa mεε su ge, mu na ba foro ne kaa tãan tɔɔnii taanri.»

14

Yesu ya jo na wee wu nε koo le na se Kile yiri

¹ Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Yi funyɔ ganha bu da ben wε. Y'a daa Kile na, yi da daa ne be na. ² Tatiinyε nijnεheyε yi wa ne To Kile mu, yee da bye yi nε can wε, ne bi da ga yee pye jo n'a da zhe tatiinyε yàa yi mu wε. ³ Ne ba she tatiinyε yi yàa xɔ tuun wemu ni, n'a da guri ba na ba yee lɔ, ne wa xuu wemu ni ge, kɔnhɔ yi be di she bye wà. ⁴ Xuu wemu ni ne w'a gaanji ge, yee wa lee koo li cε xɔ.» ⁵ A Tomasi di wu pye: «Wù Kafɔɔ, xuu wemu ni mu wa se ge, wèe ya wee xuu wuyε pyaa cε wε, wèe na bye dii na lee koo li cε wε?» ⁶ A Yesu di wu pye: «Ne wu nε koo le, ni can we, ni nii sicuumɔ fɔɔ we. Sipyaa sipya wu nε wu ya toro ne yiri wε ge, weefɔɔ da nɔ To Kile na wε. ⁷ Yee bi ta yee ya ne cε, yee na ba ne To Kile wu be cε; yee d'a wu cε xɔ nime do, na wu na be.» ⁸ A Filipe di wu pye: «Wù Kafɔɔ, To Kile wu she wù na, lee na wèe yaa.» ⁹ A Yesu di wu pye: «Filipe, nijaa shi kaa ya ne yaha ni yee ni

shiizhan wε, mu di sanha ne cε-ε ya Filipe? Sipya wemu w'a ne na ge, To Kile w'a na. Mu di yu dii na ne wu To Kile she yi na wε?

¹⁰ Wee tuun wu ni mu ya dà li na na ne wu nε ni To Kile ni nigin; To Kile be di nε ni nigin wε ge? Jomɔ pe ne yu mε yee mu ge, ne pu taa nayε ni wε; ga ne To Kile we wu wa ni ne ni ge, wee w'a wu nidaan keree pyi.

¹¹ Yi dà na na! Ne ni na To wu beeri wu nε nigin; ne To wu be ni ne ni, wèe beeri pu nε nigin. Lee bu bye l'i wa yi yaa wε, kapyege kiimu n'a byi yi nii na ge, yi dà na na kee wuu na. ¹² Can can na, n'a da yi jo yi mu, sipya wemu bu dà ne na, keree kiimu beeri ne byi ge, wu na ba kee tuugo pyi. Wufɔɔ na ba keree kii pyi be kiimu ya pεε ne wogoo ki na ge, bani ne wa gaanji na To Kile wu yiri.

¹³ Yi ba yaaga tuugo beeri nεeri Kile mu wee tuun wu ni ne mεge na, ne na kee kan yi mu; kɔnhɔ Jafɔɔ wu To Kile wu wo sefεεε ti she.

¹⁴ Yi bu yaaga tuugo beeri nεeri ne mεge na, ne na kee kan yi mu.»

Yesu ya Fεfεεε Munaa nɔmεε lɔ n'a daa fεε pu mu

¹⁵ «Ne bu da ne kaa ya dan yi ni can can na, ne nɔmεhεε kiimu jo yi mu ge, yi na da ki koro naari. ¹⁶ Ne na ba na To Kile wu nεeri wu Tεgeɔɔ watii kan yi mu, kɔnhɔ wee di ba bye ni yi ni gbee. ¹⁷ Wee nε Fεfεεε Munaa lemu l'a Kile wo can wu sheε sipyii pu na ge. Kɔnɔ ke sipyii wa da já wee ta wε, bani pu wa wu naa wε, p'i wa wu cε be wε. Ga yee kunni d'a wu cε, bani wu wa ni yee ni, wu na ba bye yee zɔɔɔ pu na. ¹⁸ N'a da ga yi yaha ba cirimεε nε wε. Ne na ba she guri ba yi mu sanha. ¹⁹ Jεri bu bye ke kɔnɔ ke sipyii na wii vɔɔ ne ni. Ga yee kunni na ba ne na, bani ne nε niiifεεε ni, lee wuu na yee be na ba bye niiifεεε ni. ²⁰ Kee caɲa ki ba nɔ, yee na ba li cε na ne ni na To wu ni, na wèe beeri pu nε nigin; yee ni ne be di nε nigin, ne be ni yee beeri be di nε nigin. ²¹ Sipya wemu ba ne jomɔ nuri na pu koro naari, weefɔɔ ni ne kaa ya dan can can na. Ne kaa ba dan sipya wemu ni, weefɔɔ kaa na da dan To Kile be ni; wu kaa na da dan ne be ni, ne na ganha na nayε sheε wu na.» ²² Yesu kalaapire la be mεge ki bye na Zhuda, (wee ni Zhuda Isikariyɔti wa nigin wε.) A wee di wu yege na: «Wù Kafɔɔ, naha na mu di

da ba maye she wèe na, mu di da maye she konɔ ki sipyii pusamaa na-ε we?» ²³ A Yesu di wu pye: «Nε ba dan sipya wemu ni, jomɔ pemu nε jo ge, wufɔɔ na da pee koro ɲaari. Lee funɲɔ ni, weefɔɔ na da dan nε To Kile be ni. Nε ni na To Kile na ba ba weefɔɔ mu na ba bye ni wu ni. ²⁴ Nε bu bye nε ya dan sipya wemu ni we, wee da da nε jomɔ pu be koro ɲaari we. Jomɔ pe nε di wa yu yee mu ge, pee ya foro nεye pyaa ni we, ga nε tunvɔɔ To Kile ni p'a yiri.

²⁵ «Na nε yaha ni yee ni shiizhan nime, nε ye beeri jo yee mu. ²⁶ To Kile na ba Fεfεere Munaa lemu kan yee mu nε mege na l'i bye yee Tεgeɛvɔɔ ge, lee na ba yee kalaa keree beeri ni. Nε keree kiimu beeri jo yee mu ge, li na ba yi funyɔ tirige kee beeri na. ²⁷ N'a da loɲine kan yi mu. Loɲine le li wa nε ni ge, lee tuugo n'a da ba gan yi mu. Ga n'a da li kan ke konɔ ke wuu li kangana na we. Yi ganha bu fyaara yaha yi zɔɔɔ pu na we, yi ganha bu yi hakilee pu be yirige we. ²⁸ Nε yi jo xɔ yi mu jo: «Nε gaanji, ga n'a da zhe guri ba yi mu sanha.» Nε bu da nε na dan yee ni, nε na se To Kile yiri, lee ya yaa li pye yee mu fundanga. Bani To Kile ya pele nε na. ²⁹ Ayiwa, nε kii keree kii jo yi mu nime, yani ki pyeduun wu pa nɔ ge, kɔnhɔ ki pyeduun ba nɔ, y'i dā na jomɔ pu na. ³⁰ N'a da já jo di mɔ nige ni yi ni we, bani ke konɔ ke wo ɲunɔfɔɔ wu w'a ma. Wu se wa nε na kaa la shishiin na we. ³¹ Ga konɔ sipyii beeri ya yaa pu li ce na nε To Kile ya dan nε ni, keree kii w'a yu nε mu ge, nε di kee be pyi.» Ba Yesu ya yee jo xɔ we, na jo: «Yi yiri wu da se, wu laha naha!»

15

Yesu nε ερεzen tige can can wogo

¹ Ayiwa Yesu ya jo na: «Nε nε ερεzen tige can can wogo, nε To Kile di nε ki faapyevɔɔ. ² Geɲε beeri k'a foro nε na, k'i ya nagoo pyi we, wu na kee kɔn. Ga geɲε beeri k'a foro nε na na nagoo pyi ge, wu na ba kee yiile, kɔnhɔ ki da nagoo niɲehemεε pyi na toro taashiine li taan. ³ Nε kalaa wemu kan na xɔ yee mu ge, wee kalaa w'a yee pye fεfεε. ⁴ Yi kori yaha nε wo kariɲεεge ki ni, nε be na gori yaha ni yi ni kariɲεεge ni. Ba ερεzen geɲε nε me we, ki da já nagoo pye kiyε mu

ni ki ya kori yaha tige ki ceefuu li na we, mu yee be nε. Yee bye yee di ya kori yaha nε wo kariɲεεge ki ni we, yee da já nagoo pye piimu kaa na daan Kile ni we.

⁵ «Nε wu nε ερεzen tige ke, yee di nε geye ye. Sipya wemu w'a kori yaha nε wo kariɲεεge ki ni, a nε be di gori yaha kariɲεεge ni ni wufɔɔ ni ge, weefɔɔ wu da já nagoo niɲehemεε pye. Bani nε bye nε nε ni yee ni we, yee da já yafin be pye Kile mu we. ⁶ Sipya wemu bu bye wu ya sɔɔ na gori yaha nε wo kariɲεεge ki ni we, wee na ba wá kpeenge na. Wu na ba bye ba ερεzen geɲε nε we, p'a kemu kɔn na laha tige ki na ge, k'a waha. Yee gewayaya yi na ba binne na yi le na ni, y'a sogi. ⁷ Yi bu gori yaha nε wo kariɲεεge ki ni, a nε jomɔ be di gori yaha yi funyɔ ni, yaaga beeri kaa li nε yi na ge, yi ki ɲεeri, kee na gan yi mu. ⁸ Yee bu nagoo niɲehemεε pye, lee l'ali shεε na yee nε nε wo kalaapiire, lee shiin l'i wa Kile mege pele. ⁹ Nε taan na To Kile mu taangana lemu na ge, lee taangana le ninunɔ na yee be ya taan nε mu. Lee na nime, yi kori yaha nε wo taanɲεεge ki ni. ¹⁰ Yi ba nε wo ɲɔmεεjogoo ki conɪ, yi na ba gori yaha nε wo taanɲεεge ki ni. Ba nε ya na To Kile wo ɲɔmεεjogoo ki koro ɲaari, na gori yaha wu wo taanɲεεge ki be ni we.

¹¹ «Nε kii keree kii beeri jo yee mu, kɔnhɔ nε wo fundanga ki já pye yi ni, kɔnhɔ yi wo fundanga ki ɲɔ di fa. ¹² ɲɔmεε le n'a da jo yi mu ge, lee li wa me. Yee ya taan nε mu taangana lemu na ge, yi taan yiyε mu lee taangana li na. ¹³ Na ma munaa kan na xhu ma naniineε wuu na, taanɲεεge ka shishiin ya pele kee na we. ¹⁴ Keree kiimu nε yu yee mu ge, yi ba kee pyi, wee tuun wu ni y'a ɲεri na naniineε. ¹⁵ Nε da da yee pyi nige kapyebyii we, bani kapyebye ya wu ɲunɔfɔɔ kapyegeε beeri ceni we. Ga nε yee pye na naniineε, bani kaa lemu beeri nε ta na To Kile mu ge, nε yee kalaa kee beeri ni. ¹⁶ Yi ganha ba giin na yee pu wa nε ɲaha bulo we de! Ga nε wu wa yee ɲaha bulo, na yee pye na tudunmɔɔ. Y'a kapyegeε nizaanɲaa pyi, kiimu wo kuduun wu da gori yaha ge; kɔnhɔ yi ba yaaga beeri ɲεeri To Kile mu nε mege na, wu kee kan yi mu. ¹⁷ Le n'a zhaa yi mu ge, lee li wa me jo yi taan ni

yiye ni.

Koṅṅo sipyii na ba n'a daa fεε pu kɔ

¹⁸ «Koṅṅo sipyii bu yi kɔ, y'a yaa yi fεnhε li cε na nε koṅṅo ya fεnhε kɔ yee ṅaha na. ¹⁹ Yee da bi bye ni koṅṅo ke wo sipyii ni nigin, yee bi da da dan koṅṅo ke ni, bani yee bi da bye koṅṅo wuu. Ga yee ṅε ke koṅṅo ke wuu wε, bani nε yee ṅaha bulo, na yee niṅε wolo ke koṅṅo ke ni. Lee wuu na koṅṅo k'a tɔnbεεnrε shan yee na. ²⁰ Nε fεnhε jomɔ pemu jo yi mu ge, yi pee yaha yiye funyɔ ni na jo: «Kapyebye ya pεε wu ṅuṅɔfɔɔ na wε.» Pu bi ta p'a nε kanha, pu na ba yee bε kanha mu. Pu bi ta p'a nε jomɔ pu co, pu na ba yee bε wo jomɔ pu co. ²¹ Ga pu na ba kee keree ki bεeri pye yee na nε wuu na, bani wemu w'a nε tun ge, pu ya wee cε wε. ²² Nε da bye nε pa na ba jo ni pu ni wε, pu bi da ba jaagi pu jurumu wu na wε. Ga nime, kapii tagana wa pu mu pu jurumu wu na wε. ²³ Sipya wemu bu nε kɔ, nε To Kile wu bε ma w'a kɔ. ²⁴ Kakanhanjaa kii ki ṅε sipya wa shishiin sanha ki pye ṅa-ε ge, nε da bye nε kee pye pu niṅε ni wε, pu bi da ba jaagi pu jurumu wu na wε. Ga nime kunni p'a kee bεeri ṅa pu ṅii na, na nɔhɔ nε ni na To Kile wu kɔ. ²⁵ Ga kee bεeri ya pye mu, kɔnhɔ yemu y'a ka pu wo saliya wu ni ge, yee ṅɔ di fa na:

«P'a na kɔ tawaga ni.»*

²⁶ «Ayiwa, Tεγεvɔɔ we n'a da ba dun na pa yi mu na yiri To Kile yiri ge, wee ṅε Fεfεεε Munaa, lemu l'a can wu shεε sipyii pu na ge. Lee ba ba, lee na ba nε kaa yu. ²⁷ Yi bε di ba na kaa yu sipyii pu mu, bani nε ni yee pu bye shiizhan fo nε keree ki ṅɔ kɔnduun wu ni.

16

Fεfεεε Munaa li na ba lemu pyi ge

¹ «Nε kii keree kii bεeri jo yi mu, kɔnhɔ kaa la shishiin ganha bu yi yeege n'a daa wu ni wε. ² Pu na ba yi niṅε kɔɔn na wo Kile-pεεṅε piyεye sipyii ni. Caṅa ka yεε wa ma, wa ba yee wa gbo, wufɔɔ na wuyε ta na pεεṅε kaa wee ya pye Kile mu. ³ Pu na ba kee keree ki bεeri pyi yi na, bani pu ya nε To Kile cε wε, p'i wa nεye pyaa ki bε cε wε. ⁴ Nε kii keree kii bεeri yu yi mu, kɔnhɔ ki

pyeduun ba nɔ, yi funyɔ di do li na na nε ki bεeri jo toro yi mu.

«Nε ta ye ṅaha jo yee mu fo taashiine li ni wε, bani nεye pyaa ki bi bye ni yee ni. ⁵ Ga we w'a nε tun ge, wee yiri n'a da guri da gaanji nime; sipya bε di wa ta yee ni na nε pye: «Mii m'a se wε?» ⁶ Nε pe jomɔ pe jo yee mu ge, lee l'a yee ṅahaya pye y'a tanha. ⁷ Ga lee bε na can n'a yu mε yi mu, nε na kari, lee l'a pɔrɔ yee mu, bani nε bu bye nε ya kari wε, Tεγεvɔɔ wu da ba yee mu wε. Ga nε bu gari nε na zhε wu tun ba yi mu. ⁸ Ga wee Tεγεvɔɔ wu ba ba, wu na ba li shε koṅṅo sipyii na, na puyε pu wa faanna jurumu shizhaa na, na puyε faanna Kile wo tiime pu keree shizhaa na, na puyε faanna Kile wo kiiri wu keree shizhaa na. ⁹ Puyε pu wa faanna jurumu shizhaa na, bani pu ya dɔ nε na wε. ¹⁰ Puyε pu wa faanna Kile wo tiime keree ki shizhaa na, bani nε gaanji na To Kile yiri; lee funṅɔ ni yi wa da ba na ṅa nige wε. ¹¹ Puyε pu wa faanna Kile wo kiiri wu keree shizhaa na, bani kiiri ya kɔn xɔ ke koṅṅo ke wo ṅuṅɔfɔɔ wu na.

¹² «Keree niṅehεṅεε wa nε mu na jo yee mu sanha, ga l'a waha yee mu yee pu jɔ kee ṅaha cε nime. ¹³ Can Munaa lemu l'a can wu shεε ge, lee ba ba tuun wemu ni, lee na ba yi ṅaha co, na can wu bεeri shεε yi na. Bani jomɔ pe l'a da ba yu yi mu ge, l'a da ba pee yu liye pyaa wo sefεεε ni wε. Ga jomɔ pemu l'a da ba nuri Kile ṅɔ na ge, li na ba pee yu yi mu. Li na ba keree nibanjaa bε yu yi mu. ¹⁴ Li na ba nε mεge ki pεε, bani jomɔ pe pu wa nε mu ge, li na ba pee luu na yu yi mu. ¹⁵ Yaaga tuugo bεeri ki ṅε To Kile mu ge, yee bεeri ṅε nε woyo. Lee wuu na nε yu jo Kile Munaa l'a da ba nε wo kafila wu luu na yu yee mu.»

Natanhaka li na ba ṅeri fundanga kaa

¹⁶ Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «ṅeri tapyege ni y'a da wii vɔɔ na ni; ga ṅeri wa bε bu bye sanha lee kadugo na, yi na nɔhɔ na ṅa.» ¹⁷ Ba Yesu ya yee jo wε, a wu kalaapiire ta di ganha na puyε yegee na: «Aa, ye w'a jo mε ge, yee kɔri di wa dii wε? W'a jo na: «ṅeri tapyege ni y'a da wii vɔɔ na ni, ga ṅeri wa bε bu bye sanha lee kadugo na, yi na nɔhɔ na ṅa.» Na jo sanha na: «Nε

* 15:25 Zaburuu 35:19; 69:5; 109:3

gaanji To Kile yiri.» ¹⁸ Wee «Jeri» we kaa w'a yu ge, wee kori je dii we? Ye w'a yu ge, weè kunni ya yee ja we.»

¹⁹ A Yesu di li ce na kalaapiire ti funno ki bye t'i wu yege, a wu pu pye: «Ne yee pye jo: «Jeri tapyege ni y'a da wii voo na ni, ga jeri wa be bu bye sanha lee kadugo na, yi na noho na ja ge,» pee jomope na be yee wa yiyee yegee we? ²⁰ Can can na, n'a da yi jo yi mu, yee kunni na ba sii mhehe su xuuni, na tataara jomoyu; lee di ke konjo ke sipyii ta pee na fundanga pyi. Yee jahaya na ba danha, ga yi natanhanja ki na ba jeri yi mu fundanga. ²¹ Cee yacere bu yiri, wu jahaha ki ma danha fo xuuni, bani wu tigiduun wu ma no. Ga wu bu digi xo, pya wemu na w'a tigi ge, wee pya wu wo jehaa wo fundanga funno ni, wu funno na wo wu kanhama pu beeri na. ²² Mu li wa yee be mu, yee jahaya kunni wa tanha nime. Ga ne na ba guri yee ja sanha, yee zoloo pu na ji fundanga na. Kee fundanga ke, wa shishiin wa da ja ba kee sho yi na we. ²³ Kee cana ki ba jo k'a no ge, yee wa da ne yege nige kaa la shishiin na we. Can can na, n'a da yi jo yi mu, yaaga tuugo beeri y'a da ba jeri To Kile mu ne mege na ge, wu na kee kan yi mu. ²⁴ Ali nime be ni yee sanha yaaga jeri To Kile mu ne mege na we. Y'a Kile jeri, wu na da yi kaan, koho yi fundanga ki jo di fa.»

Yesu ya se ta na xo ke konjo ke na

²⁵ A Yesu di jo sanha na: «Ayiwa, ne kunni wa kafila talenje taga yee kalaa kii keree kii beeri ni. Ga cana ka na ba no, n'a da ba yee kalaa nige ni kafila talenje ni we; n'a da ba To Kile wo keree ki fiinne da yu yi mu. ²⁶ Kee cana ki ba no, yi na ba yi jidaan jeri To Kile mu ne mege na. Nunjo wa da ba bye lee na kanna ne wu na pa To Kile jeri yee mu, wu na yee wo jerege ki co we. ²⁷ Bani yee ya dan To Kile ye pyaa ki ni. Yee ya dan wu ni, bani ne be ya dan yee ni, yee d'a noho da be li na na Kile ni ne foro. ²⁸ Can wu je wii To Kile yiri ne yiri na pa konjo puga; nime n'a da voro konjo puga di guri da se To Kile yiri.»

²⁹ A wu kalaapiire t'i wu pye: «Nime kunni, m'a yi fiinne na yu wu mu, nime woyo yi wa kafila talenje we. ³⁰ Nime

kunni, w'a li ce na m'a keree beeri ce, yeg-eye yemu be yi da ba bye mu na ge, mu ya yee be ce na ta pu sanha yi pye mu na we. Lee na wee ya da li na na Kile ni mu ya foro.» ³¹ A Yesu di pu pye: «Y'a jo na yee wa daa ne na nime ge? ³² Ayiwa, cana ka wa ma, k'a no xo be, yee beeri na ba baa jaaga na ne ye nigin yaha wa, wa beeri w'a ganha na gaanji wu kaban. Ga ne wa da ba bye na ye nigin we de, bani na To Kile wu wa ni na ni. ³³ Ne kii keree kii beeri jo yi mu, koho y'i lopine ta ne wo karijerege ki ni. Kanhama nigo na ba no yi na ke konjo ke na, ga yi la le yiyee ni! Ne kunni ya se ta na xo konjo na.»

17

Yesu ya Kile jeri wuyee pyaa ki mu

¹ Ba Yesu ya yee jo mu we, na wu nunjo yirige fugba we ni na Kile jeri na: «To Kile, tuun w'a no nime. Pene taha ma Ja wu na, koho ma Ja wu be di pene taha ma na. ² Bani m'a sefere kan wu mu, na wu tenje konjo ke sipyii pu beeri nunjo ni, sipyii piimu beeri m'a yiri pa wu mu ge, koho wu ji sicuumo nixhobaama kan pee mu. ³ Ni sicuumo nixhobaama pe, pee je na mu Kile ce, mu wemu wu je nigin pe na je can can wo ge. Yesu Kirisa wemu be m'a tun na pa ge, p'i wee be ce. ⁴ Ne mu pele jine ki na; kapyene kii ma bi kan na mu di bye ge, ne kee beeri pye na ki jo fa. ⁵ Nooro taha na na nime To Kile, di binne bye ni ma ni. Nooro we wu bi fenne pye ne na na konjo ta ki sanha jo kon we ge, wee nooro we taha na na.»

Yesu ya Kile jeri wu kalaapiire ti mu

⁶ «Sipyii piimu m'a lo konjo sipyii pu ni na kan ne mu ge, ne mu kaa jo pu mu, koho p'i ma ce. Mu wuu pu bye pii, a mu di pu kan ne mu. A pu be di soo na ma jomope co. ⁷ Nime kunni, p'a li ce na lemu beeri mu ya kan ne mu ge, na lee beeri ya foro muyee pyaa ki ni. ⁸ Bani jomope mu ya kan ne mu ge, pee jomope ne kan pu mu, a p'i soo pu na. P'a li ce can can na na mu ni ne foro, na da be li na na mu w'a ne tun. ⁹ Pee wuu na ne mu jeri. Ne ta na ma jeri konjo ke wo sipyii pii wuu na-e de, ga piimu m'a kan ne mu ge, pee wuu na, bani mu wuu pu je pii. ¹⁰ Yaaga kemu beeri ki je ne wogo ge,

mu wogo ki jε kii, yaaga kemu bεeri ki jε mu bε wogo ge, nε bε wogo ki jε kii. Pεεηε ke ki wa nε na ge, Kalaapiire ti t'a kee pεεηε ki shεε. ¹¹ Nε na ba foro koηo puga ni, ga pee kunni na gori naha ke koηo ke na. Nε na ba shε ma yiri. To Kile, mu wemu wu wa fεεfεε ge, pu mara ma mεge ki sefεεre ti gbωōō ni, tee sefεεre temu m'a kan na mu ge; kōnhō p'i binne, p'i bye nigin ba nε ni mu wa nigin mε wε. ¹² Nε bye ni pu ni koηo na tuun wemu ni ge, nε bi pu mara ni mu wo sefεεre ti ni, m'a bi tee sefεεre temu kan nε mu ge. Nε pu bεeri mara, nigin bε ya ta buun wu munaa ni wε, fo wemu wu bi yaa wu buun wu munaa ni, kōnhō yemu y'a ka Kile wo Kitabu wu ni ge, yee ηō di fa ge, fo wee ye.

¹³ «Ga mu yiri n'a da zhe nime. Nε ye bεeri yu na na yaha naha sanha koηo ke na, kōnhō fundanga ke ki jε nε ni, ki ηō na fa ge, kee di bye pu bε ni. ¹⁴ Nε mu wo jomō pu kan pu mu, a koηo sipyii di pu kō; bani pu jε ke koηo ke wuu wε, ma na jo ba nε bε wa mε nε jε ke koηo ke wo wε. ¹⁵ Di w'a ma jεeri na go ma pu lō yeege ke koηo puga ke ni wε, ga n'a ma jεeri jo ma pu mara, m'a pu tanha Shitaanni na. ¹⁶ Pu jε ke koηo ke wuu wε, ma na jo ba nε bε wa mε nε jε ke koηo ke wo wε. ¹⁷ Ma wo can wu taga pu pye fεεfεε. Mu wo kafila wu wu jε can we. ¹⁸ Tungana lemu na m'a na tun na pa koηo puga ge, lee tungana le na nε bε ya pu tun shε koηo ki na. ¹⁹ Nε naye waa yaha fεfεere ni mu mu pee wuu na, kōnhō pu bε di puyε waa yaha p'i bye fεεfεε can wu ni.

Yesu ya Kile jεeri wu n'a daa fεε pu bεeri mu

²⁰ «Nε ta na ma jεeri pii ye wuu na-ε dε, ga piimu bε pu da ba dā nε na pu jomō pu funηō ni ge, pee bε wuu na n'a ma jεeri, ²¹ kōnhō pu bεeri di binne, p'i bye nigin, ba mu To Kile jε mε ni nε ni, nε bε di jε mu ni mu ni wε. P'i binne, p'i bye nigin ni wèe bε ni, kōnhō koηo sipyii di dā li na na mu w'a nε tun. ²² Pεεηε ke mu ya kan nε mu ge, kee pεεηε ke nε kan pu bε mu, kōnhō p'i binne p'i bye nigin ba nε ni mu jε mε nigin wε. ²³ Nε pinne ni pee ni na pye nigin, mu bε d'a pinne ni nε ni na pye nigin; kōnhō pu bε di já pinne p'i bye nigin can can na. Lee bu bye,

koηo sipyii na li cε na mu w'a nε tun, na pee bε ya taan mu mu ba nε taan mu mu wε.

²⁴ «Na To Kile, piimu m'a kan nε mu ge, nε na ba shε bye xuu wemu ni ge, na funηō ki wa pu bε di ba shε bye wà ni na ni. Nōōō we m'a kan na mu ge, kōnhō p'i wee nōōō we ηā, bani nε taan mu mu na ta koηo sanha nōhō shan wε. ²⁵ To Kile, mu wemu w'a tii ge, koηo ya ta mu cε wε; ga nε kunni d'a mu cε. Piimu m'a kan nε mu ge, pee bε ya li cε na mu w'a nε tun. ²⁶ Nε pu pye p'a mu cε, nε sanha di wa da da pu pyi p'a ma ceni. N'a taan ma mu taangana lemu na ge, kōnhō kee taanηεεge ke tuugo di já pye pu tε ni, nε bε di binne bye ni pu ni nigin.»

18

Yawutuu p'a Yesu co
(Macao 26:47-56; Marika 14:43-50; Luka 22:47-53)

¹ Ayiwa, ba Yesu ya yee jo xō wε, a wu ni wu kalaapiire t'i yiri kari Sedōrōn dugo ki kadugo yiri. Tiire kerεye ya yi bye wee xuu wu ni, a p'i shε jé yee ni.

² Zhudasi we wu bi da ba Yesu nōhō yaha ge, lee bi wee ta wee bε ya yee tiire kerεye yi sanha cε. Bani Yesu bi tee na se wà ni wu kalaapiire ti ni. ³ Na Yesu ni wu kalaapiire ti yaha wee xuu wu ni, a Zhudasi di nō. Wu ni sōrōsii ni Kile-pεεηε pugbōhō ki gedii pii pu bye. Saraya ηaha shōōnriivεε ηunōfεε ni Farizhεen pu bi pee pinne ni Zhudasi ni. Namuuyō ni sokinnaa ni pu bye, yagboyo bε di jε pu mu.

⁴ Keree kiimu bεeri ki bi da ba bye Yesu na ge, wu bi kee bεeri cε xō. A wu fulō pii sipyii pii na na pu yege na: «Jōgō yee di zhaa wε?» ⁵ A p'i jo: «Nazareti shεen Yesu.» A Yesu di pu pye: «Nε wu jε wii!» Zhudasi we wu bi Yesu nōhō yaha ge, lee bi wee bε ta ni pu ni. ⁶ Ba Yesu ya pu pye: «Nε wu jε wii!» wε, a p'i guri guri kaduma, na laha laha to ηiηε na. ⁷ A Yesu di guri pu yege sanha na: «Jōgō yee di zhaa wε?» A p'i wu ηō shō na: «Nazareti shεen Yesu.» ⁸ A Yesu di pu pye: «Go nε yee pye jo nε wu jε wii. Yee bu da yee na nε shaa, yi pii samaa yaha pee di da gaanji.» ⁹ Lee funηō ni jomō pemu Yesu bi jo ge, a pee di bye can, na: «Na To Kile, piimu bεeri m'a kan nε mu ge, nigin bε ya piin nε

mu pu ni we.» ¹⁰ Lee bi ηmōpara la ta Simō Pyεeri mu, a wee di lee kō li forogo ni, na saraya naha shōnriβεε wo ηunōfōgbō wu wo bulo kanige cε niwεηε paa laha. Wee kapyebye we mεge ki bye na Malikusi. ¹¹ A Yesu di Pyεeri pye: «Ma ηmōpara le le wà li forogo ki ni! Wee tuun wu ni, nε To Kile w'a kanhama pemu gbegele yaha nε naha na ge, mu funηō wa nε wu jé pee ni-i gε?»

¹² Ayiwa, ba Yesu ya yee jo wε, a sōrōsii ni pu wo ηunōfōgbō we, ni Yawutuu gēdii p'i Yesu co na wu keye ye pō. ¹³ A p'i fεnhε she ni wu ni Anε mu, wee bye Kayifε wo yafena; Kayifε di bi bye saraya naha shōnriβεε wo ηunōfōgbō we lee yee le. ¹⁴ Wee Kayifε wu w'a bi pe jomō pe taga Yawutuu ηunōfεε pu yeri na: «Ta yee ya li cε na jo l'a pōrō yee mu na shεn nigin wu xu sipyii pu bεeri wuu na wε?»

Pyεeri ya foro Yesu kaa tãan

(Macoo 26:69-70; Marika 14:66-68; Luka 22:55-57)

¹⁵ Ayiwa, ba p'a gaanji ni Yesu ni wε, a Simō Pyεeri ni kalaapire la bε di daha pu feni na gaanji. Macεηε ki bye lee kalaapire le ni saraya naha shōnriβεε wo ηunōfōgbō wu tε ni; lee l'a pye kapunηō a lee kalaapire l'i jé ni pu ni saraya naha shōnriβεε wo ηunōfōgbō wu kaanηa ki ni. ¹⁶ A Pyεeri di ba yere kpεengε ki na, kujōō li ηō na. Lee kalaapire lemu l'a pye saraya naha shōnriβεε wo ηunōfōgbō wu cεvōō ge, a lee di guri foro kpεengε ki na. Cee wemu wu bi kujōō li ηō sigee ge, a wu ba jo ni wee ni, na Pyεeri lenε kaanηa ki ni. ¹⁷ Ayiwa, ba Pyεeri ya jin kaanηa ki ni wε, cee we w'a kujōō li sigee ge, a wee di wu pye: «Ta mu bε bε wu wa we ná we wo kalaapiire ti ni wε?» A Pyεeri di wu ηō shō na: «Ahayi, nε wa pu ni-i dε!» ¹⁸ Wiire tuun wu bye wii, a kapyebyii pu ni sōrōsii p'i na gberī na wahani. A Pyεeri bε di ba yere pu tãan na ganha na wahani.

Saraya naha shōnriβεε wo ηunōfōgbō w'a Yesu yege

(Macoo 26:59-66; Marika 14:55-64; Luka 22:66-71)

¹⁹ Ayiwa, a saraya naha shōnriβεε wo ηunōfōgbō wu Yesu yege wu kalaapiire te ni wu kalaa wu keree na. ²⁰ A Yesu di wu pye:

«Nε kunni, kpεengε na nε bi ma yu sipyii pu bεeri ηii na. Nε bi sipyii pu kalaa Kile-pεεηε piyeyε ye, ni Kile-pεεηε pugbōhō ki ni. Wee xuu wu ni bε Yawutuu pu bεeri bi ma puyε pinne. Nε ta na jomō pa shishiin jo ηmōhōrō ni wε. ²¹ Naha na ma di na yegee wε? Piimu p'a na jomō pu logo ge, pee yege na dii nε d'a pu kalaa wε. Nε yemu jo ge, p'a yi cε can can na.» ²² Ba Yesu ya yee jo wε, lee di Kile-pεεηε pugbōhō ki gēdi wa ta wu tãan. A wee di kadaa ja wu ηibεge ni, na wu pye: «Saraya naha shōnriβεε wo ηunōfōgbō wu wo ηō shōgana li wa le mu mu ya?» ²³ A Yesu di wu pye: «Nε bu da nε kafilakuumō jo, lemu l'a wu kolo ge, lee jo. Ga ye nε jo ge, yee bu da y'a tii tajogo ni, naha na ma d'a na kpōn wε?»

²⁴ A Anε di pōrō ti yaha wà Yesu na, na wu yaha she gan Kayifε mu, saraya naha shōnriβεε wo ηunōfōgbō we.

Pyεeri ya foro Yesu kaa tãan sanha

(Macoo 26:71-75; Marika 14:69-72; Luka 22:58-62)

²⁵ Lee bi Simō Pyεeri ta sanha na ki tãan na wahani. A sipyii pii di wu yege na: «Ta mu bε bε wu wa we ná we wo kalaapiire ti ni wε?» Ga, a Pyεeri di foro wu kaa tãan na jo: «Ahayi, nε wa pu ni-i dε!» ²⁶ Ná wemu wo niwεηε Pyεeri ya paa laha ge, wee wo ceborona wa bε wu bye saraya naha shōnriβεε wo ηunōfōgbō wu kapyebye wa. A wee di Pyεeri pye: «Wee tuun wu ni, ta neyε pyaa ya mu ηa ni wu ni shiizhan tiire kerεyε yi ni wε?» ²⁷ Ga, a Pyεeri di guri jo sanha na yi ηε can wε, a xhupoo di mεε su taapile ni.

P'a she ni Yesu ni Pilate mu

(Macoo 27:1-2, 11-14; Marika 15:1-5; Luka 23:1-5)

²⁸ Lee kadugo na a p'i foro ni Yesu ni Kayifε kaban, na gari ni wu ni Oromε gbafεnεeri wu kaanηa ki ni. Lee ya pye ηimugunō wu na. Yawutuu ηunōfεε pu ya ta sōō na jé kaanηa ki ni wε, kōnhō p'i gori yaha fεεfεε na bε ni pu wo kalεgεε ki ni, kōnhō pu bε di ba já Nuwuuro ti wo Kalenε li yalige ki li. ²⁹ Lee l'a Pilate pye w'a foro pa pu yiri kpεengε ki na, na ba pu yege na: «Leke we ná we d'a pye y'i wu jaagi lee na wε?»

³⁰ A p'i Pilate pye: «We ná we da bye wu ηε

kakuubye wε, wèe bi da ga ba ni wu ni mu mu wε.» ³¹ A Pilate di pu pye: «Y'a se ni wu ni yiyε pyaa di shε kiiri kɔn wu na na bε ni yi wo saliya wu ni.» A p'i Pilate pye: «Li ya saha wèe pu sipya wa shishiin gbo wε.» ³² Lee ya pye mu, kɔnhɔ Yesu bi jomɔ pemu jo na wee na ba xhu xugana lemu na ge, pee jɔ di fa.

³³ Wee tuun wu ni a Pilate di guri jé gbafɛnɛɛri wu kaanɔ ki ni, na Yesu yiri na wu yege na: «Yawutuu wo saan mu jε ya?»

³⁴ A Yesu di Pilate pye: «Muyε pyaa k'a ye kɔn mayε funjɔ ni na jo laa, ta watii w'a yi jo mu jii na?» ³⁵ A Pilate di wu pye: «Wee tuun wu ni, ma na ja Yawutu gε? Muyε pyaa shishiin ni saraya jaha shɔɔnrivɛɛ jɔɔfɛɛ, pee p'a pa ni ma ni nε mu, na nε wu kiiri kɔn ma na. Lekε ma d'a pye pu na wε?»

³⁶ A Yesu di wu pye: «Nε wo saanra ti wa naha ke kɔɔ ke na wε. Nε wo saanra ti da bi bye naha ke kɔɔ ke na, nε wo sipyii pu bi da kashɛn ηmɔ nε kaa na, kɔnhɔ Yawutuu jɔɔfɛɛ pu ganha bu já nε co wε. Ga nε wo saanra ti jε naha ke kɔɔ ke na wε.» ³⁷ A Pilate di Yesu pye: «Wee tuun wu ni saan mu jε gε?» A Yesu di wu pye: «Mayε pyaa ki wa yi yu na saan nε jε; can wu jε wii. Ga lemu na nε se kɔɔ ke na ge, lee li wa mε, na can wu shε sipyii pu na. Sipya wemu funjɔ ki jε wu da jaari can ni ge, weefɔɔ wu da da nε jomɔ nuri.» ³⁸ A Pilate di wu pye: «Naha ki jε can wε?»

P'a Yesu jaagi na pu wu gbo

(Macoo 27:15-18, 20-21; Marika 15:6-11; Luka 23:13-19)

Ba Pilate ya yee jo wε, na foro kari sanha Yawutuu pu yiri na shε pu pye: «Nε mu kunni, nε kaa la shishiin ja we ná we na lemu l'a wu kagbuu xɔ wε. ³⁹ Ayiwa, ma na jo lee wa wu mu kalɛɛ, na jo yee bɛɛri, ba Nuwuuro ti wo Kalenε l'a nɔ wε, di ma kasolemε wa yaha yi mu. Lee funjɔ ni yi la jε di Yawutuu pu wo saan wu yaha ya?»

⁴⁰ A p'i ganha na sɛɛ na yu: «Ahayi dε! ma ganha bu wee yaha wε, Barabasi yaha!» Na ta wee Barabasi we di bi dun sipyii na.

19

Pilate ya sɔɔ li na na pu Yesu gbo

(Macoo 27:22-31; Marika 15:12-20; Luka

23:20-25)

¹ Ayiwa, Pilate ya li ta mu ge, a wu jo na pu Yesu kpɔn ni susɔlɔɔ ni. ² A sɔrɔsii p'i xhuyo shin na pye saanra jɔdɔnɔ, na lee tɔ wu jɔɔ ni. Na saannaa fadegbɔhɔ nijiga ka le wu na. ³ A p'i ganha na fuloo wu na na yu: «Naabye Yawutuu saan!» Na ganha na kadawahaa leni wu ni.

⁴ A Pilate di guri foro sanha kpɛɛngɛ ki na na shε sipyiiire ti pye: «N'a da pu pye p'i foro naha ni wu ni kpɛɛngɛ ki na, kɔnhɔ y'i li cε na jo nε ta kaa la shishiin ja we ná we na lemu l'a wu kagbuu xɔ wε.» ⁵ A p'i foro ni Yesu ni, xhuyo jɔdɔnɔ li na jε wu na, saannaa fadegbɔhɔ nijiga ki bε di jε wu na. A Pilate di sipyiiire ti pye: «Ayiwa, ná wu we!» ⁶ Ba saraya jaha shɔɔnrivɛɛ jɔɔfɛɛ ni Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki gɛdii p'a Yesu ja wε, na ganha na xhuulo, na yu: «Yi wu kori tige na! Yi wu kori tige na!» A Pilate di pu pye: «Yiyε pyaa ki pa wu co shε gori tige ki na, bani nε kunni wa kaa la shishiin ja we ná we na lemu ya wu kagbuu xɔ wε.» ⁷ A Yawutuu jɔɔfɛɛ p'i Pilate pye: «Saliya wa wu jε wee mu, na saha ni wee saliya wu ni, w'a yaa na gbo; bani w'a wuyε yaha na Kile ja wee jε.»

⁸ Ba Pilate ya pee jomɔ pu logo wε, a wusama di fya. ⁹ A wu guri jé ni Yesu ni gbafɛnɛɛri wu kaanɔ ki ni sanha, na shε wu yege na: «Mii mu d'a yiri wε?» Ga Yesu ya ta wu jɔ shɔ wε. ¹⁰ A Pilate di Yesu pye: «Go nε na m'a fɛhɛ gε? Ta mu ya li cε na jo se wa nε ni nε wu mu yaha wε? Se d'a nɔhɔ pye bε nε ni sanha nε wu mu kori tige na wε?» ¹¹ A Yesu di wu pye: «Kile w'a wee se wu kan mu mu nijaa, lee bε wε muyε pyaa wo se bi da ga já bye nε na kaa la shishiin na wε. Lee funjɔ ni, wemu w'a nε co na pa gan mu mu ge, lee l'a wee wo jurumu wu pye w'a jεhɛ mu wo wu na.»

¹² Ba Yesu ya yee jo wε, a Pilate di ganha na yahagana shaa wee tuun wuyε pyaa ni Yesu na. Ga, a Yawutuu p'i ganha na sɛɛ na yu: «Ma bu sii we ná we yaha, ma jε nige Oromε saannaa jɔɔfɔɔ Sezari napii wε. Sipyaa sipya w'a jo na saan wee jε ge, weefɔɔ ya jɛri Oromε saannaa jɔɔfɔɔ wu pɛn.» ¹³ Ba Pilate ya yee logo wε, na Yesu yege sanha kpɛɛngɛ ki na. Pu bi xuu wa yaa wà nɔhɔdaan wu ni ni kagereye

ni kaanja ki ni. Wee xuu wu mεge ki bye Yawutuu jomɔ pu ni na: «Gabata.» A Pilate di ba diin wu kiirikɔɔn koro li ni wee tuun wu ni. ¹⁴ Kee canja ki jimuguro ti bi da bye Yawutuu wo Nuwuuro ti wo Kalenε le. Na canja ki ta k'a nɔ jinε ninε ni, a Pilate di Yawutuu junɔfεε pu pye: «Yi saan wu we.» ¹⁵ A p'i ganha na xhuulo na yu: «Yi wu yeege naha! Yi wu yeege naha! Yi wu kori tige na!» A Pilate di pu pye: «Nε wu da yee wo saan wu kori tige na ya?» A saraya naha shɔɔnrivεε junɔfεε p'i wu pye: «Saan watii jε nige wεe mu Oromε saannaa junɔfɔɔ Sezari kadugo na wε.» ¹⁶ Wee tuun wu ni a Pilate di Yesu jɔ yaha pu mu, na pu she wu kori tige na.

P'a she Yesu kori tige na

(Macoo 27:32-44; Marika 15:21-32; Luka 23:26-43)

A sɔɔsɔsɔii p'i Yesu co, na foro ni wu ni kanha ki ni, ¹⁷ na wuyε pyaa wo korikoritige ki taha wu junɔ ni. A p'i ganha na gaanji xuu wà ni, wee mεge jε na: «Nugɔɔɔgɔ xuu» p'i wu yiri Yawutuu jomɔ pu ni na «Goligota.» ¹⁸ A p'i she wu kori tige na wà. A p'i sipyii shuun wa bε pinne kori ni wu ni. Wa jε wu kanige cε; wa jε wu kamεne cε. A Yesu yε pyaa di bye pu ninε ni. ¹⁹ A Pilate di pu pye p'a kama pa ka kɔɔrɔ la na, na lee kori korikoritige ki na wu junɔ na. Pee kama pu pe na:

NAZARËTI SHËËN YESU, YAWUTUU WO SAAN WË.

²⁰ Yawutuu nijehεmεε pu bi pee kama pu kalaa, bani p'a bi Yesu kori xuu wemu ni ge, wee xuu wu bi lii kanha ki na wε. Pee kama pu bε di bi ka Yawutuu jomɔ pu ni, na pu ka Oromε shεen jomɔ pu ni, na pu ka Girekii jomɔ pu bε ni. ²¹ Wee tuun wu ni a saraya naha shɔɔnrivεε junɔfεε p'i she Pilate pye: «Mu bi yaa mu yi ka na <Yawutuu saan wε,> ga mu bi yaa mu yi ka na: <We ná we ya jo na Yawutuu saan wee jε.>» ²² A Pilate di pu pye: «Nε yemu ka na xɔ ge, yee y'a da bye wà.»

²³ Ayiwa, ba sɔɔsɔsɔii p'a Yesu kori xɔ tige ki na wε, na wu fàya yi shan tahaa shishεεε, wa bεeri w'a taa la lɔ. A p'i wu fadegbɔhɔ ki bε lɔ, kee fadegbɔhɔ ke di bye fàja nigin, joomɔ baa. Na lɔ fugba wu na, na digi

nɔhɔdaan, tajɔɔgɔ bye ki na xuu wa shishiin ni wε. ²⁴ A sɔɔsɔsɔii p'i puyε pye: «Wù ganha bu da wu fadegbɔhɔ ki shεengi wε, wù kagaanshaan pye ki na, ki na nɔ wemu na ge, kɔnhɔ wù wee cε.» Ba lee ya pye mu wε, yemu y'a ka Kile Kafila wu ni ge, a yee jɔ di fa na:

«P'a na fàya yi taa taa puyε na,

na kagaanshaan pye na fadegbɔhɔ ki wuu na.»*

Lee sɔɔsɔsɔii p'a pye.

²⁵ Lee bi Yesu nu Mariyama, ni wu nu wu ceboroshɔ, ni Kilopasi shɔ Mariyama, ni Magadala shεen Mariyama yε ta pee ya yere Yesu korikoritige ki tàan. ²⁶ Ba Yesu ya wu nu wu ja wε, kalaapire lemu kaa li bi dan wu ni ge, na lee bε ja nufɔɔ wu tàan wε, a wu wu nu wu pye: «Nufɔɔ we, ma ja wu we.» ²⁷ Lee kadugo na a wu lee kalaapire li bε pye: «Ma nu wu we.» Na co kee canja ki na, a lee kalaapire l'i gari ni Yesu nu wu ni wu kaban, na wu co xuuni.

Yesu xugana

(Macoo 27:45-56; Marika 15:33-41; Luka 23:44-49)

²⁸ Lee kadugo na ba Yesu ya li cε na keree ki bεeri jɔ ya fani fo na pa nɔ we tuun we na wε, a wu jo: «Waga ki wa nε na.» W'a yee jo, yemu y'a ka Kile Kafila wu ni ge, kɔnhɔ yee bε jɔ di fa. ²⁹ Lee bi shɔɔ la ta wà lee ya ji vinegiri na. A p'i yoro ta lɔ fyenmi wee vinegiri wu ni, na tee migile kagaanga ka na na taha Yesu jɔ na. Tige kemu wo genε k'a bye kagaanga ki ge, kee mεge ki jε na «Izopu.» ³⁰ Ba w'a tee yoro ti sɔn sɔn wε, na jo: «Keree ki bεeri jɔ ya fa nime.» Ba w'a yee jo wε, na wu junɔɔ sogi, na wu munaa li kan Kile mu.

Sɔɔsɔsɔsi wa ya Yesu firi wu kabanugo na

³¹ Ayiwa, kee canja ki bye Yawutuu wo cadεengε ki cadanga. Sipyii piimu p'a kori tiye yi na ge, Yawutuu junɔfεε pu funɔɔɔ bye pee pu cadεengε ki ta wà wε. Bani kee cadεengε ki bi kiyε waa cadεenyε yi saya na. Lee wuu na p'a she Pilate jεeri, sipyii piimu p'a kori kori ge, na wu pee yaha p'i she pee tɔɔyɔ kegi kegi p'i xhu tɔvuyo na, kɔnhɔ p'i pu tirige laha tiye yi na. ³² A sɔɔsɔsɔii p'i gari, sipyii shuun wemu p'a pinne kori ni Yesu

* 19:24 Zaburuu 22:19

ni ge, a p'i she nɔ na nizhiime wu tɔɔyɔ kegi kegi, na jeri shuun wo wu yiri, na wee be tɔɔyɔ kegi kegi. ³³ Ba p'a nɔ Yesu na we, na wee ta wee ya xu xɔ, na bye pu ya wee wo tɔɔyɔ yi kegi kegi we. ³⁴ Ga, a sɔrɔsi nigin wa di wu canmi taga Yesu firi wu kabanugo na. Taapile ni, a shishan ni lɔhɔ di foro tafirige ki ni. ³⁵ Sipyaa wemu w'a pe jomɔ pe paari me ge, weefɔɔ ye pyaa k'a le ja nii na. Wu nii kanagaa ki be di je can. Wuyee pyaa ki be wa dɔ li na na wee nii kanagaa ki je can. W'a kii keree kii paari, kɔnhɔ yee be di dɔ ki na. ³⁶ Ayiwa, kii keree kii beeri ya pye mu ge, yemu y'a ka Kile Kafila wu ni ge, a yee jɔ di fa na:

«Wu kaciige ka shishiin wa da ba gɛgi we.»*

³⁷ L'a ka sanha xuu wa be ni Kile Kafila wu ni na:

«Sipyaa wemu p'a firi ge, wee p'a da ba wii.»*

Yesu legana faɲa ni

(*Macoo 27:57-61; Marika 15:42-47; Luka 23:50-56*)

³⁸ Lee kadugo na a Arimate sheen Yusufu di she Pilate jeri na wu sɔɔ pee mu, p'i she Yesu nixhugo ki tirige laha tige ki na. A Pilate di sɔɔ pu mu. Yusufu be bi bye Yesu wo kalaapire la, ga Yawutuu pu wo jii fyaara ti bi wu pye wu na nmɔhɔni. A wu gari na she Yesu nixhugo ki tirige. ³⁹ Ayiwa, Nikodemu wemu wu bi she Yesu yiri caɲa ka piige ge, a wee be di ba ni nudanga yanmuyɔ tehee shuun wa ni, na yi suri yiyee ni. Nigin wa mege je na Izopu, nigin wusama mege di je na alowesi. Yi beeri bi yaa yi kiloo kelee taanri (30) xɔ. ⁴⁰ A pee shuun wu Yesu nixhugo ki lɔ, na nudanga yanmuyɔ yi le fatɔɲɔ ka ni, na kee migile wu na, na be ni Yawutuu pu wo xuu legana li ni. ⁴¹ Tiire tege ka bye wɔ kee bi lii Yesu takorogo ki na we. Faɲa ka nidugiyahaɲa di bye kee tege ki wo faaya yi ni, sipya bi sanha le ja kee ni we. ⁴² Ba ma na jo kee caɲa ki bye Yawutuu pu wo cadeenge ki cadanga ge, a p'i fyaala she Yesu le kee faɲa ki ni, bani faɲa ki be bi lii we.

* **19:36** Zaburuu 34:21, Ekizode 12:46, Nɔburuu 9:12 *

20

Yesu ya je na foro xu ni

(*Macoo 28:1-8; Marika 16:1-8; Luka 24:1-12*)

¹ Ayiwa, Dimazhi wu jisɔɔgbɔhɔ ki na, na kpɛenge ta ki sanha wo we, a Magadala sheen Mariyama di gari faɲa ki na. Kageegbɔhɔ ke pu bi gologolo taga faɲa ki jɔ tɔ ge, a wu she kee ta k'a laha faɲa ki jɔ na. ² Kalaapire lemu kaa li bi dan Yesu ni ge, a wu baa kari Pyeeri ni lee yiri, na she pee pye: «P'a Kafɔɔ nixhugo ki lɔ yeege faɲa ki ni, wɛe di ya ce mii p'a wu yaha we!»

³ Ba Pyeeri ni lee kalaapire l'a pee jomɔ pu logo we, a p'i foro, na gari faɲa ki na. ⁴ Pu shuun wu beeri wu bi fe na gaɲi faɲa ki na. Ga, a lee kalaapire li tɔrɔ di weri Pyeeri na, a lee di baa toro Pyeeri taan, na she nɔ wu jaha na faɲa ki na. ⁵ Ba wee ya nɔ faɲa ki na we, na jaari wii ki funɲɔ ni; faviire te pu bi taga Yesu migile ge, a wu tee faviire ti ja wɔ jine ki na. Ga wu kunni di ya je faɲa ki ni we. ⁶ A jeri di bye, a Simɔ Pyeeri di nɔ. Ba wee ya nɔ we, na je faɲa ki ni, na faviire ti ja wɔ jine ki na. ⁷ Faɲa kemu ki bi taga Yesu jɔɲɔ ki migile ge, a wu kee ta p'a kee kurulo, na ki yaha ki ye xuu ni. Kee bi ta pinne ni te ti faviire ti ni we. ⁸ Wee tuun wu ni, kalaapire lemu l'a fenhe nɔ faɲa ki na jaha na ge, a lee be di na je faɲa ki ni. A wee be di li ja mu, na dɔ li na na Yesu ya je. ⁹ Jomɔ pemu pu bi ka Kile Kafila wu ni ge, na li waha l'i waha, Yesu ya yaa na je na foro xu ni ge, kalaapiire ti bi sanha pee ce ta we. ¹⁰ Wee tuun wu ni a kalaapiire t'i guri na ma deeye ni.

Yesu ya wuyee she Magadala sheen Mariyama na

(*Macoo 28:9-10; Marika 16:9-11*)

¹¹ Ayiwa, lee di Mariyama ta w'a she yere faɲa ki jɔ na, na ganha na mee suu. A wu mesuwo wu ba leele, na jaari wii faɲa ki funɲɔ ni. ¹² Na melekee shuun wa ja wɔ, faviire di je pu na. Xuu wemu ni pu bi Yesu sinnine ge, wee xuu wu ni pu bi tiin. Nigin wa wu bye jɔɲɔ ke xuu we ni, wusama di je tɔɔyɔ ye xuu we ni. ¹³ A pee melekee p'i Mariyama pye: «Cee we, jaha na mu di

* **19:37** Zakari 12:10

wa mεε suu wε?» A wu jo: «Nε Kafɔɔ wu nixhugo p'a lɔ, nε di ya cε mii p'a wu yaha wε.» ¹⁴ Ba w'a pee jomɔ pu yu wε, na ba ηmahana ηeri, na Yesu niyerege ηa wà; ga wu bi ta li cε na jo Yesu wu ηε wii wε. ¹⁵ A Yesu di wu yege na: «Cee we, ηaha na mu di wa mεε suu wε? Jɔgɔ mu di wa zhaa wε?» Ayiwa, a Mariyama di ganha na giin na tiire tεge ki kafɔɔ wu wi, na wu pye: «Yesu n'a zhaa, ma bi ta m'a wu lɔ, wu sanha she na na di she wu lɔ da gaanji.» ¹⁶ A Yesu di wu pye: «Mariyama!» A Mariyama di ηmahana ηeri wu yiri na wu pye Yawutuu jomɔ pu ni na: «Rabuni!» (Lee kori ηε «Karamɔgɔ.») ¹⁷ A Yesu di wu pye: «Ma ganha bu da gbɔn na na wε, bani nε sanha dugi fɔlɔ na kari na To wu yiri wε. She yi jo na cebooloo pu mu na nε w'a duri na gaanji na To wu yiri, yee bε wo To we; wee wemu wu ηε nε Kile, na ηε yee bε wo Kile ge.» ¹⁸ A Magadala sheen Mariyama di she kalaapiire ti pye na wee ya Kafɔɔ ηa. Yesu ya yemu jo wu mu ge, a wu yee jo pu mu.

Yesu ya wuyε she wu kalaapiire ti na (Macoo 28:16-20; Marika 16:14-18; Luka 24:36-49)

¹⁹ Wee Dimazhi wuyε pyaa yakonɔ, kalaapiire ti bye puga ka ni. Pu bi kee gburaya yi shɔhɔ wá puyε na Yawutuu ηunɔfεε pu ηii fyaara wuu na. A kalaapiire t'i ba binne Yesu fo ηa w'a yere pu niηe ni. A wu pu pye: «Kile wu ηariηe kan yi mu.» ²⁰ Ba w'a yee jo wε, na wu keye ni wu kabanugo ki she pu na. Ba kalaapiire t'a Kafɔɔ wu ηa wε, a pu funyɔ di sii taan xuuni. ²¹ A Yesu di pu pye sanha na: «Kile wu ηariηe kan yi mu. Na To Kile w'a na tun tungana lemu na ge, lee tungana le ninunɔ na nε bε w'a da yi tun.» ²² Ba w'a yee jo wε, na ηɔ kafεεge fɔ wá pu na, na pu pye: «Yi Fεfεεε Munaa li shɔ.» ²³ Yi bu sipya bεeri wo jurumu yafa wu mu, weefɔɔ wo jurumu wu na yafa wu mu. Ga yee bye yee di ya sipya wemu wo jurumu wu yafa wu mu wε, weefɔɔ wo jurumu wu da yafa wu mu wε.»

Yesu ya wuyε she Tomasi na

²⁴ Yesu ya wuyε she wu kalaapiire ti na caηa kemu ge, kalaapiire lemu mεge ki ηe na Tomasi, p'i wu pyi sanha na «ηmami» ge,

wee bye ni pusamaa ni kee caηa wε. ²⁵ A Kalaapiire tisara di ba wee pye: «Wèe ya Kafɔɔ ηa!» A Tomasi di pu pye: «Nε kunni bye nε tɔɔɔ ti fε pu ηa wu keye yi na, na na kabee taha tee tɔɔɔ te wɔ fε pu na, na na keηe bε taha ηmaga ki wo fε pu bε na wu kabanugo ki na wε, nε da ga dà yi na bada wε.» ²⁶ Ayiwa, a cewuu nigin di doro, a kalaapiire t'i ba she tiyε pinne sanha puga ki ni. Tomasi bε di bi bye ni pu ni kee caηa. A p'i gburaya yi shɔhɔ. A p'i ba binne Yesu fo ηa puyε niηe ni. A wu pu pye: «Kile wu ηariηe kan yi mu.» ²⁷ Lee kadugo na a wu Tomasi pye: «Tomasi, fulo naha, m'a ma keηe ki taha na keye yi na ma wii; ma bu xhɔ m'a ki taha na kabanugo ki bε na wii. N'a daa baara ti yaha, m'a da daa na na.» ²⁸ A Tomasi di wu pye: «Ebe! Mu wu ηε nε Kafɔɔ ni nε Kile!» ²⁹ A Yesu di wu pye: «Mu ya nε ηa ge, lee bε l'a mu pye mu ya dà nε na wε! Piimu pu ηe pu ya nε ηa wε, na dà nε na ge, pee ηe duba nagoo.»

Yohana Kitabu wu kakana ηunɔ

³⁰ Yesu ya kakanhanjaa niηehεηεε kii bε pye wu kalaapiire ti ηii na, kee ya ta ka naha we Kitabu we ni wε. ³¹ Ga kiimu k'a ka ge, kee wo kakana ηunɔ ki wa kɔnhɔ y'i li cε, y'i dà bε li na na Yesu wu wa Shɔvɔɔ we, na wee wu ηε Kile Ja we. Y'i nɔhɔ ηii sicuumɔ ta wee n'a daa we funηɔ ni wu mεge ki fanha ni.

21

Yesu ya wuyε she wu kalaapiire gbarashuun na

¹ Ayiwa, kii keree kii kadugo na, Yesu ya wuyε she sanha wu kalaapiire ti na Tiberεyade Gba wu ηɔ na. Le shegana le na w'a wuyε she. ² Simɔ Pyεeri, ni Tomasi wemu p'a byi sanha na «ηmami» ge, ni Nataneli wemu w'a yiri Kana kulo li ni, Galile fiige ki ni ge, ni Zebede jalaa shuun, ni kalaapiire shuun wa bε, lee bi pee ta pee bεeri na ηe shiizhan. ³ A Simɔ Pyεeri di pu pye: «N'a da zhe fyaa sha.» A kalaapiire tisara bε di jo: «Wèe bε pu wa da zhe ni ma ni.» A p'i foro kari, na she jé kɔrɔgɔ ka ni, na pu jɔlɔɔ pu ηɔ kɔn na waa. Ga pu ya fyara bε ta kee caηa ki wo piige ki ni wε. ⁴ Nimugunɔ wu na, a kalaapiire t'i Yesu niyerege ηa gba

wu jɔ na; ga pu bi ta wu ce na jo Yesu wu jɛ wii wɛ. ⁵ A Yesu di pu pye: «Na naniineɛ, ta yee ya fyaa pii ta?» A p'i wu jɔ shɔ na: «Wèe ya ta yaaga bɛ ta wɛ.» ⁶ A Yesu di pu pye: «Yi jò wu wá kɔrɔgɔ ki kanige ce wu ni, yi na fyaa ta. Ba p'a jò wu wá wà wɛ, fyaa pu jɛhɛjɛ kenɛ ni, pu ya já jò wu kile yege lɔhɔ ki ni wɛ.» ⁷ Kalaapiire lemu kaa li bi dan Yesu ni ge, a lee di Pyɛɛri pye: «Pyɛɛri, go Kafɔɔ w'a wii!» Ba Pyɛɛri ya logo na Kafɔɔ w'a wii wɛ, na wu fadenɛ lɔ le, bani wu fadenɛ baa wo wu bye. Na do lɔhɔ ki ni, na ganha na gaanɛ Yesu fɛni. ⁸ A kalaapiire tisara di ganha na ma ni kɔrɔgɔ ki ni, na jò wu bɛ kilee na ma ni fyaa pu ni. Bani pu bi lii kogoŋɔ ki na wɛ. Pu ni kogoŋɔ ki bye mɛtɛrɛlɛɛ xhuu nigin (100) shi.

⁹ Ba p'a nɔ kogoŋɔ ki na wɛ, na naganhaa jɔ wà, fyaa d'a taha ki jɔnɔ ni, na buuri bɛ jɔ wà. ¹⁰ A Yesu di pu pye: «Fyaa piimu y'a co ge, yi pa ni pii ni naha.» ¹¹ A Simɔ Pyɛɛri di jé kɔrɔgɔ ki ni, na jò wu kile yege, na foro ni wu ni kpɛngɛ ki na, wu bɛɛri ya sii ji fya nagaya na fo yi xhuu nigin ni kɛlɛɛ kaguro ni taanri (153). Ga fyaa pu ni pu jɛhɛjɛ ni, jò wu ya kɔn wɛ. ¹² A Yesu di pu pye: «Yi pa y'i ba li!» Sipya ya ta kalaapiire ti ni wemu ya sɔɔ na wu yege na jo: «Mu di jɛ jɔgɔ wɛ?» Bani pu bɛɛri bi li ce na Kafɔɔ wu jɛ wii. ¹³ A Yesu di fulo na buuri wu lɔ kan pu mu, na fyaa pu bɛ lɔ kan pu mu. ¹⁴ Na co fo Yesu jɛduun wu na, wu tɔɔnii taanri wuu l'a pye lere na wuyɛ shɛɛ wu kalaapiire ti na.

Yesu ya Pyɛɛri yegee

¹⁵ Ba p'a li xɔ wɛ, a Yesu di Simɔ Pyɛɛri pye: «Yohana ja Simɔ, ta nɛ kaa ya dan mu ni xuuni na toro pii samaa tãan?» A Pyɛɛri di jo: «Uun gɛ, Kafɔɔ! Muyɛ pyaa ki bɛ ya li ce na mu kaa ya dan nɛ ni.» A Yesu di wu pye: «Ta na dubyapiye yi jɔ shaa.» ¹⁶ A Yesu di wu pye sanha tɔɔnii shuun wuu li ni na: «Yohana ja Simɔ, ta nɛ kaa ya dan mu ni xuuni?» A Pyɛɛri di jo: «Uun gɛ, Kafɔɔ! Muyɛ pyaa ki bɛ ya li ce na mu kaa ya dan nɛ ni.» A Yesu di wu pye: «Ta na dubyaa pu naha.» ¹⁷ A Yesu di wu yege taanri wuu li ni na: «Yohana ja Simɔ, ta nɛ kaa ya dan mu ni?» A Pyɛɛri jaha di danha, bani Yesu ya wu yege fo tɔɔnii taanri na: «Ta nɛ kaa ya dan mu ni?» Lee na a wu Yesu pye: «Kafɔɔ,

mu ya keree bɛɛri ce. Muyɛ pyaa k'a li ce na mu kaa ya dan nɛ ni.» A Yesu di wu pye: «Ta na dubyaa pu jɔ shaa!» ¹⁸ A Yesu di Simɔ pye sanha na: «Can can na, n'a da yi jo ma mu, ma lɛvɛɛɛ ti tuun wu ni, mu bi ma ma kirige taga mayɛ pɔ. Xuu wemu w'a ma taan ge, m'a ganha na se wà. Ga mu ba ba lɛ, ma na ba ma keye yirige, sipya watii na kirige ki pɔ ma na. P'a ganha na se ni ma ni xuu wa ni ma funŋɔ jɛ ma shɛ wemu ni wɛ.» ¹⁹ Pyɛɛri bi da ba xhu xugana leke na lee di baraga taha Kile mɛgɛ na ge, lee xugana le Yesu ya shɛ ni le kafila talenɛ le ni. Lee kadugo na a wu Pyɛɛri pye: «Ta ma na fɛni!»

Kalaapiire lemu kaa li bi dan Yesu ni ge

²⁰ Ba Pyɛɛri ya kara wii wɛ, kalaapiire lemu kaa li bi dan Yesu ni ge, a wu lee jɔ li na ma pu kadugo yiri. Lee kalaapiire le li bi shɛ diin Yesu tãan na pu yaha pu na li cana ka piige, na wu yege na: «Wù Kafɔɔ, sipya weke wu wa da ba mu nɔhɔ yaha wɛ?» ²¹ Ayiwa, ba Pyɛɛri ya lee kalaapiire li jɔ wɛ, na jo: «Wù Kafɔɔ, we do, leke di da ba we ta wɛ?» ²² A Yesu di wu pye: «Li jɛhɛ daan nɛ mu nago kanna wu gori yaha jiiɛɛɛ na fo di zhɛ nɛ caguribaŋa pye k'a nɔ, mu jaha wa yee ni wɛ? Mu kunni w'a ma nɛ fɛni ye sa!» ²³ A kalaapiire t'i pee jomɔ pe caaga na xuu wu bɛɛri círi na lee kalaapiire le da ga xhu wɛ. Na ta Yesu di ya ta Pyɛɛri pye na jo wu da xhuu wɛ, ga Yesu ya jo na: «Li jɛhɛ daan nɛ mu nago kanna wu gori yaha jiiɛɛɛ na fo di zhɛ nɛ caguribaŋa pye k'a nɔ, mu jaha wa yee ni wɛ?»

Jomɔ pu taxɔgɔ

²⁴ Lee kalaapiire le ninunɔ li wa pe jomɔ pe jaha yu. Wee shiin wu d'a pe jomɔ pe ka bɛ. Wèe bɛ ya li ce na can wu jɛ wu jomɔ pe.

²⁵ Ayiwa, Yesu ya keree ni jɛhɛjɛɛ kiiti-igee bɛ pye. Pu da bi jo p'i kee bɛɛri nigin nigin ka, nɛ giin jo pee Kitabuu pu bɛɛri bi da já jé koŋɔ puga ni wɛ.

Kapyegee Yesu Tudunmɔɔ pu wo Kapyegee

Jɔgɔ w'a we Kitabu we ka wɛ?

Luka w'a we Kitabu we ka. Luka bye Yawutu wɛ, ga Yesu wo n'a daa fɔɔ nijemɛ wu jɛ wii. Luka yɛ pyaa ya kii keree kii ja, na jɛ bɛ ki pyevɛɛ ni, lee na w'a yu tɔɔjii nijɛhɛɛɛ ni «wè». Luka ya kushɛgɛɛ kii pye kulogoo kii ni, ni Tudunmɔɔ Pɔli ni, Jozaama pu yɛɛ li wuu na, na wu tɛri wu labye wu na. W'a yiri ni Pɔli ni Torowasi ni na kari Filipe ni (Kapyegee 16:10-12). Lee kadugo taaan na ba binne yiri ni wu ni Filipe ni na kari Zheruzalɛmu ni, ni Oromɛ bɛ ni (Kapyegee 20-28).

Naha na ke mɛgɛ ke di jɛ na «Kapyegee» wɛ?

We sɛmɛ we mɛgɛ ya yiri na «Kapyegee, kelee Yesu tudunmɔɔ pu wo kapyegee, kelee Fɛfɛɛɛ Munaa li wo kapyegee». Bani wu bɛɛri w'a ji kapyegee na Fɛfɛɛɛ Munaa ya tudunmɔɔ pu jaha co p'a kiimu pye, kɔnhɔ p'i Egilizi wu nɔhɔ tenjɛ koŋɔ ke na ge. Na fara lee bɛɛri na, Fɛfɛɛɛ Munaa kaa ya yu Kapyegee Kitabu wu ni l'a ye tɔɔjii kelee kaguro (50) na, na jaha tii Fɛfɛɛɛ Munaa li batizeli wu yɛ na, ni na ji Fɛfɛɛɛ Munaa li na, ni na jaari na bɛ ni li jidaan ni.

Fɛfɛɛɛ Munaa li wo sefɛɛɛ ti gbɔɔɔ ni tudunmɔɔ p'a bi se jaha na, na kakanhanjaa pyi. Yesu na xu na jɛ, keree kiimu bɛɛri k'a pye lee kadugo na Egilizi wu ni ge, kee keree ki jaha we Kitabu we ya yu.

We Kitabu we kakana jɔŋɔ

We sɛmɛ we ya Egilizi wu jɔ kɔngana yu wè mu Zheruzalɛmu ni, ni Zhude ni, ni Samari ni, ni w'a pii piigana lemu na ge. Lemu Kirisa wo n'a daa fɛɛ p'a yaa na byi tuun bɛɛri ni, ni xuun bɛɛri ni, nijaa fara jiga na ge, na lee shɛ pu na. Lee li wa mɛ na p'a Yesu wo Jozaama pe yu sipyii pu bɛɛri mu, namaa fara cèe na, nɔhɔpiire fara sipyilɛyɛ na, naafuu fɛɛ fara la baa fɛɛ na, fo na shɛ nɔ koŋɔ ki tɛhɛɛ li bɛɛri na.

Kitabu wu kafila jɔgbɔyɔ

Kapyegee 1:1-11 Yesu ya dugi na kari fugba wu ni, na labye wu kaa le wu tudunmɔɔ pu kenɛ ni.

Kapyegee 1:12 —8:3 Zheruzalɛmu egilizi we.

Kapyegee 8:4—11:18 Zhude egilizi ni Samari wo we.

Kapyegee 11:19—13:3 Egilizi w'a pii fo na shɛ nɔ Ancɔsi kulo li ni shi wusama tɛ ni.

Pɔli ya jara lemu pye na Kilɛ Jozaama pu yu ge.

Kapyegee 13:4—15:35 Jara li nizhiine, w'a nɔ lemu ni Zheruzalɛmu ni ge.

Kapyegee 15:36—18:22 Jara li shuun wuu.

Kapyegee 18:23—21:16 Jara li taanri wuu.

Kapyegee 21:17 —28:31 P'a Pɔli co le kaso ni Zheruzalɛmu ni, lee kadugo na na ba wu torogo jɛri Sezare ni, ni Oromɛ bɛ ni.

Kilɛ ya Fɛfɛɛɛ Munaa jɔmɛɛ lɔ

¹ Na ceborona Teyofili,

Yesu ya keree kiimu bɛɛri pye, na kalaa wemu bɛɛri kan sipyii pu mu ge; nɛ kee bɛɛri jaha jo na Kitabu nizhiime wu ni, na lɔ ki jɔ kɔnduun wu na, ² fo na shɛ nɔ caŋa kemu na w'a dugi fugba wu ni ge. W'a bi kalaapiire ta shɔnri na pye wu tudunmɔɔ. Na wu ta wu sanha dugi fugba wu ni wɛ, pee tudunmɔɔ p'a yaa p'a keree kiimu bɛɛri pyi ge, a wu kee bɛɛri jaha jo pu mu Fɛfɛɛɛ Munaa fanha ni. ³ Na co Yesu kanhama keree ki na fo wu xuduun we, ba kee keree k'a toro wɛ, a Yesu di ganha na wuyɛ shɛɛ wu kalaapiire ti na, na keree pyi kiimu ya li shɛɛ can na na wu wa jii na ge. Wu bi wuyɛ shɛɛ pu na, na pu kalaa Kilɛ wo saanra ti keree ni fo na shɛ nɔ cabyaa kelee shishɛɛɛ (40) na. ⁴ A caŋa ka di ba nɔ, na wu yaha ni pu ni shiizhan, a wu yi jo waha pu mu na: «Yi ganha da voro Zheruzalɛmu ni wɛ. Na To w'a lemu wo jɔmɛɛ lɔ yi mu ge, yi lee sige. Neyɛ pyaa ya tee yi jo toro yee mu jo, ⁵ lɔhɔ ni Yohana bi sipyii pu batizeni, ga Kilɛ na ba Fɛfɛɛɛ Munaa tirige yi na cabyaa dama dama tatorogo ni, yi na batize lee Munaa le ni.»

Yesu ya dugi kari fugba wu ni

⁶ Ayiwa, na Yesu ni wu kalaapiire ti nib-innege yaha, a p'i wu yege na: «Wù Kafɔɔ, ta nime ma da Izirayeli wo saanra ti tenɛvonɔ li tenɛ?» ⁷ A Yesu di pu nɔ shɔ na: «Nɛ To Kile w'a kii tɛgege kii gbegele wuyɛ pyaa wo sefɛɛɛ ti funɔ ni. Li wa yee wo nibyii nago yi kee sha cɛ wɛ. ⁸ Ga, sefɛɛɛ ta t'a da ba digi yee na, Fɛfɛɛɛ Munaa wo sefɛɛɛ. Wee tuun wu ni yee na bye nɛ wo seɛɛɛ, na nɛ keree yu Zheruzalɛmu ni, ni Zhude fiige ki ni, ni Samari fiige ki bɛ ni, fo na shɛ nɔ konɔ ke kabaya ye bɛɛri na.» ⁹ Ba Yesu ya pee jomɔ pu jo xɔ wɛ, na dugi kari fugba wu ni pu nii na. A nahaɲa ka di ba wu tɔ, a p'i bye pu ya wu naa nige wɛ. ¹⁰ Na pu yaha pu na wu wii takaraga ni fugba wu ni, taapile ni a namaa shuun faviire wuu p'a di ba yere pu taa. ¹¹ A pee di pu pye: «Galile shɛɛn, naha na yee d'a yere yaha naha na wii fugba wu ni wɛ? Yesu ya yiri yee taa na kari fugba wu ni. Ba y'a wu na w'a kari karigana lemu na fugba wu ni wɛ, mu w'a da ba shɛ guri ba sanha.»

Macasi ya pye Zhudasi tɛge

¹² Wee tuun wu ni a kalaapiire t'i laha faaboboɲɔ ki na na ma Zheruzalɛmu ni. Faaboboɲɔ ke ki wa na Oliviye faaboboɲɔ ge, kere ni Zheruzalɛmu tɛ wu nɛ kilo nigin shishiin. ¹³ Ba p'a nɔ Zheruzalɛmu ni wɛ, na shɛ jɛ puga ka ni zangaso wa ni. Kee puga ki ni p'a tee na puyɛ pinneɛ. Pee bye: Pyɛɛri, ni Yohana, ni Yakuba, ni Andire, ni Filipe, ni Tomasi, ni Batelemi, ni Macoo, ni Alife ja Yakuba, ni Simɔ we wu nɛ Zelɔtilee kurunɔ ki ni ge, ni Yakuba ja Zhude. ¹⁴ Pii bɛɛri bi puyɛ pinne ni zɔ nigin ni, na Kile nɛɛri. Cɛɛ pii bɛ bye ni pu ni, ni Yesu nu Mariyama, ni Yesu ceboronamaa.

¹⁵ A caɲa ka di ba nɔ, a n'a daa fɛɛ p'i ba binne. Pu bi xhuu nigin ni keɛɛ shuun (120) xɔ kee caɲa. A Pyɛɛri di yiri yere pu niɲɛ ni na jo: ¹⁶ «Na cebooloo, yemu y'a ka Kile Kafila wu ni ge, fo yee nɔ bu fa. Bani Dawuda ya fɛnhɛ Zhudasi kaa jo Fɛfɛɛɛ Munaa fanha ni. Wee Zhudasi we w'a toro Yesu covɛɛ pu nahagbaa na, na Yesu le pu keɲɛ ni. ¹⁷ Wee Zhudasi w'i bi bye ni wɛɛ ni, na wu taa tuduro pyi ba wɛɛ nɛ wɛ. ¹⁸ Wari we w'a ta wu wo kakuunɔ li footɔsaraa ge, a wu shɛ wee taga tɛge ka shɔ.

Lee kadugo na a wu ba shɛ wuyɛ gbo kee tɛge ki ni. A wu ba wuyɛ yaha, na ba nɲɔ ke sin niɲɛ na na jenri. A wu laara ti bɛɛri di jaaga. ¹⁹ Zheruzalɛmu shɛɛn bɛɛri ya lee cɛ. Lee wuu na p'a kee tɛge ki mɛge le pu wo jomɔ pu ni na «Akɛlidama», lee kɔri nɛ na «Shishan tɛge.» ²⁰ Na ta li d'a ka Zaburuu Kitabu wu ni na:

«Wu puga ki nɛri kataha,

sipyaa bɛ ganha bye ki ni wɛ.»*

A Zaburuu Kitabu wu nɔhɔ jo sanha na:

«Watii wu wu labye wu lɔ wu tɛge.»*

²¹ Lee wuu na Kafɔɔ Yesu ya tuun wemu bɛɛri pye na nɔari ni wɛɛ ni ge, sipyii piimu pu bi bye ni wɛɛ ni wee tuun wu bɛɛri ni ge; ²² Yohana ya wu batize caɲa kemu ge, na co kee caɲa ki na, na pa nɔ fo caɲa kemu w'a dugi fugba wu ni ge. Wee sipya wa w'a yaa na pinne ni wɛɛ ni, wu bɛ di bye seɛri, na Yesu ya nɛ na foro xu ni.»

²³ Wee tuun wu ni a p'i sipyii shuun wa shɛ: Yusufu ni Macasi. Yusufu mɛge ka bɛ ki bye na Barisabasi, pii bɛ di wu pyi na Zhutusi. ²⁴ Lee kadugo na a n'a daa fɛɛ pu bɛɛri di binne na Kile nɛɛri na: «Wù Kafɔɔ, mu wemu w'a sipyii bɛɛri zɔlɔɔ cɛ ge, pii sipyii shuun we ni wemu naha m'a bulo ge, wee shɛ wù na, ²⁵ kɔnhɔ wu bɛ di bye tudunmɔ wa. Labye we Zhudasi ya yaha ge, wu wee lɔ Zhudasi tɛge. Zhudasi ya we labye we yaha na shɛ wuyɛ pyaa nidaan tashɛge ni.» ²⁶ Ba p'a nɛɛge ki pye xɔ wɛ, na kagaangaa shan, wemu naha Kafɔɔ ya bulo ge, kɔnhɔ p'i wee cɛ. A Macasi wo kagaan l'i lɔ, a wee di fara tudunmɔ ke ni nigin wu na.

2

Fɛfɛɛɛ Munaa l'a tigi n'a daa fɛɛ pu na

¹ Pantekɔti wu caɲa, Yesu wo n'a daa fɛɛ pu bɛɛri bi shɛ binne puga ka ni. ² Taapile ni a tunmɔ nighɔ pa di ba yiri fugba we ni. Pee nɛ ba kafɛɛgbɔhɔ tunmɔ nɛ wɛ. Puga kemu ni p'a tiin ge, a tunmɔ p'i ba kee puga ki ni. ³ A p'i nilee kii na ba na wogoo nɛ wɛ. A kee di waagi waagi, na ba daha daha pu bɛɛri nigin nigin wu nɲɔ ni. ⁴ A pu bɛɛri di ni Fɛfɛɛɛ Munaa na, na ganha na shi watii jomɔ yu. Fɛfɛɛɛ Munaa li bu shi wemu wo

* 1:20 Zaburuu 69:26

* 1:20 Zaburuu 109:8

jomɔ kan wemu mu, wee na ganha na pee yu.

⁵ Wee tuun wu bi Kile n̄i fyaara sipyii pii ta wà Zheruzalemu ni, piimu ya jé Yawutuu pu wo koo li ni ge, pee bi yiri koŋɔ ke fiye ye bæeri ni. ⁶ Ba pee ya pee tunmɔ pu logo wɛ, na baa kari, na she binne wà. Ba p'a nɔ wà wɛ, a l'i bye pu bæeri mu kakanhana, bani pu bæeri nigin nigin wu bi pu shi jomɔ nuri n'a daa fɛɛ pu nɔ na pu na yu. ⁷ A lee di pu bæeri fo xuuni, a p'i li ta kakanhana na ganha na yu na: «Sipyii pii p'a yu mɛ ge, ta pu bæeri n̄e Galile shɛen wɛ? ⁸ Li d'a pye dii wèe bæeri nigin nigin wu wù wo shi jomɔ pu nuri pu nɔ na wɛ? ⁹ Wèe pii pu wa naha ge, pii ya yiri Pariti fiige ki ni, ni Medi fiige ki ni, ni Elamu fiige ki ni, ni Mezopotami fiige ki ni, ni Zhude fiige ki ni, ni Kapadasi fiige ki ni, ni Pɔn fiige ki ni, ni Azi fiige ki ni, ¹⁰ ni Firizi fiige ki ni, ni Panfili fiige ki ni, ni Misira fiige ki ni. Libi fiige ki kulogoo kii ki wa Sirine kulo li kabanugo ge, a pii di yiri wà, a pii di yiri Oromɛ kulo li ni. ¹¹ A pii di yiri Kireti fiige ki ni, a pii di yiri Arabuu fiige ki ni. Wèe bæeri ni, pii ya sii pye Yawutuu yɛ pyaa, pii d'a jé Yawutuu pu wo koo li ni. Wèe bæeri nigin nigin wu n̄e na Kile wo kagbɔhɔɔ ki nuri pu nɔ na wù wo shi jomɔ pu ni.» ¹² A l'i bye kakanhana pii sipyii pii mu, fo pu ya cɛ yeke pu da da yu wɛ. A p'i ganha na puyɛ yegee na: «Naha wuu li n̄e le wɛ?» ¹³ Ga, a pii di ganha na n'a daa fɛɛ pu la wo pii sipyii pii ni na yu na: «Duven p'a gba tin.»

Pyɛeri ya sipyii pu yeri ni Kile jomɔ ni

¹⁴ Wee tuun wu ni a Pyɛeri di yiri yere ni tudunmɔ ke ni nigin wu samaa ni, na wu mujuu n̄uŋɔ yirige, na sipyii pu pye: «Yee piimu pu wa Yawutuu ni yee piimu samaa bæeri pu wa Zheruzalemu ni ge, yi niwegee shan. Ye n'a da jo yi mu ge, y'i yi logo, y'i yi naha cɛ. ¹⁵ Pii sipyii pii ya ta gba wɛ, ma na jo ba yee wa yi funyɔ kɔɔn kɔngana lemu na wɛ. Bani ke nisɔɔgɔ ke tuunɔ n̄ii gbarashɛɛɛ wu na, n̄iga sanha mugi wa wu toro gba ma tin wɛ. ¹⁶ Ga Kile tudunmɔ Zhoueli bi keree kiimu jo fo taatuunnɔ ni ge, kee ki wa byi mɛ nimɛ. W'a bi jo na:

¹⁷ «Kile ya jo na: Koŋɔ ki taaxɔɔ li ba nɔ,

n'a da na Munaa li tirige sipyii pu bæeri na na n̄ehɛ.

Wee tuun wu ni yi jalaa ni yi pushaa na ba keree niban̄aa nuri Kile mu na yu.

Yi lɛvɛɛ pu na ba kashɛgɛɛ n̄aa; yi nɔhɔlɛɛ pu na ganha na n̄e wo keree ki n̄aa n̄munuyɔ ni.

¹⁸ Oo dɛ, yee caya yi na kunni, n̄e na ba na Munaa li tirige na kapyeyii pu na na n̄ehɛ: namaa fara cèe na, p'a ganha na keree niban̄aa yu n̄e mɛgɛ na.

¹⁹ N̄e na ba kakanhan̄aa kii pye fugba we ni, na n̄aha sheshɛɛɛ ta pye n̄in̄ɛ ke na: shishan, ni na, ni kakunnuŋɔ wurege wogo.

²⁰ Nibiige na ba jé can̄a ki ni, yɛn̄ɛ ki na ba n̄aan̄a ba shishan n̄e wɛ. Lee kadugo na Kafɔɔ wo can̄a ki na na nɔ. Kee can̄a ki na ba bye cagbɔhɔ, kemu nɔɔrɔ ya pɛlɛ ge.

²¹ Wee tuun wu ni sipya bæeri wu da ba Kafɔɔ mɛgɛ yiri ge, weefɔɔ na ba shɔ.»*

²² A Pyɛeri di she n̄aha na sanha na jo: «Izirayeli shɛen yi niwegee shan, y'i na jomɔ pu logo. Nazareti shɛen Yesu bye sipya wemu ge, Kile ya wu she yi na. W'a kagbɔhɔɔ pye yi n̄in̄ɛ ni, na kakanhan̄aa pye, na n̄aha sheshɛɛɛ pye Kile fanha ni; yiyɛ pyaa ki bɛ wa lee cɛ. ²³ P'a we ná we le yee ken̄ɛ ni, a yee di wu kan Kile-cɛbaalaa mu p'a kori tige na na gbo. Kile bi lee cɛ yaha, ni lee wu bi sii gbegele wu kaa na.

²⁴ Ga Kile ya wu n̄e, na wu yeege xu ni. Kee fanha ki bi bye bɛ xu mu wu já Yesu mara wɛ. ²⁵ Bani ye saannaa Dawuda ya jo wu shizhaa na ge, yee yi wa mɛ na:

«N̄e bi Kafɔɔ n̄aa tuun bæeri ni na n̄ahagbaa na, bani wu bi ma bye tuun bæeri ni n̄e kanige cɛ, kɔnhɔ yafiin ganha da na n̄ehɛ wɛ.

²⁶ Lee wuu na n̄e zɔ we ya n̄i fundanga na, a n̄e jomɔ bæeri di bye fundanga jomɔ. Ali fan̄a bɛ ni, n̄e dà li na jo na ceepuuro ti na ba n̄mɔ n̄an̄in̄ɛ na.

* 2:21 Zhoueli 2:28-32 kelee 3:1-5

27 Bani mu wa da ga gbara ne munaa li kori
Adesi ni we.

Ma di wa da gbara
ma Fefere Sipyu wu ceepuuro ti fonho
fana ni we.

28 M'a jini sicuumo nivomo pu korogoo ki she
na na.

Na mu yaha ni ne ni,
mu na da ne zo wu jini fundanga
na.* »

29 A Pyeri di she naha na sanha na jo: «Na
ceboronamaa, yi yere di wu tole Dawuda
keree fiinje jo yi mu. Wee tole Dawuda ya
xu, a p'i wu le. Ali njaa we be ni wu fana
ki wa naha wu mu, wu kulo li ni. 30 Ga
Kile tudunmo wu bye Dawuda. Ni wu bi li
ce be sanha na Kile w'a jome le we mu,
na kaaga be kaa na taha li na na wee Kile
na ba Dawuda wo Ja wa tenje cana ka wu
kadugo yiri, wu saanra koro li ni. 31 Wee
tuun wu ni, Shovoo wu bi yaa wu pa je foro
xu ni jeganu lemu na ge, Kile ya fenhle lee
she Dawuda na. Lee wuu na w'a jo na:

«Wu da ba gori xu nibiige ni we,
wu ceepuuro t'a da ba fonho
fana ni we.* »

32 Shovoo wemu kaa pu wa byi ge, Yesu
wu wa wii. Wee Kile ya je na yeege xu ni,
wee beeri wa lee wo javere. 33 Ba w'a dugi
kari fugba wu ni we, na she diin saanra
tateenge ki ni Kile kanige ce. Wu bi Fefere
Munaa lemu wo jome le we mu ge, a Kile
di lee kan wu mu. A wu be di lee tirige we
na, ma na jo ba yi wa li jaa jaganu lemu na,
na li nuri logogana lemu na we. 34 Dawuda
ye pyaa ya ta dugi kari fugba wu ni we. Ga
w'a li she na:

«Kafoo Kile ya yi jo ne Kafoo mu na:
Tiin saanra tateenge ki ni na kanige ce,
35 fo di ba ma pen pye ma jidahaata taha-
hana.* »

36 «Izirayeli shen beeri ya yaa na li ce na
fiinje na jo Yesu wemu yee ya kori tige na
ge, Kile ya wu pye Kafoo, na wu pye Shovoo.»

*Sipyii kabofonoo taanri ya fara n'a daa fee
pu na*

37 Ba p'a pee jomoo pu logo we, a pu zoloo
di pu kaala xuuni. A p'i Pyeri ni tudunmo

pusamaa yege na: «Wu cebooloo, kaa leke
wee d'a yaa na pye nime we?» 38 A Pyeri di
pu joo shoo na: «Yee ya yaa yee pu daburaje jo
yi jurumu wu na. Yee beeri nigin nigin wa
yaa na batize Yesu Kirisa mege na, konho
yi wo jurumu wu yafa yi mu. Lee bu bye
Kile na Fefere Munaa li tirige yi na. 39 Bani
le Fefere Munaa jome le, yee mu w'a li
lo. Yi nagoo pii p'a ma yi kadugo ge, na li
lo pee be mu, na li lo taliige shen be mu.
Kafoo Kile na ba sipyii piimu be beeri yiri
ge, w'a li lo pee beeri mu.» 40 A Pyeri di pee
sipyii pu yeri na fiinje, na yi jo waha pu mu
na: «Njaa wo sipyii pii pu je sipyitiibaaya
ge, yi kuri pee feni, konho y'i juwuuro ta.»
41 Piimu beeri p'a da Pyeri wo kafilajo wu
na ge, a pee beeri di batize loho ni. Kee cana
kiye pyaa a sipyii kabofonoo taanri (3.000)
shishiin di da na fara n'a daa fee pu na.

N'a daa fee pu wo karijege ke

42 Na co kee cana ki na, a pii sipyii pii
di ganha na puye pinnee, na gori yaha
tudunmo pu wo kalaa wu na. A p'i bye
wa n'a daa fee pu wo karijege ki ni. Pu
bi buuri wu kegee kegee puye te ni na
xhaa, na puye funoo tun Kafoo wo jomoo
pu na. Na jerege pinnee na byi shiizhan.
43 Kile jini fyaara bye sipyii pu beeri ni, bani
tudunmo pu bi jaha sheshere ni kakan-
hanaa njehene pyi. 44 N'a daa fee pu beeri
pu bi pinne jome na, le li je pu mu ge, na
lee beeri pinnee na daga na pu keree yari.
45 Pu bi pu kerere ni pu kenje yanmuwo pere,
na wee wari we pinnee, na wee taani taani
puye na, na be ni pu beeri nigin nigin wu
conromo keree joo kana ni. 46 Pu bi puye
pinnee cana cana Kile-pene pugboho ki ni
ni fungongo nigin ni, na Kile pele. Pu beeri
bi puye pinnee pu kabanya ni, na buuri
wu kegee kegee puye na na xhaa, na puye
funoo tirige Kafoo wo jomoo pu na. Pu bi pu
yaligee pinnee na li shiizhan ni fundanga,
ni funvige ni. 47 Pu bi Kile soni tuun beeri
ni. Pu kaa bi dan kulo li shen pu beeri ni.
Piimu beeri pu bi da ba shoo ge, cana cana
Kafoo bi pee yiri na faraa n'a daa fee pu na.

* 2:28 Zaburuu 16:8-11 * 2:31 Zaburuu 16:10 * 2:35 Zaburuu 110:1

3

Ná faan wa ya cuunjo

¹ Caɗa ka Pyɛeri ni Yohana ye bi gaani yakonjo Kile jɛrɛge na Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni tuunɔ jii taanri wu na. ² Lee di ná wa ta wà lee kulo li ni w'a faan fo wu seduun ni. Caɗa caɗa p'a wee faan wu lo na she yaha Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki kaɗa ki kujɔ la jɔ na, kɔnhɔ wu da yanmuyɔ jɛeri Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki jevɛɛ pu mu. Lee kujɔ le mɛge ki bye na «Kujɔsaana». ³ Ba wee faan w'a Pyɛeri ni Yohana ye ja pu na ma ba jé lee kujɔ li ni wɛ, na pu jɛeri. ⁴ A Pyɛeri ni Yohana beshuun di jahaya kɔ le wu ni na wii. A Pyɛeri di wu pye: «Ta wù wii!» ⁵ A we ná we di pii kemɛ wii, bani wu bi giin na yaaga ka pu da gan wee mu. ⁶ Wee tuun wu ni a Pyɛeri di wu pye: «Wari kunni wa ne mu ne wu kan ma mu wɛ, sanni be di wa ne mu wɛ; ga le li wa na mu ge, n'a da lee kan ma mu: Yiri m'a da jaari Nazarɛti shɛɛn Yesu Kirisa mɛge ki fanha ni!» ⁷ Ba w'a yee jo wɛ, na ná wu co wu kanige keɛ ke na, na wu yirige. Taapile ni a ná wu tɔɔɔ ni wu nidakuruyo yi beeri di juunjo. ⁸ A wu sira yiri na yere, na ganha na jaari. A wu jé ni Pyɛeri ni Yohana ni Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni, na ganha na jaari jaari, na sirani, na Kile sɔni. ⁹ A sipyiire ti beeri di wu ja tajaraga ni wu na jaari na Kile sɔni. ¹⁰ A p'i wu sɛeri ce na faan we wu bi ma den Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki kujɔsaana li jɔ na na yanmuyɔ yi jɛeri ge, na wee wu jɛ wii. W'a cuunjo cuunjo gana lemu na ge, a lee di pu beeri fo fo na pu jaha wɔ.

Pyɛeri ya le kakanhana le pyegana jo

¹¹ A wee ná wu daha yaha Pyɛeri ni Yohana na. Wu juunjo w'a sipyii pu fo fogana lemu na ge, a pu funjonrɔgo wuu di baa kari na she binne Yohana ni Pyɛeri taan Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki kaɗa ki xuu wa ni. Wee xuu wu mɛge ki bye na saannaa Solomani gba. ¹² Ba Pyɛeri ya lee ja wɛ, na sipyiire ti pye: «Izirayeli shɛɛn, jaha na le kaa le d'a yee fo wɛ? Jaha na yee d'a tiin na wèe wii mɛ wɛ? Ma na zhe yee ta yee na giin, ne ni Yohana ni, na wèe wo jomɛɛ fɛɛɛɛ, kelee wèeyɛ pyaa wo sefɛɛɛɛ

t'a we ná we cuunjo. Bada! ¹³ Ibirayima, ni Ishaaga, ni Yakuba ye wo Kile we, wù sefɛɛɛɛ pu wo wu kunni, wee w'a pɛɛɛɛ taha wu kapyeyɛ Yesu mɛge ki na. Yeeyɛ pyaa k'a wu le fanha keɛɛ ni pu gbo. Yee ya she wu ni Pilate jaha taan, na wee ta wee na bi giin di wu yaha be. ¹⁴ Sipya we wu bi tii, na bye fɛɛɛɛ ge, yee ya foro wu kaa taan; we w'a sipya gbo ge, na Pilate jɛeri na wu wee yaha wu faara. ¹⁵ Lee gbogana li na yee ya jii sicuumɔ pu Kafɔ wu gbo. Ga Kile ya wu jɛ na yeege xu ni, wèe wa lee wo javɛɛ. ¹⁶ Na dà Yesu mɛge na, lee wo funjo ni Yesu mɛge kiyɛ pyaa ya fanha kan we ná we mu; ná we yi wa jaa mɛ, yi beeri d'a wu ce be ge. Na dà Yesu na lee l'a we ná we cuunjo yi beeri jii na mɛ.

¹⁷ «Ga nime, na cebooloo, ne li ce jo li jaha cebaara t'a yee ni yi junɔfɛɛ pu wá lee kaa le na tapyege ni. ¹⁸ Ga Kile ya lemu jo toro fo taatuunnɔ ni wu Kile tudunmɔ pu beeri jɔ na ge, le wo bye funjo ni w'a lee jɔ fa. Wu bi jo na Shɔvɔ wemu jomɛɛ wee ya lo ge, na wu na ba jaa. ¹⁹ Lee wuu na nime, yee ya yaa yee pu daburaje jo yi jurumu wu na, y'i sɔo Kile na, kɔnhɔ wu yi wo jurumu wu jɔgo laha wà. ²⁰ Lee bu bye Kafɔ Kile na kafɛɛwama yaha ba yi mu. W'a Shɔvɔ wemu be jaha bulo yi mu ge, wu na ba wu yaha ba yi mu caɗa ka, wee jɛ Yesu. ²¹ Ga nime Yesu ya yaa wu tiin fugba wu ni, fo keree ki beeri jɛrivonɔ ba jɛri. Yee Kile bi jo fdo taatuunnɔ ni wu Kile tudunmɔ fɛɛɛɛ wuu pu jɔ na. ²² Kile tudunmɔ Musa ya fɛnhɛ yi jo na:

«Wù Kafɔ Kile ya ne tun tungana lemu na ge, mu w'a da ba Kile tudunmɔ wa be yirige na foro yee shi wu ni. Wee ba kaa beeri jo yi mu, y'i yere lee na. ²³ Wee Kile tudunmɔ wu ba ba, sipyaa sipya wu jɛ wu ya wu jomɛɛ co-e ge, weefɔ na ba gyɛɛgi fɛɛɛɛ na foro Kile wo nagoo pu ni.»*

²⁴ Lee kadugo na na co Kile tudunmɔ Samuweli na, na ba nɔ fo Kile tudunmɔ piimu beeri p'a pa wee kadugo yiri ge, pee beeri ya le caɗa jii le keree jomɔ jo.

²⁵ «Ayiwa, Kile ya keree kiimu beeri she

* 3:23 Dutɛɛnɔmɛ 18:15,18,19

Kilɛ tudunmɔɔ pu na ge, kee bɛeri ya jo yee mu. Kilɛ ya kariɲɛɛge jɔmɛɛ lemu lɔ ni wɛɛ tii pu ni ge, yee bɛ pu wa lee ni. Yee Kilɛ bi jo Ibirayima mu na:

«Kɔɲɔ ke shi we bɛeri na ba duba ta na foro ma kadugo ki ni.»*

²⁶ Lee wuu na ba Kilɛ ya wu kapyebye wu jaha bulo wɛ, na fɛnhɛ wu tun na pa yee mu; kɔnhɔ wu fɛrɛmɛ tirige yi na, wu yi bɛeri nigin nigin wu tɔɔgɔ wolo yi kapyege niguuɲɔɔ ni.»

4

P'a Pyɛeri ni Yohana co she kiirikɔɔn kurunɔ ki mu

¹ Ayiwa, na Pyɛeri ni Yohana yaha pu na yu ni sipyii pu ni, a saraya jaha shɔɔnrivɔɔ ni Kilɛ-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki jɔɲɔfɔɔ, ni Sadushɛɛn di nɔ pu na. ² A p'i Pyɛeri ni Yohana ja pu na sipyii pu kalaa, na yi yu pu mu na Yesu ya jɛ jɛgana lemu na na foro xu ni ge, na mu xuu pu bɛeri da ba jɛ. A lee di sii pɛn pu ni. ³ A p'i Pyɛeri ni Yohana co, na she pu tɔ kaso ni fo jimuguro ti na, bani piige ki bi wɔ na xɔ. ⁴ Ga lee bɛ na piimu p'a Pyɛeri ni Yohana jomɔ pu logo ge, a pu niɲɛhɛmɛ di dɔ Yesu na. Pee na fara n'a daa fɛɛ pusamaa na, a pu bɛeri di she namaa kabɔfonɔɔ kaguro (5.000) fɛni.

⁵ Kee caɲa ki jimuguro, Yawutuu jahagbaa fɛɛ, ni pu nɔhɔlɛɛ, ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu bɛeri di she puyɛ pinne Zheruzalɛmu ni. ⁶ Saraya jaha shɔɔnrivɛɛ pu wo jɔɲɔfɔgbɔ wu bye wɔ na Anɛ, ni Kayifɛ, ni Yohana, ni Alekisandire, ni saraya jaha shɔɔnrivɛɛ wo jɔɲɔfɔgbɔ wu wo puga shɛɛn pu bɛeri. ⁷ A p'i she Pyɛeri ni Yohana yeege kaso wu ni, na ba pu yereɲɛ puyɛ niɲɛ ni, na pu yege na: «Sefɛɛɛ teke funɲɔ ni yee d'a we nɔ we cuuɲɔ wɛ? Jɔgɔ mɛge na yee d'a lee pye wɛ?» ⁸ Wee tuun wu ni a Pyɛeri di ji Fɛfɛɛɛ Munaa na, na pu pye: «Wu fiige ki jahagbaa fɛɛ, ni ki nɔhɔlɛɛ, ⁹ wɛɛ ya kasaana pye faan wa na, niɲaa a p'i ganha na wɛɛ yegee na dii wee nɔ wu d'a pye na juuɲɔ wɛ. N'a da yee jaha jo yi mu. ¹⁰ Ayiwa, yee fara Izirayɛli shɛɛn pu bɛeri na, yee bɛeri ya yaa na li cɛ na jo Nazareti

shɛɛn Yesu Kirisa mɛge fanha ni we nɔ we ya cuuɲɔ. Yee ya wu kori tige na na gbo, ga, a Kilɛ di wu jɛ na yeege xu ni. Wee wo mɛge ki fanha ni we nɔ we ni juuɲɔ w'a yere mɛ yee tɔan. ¹¹ Kilɛ Kafila w'a li she na:

«Yee puyirilee ya she faakagerɛɲɛ kemu ni na ki ya jɔ-ɛ ge, kee k'a pye puga ki gunɲmii li faakagerɛɲɛ niɲɛ.»*
Kee faakagerɛɲɛ ke, kee jɛ Yesu.»

¹² A Pyɛeri di pu pye sanha na: «Watii jɛ wɔ nige wemu na jɔ sipya shɔ Yesu kadugo na wɛ, bani Kilɛ ya ta watii kan sipyii mu nige, wemu na jɔ wɛɛ shɔ ke jɔɲɛ ke na Yesu kadugo na wɛ.»

¹³ Pyɛeri ni Yohana na yu na ta fyaara bɛ jɛ pu zɔlɔɔ na wɛ, a lee di bye kakanhana Yawutuu jahagbaa fɛɛ, ni pu nɔhɔlɛɛ pu mu; bani pu bi li cɛ na sipyitiilee pu jɛ Pyɛeri ni Yohana, na kalaacemɛ jɛ pu jɔɲɔ ni wɛ. A p'i li sɛeri na li cɛ na pu bɛ pu bye ni Yesu ni. ¹⁴ Ga na pu jii yaha nɔ wu ni juuɲɔ ni Pyɛeri ni Yohana tɔan, pu ya jɔ yaaga jo wɛ. ¹⁵ Ayiwa, ba p'a li ta mu wɛ, na Pyɛeri ni Yohana yeege kiiri puga ki ni. Ba pee ya foro wɛ, a p'i ganha na puyɛ pyi na: ¹⁶ «Wɛɛ di da leke pye pii sipyii pii na wɛ? Bani Zheruzalɛmu shɛɛn bɛeri ya li cɛ na fiinɲɛ na kagbɔɔ pii sipyii pii ya pye. Wɛɛ bɛ di wa da jɔ yi kaala wɛ. ¹⁷ Ga le kapyexhɔɔ le kaa ya yaa li caaga di fiige ki bɛeri círi wɛ. Wù pu yiri wù pu fuguri xuuni, wù yi jo waha pu mu jo pu ganha bu da Yesu kaa jo nige wa shishiin bɛ mu wɛ.»

¹⁸ Lee kadugo na a p'i Pyɛeri ni Yohana yiri lenɛ, na yi jo waha pu mu na pu ganha bu Yesu kaa jo sipya wa shishiin jii na wɛ, pu ganha bu wa shishiin kalaa Yesu mɛge ni wɛ. ¹⁹ Ga Pyɛeri ni Yohana di pu pye: «Na yee jɔmɛɛ co kelee na Kilɛ jɔmɛɛ co, leke l'a tii Kilɛ mu ge, yi lee she wù na. ²⁰ Wɛɛ ya lemu ja Yesu mu, na lemu logo wu mu ge, wɛɛ kunnɛ da jɔ bye yee jo baa wɛ.» ²¹ A p'i nɔhɔ pu fuguri sanha xuuni, na na pu yaha kari. Pu ya jɔ kakuunɔ pye pu na wɛ. Pu bi fyagi sipyii pu na, bani kagbɔɔ lemu l'a bi pye ge, sipyii pu bɛeri bi Kilɛ sɔni lee wuu na. ²² Le kakanhana cuuɲɔgana le ya pye

* 3:25 Zhenɛzi 22:18; 26:4 * 4:11 Zaburuu 118:22

ná faan wemu na ge, lee bi wee ta wu yee wa bi nehe kelee shisheere (40) na.

N'a daa fee p'a lowaa jɛeri Kile mu

²³ Ba p'a Pyɛeri ni Yohana yaha we, a p'i gari pu kaafɛe n'a daa fee pu yiri. Saraya naha shɔnriwee juɔɔfɛe ni nɔhɔlee p'a yemu beeri jo ni pu ni ge, a p'i yee beeri naha jo pu mu. ²⁴ Ba n'a daa fee p'a yee logo we, a pu beeri di binne na pu zɔlɔɔ pu pye nigin, na Kile jɛeri na: «Wù Kafɔɔ, mu wemu w'a fugba, ni jinɛ, ni suumɔ lɔhɔ, ni yi funɔɔ yanmuyɔ beeri yaa ge. ²⁵ Wù tole Dawuda we wu jɛ ma kapyeyee ge, mu w'a yi jo le wee jɔ ni Fɛfɛere Munaa fanha ni na:

«Naha wuu na shi wu d'a yiri
na pe tunmɔ pe beeri pyi we?
Naha wuu na shi wu d'a yiri
na juɔɔ baa woni pyi we?»

²⁶ Koɔɔ ke wo saannaa pu wa na kashɛn yereye luu;

juɔɔfɛe di puyɛ pinneɛ woni na Kafɔɔ
Kile kaa na,

ni w'a wemu naha bulo na pye Shɔvɔɔ wu ge,

ni wee be kaa na.»*

²⁷ Can wu jɛ wii, saannaa Herɔdi ni gbafeɛere Pɔnsi Pilate, ni Izirayeli shi we, ni shi wu sama, pee ya wɔ le kulo le ni. Ma fɛfɛere kapyeyee Yesu wemu naha m'a bulo ge, a p'i yiri wee kaa na. ²⁸ Lee funɔɔ ni, mu bi keree kiimu beeri gbegede yaha ma fungɔngɔ fɛere ni ma sefɛere ti funɔɔ ni ge, a p'i kee beeri pye. ²⁹ Nimɛ do Kafɔɔ, p'a wù fuguri fugurigana lemu na ge, m'a lee ja. Wee tuun wu ni fanha kan ma kapyeyii pu mu, kɔnhɔ wù sii já w'à ma kafila wu yu ni lowaa ni. ³⁰ Ma sefɛere ti kan wù mu, kɔnhɔ wù já da yama fee cuunɔ, wù da naha sheshɛere keree pyi, wù da kakanhanaa pyi ma fɛfɛere kapyeyee Yesu wu mege na.»

³¹ Ba p'a jɛerege ki pye xɔ we, xuu wemu ni p'a pinne ge, a wee xuu wu wo jinɛ k'i jɛle. A pu beeri di ni Fɛfɛere Munaa na. Na co wee tuun wu na, a p'i fanha ta na ganha na Kile jomɔ pu yu ni lowaa ni.

N'a daa fee pu wo taanɛege ke

³² N'a daa fee pu beeri bi be nigin na. Pu bi pu zɔlɔɔ pu pinne, na pu fungɔnyɔ

beeri pinne. Wa shishiin bi wu yanmuyɔ pyi wuyɛ nigin wogo we, ga pu yanmuyɔ beeri yi bye fooba. ³³ Sefɛere nigbɔɔɔ ti bye tudunmɔɔ pu mu na yi yu sipyii pu mu na Yesu Kirisa ya jɛ na foro xu ni. A Kile di fɛere tirige pu beeri nigin nigin na xuuni. ³⁴ Yaaga bi wa shishiin kuunɔ pu ni we, bani kereye ni piyeye bye piimu mu ge, pee bi yee ya pɛere. ³⁵ Pu bu yemu pɛere, p'a ba wee wari we kan tudunmɔɔ pu mu. P'a wee wari we taa taa n'a daa fee pu beeri na, na be ni pu beeri nigin nigin wu cɔnrɔmɔ juɔɔ kana ni.

³⁶ Lee funɔɔ ni ná wa bye wà, wee mege jɛ na Yusufu. Levi wo kpɔɔn li shɛn wu bye wii, wu d'a yiri Sipɛere fiige ki ni. Tudunmɔɔ p'i bi wu pyi na Barinabasi, (lee kɔri jɛ na wemu ya sipyii yeri, na samɔhɔɔ leni pu ni ge.) ³⁷ Tegɛ ka bye wee mu, a wu ba kee pɛere, na ba wee wari we kan tudunmɔɔ pu mu.

5

Ananasi ni Safira keree

¹ Ayiwa, lee di ná wa be ta wà, wee mege jɛ na Ananasi. Wu shɔ mege di jɛ na Safira. A pee be di pu wo tegɛ ka pɛere. ² Ga, a pu shuun wu jo be, na wari wu taa, na taaga ka ηmɔhɔ. A Ananasi di taaga ki sanja lɔ na she gan tudunmɔɔ pu mu. ³ Wee tuun wu ni a Pyɛeri di wu pye: «Ananasi, naha na mu d'a Shitaanni yaha w'a jé ma zɔ wu ni, na wu ni ke funguunɔ ke ni we? Mu ya ma tegɛ ki pɛere pu taa na ηmɔhɔ, na ba na pa kafineye jo Fɛfɛere Munaa li mu. ⁴ Mu bye mu sanha ma tegɛ ki pɛere-ɛ ge, ta ki bye mu kace na we? Mu ya ki pɛere be goo, ta mu bi da já ki pɛere pu beeri pye ma nidaan pyegana na we? Naha na mu d'a sɔɔ na le kakuunɔ le tuugo yaha l'a tigi ma funɔɔ ni we? Ma ganha ba giin nago sipyii mu m'a kafineye jo-e de! Kile mu m'a yi jo.» ⁵ Ba Ananasi ya yee logo we, na do jinɛ na na xhu. Sipyii piimu beeri p'a yee logo ge, a fyaara di jé pee beeri ni xuuni. ⁶ A lɛveɛ p'i yiri na Ananasi nixhugo ki lɔ le gbo fatɔɔ ni, na she le fanja ni.

⁷ Ba lɛereɛ taanri ya toro we, a Ananasi shɔ wu be di nɔ jé. Le l'a pye wu poo wu na

* 4:26 Zaburuu 2:1-2

ge, lee di wu ta wu ya lee ce we. ⁸ A Pyeri di wu yiri na wu pye: «Safira, can jo na nii na, mu ni ma poo wu ni ke wari no ke na yee ya yi wo tege ki pere ya?» A Safira di jo: «Uun, ke wari no ke na k'a pere.» ⁹ A Pyeri di wu pye: «Wee tuun wu ni yi d'a ta dii a yee shuun wu jo be yi na na y'i Kafoo wo Fefere Munaa li noho wolo we? Ayiwa, pii p'a she mu poo wu nixhugo ki le ge, pee wa kujoo le no na. P'a da zhe ni mu be ni.» ¹⁰ Taapile ni a cee wu be di do niye na Pyeri tooyo ni, na xhu. Ba levee p'a je we, na wu be nixhugo ta. A p'i wu be lo na she le fana ni wu poo wu taan. ¹¹ A le kaa le di sii fyaara le n'a daa fee pu beeri zoloo ni fo xuuni. Sipyii piimu beeri p'a yi logo ge, a pee be di sii fya xuuni.

Kakanhanjaa niyehene kiimu tudunmoo p'a pye ge

¹² Tudunmoo pu bi kakanhanjaa niyehene ni jaha shesheere keree niyehene pyi sipyii pu niye ni. Kile-pene pugbaho ki kaana ki xuu wemu wu wa na saannaa Solomani gba ge, wa n'a daa fee pu beeri bi puye pinnee ni fungongo nigin ni. ¹³ Sipyii pusamaa ni, wa shishiin bi gbara wu she je n'a daa fee pu ni we. Ga lee be na sipyii pu bi pu soni xuuni. ¹⁴ A sipyii p'i ganha na daa Kafoo na na nyeheni, ce faraa namaa na. A pee beeri di ganha na faraa n'a daa fee pu na. ¹⁵ A lisana di ba jeri fo sipyii pu na yama fee pu tugoo na ma na yeri kodoroyo ni, karaya ni fuuyo na; kono Pyeri nidorowo, ali wu nyehi bye wu ya takpango ta pu na we, wu jaa we ye di ja to pii na pee di juuno. ¹⁶ Sipyii nyeheme be bi yiri kabanugo kulogoo ki ni na se Zheruzalemu ni ni yama fee niyeheme, ni jinaa sipyii ni tudunmoo pu mu. Pu beeri bi juuno.

Kanhama pemu p'a no tudunmoo pu na ge

¹⁷ Lee funno ni, saraya jaha shonrivee wo junofo gbo we ni wu kaafee, pee ny Sadushen pu wo kuruno ke, a tudunmoo pu wo nyene di je pee ni. ¹⁸ A p'i yiri na tudunmoo pu co, na she pu le kasogbagbaho ki ni. ¹⁹ Ga, a Kafoo wo meleke wa di ba kasogbaha ki mugi piige ki ni, na tudunmoo pu yeege na pu pye: ²⁰ «Y'a se y'i she diin Kile-pene pugbaho ki ni. Yi da pe

jii sicuumo nivomo pe keree yu sipyii pu beeri mu.» ²¹ A tudunmoo p'i wee meleke wu no mee co. Ba jiga k'a mugi ye we, a p'i soo kari Kile-pene pugbaho ki ni, na she sipyii pu no kon na galaa.

Wee tuun wu ni a saraya jaha shonrivee wo junofo gbo wu be di ba no ni wu kaafee pu ni, a p'i kiirikoon kuruno ke ni Izirayeli noholee pu beeri yiri pinne. A p'i sorosii pii tun, na pu she kasogbaha ki ni, p'i she tudunmoo pu co pa. ²² Ga ba sorosii p'a no kasogbaha ki ni we, pu ya tudunmoo pu ta wa we. A p'i guri pa na ba kiirikoon kuruno ki pye: ²³ «Wee ya she kasogbaha ki ta k'a shoho ki shohogana na, gedii pu be niyereye di ny kujoo ki no na. Ga ba wee ya ki mugi we, wee ya sipyia be ta ki funno ni we.» ²⁴ Ba Kile-pene pugbaho ki gedii junofo we ni saraya jaha shonrivee junofo p'a yee logo we, a tudunmoo pu keree di pu jaha wo fo xuuni. A p'i ganha na puye pyi na: «Leke di da ba bye we?» ²⁵ Na pu yaha yee na, a sipyia wa di no na pu pye: «Yee ya sipyii piimu to kaso wu ni ge, pu wa Kile-pene pugbaho ki ni na sipyii pu kalaa.» ²⁶ Wee tuun wu ni a gedii junofo wu gari ni gedii ni. A p'i she tudunmoo pu co na pa, ga pu ya ta mafe no pu na we. Bani pu bi fyagi na sipyii pu juno ganha da nari p'i pee wa ni kagereye ni we.

²⁷ Ba p'a pa no ni tudunmoo pu ni kiiri wu takongo ki ni we, a saraya jaha shonrivee wo junofo gbo wu pu yege na: ²⁸ «Ta wee ya yi jo na yi waha yee mu jo yi ganha bu da sipyia wa shishiin kalaa nige we na we mege na-e we? Ga yee ya Zheruzalemu kulo li beeri ni ni yi wo kalaa wu ni. Yee kunni ya sii na giin fo we na we wo shishan pu nama di ba do wee juno ni.»

²⁹ A Pyeri ni tudunmoo pusamaa di pu no sho na: «Li waha l'i waha, wee ya yaa wee pu Kile no mee co na toro sipyii wuu na! ³⁰ Yee ya Yesu kori tige na na gbo, a wee wo sefele pu wo Kile wu wu ny na yeege xu ni. ³¹ Kile ya wu durogo, na wu teye wuye kanige ce, na wu pye Saan ni Shoo, kono Izirayeli shen di ja daburaje jo, pu jurumu wu yafa pu mu. ³² Wee p'a pye kee keree ki wo seere, we ni Fefere Munaa lemu Kile ya gaan wu no mee covu pu mu ge.»

³³ Ba kiirikoon kurunjo k'a pee jomɔ pu logo wɛ, a pu logoo di yiri xuuni, fo pu na tudunmɔ pu shaa di gbo. ³⁴ Ga Farizhen wa bye pu ni, wee mɛgɛ jɛ na Gamaliyɛli. Saliya karamɔgɔ wa wu bye wii, sipyii bɛeri di bi baraga tɛri wu na. A wee di yiri yere kiirikoon kurunjo ki ninjɛ ni, na pu pye na pu tudunmɔ pu yeege kpɛngɛ ki na fɔlɔ jɛri. ³⁵ Ba tudunmɔ p'a foro wɛ, a wu kiirikoon kurunjo ki pye: «Na cebooloo, Izirayɛli shɛɛn, kaa le y'a giin di bye pii sipyii pii na ge, yi yi funɔ sha ni li ni xuuni dɛ!» ³⁶ Bani li sanha mɔ toro wɛ, n'a wa ya foro naha wu mɛgɛ jɛ na Tudasi. Wee ya yiri na wuyɛ pye sipyigbɔ kanahacɛmɛ wee jɛ, fo sipyii xhuu shishɛɛɛ (400) shishiin ya taha wu fɛni. Ga p'a pa wu gbo, a wu sipyii pu bɛeri di jaaga. A kee keree k'i da wà wee xuu wu ni. ³⁷ Lee kadugo na a wa bɛ di ba yiri sanha, wee bye Galile shɛn, wu mɛgɛ ki bye na Zhudasi. Tuun wemu ni pu bi fiige ki sipyii pu mɛyɛ yi kani ge, wee tuun wu ni wee ya yiri. Wee bɛ bi sipyinjɛhɛmɛɛ ta na taha wuyɛ fɛni. Ga, a p'i wee bɛ gbo, a wee bɛ wo sipyii pu bɛeri di jaaga. ³⁸ Lee funɔ ni do, n'a da kaa nigin jo yi mu: Yi ganha ba yiyɛ leni nige pii sipyii pii ni wɛ, yi pu yaha pu da gaani. Pu fungɔnyɔ ye ni pu kapyegee ki bu da ki na yiri sipyii yiri, ki na ba xhɔ kiyɛ ni cana ka. ³⁹ Ga ki shiin bu shɛ da k'a sii yiri Kile yɛ pyaa ni, y'a da já ki koo tɔ wɛ. Yi kasɛgɛ yaha yiyɛ na, yi ganha da yiyɛ yaha yi pa bye Kile yokɔnjii-i dɛ!»

⁴⁰ Ayiwa, a kiirikoon kurunjo k'i sɔɔ Gamaliyɛli wo nijoyo yi na. A p'i tudunmɔ pu yiri lenjɛ, na pu kpɔn ni susɔlɔ ni, na yi jo waha pu mu na pu ganha da Yesu kaa jo wa shishiin bɛ mu wɛ. Lee kadugo na na pu yaha kari. ⁴¹ A tudunmɔ p'i laha kiirikoon kurunjo ki taan na kari. A pu funyɔ di sii taan xuuni, bani shiige kaa le l'a bi pu ta Yesu mɛgɛ ki wuu na ge, p'a bi lee jate puyɛ mu gbɔɔɔ kaa. ⁴² A p'i ganha na sipyii pu kalaa jiga bɛeri Kile-pɛɛnjɛ pugbɔhɔ ki ni, ni pu kabanya ni, na yi yu pu mu na Yesu wu jɛ Shɔvɔɔ we.

6

Namaa gbarashuun p'a shɔnri pee di

* **6:1 Helenisitilee:** Pee jɛ Yawutuu piimu p'a Girekii jomɔ pu yu ge.

tudunmɔ pu tɛgɛ

¹ Ayiwa, n'a daa fɛɛ pu bi jɛhɛnjɛ xuuni yee caya yi na. A Helenisitilee* p'i ba ganha na fiige ki wo Yawutuu pu zɔlɔ yu na pee ya li sɛeri na li cɛ pu na, na pu ya pee wo naxhugoshaa pu jateni cana bɛeri wo yaliye looloduun ni wɛ. ² Ba tudunmɔ kɛ ni shuun w'a yee logo wɛ, na n'a daa fɛɛ pu bɛeri yiri na pu pye: «Wɛɛ ya yaa wɛɛ pu Kile wo Jozaama pu jo wu yaha wu na w'a yaliye keree jaha shɔnri wɛ. ³ Lee wuu na wu cebooloo, yi namaa gbarashuun shɔnri yiyɛ ni, sipyii bɛeri ya piimu mɛsaanja yu, pu d'a jɛ Fɛfɛɛɛ Munaa na, fungɔngɔ fɛɛɛ bɛ di jɛ pu ni ge. Wu na yaliye yi keree ki jaha zhɔnri wu le pee kenjɛ ni. ⁴ Wɛɛ kunni wɛɛ wa da zii wuyɛ pɔ jɛrɛgɛ ke ni Kile wo Jozaama pu jo wu na.»

⁵ A pee jomɔ pe di daan sipyii pu bɛeri ni. A p'i sipyii gbarashuun wa jaha bulo. Pee pu wa mɛ: Eceni, wee bi fanha ta n'a daa ni na nɔhɔ jɛ Fɛfɛɛɛ Munaa bɛ na; Filipe, ni Porokɔɛ, ni Nikanɔri, ni Timɔ, ni Parimenasi, ni Nikolasi, wee bye Ancɔsi shɛn. Wee bi fɛnhɛ jɛ Yawutuu wo koo li ni fɔlɔ na na pa bye n'a daa fɔɔ. ⁶ A p'i shɛ ni pu ni tudunmɔ pu mu, a tudunmɔ p'i pu keye taha pu na, na Kile jɛeri pu mu. ⁷ A Kile jomɔ p'i ganha na jaaga na se jaha na. A n'a daa fɛɛ p'i ganha na jɛhɛnjɛ Zheruzalɛmu kulo li ni. A Yawutuu saraya jaha shɔnriwɔɔ nijɛhɛmɛɛ bɛ di dɔ Yesu na.

P'a Eceni co

⁸ Eceni bi jɛ Kile wo niimɛ we ni wu sefɛɛɛ ti na, fo wu na kakanhanjaa nigbɔhɔɔ ni jaha shɛshɛɛɛ keree pyi sipyii pu tɛ ni. ⁹ Ga, a sipyii pii di ganha na Eceni kaala, pee bi yiri Sirinɛ kulo li ni, ni Alɛkizandiri kulo le, ni Silisi fiige ke, ni Azi fiige ki ni. A p'i nakaara jɔ kɔn na byi ni Eceni ni. Buloo piimu p'a juwuuro ta ge, pee wo Kile-pɛɛnjɛ puga ki Yawutuu pu bye pii. ¹⁰ Ga pu ya já can ta Eceni na wɛ, bani Fɛfɛɛɛ Munaa li bi fungɔngɔ fɛɛɛ kaan wu mu wu na yu. ¹¹ Wee tuun wu ni a p'i sipyii pii saraa na pee sɔn wá Eceni na. A pee di ganha na yu na: «Wɛɛ ya we ja wu na Kile tudunmɔ Musa ni Kile wo fanhara jomɔ yu.» ¹² A p'i

sipyii pee, ni nõhõlee pee, ni saraya jaha shõnriwõ pu sòn mu lee sòngana li na. A p'i yìri kari Eceni feni, na she wu co, na gari ni wu ni kiirikõn kurujõ ki mu. ¹³ A kafinejuu pii be di binne ni pu ni, na she kafineye taha Eceni na na: «We ná we, tuun bæeri ni we je na kafilakuumõ yu na waa Kile-peene pugbõhõ fefere wogo ki na ni Kile tudunmõ Musa wo saliya wu na. ¹⁴ Bani wèe ya wu ja wu na yu na Nazareti shen Yesu na ba Kile-peene pugbõhõ ki ja; Musa ya kalengee kiimu kan wèe mu ge, na kee bæeri jeri.» ¹⁵ A kiirikõn kurujõ ki sipyii pu bæeri di pu jahaya kò le Eceni ni na wii. A p'i wu jaha ki ta k'a jeri ba meleke wogo je we.

7

Eceni ya Kile jomõ paari Yawutuu jujõfex pu mu

¹ A saraya jaha shõnriwõ jujõfõ wu Eceni yege na: «Jomõ pe sipyii pu wa yu me mu shizhaa na ge, can w'a wii ya?» ² A Eceni di wu jõ shõ na: «Na tii ni na jahafee, yi ye logo. Nõrõ fõ Kile ya wuyee she wù tole Ibirayima na na wu yaha Mezopotami fiige ki ni, na wu ta wu sanha yìri di zhe diin Karan kulo li ni we. ³ Na wu pye: «Ibirayima, foro ma fiige ki ni, m'a yìri laha ma kpõn li na. Fiige ke n'a da zhe ma na ge, m'a she diin kee ni.»*

⁴ «Wee tuun wu ni a Ibirayima di yìri Kalide fiige ki ni na she diin Karan kulo li ni. Lee kadugo na a Ibirayima to wu ba xhu. Fiige kemu ni yee wa me nijaa ge, a Kile di wu jaha co na pa diin kee fiige ki ni. ⁵ Kile bi ta xuu wa shishiin kan wu mu ke fiige ke ni wu ta we, ali tõgõ tashanga be we. Ga Kile bi jomõ lõ wu mu na wu na ba ke fiige ke kan wu mu, na ki kan wu kadugo ki be mu wu kadugo na. Lee bi Ibirayima ta pya nigin be je wu mu wee tuun we ni we. ⁶ Kile bi li she na Ibirayima kadugo nagoo pu na ba she diin nadadænræ na fiige katii ni. Kee fiige ki sipyii na ba pu jeri buloo, na sii na kanhama nõri pu na xuuni fo yee xhuu shishere (400). ⁷ Ga, a Kile di guri jo sanha na fiige kemu wo sipyii pu da ba Ibirayima nagoo pu pye buloo ge, na weeye

pyaa na ba kiiri kòn pee na. Lee kadugo na na Ibirayima kadugo ki na ba foro kee fiige ki ni, na ba ganha na wee pelee naha we xuu weye pyaa ni.* ⁸ Lee kadugo na a Kile ni Ibirayima di karijenge jomõ lõ puyee mu, na cekõnrõ pye lee wo jaha sheshere. Lee l'a Ibirayima pye, w'a pa Ishaaga se ge, na wu kòn wu cazege cana gbarataanri wogo ki na. A Ishaaga be di ba Yakuba se, a wu be di wee kòn. A Yakuba be di wù sefelee ke ni shuun wu se, a wu be di pee kòn.

⁹ «Wù sefelee wa bye wà wee mæge je na Yusufu. Wee wo jepreen ya pa jé wù sefelee pusamaa ni, fo p'a wu co pere Misira fiige ki shere pii mu. ¹⁰ Ga, a Kile di bye ni wu ni, na wu yeege wu kanhama keree ki bæeri ni, na fungõgõ fere kan wu mu, na wu kaa taan Farawõn ni, Misira saan we. A Farawõn di Misira fiige ki jujõ fere ti bæeri kan wu mu, na saanra puga ki be wo jahagbaa fere ti kan wu mu. ¹¹ Wee tuun wu ni a xuugbõhõ ka di ba jé Misira fiige ki bæeri, ni Kana fiige ki bæeri ni. A kanhama p'i sii pelee fo xuuni. A wù sefelee p'i bye pu ya jalige be taa nige we. ¹² Ba Yakuba ya pa logo na shinma wa Misira fiige ki ni we, a wu wù sefelee pu tun pu tøjishiine li ni p'a she shinma wa shõ wà na pa. ¹³ Ba Yakuba, ya pa pu tun tøjii shuun wuu li ni we, a Yusufu di she wuyee she wu cebooloo pu na. Wee tuun wu ni a Farawõn be di na Yusufu nõhõ tayirige ce. ¹⁴ Lee kadugo na a Yusufu di pu pye p'a she ba ni wu to wu ni wu puga shen pu bæeri ni. Pu bæeri bye sipyii kelee gbarashuun ni kaguro (75). ¹⁵ A Yakuba di gari mu Misira ni, a wu ni wù sefelee pu bæeri di ba xhu wà. ¹⁶ Ba p'a xu wà we, a p'i pu nixhuyo yi tugo na pa Sisemu kulo li ni. Ibirayima bi xuu talenje kemu shõ Hamõri nagoo pu mu Sisemu ni ge, a p'i ba pu nixhuyo yi le wà.

¹⁷ «Ayiwa, Kile bi jomõ lemu lõ Ibirayima mu ge, ba lee jõ faduun ya dæne we, a Izirayeli shen p'i sii se na jehæ Misira fiige ki ni. ¹⁸ Lee kadugo na a fanha k'i ba nõ saan wa na, wee bi ta yaaga ce Yusufu keree ni we. ¹⁹ A wee saan wu ganha na wèe shi wu kana ni shizhiinme ni. Wu bi wèe sefee pu karamu na pu cogana kolo fo

* 7:3 Zhenzi 12:1 * 7:7 Zhenzi 15:13-14 * 7:19 Ekizode 1:7-14

p'a pu nagoo yeri kpεεngε na, kɔnhɔ pu da xhuli.* 20 Wee tuun wu ni Kile tudunmɔɔ Musa ya se. Wu pubinne wo wu bi sii jɔ xuuni. A wu nu wu wu ηmɔhɔ tofɔɔ wu kaban, na jire kan wu mu fo na nɔ yeboyo taanri na. 21 A p'i she wu be yaha kpεεngε ki na. A Farawɔn poro fuceεεε di wu lɔ, na wu bii ba wuyε pyaa ja jε wε.* 22 A Musa di bye mu na sii kalaa Misira sheεn wo fungɔngɔ fεεε keree ki beeri ni. A baraga di bye wu jɔ jomɔ ni wu kapyegεe ki beeri ni.

23 «Ba Musa shi w'a pa nɔ yee kelεε shishεεε (40) na wε, a wu yiri na wu she wu cebooloo Izirayeli sheεn pu peregi. 24 Tuun wemu ni Musa ya nɔ pu na ge, na Misira shen wa ja wu na kakuunɔ pyi wu ceborona wa na. A wu fara wu ceborona wu na, na wee kpɔn gbo, kɔnhɔ wu wu ceboro wu luu jinε. 25 Musa bi giin na wee cebooloo pu na ba li cε lee funɔɔ ni na Kile na ba pu jɔnɔ wolo bulooro ti ni, na pu yeege Misira fiige ki ni wee Musa kenε kurogo. Ga wu cebooloo pu ya lee cε ta wε. 26 Kee caɔa ki jimuguro a Musa di gari wu cebooloo pu yiri sanha. A wu she wu cebooloo shuun wa ta pu na dunni, na pee susuro tεge na pu pye: «Yee ya cε nago cebooloo yee jε-ε gε? Naha feni yee di dunni wε?»* 27 Ga wemu wu bi wu ceboro wu sani ge, a wee di Musa ηmununɔ na wu pye: «Jɔgɔ w'a mu tenε wεe jɔnɔ ni, na mu pye wεe kiiri kɔnvɔɔ wε?»* 28 Kɔnhɔ mu di wa giin m'a nε be gbo, ba m'a Misira shen we gbo mε tapaa wε?»* 29 Wee kafila wu wuu na a Musa di baa kari Madiyan fiige ki ni, na she diin wà, na jalaa shuun ta wà.

30 «Ba yee kelεε shishεεε (40) ya toro wε, a meleke wa di wuyε she Musa na narinε ka ni tahara la funɔɔ ni, Sinayi faabobonɔ ki tãan, sige ki funɔɔ ki ni. 31 Ba Musa ya lee ja wε, a lee di wu fo fo xuuni. A wu ganha na fuloo li na, kɔnhɔ wu li kemε wii, ga, a Kafɔɔ Kile di jo ni wu ni na wu pye: 32 «Nε wu jε ma sefεεε pu wo Kile we, Ibirayima wo Kile we, Ishaaga wo Kile we, ni Yakuba wo Kile we.»* A Musa di fya fo na fuguri, wu ya sɔɔ na wu jɔnɔ yirige di wu wii nige wε. 33 Lee

kadugo na a Kafɔɔ di Musa pye: «Tanhaya yi wolo ma tɔɔyɔ yi na, bani xuu wemu ni m'a yere ge, fεfεεε xuu wu jε wii. 34 Nε wa na sipyii pu kanhagana li jaa Misira fiige ki ni, nε wa pu shiinne li be nuri. Nε tigi na pa di ba pu jɔnɔ wolo bulooro ti ni. Pa di ma tun zhe Misira ni.»*

35 «Ayiwa, wee Musa we ninumɔ Izirayeli sheεn bi she ge, na jo: «Jɔgɔ w'a mu tenε wεe jɔnɔ ni, na mu pye wεe kiiri kɔnvɔɔ wε?»* Wee Musa we Kile ya pa dun w'a she bye pu jɔnɔfɔɔ. A wee di pu jɔnɔ wolo Misira bulooro ti ni Meleke wu gbɔɔrɔ ni, wemu w'a wuyε she wu na, tahara li ni ge. 36 Wee Musa we w'a pu yeege Misira bulooro ti ni, na jaha sheshεεε keree ni kakanhanaa pye Misira fiige ki ni, ni pu nidorowuu Suumɔ Loniga ki ni, ni siponɔ ki be ni fo na nɔ yee kelεε shishεεε (40) na. 37 Wee Musa wu w'a Izirayeli sheεn pye: «Kile na ba Kile tudunmɔ wa be yaha na pa yi mu ba nε jε wε. Wee be na ba bye yi ceboro wa.»* 38 Tuun wemu ni sipyii pu bi pa binne siponɔ ki ni ge, Musa bye ni pu ni. Meleke we wu bye Sinayi faabobonɔ ki na ge, Musa wu bi nuri wee jɔ na na dorogo wù sefεεε pu mu. Mu Musa bi Kile wo baraga jomɔ nixhɔbaama pu taa, na pu kaan wεe mu.

39 «Ga wù sefεεε pu ya ta sɔɔ Musa wo jomɔ pu na wε. A p'i zhe wu ni, na pu fungɔnyɔ caanna jeri Misira yiri. 40 A p'i Arɔn pye: «Pεεηε yaηmuyɔ ya yàa wù mu, yemu wù da da jaa ge, wù da jaari ni yee ni, bani Musa we w'a wεe yeege Misira fiige ki ni ge, wεe ya wu jaa wε. Dii w'a jeri be ge, wεe ya cε wε.»* 41 A p'i nupige tuugo yàa yee caya yi na, na saraga wolo lee yapεε li mu, na funɔɔ tãan puyε pyaa wo keye wo labye wu na.

42 «Wee tuun wu ni, a Kile di wu kadugo le pu ni, na pu yaha fugba wɔrɔɔ kii beε wu na, ma na jo ba l'a ka Kile tudunmɔɔ pu mu kafila wu ni kagana lemu na wε na:

«Izirayeli sheεn, yee ya yapɔrɔyɔ gbo,
na saraya wolo nε mu siponɔ ki ni
yee kelεε shishεεε (40) funɔɔ ni ya?»

* 7:21 Ekizode 2:1-10 * 7:26 Ekizode 2:13 * 7:28 Ekizode 2:14 * 7:32 Ekizode 3:6 * 7:34 Ekizode 3:5,7,8,10
* 7:35 Ekizode 2:14 * 7:37 Dutεrenɔmε 18:15,18 * 7:40 Ekizode 32:1,23

43 Yee ya ye saraya ye wolo ne mu-i de,
ga yee yapere lemu mege ki wa na
Moloki ge,
lee wo faya bugu yee wa lo.
Ni woro lemu li ne na Aranfan ge,
yee tuuyo yee wa ya, na yee pele.
Lee wuu na n'a da ba yee kuu na kari
fo Babiloni kadugo yiri.*»

44 A Eceni di jo sanha na: «Na we sefellee
pu yaha para li na sige ki funno ni, faya
bugu wu bye pu mu. Wee funno ni Kile bi
yu ni pu ni. Kile bi faya bugu wa she Musa
na, ba w'a wee wo yaagana li na we, na
wu ya mu. 45 Lee kadugo na a wu sefellee
pu ba wee faya bugu wu kan pu nagoo
mu. Zhouwe wu bye pu nahagbaa fo wee
tuun wu ni. A Kile di pu teger, na fiige ka wo
sipyi kori pu mu. A p'i gari ni faya bugu
wu ni kee fiige ki ni, a wu she gori wa fo
na pa no saanna Dawuda wo cana nii li
na. 46 Saanna Dawuda, wee bi sii fereme
ta Kile mu. A wu Kile neeri na wu soo wee
mu wee di perege puga ka yerege Yakuba wo
Kile wu mu. 47 Ga wu ja Solomani, wee w'a
pa bye kee perege puga ki yerege. 48 Ga
w'a li ce nago Kile-gbatabaaga tateenge ne
sipyi wo puga niyaaga ni we; ma na jo ba
Kile tudunmo w'a yi jo we, na Kafoo Kile ya
jo na:

49 «Fugba we, wee ne na saanra koro,
nige ke, kee ne na tooo tatahana.
Yee di da puga keke ya ne mu we?
Xuu weke wu ne wa sanha
wemu na ja bye ne tanmoro we?»

50 Ta ne be w'a yee beeri ya
na wo sefellee ti funno ni we?
Ne Kafoo w'a jo mu.*

51 «Yee nunmogoo k'a waha. Yee zolo
ni yee niwegee ki ya ta cekonro pye we.
Yee ya ferege Munaa li kaala tuun beeri
ni. Yee ni yi sefellee pu beeri ya pye nigin.
52 Kile tudunmo weke wu d'a pye wa ni yee
sefellee pu ya wu kanha-i we? Pii p'a Kile wo
sipyiime wu ba jom pu jo ge, p'a pee gbo.
Nime a yee di wee sipyiime wu be noho
yaha, na wu gbo. 53 Yee p'a bi Kile wo saliya
wu keree ki ta melekee gboro ni, ga yee di

ya soo na taha wee saliya we naarigana feni
we.»

Eceni xugana

54 Ba kiirikoon kuruno ki sipyi p'a pee
jom pu logo we, a pu logoo di sii yiri, fo
pu na pu ganhaa kuri Eceni feni. 55 Lee
di Eceni ta w'a ni ferege Munaa na. A wu
fugba wu wii, na Kile wo nooro wu na, na
Yesu niyerege na Kile kanige ce. 56 A wu jo:
«Wii! Ne nii wa fugba we ni w'a mugi, Sipyi
Ja we, na wee niyerege naa Kile kanige ce.»
57 Ba Eceni ya yee jo we, a p'i sii sipyaa wa,
na pu niwegee to. A pu beeri di gburogi na
ba do Eceni na. 58 Na wu co, na wu kile na
yeege kanha ki kadugo yiri, na she wu wa ni
kagereye ni fo na wu gbo. Pii p'a wu gbo ge,
pee bi pu fadeye wolo, na yee yaha lewo wa
taan, wee mege ne na Sali. 59 Na pu yaha pu
na Eceni waa ni kagereye ni, a wu Kile neeri
na: «Kafoo Yesu! Na munaa li co!» 60 Lee
kadugo na a wu nuguro sin na sii mujuu
wa na: «Kafoo, ma ganha bu we jurumu we
kaa taga pu co we.» Ba w'a yee jo we, na
xhu.

8

Sali ya n'a daa fee pu kanha xuuni

1 Sali be bi soo Eceni wo gbo wu na. Kee
cana ke, a kanhama nigbo di sii no n'a
daa fee pu beeri na Zheruzalemu ni. Pee
kanhama pu funno ni a n'a daa fee pu beeri
di jaaga na kari Zhude fiige ke, ni Samari
fiige ki ni. A tudunmo pu ye nigin di gori
Zheruzalemu ni. 2 A Kile wo ni fyaara sipyi
p'a di Eceni nixhugo ki lo, na she wu le. A p'i
sii mehe su wu nixhugo ki na xuuni. 3 Ga
Sali kunni, wee bi sii na giin fo wu n'a daa
fee pu xo ferege. Wu bi jin pu feni piyeye be
ni, wu bu n'a daa fee piimu beeri ta wa, ce
la na la, w'a pu beeri co fanha na na she le
kaso ni.

Filipe ya Kile wo Jozaama pu jo Samari fiige ki ni

4 N'a daa fee piimu pu bi paa foro
Zheruzalemu ni ge, pee bi naari na Kile wo
Jozaama pu yere li pyi na mari xuu wu beeri
ni. 5 N'a daa fo wa bye wa na Filipe, a
wee di gari Samari kulo li ni, na she ganha
na Shovo wu kaa yu lee kulo li sheen mu.

* 7:43 Amosi 5:25-27 * 7:50 Ezayi 66:1-2

⁶ Filipe bi kakanhan̄aa kiimu pyi ge, ba kulo li sh̄een p'a kee kaa nuri, pii di ki naa be we, a sipyiñeh̄em̄ee di ba binn̄e, na niwegee shan ni Filipe jom̄o pu ni, na pu kem̄e logo. ⁷ Bani Filipe bi jinaa k̄ori na yeege sipyii ni. Pee jinaa pu bi sipyaa waa na f̄oro. Wu bi faannaa ni t̄ōyo nigin nigin f̄ee cuun̄o. ⁸ A lee di bye fundanga kaa fo li nigb̄o le kulo le sh̄een mu.

⁹ Lee di ná wa ta wà lee kulo li ni wu m̄ege ñe na Sim̄o. W'a bi cem̄e keree niñeh̄eñe pyi fo kiimu ya Samari sh̄een ñaha w̄o xuuni ge, na wuȳe pye sipyigb̄o wee ñe. ¹⁰ Sipyitiilee fara sipyigb̄o na, sipyii b̄eri pu bi wu jateni, na yu na: «Kile wo sef̄ere ti t'a sii te, sef̄ere nigb̄oro te.» ¹¹ Pu b̄eri bi wu jom̄o pu nuri xuuni, bani w'a m̄o na cem̄e pu taga na kakanhan̄aa pyi kiimu ya pu ñaha w̄o xuuni ge. ¹² Ga, a Filipe di Yesu Kirisa ni Kile saanra ti wo Jozaama pu jo pu mu, a p'i dà pu na. Namaa fara c̄ee na, a pu b̄eri di ba batize. ¹³ A Sim̄o ye pyaa be di dà Kile wo jom̄o pu na na batize. A wu daha Filipe na. Filipe bi kakanhan̄aa ni ñaha sh̄esh̄ere keree kiimu pyi ge, a kee di Sim̄o ñaha w̄o fo xuuni.

Tudunm̄o p'a Kile ñeri Samari n'a daa f̄e pu mu

¹⁴ Ayiwa, a tudunm̄o p'i diin Zheruzal̄emu ni na logo na Samari sh̄een pii ya dà Kile Kafila wu na. A p'i Pȳeri ni Yohana tun sh̄e pu mu.» ¹⁵ Ba Pȳeri ni Yohana ya n̄o Samari ni we, na Kile ñeri Samari n'a daa f̄e pu mu, k̄nh̄o F̄ere Munaa di digi pu na. ¹⁶ Bani pee sipyii pu bi batize ye Yesu m̄ege na, ga F̄ere Munaa bi sanha digi wa shishiin na we. ¹⁷ Wee tuun wu ni a Pȳeri ni Yohana di pu keye taha taha pu na, a F̄ere Munaa di digi pu na.

¹⁸ Ayiwa, ba Sim̄o ya F̄ere Munaa li ña l'a tigi n'a daa f̄e pu na tudunm̄o pu wo keye daha wu fun̄o ni we, a wu wari wolo na gaan tudunm̄o pu mu, ¹⁹ na pu pye: «Yi ke fanha ñun̄o ke kan na be mu, k̄nh̄o na be ba na keñe taha sipyaa sipya na, F̄ere Munaa di digi weef̄o na.» ²⁰ A Pȳeri di Sim̄o pye: «Ma ni ma wari wu ni, yi b̄eri pu pinne kȳegi! Bani mu wa giin na kaa lemu Kile ya gaan ma ni ge, na mu na já lee sh̄o ni wari ni. ²¹ Mu niñe wa le kaa le ni we,

ma taa be di wa li ni we, bani mu z̄o wu ya tii Kile ñaha t̄aan we. ²² Fo ma bu daburaje jo ma funḡonkuun̄o ki na, na Kaf̄o ñeri, li bi da já bye wu ma z̄o wu wo katiibaagaa ki yafa ma mu. ²³ Bani ne mu z̄o wu ñaa w'a ñi ñep̄een ni jurumu na fo na mu pye jurumu wo bulo.» ²⁴ Ba Sim̄o ya yee logo we, na tudunm̄o pu ño sh̄o na: «Yiȳe pyaa ki Kaf̄o ñeri na mu, k̄nh̄o y'a yemu jo ge, Kile di na tanha yee b̄eri na.»

²⁵ Ba Pȳeri ni Yohana ya Kile ni Kaf̄o wo Jozaama pu jo x̄o sipyii pu mu we, na guri kari Zheruzal̄emu ni. Pu nigariwuu a p'i ganha na Kile wo Jozaama pu yu Samari kulogoo niñeh̄eñe kiitiigee ni na gaan̄i.

Filipe ya Ecopi sh̄en ñun̄of̄o wa ñun̄o c̄iri

²⁶ Kaf̄o wo meleke wa ya pa jo ni Filipe ni na wu pye: «Ȳiri m'a sh̄e Kile-parama pe ni. Koo le l'a ȳiri Zheruzal̄emu ni na kari Gaza ni ge, m'a lee koo li l̄o. Sipon̄o koo li wa lii.»

²⁷ A Filipe di ȳiri na koo li l̄o na gaan̄i. Na wu nigaraga yaha, a wu Ecopi sh̄en ná wa ña. Ecopi fiige ki saanzh̄o wemu m̄ege ki wa na Kandasi ge, wee saanzh̄o wu wo ñun̄of̄o nigb̄o wu bye wee ná we. Wee wu bye cee wu naafuu keree b̄eri ñaha sh̄on̄riv̄o. Wee ná wu bi kari Zheruzal̄emu ni na sh̄e Kile p̄ele. ²⁸ Wu niguribawo wu bye na tiin wu wotori fun̄o ni, na xuu wa kalaa Kile tudunm̄o Ezayi wo Kitabu wu ni. ²⁹ A F̄ere Munaa di Filipe pye: «Gbara wotori wu na, m'a binn̄e ni wu ni!»

³⁰ A Filipe di baa fulo wotori wu na, na wee Ecopi sh̄en wu ta wu na xuu wa kalaa Kile tudunm̄o Ezayi wo Kitabu wu ni, na wu yege na: «Xuu wemu mu wa galaa me ge, m'a wu k̄ori ce ge?» ³¹ A ná wu Filipe pye: «Dii n'a da wu k̄ori ce na ta wa ya wu k̄ori sh̄e na na-ε we?» A wu Filipe ñeri na wu j̄e tiin wee t̄aan wotori wu ni. ³² Xuu we wu bi galaa ge, wee wu wa m̄e we na:

«Wu bye ba dubya ñe we,

p'a wemu co na gaan̄i tagbogo ni ge.

Ma na jo dubya wemu wu ñe wu ya yaaga yu

wu shiire k̄n̄v̄ee keñe ni-i ge.

Wu ya yaaga jo we.

³³ Wu bi wuȳe tirige,

p'i ya ta s̄o na kan̄ii kan wu mu we.

Jɔgɔ wu d'a já wu shi nibama wu kaa jo wɛ? Sipyá bɛ wɛ!

Bani p'a wu gbo na wu shi wu piinɛ konɔ puga ni.»*

³⁴ Ayiwa, a nuɔɔfɔɔ wu Filipe pye: «N'a ma ɲɛɛri, sipya wemu kaa Kile tudunmɔ w'a byi ge, wufɔɔ shɛ na na. Wuyɛ kaa w'a byi laa watii?» ³⁵ Wee tuun wu ni a Filipe di jomɔ pu lɔ, na pu ɲɔ kɔn pe Kitabu jomɔ peyɛ pyaa na, na Yesu kaa jo wee na wu mu.

³⁶ Na pu yaha pu na gaanɛ, a p'i ba shɛ nɔ lɔhɔ ka na. A nuɔɔfɔɔ wu Filipe pye: «Lɔhɔ ki wa mɛ, ɲaha k'i da nɛ ɲaha kɔn batizeli na wɛ?» ³⁷ [A Filipe di wu pye: «Ma bi dà Yesu na ni ma zɔ wu bɛɛri ni, ma na já batize.» A ná wu wu ɲɔ shɔ na: «Nɛ dà li na nago Yesu Kirisa ɲɛ Kile Ja.»] ³⁸ Ba w'a yee jo wɛ, na jo na pu wotori wu yerenɛ. A pu shuun wu bɛɛri di digi lɔhɔ ki ni. A Filipe di wu batize. ³⁹ Ba p'a foro lɔhɔ ki ni wɛ, a Kafɔɔ wo Munaa l'i Filipe ɲaha co, na gari ni wu ni. Nuɔɔfɔɔ wu ya Filipe ɲa nige wɛ, ga, a wu fundanga wo kunni di koo li lɔ na gaanɛ. ⁴⁰ A Filipe di shɛ wuyɛ ta fo Azɔti kulo li ni. Ba w'a yiri wà wɛ, na gari Sezare kulo li ni. Wu nigariwo ya toro kulo lemu bɛɛri ni ge, a wu Kile wo Jozaama pu jo toro kee bɛɛri ni.

9

Dagana lemu na Sɔli ya dà Yesu na ge

¹ Na Sɔli yaha wu na dahaziire tɛri Kafɔɔ kalaapiire ti mu, a wu shɛ saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ wo nuɔɔfɔɔgbɔ wu mu, ² na wu ɲɛɛri na wu sɛmɛ wa yaa kan wu mu wu shɛ gan Damasi kulo li wo Kile-pɛɛɛɛ piyɛyɛ yi sipyii pu mu. Kɔnhɔ wu bu shɛ Kafɔɔ wo koro li ɲaarivɛɛ pii ta wà, cee fara ná na, wu pee co, wu pu pɔ w'a se Zheruzalɛmu ni, ³ na wu nigariwo yaha koo li na ni wee sɛmɛ wu ni, ba w'a shɛ dɛɛɛɛ Damasi kulo li na wɛ, taapile ni a kpɛɛngbɔhɔ ka di yiri fugba we ni na ɲí jé wu ɲaha ni, na wu maha. ⁴ Kee kpɛɛngɛ ki bɛlɛ funɲɔ ni, a Sɔli di wolo to ɲinɛ na. A mujuu la di wu pye: «Sɔli, Sɔli, ɲaha na m'a na kana mɛ wɛ? [L'a waha mu mu wu kurunɔ tɔɔrɔ ɲmaa na dɛ!]

⁵ A Sɔli di fya, na ganha na jɛlɛ.] A wu yegenɛ pye na: «Kafɔɔ, m'i ɲɛ jɔgɔ wɛ?»

A mujuu l'i wu pye sanha: «Nɛ ɲɛ Yesu, nɛ mu wa gana mɛ. ⁶ Nime, yiri m'a jé kulo li ni; lemu m'a yaa na pye ge, pu na lee jo ma mu.»

⁷ A Sɔli ɲaarini pu bɛɛri jaalaa di yiri. A p'i yere yaha, pu ya já yaaga jo wɛ. Pu kunni bi mujuu le nuri, ga p'i ya sipya ɲa wɛ. ⁸ A Sɔli di yiri yere na wu ɲii mugi, ga wu ya yaaga ɲaa ki ni wɛ. A p'i wu co kenɛ na na jé Damasi puuro ti ni. ⁹ A Sɔli di cabyaa taanri pye wu ya ɲaa wɛ, wu ya li wɛ, w'i ya lɔhɔ bɛ gba wɛ.

Kile ya Ananasi tun Sɔli mu

¹⁰ Wee tuun wu ni Yesu wo kalaapiire la bye Damasi kulo li ni na Ananasi. A Kafɔɔ di wuyɛ shɛ wee na na wu pye: «Ananasi!» A wu jo: «Ooyi, di we Kafɔɔ.» ¹¹ A Kafɔɔ di wu pye: «Yiri tɔvuyo na, koo lemu p'a byi na <Kozinne> ge, m'a lee lɔ m'a se Zhudasi kaban. Ma bu shɛ nɔ wà, Tarisi shɛn ná wa ɲɛ wà na Sɔli, m'a wee kaa yege. Kile-ɲɛɛɛɛ na wu wa. ¹² Ga le nɛ Kile ya shɛ Sɔli na wu wo ɲɛɛɛɛ ki funɲɔ ni ge, lee li wa mɛ. W'a ná wa ɲa wu mɛɛɛ na ɲɛ Ananasi, wee ya jé wu feni na wu keye taha wu na, kɔnhɔ wu guri w'a ɲaa sanha.» ¹³ A Ananasi di jo: «Ee, Kafɔɔ! We ná we ya kanhama nigbɔ pemu taha mu kalaapiire ti na Zheruzalɛmu ni ge, sipyinhɛmɛɛ ya yee jo nɛ mu. ¹⁴ Sɛmɛ wa ni w'a pa naha bɛ na yiri saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ pu kenɛ ni Zheruzalɛmu ni. Na wu ba sipyaa sipya ta wu na mu mɛɛɛ ki yiri naha, wu weefɔɔ co, wu wu pɔ w'a gaanɛ.» ¹⁵ Ga, a Kafɔɔ di Ananasi pye: «Shɛ, bani nɛ we na we ɲaha bulo, kɔnhɔ wu da kapyenɛɛ pyi na mu, wu na mɛɛɛ ki shɛ shi wusama na, wu ki shɛ pu saannaa pu na, wu ki shɛ Izirayeli shɛn pu bɛ na. ¹⁶ Kanhama pemu bɛ pu da ba nɔ wu na nɛ wuu na ge, di pee bɛ shɛ wu na.»

¹⁷ Ayiwa, a Ananasi di yiri kari. Ba w'a shɛ nɔ puga ki ni wɛ, na wu keye taha Sɔli na na wu pye: «Na ceborona Sɔli, Kafɔɔ Yesu we w'a wuyɛ shɛ ma na koo li na, na ma yaha ma na ma naha ge, wee w'a nɛ tun ma mu, kɔnhɔ m'a já m'a ɲaa, m'a nɔhɔ ɲi Fɛfɛɛɛ Munaa na.» ¹⁸ Taapile ni a kɔɔrɔ ta di wolo wolo to Sɔli ɲii ni ba fyakɔɔrɔ ɲɛ wɛ. A wu ɲii k'i mugi; a wu yiri; a p'i wu batize.

* 8:33 Ezayi 53:7-8

19 Lee kadugo na a wu li, a fanha di jé wu ni. A Sôli di gori Damasi ni na cabyaa dama dama pye ni Yesu kalaapiire ti ni.

Sôli ya Kile jomɔ yere pye Damasi ni

20 A Sôli di Kile jomɔ yere jɔ kɔn wee tuun wuyɛ pyaa ni na yu Damasi ni, Yawutuu wo Kile-pɛɛɛɛ piyeyɛ yi ni, na pu pyi na: «Kile Ja wu jɛ Yesu.» 21 Sipyii piimu bɛɛri pu bi wu jomɔ pu nuri ge, a l'i pu bɛɛri fo xuuni, a p'i ganha na yu na: «Ta we ná weyɛ pyaa bɛ ki bi Yesu mɛgɛ ki yirivɛɛ pu kana Zheruzalɛmu ni wɛ? Go wu kapana jɔɔ ki wa mɛ naha, pii p'a Yesu mɛgɛ ki yiri ge, kɔnhɔ wu ba pee co, wu pu pɔ wu shɛ gan saraya jaha shɔɔnriɛɛ jɔɔɔɔ pu mu Zheruzalɛmu ni.» 22 Ga, a la di ganha na faraa Sôli wo fanha ki na n'a daa wu shizhaa na caɲa bɛɛri. Wu bi Kile jomɔ pu yere pyi, na li shɛɛ pu na na Shɔvɔɔ wu jɛ Yesu, a wu keree di Damasi wo Yawutuu pu jaha wɔ, fo pu ya cɛ yekɛ pu da yu wɛ. 23 Ayiwa, ba piye ya ya toro wɛ, a pee di puyɛ ja, na bɛ yi na na p'i Sôli gbo. 24 Ga, a Sôli di foro pu woni wu fiin. Pu bi kulo li tajeye yi bɛɛri shazhɔn sigeɛ caɲa ni piige, kɔnhɔ p'i sii Sôli ta pu gbo. 25 Ga, a Yesu wo kalaapiire t'i ba Sôli le sagana funɲɔ ni caɲa ka piige, na mɛɛɛ taga wu torogo jɛri kanha kadugo.

Sôli ya kuri pa Zheruzalɛmu ni

26 Lee kadugo na a Sôli di gari Zheruzalɛmu ni. Ba w'a nɔ wà wɛ, na ganha na giin wu binne ni kalaapiire ti ni. Ga pu bɛɛri bi fyagi wu na, bani pu bi dà li na can na na Sôli bɛ wu jɛ Yesu wo kalaapiire la wɛ. 27 Ga kalaapiire lemu li bye na Barinabasi ge, a wee di gari ni Sôli ni tudunmɔɔ pu yiri. Ba p'a nɔ wà wɛ, Sôli ya Kafɔɔ ja jagana lemu na Damasi koo li na, a Kafɔɔ bɛ di jo ni wu ni jogana lemu na ge, na fara lee na Sôli ya Yesu kaa jo na fiinɲɛ ni lowaa ni Damasi kulo li sipyii pu bɛɛri mu jogana lemu na ge, a Barinabasi di yee bɛɛri paari tudunmɔɔ pu mu. 28 Na lɔ wee tuun wu na a Sôli di binne ni pu ni. A p'i ganha na jaari Zheruzalɛmu bɛɛri ni. Wu bi Kile wo Jozaama pu yu ni lowaa ni Kafɔɔ mɛgɛ

na. 29 Sôli bi yu ni Helenisitilee* pu ni, na nakaara pyi ni pu ni Yesu keree na. Ga pee bɛ bi wu shaa di gbo. 30 Ba cebooloo p'a lee cɛ wɛ, na gari ni Sôli ni Sezare ni. Lee kadugo na na wu yaha kari Tarisi kulo li ni.

31 Ayiwa, wee tuun wu ni n'a daa fɛɛ piimu bɛɛri pu bye Zhude, ni Galile, ni Samari fiye yi ni ge, jɔɔɔɔɔɔ bye pee bɛɛri na. Pu bɛɛri bi jaari Kafɔɔ jɔɔ fyaara ni, lee li bi pu baraga pye ki na bɛɛ n'a daa wu ni. Caɲa caɲa pii bi faraa pu na Fɛfɛɛɛ Munaa li wo yeri wu fanha ni.

Pyɛɛri ya Ene cuunɲɔ Yesu mɛgɛ na

32 Pyɛɛri bi jaari, na n'a daa fɛɛ pu pɛɛɛgi fige ki bɛɛri ni. Caɲa ka a wu ba gari n'a daa fɛɛ pii yiri kulo la ni lee mɛgɛ jɛ na Lida. 33 A wu shɛ ná wa ta wu kabanuyo shuun wu bɛɛri ya xu, a wu sinne fo yee gbarataanri (8), wu mɛgɛ di jɛ na Ene. 34 A Pyɛɛri di wu pye: «Ene, Yesu Kirisa w'a da ma cuunɲɔ nime. Yiri m'a ma yasinnege ki yaa mayɛ ni.» Taapile ni a Ene di yiri. 35 Ba Lida kulo li shɛɛn pu bɛɛri ni Sarɔn kulo li shɛɛn pu bɛɛri ya lee ja wɛ, na sɔɔ Kafɔɔ na.

Cee wa ya jɛ na foro xu ni

36 Ayiwa, cee wa bye Zhope ni, n'a daa fɔɔ wu bye wii, wu mɛgɛ di jɛ na Tabita. Kee mɛgɛ ke jɛ Girekii wo jomɔ pu ni na Dorikasi.* Wee cee wu bi kasaanja niɲɛɲɛɲɛ pyi, na funmɔ fɛɛ tɛri. 37 Wee tuun wu ni a Tabita di ba bana, na xhu. A p'i wu nixhugo ki wuu na wu lɔ shɛ sinneɲɛ puga ka ni zangaso wu ni. 38 Lee di Pyɛɛri ta Lida ni. Lida ni Zhope di ya lii wɛ. A Zhope kulo li kalaapiire t'i logo na Pyɛɛri wa Lida ni. A p'i sipyii shuun yaha kari pu shɛ Pyɛɛri jɛɛri na wu pa pu yiri nime.

39 Ayiwa, ba p'a nɔ na tuduro ti jo Pyɛɛri mu wɛ, taapile ni a Pyɛɛri di yiri na binne kari ni pu ni. Ba w'a nɔ wɛ, a p'i gari ni wu ni kee puga ki ni zangaso wu ni. A naxhugoshaa p'i ba na ba Pyɛɛri maha, na ganha na mɛhɛɛ suu. Na Tabita yaha jɔɔ na, wu bi fadeɲiire ni fadeɲiire yemu yari ge, a p'i yee bɛɛri shɛ Pyɛɛri na. 40 Wee tuun wu ni a Pyɛɛri di sipyii pu bɛɛri yeege kpɛɛngɛ

* **9:29 Helenisitilee:** Pee jɛ Yawutuu piimu p'a Girekii jomɔ pu yu ge. sigeɲɔhɔ.

* **9:36 Dorikasi:** Kee mɛgɛ ke kóri wu jɛ

ki na, na nuguro sin na Kile jɛeri. Na xho na nmahana jɛri gbo wu yiri, na wu pye: «Tabita, yiri!» A gbo wu wu j̄ni mugi, ba w'a Pyɛeri ja we, na yiri tiin. ⁴¹ A Pyɛeri di wu co wu kenɛ na, na wu tɛge, na wu yirige. Lee kadugo na a Pyɛeri di n'a daa fɛɛ pee ni naxhugoshaa pu yiri, na Tabita j̄ni wo wu she pu na. ⁴² A Zhope kulo li sipyii pu bɛeri di yee logo, a sipyijɛhemɛɛ di ganha na daa Kafɔɔ na. ⁴³ A Pyɛeri di gori Zhope ni, na mɔ wà ná wa kaban, wee mɛge jɛ na Simɔ. Sɛɛɛɛ wee Simɔ wu bi gbuu.

10

Pyɛeri ni Kɔrinɛyi keree

¹ Ná wa bye Sezare kulo li ni na Kɔrinɛyi. Oromɛ fiige ki sɔrɔsii j̄nuɔfɔɔ wa wu bye wii. Sɔrɔsii kurunɔ kemu j̄nuɔ ni wu bye ge, kee jɛ na «Itali sɔrɔsii kurunɔ.» ² Wee ná wu bi Kile pɛɛ wu ni wu puga shɛɛn bɛeri ni. Pu bi fyagi Kile na. Wu bi Yawutuu funmɔ fɛɛ pu tɛri. Wu bi ganri bɛ Kile-jɛɛɛɛ tãan we.

³ Ayiwa, cana ka yakonɔ tuunɔ j̄ni taanri wu na, Kile wo mɛɛkɛ wa ya pa jé Kɔrinɛyi kaban, na wuyɛ she wu na; a wu sii wu tii ja; a mɛɛkɛ wu wu yiri na: «Kɔrinɛyi!» ⁴ Ba w'a wu ja we, na fya na jo: «Naha we Kafɔɔ?» A mɛɛkɛ wu wu pye: «Ma Kile-jɛɛɛɛ ke ni ma funmɔ fɛɛ pu dɛge wu kaa ya taan Kile ni, wu ya ta funnɔ wɔ ma na we. ⁵ Sipyii pii tun she nime Zhope kulo li ni. Ná wa wu wa wà na Simɔ, p'i wu pyi Pyɛeri. P'i she wee yiri pa. ⁶ Ná sɛɛɛɛ gbovɔɔ wa j̄nuɔ ni w'a tigi, wee bɛ mɛge ki wa na Simɔ wa. Wu puga ki wa suumɔ lohɔ ki j̄ni na.» ⁷ Ba mɛɛkɛ w'a jo xɔ ni wu ni we, na gari. Wee tuun wu ni a Kɔrinɛyi di wu kapyebyii shuun, ni wu sɔrɔsi nigin wa yiri. Wee sɔrɔsi we bye wuyɛ pyaa wo shazhɔnsigimɛ. Kile j̄ni fyaara sipya wu bye wii. ⁸ Mɛɛkɛ w'a yemu jo wu mu ge, a wu yee bɛeri paari pu mu, na pu tun kari Zhope ni.

Fɛfɛɛɛ Munaa ya Pyɛeri kaala

⁹ Kee cana ki jimuguro a tudunmɔ p'i dɛɛɛɛ Zhope kulo li na. Lee di cana ki ta j̄niɛ niɛ ni, a Pyɛeri di dugi katanja na na Kile jɛeri. ¹⁰ A xuugo di ba wu ta p'i sanha shɔhɔ xɔ we. Na pu yaha pu na yalige ki sori

Pyɛeri mu, a Kile di kaa la she wu na. ¹¹ A wu fugba wu j̄ni k'a mugi, na yaaga ka ja wà kemu ya foro fatɔgbɔhɔ fɛni ge. Ki geye shishɛɛɛ we bi co pɔ, k'i diri na ma j̄niɛ mu.

¹² A Pyɛeri di tɔɔɔ shishɛɛɛ yanmuyɔ ye bɛeri, ni j̄niɛ yakokaara bɛeri, ni shazhɛɛɛ tuuyo bɛeri ja kee fatɔbɔgɔ ke funnɔ ni. ¹³ A mujuu la di Pyɛeri pye: «Pyɛeri yiri, m'a ya gbo ma xa!» ¹⁴ A Pyɛeri di jo: «Ahayi, Kafɔɔ! Yaaga kemu bɛeri k'a nɔhɔ, kelee ki na jɛ yafunnɔ ge, nɛ sanha kee ka shi li ja we.» ¹⁵ A mujuu l'i foro sanha na Pyɛeri pye: «Kile ya yaaga kemu pye fɛɛfɛɛ ge, ma ganha ba kee wii sanha yanmunɔrɔgɔ we.»

¹⁶ A pee jomɔ p'i jo fo tɔɔj̄ni taanri, taapile ni a fatɔbɔgɔ k'i dugi kari fugba wu ni.

¹⁷ A Pyɛeri hakili di wuregi, le w'a ja ge, a wu ganha na wuyɛ yegee lee kɔri na. Na wu yaha lee na, Kɔrinɛyi ya sipyii piimu tun ge, a pee di nɔ Zhope kulo li ni. A p'i Simɔ kaban kaa yege, a p'i xuu wu sanha she pu na, a p'i she yere kuj̄ni li j̄ni na. ¹⁸ Na yiri pye na jo: «Simɔ we p'a bi na Pyɛeri ge, naha w'a tigi ya?»

¹⁹ Lee di Pyɛeri ta wu na wu funnɔ kɔɔn sanha wu kanna li na. A Kile Munaa di wu pye: «Pyɛeri, wii! Sipyii taanri wu wa na mu kaa yegee kpɛɛnge ke na. ²⁰ Yiri, m'a binne m'a gaani ni pu ni, ma ganha bu fyaara yaha ma zɔ wu na we, bani nɛ w'a pu tun ma mu.» ²¹ A Pyɛeri di digi pa, na ba pu pye: «Sipya wemu xuu yi wa zhaa ge, nɛ wu wa wii. Leke l'i wa yi kapana j̄nuɔ we?» ²² A p'i Pyɛeri j̄ni shɔ na: «Sɔrɔsii j̄nuɔfɔɔ we wu wa na Kɔrinɛyi ge, wee w'a wè tun. Sipyitiime wu wa, na fyagi bɛ Kile na, Yawutuu pu bɛeri wa wu mɛsaanja yu. Kile wo mɛɛkɛ wa w'a wuyɛ she wu na, na wu pye na wu tudunmɔ yaha pa mu yiri, m'i she wu kaban. Na kafila wa wu wa mu mu, mu wu jo wu mu.» ²³ Ba Pyɛeri ya yee logo we, na jé ni pu ni puga. A p'i shɔn wà. Ba jiga k'a mugi we, a wu binne kari ni pu ni. A Zhope n'a daa fɛɛ pii bɛ di binne kari ni pu ni.

Pyɛeri ya kari Kɔrinɛyi kaban

²⁴ Kee cana ki jimuguro a p'i nɔ Sezare ni, na Kɔrinɛyi ta wu bi pu sigee. Wu bi wu puga shɛɛn ni wu see see napiinɛɛ yiri pinne wu puga na Pyɛeri sigee. ²⁵ Ba Pyɛeri

ya nɔ wà wɛ, a Kòrinɛyi di ba wu ɲuɲɔ círi, na nuguro sin wu fɛɛ ni, na wu pɛlɛ. ²⁶ Ga, a Pyɛɛri di wu co yirige, na wu pye: «Yiri, nɛ bɛ wu ɲɛ sipiyawyii la ba mu ɲɛ wɛ.» ²⁷ Na Pyɛɛri ni Kòrinɛyi yaha pee jomɔ pu na, a p'i binne jé puga ki ni na sii sipiyɛhɛmɛɛ ta p'a pinne wà. ²⁸ Wee tuun wu ni a Pyɛɛri di wu pye: «Na saha ni wèe wo saliya wu ni, y'a li cɛ, Yawutu wa shishiin ya yaa na gari ni shi watii sipyii ni piimu ɲɛ Yawutuu wɛ, kelee na jé wufɔɔ puga wɛ. Ga Kilɛ ya li shɛ nɛ na, na nɛ ganha da sipya wa shishiin wii na wu ɲɛ fɛɛfɛɛ wɛ, kelee w'a nɔhɔ wɛ. ²⁹ Lee wuu na ba yee tudunmɔɔ p'a nɔ nɛ na wɛ, nɛ ta nakaara pye wɛ. Nime nɛ funɲɔ wa y'i na kayire li ɲuɲɔ jo na mu.»

³⁰ A Kòrinɛyi di Pyɛɛri ɲɔ shɔ na: «Nɲaa ɲɛ li caɲa shishɛɛɛ wogo, na nɛ yaha Kilɛ-ɲɛɛɛ na na puga ki ni yakɔɲɔ ni we tuun we shi ni, a nɛ ná wa niyerege ɲa na ɲahagbaa na fadevige na ɲɛ wu na, ki bɛɛri di ɲí. A wu nɛ pye: ³¹ «Kòrinɛyi, ma Kilɛ-ɲɛɛɛ k'a co. Tɛgɛgana lemu na m'a funmɔ fɛɛ pu tɛgɛ ge, Kilɛ funɲɔ ya ta wɔ lee la yafiin na wɛ. ³² Tuduro yaha shɛ Zhope ni, na Simɔ wu pa, p'a wu pyi na Pyɛɛri ge. W'a tigi ná wa kaban, wee bɛ mɛgɛ ɲɛ na Simɔ, sɛɛyɛ w'a gbuu. Wu kaban ki wa suumɔ lɔhɔ ki ɲɔ na.» ³³ Taapile ni a nɛ tuduro tun jo pu ma yiri; ma pama ya ɲɔ. Ayiwa, wèe bɛɛri ya pinne wee Kilɛ ɲaha tàan, Kafɔɔ ya kiimu bɛɛri shɛ ma na ge, wèe funɲɔ ɲɛ wu kee logo.»

Pyɛɛri ya Kilɛ Kafila yɛɛ pye Kòrinɛyi kaban

³⁴ Wee tuun wu ni, a Pyɛɛri di jomɔ pu lɔ na jo: «Can na, nɛ li cɛ nime jo Kilɛ ya zhɔnrɔgɔ pyi wɛ. ³⁵ Ga shi bɛɛri sipya w'a ta wemu ya fyagi Kilɛ na ge, na tiime koro ɲaari ge, weefɔɔ kaa l'a dan Kilɛ ni. ³⁶ Kilɛ ya wu jomɔ jo Izirayɛli sipyii mu na ɲaɲɲɛ Jozaama pu jo pu mu Yesu Kirisa baraga ni. Wee ɲɛ sipyii bɛɛri Kafɔɔ. ³⁷ Yesu keree ki bi doroo torogana lemu na, na co Galile fiige ki ni na pa nɔ Zhude fiige ki bɛɛri ni ge, yee wa kee fiin. Kee ya pye Yohana wo Kilɛ kafila yɛɛ li kadugo na, batizeli wu keree na. ³⁸ Kilɛ ya Nazarɛti shɛɛn Yesu tìre, na wu ɲi Fɛfɛɛɛ Munaa na, na sefɛɛɛ kan wu mu kangana lemu na ge, yee wa lee fiin. W'a bi

ɲaari na kasaanɲaa pyi sipyii na. Piimu bɛɛri p'a bye Shitaanni wo ɲaa wu ni ge, w'a bi pee bɛɛri cuunɔ, bani Kilɛ bi bye ni wu ni.

³⁹ «Yesu ya keree kiimu bɛɛri pye Yawutu fiige ki ni, ni Zheruzalɛmu kulo liyɛ pyaa ni ge, wèe pu ɲɛ kee keree ki wo sɛɛɛɛ. P'a wu co na wu kori tige na, na wu gbo. ⁴⁰ Ga caɲa taanri wogo ki na, a Kilɛ di wu ɲɛ na yeege xu ni, na wu yaha, kɔnhɔ sipyii di ba wu ɲaa. ⁴¹ Ga sipyii bɛɛri ya ta wu ɲa wɛ, fo Kilɛ ya fɛnhɛ wèe piimu ɲaha bulo na pye wu sɛɛɛɛ ge, wee p'a wu ɲa. Wee piimu p'a li, na gba ni wu ni, wu ɲiɲɛɲɛ na na foro xu ni ge, wèe p'a wu ɲa. ⁴² Lee wuu na w'a tuduro kan wèe mu, na wèe pu Kilɛ jomɔ pu yɛɛ pye sipyii pu bɛɛri mu. Na wu yi jo fiinɲɛ pu mu na Yesu Kilɛ ya tɛɲɛ na pye xu ni wyii bɛɛri wo kiiri kɔnvɔɔ. ⁴³ Kilɛ tudunmɔɔ pu bɛɛri ya jo na sipyaa sipya w'a dà Yesu na ge, na weefɔɔ wo jurumu wu na yafa wu mu wu mɛgɛ ki gbɔɔrɔ ni.»

Shi watii sipyii ya Fɛfɛɛɛ Munaa li ta

⁴⁴ Na Pyɛɛri yaha jomɔ pu na, a Fɛfɛɛɛ Munaa di digi wu jomɔ pu logovɛɛ pu na. ⁴⁵ Yawutuu n'a daa fɛɛ piimu p'a Pyɛɛri torogo kari ge, a l'i bye kakanhana pee mu, na Kilɛ ya Fɛfɛɛɛ Munaa li loolo kan shi watii sipyii bɛ mu na ɲɛhɛ. ⁴⁶ Bani p'a bi pee sipyii pu ɲaa pu na yu shi watii jomɔ ni Fɛfɛɛɛ Munaa li gbɔɔrɔ ni, na Kilɛ mɛgɛ pɛlɛ. Wee tuun wu ni a Pyɛɛri di jo: ⁴⁷ «Ta wèe na já pii sipyii pii ɲaha kɔn sanha na pu ganha bu batize lɔhɔ ni-i ya? Bani pu bɛ ya Fɛfɛɛɛ Munaa li ta ba wèe ya li ta wɛ.» ⁴⁸ Lee kadugo na a Pyɛɛri di jo ni sipyiire ti ni, na pu batize Yesu Kirisa mɛgɛ na. Ba p'a batize xɔ wɛ, a p'i Pyɛɛri ɲɛɛri na wu cabyaa pye ni pu ni.

11

Pyɛɛri ya fin pemu jo Zheruzalɛmu egilizi wu mu gɛ

¹ Tudunmɔɔ ni n'a daa fɛɛ piimu bye Zhude ni ge, a pee di yi logo na shi watii sipyii bɛ ya sɔɔ Kilɛ jomɔ pu na. ² Lee wuu na tuun wemu ni Pyɛɛri ya kuri shɛ Zheruzalɛmu ni ge, a Yawutuu p'i wu jaagi ³ A p'i jo na ɲaha wuu na wu d'a shɛ binne ni cekɔnbaalaa ni, fo na li ni pu ni wɛ?

⁴Pyegana lemu na l'a pye ge, a Pyɛeri di yee bɛeri paari pu mu nigin nigin.

⁵A wu jo: «Tuun wemu ni nɛ bye Zhope kulo li ni ge, canja ka, na nɛ yaha Kile-ɲɛrɛge na, a Kile di kashɛɛ la shɛ nɛ na. A nɛ yaaga ka ɲa kee bye ba fatɔgbɔhɔ ɲɛ wɛ. Ki geyɛ shishɛɛrɛ wu bɛeri d'a pɔ, k'i diri na yiri fugba we ni fo na pa nɔ nɛ tɔan. ⁶A nɛ ki funɲɔ yaɲmuyɔ yi wii xuuni: yapɔrɔyɔ, ni sige xaara, ni ɲiɲɛ yakokaara, ni shazhɛɛrɛ, yee bɛeri yi bye fatɔgbɔhɔ ki funɲɔ ni. ⁷A nɛ mujuu la logo, lee na nɛ pyi: «Pyɛeri, yiri, m'a ya gbo ma xa!» ⁸A nɛ jo: «Ahayi, Kafɔɔ! Bani Yawutuu ya yaaga kemu bɛeri wii na ki ya yaa k'a li-i ge, na yemu bɛeri wii na yi ɲɛ fɛɛfɛɛ wɛ ge, nɛ sanha kee ka li ɲa wɛ.»

⁹Ga, a mujuu l'i nɔhɔ foro sanha fugba wu ni na: «Kile ya yaaga kemu pye fɛɛfɛɛ ge, ma ganha ba kee wii sanha yaɲmunɔrɔgɔ wɛ.»

¹⁰A l'i bye mu fo tɔɔɲii taanri. Lee kadugo na a kee fatɔgbɔhɔ ki ni ki funɲɔ yaɲmuyɔ yi bɛeri di yiri kari fugba wu ni.

¹¹«Wee tuun wu ninumɔ ni, nɛ bye puga kemu ni ge, a sipyii taanri di ba yere kee ni. Pu bi pu tun nɛ mu na yiri Sezare ni.»

¹²A Fɛfɛɛrɛ Munaa di nɛ pye na nɛ wu pinne ni pee sipyii pu ni, na nɛ ganha ba naye kaala wɛ. Nɛ ni ceboronamaa gbaara we w'a pinne shɛ Sezare ni, na shɛ jɛ Kɔrinɛyi puga ki ni ge, pee pu wa piiri. ¹³W'a meleke wu niyerege ɲa ɲagana lemu na ge, a wu yee paari wɛɛ mu. Na meleke w'a bi wu pye wu tuduro tun Zhope ni, wu Simɔ yiri, Simɔ we p'a byi sanha na Pyɛeri ge. ¹⁴Na wee ni wu kpɔɔn li sipyii na ba shɔ shɔgana lemu na ge, na nɛ w'a da ba lee koo li shɛ pu na.

¹⁵«Ba nɛ jomɔ pu ɲɔ kɔn yɛ wɛ, a Fɛfɛɛrɛ Munaa di digi pu na, ba l'a bi tigi wɛɛ na tigigana lemu na taashiinɛ li ni wɛ. ¹⁶Wee tuun wu ni, Kafɔɔ ya jomɔ pemu jo ge, a nɛ funɲɔ di na to pee na na: «Yohana ya sipyii batize lɔhɔ ni, ga yee na ba batize Fɛfɛɛrɛ Munaa ni.»* ¹⁷Wɛɛ piimu p'a dɔ Kafɔɔ Yesu na ge, Kile ya ma taa lemu kan wɛɛ mu ge, wu bu shɛ lee kan pii bɛtiilee mu, jɔgɔ nɛ di ɲɛ fo nɛ w'a Kile ɲidaa shege wɛ?»

¹⁸Ba kalaapiire tisara ya Pyɛeri jomɔ pu logo tuun wemu ni wɛ, a pee di pu logoo ɲiɲɛ. A p'i Kile sɔ na: «Can na Kile ya sɔ shi

wusama wu daburajɛ jo wu jurumu wu na, kɔnhɔ p'i ɲii sicuumɔ see wo ta.»

Ancɔsi egilizi wu ɲɔkɔnɔ keree

¹⁹Tuun wemu ni p'a Eceni gbo ge, wee tuun wu ni p'a ɲɔ kɔn na n'a daa fɛɛ pu kana. A p'i jaaga. A pii di gari Fenisi ni Sipɛrɛ fiye yi ni, a pii di gori Ancɔsi kulo li ni. Ga Yawutuu puyɛ mu pee bi pu wo Kile Kafila wu yu. ²⁰Lee bɛ na Sipɛrɛ shɛɛn ni Sirinɛ shɛɛn pii bɛ bye pu ni. Pee bi yiri na pa Ancɔsi ni, shi wemu ɲɛ Yawutuu wɛ ge, a p'i Kafɔɔ Yesu wo Jozaama pu jo pee mu. ²¹A Kafɔɔ di pee n'a daa fɛɛ pu tɛgɛ wee labye wu na, fo sipyiɲɛhɛmɛɛ ya dɔ Kafɔɔ na.

²²Ba kee kapyegɛe k'a nɔ Zheruzalɛmu n'a daa fɛɛ pu na wɛ, a p'i Barinabasi yaha kari Ancɔsi ni. ²³Ba w'a nɔ wà wɛ, na Kile wo labye wu pyegana ɲa n'a daa fɛɛ pu niɲɛ ni wɛ; a lee di wu luu ɲiɲɛ. A wu pu yeri na pu la le p'i diin Kafɔɔ koo li ni ni loɲinɛ ni. ²⁴Barinabasi bye sipyisaama. Wu bi fanha ta n'a daa ni na nɔhɔ ɲi Fɛfɛɛrɛ Munaa bɛ na. Sipyiɲɛhɛmɛɛ bɛ bi sɔɔ Kafɔɔ na.

²⁵Lee kadugo na a Barinabasi di doro kari Tarisi ni na shɛ Sɔli sha. ²⁶Ba w'a Sɔli ɲa wɛ, na gari ni wu ni Ancɔsi ni. A p'i yee nigin maha wà ni n'a daa fɛɛ pu ni shiizhan; na sipyiɲɛhɛmɛɛ kalaa Kafɔɔ wo koo li ni. Na n'a daa fɛɛ yiri Kiricɛɛn, lee nizhiinɛ ya pye Ancɔsi ni. ²⁷Wee tuun wu ni a Kile tudunmɔɔ pii di foro Zheruzalɛmu ni na kari Ancɔsi ni. ²⁸Pee Kile tudunmɔɔ pu ni, wa mɛgɛ bye na Agabusi, a wee di yiri na jo Fɛfɛɛrɛ Munaa fanha ni na xuugbɔhɔ ki da ba bye kɔɲɔ ke bɛeri na. A pee jomɔ pu ba bye can. Kee xuugbɔhɔ k'a pye Oromɛ saannaa pu bɛeri wo saan Kulodi canja ɲii ni. ²⁹Ba l'a pye mu wɛ, a Ancɔsi kalaapiire t'i jo na pu keye wá yiyɛ na; lemu se ɲɛ wemu ni ge, a pu bɛeri nigin nigin wu lee kan. A p'i yee taga pu cebooloo n'a daa fɛɛ pu tɛgɛ piimu pu ɲɛ Zhude fiige ki ni ge. ³⁰A p'i yee kan Barinabasi ni Sɔli mu, na pu shɛ yee kan Zhude n'a daa fɛɛ pu nɔhɔlɛɛ pu mu.

12

Yakuba xu keree ni Pyɛeri wo kasolɛnɛ le

* 11:16 Kapyegɛe 1:5

¹ Wee tuun wu ni a saannaa Herodi di do Egilizi n'a daa fee pu na na gana. ² A wu Yohana ceborona Yakuba gbo ni nmopara ni. ³ Ba w'a lee ja l'a taan Yawutuu pu ni we, a wu Pyeeri be co le kaso ni. Shizhenhere Baa Buuri Kalene li tuun wu bye wii. ⁴ W'a Pyeeri co le kaso wu ni, na sorosii kulunoo shishere yaha kee na wu kasari sipyii shishere shere. Herodi bi giin wu she ni wu ni Shizhenhere Baa Buuri wu Kalene li nidorogo na, wu she wu kiiri kon sipyii pu beeri nii na. ⁵ Na Pyeeri yaha kaso wu ni, a egilizi sipyii p'i la le Kile-jerege ni wu mu.

Pyeeri forogana kaso wu ni

⁶ Niga na da mugi Herodi di Pyeeri kiiri wu kon, ke nibiige ki ni, sorosii shuun te ni Pyeeri bi bye na nmunoo wu nibago ni tooo shonhoyo shuun ni, sorosii pii d'a yere yere kunoo li na na kasogbaha ki kasari. ⁷ Wee tuun wuyee pyaa ni, a Kafoo wo meleke wa di je kasogbaha ki ni. A kpeenge di kasogbaha ki ni. A meleke wu Pyeeri kon kon wu kabanugo na, na wu je, na wu pye: «Yiri tovuyo na!» Taapile ni a shonhoyo y'i baha wolo Pyeeri keye yi na na to jine ki na. A Pyeeri di yiri. ⁸ A meleke wu jo: «Yiri m'a maye po, m'a ma tanhaya yi le!» A Pyeeri di li pye mu. A meleke wu wu pye sanha: «Ma fadegbaho ki le m'a daha na feni!» ⁹ A Pyeeri di yiri taha meleke wu feni. Meleke w'a lemu pye ge, Pyeeri bi sanha da lee na we. Ga, a wu li ta ba nmunogo je we. ¹⁰ A p'i she no kaso wu kasenge pyevee pu wo kurunoo nizhiige ki na, na doro kee taan. Na she no kurunoo shuun wogo ki na, na doro kee be taan. Na she no kunogbaho ki na. Toooro gbura ki bye kee na na jaha tii kulo li funno ki na. Ba p'a no wa we, a gbura k'i mugi kiyee mu. A meleke wu binne foro ni Pyeeri ni na koo co. Na pu yaha pu na gaanji shiizhan, taapile ni a meleke wu gari na Pyeeri yaha. ¹¹ Ba meleke w'a kari we, a Pyeeri hakili di diin. A wu jo: «Ne li ce jo Kafoo w'a wu meleke wa tun w'a pa ne sho Herodi wo fanha ki na, ni Yawutuu pu wo kanhama pe, p'a bi puyee yaha p'i ba pemu taha ne na ge.

¹² Ba Pyeeri ya wu funno sha we, na gari Mariyama yiri. Yohana wemu p'a bi Marika ge, wee wo nu wu je wii. N'a daa

fee nijeheme pu bi pinne wa na Kile jere Pyeeri mu. ¹³ Ba Pyeeri ya no kaaja ki no na we, na gbura ki kuu. Kapyebyezhoo wa bye wa, wee mege ki bye na Orode. A wee di ba kunoo li wii. ¹⁴ Ba w'a pa Pyeeri mujuu li ce tuun wemu ni we, wu ya ja kunoo li mugi nige fundanga keje ni we. A wu baa kari na she yi jo pusamaa mu, na Pyeeri niyerege ki wa kunoo li no na kpeenge ki na. ¹⁵ A p'i wu pye: «Mu nunmuu wa we!» Ga, a Orode di yi jo waha pu mu na can w'a wii. A p'i jo: «Wu jaa w'a wii.» ¹⁶ A Pyeeri di ganha na gbura ki kuuni. Ba p'a pa gbura ki mugi, na wu ta Pyeeri ye pyaa we, a l'i pu fo fo xuuni. ¹⁷ A Pyeeri di wu keje yirige, na pu pye na pu co puyee na. Yeegegana lemu na Kafoo ya wu yeege kaso wu ni ge, a wu yee jaha jo pu mu. Na pu pye pu yi jaha jo Yakuba ni wu ceboronamaa pusamaa beeri mu. Lee kadugo na a wu yiri wa na kari xuu watii ni.

¹⁸ Ba niga k'a pa mugi we, a sorosii pu funbenwuu di ganha na puyee yegee na: «Dii Pyeeri d'a pye we?» ¹⁹ Li ya ta mo we, a Herodi di wa yaha kari na pu Pyeeri yaha she wee yiri. Pyeeri ya ta ja-enge, a wu sorosii pu yiri na pu yege, na jo na pu pu gbo.

Saannaa Herodi xugana

Lee kadugo na a Herodi di foro Zhude fiige ki ni, na gari Sezare ni, na she jeri pye wa. ²⁰ Herodi luu li bi yiri be sanha Tiiri shenen ni Sidon shenen be taan xuuni. Ba pee ya lee ce we, na puyee ja na p'i she Herodi mu. A p'i nanenge lenje ni saan wu tashango ki nunofoo wu ni. Wee mege je na Bilatusi. Lee kadugo na a p'i she Herodi mu na wu susuro ta wu yogo ki yaha k'i xho. ²¹ Ba cadaganja k'a pa no we, a Herodi di wu saanra fadegbaho le, na diin wu saanra koro li ni, na ganha na kafilagbo yu pu mu. ²² A sipyii pu beeri di ganha na xhuulo na: «Le je sipya mujuu we, kile ye pyaa mujuu li je le!» ²³ Ga taapile ni, a Kafoo wo meleke wa di yama wa Herodi na, bani wu ya ta Kile pele we. A fyenge di je wu ni; a wu xhu.

²⁴ Lee be na, Kile jomoo pu bi se jaha na kabaya yi beeri na. ²⁵ Barinabasi ni Sali ya pa Zheruzalemu ni tuduro temu na ge, ba tee ya shonri we, a p'i guri kari Ancosi ni.

A pu nigariwuu di gari ni Yohana ni, wee p'a bi sanha na Marika.

13

Fefɛɛɛ Munaa ya Sɔli ni Barinabasi naha bulo

pu she Kile Kafila jo

¹ Kile tudunmɔɔ ni karamɔgɔɔ pii bye Ancɔsi egilizi wu ni. Pee mɛyɛ ye: Barinabasi, ni Simɔ wemu p'a bi Niwɔ ge, ni Lusisi, wee bi yiri Sirinɛ kulo li ni, ni Manayeni, ni Sɔli. Manayeni ni saannaa Herɔdi, pununɔ ni pee ya bii. ² Canja ka n'a daa fɛɛ p'a suun le, na Kafɔɔ pɛɛ. A Fefɛɛɛ Munaa l'i pu pye: «Nɛ Barinabasi ni Sɔli yiri labye wemu kaa na ge, yi pu yaha na yahama ni, kɔnhɔ pu da wee pyi.» ³ Ba n'a daa fɛɛ p'a yee logo wɛ, a p'i tuun wa lo sanha na suun le, na Kile nɛɛri, na pu keye taha Barinabasi ni Sɔli na, na pu yaha kari Kile wo labye wu na.

Barinabasi ni Sɔli nɔgana Siperɛ ni

⁴ Ba Fefɛɛɛ Munaa l'a Barinabasi ni Sɔli tun wɛ, a p'i gari Silisi ni. A p'i she jé wà kɔɔgbɔhɔ ka ni na kari Siperɛ fiige ki ni. ⁵ A p'i nɔ Salaminɛ ni, na Kile Kafila jo Yawutuu pu mu Kile-pɛɛɛɛ piyɛyɛ yi ni. Yohana wemu p'a bi Marika ge, wee bi pu tɛɛ labye wu na.

⁶ A p'i Siperɛ fiige ki kɔn nɛri na she nɔ kulo la ni, lee mɛɛɛ nɛ na Panfɔsi. Ba p'a nɔ wà wɛ, na Yawutu ná wa ta wà, wee mɛɛɛ nɛ Bariyesu. Wu bi siganma pyi, na kafinɛyɛ yu na Kile tudunmɔɔ wee nɛ. ⁷ Wee siganfɔɔ w'a bye gbafɛnɛɛɛɛ Sirigusi Polusi kaban. Wee gbafɛnɛɛri wu bye ná xakiligbɔ fɔɔ. A wu Barinabasi ni Sɔli yiri, bani pu bi giin p'i Kile Kafila logo. ⁸ Ga siganfɔɔ wemu mɛɛɛ ki nɛ Bariyesu, p'i wu pyi Girɛkii jomɔ pu ni na Elimasi ge, a wee di Barinabasi ni Sɔli kaala. W'a bi li shaa wu gbafɛnɛɛri wu naha kɔn, kɔnhɔ wu ganha bu dà Yesu na wɛ. ⁹ Wee tuun wu ni Sɔli we p'a bi na Pɔli ge, a wee di ni Fefɛɛɛ Munaa na, a wu siganfɔɔ wu wii xuuni na jo: ¹⁰ «Shitaanni sipya mu nɛ, mu ya ni shizhiinmɛ ni nanmahara tuuyo bɛɛri na. Tiimɛ bɛɛri pɛn. Mu wa da Kafɔɔ wo kodiinɛ li nɛri wu nɔ yaha-i ya? ¹¹ Kafɔɔ

ya wu kenɛ taha mu na nime. Ma na ba bye fyɛn. Ma na ba tuun wa pye, ma da yafiin bɛ na wɛ.» Taapile ni a piige di jé Elimasi naha ni; a wu nɛri fyɛn, na ganha na daala wu bu garaa sipya wa ta, wee di wu kenɛ co, wu koo she wu na. ¹² Ba gbafɛnɛɛri w'a lee na wɛ, na dà Yesu na. Kalaa we w'a pye Kafɔɔ shizhaa na ge, a wee di bye wu mu kakanhana.

Pɔli ni Barinabasi nɔgana Ancɔsi nibire ni

¹³ Lee kadugo na a Pɔli ni wu tahama-nɔhɔmɔɔ di jé kɔrɔgɔ ka ni Panfɔsi ni, na gari Pɛrizhe kulo li ni Panfili fiige ki ni. Yohana wemu mɛɛɛ p'a yiri na Marika ge, wee xuu wu ni wee ya kuri pu feni, na gari Zheruzalɛmu ni. ¹⁴ Ga, a pusamaa di yiri Pɛrizhe ni, na gari kulo la ni lemu mɛɛɛ ki nɛ Ancɔsi nibire ge, lee nɛ Pisidi wo fiige ki kabanugo. Ba Yawutuu wo cadɛɛngɛ k'a nɔ wɛ, a pu bɛ di jé Kile-pɛɛɛɛ puga ki ni na diin. ¹⁵ Ba p'a saliya we ni Kile tudunmɔɔ pu wo Kitabuu pu kalaa xɔ wɛ, a Kile-pɛɛɛɛ puga ki nɔnɔfɔɔ wu tuduro tun Pɔli ni Barinabasi mu na: «Na cebooloo, Kile Kafila yɛɛ la bye l'i wa yi mu, yi na já li pye.»

¹⁶ A Pɔli di yiri, na wu kenɛ yirige, na sipyii pu pye: «Izirayeli shɛɛn, ni yee piimu p'a fyagi Kile na ge, yi niwegee shan! ¹⁷ Izirayeli shɛɛn wo Kile w'a wù sefɛɛɛ pu naha bulo. Tuun wemu ni pu bye nadadi-inmɛɛ Misira ni ge, w'a pu nagoo nɛhɛ. Lee kadugo na a wu wu wo sefɛɛɛ ti taga pu yeege kee fiige ki ni. ¹⁸ A wu pu keree xu, na pu nɔ sha fo na nɔ yee keɛɛ shishɛɛɛ na. ¹⁹ Lee kadugo na w'a shi tɛhɛɛ gbarashuun kyɛɛgi, na wee kɔri yeege Kana fiige ki ni, na fiige ki kan wù sefɛɛɛ pu mu, ²⁰ fo na nɔ yee xhuu shishɛɛɛ ni keɛɛ kaguro na (450). Lee kadugo na, a wu kiirikɔɔn kan wù sefɛɛɛ pu mu fo na she nɔ Kile tudunmɔɔ Samuweli wo canja nii li na.

²¹ «Wee tuun wu ni a p'i li sha Kile mu na wu wa pye saan pu nɔnɔ ni. A Kile di Kisi ja Sɔli kan pu mu wee wu pye pu saan. A wee di yee keɛɛ shishɛɛɛ (40) ta pu nɔnɔ ni. Wee bi foro Benzhamɛ wo shi wu ni. ²² Ba Kile ya Sɔli laha saanra ti na wɛ, na Dawuda kan pu mu w'a pye pu saan. A wee kaa di

* 13:22 **Zhese:** Wee ninumɔ p'a byi Izayi.

daan Kile ni, a Kile di jo: «Sipya wemu ne zhaa ge, wee wu ne we, Zhese* ja Dawuda we. Wee na ba bye ne nidaan keree ki beeri pyevoo.»* ²³ A Kile di ba Shovoo kan Izirayeli mu, na foro Dawuda shi wu ni, ba w'a bi yi jo jogana lemu na we, wee ne Yesu. ²⁴ Na ta wee sanha ba we, Yohana w'a bi Kile Kafila wu yeere pyi Izirayeli sipyii pu beeri mu, na pu daajenje jo pu jurumu wu na, p'i batize. ²⁵ Ba Yohana wo labye wu taaxoo ya teenje we, a wu ganha na yu na: «Yee ya giin na jogoo ne wa we? Shovoo wemu naha yee wa wii ge, ne wa were-e de! Ga we w'a ma ne kadugo ge, wee wu wa. Ne cere ne wu pye wu bulo, ali na wu tanhaya meere be sanha, ne yaa ni lee ni we.»*

²⁶ Lee kadugo na a Pöli di jo: «Na cebooloo, yee piimu pu ne Ibirayima yas-eye ge, ni yee pii p'a fyagi Kile na ge, pe nuwuuro jomoo pe ya jo yi beeri mu. ²⁷ Bani Yawutuu pii p'a bye Zheruzalemu ni ge, pere ni nuufoere pu bi ta li ce na Shovoo wu ne Yesu we. Kile tudunmoo pu jomoo pemu be pu bi galaa cadeenge beeri ge, pu ya pee be ce we; bani p'a Yesu jaagi, na wu gbo. Ga lee funoo ni a p'i pee jomoo pe no fa puyee kategee. ²⁸ Ali na ta pu ya kaa la shishiin ta wu na le l'a wu kagbuu xo we. Lee be na, a p'i Pilate pye na wu soo p'i wu gbo. ²⁹ Lee na keree kiimu k'a ka Kile tudunmoo Kitabuu pu ni Yesu shizhaa na ge, pee jomoo pu beeri ya pye can. Lee kadugo na a p'i wu tirige korikoritige ki na, na she le fana ni. ³⁰ Ga, a Kile di wu ne na yeege xu ni. ³¹ Ba w'a ne foro xu ni we, pii p'a wu torogo na yiri Galile ni na pa Zheruzalemu ni ge, a wu cabyaa nijehenje pye na wuyee shee pee na. Pee sipyii pu p'a pye wu seere, na wu jomoo yu Izirayeli sipyii pu mu. ³² Kile bi Jozaama pemu wo nomoo lo wu sefelee pu mu ge, weeye pyaa ki be wo kapana nuuoo ki ne, na pee naha jo. ³³ Nomoo le Kile ya lo we sefelee pu mu ge, w'a lee fa pu kadugo sheen mu. Kile ya Yesu ne na yeege xu ni. Lee l'a ka Zaburuu Kitabu koogoo shuun wu ni Yesu shizhaa na na:

«Mu ne Ja; nijaa n'a ma se.»*

³⁴ Ba Kile ya Yesu ne na yeege xu ni we, na

jo na wu da ga xhu nige bada we. Lee Kile Kafila w'a she na:

«Fefere nomoo le ne lo Dawuda mu ge, ne na ba lee no fa nakaara baa ni duba ni yi mu.»*

³⁵ Lee wuu na Kile Kafila w'a li she xuu wa be ni sanha na:

«Mu da ga soo ma Fefere Sipya wu wu fonho fana ni we.»*

³⁶ Ga Dawuda we w'a pe jomoo pe jo ge, ba wee ya Kile nidaan keree pye xo wu wo tuun wu ni we na xhu. A p'i wu le na fara wu sefelee pu nixhuyo na. A wu fonho. ³⁷ Ga Kile ya Yesu wemu ne na yeege xu ni ge, wee ya ta fonho we.

³⁸ «Lee na, na cebooloo, wee ya yaa na li ce na Yesu gbogo ni wu jurumu w'a da yafa wu mu. ³⁹ Kakuuoo kiimu ki ne yee ya ja sho ki na Kile tudunmoo Musa wo saliya wu noho ni-i ge, wemu bu da Yesu na, weefoo na zho kee kakuuoo ki be na, na kanii ta Kile naha taan Yesu gbogo ni. ⁴⁰ Lee wuu na y'a yiyee kaseri, kono Kile tudunmoo p'a yemu jo ge, yee ganha da yi ta we. P'a jo:

⁴¹ «Kile keree la wuuvwe, yi wii,

li na bye kakanhana yee mu,
lee kadugo na yee na gyeegei.

Bani n'a da ba kaa la pye yee wo tuun wu ni.

Ali wa na ba li paari yee mu,
yee da ga da li na we.»*

⁴² Ba Pöli ni Barinabasi ya pa foro Kile-penje puga ki ni we, a sipyiire t'i pu pye na cadeenge ki k'a ma ge, na pu pa jo le kaa le ninunoo na pee mu sanha. ⁴³ Ba sipyiire t'a no kon na jaaga we, Yawutuu nijehemee ni Kile ni fyaara sipyii piimu ya je Yawutuu koo li ni ge, a pee di daha Pöli ni Barinabasi feni. A pee di ganha na pu logoo wari na pu taha Kile wo niime wu feni ni nomoo fere ni.

⁴⁴ Ba cadeenge k'a pa no we, a kulo li sipyii pu beeri di ba binne p'i Kafoo jomoo logo.

⁴⁵ Ba Yawutuu p'a sipyiire ti na t'a pinne we, a lee wo nepen di je pu ni. A p'i ganha na Pöli kafila wu kaala na wu shehele. ⁴⁶ A Pöli ni Barinabasi di yi fiinne jo pu mu na: «Yee Yawutuu mu Kile Kafila wu bi yaa na fenne jo. Ga ma na jo yee ya she wu ni, na li yaha

* 13:22 Zaburuu 89:21

* 13:25 Yohana 1:20-27

* 13:33 Zaburuu 2:7

* 13:34 Ezayi 55:3

* 13:35

Zaburuu 16:10

* 13:41 Habakuki 1:5

na yee ya yaa ni j̄ni sicuum̄o nixh̄abaama ni w̄e. Ayiwa nime a wu gari shi watii ȳiri. ⁴⁷ Bani ye Kaf̄oo Kile ya jo wu Kafila wu ni na:

«N̄e Kile w'a ma ten̄e na pye kp̄eenge shi wusama mu, k̄onh̄o m'a juwuuro ti jom̄o pu yaha p'i n̄o kon̄o ki kabaya shish̄eere wu b̄eri na.» *

⁴⁸ Shi wemu j̄e Yawutuu-i ge, ba pee ya pee jom̄o pu logo w̄e, a pu b̄eri fundanga wuu di ganha na Kaf̄oo jom̄o pu s̄oni. Piimu b̄eri pu bi puȳe gbegele p'i s̄oo j̄ni sicuum̄o nixh̄abaama pu na ge, a pee b̄eri di d̄a Kaf̄oo Yesu na. ⁴⁹ Lee caagagana li na Kaf̄oo jom̄o pu bi jaaga wee xuu wu b̄eri ni.

⁵⁰ Kulo li m̄egb̄oh̄o c̄e ni kulo li sipyi gb̄oo piimu pu bye Yawutuu koo li ni ge, a Yawutuu p'i pee s̄on w̄a P̄oli ni Barinabasi na, a p'i pu kanha, na pu k̄ari na yeege pu wo fiige ki ni. ⁵¹ Ga, a P̄oli ni Barinabasi nivorowuu di pu t̄oo gbazhen̄e jahara wo w̄a, na lee pye s̄eri kaa pu f̄eni. A p'i gari Ikon̄e kulo li ni. ⁵² Ga lee b̄e na, a pee n'a daa f̄e nivom̄oo pu kunni di j̄i fundanga ni F̄eere Munaa na Anc̄osi ni.

14

P̄oli ni Barinabasi ya kari Ikon̄e kulo li ni

¹ Ba P̄oli ni Barinabasi ya n̄o Ikon̄e ni w̄e, na j̄e w̄a b̄e Yawutuu Kile-p̄eenge puga ki ni. A p'i jom̄o jo fo Yawutuu nij̄eh̄em̄e ni Girekii nij̄eh̄em̄e ya pye Yesu n'a daa f̄e.

² Ga, Yawutuu piimu p'a she pu da d̄a Yesu na-ε ge, a pee di she ganha na shi wusama s̄on na waa n'a daa f̄e pu na. ³ Ga lee b̄e na, a P̄oli ni Barinabasi di m̄o lee kulo li ni. P'a bi Kaf̄oo kaa yu, pu bi fyagi wa shishiin na w̄e. Kaf̄oo bi sef̄eere kaan pu mu p'a kakanhan̄aa ni jaha shesh̄eere pyi. Kee bi li sh̄e na Kaf̄oo wo F̄er̄em̄e jom̄o pu j̄e can.

⁴ A kulo li sh̄en p'i daa taaya shuun. A taaga ka di bye ni Yawutuu pu ni, a ke k'i bye ni tudunm̄oo pu ni. ⁵ A Yawutuu pee ni shi wusama ni pu j̄un̄of̄e di b̄e nigin na, na p'i P̄oli ni Barinabasi kanha. Pu fun̄jo bye p'i pu w̄a gbo ni kagereye ni. ⁶ Ba P̄oli ni Barinabasi ya pa li c̄e na pu fun̄jo ki wa p'i

pee gbo w̄e, a p'i baa kari Likawuni fiige ki ni. Kee fiige ki ni Lisitiri ni Derib̄e kulogoo k'a bye. ⁷ A p'i Jozaama pu jo wee xuu wu b̄eri ni.

Na P̄oli ni Barinabasi yaha Lisitiri ni

⁸ N̄a wa bye Lisitiri ni w'a bi faan fo wu taasii ni. Wu bi sanha jaari ja bada w̄e. ⁹ Wee n̄a wu bi P̄oli jom̄o pu nuri. A P̄oli di wu jaha k̄o le wu ni na wii, na wu ta na n'a daa wa wu z̄o wu ni, na wu cuun̄o. ¹⁰ A P̄oli di jo ni fanha ni, na n̄a wu pye: «Ȳiri yere ma t̄oo yi na!» A na wu ȳiri, na yere wu t̄oo yi na, na ganha na jaari. ¹¹ Ba sipyiire t'a lee ja w̄e, na jo Likawuni sh̄en jom̄o pu ni na: «Kakanhana d̄e! W̄u kil̄e p'a puȳe j̄eri sipyii, na digi na pa naha.» ¹² Girekii kil̄e wemu m̄ege ki bye Zesi ge, a p'i wee m̄ege le Barinabasi na. Shuun wo wu m̄ege ki bye Herimesi ge, a p'i wee m̄ege le P̄oli na. Bani P̄oli w'a bye jom̄o pu j̄ov̄oo. ¹³ Zesi tap̄eenge puga ki bye kulo li tajege ki ni. A wu saraya jaha sh̄onriv̄oo wu sh̄e wee xuu wu ni ni nup̄e ni, na ki to ni tige fȳenre ni. Wu ni sipyiire ti bi giin p'i saraga wolo Barinabasi ni P̄oli mu.

¹⁴ Ga ba P̄oli ni Barinabasi ya lee ja w̄e, a pu loyire wuu di pu fadeye sh̄engi, na baa kari sipyiire ti f̄eni, na ganha na sele na: ¹⁵ «Wu napiin̄e jaha na yee di le pyi w̄e? W̄e b̄e pu j̄e sipyii ba yee wa w̄e. W̄e ya pa Kile Jozaama jo yee mu, jo yi ke j̄un̄o baa p̄eenge ke j̄o yaha, y'i d̄a Kile j̄ni wo wu na. Y'i da wu p̄e, wee wemu w'a fugba, ni j̄i, ni suum̄o l̄oh̄o, ni ki fun̄jo yan̄muȳo yi b̄eri ȳa ge. ¹⁶ Taashiin̄e li ni Kile bi shi wu b̄eri yaha wu na wuȳe j̄idaan koro jaari, ¹⁷ Ga lee b̄e na Kile bi wuȳe sh̄e pu na ni kasaan̄aa nij̄eh̄e ni. W'a zanha shaan yee mu na ȳiri fugba we ni, na yee shinma j̄ogi wu tuun ni, na j̄olige nij̄eh̄e kaan yee mu, na fundanga kaan yee mu.» ¹⁸ P̄oli ya yee b̄eri jo, ga j̄ere ye li bi f̄o p'i sipyiire ti jaha k̄on kanha niye yi gbo wu na.

¹⁹ Na pu yaha lee na, a Yawutuu p'i di ȳiri Anc̄osi nibire ni Ikon̄e ni na pa. A p'i sipyiire ti faanna fo p'a kagereye taga P̄oli w̄a shan, na p'i wu gbo. Lee kadugo na a p'i wu fuulo na sh̄e w̄a kulo li kadugo ȳiri, bani pu bi giin na w'a xu x̄o. ²⁰ Ga ba n'a

* 13:47 Ezayi 49:6

daa fεε p'a she wu kuuri wε, a wu yiri jε kanha ki ni. Kee cana ki jimuguro na a Pōli ni Barinabasi di yiri wà na kari Deribe ni.

Tudunmɔɔ p'a kuri kari Ancəsi nigbɔ wu wo egilizi wu ni

²¹ Pōli ni Barinabasi ya Kile Jozaama pu jo Deribe kulo li ni. A sipyinehemεε di dà Yesu na. Lee kadugo na a p'i guri kari Lisitiri ni, ni Ikonε, ni Ancəsi nibire ni. ²² P'a bi Yesu n'a daa fεε pu logoo wari, na pu yeri na pu kori yaha n'a daa wu ni pu da se naha na. Bani p'a bi pu pyi na: «Li waha l'i waha, wεe na venhe kanhama nipeheme na, yani wu pa jε Kile wo saanra ti ni ge.» ²³ Pōli ni Barinabasi ya pii naha bulo na pye nahagbaa fεε egilizii pu bεeri nigin nigin ni. Lee kadugo na a p'i suun le, na Kile jεeri pee sipyii pu mu. Kafɔɔ wemu na p'a dà ge, a p'i pu kaa le wee keŋε ni, kɔnhɔ wu bye pu tεgeVɔɔ.

²⁴ Lee kadugo na a Pōli ni Barinabasi di Pisidi kɔn jεri, na gari Panfili fiige ki ni. ²⁵ A p'i Kile Kafila jo Perizhe kulo li ni na na kari kulo la ni lee mεge jε Atali. ²⁶ A p'i jε kɔɔgbɔhɔ ka ni na kari Ancəsi nigbɔ wu ni Siiri fiige ki ni. Wee xuu wu ni n'a daa fεε p'a bi pu kaa le Kile keŋε ni. Labye wemu na p'a xɔ mε ge, a p'i na yiri wà lee kulo li ni na ma wee labye wu feni. ²⁷ Ba p'a nɔ Ancəsi ni tuun wemu ni wε, keree kiimu bεeri p'a pye Kile baraga ni ge, a p'i n'a daa fεε pu pinne, na kee bεeri paari pu mu. Shi wemu jε Yawutuu wε, mugigana lemu na Kile ya kujɔɔ mugi wee bε mu, kɔnhɔ pu be di dà Yesu na ge, a p'i yee bε paari. ²⁸ A Pōli ni Barinabasi di taatuunnɔ pye Ancəsi n'a daa fεε pu yiri.

15

Yesu n'a daa fεε p'a pinnege kemu pye Zheruzalemu ni ge

¹ Ayiwa, a namaa pii di ba yiri Zhude fiige ki ni na pa Ancəsi ni. A p'i ba ganha na kalaa watii kaan cebooloo n'a daa fεε pu mu na: «Na saha ni Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu ni, yee ya cekɔɔnrɔ pye wε, yee da zhɔ wε.» ² Pōli ni Barinabasi ya ta sɔɔ pee jomɔ pu na wε. A l'i bye nakaagbɔɔrɔ pu te ni, fo Ancəsi n'a daa fεε p'a n'a daa fεε pii fara Pōli ni Barinabasi na, p'i she li tiinne

tiin Zheruzalemu ni, pu ni tudunmɔɔ pee ni nɔhɔlεε pu ni. ³ A egilizi wu pu tun kari, a pu nigariwuu di doro Fenisi fiige ni Samari fiige ki ni. Shi wemu jε Yawutuu-i ge, wee ya sɔɔ Kile jomɔ pu na sɔɔgana lemu na ge, a p'i yee paari wee xuu wu n'a daa fεε pu mu. A pee jomɔ p'i daan pu cebooloo pu ni xuuni.

⁴ Ba Pōli ni Barinabasi ya nɔ Zheruzalemu ni wε, a n'a daa fεε p'i pu juŋɔ círi cirigazaana na. Tudunmɔɔ pee ni nɔhɔlεε pu bεeri bi bye wà. P'a já keree kiimu bεeri pye Kile baraga ni ge, a p'i kee bεeri paari Zheruzalemu n'a daa fεε pu mu. ⁵ Farizhεen piimu p'a dà Yesu na ge, a pii di yiri pu ni na jo: «Shi wemu jε Yawutuu wε, piimu p'a dà Yesu na wee shi wu ni ge, pee wo cekɔɔnrɔ bye jε fanha. Na fara lee na, p'a yaa na jaari na sahanjɔ ni Musa wo saliya wu ni.» ⁶ Lee wuu na, a tudunmɔɔ pee ni nɔhɔlεε p'i puyε ja na binne tiin, kɔnhɔ p'i yee suguri shiizhan. ⁷ Ba jomɔ p'a pa jεri nakaagbɔɔrɔ pu te ni wε, a Pyεeri di ba yiri yere na jo: «Na cebooloo, yeeyε pyaa wa li fiin na Kile ya nε naha bulo fo taatuunnɔ ni, kɔnhɔ nε Kile Jozaama pu jo shi wusama bε mu wemu jε Yawutuu wε, kɔnhɔ p'i Kile jomɔ logo p'i dà Yesu na. ⁸ Kile wemu w'a sipyii bεeri zɔlɔɔ cε ge, wεe ya li cε na wee ya sɔɔ pu na. Lee wuu na Fεfεεε Munaa l'a tigi pu na ba l'a tigi wεe na tigigana lemu na wε. ⁹ Lee ya ta zhɔnrɔgɔ pye wε. L'a pu zɔlɔɔ fiinje, bani p'a dà Yesu na. ¹⁰ Ni li wa mu, naha na yee di wa giin y'i Kile taanna di wii wε? Wεe sefεlεε ni wεeyε pyaa ya ta já tuguro temu na-ε ge, naha na y'i wa giin y'i tee taha n'a daa fεε pu juŋɔ ni wε? ¹¹ Dagana lemu na yee ya dà na yee ya shɔ Kafɔɔ Yesu wo niime wu gbɔɔrɔ ni ge, mu li wa pii bε shizhaa na.»

¹² A sipyii pu bεeri di cari cari puyε na, na Pōli ni Barinabasi yε bε wo nijoyo logo. Kile ya kakanhanjaa ni naha sheshεεε temu pye pu mu shi wu niŋε ni wemu jε Yawutuu wε ge, a p'i yee bεeri paari sipyiiire ti mu. ¹³ Ba Pōli ni Barinabasi ya jo xɔ wε, a Yakuba di jomɔ pu lɔ na jo: «Na cebooloo, yi niwegee shan, y'i na kafila wu logo! ¹⁴ Shi wemu jε Yawutuu-i ge, yahagana lemu na Kile ya wu kasεge yaha wee shi wu na fo taashiine

li ni ge, na pii naha bulo pu ni na pye wuye pyaa wuu ge, Simo ya yee beeri paari na xo yee mu. ¹⁵ Simo wo jomɔ pe ni Kile tudunmɔ pu wo pu beeri ne ninumɔ, bani l'a ka Kitabu wu ni na Kafɔɔ ya jo na:

¹⁶ «Lee kadugo na, n'a da ba guri ba.

Dawuda puga ke k'a to ge,

n'a da ba kee yereɲevonɔ yereɲe.

N'a da ba ki kataha ki beeri yirige, di ki tii.

¹⁷ Kɔnhɔ sipyiire tisara beeri di Kafɔɔ sha ni shi wu beeri n'a yiri na pye naye wo ge.

¹⁸ Yee Kafɔɔ ya jo.

Wee w'a kii keree kii she fo taatuunno ni.»*

¹⁹ Lee kadugo na a Yakuba di jo: «Lee wuu na, shi wemu ne Yawutuu we, wu d'a sɔɔ Kile Kafila wu na ge, ne funɲɔ na, wɛe ya yaa na waha watii taha wu na we. ²⁰ Ga yi yere wu sɛmɛ tun pu mu, na saraya yatɔɔyɔ yemu p'a gbuu yapereɛ na ge, pu ganha ba yee xaara xaa we. Na pu ganha ba dɔdɔɔrɔ pyi we, na pu ganha ba yaxuyo, kelee shishan xaa we. ²¹ Bani na lo fo taatuunno li ni, kulogoo ki beeri ni, Kile-pɛɛɲe piyeyɛ yi ni, lee yere li l'a gaan na saha ni Musa wo saliya wu ni cadɛɛnge beeri na.»

Tudunmɔ p'a sɛmɛ tun n'a daa fɛɛ pii mu piimu ne Yawutuu we

²² Yakuba jomɔ p'a bi be tudunmɔ ni nɔhɔɛɛ, ni n'a daa fɛɛ pu mu. A pu pii pinne ni Pɔli ni Barinabasi ni, na pee tun kari Ancɔsi ni. A p'i nahagbaa fɛɛ shuun wa naha bulo n'a daa fɛɛ pu ni. Wa mɛge ne na Zhude, p'i wu pyi na Barisabasi, shuun wo wu mɛge ne na Silasi. ²³ A p'i sɛmɛ wu le pu keɲe ni. L'a bi ka wee sɛmɛ wu ni na:

«Wɛe piimu pu ne tudunmɔ pu ge, wɛe ni egilizi nɔhɔɛɛ ni n'a daa fɛɛ pu p'a we sɛmɛ we tun wu cebooloo n'a daa fɛɛ pu mu piimu ne Yawutuu we, na ne Ancɔsi kulo le, ni Siiri fiige ke, ni Silisi fiige ki ni ge:

Wɛe ya yi shaari.

²⁴ Wɛe ya logo na sipyii pii ya yiri wɛe yiri naha, na she kafila wa taga yee hakilee pu wuregi, fo l'a pye yee mu funzhaga; na ta wɛe di ya pu tun we. ²⁵ Lee wuu na

wɛe ya wuɲe na, na be nigin na, na li ta l'a pɔrɔ na sipyii pii fara wu taanɲiinɛɛ Pɔli ni Barinabasi na, wu pee tun yi mu. ²⁶ Pii namaa shuun we ya puyɛ kan Kafɔɔ Yesu wo labye wu mu, fo na li pye jɛɛɛ yɛ l'a fo p'i xhu kanhama keɲe ni. ²⁷ Lee wuu na wɛe ya Zhude ni Silasi pinne ni pu ni, kɔnhɔ jomɔ pemu wɛe ya ka sɛmɛ wu ni ge, p'i pee jo yi mu ɲɔ ni ɲɔ. ²⁸ L'a taan Fɛfɛɛɛ Munaa ni wɛe be ni, nago wu ganha da tuguro tatii taha yi na, kii keree kii kadugo na we. Kee keree ki kaa wɛe ya jo waha mɛ yi mu. ²⁹ Yi ganha ba yapereɛ xaara, kelee shishan, kelee yaxuyo xaa we; y'i dɔdɔɔrɔ yaha. Yi bu ja yiyɛ tanha kii keree kii na, lee ya ɲɔ. Kile wu tuun wa she wu na.»

³⁰ A p'i Pɔli, Barinabasi, Zhude ni Silasi yɛ yaha kari Ancɔsi ni. Ba pee ya nɔ wɔ we, na n'a daa fɛɛ pu beeri yiri pinne, na sɛmɛ wu kan pu mu. ³¹ Ba p'a wee sɛmɛ wu kalaa we, a lee yere l'i pu funɲɔ taan xuuni. ³² Zhude ni Silasi yɛ be di bye Kile tudunmɔ, a p'i yere kan n'a daa fɛɛ pu mu, na pu logoo waha, na samɔhɔrɔ le pu ni. ³³ A p'i cabyaa kii pye ni pu ni Ancɔsi ni. Lee kadugo na a p'i koo sha. A p'i li kan pu mu, na pu pye na Kile wu pu naha she pu tunvɛɛ pu yiri, na pu she kanha ta ɲaɲɲe na. ³⁴ [Ga lee be na, a l'i daan Silasi ni wee wu kori Ancɔsi ni.] ³⁵ A Pɔli ni Barinabasi di gori Ancɔsi ni. Pee ni sipyii piitiilee bi n'a daa fɛɛ pu kalaa, na Kafɔɔ wo Jozaama pu be yere pyi.

Pɔli ni Barinabasi ya waagi

³⁶ Cana ka Pɔli ya pa Barinabasi pye: «Barinabasi, kulogoo kiimu ni wɛe ya toro, na Kile Kafila jo wɔ ge, wu kuri wu doro kee ni, wu ki n'a daa fɛɛ pu peregi pu bi se naha na n'a daa wu ni.» ³⁷ Pu nigariwuu, Barinabasi funɲɔ bye, Yohana wemu p'a bi Marika ge, wee be wu pinne ni pu ni. ³⁸ Ga Pɔli ya ta sɔɔ Yohana wu pinne ni pu ni we. Bani na pu yaha Panfili fiige ki ni w'a pa guri pu feni na labye wu ta wu sanha xho we. ³⁹ A l'i bye gilege Pɔli ni Barinabasi tɛ ni, fo na pu pye p'a waagi. A Barinabasi di gari ni Marika ni. A pu shuun wu je kɔrɔgɔ ka ni na kari Sipere ni. ⁴⁰ A Pɔli di Silasi naha bulo. A n'a daa fɛɛ p'i pu kaa le Kafɔɔ keɲe

* 15:18 Amɔsi 9:11-12

ni. ⁴¹ A p'i Siiri ni Silisi fiye yi beeri jaari, na samohoro le n'a daa fee pu ni.

16

Timote ya fara Pɔli ni Silasi na

¹ A Pɔli ni Silasi di gari Deribe ni, a p'i foro wà, na gari Lisitiri kulo li ni. Na she n'a daa fɔɔ levɔɔ wa ta wà, wee mege je na Timote. Wu nu bye Yawutuu n'a daa fɔɔ wa, ga wu to w'i je Gireki. ² N'a daa fee piimu pu bye Lisitiri ni Ikone ni ge, pee beeri bi Timote mesaanja yu. ³ Lee wuu na Pɔli ya li sha na Timote wu pye wu kapyebyenii. Yawutuu pu wuu na w'a Timote kɔn, bani pu beeri bi li ce na Gireki wu je wu to we. ⁴ Pu nigariwuu ya toro kulogoo kiimu beeri ni ge, tudunmɔɔ pee ni Zheruzalemu nɔhɔlee p'a keree kiimu tenge ge, a Pɔli di kee beeri paari pu mu, na p'a kee pyi. ⁵ Lee l'a bi n'a daa fee pu pye pu na se naha na n'a daa wu ni, egilizii pu ni. A la di ganha na faraa pu na canja beeri.

Pɔli ya kashɛɛ la ja Torowasi ni

⁶ A Kile Munaa l'i pu naha kɔn Kile Kafila wu jo na Azi fiige ki ni. A p'i Firizi ni Galasi fiye yi ja toro. ⁷ Ba p'a tɛɛɛ Misi fiige ki na we, a p'i ganha na giin p'i je Bitini ni, ga Yesu Munaa li ya ta sɔɔ pu je wà we. ⁸ A p'i doru Misi kabanugo na kari Torowasi ni. ⁹ Kee canja ki piige Pɔli ya kashɛɛ la ja. A wu Masedoni shɛn ná wa niyerege ja wu na wu jeeri na yu: «Pɔli, nɔ maye na, m'a ba Masedoni ni, m'a ba wù tɛgɛ.» ¹⁰ Ba Pɔli ya lee ja we, taapile ni a wu gbegele, na she Masedoni fiige ki ni. A wèe di li ce nakaara baa jo Kile ye pyaa k'a jo na wèe pu she Kile Jozaama pu jo pii sipyii pii mu.

Lidi ya pye Kafɔɔ Yesu wo n'a daafɔɔ Filipi kulo li ni

¹¹ A wèe di je kɔrɔgɔ ka ni Torowasi ni, na nɔ Samoturasi ni. Tee jimuguro ti na wèe ya nɔ Nerapolisi kulo li ni. ¹² A wèe di foro wà, na gari Filipi ni. Lee je Masedoni fiige ki kugbɔɔ le, na je Oromɛ fanha ki tatɛnge ka. A wèe di cabyaa pye lee kulo li ni.

¹³ Ba cadeenge k'a pa nɔ we, a wèe di she kanha ki kadugo. Bani wèe bi giin na xuu wa wa wà pu mu dugo ki nɔ na, wee je pu Kile-jeerege tapyege. Ba wèe ya nɔ wà we, na

cèe pii ta p'a puyɛ pinnɛ wà, a wèe di Kile Kafila jo pee mu. ¹⁴ Cee nigin wa bye pee ni, wee bi je Yawutuu pu wo Kile koro li ni, wee mege je Lidi. Wu kulo mege di je Tiyatiiri. Fajɛɛɛ wu bi bereɛ, yemu pereme ya waha ge. Wu bi Kile peɛ A wu ganha na we kafila we nuri, a Kafɔɔ di fungɔngɔ fɛɛɛ kan wu mu w'a Pɔli kafila wu naha ce. ¹⁵ A wu ni wu puga shɛɛn pu beeri di batize. A wu Pɔli ni wu kaafɛɛ pu jeeri na: «Yee bi dà li na na nɛ dà see na Kafɔɔ na, yi pa digi na puga.» A wu wèe karamu fo wèe ya sɔɔ.

Pɔli ni Silasi ya le kaso ni Filipi kulo li ni

¹⁶ Canja ka wèe ya kari Kile taperege ni, a bulozhɔ wa di wèe nɔnɔ círi. Jina wa wu bye wee ni, wee baraga ni wu bi celɔrɔ pyi. Tee celɔrɔ ti ni w'a bi wari nijeheme taa na gaan wu Kafɔɔ mu. ¹⁷ A wee cee jinaa wo wu daha yaha wèe feni, na seɛ, na yu: «Kile-gbɔtabaaga wo kapyebyii pu je pii namaa piiri. Nuwuuro ya daa koo lemu ni ge, lee kaa p'a yu yee mu.» ¹⁸ Wee cee wu bi taha yaha Pɔli ye feni canja beeri na yee yu. Canja ka, a Pɔli di ba ganha na nmahana jeeri, na jina wu pye: «Yesu Kirisa mege na, jina, foro cee wu ni!» Taapile ni a jina wu foro cee wu ni.

¹⁹ Ba wee bulozhɔ wu kafɛɛ ya pu wari ta koro li ja l'a tɔ we, a p'i Pɔli ni Silasi co kari kiiri kɔɔn kurunɔ ki mu. ²⁰ Ba p'a nɔ wà we, na Oromɛ fanhafɛɛ pu pye: «Pii namaa pii ya wèe kulo li wuregi, Yawutuu pu je pii. ²¹ P'a sipyii pu kalaa keree kii ni na ta wèe Oromɛ shɛɛn wo saliya wu ya gbara kee na we, wèe di ya yaa w'a kee keree ki pyi be we.» ²² Ba sipyiire t'a pee jomɔ pu logo we, a p'i yiri Pɔli ni Silasi feni. A fanhafɛɛ p'i jo na pu pu fadeye wolo pu na, p'i pu kpɔn ni susɔɔ ni. ²³ Ba p'a pu deele kpɔn we, na pu le kaso ni. A fanhafɛɛ p'i yi jo kaso gbaha ki kasɛɛge pyevɔɔ wu mu na p'a pu kasɛri xuuni. ²⁴ Ba kaso gbaha ki kasɛɛge pyevɔɔ w'a yee logo we, a wu she Pɔli ni Silasi yaha kaso gbaha ki funnɔ pura la ni, na pu tɔɔyɔ le tige ka ni na pɔ.

²⁵ Ba jine k'a pa ni we, a Pɔli ni Silasi di ganha na Kile jeeri, na Kile masɔnɔ yoyo cee. Kasolemɛɛ pusamaa beeri bi yee nuri. ²⁶ Na pu yaha lee na, a jine k'i wakaraa cɛɛ xuuni, na kaso gbaha ki jahara fo na

ki gburaya yi bæeri pye y'a mugi yiyè ni. A kasolemèè pu bæeri wo tǎǎǎ shǎnhǎyǎ y'i bahala wolo. ²⁷ Ba kaso gbaha ki kasèègè pyevǎǎ w'a jè, na gburaya yi bæeri ta y'a mugi wè, a wu wu ñmǎpara kǎǎngi li kǎǎǎǎ ni di daga wuyè gbo, bani wu bi giin na kasolemèè pu bæeri ya paa. ²⁸ A Pǎli di mujuugbǎǎ wá na: «Ma ganha da kakuunǎ pye mayè na wè, wèè bæeri wa naha.»

²⁹ A kaso gbaha ki kasèègè pyevǎǎ wu jo na pu sokinna le pa. A wu gburogi jé kaso gbapire li ni. W'a bi fya fo na fuguri, a lee di wu pye w'a shè do Pǎli ni Silasi tǎǎyǎ ni. ³⁰ Lee kadugo na a wu Pǎli ni Silasi yeege kpèngè ki na, na pu pye: «Na jahafèè, leke nè d'a yaa na pye, kǎnhǎ di juwuuro ta wè?» ³¹ A p'i wu jǎ shǎ na: «Dà Kafǎǎ Yesu na, ma na zhǎ ma ni ma puga shèen pu bæeri.» ³² Lee kadugo na a Pǎli ni Silasi di Kafǎǎ jomǎ pu jo wu ni wu puga shèen pu bæeri mu. ³³ Kee jijnjè kiyè pyaa na, a kasogbaha ki kasèègè pyevǎǎ wu Pǎli ni Silasi yè nǎǎyǎ yi wèrè pye. A wu ni wu puga shèen pu bæeri di batize. ³⁴ Lee bæeri kadugo na a wu gari ni pu ni wu kaban, na shè yalige kan pu mu. A we na we ni wu puga shèen bæeri di fundanga pye xuuni, bani p'a dà Kile na.

³⁵ Ba jiga k'a mugi wè, a Oromè fanha ki junnǎfèè p'i fanhafèè pii tun kasogbaha ki kasèègè pyevǎǎ wu mu na wu Pǎli ni Silasi yaha. ³⁶ A kasogbaha ki kasèègè pyevǎǎ wu pee jomǎ pu jo Pǎli ni Silasi mu na: «Oromè fanha ki junnǎfèè p'a tuduro yaha pa, na pu yi yaha. Yi foro, yi da gaanj jǎnjè na.» ³⁷ A Pǎli di pee fanhafèè pu pye: «P'a wèè kpǎn sipyii pu bæeri jii na kiiri kǎnbaa wèè na, na ta wèè bè di jè Oromè kulo li sipyii. Lee kadugo na na ba wèè le kaso ni. P'i giin p'i wèè peelee yeege nimè kaso wu ni gè? Tapyege wa lee na bada wè; na puyè pyaa ki pa wù yeege kaso wu ni naha!»

³⁸ A pee di guri na shè pee jomǎ pu jo Oromè fanha ki junnǎfèè pu mu. Ba p'a logo na Pǎli ni Silasi bè jè Oromè shèen wè, a p'i fya. ³⁹ Lee na a p'i ba kafari sha Pǎli ni Silasi mu. A p'i pu yaha na pu jèeri na pu jǎ puyè na p'i foro kulo li ni. ⁴⁰ Ba Pǎli ni Silasi ya foro kasogbaha ki ni wè, a p'i gari

Lidi kaban, na shè cebooloo pii ta wà. A p'i pee yeri na samǎhǎǎ le pu ni, na na kari.

17

Pǎli ni Silasi ya Kile Kafila jo Tesaloniki kulo li ni

¹ Pǎli ni Silasi ya foro Anfipolisi kulo li ni, na shè doru Apoloni kulo li bè ni. A p'i shè nǎ kulo la ni lee mègè jè na Tesaloniki. Yawutuu Kile-pènjè puga ka bye wà. ² A Pǎli di jé kee Kile-pènjè puga ki ni ba w'a tee na li pyi wè. A wu cadèenyè taanri pye na taha yiyè na na se na Yawutuu pu junnǎ cirini, na Kile Kafila wu jaha yu pu mu. ³ Pǎli bi Kile Kafila wu jaha shèè pu na na fiinjè, na yi yu pu mu na saha ni wee Kafila wu ni na Kile ya wemu jaha bulo na pye Shǎǎǎ ge, na wee na venhè ganha na na xu. Lee bæeri kadugo na, wu na ba jè na foro xu ni. A wu pu pye: «Yesu wemu kaa wèè ya yu yee mu ge, wee Kile ya pye Shǎǎǎ we. ⁴ A Yawutuu pii di wee kafila wu ta can, a pee di ba dà Yesu na, na fara Pǎli ni Silasi na. A Girekii Kile jii fyaara sipyii njèhèmèè pii bè di dà Yesu na ni mègbǎhǎ cèè njèhèmèè pii bè. ⁵ Ga, a lee di jii zhaga yirige Yawutuu pusamaa mu. A pee di lapyebaalaa sipyiñmuyǎ ya faanna pinne, na pee sǎn wá Pǎli ni Silasi na. A pee di tunmǎ taga kulo li bæeri wuregi. A p'i puyè faari kari Pǎli ni Silasi taconǎ ni ná wa puga, wee mègè jè Zhasǎn. ⁶ Ba p'a shè fǎ Pǎli ni Silasi ni wè, a p'i Zhasǎn ni n'a daa fèè pii bè co, na pee fuulo kari fanhafèè pu yiri. A p'i ganha na se le na: «Yi li wii, sipyii pii p'a fiige ki bæeri wuregi ge, pee p'a nǎ wèè bè mu naha, ⁷ a Zhasǎn di pu tirige wu puga. Keree kii p'a byi ge, kee ya bè ni Oromè saannaa pu bæeri junnǎfǎǎ Sezari wo saliya wu ni wè, bani p'a yu na saan wa betii wu jè, wee mègè jè Yesu.» ⁸ Ba kulo li sipyii ni fanhafèè p'a pee jomǎ pu logo wè, a pee jomǎ p'i pu fungǎnyǎ wuregi. ⁹ M'a Zhasǎn ni n'a daa fèè pu jǎ p'a yaha ge, jǎmèè p'a kan fanhafèè pu mu.

Pǎli ni Silasi ya Kile Kafila jo Bere kulo li ni

¹⁰ Ba fanhafèè p'a n'a daa fèè pu yaha wè, kee cana ki piige kiyè pyaa ni p'a Pǎli ni Silasi yaha kari Bere ni. Ba p'a nǎ wà wè, na

shé jé Yawutuu Kile-péèñe puga ki ni, na Kile Kafila jo sipyii pu mu. ¹¹ Pee bi p̄r̄o Tesaloniki shéèn na, a p̄i s̄ōo Kile Kafila wu na ni fundanga ni, na Kitabu wu suguri caña béeri kee keree ki bi j̄e can. ¹² A Yawutuu nijeheméè di dà Yesu na. A megbòhò cèè nijeheméè di dà Yesu na Girékii pu bé ni, na fara namaa nijeheméè pii bé na. ¹³ Ga ba Tesaloniki kulo li Yawutuu p̄'a pa yi logo na Pòli ya Kile Kafila wu yu Bere bé ni wé, a p̄'i ȳiri, na shé Bere shéèn pu s̄on wá pu na. ¹⁴ Ba lee ya pye wé, taapile ni a n̄'a daa féè p̄'i gari ni Pòli ni suumò l̄hò ki j̄o na, na wu le k̄r̄oḡo ka ni. ¹⁵ A pii di binne ni wu ni fo na shé n̄o Atèni kulo li ni. A Silasi ni Timote di gori Bere kulo li ni. Ba Pòli torogovéè pu kuriduun ya n̄o wé, a wu pu tun na pu pa Timote ni Silasi pye, na p̄'a se t̄ovuyo na wee féni Atèni ni.

Pòli ya yu ni Atèni kulo li sipyii pu ni

¹⁶ Na Pòli yaha Atèni ni wu na Timote ni Silasi yé sigée, a wu ba li séeri na li ta Atèni kulo l̄'a j̄i yaperéè na. A lee di bye wu mu funzhaga. ¹⁷ Lee wuu na wu bi se Kile-péèñe puga ki ni na yu ni Yawutuu pu ni, ni Girékii piimu bi fyagi Kile na ge. W̄'a bi se pinneré kpéenyé na caña béeri, wu bu wemu ta wà, w̄'a ganha na yu ni weefò ni. ¹⁸ Fungòngò féè kuruyo yemu p̄'a bi byi na Epikure ni Sitoyiki ge, a yee wo sipyii pii di ba ganha na yu ni Pòli ni. A pii di jo pu ni na: «K̄ar̄uñò baa jomò peké we di wa yu wé?» A pii bé di jo: «Li j̄e ma na giin kiléèè piitiilee kaa w̄'a yu wèè ya piimu cé wé.» P̄'a yee jo bani Pòli bi Yesu wo Jozaama pu yere pyi, na x̄uj̄enè li bé kaa yu. ¹⁹ A p̄'i gari ni Pòli ni kulo li pinneré kpéengé ka na, kee mégé j̄e na Ayeropazi. Ba p̄'a n̄o wà wé, na Pòli yege na: «Kalaafomò wemu ni m̄'a pa ge, ta wèè na já wu logo? ²⁰ Yemu béeri wèè ya nuri mu j̄o na ge, yee béeri j̄e wèè mu nivoyo. Lee wuu na wèè ya giin m̄'a yee j̄aha jo wù mu.» [²¹ Atèni shéèn ni pu nadadiinméè bi ma pu tuun béeri torogo kafilafomò jo ni wu logo na.]

²² A Pòli di ȳiri yere kee kpéengé ki na na jo: «Atèni shéèn, né yee kasèri na yee ta yee na j̄e Kile shavéè see wuu. ²³ Na né yaha né na jaari yee kulo li ni, né yee Kile tashaya saraya yi tawoloyo nijehéye ja. Né nigin

na yee péèñe yanmuyò yi ni l̄'a ka kee na na: «Yaaga kemu k̄'a béè ki tuugo di ya cé-é ge, kee saraya yi tawologo.» Lee na yaaga kemu yee ya béè, yee di ya ki cé-é ge, kee kaa né yu yee mu.

²⁴ «Wee j̄e Kile, wemu w̄'a konò ni ki funjò yanmuyò béeri yàa ge. Wee wu j̄e fugba ni j̄inje yaavòò wu bé. Wee ya dèn sipya kenje puyaaga funjò ni wé. ²⁵ Wee Kile wu mago j̄e sipya kenje labye na na wee Kile w̄'a dèri wé. Bani wee w̄'a j̄iiféere ti kaan sipyii mu; kaféegé kemu sipyii ya ñm̄oni ge, na kee bé kaan, ni yanmuyò yi saya béeri. ²⁶ Sipya nigin ni w̄'a shi wu béeri yeege, na wee yaha j̄inje ki kabaya yi béeri na. Na t̄ehene yaha pu t̄éegéè ni pu tatiinye na. ²⁷ W̄'a kii keree kii béeri pye, k̄onhò sipyii di wee Kile kabaña sha p̄'i fulo wee na. K̄onhò pu daalapye wuu di wee Kile ta, bani Kile sanha ya lii wa shishiin na wé. ²⁸ Bani

«Wee w̄'a wèè yàa, na j̄iiféere kan wèè mu, na seféere bé kan wèè mu wù já w̄'à j̄eri.»

Mu yee wo yocéelee pii bé ya jo na:

«Kile ni wèè ya foro.»

²⁹ «Kile ni wèè ya foro. Lee na wèè bi foro Kile ni, wèè ya yaa na li cé na sipyii keye ȳ'a péèñe yanmuyò yemu yàa ni sanni, kelee warifyèn, kelee kagereye ni ge, na Kile j̄e ba yee péèñe yanmuyò yi j̄e wé. ³⁰ Lee kadugo na a Pòli di jo: «Kile ya taatorogoo keree ki wii nige wé, bani ki cébaara t̄'a bi yee pye yee na ki pyi. Ga nime, Kile funjò wa sipyii béeri pu kee keree ki yaha p̄'i daburaje jo xuu wu béeri ni, pu da wee Kile péle. ³¹ Bani Kile ya caña ka tenje, kee na wu da ba kiiri k̄on konò ki béeri na ni tiime ni. Kile yé pyaa ya ná wemu j̄aha bulo ge, wee wu da bye kiiri wu k̄onvòò. Kile ya j̄aha sheshéere temu shé sipyii na wee shizhaa na ge, tee j̄e na wee j̄e na yeege xu ni.»

³² Ba p̄'a x̄uj̄enè li kaa logo wé, a p̄'i ganha na wu la wo. A pii di jo: «Caña katii wèè da ba yi saya logo ma mu.» ³³ A Pòli di foro pu ninje ni na kari. ³⁴ Lee bé na, a pii di fara Pòli na, na bye Yesu n̄'a daa féè. Pee n̄'a daa féè pu ni, kulo li kiirik̄oñ kurujò ki sipya wa bye pu ni wee mégé j̄e Denisi, na fara cee wa bé na wee mégé j̄e Damarisi, ni sipyii pii bé.

18

Pɔli ya jé Korɛnte kulo li ni

¹ Lee kadugo na a Pɔli di yìri Atɛni ni, na gari Korɛnte ni. ² Ba w'a nɔ wà wɛ, na ná wa ja wà wee mɛgɛ jɛ na Akilasi. Yawutu wu bye wii wu d'a se Pɔn fiige ki ni. Pee nibavomɔɔ pu bye, wu ni wu shɔ Pirisili na yìri Itali fiige ki ni, bani saannaa Kulodi bi jo na Yawutuu pu bɛɛri pu foro Oromɛ ni. Lee l'a Akilasi ni wu shɔ wu pye p'a yìri Itali fiige ki ni na pa. A Pɔli di shɛ foro pu na. ³ A wu karijɛɛgɛ lɛɛ ni pu ni, na diin pu yìri bani pu shuun wu bɛɛri bi labyenumɔ pyi. Fàya piyɛyɛ pu bi yari. ⁴ Ga cadɛɛngɛ bɛɛri Pɔli na gari Kile-pɛɛɛɛ puga ki ni, na shɛ ganha na yu ni Yawutuu ni Girɛkii pu ni. W'a bi giin wu pu jɛri, p'i sɔɔ Kafɔɔ na.

⁵ Ga ba Silasi ni Timote ya yìri Masedɔni ni na pa wɛ, Pɔli ya ta latii pye nige ni Kile Jozaama pu yɛɛ li yɛ bɛ wɛ. W'a bi yi yu na wari Yawutuu pu mu na Kile w'a Yesu jaha bulo na pye Shɔvɔɔ. ⁶ Ga Yawutuu pu ya ta sɔɔ pee jomɔ pu na wɛ, a p'i ganha na Pɔli fanri, na joguumɔ yu na waa wu na. Lee na a Pɔli di wu fadenjɛ jahara na lee na ba bye sɛɛri kaa na p'a shɛ Kile jomɔ ni. Lee kadugo na a Pɔli di jo: «Yee Yawutuu bye yee di ya juwuuro ta jiga na wɛ, yee p'a lee pye nɛ bɛ wɛ. Nimɛ shi watii mu n'a da zhe Kile kafila wu jo.» ⁷ Ba Pɔli ya pee jomɔ pu jo wɛ, a wu yìri pee sipyii pu tàan na kari ná wa puga, wee mɛgɛ jɛ Tite Zhutusi. Kile jii fyaara sipya wu bye wii. Wu kaɛɛ ki bi sozi Kile-pɛɛɛɛ puga ki na. ⁸ A Kile-pɛɛɛɛ puga ki jɛnɔfɔɔ ni wu puga shɛɛn di ba dà Kafɔɔ na, wee mɛgɛ ki bye Kiripusi. Korɛnte shɛɛn piimu bɛ p'a Pɔli jomɔ pu logo ge, a pee nijɛhɛmɛɛ bɛ di dà Kafɔɔ Yesu na. A p'i pee batize.

⁹ Caɛa ka piige ni Kafɔɔ ya pa yi jo Pɔli mu kashɛɛ la ni na: «Ma ganha da vya sipya wa shishiin bɛ na wɛ! Ta yu, ma ganha da joo mayɛ na wɛ! ¹⁰ Bani nɛ wa ni ma ni. Sipya wa shishiin da ga já ma co wu kakuunɔ pye ma na wɛ, bani nɛ sipyii ya jɛhɛ le kulo le ni.» ¹¹ Lee na, a Pɔli di gori yaha Korɛnte ni, na sipyii kalaa Kile Kafila ni fo yee nigin ni yeye gbaara.

¹² Tuun wemu ni Galiyɔn bi bye gbafɛnɛɛri Akayi fiige ki ni ge, a Yawutuu

p'i puyɛ pinne na yìri Pɔli fɛni, na wu co kari kiirikɔɔn kurunɔ ki mu. ¹³ Na jo: «We ná we ya sipyii pu juɔ kyɛɛgi na p'a Kile pɛɛ pɛɛgana lemu na ge, lee ya saha ni wɛɛ wo saliya wu ni wɛ.» ¹⁴ Ga Galiyɔn ya ta Pɔli yaha w'a tajogo ta wɛ, a wuyɛ pyaa di jomɔ pu lɔ na Yawutuu pu pye: «Nago kakuunɔ la we ná we ya pye kelee kapyebaana, nɛ bi da zɔɔ na yi jomɔ logo. ¹⁵ Ga ma na jo li wa lee la wɛ, fo yee ni sipyii tisara ni yi wo saliya wu wo nakaara keree yɛ, yiyɛ pyaa ki yee jaha shɔnri. Nɛ kunni tɔɔgɔ wa wee kiiri wu gɔn ni bada wɛ.» ¹⁶ Ba w'a yee jo wɛ, na pu kɔri yeege kiiri wu takɔngɔ ki ni. ¹⁷ Ba l'a pye mu wɛ, a pee Yawutuu p'i wɔ Kile-pɛɛɛɛ puga jɛnɔfɔɔ wu na. Wu mɛgɛ ki bye na Sositɛnɛ. A p'i wu deele kpɔn. A Galiyɔn di wuyɛ pye kanna wu ya pu jaa bɛ wɛ.

Pɔli ya kuri shɛ Ancɔsi ni

¹⁸ Pɔli ya mɔ xuuni Korɛnte ni. Lee kadugo na a wu koo sha n'a daa fɛɛ pu mu. A wu ni Pirisili ni Akilasi di jé kɔrɔgɔ ka ni na gaanjɛ shiizhan Siiri fiige ki ni. Pɔli bi jomɛɛ lɔ Kile mu, lee l'a wu pye, ba w'a nɔ Sankere ni wɛ, na wu jɛnɔ kuu wà, na na toro. ¹⁹ Ba p'a nɔ Efese kulo li ni wɛ, a p'i digi wà, na jé kanha ki ni. A Pirisili ni Akilasi di gori wà. A Pɔli di shɛ jé Kile-pɛɛɛɛ puga ki ni, na jo ni Yawutuu pu ni. ²⁰ A pee di li sha wu mu na wu jɛri pye pu mu; ga Pɔli ya sɔɔ wɛ. ²¹ A wu koo sha pu mu, na pu pye na Kile bu sɔɔ na wee na ba guri ba sanha pu mu. Lee kadugo na a wu shɛ jé kɔrɔgɔ ki ni na gaanjɛ. ²² Ba kɔrɔgɔ k'a shɛ nɔ Sezare kulo li ni wɛ, a wu foro, na gari Zheruzalɛmu ni, na shɛ n'a daa fɛɛ pu shaari. A wu yìri wà, na gari Ancɔsi ni. ²³ A wu jɛri pye Ancɔsi ni. Lee kadugo na a wu gari Galasi ni Firizi fiye yi ni. A wu yee fiye yi wo kulogoo ki bɛɛri jaari na n'a daa fɛɛ pu kalaa, kɔnhɔ pu niyɛ di juri n'a daa wu ni.

Apɔlɔsi ya Kile Kafila jo Efese kulo li ni

²⁴ Yawutu wa bi pa Efese ni, wee mɛgɛ jɛ na Apɔlɔsi. Alekizandiri shɛn wu bye wii. Wee ná wu bi jomɔ cɛ l'a toro. W'a bi Kile Kafila wu bɛ cɛ xuuni. ²⁵ Sipya wa w'a bi Kafɔɔ Yesu kaa jo wu mu. Ga wu wo nijɛyɛ yi tɛhɛnɛ li bi bye Yohana Batizelipye wo

kalaa wu ye. Ga lee be na w'a bi la le na Yesu kaa yu na jɔgi sipyiire ti beeri mu ni wu zo wu beeri ni. ²⁶ Cana ka w'a pa yiri, na yu ni lowaa ni sipyiire ti beeri nii na Kile-peeɲe puga ki ni. Ba Pirisili ni Akilasi ya wu kalaa wu logo we, a pee di wu yiri kari pu puga, na she Yesu koo li naha jo na jɔ wu mu.

²⁷ Lee kadugo na, cana ka Apɔlsi funɲɔ bi bye wu she Akayi fiige ki ni. A n'a daa fee p'i wu luu waha, na seme tun Akayi n'a daa fee pu mu, na wu bu nɔ wà, na p'i wu co jɔ. Ba w'a nɔ wà we, piimu pu je Yesu n'a daa fee Kile wo niime wu gbɔɔɔ ni ge, a wu kalaa wu la fara pee wo n'a daa wu na, na nahagbaasheere kan pu mu xuuni. ²⁸ Bani wu kafila wu bi tajogo fo Yawutuu pu na sipyii pu beeri nii na. A wu li she na foro Kile Kafila wu ni na Yesu wu je Kirisa we.

19

Pɔli ya Kile Kafila jo Efese kulo li ni

¹ Na Apɔlsi yaha Korante ni, a Pɔli di Azi boboyo fiige ki kɔn jeri, na nɔ Efese ni, na n'a daa fee pii ta wà. ² A Pɔli di pee n'a daa fee pu yege na: «Tuun wemu ni yee ya dà Yesu na ge, yee ya Fefere Munaa li ta wee tuun wu ni ya?» A p'i Pɔli jɔ shɔ na: «Wèe ya ce na yaaga ka be mege ki je Fefere Munaa we.» ³ A Pɔli di pu yege sanha na: «Batizeli weke yee d'a pye we.» A p'i wu jɔ shɔ na: «Yohana Batizelipye wo we.» ⁴ A Pɔli di pu pye: «Batizeli wemu Yohana bi byi ge, wee bi li shee na sipyii ya daburaje jo pu jurumu wu na. A wu Izirayeli sipyii pu pye na wemu w'a ma wee kadugo ge, na pu dà wee na. Wee mege je Yesu.» ⁵ Ba pee sipyii p'a pee jomɔ pu logo we, na ganha na puye kaan nime pu na batizeni Kafɔo Yesu mege na. ⁶ Lee kadugo na a Pɔli di wu keje taha pu na, na Kile jeri pu mu. A pu beeri di Fefere Munaa ta na ganha na shi watii jomɔ yu, na ganha na kapaɲaa yu. ⁷ Pii sipyii pii bi namaa ke ni shuun shi xɔ.

⁸ Na Pɔli yaha wà Efese ni, wu bi se Kile-peeɲe puga ki ni, na Kile saanra ti Jozaama pu yu sipyiire ti beeri mu na fiinje, na li shaa wu jomɔ pu logovɛɛ pu beeri mu na pu je tee saanra ti ni. W'a bi lee pyi fo na she nɔ yeye taanri na. ⁹ Sipyii pii funɲɔ bye

pu dà Yesu na we, pee bi Pɔli kafila wu she, na joguumɔ taga Yesu koo li mege kyɛɛgi. Lee wuu na Pɔli ya n'a daa fee pu yiri laha pee taan, na gari ni pu ni Tiranusi wo kalaa tapyege ki ni. A wu ganha na pu yeri ni Kile Kafila ni wee xuu wu ni cana beeri. ¹⁰ A Pɔli di li pye mu fo yee shuun. Sipyii piimu bye Azi fiige ki ni ge, Yawutuu fara Girekii na, pee beeri ya Kile Kafila wu logo.

Seva jalaa gbarashuun w'a giin da jinaa kori

¹¹ Pɔli ya kakanhanɲaa niɲehɛɲɛɛ pye Kile baraga ni sipyii sanha kiimu tuugo ja ja we, ¹² Ali fàya kelee fanuɲɔo kiimu beeri bi gbɔɔn Pɔli cère ti na ge, pu bi kee luu na deri yama fee na p'i juuɲɔ. Jinaa je piimu ni ge, na ki teri pee be na jinaa p'i foro pu ni.

¹³ Yawutuu pii bi jaari na giin da jinaa kori da yeege sipyii ni. Cana ka p'a pa yiri na p'i she jinaa kori yeege wa ni Yesu mege na. Jomɔ pemu ni pee bi giin da jinaa pu kori ge, pee pu wa me: «Pɔli ya Yesu wemu wo Jozaama yere pyi ge, yi foro we ni wee Yesu wu wo mege na!» ¹⁴ Yawutuu wo saraya naha shɔnriwɔo wemu mege ki je na Seva ge, wee wo jalaa gbarashuun w'a we labye we pye. ¹⁵ Ba p'a yee jo ni jinaa sipya wu ni we, a jina wu pu jɔ shɔ na: «Ne Yesu ce, na Pɔli be ce, ga yee di je jɔgɔ ye we?» ¹⁶ A wee ná jinaa wo wu do pu na, a wu fanha di jehɛ pu na, a wu pu kpɔn na bana bana, na pu fàya be wolo pu na. A pu ceepilegee wuu di baa foro puga ki ni.

¹⁷ A lee kaa l'i Efese sheen pu beeri círi, Yawutuu fara Girekii na, a pu beeri di fya. Lee wuu na a sipyiire t'i ganha na Kafɔo Yesu mege ki peɛ. ¹⁸ Lee na piimu pu bi dà Yesu na ge, a pee niɲehɛmɛɛ di ba daburaje jo pu kakuuyo yi na, na yi paari sipyiire ti beeri nii na. ¹⁹ Piimu pu bi siganma pyi ge, a pee niɲehɛmɛɛ di ba ni pu siganma seme ni, na ba pu sorogo sipyiire ti beeri nii na. A p'i pee seme pu wari jɔyɔ wá wá yiye na, a y'i be ni warifyen tuuɲɔo kabɔfoɲɔo ke (10.000) shi ni. ²⁰ Lee funɲɔ ni a Kafɔo wo kafila wu ganha na se taa na se naha na, fo na sipyiɲehɛmɛɛ pye p'a fara n'a daa fee pu na.

Tunmɔ pemu p'a tin Efese kulo li ni ge

²¹ Lee bæeri kadugo na a Pòli di li shè na wee na doru Masedòni fiige ke ni Akayi fiige ki ni w'a se Zheruzalèmu ni. A wu li shè na wee bu nò wee xuu wu ni, na wee na zhè Oromè bè ni. ²² A wu wu tégévèè shuun yaha kari wuyè jaha na Masedòni ni. Pee jè Timote ni Erasiti. A wuyè pyaa di gori Azi fiige ki ni, na jèri pye wà.

²³ Wee tuun wu ni a tunmò di din Yesu koo li wuu na. ²⁴ Tudunna wa bye wà wee mège jè Demecusi. Efese shèen yapèrè lemu li jè yapèrèzhò p'i li mège yiri na Aritemisi ge, w'a bi lee wo puga ki tugo nifènhèfènhèyè yari ni warifyèn ni na bèrèè sipyii mu wari nijehème na. ²⁵ Caṅa ka, a wee ná wu ba wu kapyebyii ni wu tudunyii pii yiri na pu pye: «Y'a li cè na we labye we ni wèè jòlige ya fòro. ²⁶ Ga nime le Pòli ya byi ge, yeeyè pyaa ya lee logo, na li ja bè. Le kaa le wa Efese kulo li ye juyò kaa wè dè! Ga l'a giin di bye nime Azi fiige ki bæeri juyò wuu. Wee Pòli wu w'a yu na sipyii ya pèèyè yanmuyò yemu yari ni pu keye ni ge, na yee jè see yanmuyò wè. Pee jomò p'a sipyii nijehèmeè juyò kyèègi xò. ²⁷ Lemu l'a wù funyò shaa ge, le ganha bu da wù lada koro tò wè. Ga lee yè bè wè. Li bu shè jaha na, wèè yapèrèzhò wemu mège ki jè Aritemisi ge, sipyii pu na ba kadugo le wee ni. Pèèyè ke w'a daa ge, kee na ba gòn wu na, na ta Azi fiige ki shèen ni fiiye yi saya bæeri wo sipyii di wu pèè.»

²⁸ Ba Demecusi ya pee jomò pu jo le sipyii pu niwegee ni wè, a pu logoo di yiri. A p'i ganha na sèlè na yu: «Efese shèen yapèrèzhò wemu mège ki jè Aritemisi ge, w'a pèè, wu jòhò jè wè!» ²⁹ A pee tunmò p'i kulo li bæeri wuregi. Lee bi Pòli tahama-nòhòmò pii ta wà, pee mèyè jè, Gayusi ni Arisitaaki. Pee bye Masedòni shèen, a sipyiiire ti gburogi kari na shè pee co, na pu fuulo na kari pinneè kpeèngè ki na. ³⁰ A Pòli yè pyaa di ganha na giin wu shè sipyiiire ti feni, ga n'a daa fèè pu ya ta sòò wè. ³¹ Azi fiige ki sipyigbòò pii bè bye wà, pee bye Pòli naniinèè. A pee bè di tuduro tun Pòli mu, na wu ganha da zhè sipyii pu tapinneè ki ni wè. ³² Tunmò p'a pa bèlè sipyii pu tapinneè ki ni, wa nijoyo ni wa woyò jè nigin wè. Sipyiiire tiyè pyaa bè bi tiyè kapinneè juyò

cè wè. ³³ Yawutu ná wa bye wà wee mège jè na Alekisandire. A sipya wa di kii keree kii jaha jo wu mu. A Yawutuu pusamaa di wee ḡmunuḡ na wu shè jahagbaa li na wu jo. A wee di wu keḡyè yirige na jomò wa wee mu. W'a bi giin wu li shè sipyiiire ti na na Yawutuu pu ya ta kakuunò la shishiin pye wè. ³⁴ Ga ba sipyiiire t'a li cè na Yawutu wu jè wè, a pu bæeri di ganha na zèlè fo lèèèè shuun shishiin na yu: «Efese shèen wo yapèrèzhò Aritemisi w'a pèè, wu jòhò jè wè!»

³⁵ Li ya ta jò wè, fo kulo li fèkama wuyè pyaa ya la le na tunmò pu yereḡ. A wu pu pye: «Efese shèen, koḡ ke bæeri ya li cè na yapèrèzhò Aritemisi we w'a yiri fugba we ni na pa do ge, na Efese kulo li l'a wee ni wu gbaha ki kasèègè pyi. ³⁶ Wa shishiin da já yee kaala wè. Lee na yi loxulo ta, yi ganha ba keree pyi yiye juyò feni mu wè. ³⁷ Bani yee ya baha pii namaa shuun we na na co na pa naha, na ta pee di ya yaaga yu yapèrègbaha ki ni wè, p'i wa joguumò bè jo na wà wèè yapèrèzhò nigbòhòḡ ki na wè. ³⁸ Ga wa bu la pye Demecusi ni wu kapyebyenii pu na lemu ya bè wè, kiiri cagòḡ wa, fanhafèè pu bè di wa. Pu shè ni lee kaa li ni pee mu. ³⁹ Kelee kaa latii bi jè, yi na já ba wù cabinneè caṅa ke. ⁴⁰ Ni lee kunni bè wè, tunmò pemu wèè ya yirige nijaa ge, pu na já wèè jaagi pee wuu na na wèè p'a giin wù sipyiiire ti juyò kyèègi. Bani pu bu wù yege, wù wa da já sipyiiire ti kapinneè juyò jo sipya wa shishiin mu wè.» ⁴¹ Ba w'a yee jo xò wè, na sipyiiire ti bæeri pye na t'a gaanji piyèyè.

20

Pòli ya jaari Masedòni ni Girekii fiiye yi ni

¹ Ayiwa, ba tunmò pu kafugo ya pa wo wè, a Pòli di n'a daa fèè pu yiri pinneè; na jo ni pu ni, na pu yeri, na pu logoo waha, na na koo sha pu mu, na gaanji Masedòni fiige ki ni. ² Pòli nidorowo kee fiige ki ni, a wu kafila wa taga lowagaa kan wee xuu wu n'a daa fèè pu mu, na na toro na gaanji Girekii fiige ki ni. ³ A wu yeye taanri pye wà, na ba gbègele caṅa ka na wu kòḡgbòḡ ka lò w'a se Siiri fiige ki ni. Ga, a wu ba logo na Yawutuu pii p'a woni pye wu

mεγε na. A wu kooḡbōhō ki wo zhe wu fiin, na guri pa doro Masedōni ni na kari wà tōyō na. ⁴ Sipyii piimu pu bi pinne ni Pōli ni wu jaagoo li na ge, pee pu wa me: Bere sheen Pirusi ja Sopateri, ni Tesaloniki sheen shuun: Arisitaaki ni Sekundusi, ni Deribe sheen Gayusi, na fara Timote na, ni Azi fiige sheen shuun: Tishiki ni Torofime. ⁵ A pee di doro wèe jaha na, na she wèe sige Torowasi kulo li ni. ⁶ Ba Shizhenhere Baa Buuri Kalene l'a toro we, a wèe di jé kooḡbōhō ka ni Filipe kulo li ni, na cabyaa kaguro pye na na nō Torowasi ni, na she pu ta wà. Ba wèe ya nō wà we, na cewuu nigin pye wà.

Pōli ya Utikusi nixhugo je Torowasi kulo li ni

⁷ Pōri jimuguro nibiige ki ni, a wèe beeri di she binne, kōnhō wū Kafōo wo yalige ki li shiizhan. A Pōli di n'a daa fee pu yeri. Wu funḡo bi bye wu ba lō w'a gaanji kee caḡa ki jimuguro. A wu sii mō jomō pu na n'a daa fee pu mu fo na she jinje ki ni. ⁸ Wèe beeri pu bye wà na pinne zangaso wa ni. A p'i sokinnaa niḡeheme le le na yaha puga ki ni. ⁹ Levōo wa bye ni wèe ni, wu mege je na Utikusi; Wee nidenge di bye puga ki fenetiri wu jō na. A wee di bye wà na ba ḡmunō, fo na funḡo wō wuyē na. Na Pōli yaha wu na yu, a ḡmunumō p'i ba wu figi. A wu yiri wà fo zangaso wu puga taanri wogo ki jūḡo ni, na ba do jinje na. Ba p'a pa di ba wu lō we, na ba wu ta w'a xu. ¹⁰ A Pōli di digi, na she leele wu jūḡo ni, na wu co wu keye ni, na wèe pye: «Yi ganha da yi fungōnyō yi kyēegi we! Wu wa jūi na.» ¹¹ Lee kadugo na a Pōli di dugi zangaso wu ni sanha, a wu ni n'a daa fee p'i she puyē pinne wà sanha. A p'i binne li shiizhan Kafōo mege na. Lee kadugo na a Pōli di jo na mō ni pu ni sanha, fo na she niga ki pye k'a mugi, na na kari. ¹² A Utikusi puga sheen di gari ni wu jūi wo wu ni puga. A lee kaa l'i sii n'a daa fee pu beeri logoo jinje.

Kooḡbōhō k'a yere ni Pōli ye ni kulogoo niḡehene ni

¹³ Lee kadugo na a wèe di jé kooḡbōhō ka ni na doro Pōli jaha na na gaanji Asōsi kulo li ni. Bani wu bi jo na tōyō na wee

da da gaanji Asōsi ni, na wèe di she wu lō wà. ¹⁴ Ba wèe ya she wūye jūḡo cīri Asōsi ni lee cirigana li na ni Pōli ni we, a wu be di jé kooḡbōhō ki ni. A wèe di gari kulo la ni lee mege je na Mitilēni. ¹⁵ Caḡa kemu wèe ya foro wee xuu wu ni ge, kee caḡa ki jimuguro a wèe di nō Kiyōsi kulo li shizhaa na. Ki jimuguro shuun wuuro, a wèe di nō Samōsi kulo li ni. Ki jimuguro taanri wuuro, a wèe di nō Milēti kulo li ni. ¹⁶ Pōli funḡo bye wu yere Efese kulo li ni we, kōnhō wu ganha da mō doro Azi fiige ki ni we. Wu bi sige kanha wu nō Zheruzalemu ni, kōnhō wu bu jà nō wà, wu she Pantekōti wu caḡa ki jūḡo cīri wà.

Pōli ya Efese kulo li n'a daa fee nōhōlee pu yeri

¹⁷ Lee wuu na Pōli ya tiin Milēti kulo li ni, na pii tun na pu she Efese kulo li n'a daa fee nōhōlee pu yiri pa. ¹⁸ Ba p'a pa nō we, a wu pu pye: «Na cebooloo, fo caḡa kemu tēhene na ne na tōḡo shan Azi fiige ki ni ge, fo na pa nō niḡaa na, yee wa ne jaarigana ni ne kapyegēe ki beeri ce. ¹⁹ Ne naye tirige tuun beeri ni na kapyēēē pyi Kafōo mu, na jaa soro, na jesinme wo. Yawutuu be ya woni pye ne kaa na tōḡii niḡehene ni, na sii kanhama nigbō nō ne na xuuni. ²⁰ Lee be na, yee kuduun je kaa lemu ni ge, ne lee la shishiin ḡmōhō yee na we. Ne yee kalaa Kile Kafila wu ni sipyii beeri jii na, na yi kalaa yiyē pyaa piyēye be ni. ²¹ Na yi jo na waha sipyii pu beeri mu, Yawutuu fara Girēkii na, jo pu daburaje jo pu jurumu wu na, p'i sōo Kile na, p'i dā wu Kafōo Yesu na.

²² «Ayiwa nime, Zheruzalemu ni di wa gaanji. Kile Munaa l'a na jaha co na se wà. Le l'a da zhe na ta wà ge, di wa lee ce we. ²³ Ga kulo beeri ni kunni n'a toro ge, Fefēere Munaa na li she na na, na kasolene ni kanhama pu wa na jaha na wà. ²⁴ Lee be na ne na munaa li wii yaaga we. Le l'a dan ne ni ge, lee li wa me. Tuduro te t'a kan ne mu ge, na tee shōnri fo ti tēhene. Kafōo Yesu ya labye wemu beeri kaa le ne keje ni ge, ne funḡo wa di wee beeri pye di wu xō. Wee labye wu wu wa me, na Kile wo niime we wo Jozaama pu jo sipyii pu mu.

²⁵ «Ayiwa, ne toro yee piimu ninje ni, na Kile saanra ti wo kafila wu jo ge, ne li ce jo

nε ni yee wa da wùye ja nige wε. ²⁶ Lee l'a li pye n'a yi fiinne jo yi mu, sipya wa shishiin wo shishan foo wa nε na nige wε. ²⁷ Bani nε Kile jidaan bεeri she yee na, nε yafiin ηmòhò yi na wε. ²⁸ Ayiwa, yi kasεεge yaha yiyε na dε! Fεfεεε Munaa l'a yi tenε dubyagbaha kemu juηò ni ge, yi kee co xuuni ba dubyanaha-jemεε jε wε. Kile ya n'a daa fεε piimu shò wu Ja wu wo shishan pu baraga ni ge, yi kasεεge yaha pee na, y'i pu comò cε. ²⁹ Neyε pyaa ya li cε jo nε nigarihxògò na yacoyo na ba jé yee ninε ni, na do dubyaa pu na. ³⁰ Ali yeeyε pyaa kii bε ni naha, pii na ba foro yee ni, na kafineyε taga n'a daa fεε pii juyo kyεεgi, na pye puyε pyaa wo kalaapiire. ³¹ Lee wuu na, yi kasεεge yaha yiyε na. Yi yi funyo tirige li na na yee taanri nε pye naha yee ninε ni na yee bεeri nigin nigin wu kalaa caηa fara piige na, fo na jεsinmε wo yee kaa na.

³² «Ayiwa, nime n'a da yi kaa le Kile ni wu niime jomò pu kenε ni. Kile ya sipyii piimu pye fεεfεε ge, yee bε pu wa pee ni. Wu na ba fanha kan yi mu n'a daa wu ni, loolodaa lemu bε w'a kemε yaha ge, na lee bε kan yi mu. ³³ Nε ta jii yeege wa shishiin wo wari, kelee wu sanni, kelee wu fàya feni wε. ³⁴ Yee ya li cε na jo neyε pyaa keye yi wo labye w'a nε keree bεeri yaa, na na jaarijii pu bεeri wogoo yàa*. ³⁵ Nε li she yee na shεgana bεeri na jo mu wèe ya yaa na kapyenεε pyi na la baa fεε pu tεri, na wù funyo tirige ni Kafòo Yesu yε pyaa wo jomò pu ni na: «Duba ya daa gan funηò ni na toro da na.»»

³⁶ Ayiwa, ba Pòli ya xò pee jomò pu na wε, na nuguro sin, a wu ni n'a daa fεε pu bεeri di binne Kile jεeri. ³⁷ A n'a daa fεε pu bεeri di sii mεhεε su xuuni Pòli gari wuu na. A p'i wu shaari ni taanjεεge fo ni. ³⁸ Lee kadugo na a p'i Pòli torogo na pa kòrògò ki jò na. Pòli ya jomò pemu jo na nijaa tεhεε na na pu da jii taha wee na nige-e ge, pee jomò pe bi pu jahaya tanha xuuni.

21

Pòli ya kari Zheruzalεmu ni

* **20:34** Kapyegée 3:18 wu kalaa.

¹ Ayiwa, wee tuun wu ni a wèe di fò wu kan wùye mu ni n'a daa fεε pu ni, na jé kòogbòhò ki ni na kari Kòsi ni. Kee caηa ki nimuguro, a wèe di nò Orode ni, na yiri wà, na gari Patara ni. ² Ba wèe ya nò wà wε, na kòogbòhò ka ta ki na se Fenisi fiige ki ni. A wèe di jé kee ni na kari. ³ Ba wèe ya she nò Sipere fiige ki shizhaa na wε, ma jεhε yere kòogbòhò ki ni ma na da kee jaa. A wèe di kee yaha mε kamεne cε wu ni, na doro kari Siiri fiige ki ni. A kòogbòhò ki she yere Tiiri kulo li ni, bani lee kulo li ni tuguro ti bi yaa na tirige. ⁴ A wèe di foro kòogbòhò ki ni, na jé kanha ki ni, na she n'a daa fεε pii ta wà Tiiri ni. A wèe di cewuu nigin pinne pye ni pee ni wà. Pòli bi da zhe kanhama pemu ja Zheruzalεmu ni ge, Fεfεεε Munaa bi pee kaa jo pee n'a daa fεε pu mu. A pee di Pòli pye: «Ma ganha bu she Zheruzalεmu ni wε.» ⁵ Ga ba wèe cagaraga k'a pa nò wε, n'a daa fεε pu fara pu cèe na, na fara pu nòhòpiire na, a pu bεeri di foro di zhe wèe torogo. A p'i foro ni wèe ni kanha ki ni na kari fo kòrògò ki jò ki na. A wèe bεeri di she binne nuguro sin wà lòhò ki jò ki na, na Kile jεeri. ⁶ Lee kadugo na a wèe di fò wu kan wùye mu, na jé kòogbòhò ki ni, a pee kunni di guri na gaanji pu kabanya ni.

⁷ Ayiwa, ba kòogbòhò k'a yiri ni wèe ni Tiiri kulo li ni wε, a wèe di she digi kulo la ni lee mεge jε na Potolomasi; Wà wèe ya kòrògò ki wo jara li jò yaha. A wèe di foro kòogbòhò ki ni, na jé kanha ki ni, na she n'a daa fεε pu shaari, na lee caηa jii le pinne pye ni pu ni shiizhan. ⁸ Kee caηa ki nimuguro, a wèe di jaari kari Sezare kulo li ni, na she digi Filipe juηò ni. N'a daa fεε pu bi sipyii gbarashuun wemu jaha bulo na pee pu tudunmò pu tεge labye wu na ge, wee Filipe we bε w'a bye pee gbarashuun we ni. Kafòo Yesu wo Jozaama pu jovò wa wu bye wii. ⁹ Donjε pushaa nacebaalaa shishεεε wu bye Filipe mu. Kile bi jomò yu pee bεeri mu pu na dorogo sipyii mu. ¹⁰ A wèe di diin Filipe kaban na cabyaa nijεhεjεε pye wà. Na wèe yaha Filipe kaban, a Kile tudunmò wa di ba ba caηa ka na yiri Zhude fiige ki ni. Wee mεge ki bye na Agabusi. ¹¹ A wee ná wu nò wèe na, na Pòli

wo kirimεε lɔ, na lee taga wuyε pyaa keye ni wu tɔɔɔ pɔ, na jo: «Fεfεεε Munaa l'a jo na Yawutuu pu da ba shε le kirimεε le kafɔɔ co Zheruzalεmu ni, na wu pɔ le pɔgana le na, na wu le shi watii kenε ni wemu jε Yawutuu wε.»

¹² Ba wèe ya pee jomɔ pu logo wε, a wèe ni wee xuu wu shεen di binne Pɔli jεeri jo wu ganha bu shε Zheruzalεmu ni wε. ¹³ A Pɔli di jo: «Naha wo mεhεε yee di suu mε wε? Y'a giin y'i na jaha tanha gε? Nε gbegele xɔ xu ka na Zheruzalεmu ni Yesu Kirisa mεgε wuu na pu da jo pɔɔɔ.» ¹⁴ Wèe ya pa li ja nago Pɔli ya go wu wu hakili laha Zheruzalεmu shεε li na-ε ge, a wèe di cari, na jo: «Le li wa Kile jidaan ge, lee li pye.»

¹⁵ A cabyaa dama dama di doro, a wèe di gbegele na gari Zheruzalεmu ni. ¹⁶ A Sezare kulo li wo n'a daa fεε pii di binne kari ni wèe ni. Ba wèe ya nɔ Zheruzalεmu ni wε, wèe bi yaa wèe pu tigi ná wemu jɔɔ ni ge, a pee n'a daa fεε p'i gari ni wèe ni wee kaban. Wee ná wu mεgε ki bye na Minasɔn, Sipεε shen wu bye wii. Wee bi dà na xɔ Yesu na l'a mɔ.

Yakuba ya Pɔli yeri

¹⁷ Ba wèe ya nɔ Zheruzalεmu ni wε, a wèe cebooloo n'a daa fεε p'i wèe jɔɔ ciri ni fundanga ni. ¹⁸ Kee caɲa ki jimuguro a Pɔli di gari ni wèe ni Yakuba kaban. N'a daa fεε nɔhɔlεε pu bεeri bε pu bi pinne wà. ¹⁹ Ba fɔ w'a pye xɔ wε, a Pɔli di jomɔ pu lɔ. Shi wemu jε Yawutuu-i ge, Kile ya kaa lemu pye wee shi wu bε tε ni Pɔli wo Kile jomɔ yεε li funɲɔ ni ge, a wu jɔ le kee ni, na kee bεeri paari pu mu nigin nigin na.

²⁰ Ba p'a yee logo wε, a pu bεeri di Kile sɔ, na baraga taha wu na. Lee kadugo na a p'i Pɔli pye: «Wù ceborona, m'a jaa wε, Yawutuu xhuu nijehεmεε p'a dà Yesu na naha, ga, ali nijaa we bε ni, pu bεeri ya taha yaha Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu feni. ²¹ Sipyii pii d'a pa yi jo pu mu na Yawutuu piimu pu wa shi wusama tε ni ge, na mu wu wa yi yu pee Yawutuu pu mu na pu Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu keree ki yaha; na pu ganha ba pu nɔhɔpiire kɔɔn nige wε, p'i ganha ba kalεgεε kii shishiin bε pyi wε. ²² Ayiwa, wèe na lee kaa le co cogana lekε na wε? Li pye pyegana bεeri

na pu na ba li cε na mu ya pa. ²³ Lee funɲɔ ni, le w'à da jo ma mu nimε ge, m'a yaa ma lee pye. Ayiwa, namaa shishεεε jε naha wèe mu, pee bi jɔmehεε lɔ Kile mu. ²⁴ Ma da jé ni pu ni Kile-pεεɲε pugbɔhɔ ki ni, m'a mayε pye fεεfεε, m'a pu bε pye fεεfεε na bε ni saliya wu ni. M'a pu bεeri wo juguupεεmε wolo, kɔnhɔ p'i pu bεeri juyɔ kuu. Lee bu bye Yawutuu pu na ba li cε na sipyii p'a keree kiimu bεeri jo mu shizhaa na ge, na lee la shishiin wa can wε. Pu na ba li ja bε sanha na muyε pyaa ki bε k'a jaari na sahanjɔ ni Musa wo saliya wu ni. ²⁵ Shi wemu jε Yawutuu wε, wu bε d'a dà Yesu na ge, wèe ya sεmε tun xɔ pee bε mu, na wù fungɔnyɔ shε pu na; wèe ya li shε pu na jo xaara bεeri p'a gbo yapεε na ge, pu ganha ba tee xaa wε, pu ganha ba shishan xaa wε, pu ganha ba yaxuyo xaa wε, p'i ganha ba dɔdɔɔɔ pyi wε.»

²⁶ Ayiwa, a Pɔli di fara pee namaa shishεεε wu na, tee jimuguro ti na a wu wuyε pye fεεfεε na pee bε pye fεεfεε. Lee kadugo na a p'i gari Kile-pεεɲε pugbɔhɔ ki ni shiizhan. Pu fεfεεε cabyaa ki jɔ na ba fa caɲa kemu, ni pu bεeri nigin nigin wu saraya na ba wolo caɲa kemu ge, a Pɔli di yee caya yi shε pu na.

P'a Pɔli co Kile-pεεɲε pugbɔhɔ ki ni

²⁷ Lee bi Azi fiige ki wo Yawutuu pii ta pee ya Pɔli ja Kile-pεεɲε pugbɔhɔ ki ni. Ba cabyaa gbarashuun wu jɔ ya giin di va wε, a p'i ba na sii tunmɔ pu pεlε, na sipyii pu sɔn, a p'i Pɔli co. ²⁸ Na ganha na xhuulo na: «Izirayeli shεen, y'a ma yoo, y'a ma! Ná we w'a jaari na sipyii pu kalaa tεyε yi bεeri ni na wèe wo shi wu jε xuuni-i ge, wee wu jε we. Wee w'a yu bε sanha na wèe wo saliya we ni wèe wo Kile-pεεɲε pugbɔhɔ ki jε xuuni wε. Lee bεeri kadugo na, Girékii bε ni w'a pa na pa jé fo Kile-pεεɲε pugbɔhɔ kiyε pyaa ni, na wèe wo fεfεεε xuu wu nɔrɔgɔ wèe mu.» ²⁹ P'a yee jo bani p'a bi Efese shεen Torofimε ja ni Pɔli ni kanha ki funɲɔ ni, na ganha na giin na w'a jé ni wee bε ni Kile-pεεɲε pugbɔhɔ ki ni.

³⁰ Ba l'a pye mu wε, a kanha ki funɲɔ ki bεeri di wuregi. A sipyii p'i ganha na fòro kabaya yi bεeri na, na fe na ma. A p'i Pɔli co, na wu fuulo yeege Kile-pεεɲε pugbɔhɔ ki

ni, na gburaya yi tɔ taapile ni. ³¹ Na pu yaha pu na Pɔli shaa di gbo, a pii di baa kari na she yi jo sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu mu na Zheruzalemu kulo li bɛeri l'a wuregi. ³² Ba sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ w'a yee logo we, taapile ni a wu sɔrɔsii pii lɔ na fara sɔrɔsii ɲuɲɔfɛɛ pii na, a p'i baa jé kanha ki ni. Ba Yawutuu p'a sɔrɔsii wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu ɲa ni wu sɔrɔsii pu ni we, a p'i Pɔli wo kpɔɔnrɔ ti ɲɔ yereɲɛ. ³³ A sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu ba Pɔli co. A wu sɔrɔsii pu pye na pu tɔɔrɔ shɔnhɔyɔ shuun le wu na. Ba p'a Pɔli pɔ na xɔ we, a wu yegeɲɛ pye na: «We ná we di ɲɛ jɔgɔ we? Naha wu d'a pye we?» ³⁴ A sipyii pu bɛeri di ganha na xhuulo puyɛ taan, wa shishiin nijoyo ni wa woyo ɲɛ nigin we. A sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu ba li ta na wee wa da jomɔ pa shishiin ta logo tunmɔ pu keɲɛ ni we, a wu sɔrɔsii pu pye na p'a se ni Pɔli ni sɔrɔsii pu wo pugbɔhɔ ki ni. ³⁵ Ba p'a she nɔ tajege ki ni we, a sipyii p'i sii tunmɔ pu pɛɛ fo sɔrɔsii p'a na Pɔli lɔ. ³⁶ Bani sipyijehemɛɛ pu bi taha wu fɛni, na xhuulo na yu na: «Yi wu gbo laha wà! Yi wu gbo laha wà!»

Pɔli ya jo ni Zheruzalemu shɛn ni

³⁷ Pɔli nijewo pugbɔhɔ ki ni, a wu sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu pye: «Ta nɛ na já jo ni ma ni?» A sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu jo: «A l'i bye kanna mu w'a Girekii jomɔ pu nuri ge? ³⁸ Wee tuun wu ni, Misira shɛn ná we w'a n'a she le wuyɛ ni kurogo ke na, fo w'a kari ni namaa kabɔfonɔɔ shishɛɛɛ (4.000) ni siponɔ ki ni gbuuro ti kaa na ge, mu wa were we ge?» ³⁹ A Pɔli di wu ɲɔ shɔ na: «Yawutu nɛ ɲɛ, Tarisi kulo li ni nɛ yiri, Silisi fiige ki ni. Kulo lemu shɛn nɛ ɲɛ ge, l'a pɛɛ. ɲɔ mayɛ na m'a na yaha di jo ni sipyii pu ni.» ⁴⁰ A sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu kafila wu kan Pɔli mu na wu jo ni sipyii pu ni. A Pɔli di yere wà kujɔɔ li ni, na wu keɲɛ yirige sipyii pu mu, na w'a giin di jo ni pu ni. Ba sipyii p'a cari puyɛ na we, a Pɔli di ɲɔ kɔn na yu ni pu ni Yawutuu jomɔ pu ni. A wu pu pye:

22

¹ «Na tii ni na cebooloo, yi logo na ɲɔ na. N'a da ba jo nime na li she yee na jo nɛ ta kakuunɔ la shishiin pye we.» ² Ba sipyii p'a

Pɔli ɲa wu na yu puyɛ pyaa wo jomɔ pu ni we, a p'i nɔhɔdaan jomɔ pu bɛeri ɲɔ yaha, na fɛhɛ kpan. A Pɔli di jo: ³ «Yawutu nɛ ɲɛ. Nɛ se Tarisi kulo li ni, Silisi fiige ki ni. Ga Zheruzalemu ni nɛ lɛ naha. Nɛ kalaa to wu bye Gamaliyɛli. Wee w'a nɛ kemɛ kalaa na bɛ ni wù sefɛɛɛ pu wo saliya wu keree ni. Kafugo bye nɛ bɛ ni fo xuuni Kile-shaa li funɲɔ ni ba yee bɛ wa mɛ niɲaa we. ⁴ Nɛ bɛ wu bi Yesu koo li wo sipyii pu kana, fo na pii gbuu pu ni. Nɛ bi le koo le ɲaarivɛɛ conɛ cɛɛ fara namaa na, na pu puu na leni kaso ni. ⁵ Saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ wo ɲuɲɔfɔgbɔ we, ni nɔhɔlɛɛ ɲahagbaa fɛɛ wo kurunɔ ke, pee wa na sɛɛɛɛ le kaa le na. Nɛ bi sɛmɛ ta bɛ pu mu, na gaanɲi di zhe gan Damasi kulo li wo Yawutuu pu mu, kɔnhɔ di bu she Damasi ni, na she n'a daa fɛɛ pii ta wà, di pee bɛ co di pu pɔ, di ba ni pu ni Zheruzalemu ni, kɔnhɔ kanhama di ba nɔ pu na.»

Pɔli ya dà dagana lemu na Yesu na ge, w'a yee ɲaha jo

⁶ «Ayiwa, na nɛ yaha nɛ na gaanɲi koo li ni, na ba she dɛɛɲɛ Damasi na cafugo ki na. Taapile ni a kpɛɛngbɔhɔ ka di yiri fugba we ni, na ba ɲí na nɛ maha. ⁷ A nɛ wolo to ɲiɲɛ na, na mujuu la logo na: «Sɔli, Sɔli, ɲaha na m'a na kana mɛ we?» ⁸ A nɛ yegeɲɛ pye jo: «M'i ɲɛ jɔgɔ we, Kafɔɔ?» A wu nɛ pye: «Nɛ ɲɛ Nazareti shɛn Yesu, nɛ mu wa gana mɛ.» ⁹ Ayiwa, sipyii piimu pu bye ni nɛ ni ge, pee kunni ya kpɛɛngbɔhɔ ki ɲa, ga we wu bi yu ni nɛ ni ge pu ya ta weefɔɔ wo mujuu li logo we. ¹⁰ A nɛ yegeɲɛ pye jo: «Kafɔɔ, leke nɛ d'a yaa na pye we?» A Kafɔɔ di nɛ pye: «Yiri m'a jé Damasi kanha ki ni, Kile funɲɔ wa ma lemu pye ge, lee na zhe jo ma mu.» ¹¹ Kpɛɛngɛ ki bi pɛɛ pɛɛgana lemu na ge, a nɛ bye nɛ ɲaa nige we. Sipyii piimu pu bye ni nɛ ni ge, a pee di na nɛ co keɲɛ na na jé kanha ki ni.

¹² «Lee bi ná wa ta Damasi ni wee mɛge ɲɛ na Ananasi. Kile ɲii faara sipya wu bye wii fo xuuni, na ɲaari na sahanɲi ni Musa wo saliya wu keree ki bɛeri ni. Damasi kulo li Yawutuu pu bɛeri bi wu mɛsaɲa yu, ¹³ A wee di ba nɛ fɛni, na ba yere nɛ taan, na jo: «Na ceborona Sɔli, ma ɲii ki mugi m'a wii!» Taapile ni, a nɛ ɲii k'i mugi, a nɛ wii na wu niyerege ɲa. ¹⁴ A wu nɛ pye: «Wèè

sefelee pu wo Kile wu w'a mu jaha bulo, kãnhã m'a wu jidaan ce. Wemu w'a tii ge, m'a wee ja, m'a wu jã jomã be logo. ¹⁵ Bani ma na ba bye wu seeri. M'a keree kiimu ja na kiimu logo ge, ma na ba kee wo yere pyi sipyii pusamaa beeri mu. ¹⁶ Wee tuun wu ni nime, ma ganha bu diin na kaa latii ma da da sigee we. Yiri m'a batize, ma wo jurumu wu yafa ma mu Yesu mege ki gbããrã ni.»

Kile ya Põli tun shi watii mu

¹⁷ «A ne guri pa Zheruzalemu ni. Na ne yaha Kile-jerege na Kile-peene pugbãhã ki ni, a Kile di kashẽ la she ne na. ¹⁸ A ne Kafã ja, a wu ne pye: «Tãgaaya lã, m'a foro Zheruzalemu ni, bani jomã beeri ma da ba jo naha ne shizhaa na ge, sipya wa shishiin wa da gbara pu na ma mu we.» ¹⁹ A ne wu pye: «Kafã, puyẽ pyaa wa li ce na ne wu bi ma jaari na Kile-peene piyeyẽ yi sahanjã, na n'a daa fẽẽ pu conã na pu sani, na pu leni kaso ni. ²⁰ Ali Eceni we wu bi mu jomã pu yu ge, pu bi wee gbuu tuun wemu ni ge, neyẽ pyaa ki be bye wã. Ne bi sãã li na jo pu Eceni gbo. Neyẽ pyaa k'a bi Eceni gboveẽ pu fadeye yi co pu mu.» ²¹ Wee tuun wu ni a Kafã di ne pye: «Yiri, di ma tun shi watii mu taliige ni.»»

Põli ya li she sãrsii pu na na Oromẽ shen wee jẽ

²² Sipyii pu beeri bi niwegee shan na Põli kafila wu nuri, fo na she nã pe jomã pe na. Ga ba w'a pa jã le ye pee jomã pu ni we, a sipyii p'i ganha na xhuulo na yu: «Ke sipyituugo ke ya yaa na ki gbo! We ya yaa pu wu yaha jii na bada we!» ²³ A p'i ganha na sele, na pu fadeye wolo na yee figi fugba we ni, na gbazhenhe kori na waa fugba wu ni. ²⁴ Ba sãrsii pu wo jũnjãfãgbã w'a lee ja mu we, a wu sãrsii pu pye na pu jẽ ni Põli ni sãrsii pu wo pugbãhã ki ni. W'a lemu pye sipyii p'i sele me wu na ge, p'i wu kpãn ni susããã ni fo wu bu she lee jo, ²⁵ Ga tuun wemu ni pu bi Põli puu p'i wu kpãn ge, sãrsii jũnjãfãã we wu bye wu tãan ge, a Põli di wee pye: «Na be ni saliya wu ni, l'a saha nago yee pu Oromẽ shen kpãn ni susããã ni wu kiiri kãbaa ge?» ²⁶ Ba sãrsii jũnjãfãã w'a yee logo we, a wu gari sãrsii pu wo jũnjãfãgbã wu yiri na she wu pye: «Naha m'a

giin di bye me we? We ná we, Oromẽ shen wu jẽ wii!» ²⁷ A sãrsii pu wo jũnjãfãgbã wuyẽ pyaa di she Põli yege na: «Oromẽ shen ye pyaa mu jẽ ya?» A Põli di wu jã shã na: «Uun.» ²⁸ A sãrsii pu wo jũnjãfãgbã wu jo: «Wari nijeheme ne sarãã na na já pye Oromẽ shen.» A Põli di wu pye: «Ne d'a sii se Oromẽ shen do!» ²⁹ Ba Põli ya pee jomã pu jo we, piimu pu bi da wu kpãn, p'i wu karamu fo wu jo ge, a pee beeri di jaaga laha wu tãan. A sãrsii pu wo jũnjãfãgbã wu be di fya, bani wee wu bi jo na pu Põli pã na ta Põli di jẽ Oromẽ shen cii ye pyaa.

Põli ya paari kiirikãan kurunã ki nahagbaa na

³⁰ Ayiwa, kaa leke na Yawutuu p'a bi Põli jaagi ge, sãrsii pu wo jũnjãfãgbã wu funjã bye wu lee tii ce. Lee wuu na w'a tuduro yaha she kee canã ki jimuguro, na pu saraya jaha shãnriveẽ jũnjãfãã ni kiirikãan kurunã ki sipyii pu beeri yiri pinne. Lee kadugo na a p'i pãããã ti sanha Põli na, na gari ni wu ni, na she wu yerenẽ pu ninẽ ni.

23

¹ A Põli di jaha ki le kiirikãan kurunã ki sipyii pu ni na jo: «Na cebooloo, ne na torogana li saha ni Kile jidaan ni, fo na pa nã nijããã na, fyaara be ya pye ne zã wu ni li koro ni we.» ² Jomã pe Põli ya jo ge, a pee di bye pu ya be saraya jaha shãnriveẽ wo jũnjãfãgbã Anãnsi mu we. Pii pu bye Põli tãan ge, a wu pee pye na pu Põli kpãn wu jã ke na. ³ Wee tuun wu ni a Põli di wu pye: «Mu nivige ke kanna kasãããã kadugo ki! Kile be na ba mu kpãn! Yatenge mu ya shan na tiin na ne kiiri ma da gãn na saha ni saliya wu ni, mu ninumã di nãhã m'a yu sanha na pu ne kpãn, na ta saliya w'i ya yee jo we.» ⁴ Sipyii pii pu bye Põli tãan ge, a pee di wu pye: «Go Kile wo saraya jaha shãnriveẽ wo jũnjãfãgbã wu mu wa zhehele me ge!» ⁵ A Põli di pu pye: «Na cebooloo, ne li ce nago saraya jaha shãnriveẽ wo jũnjãfãgbã wu jẽ wii we, sa lee ni we ne bi da ye jo ni wu ni we. Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Ma ganha da kafilakuumã jo wã

ma nahagbaa fəɔ na wɛ.»*

⁶ Ayiwa, Pəli bi li ɛ na kiirikɔɔn kurunɔ ki taaga ka ki jɛ Sadushɛɛn, taaga ki saɲa di jɛ Farizhɛɛn. Lee wuu na w'a mujuu wá pu ninɛ ni na pu pye: «Na cebooloo, Farizhen nɛ jɛ. Nɛ sefɛɛ jɛ Farizhɛɛn. Nɛ dà li na jo xunɛnɛ na ba bye jiga na ge, kee tadaɲa ke wuu na kiiri w'a gɔɔn mɛ nɛ na nijaa.» ⁷ Ba Pəli ya pee jomɔ pu jo yɛ wɛ, a nakaara di jé Farizhɛɛn ni Sadushɛɛn pu tɛ ni. A sipyii p'i daa taaya shuun. ⁸ Bani Sadushɛɛn, pee wa yu na xunɛnɛ da ba bye jiga na wɛ, na mɛlɛkɛɛ jɛ wɛ, na munahaa kiitiigee bɛ di jɛ wɛ. Na ta Farizhɛɛn, pee d'a dà kii keree kii bɛɛri na. ⁹ A tunmɔ p'i ganha na bɛlɛ fo xuuni. A saliya karamɔgɔlɔɔ pii di yiri Farizhɛɛn pu wo kurunɔ ki ni, na kafugo le puyɛ ni na jo: «Wèe kunni ya ta kakuunɔ la shishiin ɲa we ná we na wɛ. Ma na zhɛ li ta mɛlɛkɛ wa, kelee munaa la l'a yu ni wu ni.» ¹⁰ A nakaara t'i ba sii pɛlɛ fo sɔɔsɛii pu wo ɲunɔfɔgbɔ wu funɲɔ ya pɛn na pu ganha ba Pəli kile gbo puyɛ tɛ ni wɛ. Lee wuu na w'a sɔɔsɛii pii tun na pu tigi, p'i ba Pəli shɔ sipyii pu na, p'i shɛ ni wu ni sɔɔsɛii pu wo pugbɔhɔ ki ni.

¹¹ Kee caɲa ki ɲimuguro nibiige, a Kafɔɔ di ba wuyɛ shɛ Pəli na na wu pye: «La le mayɛ ni m'a ma luu waha. Ba m'a pye nɛ sɛɛri na nɛ kaa jo Zheruzalɛmu kulo li ni wɛ, mu ma da zhɛ bye nɛ sɛɛri, na nɛ kaa jo Oromɛ kulo li bɛ ni.»

Yawutuu p'a woni faanri Pəli kaa na

¹² Kee caɲa ki ɲimuguro ɲisɔɔgɔ na, a Yawutuu pii di binne na woni pye Pəli kaa na. A p'i gaa puyɛ mu na pee wa da li wɛ, pee di wa da lɔhɔ gba wɛ, fo pee bu shɛ Pəli gbo. ¹³ Piimu p'a bi wee woni wu pye ge, pee bi ɲɛhɛ namaa kɛlɛɛ shishɛɛɛɛ (40) na. ¹⁴ A p'i gari saraya ɲaha shɔɔnriwɛɛ ɲunɔfɛɛ ni nɔhɔlɛɛ pu fɛni, na shɛ pee pye: «Wèe ya wùye pinne na gaa Kile na, jo wèe da li wɛ, wèe di wa da lɔhɔ gba wɛ, fo wèe bu shɛ Pəli gbo tuun wemu ni. ¹⁵ Lee wuu na, yi ni kiirikɔɔn kurunɔ ki sipyii pusamaa bɛɛri, yi bɛ yi na y'i shɛ sɔɔsɛii pu wo ɲunɔfɔgbɔ wu ɲɛɛri na wu pa ni Pəli ni yi mu. Y'i yiye pye kanna y'a giin y'i ba wu keree ki deele yi ki suguri saama na. Wèe kunni wa gbegele xɔ

na wu sige, wù ba wu gbo koo li na, na wu ta wu sanha nɔ nahamɛ yi na wɛ.»

Yawutuu pu wo woni wu nɔhɔ ya mugɛ

¹⁶ Ga, a Pəli yalɔ di we woni we kafila wu bɛɛri logo. A wu baa kari sɔɔsɛii pu wo pugbɔhɔ ki ni, na shɛ yee ɲaha jo Pəli mu. ¹⁷ Wee tuun wu ni a Pəli di sɔɔsɛii ɲunɔfɔɔ wa yiri na wu pye: «Shɛ ni we lɛvɔɔ we ni sɔɔsɛii pu wo ɲunɔfɔgbɔ wu mu, jomɔ pa pu wa wu mu na jo wu mu.» ¹⁸ A wee sɔɔsɛii ɲunɔfɔɔ wu gari ni lɛvɔɔ wu ni sɔɔsɛii pu wo ɲunɔfɔgbɔ wu mu, na shɛ wu pye: «Kasolemɛɛ Pəli w'a nɛ yiri, na nɛ pye na nɛ wu pa ni we lɛvɔɔ we ni mu mu na jomɔ pa pu wa wu mu na jo ma mu.» ¹⁹ A sɔɔsɛii pu wo ɲunɔfɔgbɔ wu lɛvɔɔ wu co wu kenɛ na, na fulo ni wu ni kabanugo na, na wu yege na: «Jomɔ peke p'i wa mu mu na jo nɛ mu wɛ?» ²⁰ A lɛvɔɔ wu wu pye: «Yawutuu p'a jo na bɛ yi na na pee da ba mu ɲɛɛri jiga na, na m'a Pəli yaha shɛ kiirikɔɔn kurunɔ ki mu; na p'a giin p'i shɛ wu keree ki kemɛ suguri. ²¹ Ga ma ganha bu dà yee na wɛ! Bani pu wo sipyii pii p'a da ba lara na Pəli sige koo na, pee ya ɲɛhɛ sipyii kɛlɛɛ shishɛɛɛɛ (40) na. P'a bɛ yi na, na gaa Kile na na pee wa da li wɛ, pee di wa da lɔhɔ gba wɛ, fo pee bu shɛ Pəli gbo tuun wemu ni. P'a gbegele xɔ bɛ. Mu ɲɔ yiri pu wa wii, mu ba sɔɔ na lee pye pu mu.» ²² A sɔɔsɛii pu wo ɲunɔfɔgbɔ wu lɛvɔɔ wu yaha kari. Ga na yi jo na waha wu mu na ye w'a jo wee mu ge, na wu ganha bu yee jo sipya watii mu nige wɛ.

P'a Pəli yaha shɛ gan gbafɛnɛɛɛɛ Felikisi mu

²³ Lee kadugo na a sɔɔsɛii pu wo ɲunɔfɔgbɔ wu sɔɔsɛii ɲunɔfɛɛ shuun wa yiri na pu pye: «Yi sɔɔsɛii xhuu shuun wá puyɛ na, ni shɔnduguloo kɛlɛɛ gbarashuun, ni namaa tanmaa fɛɛ xhuu shuun. Pu bɛɛri di gbegele, piige ba wɔ na nɔ tuunɔ ɲli gbarashɛɛɛɛ na, p'i da se Sezare kulo li ni. ²⁴ Yi shɔngɔ ka gbegele Pəli bɛ mu, kɔnhɔ wu nijemɛ di nɔ gbafɛnɛɛɛɛ Felikisi na yaaga ganha bu wu ta wɛ.» ²⁵ Lee kadugo na a wu sɛmɛ yàa na wee tun Felikisi mu. Wee sɛmɛ wu jomɔ pu wa mɛ:

* 23:5 Ekizode 22:28

²⁶ «Ne s̄ar̄asii wo juṅṅof̄ogb̄o Kulodi Lisiyasi w'a we sem̄e we yaa na tun na juṅṅof̄oo gbaf̄en̄eere Felikisi mu.

N'a ma shaari.

²⁷ «Yawutuu pu bi we ná we co, na ganha na giin p'i wu gbo. Ba ne pa logo na Orome sh̄en wu jūe wii w̄e, a ne na wo s̄ar̄asii pii tun kari p'a she wu sh̄o pu na. ²⁸ Kaa lemu w'a bi pye a Yawutuu p'i ganha na wu jaagi lee wuu na ge, ne funṅṅo ki bye di lee ce. Lee wuu na, a ne she ni wu ni pu wo kiirik̄oon kurun̄o ki mu. ²⁹ Ga, a ne ba li kas̄eri, na li ta jo pu wo saliya wu wo keree na p'a wu jaagi. Ga wu ya ta kakuun̄o la shishiin pye lemu na xu n̄o wu na, kelee na wu le kaso ni w̄e. ³⁰ Lee kadugo na a p'i ba ne pye na Yawutuu p'a woni pye wu kaa na, lee wuu na ne mehe wu yaha she ma yiri, na yi jo Yawutuu pu mu jo p'a jaagi wu teri wu na kaa lemu na ge, jo pu she lee jo muye pyaa ki mu. Ye y'a bye ne mu di jo ma mu. Kile wu tuun wa she wu na.»

³¹ Yemu y'a jo s̄ar̄asii pu mu ge, a p'i lee pye; a p'i P̄oli lo kee piinun̄o ki ni, na gari ni wu ni fo Antipatirisi kulo li ni. ³² Nimuguro ti na, s̄ar̄asii piimu pu bye t̄ooṅṅo na ge, a pee di guri na pa pu wo pugb̄oh̄o ki ni; a sh̄onduguloo p'i ganha na gaan̄i ni P̄oli ni. ³³ Ba p'a she n̄o Sezare ni w̄e, a p'i sem̄e wu kan gbaf̄en̄eeri wu mu, na P̄oli be she wu na. ³⁴ A gbaf̄en̄eeri wu sem̄e wu kalaa na P̄oli yege na: «Fiige keke ni mu d'a yiri w̄e?» A P̄oli di wu pye na wee ya yiri Silisi fiige ki ni. ³⁵ A gbaf̄en̄eeri wu wu pye: «Ma jaagiv̄ee pu ba n̄o naha tuun wemu ni, ne na logo ma jūo na wee tuun wu ni.» A wu jo na pu P̄oli yaha saannaa Her̄odi wo kaan̄a ki ni, pu da wu kas̄eri.

24

Yawutuu p'a P̄oli jaagi

¹ Ayiwa, a cabyaa kaguro di doro, a saraya jaha sh̄oonriv̄ee wo juṅṅof̄ogb̄o An̄anasi di ba Sezare kulo li ni, wu ni n̄oh̄olee p'a, ni ná wa, wemu ya kafila ce xuuni ge, wee wu bi da ba wu kafilac̄ene taga P̄oli t̄ooṅṅo le. Wee mege ki bye na Teritule. A p'i ba jaagi shan P̄oli na gbaf̄en̄eere Felikisi mu. ² A p'i she P̄oli yiri na pa. Keree kiimu na p'a wu jaagi ge, a Teritule di kee jūo k̄on na baari gbaf̄en̄eeri wu mu. A

wu jo: «Wu juṅṅof̄ocem̄e we, w̄e wa fer̄em̄e nigb̄o pemu ni fiige ki funṅṅo ni nijaa we ni ge, mu gb̄ooṅṅo ni w̄e ya pee fer̄em̄e pu ta. Mu wo funḡonḡo f̄eere nigb̄ooṅṅo funṅṅo ni be jūeri nijeh̄em̄e ya j̄e fiige ki ni, fo na ki pye k'a she jaha na. ³ W̄e ya ma saama pu ce ma mu tuun beeri ni kii keree kii beeri na. ⁴ Ga ma na jo ne funṅṅo wa w̄e pu ma ten̄e yaha fo di m̄o w̄e, lee wuu na n'a ma jūeri jo ma jūo maȳe na, m'a niwegee shan m'a kafilakaya nigin nigin logo wu mu.

⁵ «Ayiwa, we ná we m'a jaa me ge, w̄e kunni ya we seeri na wu ta ba kaf̄ege bani jūe w̄e. Wu jūe na n'a she yirige Yawutuu pu nin̄e ni kon̄o ki beeri na. Wee wu jūe be Nazareti sh̄een wo koo li jahagbaa f̄oo. ⁶ W'a bi giin fo na w̄e Kile-pēeṅṅe pugb̄oh̄o ki be n̄oṅṅo, lee wuu na w̄e ya wu co. [W̄e bi giin w̄e di wu kiiri k̄on na saha ni wu wo saliya wu ni. ⁷ Ga, a s̄ar̄asii pu wo juṅṅof̄ogb̄o Lisiyasi di n̄o ni kafugo ni, na wu sh̄o w̄e na. ⁸ Na w̄e pye na lemu na w̄e ya wu jaagi ge, na w̄e pu pa lee jo muye pyaa mu.] Maȳe pyaa ki be na já wu yege, keree kiimu beeri na w̄e ya wu jaagi ge, ma na ki logo wuye pyaa jūo na.» ⁹ Yawutuu piimu beeri pu bye w̄a ge, a pu beeri di yere pee jom̄o pu na, na Teritule ya yemu jo ge, na can wu jūe wii.

P̄oli be ya paari gbaf̄en̄eeri wu mu

¹⁰ Lee kadugo na a gbaf̄en̄eeri wu jom̄o pu kan P̄oli be mu. A P̄oli di jom̄o pu lo na gbaf̄en̄eeri wu pye: «Ne li ce li yee ya jūeh̄e, jo mu wu jūe we shi we wo kiiri k̄on̄oo. Lee wuu na fyaara wa ne zo wu ni nago ne wu na fiin jo mu mu w̄e, bani ne ta kakuun̄o la shishiin pye w̄e. ¹¹ Ne pa Zheruzalemu ni di ba Kile pēle li sanha doro cabyaa ke ni shuun t̄aan w̄e. Ma jūeh̄e yegen̄e pye be, ma na li ta mu. ¹² Pu ya na ta nakaara na ni sipya wa shishiin ni Kile-pēeṅṅe pugb̄oh̄o ki ni w̄e. P'i wa na ta di na sipyii juṅṅo kȳeegi Kile-pēeṅṅe puga ka shishiin ni, kelee xuu watii ni kanha ki funṅṅo ni w̄e. ¹³ Pii sipyii pii wa da já kaa la shishiin jo lemu ya li sh̄ee na jaagi we p'a taha ne na ge, na can wu jūe wii w̄e.

¹⁴ «Ayiwa, kaa lemu na n'a da yere di lee jo ma jūi na ge, lee li wa me. W̄e sef̄el̄ee pu wo Kile we, wee mu ne kapyen̄e pyi

kovonɔ latii ni, lemu kaa pii wa byi na li jɛ can wɛ ge. Ga keree kiimu bɛɛri k'a ka Musa wo saliya wu ni ge, nɛ dà kee bɛɛri na; Kile tudunmɔɔ p'a kiimu bɛɛri ka ge, na fara kee bɛ na. ¹⁵ Kile wemu na nɛ daa ge, wee na pu bɛ w'a daa nago kanna sipyisaamaa ni sipyikuuyo bɛɛri nixhuyo na ba jɛ jiga na. ¹⁶ Lee wuu na nɛ la le nayɛ ni, kɔnhɔ kakuunɔ la shishiin ganha da gori na zɔ wu na wɛ. Kakuunɔ la shishiin ganha da gori na ni Kile tɛ ni wɛ, kelee na ni sipyii tɛ ni wɛ.

¹⁷ «Ayiwa, ba yee kii ya toro wɛ, a nɛ ba ba wà cana ka, na ba na wo shi sipyii pii tɛgɛ ni wari ni, na saraga bɛ wolo Kile mu. ¹⁸ Kee keree kii na p'a pa nɛ ta Kile-pɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni. Nɛ bi bye bɛ fɛɛfɛɛ. Sipyii piitiilee di bye wà wɛ, nakaara bɛ di ya ta wà wɛ. ¹⁹ Ga Azi fiige ki wo Yawutuu pii pu bye ni nɛ ni. Li bu da nago kanna kakuunɔ la nɛ bi pye, pee bi yaa pu ta naha p'i nɛ jaagi mu naha tãan. ²⁰ Ni lee ni wɛ, pu bi nɛ kiiri wu kɔɔn kiirikɔɔn kurunɔ ki naha tãan tuun wemu ni ge, di bi ta n'a kakuunɔ la pye, pii sipyii pii pu wa naha ge, na pu lee jo ma jii na. ²¹ Na nɛ niyerege yaha pu nahagbaa na, pe jonumɔ pe nɛ jo pu mu ni fanha ni jo: «Nɛ dà li na jo xuu na ba jɛ na foro xu ni jiga na, lee li wa nɛ yaha mɛ kiiri na nijaa yee nahagbaa na.»»

²² Ayiwa, lee bi Felikisi ta wee ya Yesu koo li keree ki bɛɛri cɛ, a wu kayuu li yirige, na kiiri wu yaha cana ka naha na, na pu pye: «Y'a se, sɔrɔsii pu wo nunɔfɔgbɔ Lisiyasi ba ba, nɛ na ba yi keree ki kemɛ na ki suguri.» ²³ Lee kadugo na a wu sɔrɔsii nunɔfɔɔ wa pye na wu Pɔli yaha kaso wu ni, na wu da wu kasɛri; ga na p'i kafɛɛwama yaha wu mu. Na wu najiinɛɛ ba jo p'i ba foro wu na p'i yaaga ka kan wu mu, na p'i lee koro yaha.

Pɔli ya jo ni Felikisi ni wu shɔ wu ni

²⁴ Ba cabyaa dama dama ya toro wɛ, a gbafɛnɛɛɛɛ Felikisi di ba ni wu shɔ ni. Cee wu mɛgɛ ki bye na Durusili; Yawutu wu bye wii. A p'i wa tun w'a shɛ Pɔli yiri. A Pɔli di ba. Sipya ya yaa ma dà Yesu na dagana lemu na ge, a Pɔli di ba ganha na yee naha yu pu mu. ²⁵ Ga sipya na já wuyɛ tánha tanhagana lekɛ na kakuunɔ na, ni torogana lemu funɔ ni ma da bye tifiɛ

fɔɔ Kile mu, ni jiga wo kiiri wu na ba gɔn kɔngana lemu na ge, ba Pɔli ya pa jɔ le yee ni wɛ, a Felikisi di fya. A wu Pɔli pye; «Nime, ma na já da gaanɔ, di ba tuun wa betii ta di na ma yiri sanha.» ²⁶ Wu bi giin na wari bɛ Pɔli da ba gan wee mu. Lee wuu na wu bi ma Pɔli yiri tɛgɛɛɛ nijɛhɛɛɛɛ ni pu na ma na yu.

²⁷ A p'i yee shuun pye lee ni. Lee kadugo na a p'i ba Pɔrisasi Fɛsitusi tenɛ fiige ki nunɔ ni na pye Felikisi faara. Felikisi funɔɔ bye wu wuyɛ tɔn taan Yawutuu pu mu, lee wuu na w'a Pɔli yaha wà kaso wu ni.

25

Pɔli ya jo pu shɛ wee keree shɔnri Oromɛ saannaa nunɔfɔɔ wu yiri

¹ Ba Fɛsitusi ya tenɛ na pye Zhude fiige ki gbafɛnɛɛɛɛri wɛ, a cabyaa taanri di dorɔ, a wu yiri Sezare kulo li ni na kari Zheruzalɛmu ni. ² Ba w'a nɔ wà wɛ, a saraya naha shɔnriwɛɛ nunɔfɛɛ, ni Yawutuu pu wo nahagbaa fɛɛ p'i shɛ wu mu, na shɛ pu loyire jomɔ jo Pɔli shizhaa na. ³ A p'i wee gbafɛnɛɛɛri wu jɛɛri na wu jɔ wuyɛ na wu Pɔli yaha shɛ Zheruzalɛmu ni; lee di pu ta p'a woni pye Pɔli na, na p'i ba shɛ lara wu sige koo na p'i ba wu gbo. ⁴ Ga, a wee di pu pye na kaso wu ni Pɔli wa da yaha wà Sezare kulo li ni, na jɛri tapyege ni weeyɛ pyaa bɛ k'a da guri da se wà. ⁵ A wu pu pye sanha: «Yee wo nunɔfɛɛ p'a yaa na pinne na gaanɔ ni nɛ ni Sezare kulo li ni. Pu bu shɛ nɔ wà, lemu na yee wa Pɔli jaagi ge, puyɛ pyaa na lee jo.»

⁶ Lee kadugo na gbafɛnɛɛɛri wu cabyaa ya laha gbarataanri kelee kɛ na Zheruzalɛmu ni wɛ, lee kadugo na a wu guri pa Sezare kulo li ni. Nimuguro ti na a wu shɛ diin kiiri wu takɔngɔ ki ni, na tuduro tun na pu pa ni Pɔli ni. ⁷ Ba Pɔli ya nɔ wɛ, Yawutuu pii p'a yiri Zheruzalɛmu ni na pa ge, a pee di yere wu maha; na sii kakuunɔɔ can can wogoo nijɛhɛɛɛɛ jo taha wu na, na ta se bye pu ni pu já kaa nigin bɛ lɔ kii keree kii ni p'i li fiinnɛ jo can di da li ni wɛ. ⁸ Lee kadugo na a Pɔli bɛ di jomɔ pu lɔ na jo: «Nɛ ya ta kakuunɔ la shishiin pye Yawutuu

pu wo saliya wu shizhaa na, kelee Kilepɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki wɛ. Nɛ di ya kakuunɔ pye Oromɛ saannaa juɲɔfɔɔ wu bɛ na wɛ.»

⁹ Gbafɛɛɛri wu funɲɔ ya pye wu kaa di daan Yawutuu pu mu ge, a wu Pɔli pye: «Ta ma funɲɔ wa m'a shɛ Zheruzalɛmu ni, kɔnhɔ ma kiiri wu shɛ gɔn wà naye pyaa ki nii na?» ¹⁰ A Pɔli di jo: «Nɛ yere xɔ Oromɛ saannaa juɲɔfɔɔ wu wo kiiri wu takɔngɔ ki ni. Nahamɛ nɛ kiiri w'a yaa na kɔn. Nɛ ta kaa la shishiin bɛ kyɛɛgi Yawutuu pu mu wɛ, muyɛ pyaa ki bɛ ya lee cɛ fiɲɲɛ fo xuuni. ¹¹ Nɛ da bi da nɛ kanahana la pye, kelee na kaa la pye lemu ya yaa ni xu ni ge, nɛ bi da xu wu shɛ wɛ. Ga keree kiimu bɛɛri p'a yu nɛ shizhaa na ge, na kee yaha can jɛ lee la shishiin ni wɛ, sipya wa shishiin bɛ da já nɛ jɔ yaha pu mu wɛ. Nɛ funɲɔ ki wa na wo kiiri wu shɛ gɔn Oromɛ saannaa juɲɔfɔɔ wu yíri.»

¹² Ayiwa, a gbafɛɛɛri Fɛsitusi ni wu wo kapyɛɛɛri p'i shɛ puyɛ ja, a wu na kuri pa, na ba Pɔli pye: «Ni ma wa Oromɛ saannaa juɲɔfɔɔ wu kaa jo xɔ, ma na zhe wee yíri Oromɛ kulo li ni.»

Pɔli ya jo saannaa Agiripa nii na

¹³ Ba cabyaa dama dama ya toro wɛ, a saannaa Agiripa ni wu shɔ Berenisi di gari Sezare kulo li ni di zhe gbafɛɛɛri Fɛsitusi shaari. ¹⁴ Ayiwa, a p'i cabyaa niɲɛɲɛɛ pye Sezare kulo li ni. A cana ka di ba nɔ, a Fɛsitusi di Pɔli wo keree ki paari saan wu nii na na: «Felikisi ya ná wa yaha naha kaso ni. ¹⁵ Tuun wemu ni nɛ shɛ Zheruzalɛmu ni ge, a saraya naha shɔɲrɪvɛɛ juɲɔfɛɛ ni Yawutuu nɔhɔɛɛ p'i shɛ pu fiin jo nɛ mu wee ná wu shizhaa na, na nɛ jɛɛri na nɛ wu kiiri kɔn wu na, di wu gbo. ¹⁶ A nɛ pu pye jo Oromɛ shɛɛn mu, fanhafɔɔ ya yaa wu sipya jɔ yaha lee yahagana li na pu gbo wɛ. Piimu p'a wu jaagi ge, fo wu ni pee bu binne tiin jomɔ na. Keree kiimu na p'a wu tɔɔgɔ leni ge, wu bɛ di wu taa jo kee shizhaa na. ¹⁷ Ayiwa, a pee sipyii p'i binne pa naha ni nɛ ni. Ba wɛɛ ya nɔ naha wɛ, nɛ ta li yaha nige nimɔnɔ wɛ. Kee cana ki jimuguro yɛ pyaa, a nɛ gari kiiri wu takɔngɔ ki ni, na tuduro yaha p'a shɛ wee ná wu yiri na pa. ¹⁸ A wu jaagivɛɛ p'i yiri yere na jo. Ga nɛ bi kakuunɔ kiimu kɔn naye funɲɔ ni ge, wu

ya ta w'a jaagi lee la shishiin na wɛ. ¹⁹ Puyɛ pyaa wo koo li wo nakaara jomɔ yɛ na pu bye; ni ná wa bɛ wemu w'a xu ge, Pɔli di yu na wu jɛ nii na. Wee ná wu mɛgɛ ki bye Yesu. ²⁰ A nɛ kunni di bye nɛ cɛ dii nɛ da bye di lee la tuugo shɔɲri wɛ. Lee wuu na a nɛ Pɔli yege wu bu da wu na da zɔɔ wu shɛ Zheruzalɛmu ni, kɔnhɔ wu kiiri wu shɛ gɔn wà. ²¹ Ga, Pɔli ya ta sɔɔ lee na wɛ, na jo na Oromɛ saannaa juɲɔfɔɔ wuyɛ pyaa ki da ba wee wo kiiri wu kɔn. Wee tuun wu ni a nɛ pu pye jo p'a wu kasɛri kaso wu ni, fo di ba wu yaha shɛ wee mu tuun wemu ni.» ²² A wee saan wu gbafɛɛri wu pye: «Nɛyɛ pyaa bɛ funɲɔ ki wa di logo wee ná wu jɔ na.» A Fɛsitusi di wu pye: «Niga na ma na logo wu jɔ na.»

²³ Ayiwa, kee cana ki jimuguro, a saannaa Agiripa di wu saannaa fàya le, a wu ni wu shɔ Berenisi di ba. A sipyii p'i pu juɲɔ círi ni ciire ni. A pu ni sɔɔsii pu wo juɲɔfɔgɔ we, ni kulo li tayeregbɔhɔ sipyii di binne pa, na ba jé kiiri takɔngɔ puga ki ni. Lee kadugo na a Fɛsitusi di jo na pu pa ni Pɔli ni. ²⁴ Ba Pɔli ya nɔ wɛ, a gbafɛɛri wu jomɔ pu lɔ na jo: «Saannaa Agiripa ni yee piimu bɛɛri pu wa naha ni wɛɛ ni ge, yi we ná we wii. Yawutuu pu bɛɛri p'a pu loyire shɛ nɛ na we shizhaa na Zheruzalɛmu ni, ni nahamɛ bɛ, fo na sɛɛ na w'a yaa na wu gbo. ²⁵ Nɛ mu kunni, wu ya kakuunɔ la shishiin pye lemu na já xu nɔ wu na wɛ. Ga wuyɛ pyaa kii d'a jo xɔ pu wee kiiri wu yaha saannaa juɲɔfɔɔ wu wu kɔn, lee wuu na nɛ giin di wu yaha zhe wee yíri Oromɛ ni. ²⁶ Nɛ sanha kafilafyɛn wa shishiin ta, nɛ na já wemu ka di dun Oromɛ ni saannaa juɲɔfɔɔ wu mu wu shizhaa na wɛ. Lee wuu na nɛ pa ni wu ni yee mu, na ba ni wu ni mu saannaa Agiripa yɛ pyaa ki mu; kɔnhɔ yegenɛ kemu na ba bye wu na ge, di ya ta kee yegenɛ ke funɲɔ ni di ga gan wu mu. ²⁷ Bani na kasolemɛ yaha shɛ Oromɛ saannaa juɲɔfɔɔ wu mu, lemu na w'a jaagi ge, lee juɲɔ di ya jo wɛ, juɲɔ jɛ lee na wɛ.»

26

Pɔli ya wu fiin yu saannaa Agiripa nii na

¹ Ayiwa, a saannaa Agiripa di Pɔli pye: «Ye yi wa ma mu ge, yee jo.» Wee tuun wu

ni a Pòli di wu kenε yirige, na wu fiin jò kòn na yu na: ² «Saan we, l'a taan ne ni, ne ma naye ta naha nijaa mu jahagbaa na, di li she ma na jo Yawutuu p'a keree kiimu beeri taga ne jaagi ge, lee la shishiin je can we. ³ Bani maye pyaa ki be wa Yawutuu pu wo kalegee kee, ni pu nakaara keree ki beeri ce. Lee wuu na n'a ma jeeri jo ma jò maye na, m'a luu li gbo na taan, m'a logo na jò na.

⁴ «Ayiwa, na ne yaha na levere juna na, ne jaari jaarigana lemu na na wo shi wu ninε ni Zheruzalemu ni ge, Yawutuu pu beeri ya lee ce. ⁵ Pu bu jo p'i can jo kunni, p'a li ce l'a mɔ na koo lemu l'a waha xuuni Yawutuu koo li ni ge, na ne be wu bye lee wo sipyii pu ni. Lee je Farizheen pu wo kurunjo ke. ⁶ Ga Kile ya jomεε lemu lo wèe sefelee pu mu ge, ne na lee jomεε le pye na tadaɲa, lee li wa kiiri no me ne na nijaa we ni. ⁷ Wèe gbaweye ke ni shuun wu tadaɲa ki bye na lee jomεε le jò na ba fa. Lee wuu na pu bi Kile pelee ni pu see jaha ni cana fara piige na. Saan we, kee tadaɲa ke ki wa ne mu ge de, kee wuu na Yawutuu pu wa ne jaagi! ⁸ Yee na ja jo na Kile da ja xuu je di yeege xu ni-i ge?»

⁹ «Neye pyaa ki be, ne bi giin jo ne yaa na yogo kòn Nazareti sheen Yesu mege ki na kongana beeri na. ¹⁰ Lee ne pye Zheruzalemu ni. Ne bi lee koro sha saraya jaha shonrivεε junafee pu mu, a p'i lee koro yaha ne mu. Ne bi ma sii n'a daa fee nijehemεε co, na she pu beeri le kaso ni. Na fara lee beeri na, pu bu jo p'i pu gbo, ne be na soɔ na jo pu pu gbo. ¹¹ Teegeεε nijehεεε ni ne bi jin pu feni Kile-peεεε piyεεε yi beeri ni, na pu jaani, na pu karamu fo pu n'a daa wu yaha. Loyire lemu bye ne ni pu shizhaa na ge, ne bi se na pu kana fo kulogoo kiiti-igee be ni.

Pòli ya yu wu Kafɔɔ wu cεgana li shizhaa na

¹² «A ne bye mu, a saraya jaha shonrivεε junafee p'i ba ne tun cana ka, na seme wa kan ne mu na ne wu she Damasi kulo li wo n'a daa fee pu feni. ¹³ Saan we, na ne yaha ne na gaanji Damasi kulo li ni, a ne ba she kpeεngbɔhɔ ka fo ja fugba we ni. Lee bi cana ke ta k'a no jinε ninε ni. Kee kpeεnge ke bi pelee cana ke wogo ke na. A k'i ji na ne

ni na jaarijii pu maha. ¹⁴ A wèe beeri di do jinε na. A ne mujuu la logo wèe Heburuu wo jomɔ pu ni lee na ne pyi: «Soli, Soli, jaha na m'a na kana me juna baa we? L'a waha mu mu mu wu kurunjo toorɔ ηmaa na de!» ¹⁵ A ne yegenε pye jo: «M'i je jɔgɔ we, Kafɔɔ?» A Kafɔɔ di ne pye: «Ne je Yesu, wee wemu mu w'a gana me ge. ¹⁶ Ga, yiri m'a yere! Bani ne naye she ma na, kɔnhɔ m'a bye na kapyebye. M'a na ja jagana lemu na nijaa ge, ma na ba bye lee seeri, na lee paari sipyii pu mu. Ne na ba keree kiimu be she ma na ge, m'a ba kee be paari pu mu. ¹⁷ N'a da ma tun Yawutuu pee, ni shi wusama be mu. Kanhama pemu beeri p'a da ba noni ma na ge, ne na ba ma tege na ma wolo pee beeri ni. ¹⁸ N'a da ba ma tun pu mu ma pu jii mugi. Ma pu yeege nibiige ni ma pa kpeεnge na. Ma pu yeege Shitaanni wo fanha ki ni ma pa Kile mu, kɔnhɔ p'i dà na na, pu jurumu wu yafa pu mu. Kile ya piimu pye feeεεε ge, pu be di tajege ta pee te ni.»

Pòli ya yu wu labye wu shizhaa na Kafɔɔ mu

¹⁹ Ayiwa, ba Pòli ya pee jomɔ pu jo xɔ we, na guri saannaa Agiripa pye: «Lee funjo ni do, saan we, ne keree kiimu ja Kile mu ge, ne ta kee she wu mu we. ²⁰ Ga, a ne fenhe kii keree kii wo yere li jò kòn Damasi sheen mu. Lee kadugo na na no Zheruzalemu ni, ni Zhude fiige ki beeri fo na she no shi wusama be na, wemu je Yawutuu we ge. A ne li she pu beeri na jo p'a yaa pu daburaje jo pu jurumu wu beeri na, p'i guri pa Kile mu. Keree kii k'a li shee na p'a daburaje jo pu jurumu wu na ge, pu da kee pyi. ²¹ Lee wuu na Yawutuu p'a ne co Kile-peεεε pugbɔhɔ ki ni, na ganha na giin p'i na gbo. ²² Ga Kile wo dege funjo ni ne pye jii na fo na pa no nijaa na. Le ne ce Kile keree ni ge, lee ne yu sipyii pu beeri mu sipyigbɔɔ fara sipyitiilee na. Kile tudunmɔɔ Musa ni Kile tudunmɔɔ pusamaa ya keree kiimu kaa jo na ki na ba bye ge, ne ta yatii jo na toro pee wo nijoyo yi juna ni we. ²³ Pee beeri bi jo na Kile ya Shɔvɔɔ wemu jaha bulo ge, na wee na ba ganha na na xu. Na wee wu da ba bye shenshiime na je na foro xu ni. Na wu na ba juwuuro ti keree fiinje jo wèe wo shi wu mu, na fara shi wusama be na.»

Pɔli funɔ ya pye Agiripa be wu da Kafɔ na

²⁴ Na Pɔli yaha pee jomɔ pu na, a Fesitusi di sii mujuu wá na jo: «Pɔli, mu ɲunmuu l'a yiri! Mu ya kalaa fo na ma ɲunɔ yirige!» ²⁵ A Pɔli di wu pye: «Nuɲɔfɔcemε we, ne ɲunmuu ya ta yiri-i de! Jomɔ pemu beeri ne yu me ge, pu beeri pu ne can, pu kɔri be d'a fiinne. ²⁶ Saannaa Agiripa ye pyaa ya kee keree ki beeri ce, lee wuu na ne sɔɔ be na yere wu nahagbaa na, na yu ni lowaa ni. Ne da li na jo nigin be ya ɲmɔhɔ wu na kii keree kii ni we, bani la shishiin w'a pye ɲmɔhɔrɔ kaa we.» ²⁷ A Pɔli di saannaa Agiripa pye: «Saan we, Kile tudunmɔɔ p'a yemu jo ge, ta mu ya da yi na we? Ne kunni ya li ce jo mu ya da yi na.» ²⁸ A saan wu Pɔli pye: «Pɔli, a go jεere ye kaa l'a fɔ m'a na ɲeri ma pye Kiricen me de!» ²⁹ A Pɔli di wu pye: «Lee ya pye nime la, li shiin ya pye caɲa ka la, Kile wu lee pye. Lee ganha bu da muye nigin na we, ga ma ni sipyii piimu beeri pu wa naha ɲɲaa na ne jomɔ pu nuri ge, Kile wu yi beeri pye ba ne ne we. Ga p'a ne pɔ pɔgana lemu na ni tɔrɔ shɔnhɔyɔ ni ge, pu ganha bu yi pɔ lee pɔgana li na we.»

³⁰ Wee tuun wu ni a saan we ni gbafenεeri wu yiri foro, ni Berenisi ni; sipyii piimu pu bye ni pu ni ge, ni pee be. ³¹ Ba p'a foro we, na ganha na puye pyi: «We ná we ya ta kakuunɔ la shishiin pye lemu na já xu nɔ wu na, kelee na wu le kaso ni we.» ³² Lee kadugo na a saannaa Agiripa di gbafenεereεε Fesitusi pye: «We ná we da bye wu ya jo xɔ na pu wu kiiri wu yaha Orome saannaa ɲunɔfɔɔ Sezari keɲe na we, go wu bi da já yaha nime.»

27

Gbafenεereεε Fesitusi ya Pɔli yaha kari Orome ni

¹ Tuun wemu ni l'a she na wèe pu jé kɔɔgbɔhɔ ki ni w'a se Itali fiige ki ni ge, a p'i Pɔli ni kasolemεε pii be kan sɔrɔsii ɲunɔfɔɔ wa mu. Wee mεge ne na Zhuliyusi. Wee wu bye Orome saannaa ɲunɔfɔɔ wu wo sɔrɔsii kurunɔ ki ɲunɔfɔɔ. ² A wèe di jé Adiramiti shεen wo kɔɔgbɔhɔ ka ni na se Azi fiige ki kabaɲa yiri. A Masedɔni fiige shen wa di binne kari ni wèe ni, wee mεge ne na

Arisitaaki. Wu kulo di ne na Tesaloniki. ³ Kee caɲa ki ɲimuguro ti na wèe ya nɔ Sidɔn kulo li ni. Zhulusi bi saama pa pye Pɔli na. Wu bi koro yaha Pɔli mu w'a se w'a foro wu ɲaniinεε na, kɔnhɔ wu da wu mago ɲɔ yanmuyɔ taa pu mu. ⁴ Ba wèe ya yiri wà we, a kafεεge k'i ganha na jirini wèe na. A wèe di doro Siperε fiige ki kabanugo kafεεge ki ɲaha na. ⁵ A wèe di mεhe na se wá kɔɔgbɔhɔ ki ni, na she doro Silisi fiige ke, ni Panfili fiige ki kabanugo. A wèe di she nɔ Mira kulo li ni, lee ne Lisi fiige ki ni. ⁶ A sɔrɔsii ɲunɔfɔɔ wu Alekizandiri shεen wo kɔɔgbɔhɔ ka ɲa wee xuu wu ni, kee bi gaanɲi Itali fiige ki ni. A wu wèe le kee ni. ⁷ Wèe ya cabyaa ɲiɲehεεε pye lɔhɔ ki ɲunɔ ni, kɔɔgbɔhɔ ki na gaanɲi kasεεge na. Wèe ya sii kanha xuuni na na nɔ Kinide shizhaa na. Kafεεge ki bi she wèe da ga she ɲaha na we, a wèe di doro Kereti fiige ki kabanugo kafεεge ki ɲaha na na kari Salimoni kulo li shizhaa. ⁸ Wèe niganhaya y'a toro wee xuu wu ni. A wèe di she nɔ xuu wa ni, wee mεge ne na: «Kɔrɔgɔ tayeresaɲa». Kulo la ne wà wee xuu wu taan na Lazi.

⁹ Wèe bi taatuunnɔ torogo wùye na xɔ lee ni. A Yawutuu pu wo suun leduun wu doro na wèe yaha lee ni, fo na pa wiire ti tuun wu pye w'a tεεɲε. A kɔɔgbɔhɔ ki baa wu ɲeri nime farati. Lee na Pɔli bi sipyii pu sɔnmi na: ¹⁰ «Na ɲaniinεε, ne li ɲa jo l'a ɲeri farati. Li wa da ba da kɔɔgbɔhɔ ki ni ki funɔ yanmuyɔ ye ye na-ε de! Ga wèe piimu be pu wa ki ni ge, wèe be munahaa ki wa li ni.» ¹¹ Ga sɔrɔsii ɲunɔfɔɔ wu ya ta Pɔli jomɔ pu wii yaaga we. Bani wee bi da kɔɔgbɔhɔ ki paavɔɔ ni ki kafɔɔ na na toro Pɔli taan. ¹² Wee xuu wu wo kɔrɔyɔ tayerege ki bi ɲɔ wiire tuun ni we. Lee na, a pu ɲiɲehεmεε di jo na pu la le p'i yiri wee xuu wu ni, na li bi da já bye mu. A p'i la le na gari Fenikisi ni, Kereti fiige ki kɔrɔyɔ yi tayerege ki ni, kɔnhɔ p'i wiire ti tuun wu torogo wà. Wee xuu wu ɲaha ya tii camutomɔ pu na.

Kafεεgbɔhɔ ka ya yiri suumɔ lɔhɔ ki na

¹³ Ba kafεereεε la ya yiri kanige ce we, a p'i lee ɲa, na ganha na giin na pee na já da gaanɲi. Tuunɔ nigbɔhɔ ke ki bi kɔɔgbɔhɔ ki yereɲε ge, a p'i kee laha wà. A kɔɔgbɔhɔ k'i ganha na gaanɲi ni pu ni Kereti fiige ki ce

feni. ¹⁴ Ga li ya ta mɔ wɛ, a kafɛɛgbɔhɔ ka di yiri kanige cɛ we ni. Kee kafɛɛgɛ ki mɛgɛ ki bye na «Urakilɔn.» ¹⁵ A kee kafɛɛgbɔhɔ k'i kɔɔgbɔhɔ ki lɔ. Wɛɛ ya jɔ kafɛɛgɛ ki jaha kɔn ki lɔ na wɛ. A wɛɛ di mɛhɛ wɛyɛ yaha ki kenɛ na. ¹⁶ A kafɛɛgbɔhɔ k'i ganha na gaanɔ ni wɛɛ ni. A wɛɛ di shɛ doro xuu wa ni suumɔ lɔhɔ ki niɲɛ ni kamɛnɛ cɛ, weɛ mɛgɛ jɛ na Koda. A weɛ xuu wu jɛ wɛɛ ni kafɛɛgɛ ki tɛ ni. A wɛɛ di kɔɔpure li kiragi kiragi fo na ba li ta lenɛ kɔɔgbɔhɔ ki ni. ¹⁷ Ba wɛɛ ya lee kɔɔpure li lenɛ kɔɔgbɔhɔ ki ni wɛ, na kɔɔgbɔhɔ ki pɔ ni mɛɛɛ ni, kɔnhɔ ki ganha bu gyɛɛgi wɛ. Lee kadugo na, fɔnɔ ke ki bi kɔɔgbɔhɔ ki pye ki na gaanɔ ge, a p'i kee tirige. Bani pu bi fyagi na kafɛɛgɛ ki ganha bu da zhɛ kɔɔgbɔhɔ ki yerenɛ Libi fiige ki gbazhenhɛ ki jɔnɔ ni wɛ. A wɛɛ di wɛyɛ yaha kafɛɛgbɔhɔ ki mu ki na gaanɔ ni wɛɛ ni. ¹⁸ Ga, a kafɛɛgɛ k'i diin na gurulo wɛɛ ni, fo li ya ta pa jɔ wɛ, kee caɲa ki jimuguro ti na, a p'i kɔɔgbɔhɔ ki funɲɔ tuguro ta wolo na wɔ suumɔ lɔhɔ ki ni. ¹⁹ Caɲa taanri wogo ki na, a kɔɔgbɔhɔ ki paavɔɔ wuyɛ pyaa di tuguro ta wolo wɔ sanha. ²⁰ Wɛɛ ya cabyaa niɲɛhɛnɛ pye, caɲa jii da voro wɛ, wɔrɔ bɛ di da voro piige wɛ. Kafɛɛgɛ ki saɲa jɛ na denri yɛ! A wɛɛ funɲɔ di bɛn fo wɛɛ na giin jo wa shishiin da zhɔ wɛɛ ni nige wɛ.

²¹ Kɔɔgbɔhɔ ki funɲɔ sipyii pu bi mɔ pu da li wɛ. A Pɔli di ba yiri yere pu niɲɛ ni na pu pye: «Na naniinɛɛ, yee bi yaa na nɛ jomɔ pu logo fo na wɛɛ yaha Kɛɛti ni, na diin wɔ. Lee da bi bye, pe kanhama pe, ni te kakara te bi da wɛɛ ta wɛ. ²² Ga yemu n'a da jo yi mu nime ge, wɛ lowagaa ta, yaaga wa da wa ta wɛ, kɔɔgbɔhɔ ki yɛ k'a da ba gyɛɛgi.» ²³ A Pɔli di pu pye sanha: «Kilɛ wemu wo kapyɛnɛɛ nɛ byi, na jɛ bɛ weɛ wo ge, weɛ wo mɛlɛkɛ wa ya wuyɛ shɛ nɛ na piige ki ni, ²⁴ na nɛ pye: «Pɔli ma ganha bu fya wɛ, fo ma bu nɔ Oromɛ saannaa jɔnɔfɔɔ Sezari yiri. Lee wuu na, sipyaa sipya wu jɛ ni ma ni kɔɔgbɔhɔ ki ni ge, Kilɛ na mu ni pee bɛɛri shɔ wu saama pu funɲɔ ni.» ²⁵ Lee wuu na, yi yi logoo waha na naniinɛɛ. Nɛ dɔ li na jo mɛlɛkɛ w'a yekɛ jo ge, jo Kilɛ na li pye nakaara baa. ²⁶ Ga kɔɔgbɔhɔ ki na ba shɛ gyɛɛgi ni wɛɛ ni k'i wɛɛ wɔ fiige ka ni suumɔ lɔhɔ ki niɲɛ ni.»

²⁷ Ayiwa, na kɔɔgbɔhɔ ki yaha ki na se na guroo ni wɛɛ ni kafɛɛgɛ ki kenɛ ni Adiriyatiki Suumɔ Logbɔhɔ ki na, wɛɛ piige kɛ ni shishɛɛɛ wogo ki na, ba jɔnɛ k'a pa jɔ wɛ, a kɔɔgbɔhɔ ki paavɛɛ p'i ganha na giin na wɛɛ ya nɔ xɔ suumɔ lɔhɔ ki kogonɔ ki na. ²⁸ A p'i weɛ xuu wu wo lɔhɔ ki taanna, na ki jogi wu ta mɛɛɛlɛɛ kelɛɛ taanri ni gbarashuun. A p'i shɛ sanha jaha na jeri, na lɔhɔ ki jogi wu ta weɛ xuu wu ni mɛɛɛlɛɛ kelɛɛ shuun ni gbarataanri. ²⁹ Pu bi fyagi na kɔɔgbɔhɔ ki ganha ba shɛ kiyɛ kuu faaga ka na wɛ. Lee wuu na tuutabaaya yemu yi bi kɔrɔgɔ ki yerenɛ ge, a p'i yee shishɛɛɛ lɔ na wɔ lɔhɔ ki ni kɔɔgbɔhɔ ki kadugo yiri. A p'i diin wɔ, na jiga ki sige kanha k'i mugi. ³⁰ Na sipyii pu yaha kɔɔgbɔhɔ ki ni, a ki kapyebyii p'i kɔɔpure li yeege taha lɔhɔ ki jɔnɔ ni, na puyɛ pye kanna tuunɔ ka pu da yaha kɔɔgbɔhɔ ki kadugo yiri na ta pu funɲɔ di jɛ p'i baa. ³¹ Ba Pɔli ya lee jɔ wɛ, a wu sɔrɔsii jɔnɔfɔɔ we ni sɔrɔsii pusamaa pye: «Kɔɔgbɔhɔ ki kapyebyii pu bye p'i ya tiin ki ni naha wɛ, y'a da zhɔ wɛ.» ³² A sɔrɔsii p'i sɔɔ Pɔli jomɔ pu na a p'i kɔɔpure li mɛɛɛ ti kɔn, na li shan suumɔ lɔhɔ ki ni.

³³ Nimugunɔ wu na, a Pɔli di pu bɛɛri pye na pu li; A wu jo: «Niɲaa jɛ wɛɛ caɲa kɛ ni shishɛɛɛ wogo yee funyɔ na pɛn, wa shishiin bɛ di sanha li wɛ. ³⁴ Lee wuu na n'a yi jɛɛri jo yi la le yiye ni y'i li. Bani yee mago wu wa lee na kɔnhɔ y'i bye jii na, yi li cɛ bɛ na wa juzhikana bɛ wa da biin yi ni le koo na wɛ.» ³⁵ Ba Pɔli ya yee jo xɔ wɛ, na buuri lɔ, na baraga taha Kilɛ na pu bɛɛri jii na, na wa kɔn xa. ³⁶ Ba sipyii pusamaa ya lee jɔ wɛ, a pu bɛ logoo di waha, a pu bɛ di li. ³⁷ Wɛɛ piimu bɛɛri pu bye kɔɔgbɔhɔ ki ni ge, wɛɛ bɛɛri bye sipyii xuu shuun ni kelɛɛ gbarashuun ni gbaara (276). ³⁸ Tuun wemu ni pu bɛɛri ya li na din ge, shinma we wu bye kɔɔgbɔhɔ ki ni ge, a p'i weɛ wo suumɔ lɔhɔ ki ni kɔnhɔ kɔɔgbɔhɔ k'i faha.

Lɔhɔ k'a kɔɔgbɔhɔ ki kyɛɛgi

³⁹ Ba jiga k'a mugi wɛ, xuu wemu ni kɔɔgbɔhɔ ki bye ge, ki kapyebyii pu ya ta pu tacɛnɛ ta weɛ xuu wu na wɛ. A p'i loguuro la jɔ niwaga ka di jɛ weɛ xuu wu ni. A p'i jo na wɔ pu da zhɛ ni kɔɔgbɔhɔ ki ni, na li bi da jɔ bye. ⁴⁰ Lee na a p'i tuutabaaya yi sanha

laha kooḡbōhō ki na na yaha lōhō ki ni. Tige kemu k'a ma kooḡbōhō ki nahā jeri ge, a p'i kee be wo mēere ti sanha. Lee kadugo na a p'i kooḡbōhō ki nahagbaa faḡa ki yirige yereḡe, kōnhō kafēge k'i da pu ḡmunuḡo da se suumō lōhō ki kogonḡo ki na. ⁴¹ Ga, a kooḡbōhō k'i she diin gbazhenhe ki juḡo ni loguugoo shuun wa niḡe ni. A kooḡbōhō ki nahagbaa l'i she jé wà gbazhenhe ka ni, na jōnri wà taḡehēḡe baa. A lokuruyo di ganha na ma na ki kadugo yiri wu kpōon, fo na wu kyēegi.

⁴² Sōrōsii pu bi giin p'i kasolemē pu gbo, kōnhō pu ganha bu da do do lōhō ki ni, p'i ja pu foro p'i baa wē. ⁴³ Ga sōrōsii juḡofō wu funḡo bye pu Pōli gbo wē. Lee wuu na wu ya ta sō sōrōsii pu wo nijoyo yi na wē. A wu jo na piimu p'a lōhō cē ge, na pee pu fenhe to to lōhō ki ni, p'i ja foro suumō lōhō ki ni. ⁴⁴ Na pusamaa di dugi kooḡbōhō ki kōrōyō ya na, kelee koojaya ya na p'a gaaji. Mu p'a pye a pu beeri di nō suumō lōhō ki kogonḡo ki na yaaga ya wa ta wē.

28

Pōli ya nō Maliti fiige ki ni

¹ Ayiwa, ba wēe ya shō suumō lōhō ki na wē, a wēe di na logo na wee xuu wu mēge ki jē Maliti. ² Wee xuu wu sipyii pu bi wēe co xuuni. Zanha ka bi to wà, a wiire di bye. Lee na a wee xuu wu sipyii p'i nagbōhō ka gberī, na wēe beeri yiri na wēe pu she waha. ³ A Pōli di ba yiri na she kajiiḡahara ta lō di ba le na ki ni. Lee bi matōn wa ta tee ni. Ba na ki kafugo k'a pa nō matōn wu na wē, a wu Pōli nō, na nōrō yaha wu keḡe ki na. ⁴ Ba wee xuu wu sipyii p'a wō wu ja w'a nōrō yaha Pōli keḡe ki na wē, a pee di puyē pye: «Nakaara baa, sipyii gbovō w'a da da we na we, ali na wu yaha w'a shō suumō lōhō ki na, lee be na Kile wo tiime pu funḡo jē wu munaa fēere pye wē.» ⁵ Ga, a Pōli di wu keḡe ki nahara, a wō wu laha to na ki ni; yaaga be ya pye Pōli na wē. ⁶ Ga sipyii pu bi giin na Pōli beeri wu da din, taapile ni wu do wu xhu. Ga ba p'a mō na Pōli jaa yaaga da ga wu ta-ε ge, a pu fungōnyō y'i jeri. A p'i jo na kile wa wu jē Pōli. ⁷ Xuu wemu ni wēe

di bye ge, xuu wa be bye wee tāan, wee bye fiige ki kafō wo. Fiige ki fō wu mēge ki bye na Pūbilusi. Wee ya wēe co xuuni, na wēe yaha wu puga fo cabyaa taanri. ⁸ Pūbilusi to wu bi ta cuuḡo wē, jime ni sogunnō li bye wu na. A Pōli di she wu pēegi, na wu keḡe taha wu na, na Kile jeri wu mu, a wu juuḡo. ⁹ Ba lee ya pye wē, a wee xuu wu wo yama fēe pusamaa beeri di ba Pōli yiri. A pee beeri be di juuḡo. ¹⁰ A wēe xuu wu sipyii di baraga taha wēe na tahagana beeri na. Ba wēe kariduun ya pa nō wē, wēe nijewuu kooḡbōhō ka ni, a p'i wēe magonḡo yanmuyō beeri kan wēe mu.

Pōli ya nō Oromē ni

¹¹ Yeye taanri wēe ya pye wee xuu wu ni. Wēe cagaraga, kooḡbōhō ke ki bi se Alekizandiri kulo li ni ge, a wēe di jé kee ni. Kee bi wiire ti beeri pye wà. Pu bi kee mēge yiri na «ḡmamaa*». ¹² A wēe di she nō kulo la ni lee mēge jē na Sirakusi. ¹³ Ba wēe ya yiri wà wē, na nō kulo la betii ni, lee mēge jē na Eregiyo. A wēe di shōn wà. Kee caḡa ki jimuguro a kafēegbōhō ka di yiri wēe kamene cē na pa dō wēe na. Cabyaa shuun wēe ya pye na na nō Puzoli kulo li ni. ¹⁴ A wēe di n'a daa fēe pii ja Puzoli kulo li ni, a pee di wēe jeri na wēe pu cewuu nigin pye ni pu ni. Ba wēe ya pa yiri wà wē, na gari Oromē ni. ¹⁵ Ba Oromē n'a daa fēe p'a wēe ba wu logo wē, na ba wēe sige fo Apiyusi caan ki na. A pii be di she wēe juḡo ciri xuu wa ni, wee mēge jē: «Nabuun tatigiye taanri.» Ba Pōli ya pee ja wē, a wu baraga taha Kile na, na lowaa ta. ¹⁶ Tuun wemu ni wēe ya nō Oromē kulo li ni ge, a p'i sō na she Pōli yaha xuu wa ni wu ye, na sōrōsi nigin yaha wu tāan wee di da wu kaseri.

Pōli ya Kile Kafila yere pye Oromē Yawutuu pu mu

¹⁷ Ba cabyaa taanri ya toro wē, a Pōli di Yawutuu nahagbaa fēe pu yiri na pa wuyē yiri. Tuun wemu ni p'a pa binne ge, a Pōli di pu pye: «Ali na ta ne ta kakuunō la shishiin be pye na shishiin pu na wē, ne di ya ta wū sefēle pu wo kalee la shishiin be kyēegi wē.

* **28:11** ḡmamaa: Yaperē la bye Girekii pu mu, lee yaperē li bye ḡmamaa. Wa mēge ki bye Kasitari, wa mēge di jē na Polusi. Kooḡbōhō ki kafēe pu bi pee wo jaalaa yāa pu wo kooḡbōhō ki na na pye ki maravee.

Lee be na p'a ne co Zheruzalemu ni na le Oromε fanhafεε pu kenε ni. ¹⁸ Ba pee ya pa ne yege wε, na ganha na giin p'i ne yaha, bani pu ya kaa la shishiin ta ne na lemu l'a ne kagbuu xɔ wε. ¹⁹ Ga Yawutuu pu ya ta sɔɔ ne yaha wu na wε. A li fanha di bye ne na ne wu na keree ki le Oromε saannaa juɲɔfɔɔ Sezari kenε ni. Ga lee kɔri jε na kakuunɔ n'a giin di bye na shishiin pu na-ε dε! ²⁰ Lee wuu na n'a yi yiri, kɔnhɔ di na fiin jo yi mu, bani Izirayeli sheen bi Shɔvɔɔ wemu jaha wii ge, wee wuu na p'a shɔnhɔyɔ le ne na.» ²¹ A p'i Pɔli jɔ shɔ na: «Wεe ya ta semε wa shishiin ta na yiri Zhude fiige ki ni mu shizhaa na wε. Wεe ceboro wa be di sanha yiri wɔ, na ba joguumɔ jo mu shizhaa na wε. ²² Ga wεe funɲɔ ki wa wεe di logo mayε pyaa ki jɔ na wu ma fungɔngɔ cε. Bani wεe ya cε jo Kile koo lemu ni ma wa ge, sipyii ya yiri lee kaa na kabaya yi beeri na.» ²³ A pu ni Pɔli di caɲa ka tenε. Ba kee ya pa nɔ wε, a pu ni jεhemεε di ba Pɔli yiri. A Pɔli di jo ni pu ni Kile wo saanra ti keree na. Na ti jaha she pu na sheganjaa beeri na, kɔnhɔ p'i Yesu cε fiin jε na saha ni Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu ni, ni tudunmɔɔ pusamaa be wo Kitabuu pu jomɔ pu ni. A p'i diin pee jomɔ pu na, na lɔ jisɔɔgɔ ki na fo na she caɲa ki xɔ. ²⁴ Pɔli ya jomɔ pemu jo ge, a pee di pii funyɔ jεri. Ga p'i ya ta sɔɔ Pɔli jomɔ pu na wε. ²⁵ Pee sipyii pu ya ta be nigin na wε. Ga yani pu kari ge, a Pɔli di jomɔ pa jo pu mu sanha na: «Kile tudunmɔɔ Ezayi bi jomɔ pemu jo yee sefεlεε pu mu Kile wo Fεfεεε Munaa li baraga ni ge, pee ya pye can ye pyaa. ²⁶ W'a bi li she na Kile ya jo:

«She yi jo we shi we sipyii pu mu na:

Yee na ba niwegee shan, na yi logo,
ga y'i wa da yi jaha cε wε.

Yi na ba jɔi taan, na wii,
ga y'i wa da yaaga be jaha wε.

²⁷ Bani pii sipyii pii niwegee k'a waha.

P'a pu niwegee tɔ, na pu jɔi tɔ,
Pu funɲɔ ya pye p'i jaha pu jɔi ki ni wε,
p'i logo pu niwegee ki ni wε,
p'i yi jaha cε pu fungɔnyɔ yi na wε.

Lee funɲɔ ni pu da ba ne mu,
kɔnhɔ ne pu cuunɔ wε.» *

* 28:27 Ezayi 6:9-10

²⁸ A Pɔli di pu pye sanha: «Yi li cε na Kile wo juwuuro te ya tun shi wusama be mu wemu jε Yawutuu wε ge. Pee kunni na wu logo!» [²⁹ Tuun wemu ni Pɔli ya pee jomɔ pu jo ge, a Yawutuu pu nigariwuu, a nakaara nigbɔɔɔ di jε pu tε ni fo xuuni.] ³⁰ A Pɔli di yee shuun pye puga ka ni Oromε kulo li ni. Wu bi kee lɔ, na ki saraa. Sipyii piimu beeri pu bi se na fɔro wu na ge, w'a bi pee kemεε. ³¹ W'a bi Kile wo saanra ti Jozaama pu yεε li pyi, na sipyii pu kalaa, na Kafɔɔ Yesu kaa yu pu mu. W'a bi lee pyi fyaara baa. Wa shishiin be di ya ta wu jaha kɔn lee na wε.

Oromε Shεεn Tudunmᵌ Pᵌli ya sεmε wemu tun Oromε shεεn mu ge

Jᵌgᵌ wu jε Pᵌli wε?

Wεe ya dᵌoni cε Pᵌli keree ni, bani Luka ya fiin nijεhemε jo wu shizhaa na Kapyegee Kitabu wu ni. Yawutu wu bye wii wemu ya se Tarisi ni Silisi fiige ki ni ge (kee nijaa wogo ki jε Turuki wo fiige ki ni). Oromε shεn ja wu bye wii bε (Kapyegee 22:26-28). W'a bi kalaa fo xuuni Yawutuu pu wo koo li ni Zheruzalemu ni. Lowaa bye wu ni fo xuuni ba Yawutu jε wε, na n'a daa fεε pu kana fo xuuni. Ga, a Kafᵌᵌ Yesu di wu yiri na wu yaha Damasi koo na, kᵌnhᵌ wu shε Kile wo Jozaama pu jo shi wusama bε mu wemu jε Yawutuu wε. W'a egilizii nijεhemεε sin Oromε fiige ki kugbᵌhᵌᵌ nijεhεjεε ni, na sεmεε ka na tun egilizii nijεhemεε pii mu, na pii kan wu najiineε pii bε mu.

We sεmε we kakana jᵌnjᵌ

Pᵌli yε pyaa ya ta Oromε egilizi wu nᵌhᵌ tenjε wε, ga w'a we sεmε we ka, kᵌnhᵌ wu li shε Oromε shεεn na na wee w'a da mᵌ di shε pu yiri wε (Oromε Shεεn 15:23-24). Wu funjᵌᵌ ki bye: W'i wu wo Kile Jozaama pu wo pyegana li shε pu na; p'i Kile koo li tii cε; wu Kile wo tiime pu shε pu na, kᵌnhᵌ p'i li cε na sipya bεeri w'a yaa ni Kile wo jᵌwuuro ti ni. Pᵌli ya jo: «Jozaama pu jo jε nε mu shiige bada wε, bani Kile wo sefεεε ti jε tii, temu ya jᵌwuuro kaan n'a daa fεε pu bεeri mu ge.» Oromε Shεεn 1:16.

Sεmε wu kafila jᵌgbᵌyᵌ

Oromε Shεεn 1:1-15 Pᵌli fᵌ mujuu.

Oromε Shεεn 1:16, 17 Oromε shεεn sεmε wu kajᵌgbᵌhᵌᵌ.

Oromε Shεεn 1:18 —3:20 Sipyii bεeri mago wu jε jᵌwuuro ti na: Yawutuu fara shi wusama na.

Oromε Shεεn 3:21—5:21 Na dᵌ Yesu na lee gbᵌᵌrᵌ ni Kile ya sipya jateni sipyi-tiime, m'a jᵌwuuro bε ta.

Oromε Shεεn 6—8 Kile Munaa gbᵌᵌrᵌ ni sipya ya jᵌjaari tiime ni.

Oromε Shεεn 9—11 Karijεεge kemu ki jε Yawutuu ni n'a daa fεε pu tε ni ge.

Oromε Shεεn 12:1—15:13 N'a daa fᵌᵌ naarigana.

Oromε Shεεn 15:14—16:27 Pᵌli ya fiin jo wuyε shizhaa na, na Oromε shεεn shaari, na duba pye pu mu.

Pᵌli fᵌ mujuu

¹ Nε Pᵌli, Yesu Kirisa wo bulo we, nejε pyaa k'a we sεmε we ka. Kile ya nε yiri na pye wu tudunmᵌ, kᵌnhᵌ nε da Kile Jozaama pu yu sipyii pu mu.

² Kile bi Jozaama pu jᵌmεε lᵌ fo taatu-unnᵌ ni, na wu tudunmᵌᵌ pu yaha pa. A pee di pu ka Kile Kafila fεfεεε wo wu ni.

³ Pee Jozaama pe ya wu Ja Yesu Kirisa kaa yu, wee wemu wu jε saannaa Dawuda yasege sipyii kabaᵌa na ge. ⁴ Ga na saha ni Kile Munaa ni, ba w'a jε na foro xu ni wε, a lee di li shε na Kile Ja wu jε wii, na sefεεε wa wu mu. Wee Yesu Kirisa we, wᵌ Kafᵌᵌ we, ⁵ wee gbᵌᵌrᵌ ni Kile ya niime tirige nε na, na nε pye wu tudunmᵌ, kᵌnhᵌ shi wusama wo sipyii p'i dᵌ wu na, p'i wu jᵌmεε co. ⁶ Kile ya yee piimu yiri na pye Yesu Kirisa wuu ge, yee bε niᵌε ki wa pii sipyii pii ni.

⁷ Yee piimu bεeri pu wa Oromε kulo li ni ge, yee piimu ya taan Kile mu, a wu yee yiri na pye wu fεfεεε sipyii ge, yee mu nε we sεmε we tun. Na fᵌ wa yi mu: Wᵌ To Kile ni wᵌ Kafᵌᵌ Yesu Kirisa wu niime ni najiᵌε kan yi mu.*

Pᵌli funjᵌᵌ wa wu shε Oromε ni n'a daa fεε pu yiri

⁸ N'a da venhε baraga taha Kile na Yesu Kirisa gbᵌᵌrᵌ ni yee bεeri wuu na, bani yee wo n'a daa wu kaa ya yu koᵌᵌ ki kabaya yi bεeri na. ⁹ Jozaama pe pu wa Kile Ja wu kaa yu ge, nε kapyenjεε pyi Kile mu pee keree na ni na zᵌ wu bεeri ni. Kile wa li seeri na tuun bεeri ni nε jεrεge pyi ge, nε ma jεrεge pye yee bε mu. Nε da ga lee jᵌᵌ yaha wε.

¹⁰ Nε kunni wa na Kile jεeri jo li bi jε wu jidaaᵌ, wu koo kan na mu di shε foro yi na. ¹¹ Bani l'a taan nε ni gbangban na shε yee ja, kᵌnhᵌ di Kile Munaa li wo loolodaa la kan yi mu, kᵌnhᵌ y'i fanha ta. ¹² Lee wo

* 1:7 We duba we jε Kiricεen fᵌ kangana.

kāri wu wa nago w'à samōhōrō leni wūyē ni n'a daa wu shizhaa na, wee wemu na wū bēeri ya pinne ge. ¹³ Na cebooloo, nē funnō wa y'i li cē nago tēegēē niñehēñēē ni nē ma giin di shē yēe yīri, kōnhō di shē na labye wu kuduun ja yee bē niñē ni, ba nē wu kuduun wu ta shi wusama niñē ni tagana lemu na wē. Ga fo na pa gbara niñaa na nē sanha lee koro ta wē.

¹⁴ Bani sipyii pu bēeri wo Jozaama pu foo li jē nē na: kugbōhōō shēēn fara jà funnō shēēn na, kalaa fēē fara kalaa baa fēē na. ¹⁵ Lee wuu na nē jidaan kaa li jē na Kile Jozaama pu jo yee bē mu, yee piimu pu jē Oromē kulo li ni ge.

Kile Jozaama pu wo sefēere te

¹⁶ Jozaama pu jo jē nē mu shiige bada wē, bani Kile wo sefēere ti jē tii, temu ya juwuuro kaan n'a daa fēē pu bēeri mu ge. Yawutuu mu p'a fēnhē jo, na na nō shi wusama na. ¹⁷ Jozaama pu p'a li shēē na n'a daa yē nigin funnō ni Kile ya sipya jateni sipyitiimē. Cogo watii wa nige lee na bada wē, ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wē na:

«Sipya wemu w'a dà Kile na,
a Kile di wu jate sipyitiimē ge,
wee na ba jii sicuumō ta.»*

Konjō sipyii tiibaara

¹⁸ Kile ya wu loyire li shēē na yiri fugba we ni Kile jii fyaara baa sipyii ni sipyitiibaalaa na, pee piimu p'a pu katiibaagaa taga na can wu jaha kōon ge. ¹⁹ Lee loyire l'a zhēē pee na, bani lemu bēeri na já jē Kile keree ni ge, lee ya ta ḡmōhō pu na wē, Kile yē pyaa ya lee shē na fiinne pu na. ²⁰ Fo konjō ki yaaduun wu ni, Kile yē pyaa wa cogo wemu na ni wu tehēnē baa sefēere ti ni ge, wa shishiin da já wu ja wē. Ga w'a yanmuyō yemu yāa ge, lee bēeri ya jēni na fiinne yee yanmuyō yi keree na. Lee wuu na pu da ga ba kapii ta Kile jaha tāan wē, ²¹ bani p'a Kile cē. Ga, pu ya ta sōō na wu pēē na Kile wu jē wē. Pu ya baraga tēri bē wu na wu kapyegeē ki na wē. Pu fungōnyō ya jēri jūñō baa woyo. Lee wuu na nibiige ya jē pu fungōnyō baa zōlōō pu ni. ²² P'a puyē wii fungōnyō fēē, ga p'i jē nahanahanaa. ²³ Nōōrō fōō Kile wemu wu jē wu da ga

xhu bada-ε ge, yani p'a wee pēē ge, a p'i wee yaha wā. Sipya wu jē wee na da ba xhu ge, a p'i ganha na wee wo jaa yari, ni shazhēere, ni tōōyō shishēere yanmuyō, ni jīñē yakokaara na byi yapereē, na ganha na kee yapereē kii pēē.

²⁴ Lee wuu na Kile ya pu yaha puyē mu pu wo kanōhōyō yi ni, na saha ni pu jidaan keree ni. Lee funnō ni a p'i cemōhōrō keree taga puyē fanha. ²⁵ P'a she Kile wo can wu ni, na daha kafineyē na, na ganha na Kile wo yanmuyaaya yi pēē, na kapyēñēē pyi yee mu. Kile wemu wu jē yanmuyō yi bēeri yaavōō ge, na wee yaha wā, wee wemu w'a yaa ni masōñō ni gbee ge. Amiina.

²⁶ Lee na Kile ya pee yaha pu wo ceepuuro la keree ki keñē ni, kee jē cemōhōrō keree. Kile ya jo lemu ganha ba byi-i ge, lee li jē pu nibyii. A cēē p'i namaa pu yaha wā, na ganha na puyē sinneē. ²⁷ A namaa pu bē di bye mu ni puyē ni. A pu kaa di sii shō puyē ni fo na dorō. A pu bē di cēē pu yaha wā, na ganha na puyē sinneē. Mu bōōngō da ba pu ta na saha ni puyē pyaa piinne ki ni.

²⁸ Ba ma na jo pu ya ta sōō na Kile cē wē, lee wuu na Kile ya pu yaha puyē mu ni pu fungōnkuuyo yi ni, kōnhō p'i kapyēbaagaa pye. ²⁹ Pu zōlōō ya jii katiibaagaa tuuyo bēeri na: pu fungōnyō y'a kolo, pu yanmuyō la d'a pe, p'a kolo, pu d'a jii jēgbōō na, sipyigbuu di dan pu ni, ni yokōōnrō, ni nanmahara, zōguunō jē pu ni, ni yayiriye, ³⁰ ni sipyii mēkyēegere, Kile d'a pēn pu mu. Pu shiige keree ya jēhē wē, pu tabaara d'a pe, na jōsanga já, pu kakuunōō samōhōrō d'a pe, p'i ya pu sefēē jōmēhēē conī wē. ³¹ Fungōnyō baa fēē pu jē pii, pu jē jōmēhēē fēē bada wē, jubenē jē pu ni wē, jipaara baa fēē. ³² Ali na ta p'a li cē xō na Kile wo kiiri wu wa wā, na sipyaa sipya w'a we kashi we pyi ge, wee ya yaa ni xu ni. Lee bē na p'i kee pyi sanha. Na fara lee na, sipyii piimu p'a we kashi we pyi ge, pee p'a sōni.

2

Kile wo kiiri wu keree

¹ Ayiwa, mu wemu w'a pusamaa jaagi ge, m'a pye sipya tuugo bēeri, Kile wo kiiri wu da ga ba dorō ma jūñō ni wē. Ma ba

* 1:17 Habakuki 2:4

pusamaa jaagi maye pyaa m'a jaagi. Bani keree kiimu na mu wa sipyii pu jaagi ge, kee shi muye pyaa be wa byi. ² Na ta wee beeri d'a li ce na sipyii piimu p'a kee keree ki pyi ge, Kile ya kiiri kon pee na na be ni can ni. ³ Ayiwa, muye pyaa ba sipyii jaagi pu kapyegge na, na ta muye pyaa be di kee shi pyi, ta mu ya giin na mu na ba sho Kile wo kiiri wu na? ⁴ Kelee Kile wo saama nigbo pe, ni wu loxulo le, ni wu lotaan le, ta mu wa yee wii yaaga we? Ta mu ya li ce na w'a pee saama pe beeri taga na koo leni mu taan, konho m'a daburaje jo, m'a jurumu wu jo yaha we?

⁵ Ga mu niwii l'a waha, mu funno ne mu wu daburaje jo ma jurumu wu na we. Lee wuu na Kile wo loyire lisana mu ya denri na waa maye na na yeri wu loyire le ni wu kiiri wu cana ki naha na. Kee cana ke Kile da ba wu kiiri wu she, kiiri wemu w'a tii ge. ⁶ Wu na ba sipyii pu beeri nigin nigin kiiri kon na saha ni pu kapyegge ni. ⁷ Piimu beeri p'a la le na kasaanja pyi ge, na masono, ni peene, ni jii sicuumo nixhobaama shaa Kile mu ge, Kile na ba jii sicuumo kan pee mu pemu da xho we. ⁸ Ga piimu bu zhe Kile ni, na zhe can wu ni, na soo tiibaara na, Kile wo loyire nigbo le, ni wu jatanhaja ki na ba do pee juno ni. ⁹ Can de! Kanhama ni jakpaan w'a da ba do kakuubyii pu beeri nigin nigin juno ni. Yawutuu p'a da ba bye shenshiilee, lee kadugo na shi wusama di na taha wa. ¹⁰ Ga piimu beeri p'a kasaanja pyi ge, pee beeri nigin nigin na ba Kile masono, ni wu peene, ni wu japije ki ta. Yawutuu pu da ba fenhaye bye shenshiilee, l'a na no shi wusama na. ¹¹ Bani Kile ya sipya wa wo wa ni we.

¹² Sipyii piimu beeri p'a jurumu pye na ta pu ya Kile tudunmo Musa wo saliya wu ce-ε ge, pee beeri na ba gyeege na ta wee saliya we ni ne ne pee wo kiiri wu ni we. Ga piimu beeri p'a jurumu pye saliya wu nijexhogo na ge, wee saliya wu w'a da ba pee wo kiiri wu kon. ¹³ Bani piimu p'a saliya wu jomo pu nuri, na ta p'i ya pu koo jaari-i ge, Kile da ga ba wee wa shishiin wii sipyitiime we. Ga piimu p'a saliya wu koo li beeri jaari ge, pee Kile da ba wii sipyitiime. ¹⁴ (Ayiwa, shi

wusama ya Musa wo saliya wu ce we. Ga teegge kii ni, pu ma keree kii pyeganja tenje na saha ni saliya wu ni. Pu ba kee koo jaari ali na ta pu ya wee saliya we ce be we, lee ya li shee na p'a kasaanja ce xo, na ki pyi. ¹⁵ Lee ya li shee be na saliya w'a yemu jo ge, na yee ya ka pu zoloo pu na. Pu fungonyo y'a wu shee pu na be. Teegge kii ni pu zoloo ma pu jaagi; teegge kii ni p'a kanii kan puye mu.) ¹⁶ Ayiwa, kee keree kii beeri na ba foro kpeenge na cana ka, na saha ni ne wo Kile Jozaama pu yere li ni. Kile na ba kiiri kon sipyii pu wo kanmohono ki beeri na Yesu Kirisa kenje kurogo kee cana.

Kile ya Yawutuu pu jaagi

¹⁷ Ayiwa, yee piimu p'a yu na Yawutuu yee ne ge, yee ya yi tadanja pye Kile tudunmo Musa wo saliya we, na yiyε pele na yee pu ne Kile wo sipyii pee. ¹⁸ Go yee p'a Kile jidaan ce, na kasaanja be ce shoonri kiyε ni, bani yee ya kalaa Musa wo saliya wu ni. ¹⁹ Li wa yee funyo ni na fyenmee pu ne sipyii pusamaa, na yee p'a koo shee pee na; na piige ni pusamaa ne, na yee p'a kpeenge shee pu na. ²⁰ Yee wa yu na pusamaa pu ne kacabaalaa ni kalaabaa fee, na yee pu ne pu wo kalaatii, bani yee ya giin na Musa wo saliya wu ni yee ya can koo li cemε pu beeri ce. ²¹ Ayiwa ne jo, yee piimu p'a pusamaa kalaa ge, naha na yee di ya yiyε kalaa-i we? Yee piimu p'a Kile Kafila wu yere pyi na wa ganha ba nagaara pyi-i ge, yeeye pyaa ki do, ta yee ya nagaara pyi we? ²² Yee piimu p'a yu na wa ganha ba dodooro pyi-i ge, ta yee ya ti pyi we? Yee piimu p'a yu na yapeere ya no-ε ge, ta yee ya yanmuyo yuli yapeeregbaya yi ni we? ²³ Yee ya yiyε pele na yee ya Musa wo saliya wu ce. Ga yee ya wu koo jaari we. Ta Kile be yee ya fanri me we? ²⁴ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Yee Yawutuu pu wuu na shi wusama ya Kile mege kyeege.»*

Cekoonro ya sipya shuu we

²⁵ Can na kuduun wa cekoonro ni na saha ni Kile tudunmo Musa wo saliya wu ni, ma bu da ma na saliya wu koo jaari

* **2:24** Ezayi 52:5; Ezekiyeli 36:22 * **2:25** **Cekoonro** bye karijneege jomeε wo fe Yawutuu pu mu pemu ya li shee na Kile wuu pu ne pii ge. Lee kalε le tayerege k'a bi pele pu mu fo xuuni. Zhenzi 17:9-14.

kunni. Ga mu bu bye mu ya saliya wu koo jaari we, ma cekoonro* t'a pye juno baa wuuro. ²⁶ Sipyaa wemu ya cekoonro pye we, na saliya wu koo jaari kuuni ge, ta Kile da ba weefoo wii kanna cekoonro w'a pye we? ²⁷ Yee Yawutuu, yee ya Musa wo saliya wu ce, lee kadugo na na cekoonro be pyi, ga yee ya wu koo jaari we. Shi wemu ne Yawutuu we, wee shi wu ya ta cekoonro pye we. Ga piimu p'a saliya wu koo jaari pee ni ge, ta pee da ba jaagi shan yee na kiiri wu cana we?

²⁸ Ayiwa, na pye Yawutu newiine ni, lee wa nago Yawutu ye pyaa pyaa ma ne we. Kelee cekoonro fe na ne ma ceesege ki na, lee wa li shee nago tee ti wa cekoonro see see wuuro ti we. ²⁹ Ga, Kile ya sipyaa wemu wo zo jeri ge, wee wu ne Yawutu wuye pyaa pyaa. Yemu y'a ka saliya wu ni ge, li wa nago kanna m'a yee wo koo jaari ye we, ga Kile Munaa ya labye wemu pyi sipyaa zo na ge, wee labye we wu ne cekoonro see wuuro te. Pee Yawutuu pii ya masono taa sipyii mu we, ga Kile mu pee ya masono taa.

3

Kile ne nomee foo

¹ Ayiwa ni li wa mu, ma na ne Yawutu lee kuduun wa leke we? Kelee kuduun weke wu ne cekoonro ni we? ² Ayiwa, li kuduun w'a pele kabaya yi beeri na. Li nizhiine Yawutuu mu Kile ya fenne wu jom pu kan.

³ Ali pii nehe da pu ni, pu ne nomehee fee Kile mu we, ta lee na ja Kile wo nomee fere ti kyeege? ⁴ Lee da ja bye bada we! Ali sipyii pu beeri nehe bye kafinejuu, Kile kunni ne can foo ma na jo ba l'a ka kagana lemu na Kile Kafila wu ni we na:

«Mu Kile ba yu,
 pu beeri na li ce na mu ya tii.
 Pu da ga ja jaagi
 wa shishiin ta ma na we.»*

⁵ Ayiwa, pii na jo na: «Wèe wo tiibaara ti ne kakuuno we, bani tee ni Kile wo tiime p'a zhee na finne.» Wèe di da ba yeke jo yee ni we? Kile bu wu loyire li shan wèe wa juno ni, ta wèe da jo na w'a nahana? (Sipyii

pii wo fungongo jom ne yu me.) ⁶ Kile wu she nahana? Bada! Can ne yee ni we. Kile da bye wu ya tii we, dii wu bi da ja kiiri kon kon sipyii na we? ⁷ Pii be na ba jo sanha na: «Wèe wo kafinejuu bu da lee na Kile wo can wu shee, fo na nooro be teri Kile mege na, naha di da ba kiiri pye wu kon wèe na p'i wèe jaagi, na jurumupyii wèe ne we?» ⁸ Ayiwa li bi ne mu, ta wèe ya yaa na kakuuno pyi, konho kasaana di da foro ki ni we? Bada! Pii wa wèe mege kyeege na xo, na wee kalaa we wèe ya gaan sipyii pu mu. Pee sipyii pii kunni ya sii yaa ni gyeege ni.

Sipyaa wa shishiin ya tii we

⁹ Ayiwa, yi naha di wa dii nime we? Ta wèe Yawutuu p'a ye sipyii pusamaa na? Bada! Ne li she xo jo Yawutuu yoo, shi wusama yoo, pee beeri ya jaari jurumu wu wo fanha ki noho ni. ¹⁰ Ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni kagana lemu na we na:

- «Sipyaa wa wemu w'a tii we,
 ali shen nigin be we.
- ¹¹ Wa shishiin ne fungongo foo we;
 wa shishiin ya Kile shaa we.
- ¹² Pu beeri p'a kadugo le Kile ni;
 pu beeri p'a pinne pye kano baa.
 Kasaana pyevoo wa shishiin ne pu ni we,
 ali shen nigin be we.»*
- ¹³ «Mujuu le l'a foro pu genmaya ni ge,
 lee ne ba fana nomugi-yahana ne we.
 P'a pu nilee taga na sipyii piinne.
 Pu no jom di ne ba maton sooro ne
 we.»*
- ¹⁴ «Lanji ni kayekyeegeye
 y'a foro pu no ni.»*
- ¹⁵ «Pu tooyo d'a weri sipyigbuu na.
- ¹⁶ Xuu beeri ni p'a toro ge,
 gyeege ni boongo na daha pu feni.
- ¹⁷ Lemu li ne nanine koo li ge,
 pu ya lee ce we.»*
- ¹⁸ «Kile ni fyaara ne
 pu zolo ni bada we.»*

¹⁹ Ayiwa, wèe ya li ce jo yemu beeri Kile tudunmoo Musa wo saliya w'a yu ge, saliya w'a kan piimu mu ge, pee mu w'a yi yu. Ga, pee di ya ta ja wu koo jaari we. Lee wuu

* **3:4** Zaburuu 51:6 * **3:12** Zaburuu 14:1-3 * **3:13** Zaburuu 5:10; Zaburuu 140:4 * **3:14** Zaburuu 10:7
 * **3:17** Ezayi 59:7-8 * **3:18** Zaburuu 36:2

na jomɔ da ba da sipya wa shishiin mu wε, lee na konɔ sipyii pu bεeri na ba jaagi ta Kile mu. ²⁰ Yi li cε na saliya wu bεeri koo jaari, lee da ga já Kile pye wu sipya jate sipyitiime wε. Lee funɔɔ ni saliya w'a li shεε yε wèe na na jurumupyii wèe jε.

N'a daa gbɔɔrɔ ni Kile ya sipya shuu

²¹ Ayiwa nime, cogo wemu na Kile ya wèe wii sipyitiimeε ge, wuyε pyaa ya wee cogo we shε wèe na. Pee tiime pe ya daa saliya wu koo jaari funɔɔ ni wε. Ga, tagana lekε na pee ya daa ge, Kile tudunmɔɔ Musa wo Kitabu pe ni Kile tudunmɔɔ pusamaa wuu p'a yee naha jo na finɔɔ. ²² Wa bεeri w'a dà Yesu Kirisa na ge, Kile kunni na weefɔɔ jate sipyitiime. Zhɔnrɔɔ wa lee ni wε. ²³ Bani sipyii pu bεeri p'a jurumu pye. Lee l'a li pye wa shishiin da ga Kile wo nɔɔrɔ wu ja wε. ²⁴ Wu wo niime wu gbɔɔrɔ ni Kile ya pu wii sipyitiimeε mafuu, bani Yesu Kirisa ya pu juɔɔ wolo pu jurumu wu ni. ²⁵ Kile ya wu pye saraga, kɔnhɔ wu bye wèe jurumu wu footɔnɔ. Piimu p'a dà Yesu na ge, Kile ya wu koo li jɔ mugi pee sipyii pu mu Yesu wo shishan pu gbɔɔrɔ ni. Lee ya Kile wo tiime pu shεε, bani taashiine li ni sipyii bi jurumu wemu pyi ge, w'a luu gbo pu tàan, wu ya ta wee wo footɔnɔ kan pu mu wee tuun wu ni wε. ²⁶ Ga nime, lemu funɔɔ ni w'a sipya wii sipyitiimeε ge, w'a lee shε: Piimu p'a dà Yesu na ge, Kile ya tiin wu tiime pu ni, na pee jate sipyitiimeε.

²⁷ Ayiwa, na mayε durogo, lee kapuɔɔ di jε mii wε? Lee kapuɔɔ jε wε! Naha na wε? Ta kapyegeε nizaanɔa k'a lee pye? Bada! Ga, n'a daa w'a lee pye. ²⁸ Lee na wèe na já jo n'a daa yε nigin gbɔɔrɔ ni Kile ya sipya wii sipyitiime, Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu koo li wo jaari bε wε. ²⁹ Dii wε? Ta Yawutuu yε wo wu jε Kile? Ta shi wusama bε wo Kile bε wu jε wii wε? Nakaara baa shi wusama bε wo Kile wu jε wii! ³⁰ Bani Kile nigin pe yε wu jε. Wee w'a Yawutuu pu wii sipyitiimeε n'a daa gbɔɔrɔ ni, na shi wusama bε wii sipyitiimeε n'a daa gbɔɔrɔ ni. ³¹ Ayiwa, ta lee w'a li shεε na wèe ya Musa wo saliya wu jeri juɔɔ baa saliya n'a

daa wu gbɔɔrɔ ni ya? Ahayi dε! Wèe yεε ya baraga tɛri wu na xuuni.

4

Ibirayima wo n'a daa gbɔɔrɔ ni Kile ya wu jate sipyitiime

¹ Ayiwa, Ibirayima wemu wu jε wèe sefεle wèe shi wu wo kabaɔa na ge, yekε wèe di da jo wee shizhaa na wε? Dii Kile d'a wu wii sipyitiimeε wε? ² Ibirayima wo kapyegeε nizaanɔa da bi Kile pye w'a wu jate sipyitiime, wu bi da já wuyε pεle. Ga kapuɔɔ jε wu mu w'a wuyε pεle Kile naha tàan wε. ³ Yekε Kile Kafila wu d'a jo wε? W'a jo na:

«Ibirayima ya dà Kile na,
a Kile di wu jate sipyitiime
wu n'a daa wu wuu na.»*

⁴ Yee ya li cε na kapyebye ya yaa ni wu saraa ni. Saraa we w'a daa ge, wee jε ma wo wε, wu labye wu wo saraa wu jε were.

⁵ Ga, sipya wemu ya wu kapyegeε nizaanɔa pye wu tadanɔa wε, Kile we w'a jurumupyii wii sipyitiimeε ge, wu bu dà yε wee na, Kile na wu jate sipyitiimeε wu n'a daa wu wuu na. ⁶ Kile w'a sipya jatani sipyitiime, lee ya byi weefɔɔ yε pyaa wo kapyegeε nizaanɔa wuu na-ε dε! Kile wo saama pemu weefɔɔ ma da ge, saannaa Dawuda ya jo pee shizhaa na na:

⁷ «Kile ya piimu wo saliya kyεεgεε yafa pu mu,
na pu wo jurumu wu jɔɔɔ laha wà ge,
pee jε duba nagoo.

⁸ Kafɔɔ ya sipya
wemu wo jurumu tɔrɔ wu feni-i ge,
weefɔɔ jε duba pya.»*

Cekɔnrɔ ya sipya shuu wε

⁹ Ayiwa, piimu p'a cekɔnrɔ pye ge, pee yε p'a yaa ni Kile wo saama pu ni laa, kelee ta cekɔnbaalaa pu bε p'a yaa ni pu ni? Wèe ya yi jo nime na: «Ibirayima ya dà Kile na, a Kile di wu jate sipyitiimeε wu n'a daa wu wuu na.» ¹⁰ Tuun wekε ni lee d'a pye wε? Wu nigɔnxhɔɔ na laa, wu nigɔnbaa wo? Nakaara baa wu nigɔnbaa wo Kile ya jate sipyitiime. ¹¹ Lee kadugo na a tee cekɔnrɔ t'i jeri fε Ibirayima mu, fε pemu ya li shεε

* 4:3 Zhenzi 15:6; Yakuba 2:23; Galasi Sheen 3:6

* 4:8 Zaburuu 32:1-2

na Kile ya wu jate sipyitiime wu n'a daa wu wuu na, na ta wu sanha cekoonro pye-ge. Lee funjo ni Ibirayima ya pye n'a daa fee nigonbaalaa beeri wo sefoo, konho pee be di jate sipyitiimee. ¹² Piimu p'a cekoonro pye ge, pee beeri be wo sefoo wu je wii n'a daa kabaŋa na. Lee kori je piimu ya ta li da cekoonro ti ye na-ε ge, ga fo piimu p'a Kile koo li co n'a daa funjo ni, ba wu sefele Ibirayima ya li co cogana lemu na, na wu yaha konbaa we ge.

N'a daa gbōōrō ni Kile wo kariŋeεge jōmεε l'a ta

¹³ Kile ya kariŋeεge jōmεε lo Ibirayima ni wu yaseye mu na konjo na ba bye pu wogo. Lee jōmεε le ya ta lo saliya wu koo li jaari wu wuu na-ε de. Ga wu n'a daa wu wuu na Kile ya wu jate sipyitiime. Lee wuu na lee jōmεε l'a lo wu mu. ¹⁴ Li da bi yaha nago fo ma na ma saliya wu koo jaari, m'a na taa ta lee jōmεε le ni, wee tuun wu ni n'a daa wu bi da bye kaŋuŋo baa. Jōmεε li be na bye tawaga wuu. ¹⁵ Bani Kile wo loyire le Musa wo saliya w'a zhaan ye wee juŋo ni, bani sipyii beeri p'a wee saliya we kyεεgi. Ga saliya bu bye wu je xuu wemu ni we, wa ya wu gyεεgi kaa yu wà we.

¹⁶ Lee wuu na Kile ya le jōmεε le lo wee mu n'a daa wu gbōōrō ni. Wu wo niime wu gbōōrō ni w'a lee loolodaa le kan wee mu ma ni, konho l'i bye Ibirayima wo kadugo ki beeri wuu. Lee na piimu p'a saliya wu koo jaari ge, le loolodaa le ya ta kan pee ye mu we. Ga sipya beeri w'a dà Kile na ba Ibirayima je-ε ge, pee beeri be mu le loolodaa le ya kan. Wee beeri wo sefele wu je Ibirayima. ¹⁷ Ba l'a ka Kile Kafila wu ni we, na Kile ya jo: «N'a ma pye shi niŋeheme sefoo.»* Ayiwa, wu sefele wu je wii Kile naha taan, bani w'a dà Kile na, wee wemu w'a xuu pu jeni ge. Yanmuyō yemu je konjo na we, wu ma jo ye yee be yi pye, y'a bye.

¹⁸ Ayiwa, na li ta tadanja bye be nige Ibirayima na wu pya ta we, Kile ya yemu jo wu mu ge, a wu dà yi na, na yee pye wu tadanja. Lee na w'a pye «shi niŋeheme sefoo» ba Kile ya yi jo we na: «Ma yaseye na ba jehe.»* ¹⁹ Ayiwa, Kile ya ye jo tuun

wemu ni ge, lee bi Ibirayima ta w'a le xo, bani w'a bi yee xhuu nigin (100) shishiin ta pya baa. Wu sho Sara be bi wu pya ze juŋo ye xo. Ga lee la ya yafin be wolo wu n'a daa wu ni we. ²⁰ Wu ya ta wuyε kaala Kile wo jōmεε li na we. Ga, a la yeε di ganha na faraa wu n'a daa wu na, fo wu na Kile soni. ²¹ Ibirayima bi li ce nakaara baa, na Kile ya jōmεε lemu lo wee mu ge, na se wa wu ni na li jo fa. ²² Wee n'a daa wu wuu na «Kile ya wu jate sipyitiime.»* ²³ Ga pee jomō pe p'a ka na: «Kile ya wu jate sipyitiime» ge, pee ya ta ka Ibirayima ye nigin wuu na-ε de! ²⁴ Wee be wuu na p'a ka. Kile wemu w'a wu Kafōo Yesu je na yeege xu ni ge, wee piimu p'a dà lee na ge, wee ya yaa na pa jate sipyitiimeε Kile naha taan. ²⁵ Kile ya wu pye saraga, w'a xu wee wo jurumu wu wuu na, na je na foro xu ni, konho wee di da jateni sipyitiimeε Kile naha taan.

5

Kile ya ŋaŋiŋe le wee ni wu te ni

¹ Mu Kile ya wee jateni sipyitiimeε n'a daa gbōōrō ni. W'a ŋaŋiŋe le nime wee ni wuyε pyaa te ni wu Kafōo Yesu Kirisa baraga ni. ² Wee Yesu Kirisa w'a koo li mugi, konho Kile di wee niime wu kan wee mu. Wee ya dà wu na. Wee ya wu pye wu tadanja, na fundanga ta, bani tadanja wa wee mu na jo wee na ba Kile wo nōōrō wu ta caŋa ka. ³ Lee ye be we, kanhama be jehe ba nōni wee na wee na fundanga ta, bani kanhama pu ma wee pye wee ya la le na loxulo ta n'a daa wu ni. ⁴ Wee bu loxulo ta nōwuuro ti ni, lee ma wee pye se tavεε, wee bu se ta n'a daa ni, lee ma tadanja yaha wee na. ⁵ Ayiwa, kee tadanja ki ya sipya nōho ye ri we, bani jigana lemu na Kile ya wee zolōo pu ni taanna ni wu taanŋeεge ki ni ge, w'a lee she wee na wu Fεfεεε Munaa li gbōōrō ni, lee lemu w'a kan wu mu ge.

⁶ Can na wee jurumu w'a bi wee pye baraga baa sipyii n'a daa kabaŋa na. Ayiwa, Kile ya tuun wemu teŋe ge, wee tuun we ni Kirisa ya xu wee Kile jii fyaara baa sipyii wuu na. ⁷ Sipya na she wuyε kan pu gbo wu sipyii tege, lee pyeme ya taan

* 4:17 Zhenzi 17:5 * 4:18 Zhenzi 15:5 * 4:22 Zhenzi 15:6

wε dε, ali wu jεhε bye sipyitiimε bε. Sipya wemu w'a kasaanaa pyi ge, la wa la ni wa na jα wuyε kan pu gbo wee tεgε. ⁸ Ga na wεe yaha wu jurumu wu ni, wεe tεgε Kirisa ya xu. Ta lee ya li shεε na wεe kaa ya dan Kile ni fo xuuni wε?

⁹ Kirisa na xu, a wu shishan p'i wo, pee gbɔɔɔ ni Kile ya wεe wii na wεe ya tii. Lee na wεe ya li cε na fiinjε na Kirisa ya pa wεe shɔ Kile wo loyire li na. ¹⁰ Wεe bi bye Kile wo pεen, ga Kile ya bε lejε wεe ni wuyε pyaa tε ni wu Ja wu wo xu wu gbɔɔɔ ni. Na fara lee na, wεe ya cε jo wεe na ba shɔ, bani wu Ja wu wa jii na. ¹¹ Na fara lee na wεe ya fundanga taa gbangban Kile wo karijεεge ki ni wu Kafɔɔ Yesu Kirisa gbɔɔɔ ni. Wee w'a bε le wεe ni Kile tε ni.

Jɔgɔ wu jε Adama wε? Jɔgɔ wu jε Yesu Kirisa wε?

¹² Shen nigin yε kenjε kurogo jurumu y'a jε konɔ puga ni, wee jε Adama. A jurumu bε di xu lejε konɔ puga ni. Lee l'a li pye sipya wa shishiin da ga xu li wε, bani pu bεeri ya jurumu pye. ¹³ Bani yani Kile wu saliya wu kan Kile tudunmɔɔ Musa mu ge, jurumu bye na xɔ konɔ puga ni. Ga ma na jo saliya wu bi sanha gan wε, Kile bi wee saliya we wo jaagi wu tuugo shaan jurumupye na wε. ¹⁴ Ga lee bε na sipyii bεeri p'a pye xu wo fanha ki nɔhɔ ni, na co Adama wo tuun wu na, fo na pa nɔ Kile tudunmɔɔ Musa wo tuun wu na. Ali piimu bε pu jε pu ya ta saliya wu kyεεgi ba Adama jε-ε ge, pee bε bi xhuli. Wemu w'a bi yaa na pa ge, wee jε Yesu Kirisa. Adama ya pye ba wee wo jaa* jε wε.

¹⁵ Ga Kile ya loolodaa lemu kaan mama ni ge, lee ni Adama wo jurumu wu jε nigin wε. Can wu jε wii, sipyjnehεmεε ya xhuli wee yε nigin wo jurumu wu wuu na. Ga Kile wo mamama loolodaa lemu l'a pa Kile wo niimε wu baraga ni ge, lee ya gaan sipyjnehεmεε mu shen nigin gbɔɔɔ ni, wee jε Yesu Kirisa. Lee loolodaa le wo kuduun w'a pεε fo xuuni. ¹⁶ Kile ya loolodaa lemu kaan ma ni ge, laraga ki wa lee loolodaa le wo keree ni shen nigin wo jurumu wu

keree tε ni. Shen nigin, w'a pa ni jaagi ni, na li ta Kile ya loolodaa lemu kaan ma ni, jurumu nijnehεmε nibyexhɔgɔ na ge, lee loolodaa le ya wεe jɔnɔ wolo, na wεe pye sipyitiimεε. ¹⁷ Can wu jε wii, shen nigin wo jurumu w'a sipyii pu bεeri le xu wo fanha ki nɔhɔ ni. Ga piimu bεeri p'a da ba Kile wo niimε nigbɔ we ta, na Kile wo loolodaa li bε ta, lee lemu li jε na pu jate na p'a tii ge, pee na ba se ta jurumu wu na pu wo jiiifεεε ti ni shen nigin yε gbɔɔɔ ni; wee jε Yesu Kirisa. Lee wo kuduun w'a pεε.

¹⁸ Ayiwa, ba sipyii pu bεeri ya jaagi ta Adama yε nigin wo jurumu wu wuu na-ε dε, mu Yesu Kirisa yε nigin bε wo kasaan nigin ya sipyii pu bεeri juyɔ wo kiiri wu nɔhɔ ni, na jii sicuumɔ kaan pu mu. ¹⁹ Shen nigin wo jomεεyahana l'a sipyjnehεmεε pye jurumupyii pyegana lemu na ge. Mu shen nigin pe bε wo Kile jomεεcoro ya Kile pye wu na shenjnehεmεε wii sipyii piimu p'a tii ge.

²⁰ Kile ya saliya wu kan Kile tudunmɔɔ Musa mu, kɔnhɔ wu li shε wεe na na wεe jurumu w'a jεhε. Ga jurumu wu jεhε jεhε jεhεgana bεeri na, Kile wo niimε we, wee ya jεhε wu na na kanha. ²¹ Taashiinε li ni jurumu wu wo fanha ki nɔhɔ ni wεe di bye, lee l'a xu pye wu ya sipya wa shishiin yeri wε. Ga niimε wu wo fanha ki nɔhɔ ni wεe jε nime, lee l'a li pye Kile ya wεe wii sipyii piimu p'a tii ge. Lee na Kile da ba jii sicuumɔ nixhɔbaama kan wεe mu wu Kafɔɔ Yesu Kirisa gbɔɔɔ ni.

6

N'a daa fεε ya jurumu yaha na bye ni Kirisa ni

¹ Ayiwa, yeke wεe di da jo wε? Ayiwa, ta lee w'a li shεε na wεe pu kori yaha jurumu ni, kɔnhɔ Kile wo niimε wu da belegi?

² Bada, lee ya yaa na pye wε! Wεe piimu jε ba xuu jε wε jurumu shizhaa na ge, wεe ma bye dii na gori yaha jurumu na na byi sanha wε? ³ Wεe piimu bεeri p'a batize na bye ni Yesu Kirisa ni karijεεge ni ge, ta yee funyɔ y'a to li na na wεe na batize, na lee jε kanna shiizhan wεe ya pinne xu ni Yesu

* **5:14 Adama** ya pye konɔ shenshiimε wemu wo tuugo sipyii pu jε jurumu ni xu wo fanha ki nɔhɔ ni ge. **Yesu Kirisa** ya pye konɔ shenshiimε wemu ya jurumu pye jα wε, wu wo tuugo sipyii pu bε di jε Kile wo niimε wu nɔhɔ ni ge.

ni wε? ⁴ Ba wèe ya batize wε, a l'i bye kanna wèe ya pinne xu ni wu ni shiizhan, na binne le be ni wu ni. Kanhò wù be di jñi sicuumò nivomò ta, ba To Kile ya Kirisa jε na yeege xu ni, ni wu sefεεε nòrò wuuro ti ni wε.

⁵ Can na, wu xu wu bi pye kanna wèe ya pinne xu ni wu ni, nakaara baa wèe na ba binne jε ni wu ni wu wo karijεεge ki funjò ni, ba wuyε pyaa k'a jε jεgana lemu na wε.

⁶ Wù li ce fiinne na jo yahagaguunò lemu na wèe bye ge, lee be ya pye kanna lee ya pinne kori ni Yesu ni korikoritige ki na, na xhu. Kanhò lee jurumu yahagana li fanha k'i xhò. Lee funjò ni wèe di ba shò jurumu wu wo bulooro ti na be. ⁷ Bani wemu bu xhu, wee jε nige jurumu wu wo fanha ki nòhò ni wε.

⁸ Ayiwa, ba ma na jo wèe ya pye kanna shiizhan wèe ya xu ni Kirisa ni wε, wèe ya dà li na jo wèe na ba bye jñifεεε na ni wu ni. ⁹ Wèe ya ce na jo Kirisa ya jε na foro xu ni, wu wa da xhuu nige wε, xu be di wa da já yaaga pye wu na wε. ¹⁰ W'a xu tòjñi nigin pe, na jurumu wu wo fanha ki kyεegi. Jñifεεε temu ni wu wa nime ge, Kile mu wu wa tee ni. ¹¹ Mu yee be ya yaa na yiyε jateni kanna yee ya xu, na foro jurumu wu wo fanha ki nòhò ni. Yi li ce nime na Kile mu yee wa jñifεεε ni Yesu Kirisa wo karijεεge ki ni.

¹² Wee tuun wu ni yi ceepuuro te ti da ba xhu ge, yi ganha bu da tee yaha nige jurumu mu t'i bye jurumu wo bulo wε. Yi ganha bu sò y'a ceepuuro wo lakuujò ki jòmehεε conì wε. ¹³ Yi ganha bu da yi ceepuuro ti kabaña ka shishiin yaha jurumu ni nige, yi da katiibaagaa pyi ni ki ni wε. Ga yi yi ceepuuro ti kabaya yi beeri kan Kile mu kanna sipyii piimu p'a jε na foro xu ni, na bye sipyifomò ge. Yi yi ceepuuro ti kabaya yi beeri kan Kile mu, kanhò yi da keree pyi ni yi ni, kiimu k'a tii ge. ¹⁴ Yee da ba bye nige jurumu wo buloo wε, bani yee ya jaari nige Kile tudunmò Musa wo saliya wu fanha ki nòhò ni wε, ga Kile wo niime wu nòhò ni yee ya jaari.

Kile wo buloo pu jε n'a daa fεε pee

¹⁵ Ayiwa, ba ma na jo wèe wa nige saliya wu wo fanha ki nòhò ni wε, fo Kile wo niime wu ge, ta lee ya li sheε na wèe na já da

jurumu pyi wù jidaan pyegana na? Bada! Yee ya jo wε. ¹⁶ Yee bu yiyε kan wemu mu, na guu weefò mu ba buloo jε wε, na wu jòmεε conì, wemu wo jòmεε yee ya joni ge, ta yee ya li ce na weefò wo buloo yee jε wε? Tee bulooro te bu da yee na tee pyi jurumu mu, xu wu jε tee wo taxògò. Tee bulooro ti shiin bu da yee na ti pyi Kile mu, tee wo taxògò jε tiime Kile jaha tàan. ¹⁷ Ga wù Kile shaari! Bani yee piimu p'a bye jurumu wu wo bulooro ti ni fo taashiine ni ge, yee ya kalaa can wemu ni ge, yee ya sò wee na yi zòlò pu beeri na. ¹⁸ Nime, yee ya foro jurumu wu wo bulooro ti ni, na bye Kile wo buloo, na jaari tiime ni. ¹⁹ Ne pe jomò pe yu na saha ni sipyii cogo ni yi wo fanhabaara ti wuu na. Yee ya fenhe yi ceepuuro ti yatenyε yi yaha nòhòmò, ni kuumò keree bulooro ni yahagaguunò lemu kaa na ge de, nime yi yi ceepuuro ti yatenyε yi yaha mu lee yahagana li na bulooro ni Kile mu, y'i bye jñifεεε na, tiime ni fεfεεε ni.

²⁰ Tuun wemu ni yee bye jurumu wu wo bulooro ti ni ge, Kile wo tiime koo li jaari wu fanha bye yee na wε. ²¹ Ga, kuduun weke yee d'a ta kee kapyege ki ni wε? Kee keree kii yere ya jeri na shiige waa yee na nime, bani xu wu jε kee keree ki beeri taxògò. ²² Ga yee ya foro nime jurumu wu wo bulooro ti ni, na bye Kile wo buloo. Kuduun wemu yee ya daa lee ni ge, wee wu jε me fεfεεε, tee wo taxògò di jε jñi sicuumò nixhòbaama. ²³ aBani xu wu jε jurumu wu wo footò, ga loolodaa lemu Kile ya gaan ma ni ge, lee jε jñi sicuumò nixhòbaama wù Kafò Yesu Kirisa wo karijεεge ki funjò ni.

7

N'a daa fεε jε saliya wu wo fanha ki nòhò ni wε

¹ Ayiwa na cebooloo, ta yee ya li ce na wu jñifεεε te ye ni sipya jε saliya wu wo fanha ki nòhò ni wε? Yee ya yaa na lee ce, bani yee piimu ni ne yu me ge, yee ya saliya wu ce xò. ² Li jε ba gbaga shò jε wε, wemu furu ya pò ge. Na saha ni saliya wu ni, wu poo wu ya ga xhu wε, wu da já gbaga katii je wε. Ga wu poo wu ga xhu, w'a jeri pye wuyε wo, wee saliya we fanha jε nige wu na wε. ³ Ayiwa, wu bu she gbaga je ná watii mu,

na ta wu poo wu sanha xhu wε, dɔdɔɔɔ w'a pye. Ga wu poo wu bu xhu, saliya wu fanha jε nige wu na lee shizhaa na wε. Wu bu gbaga je ná watii mu, tee jε dɔdɔɔɔ wε.

⁴ Ayiwa na cebooloo, mu li wa yee be shizhaa na. Kirisa na xu, yee ya pye kanna yee be p'a xu saliya wu jaari wu shizhaa na. Lee funɔɔ ni, yee ya pye nime Yesu Kirisa wuu, Kile ya wemu jε na yeege xu ni ge, kɔnhɔ yi da kasaanɔa pyi Kile mu.

⁵ Can na wèe bi jaari na sahanjɔ ni wùye pyaa jidaan ni tuun wemu ni ge, saliya w'a bi keree kii shεε wèe na na kee ya jɔ wε. Ga lee be na wèe di kee shaa na byi. Kee lakuuɔɔ ki bye wèe funyɔɔ ni, na wèe yeri kapyebaagaa na, kee di wèe leni xu ni.

⁶ Nime, wèe ya saliya wu jaari wu jɔ yaha, bani wemu wo fanha nɔhɔ ni wèe di bye ge, wèe ya pye kanna wèe ya xu na foro wee wo fanha ki nɔhɔ ni. Lee na, wèe na já kapyenεε pye Kile mu pyegafonɔ na Kile Munaa gbɔɔɔ ni. Kolεε lemu wo keree k'a ka saliya wu ni ge, wèe ya kee pyi na saha ni lee ni nige wε.

Jurumu saliya w'a zhεε

⁷ Ayiwa, ta lee wa li shεε na Musa wo saliya wu w'a sipyii pu pye pu na jurumu pyi? Bada! Ga saliya wu w'a ne pye ne na jurumu ce. Na jii yeege wa yaaga feni, ne bi da ga lee ce jurumu wε, ka jε saliya wu ya li shε na: «Ma jii ganha bu da voro wa yaaga feni wε.»

⁸ Lee funɔɔ ni jurumu w'a kajuɔɔ ta, na lakuuɔɔ tuugo beeri lenε ne zɔ wu ni saliya wu gbɔɔɔ ni. Saliya wu kaa be wε, wèe bi sanha wù jurumu ce wε. ⁹ Fo tuun wemu ni ne bye ne sanha saliya wu ce-ε ge, ne bye jii na naye jaha taan. Ga ba ne pa saliya wu ce wε, a jurumu bye la di jé ne ni.

¹⁰ Ga, a ne bye kanna ne xu. Kile ya saliya wemu kan, kɔnhɔ wù jii sicuumɔ see wo ta ge, wee ya xu nɔ ne na. ¹¹ Bani jurumu w'a kajuɔɔ ta, na ne faanna, na xu be nɔ ne na wee saliya we gbɔɔɔ ni. ¹² Ayiwa, saliya wu jε fεfεε; Kile ya jɔmehεε kiimu jo ge, kee beeri ki jε fεfεε, na dii, na nɔhɔ jɔ be.

¹³ Ni li wa mu, ta lee wa li shεε na saliya wemu wu jε yasaanɔa ge, na wee w'a pye kajuɔɔ na xu nɔ ne na ya? Bada! Jurumu w'a pye kajuɔɔ kee yasaanɔa ke baraga ni na ne piinɔε, na xu nɔ ne na. Lee ya pye mu

kɔnhɔ jurumu di já shε finɔε. Lee funɔɔ ni saliya wu baraga ni l'a ce na finɔε na jo yakuudiige can can wogo ki jε jurumu.

Fanhaya tεhεε shuun w'a zhaanra leni

¹⁴ Ayiwa nakaara baa, wèe ya li ce na Kile ni saliya w'a foro. Ga ne kunni, ne ceepuuro ti fanha k'a cèε, a ne bye ba jurumu wo bulo jε wε. ¹⁵ Bani ne kunni ya sii na kapyegee ki jaha ce wε; kasaanɔa kiimu wo bye funɔɔ ki jε ne mu ge, ne kee pyi wε. Keree kiimu ya dan ne ni bada wε, a ne dεεε na kee pyi.

¹⁶ Ayiwa, keree kiimu ya dan ne ni wε, ne ba kee pyi, lee ya li shεε na ye saliya w'a yu ge, ne sɔɔ li na na yee jε can. ¹⁷ Lee na, kakuuɔɔ kiimu ne byi ge, kee jε neye pyaa jidaan wε. Jurumu wemu wu wa ne zɔ wu ni ge, wee wo fanha ke k'a ne yeri kee bye na. ¹⁸ Ne li ce jo kasaana la shishiin wa ne ni wε, bani ne jε ye sipya, fanha jε wu ni wε. Can ye pyaa na ne giin da kasaanɔa pyi, ga ne da já wε.

¹⁹ Kasaanɔa kiimu ne giin da byi ge, ne kee pyi wε. Ga kakuuɔɔ kiimu bye kaa jε ne na-ε ge, kee ne byi. ²⁰ Ayiwa, keree kiimu bye kaa jε ne na wε, ne ba kee pyi, wee tuun wu ni lee jε neye pyaa jidaan nige wε. Ga jurumu wemu wo se wu jε ne na ge, wee w'a lee pyi.

²¹ Mu ne kee fanha ke jaa naye na, ne ba giin ne kasaana pye tuun beeri ni, kakuuɔɔ bye kaa na ne ta. ²² Kile wo saliya wu kaa ya dan ne ni xuuni na zɔ wu na. ²³ Ga fanha katii ne jaa naye ni kemu ya yogo tunni ni ne wo fungɔngɔ ki wo fanha ki ni ge. Kee fanha ke ki jε ne na ge, kee k'a ne pye jurumu wu wo fanha ki nɔhɔ ni. ²⁴ Ee! We jε jaa ne mu dε! Kee fanha ke k'a ne ceepuuro kilee na leni jurumu ni, na xu nɔni ti na ge, jɔgɔ wu d'a ba ne shɔ kee na wε?

²⁵ Baraga Kile, wù Kafɔɔ Yesu Kirisa gbɔɔɔ ni, mu na ba ne shɔ!

Ayiwa, na fungɔngɔ ni, ne jidaan wu jε na kapyenεε pyi Kile mu, na sɔɔ wu saliya wu na. Ga fanha kemu ki wa ne na ge, kee k'a giin k'i ne pye jurumu wo bulo.

8

Naarigazaana lemu n'a daa fεε ya daa Kile Munaa gbɔɔɔ ni ge

¹ Ayiwa nime kunni, piimu pu ne Yesu Kirisa wuu ge, jaagi xuu wa yafin ne nige pee na we. ² Bani Kile Munaa li l'a niifere see wuuro ti kaan Yesu Kirisa wo karijenge ki funjo ni ge, lee wo fanha k'a ne sho jurumu ni xu wo fanha ki na. ³ Kile tudunmo Musa wo saliya wu bi da ga ja lee pye we, bani fanhaxhoro ti ne we Adama nagoo wuuro. Lee na saliya wu bi da ja lemu pye ge, lee Kile ya pye. Kile ya wu Ja wu tun na pa, w'a pa bye sipya ba we jurumupyii ne we. Jurumu wemu wo fanha noho ni we di bi bye ge, w'a wuye kan na pye saraga, na we wo fanha ki kyengi. ⁴ Kile ya lee pye kanhali saliya w'a tiime pemu beeri kaa yu ge, wu ja w'a pee beeri no fani, we piimu ya naari na sahani ni wuye pyaa nidaan ni we, fo Kile Munaa li wo nidaan ge. ⁵ Bani piimu p'a naari na sahani ni puye pyaa nidaan ni ge, pee ya pu funjo shaa ni puye pyaa nidaan keree ni. Ga piimu p'a naari na sahani ni Kile Munaa nidaan ni ge, pee ya pu funjo shaa ni Kile Munaa nidaan keree ni. ⁶ Na taha ceepuuro nidaan feni, lee w'a ma ni xu ni. Ga na taha Kile Munaa nidaan feni, lee w'a ni sicuumo see wo ni nanije kaan sipya mu. ⁷ Piimu p'a pu funjo shaa ni puye pyaa nidaan ni ge, pee ne Kile wo pen. Bani pu ya so p'a Kile wo saliya wu nomer coni we, pu yere di wa da ja be lee na we. ⁸ Lee wuu na piimu p'a naari na sahani ni puye pyaa nidaan ni ge, pee keree da ga ja daan Kile mu we.

⁹ Yee kunni ya naari na sahani ni yie pyaa nidaan ni we, ga Kile Munaa nidaan ni yee ya naari na sahani, bani Kile Munaa li wa yee funjo ni. Kirisa wo Munaa li ne sipya wemu funjo ni we, weefo ne Kirisa wo we. ¹⁰ Kirisa bu bye yee funjo ni, yee ceepuuro ti na ba xhu jurumu wu wuu na, ga Kile Munaa li na ni sicuumo kan yi mu, bani Kile ya yee jate sipyitiime. ¹¹ Kile wemu w'a Yesu Kirisa ne na yeege xu ni ge, we wo Munaa li bu bye yee funjo ni can na, wu na ba yee be wo ceepuuro ti ne na yeege xu ni. Wu na ba lee pye wu Munaa li gboro ni, lee lemu li wa yee zobo pu ni ge.

¹² Lee wuu na na cebooloo, we ya yaa na wuye nidaan pyi nige we, bani jurumu foo ne nige we na we. ¹³ Bani yi ba naari

na sahani ni yie pyaa nidaan ni y'a da ba xhu. Ga yee bu yi kapyege niguunjo ki na na ki yaha fere Kile Munaa gboro ni, yee na ba ni sicuumo ta. ¹⁴ Bani Kile Munaa l'a piimu naha co ge, pee beeri ne Kile nagoo. ¹⁵ Bani Kile Munaa lemu yee ya ta ge, lee da ga yee pye buloo we, l'i wa da ga ba fyaara lenge yi ni be we. Ga lee Munaa li l'a we pye Kile nagoo. Lee gboro ni we ya Kile pyi: «Wu To.» ¹⁶ Lee Kile Munaa le l'a yi finne na yu we mu can na wu zobo pu na, na Kile nagoo we ne. ¹⁷ Ayiwa, ma na jo we ne Kile nagoo, cen wemu nomer w'a lo we mu ge, wu na ba we kan wu mu. We ni Kirisa w'a da ba we ta shiizhan, bani wu bu da w'a pinne na gana ni wu ni, wu na ba penge be ta ni wu ni shiizhan.

N'a daa fe tadanja

¹⁸ Ne kunni ya da li na jo kanhama pemu ni we wa nime ge, pee da ga ja daanna ni niga wo penge ke ni bada we, kee kemu ki da ba bye we wogo ge. ¹⁹ Kile na ba wu nagoo pu penge ki she cana kemu ge, Kile wo yanmuyaaya yi beeri y'a kee cana ki sige kanha k'i no. ²⁰ Kile wo yanmuyaaya yi beeri y'a pye karujo baa wo fanha ki noho ni. Li ya ta taan yi ni yi pye mu we, ga Kile ye pyaa k'a yi pye mu. Ga lee be na tadanja wa sanha. ²¹ Bani cana ka wa ma, Kile na ba wu yanmuyaaya yi beeri yeege xu bulooro ni. Kile nagoo p'a nuwuuro temu ta, na bye puye wuu, na penge kemu ta ge, yee yanmuyo ye be na da kee ni. ²² We ya li ce, fo na pa gbara njaa na jo Kile wo yanmuyaaya yi beeri y'a zhiin kanhama kenge ni, ba layama ne we. ²³ Yee yanmuyo ye ye be we, ga Kile Munaa l'a kan we piimu mu, na pye ba Kile wo niime wu nizhiime ne-ge, we be pu wa zhiin wu funjo ni. Cana kemu Kile da ba we pye wu nagoo, wu wu ceepuuro ti yeege bulooro ti ni fere ge, we be pu wa kee cana ki sige. ²⁴ Bani we ya sho, ga tee nuwuuro te di ne tadanja. Ga tadanja kemu beeri sipya ya naa ge, kee ne nige tadanja we. Yaaga beeri m'a naa na xo ge, tadanja ye nigin kee ne sanha ya? ²⁵ Ga, yaaga kemu ki ne we ya ki naa-ge, kee bu bye we tadanja, wu na ja luu gbo na kee sige.

26 Wèe fanha bu jere tuun wemu ni, mu Kile Munaa be ya wèe tēri. Wèe ya yaa na Kile jere keree kiimu na ge, wèeyē pyaa ya kee ce we. Ga Kile Munaa l'a jerege pyi wèe mu ni shiinne ni, shiinne lemu li je wèe da já li naha jo xhə-ε ge. 27 Kile wemu w'a sipyii funyo keree beeri ce ge, wee ya Kile Munaa fungəngə ce, bani Kile ya sipyii piimu pye fεεε ge, Kile Munaa ya jerege pyi pee mu, na be ni Kile nidaan ni.

Kile wo taanjerεεε nigbəhə ke

28 Wèe ya li ce jo Kile kaa ya dan sipyii piimu ni ge, keree beeri k'a nani pee na ge, Kile ma ba kee beeri wo taxəgə pye nizaana pee mu. W'a pee yiri na be ni wu keree ki tenegana li ni. 29 Kile ya fenhe piimu naha bulo na pye wu sipyii ge, w'a pee keree tenε xə, na pee pye ba wu Ja wu je we, kənhə wee Ja wu bye nizhiime wu cebooloo nijehemεε ninε ni. 30 Sipyii piimu wo keree w'a tenε ge, w'a pee yiri. Ba w'a pu yiri we, na pu jate be sipyitiimεε. Ba w'a pu jate sipyitiimεε we, na nəɔɔ taha be pu na.

31 Ayiwa ni li wa mu, yekε w'à da jo sanha we? Kile bi je ni wèe ni, jəgə na já sanha wèe na we? 32 Kile ya ta junə jaari wu Ja wu na we, ga na wu pye saraga wèe beeri wuu na. Ayiwa nakaara baa, Kile na ba yanmuyə yi beeri kan wèe mu ma ni wu Ja wu gbəɔɔ ni. 33 Kile ya piimu naha bulo ge, jəgə wu d'a já pee jaagi we? Wa shishiin be we, bani Kile w'a pu pye sipyitiimεε. 34 Lee wuu na wa shishiin da ba já pu jaagi we, bani Yesu Kirisa ya xu, lee ye be we, w'a je na foro xu ni. Wu nidεengε ki wa saanra tatεengε ki ni Kile kanige ce na Kile jere wèe mu. 35 Leke li da já wèe waa laha Kirisa wo taanjerεεε ke na we? Nakpaan gε, kelee fyaara, kelee kanhama, kelee xuugbəhə, kelee funmə fεεε, kelee farati, kelee gbuuro gε? Le la shishiin wa da já wèe laha Kirisa na we. 36 Ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni we na:

«Kile, mu wuu na
p'a wèe shaa tuun beeri ni di gbo;
p'a wèe wii ba dubyaa je we,
piimu ya yaha gbo kaa na ge.»*

37 Ga, pee kanhama pu beeri funnə ni, wèe pu je can can na se tavεε pee, wu

taanrafəɔ Kile gbəɔɔ ni. 38 Ne dà li na jo wèe ya xu yoo, wèe ya pye ni na yoo, yafin da ga já wèe waa laha Kile wo taanjerεεε ki na we: Melekeε yoo, jinaa yoo, sefεεε tatii be yoo, nime wo yanmuyə ye yoo, cabaya woyo ye yoo, 39 fugba yanmuyə fanha woyo ye yoo, ninε yanmuyə fanha woyo ye yoo, Kile wo yayaaga ka shishiin wa da já wèe waa laha Kile wo taanjerεεε ki na we. Wù Kafəɔ Yesu Kirisa kenε kurogo Kile ya kee taanjerεεε ke she wèe na.

9

Kile ya Izirayeli sheen naha bulo na pye wu sipyii

1 Can ye pyaa ne yu me, yi wa kafineye we, bani Kirisa wo ne je. Ne li ce be na zo wu na Fεfεεε Munaa li gbəɔɔ ni jo can ne yu. 2 Ne naha ke beeri k'a tanha xuuni, ne zo wu be d'a tanha tuun beeri ni 3 na cebooloo Izirayeli sheen pu wuu na. Bani ali ne jehe da ba lanj pu tεge, na waa laha Kirisa na, kənhə pee di shə, ne bi da zə lee na. 4 Pee Izirayeli sheen pee Kile ya pye wu nagoo, na wu nəɔɔ wu taha pu na, na karijerεεε jəmehεε lə pu mu, na saliya wu kan pu mu, na wu pelegana she pu na, na jəmehεε be lə pu mu. W'a kii beeri pye pu mu. 5 Lee beeri kadugo na, pee ni wu sefelεε p'a foro. Sipyii wo kabaŋa yiri, pee ni Kirisa be ya foro. Kile wu je wii, na je yanmuyə yi beeri junə ni. Kile w'a bele tuun beeri ni! Amiina.

6 Ayiwa, lee wa li shee na Kile ya jəmehεε kiimu lə ge, na kee ya jere junə baa we de! Bani piimu beeri p'a foro Izirayeli shi wu ni ge, pee beeri je Izirayeli nagoo ye pyaa pyaa we. 7 Piimu beeri p'a foro Ibirayima ni ge, pee be beeri je Ibirayima nagoo puyε pyaa pyaa we. Bani Kile ya li she Ibirayima na na: «Ishaaga ye ni ma kadugo nagoo p'a da ba foro.»* 8 Lee ya li shee na nagoo piimu sipyii ya daa sipya wo nidaan funnə ni ge, pee je Kile nagoo we. Ga piimu p'a se Kile wo jəmεε li funnə ni ge, pee pu je Ibirayima wo nagoo puyε pyaa pyaa. 9 Bani yemu Kile ya jo wu jəmεε li ni ge, yee yi wa me na: «Ne na ba guri ba yee la nime tashiin. Wee tuun we ni Sara da ba ja ta.»*

* 8:36 Zaburuu 44:22 * 9:7 Zhenezi 21:12 * 9:9 Zhenezi 18:10,14

10 Ayiwa, lee ye be we, ga mu l'a pye Erebeka be shizhaa na, wee wemu w'a yere ηmamaa yacere na wu tole Ishaaga mu ge. 11 Na laa li ta li sanha se pya wa wu ta kasaana kelee kakuunɔ pye we, a Kile di jo ni Erebeka ni, kɔnhɔ Kile ye pyaa bi giin di wemu naha bulo na be ni wee Kile keree gbegelegana ni ge, l'i bye mu. Li ganha bu da bye sipyii wo kapyege baraga ni we, ga l'i bye na be ni Kile ye pyaa nidaan ni. 12 A Kile di Erebeka pye: «Cuunvɔɔ wu w'a da ba bye nahafɔɔ wu nɔnɔ ni.»* 13 Ba l'a ka kagana lemu na Kile Kafila wu ni we na: «Ne Yakuba naha bulo, ga na Ezawu yaha wà.»*

Kile ya sɔɔ na shi wusama be naha bulo

14 Ayiwa, ta wèe na já jo na katiibaagaa ki wa Kile ni ge? Bada! 15 Bani Kile ya Kile tudunmɔɔ Musa pye:

«Ne bu jo ne nɔnɔ naari sipya wemu na, wee na n'a da nɔnɔ naari.
Ne bu jo ne nɔnɔ peni ni sipya wemu ni wee ni n'a da nɔnɔ peni.»*

16 Lee na sipya nidaan kelee wu kapyege da já Kile pye wu nɔnɔ naari wu na we. Ga wuyɛ pyaa wo nidaan funɔɔ ni Kile ya nɔnɔ naari sipya na. 17 Kile Kafila wu ni Kile ya yi jo Farawɔn* mu na: «Lemu ye kaa na ne mu teɲe saanra ti na ge, lee li wa me. N'a da ma taga na sefere ti she, kɔnhɔ na mege k'i nɔ nɔnɔ ki kabaya yi beeri na.»* 18 Lee na Kile kunni bu jo wu nɔnɔ naari wemu na, wee na w'a nɔnɔ naari. Wu bu jo wu wemu nige waha, w'a kee be waha.

19 Pii na ba jo na: «Ayiwa ni li ne mu, naha na Kile di sipyii jaagi sanha we? Jɔgɔ wu d'a já zhe Kile nidaan ni we?» 20 Ayiwa, mu wemu w'a ye yu ge, mu sipyitiime, mu di ne naha, fo mu w'a Kile kaala we? Ta puuro shɔɔ na já li yaavɔɔ pye: «Naha na ma da na yàa le yaagana le na we?» 21 Ta cogo faanrivɔɔ wogo be ki ne wu cogo we? Wu bu jo wu pɛɛwa shɔɔ yàa, kelee shɔtiire, lee w'a da yàa ni wu cogo ke ninunɔ ni.

* 9:12 Zhenɛzi 25:23 * 9:13 Malaki 1:2-3 * 9:15 Ekizode 33:19 * 9:17 Farawɔn: Wee ninumɔ wu ne Farawuna. Saan beeri w'a tiin saanra ti na Misira ni ge, wu mege na bye Farawɔn. * 9:17 Ekizode 9:16 * 9:25 Oze 2:1,25 * 9:26 Oze 1:10 * 9:28 Ezayi 10:22-23 * 9:29 Ezayi 13:19; Zheremi 50:40

22 Ayiwa, Kile funɔɔ ya pye na wu loyire ni wu sefere ti she. Lee wuu na, piimu p'a wu luu yirige, pee d'a kemɛ yaha gyɛɛgi kaa na ge, w'a luu gbo pee taan fo xuuni.

23 Ayiwa, w'a nɔnɔ naari wèe piimu be na, na wèe gbegele na yaha wu nɔɔɔ wu kaa na ge, wu bu jo wu wee nɔɔɔ we niɲeheme she wèe be shizhaa na, ta yee kajuu wa yee ni? 24 Bani wèe pu ne wu sipyiyirilee, wu ya ta wèe yiri na foro Yawutuu pu wo shi wu ye nigin ni-i de! W'a wèe yiri na foro shi wusama be ni. 25 Yee y'a jo Kile tudunmɔɔ Oze wo Kitabu wu ni na Kile ya jo na: «Piimu bye ne sipyii taashiine li ni we, ne na ba pee yiri <na sipyii>. Shi wemu kaa bi dan ne ni-i ge, ne na ba wee yiri <na taanɲiine>»*

26 «Xuu wemu ni p'a pu pye ge na: <Yee ne sipyii we.> Pu na ba yiri wee xuu wuyɛ pyaa ni na: <Kile ni wo wuyɛ pyaa wo nagoo.>»*

Kile ya yemu jo Izirayeli nagoo shizhaa na ge

27 Kile tudunmɔɔ Ezayi be ya jo ni muju-ugbɔɔ ni Izirayeli nagoo shizhaa na na: «Ali Izirayeli nagoo nehe nehe ba suumɔ lɔhɔ nɔ gbazhenhe ne we, lee be na sipyii nigin nigin ye pu da ba nuwuuro ta.

28 Bani Kafɔɔ ya kiiri wemu gbegele ge, wu na ba wee kiiri wu beeri kɔn tɔvuyo na, na wu xɔ fɛɛfɛɛ kɔnɔ ki sipyii pu na.»*

29 Kile tudunmɔɔ Ezayi ya fɛnhɛ yi jo be sanha fo taashiine ni na:

«Kile-gbɔtabaaga da bye wu ya nɔnɔ naari wèe na, na pii yaha wà wu sefere pu ni we, wèe bi da xhɔ fɛɛfɛɛ, ba Sodamu kulo li sipyii p'a pye we. Wèe bi da bye ba Gɔmɔɔri sheen ya pye we.»*

30 Ayiwa, shi wusama wemu w'a pye wu jate ya nɔ tiime koo li zha wu na-ε ge, Kile ya pee jate sipyii piimu p'a tii ge. Pu n'a daa wu gbɔɔɔ ni p'a pee tiime pu ta. 31 Na

ta Izirayeli nagoo di bi la le puye ni, kənhə p'i bye sipyitiimεε Kile wo saliya wu koo li jaari wu funḡo ni. Ga pu ya lee ta wε. ³² Naha na wε? Bani Izirayeli nagoo pu ya tiime pu sha n'a daa gbəərə ni wε. Pu bi giin na pee wo kapyegee ki da pee pye sipyitiimεε. Lee funḡo ni a p'i gurunḡo to «ke kagerenε ke» na. ³³ Ma na jo ba l'a ka kee kagerenε ki shizhaa na kagana lemu na wε na Kile ya jo:

«Li wii, kagerenε ka nε yaha Siyən kulo li ni, sipyii na ba gurunḡo kemu na ge. Ki na ba sipyii shaan. Ga, sipya wemu bu dà kee na, Kile da ga ba weefəə nəhə yaha bada wε.»*

10

¹ Ayiwa na cebooloo, kaa lemu l'a sii ne wo jidaan, ni lemu na nε Kile jεeri Izirayeli sheen mu ge, lee li wa mε nago Kile wu pu juḡo wolo. ² Bani nε wa li seeri jo luu wa pu ni Kile keree na fo xuuni, ga li fungəngə fεεε di jε pu mu wε. ³ Pu ya ta Kile wo tiime pu cε wε, a p'i ganha na giin p'i puye pye sipyitiimεε. Pu ya ta kuu Kile wo tiime pu mu wε. ⁴ Kirisa w'a saliya wu keree ki beeri jə fa, kənhə sipyaa sipya w'a dà wu na ge, Kile di weefəə jate sipyitiimε.

Sipyaa sipya w'a dà Yesu na ge, wee na ba juwuuro ta

⁵ Ayiwa, lemu li da já sipya pye ma jate sipyitiime saliya wu baraga ni ge, Kile tudunmə Musa ya lee jo na: «Sipya wemu w'a saliya wu beeri koo jaari ge, weefəə na ba jii sicuumə ta.»* ⁶ Sipya na já tiime pemu ta n'a daa gbəərə ni ge, l'a ka na ma ba pee kaa yu, «Nuḡo wa li na m'a mayε yegee wε na: «Jəgə wu d'a ba dugi di zhe fugba wu ni wε?» (Lee kəri jε kanna Kirisa m'a zhaa di dirige.) ⁷ Kelee «Jəgə wu d'a ba digi jine ki nəhədaan wε?»» (Lee kəri jε kanna Kirisa m'a zhaa di yirige xuu pu tε ni di durogo.) ⁸ Ayiwa, yekε Kile Kafila wu d'a jo wε? W'a jo na: «Jomə pu wa ma taaan, pu wa ma jə na, pu wa ma zə wu bε na.»* Pee Jozaama pe wèe ya yu sipyii pu mu jo pu dà Yesu

na. ⁹ Ma bu yere li na, na yi jo ma jə ki ni na Kafəə wu jε Yesu, na dà bε li na ma zə wu na, na Kile ya wu jε na yeege xu ni, ma na ba shə. ¹⁰ Bani na dà Yesu na ma zə wu na, lee funḡo ni Kile ya sipya jateni sipyitiimε. Ma bu yi jo ma jə ki bε ni, w'a ma juḡo wolo. ¹¹ L'a ka Kile Kafila wu ni na: «Sipyaa sipya w'a dà Kile na ge, wu da ga ba weefəə shiige bada wε.»* ¹² Lee wuu na, Yawutuu yoo, shi wusama yoo, pu beeri jε nigin. Kafəə nigin wu jε pu beeri Nuḡofəə. Piimu beeri p'a wu mege yiri ge, w'a saama nijehemε pyi pee beeri mu. ¹³ Bani li wa Kile Kafila wu ni na: «Sipya beeri w'a Kafəə mege yiri ge, weefəə na ba juwuuro ta.»*

¹⁴ Ga yirigana leke na p'i da já wu mege ki yiri, na ta pu ya dà wu na-ε wε? Dii p'i da já dà wu na, na ta pu ya wu kaa logo-e wε? P'a wu kaa logo dii ni pii ya Kile Jozaama pu yere li pye pu mu-i wε? ¹⁵ P'a já Kile Jozaama pu yere li pye pyegana leke na wε? Fo pu bu pii tun, ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wε na: «Piimu p'a ma ni jomə nizaama pu ni ge, pee pama ya jə xuu wu beeri ni.»*

¹⁶ Lee bε na sipyii beeri ya ta səə pee Kile Jozaama pu na wε. Yee Kile tudunmə Ezayi bε ya fenhε jo na:

«Wù Kafəə, jəgə wu da dà

wèe wo jomə nizaama pu na wε?»*

¹⁷ Ayiwa, Kile Jozaama pu wo logo funḡo ni n'a daa ya daa. Pee Jozaama pe, Kirisa kaa pee ya yu. ¹⁸ Ayiwa nε jo, li bu da mu, ta Izirayeli sheen pu ya pee Jozaama pu logo wε? P'a pu logo cə! Bani li wa Kile Kafila wu ni na:

«Pe jomə pe ya nə jine ki beeri na.

Pe jomə pe ya nə

fo konḡo ki kabaya yi beeri na.»*

¹⁹ Ayiwa, n'a da yi jo sanha jo ta Izirayeli sheen ya jomə pu jaha cε ta? Kile tudunmə Musa ya fenhε li she na Kile ya jo na:

«Yee ya shi wemu wii yafin bε-ε ge, nε na ba wèe keree jεpεen lenε yee ni.

Shi wemu yee ya wii fungəngə baa fεε ge, nε na ba wee shi we wo

* 9:33 Ezayi 8:14; Ezayi 28:16

* 10:5 Levitike 18:5

* 10:8 Duterənəme 30:14

* 10:11 Ezayi 28:16

* 10:13

Zhoweli 2:32 kelee Zhoweli 3:5

* 10:15 Ekizode 33:19

* 10:16 Ezayi 53:1

* 10:18 Zaburuu 19:5

* 10:19

Duterənəme 32:21

keree pye yee mu loyire.»*
 20 Lee bæeri kadugo na Kile tudunmoo Ezayi ya lowaa ta na li shee sanha na Kile ya jo na:
 «Piimu bye pu ya ne shaa-i ge,
 pee ya ne ja.
 Piimu p'a pye pu ya kaa la shishiin shaa di je ne shizhaa na-e ge,
 ne naye shee pee na.»*
 21 Ga Kile ya jo Izirayeli sheen shizhaa na na:
 «Ne na keye sanha yaha shi wa mu fo na shee cana nii li xo Niwewagaa sipyii pu je pii ni n'a shee fee.»*

11

Kile ya ta Izirayeli sheen wa fefee we

1 Ayiwa ne jo, ta Kile ya wu sipyii pu wa fefee? Bada! Bani Izirayeli shen ne be je, Ibirayima kadugo pya wa, na foro Benzhamé wo kpooon li ni. 2 Sipyii piimu naha Kile ya bulo fo taashiine li ni ge, wu ya ta pee wa we. Kile tudunmoo Eli ya Kile jeeeri Izirayeli sheen feni jeeerigana lemu na ge, yemu Kile Kafila w'a jo yee shizhaa na ge, ta yee sanha yee kalaa we? 3 W'a jo: «Wu Kafoo, p'a mu tudunmoo pu gbo, na ma saraya yi tawoloyo yi be ja. Ne ye w'a kori, p'i wa giin p'i ne be gbo.»* 4 Ga dii Kile d'a wu jo sho we? W'a jo: «Namaa kabofonoo gbarashuun (7.000) ne yaha naye mu. Wee wa shishiin sanha nuguro sin ja yaperere Baali fee ni we.»* 5 Mu li wa nijaa wo cana nii le be ni, Izirayeli nagoo pusamaa nigin nigin wa wa, Kile ya piimu naha bulo na saha ni wuye pyaa wo niime wu ni ge. 6 Ayiwa, Kile bi ta w'a pee naha bulo na saha ni wuye pyaa wo niime wu ni, wee tuun wu ni lee ya foro puye pyaa kapyege ni-i de! Ni lee be we, niime wu da ja bye nige niime we. 7 Yi wa dii we? Lemu Izirayeli sheen ya zhaa ge, pu ya lee ta we. Ga Kile ya piimu naha bulo ge, pee ye p'a lee ta. A sipyii pusamaa niwegee di waha. 8 Ma na jo ba l'a ka kagana lemu na Kile Kafila wu ni we na:
 «Kile ya pu zoloo fungonyo to;

w'a fanfanga pari pu ni na na pu niwegee to fo na pa no nijaa na.»*
 9 A saannaa Dawuda be di jo:
 «Kalenee yaligee kii p'a li ge,
 kee ki pye pu co co tifuuyo,
 ni pu co co meere,
 ni pu jugyeege yaaya,
 koonho p'i lee wo saraa ta.
 10 Fanfanga ki pari pu ni na,
 koonho pu ganha ba naa we!
 Kile wu pu tikunoo kuri yaha tuun bæeri ni!»*

Shi wusama ya juwuuro ta

11 Ayiwa ne jo, Izirayeli sheen ya kuruoo ge, ta p'a to fefee? Ahayi de! Ga pee wo piinne ki funoo ni shi wusama ya juwuuro ta, koonho wee shi we wo jeeeren di je Izirayeli ni. 12 Ayiwa, ni Izirayeli wo piinne k'a pye kuruoo a koojo sipyii di kuduun nigbo ta, ni pu dirige w'a shi wusama pye w'a kuduun nigbo ta, wee tuun wu ni pu bæeri ba jeeeri, na guri pa Kile mu do? Ta lee da bye kagboo na toro kisaana bæeri taan we?
 13 Yee piimu pu je shi wusama sipyii ge, yee ni ne w'a yu nime. Kile w'a ne pye tudunmoo shi wusama mu, a ne be shiin di gbooro taha na labye wu na. 14 Koonho lee bu da li na ja bye, jeeeren di je ne wo shi wu sipyii pu ni, fo p'i jeeeri koonho pii di sho pu ni. 15 Kile na pu yaha kabanugo, a lee di bye kuruoo na be le koojo sipyii ni Kile te ni. Wee tuun wu ni Kile ba soo pu na sanha, na pu yaha pu talenge ni do? Ma ce lee na ba bye kakanhana de, ma na giin wa w'a je na foro xu ni! 16 Shinmashiime wu bu gan xo Kile mu, wusama bæeri ya pye fefee. Tige ni je bu bye fefee, ki geye yi bæeri yi je fefee.
 17 Izirayeli nagoo pu je ba oliviye tige je we. A Kile di ki geye ya kon laha wa, na mu sogi wa ka takongo ni, mu shi watii shen, mu wemu wu je sige wo oliviye tige geje ge. Kee oliviye tige ki wo niye y'a ton pemu taa ge, a pee di ganha na mu be jo shaa. 18 Lee wuu na, oliviye geye yemu p'a kon ge, ma ganha ba jooosanga pyi yee na we. Kee tabaara fungongo ke bu digi ma mu, m'a

* 10:20 Ezayi 65:1 * 10:21 Ezayi 65:2 * 11:3 Saannaa 19:10,14 * 11:4 Saannaa 19:18 * 11:8 Duterenome 29:3 * 11:10 Zaburuu 69:23-24

yaa na li ce na mu ya ta yere ni niye yi ni-
i de, ga niye yi y'a yere ni mu ni. ¹⁹ Ma na
ba ne pye na: «Ta pu ya yee geye yi kon
laha wa, konho p'i ne sozi yi takongo ki ni
we?» ²⁰ Nakaara baa! Yi n'a daa baara wuu
na p'a yi kon laha wa, na mu sozi wa yi
tege ma n'a daa wuu na. Ga ma ganha ba
nosanga pyi we, ta fyagi Kile na! ²¹ Bani Kile
bu bye wu ya ta nuṅṅo jaari oliviye tige see
see wogo ki geye yi na we, wu da ga ba nuṅṅo
jaari mu be na we. ²² Kile ya wu saama
pu shee, na wu fariya wu be shee shegana
lemu na ge, yi lee wii: Piimu p'a wu koo li
yaha ge, w'a wu fariya wu she pee na, na
wu saama pu she mu na. Ga fo ma be bu
gori yaha pee saama pe ni, lee be we, pu
na ba ma be kon laha wa. ²³ Izirayeli sheen
be bu pu n'a daa baara ti koo yaha, Kile na
ba pu sozi sanha pu talenge ni, bani se wa
Kile ni na kuri pu sozi sanha. ²⁴ Mu kunni
ya kon laha sige oliviye tige na, na ba sozi
oliviye see see wogo ki na, na ta mu ni kee
di ne tinuyo we. Pee piimu pu ne oliviye see
see wogo ki geye yi ge, ta yee sogomɔ da ba
daan sanha xuuni yiye pyaa wo tige ki na
we?

Izirayeli na ba nuwuuro ta cana ka

²⁵ Ayiwa na cebooloo, ne funṅo ki wa
y'i le Kile kanmohono le ce nime, konho yi
ganha ba yiye wii fungonyo fee we. Izirayeli
sheen pii wo niwegee k'a waha, konho shi
wusama wo sipyii piimu naha Kile ya bulo
ge, pee beeri di fenhe nuwuuro ta. ²⁶ Mu
Izirayeli sheen pu beeri da ba sho ma na jo
ba l'a ka Kile Kafila wu ni we, na Kile ya jo
na:

«Siyon kulo li ni Shovoo w'a da ba foro,
wu na ba Yakuba nagoo pu nahama pu
xo.

²⁷ Lee wa karijengee nomme ne ni pu te ni,
ne ba pu wo jurumu wu jogo laha wa
tuun wemu ni.»*

²⁸ Ayiwa, Kile wo Jozaama pu wo kabaṅa
na, Izirayeli y'a pye Kile wo pen, a yee wo
kuduun di foro lee ni. Ga naha bulooro ti
wo kabaṅa na, pee kaa l'a dan Kile ni pu
sefelee pu wuu na. ²⁹ Bani Kile bu yaaga
kemu kan, wu ya kee shuu nige we. Wu bu
ma yiri, w'a ma yiri. Kile ya wu nomme jeri

we. ³⁰ Yee bi ta Kile nomme co taashiine li ni
we. Ga nime, Kile ya nuṅṅo jaari yee na, na
li kanuṅṅo pye Izirayeli sheen ya Kile nomme
yaha. ³¹ Mu Izirayeli sheen ya Kile nomme li
yaha nime lee yahagana li na, konho Kile
di nuṅṅo jaari yee na. Ga ba Kile ya nuṅṅo
jaari yee na we, mu w'a da ba nuṅṅo jaari
pu be na. ³² Bani Kile ya sipyii pu beeri yaha
nommeyahana li wo fanha ki noho ni, konho
wu nuṅṅo jaari pu beeri na.

Kile wo tehene baa sefeere te

³³ Ee! Can na tehene ne Kile wo naafuu feere
te,
ni wu fungongo feere te,
ni wu laje wu na we!

Wu kiiri keree k'a ye
sipya fungongo feere na na kanha!
Sipya da ga ja wu keree pyeganaa ce we!

³⁴ «Jogo wu d'a Kafoo fungongo ce we?
Jogo wu d'a pye wu yerivoo we?

³⁵ Jogo wu d'a fenhe yaaga kan wu mu,
konho wu ba kee foo to we?»*

³⁶ Bani yanmuyo yi beeri y'a foro Kile ni.
Yanmuyo yi beeri yi ne wee gbooro ni.
Yanmuyo beeri yi ne wu woyo penne k'a deri
wu mege na tuun beeri ni, tehene baa!
Amiina.

12

Naarigavono

¹ Lee wuu na na cebooloo, Kile ya nipaara
temu ta we na ge, tee wuu na n'a yi jeri jo
yi yiye beeri kan Kile mu ba saraga nii wogo
ne we, kemu ki ne feefe ge. Lee l'a dan Kile
ni, lee li ne be sanha Kile-penne ki see see
wogo. ² Yi ganha bu yi kapyegge yaha ki
pinne nige ni ke konjo ke wogoo ni we. Ga yi
yi yahagana li jeri na saha ni yi fungongo
feere nivoro ti ni, konho Kile jidaan nijeme
wemu w'a taan, wemu jo k'a fa ge, y'i wee
ce shoonri.

N'a daa fee ya yaa p'a labye pyi shiizhan

³ Kile ya niime wemu kan ne mu ge, wee
gbooro ni n'a da yi jo yi beeri nigin nigin mu
jo wa shishiin ganha da wuye pele di doro
wu nuṅṅo kana taan we. Ga n'a daa we Kile
ya kan yi beeri nigin nigin mu ge, yi yiye
tirige, y'i da wee wo nuṅṅo kana wo keree

* **11:27** Ezayi 59:20-21; Zheremi 31:33-34 * **11:35** Ezayi 40:13; Zheremi 23:18

pyi. ⁴ Sipya bæeri ceepuuro ti jε ni yatenyε nijehεyε ni, ga yatengε ka bæeri ni ki nibyii li jε. ⁵ Mu wèe bε ya jεhε, ga wèe bæeri di jε ceepuuro nigin Kirisa wo karijεεge ki ni. Wèe bæeri nigin nigin wu jε wu ceepuuro ti yatenyε ya. ⁶ Loolodahaa kiimu Kile ya kan wèe mu na bε ni wu niimε wu ni ge, kee tuuyo ya jεhε, kōnhō wèe di da Kile wo labye wu pyi ni kee ni. Li bi jε na Kile tuduro pyi, ta tee pyi ni ma wo n'a daa wu jūŋō kana li ni! ⁷ Li bi jε na kapyenεε pyi ma sipyijii mu, ta kee pyi! Ma wuu li bi jε na sipyii kalaa, la le mayε ni ma da pee kalaa! ⁸ Wemu w'a Kile Kafila yεε pyi ge, weefō w'a lee pyi! Wemu jε sipyii kanvō ge, weefō w'a sipyii kaan ni funvahaŋa ni! Wemu wu jε nahagbaa fεεε na ge, weefō w'a tee pyi xuuni! Wemu wo loolodaa li jε na jūŋō jaari ge, weefō w'a lee pyi ni fundanga ni!

N'a daa fεε ya yaa na jaari taanjεεge ni

⁹ Yi ganha ba yi taanjεεge pyi ni shuun shuun juuro ni wε! Yi kakuuŋō yaha k'i bye yi tanhaŋa keree, y'i nōrō yaha xuuni kasaanja na y'a byi! ¹⁰ Y'i daan ni yiye ni xuuni ba cebooloo jε wε! Yi da yiye shaanri gbōōrō daha na yi sipyijii na! ¹¹ Yi la le yiye ni, yi ganha bu da bye saa fεε wε! Yi da kapyenεε pyi Kafō mu ni yi zōlō pu bæeri ni! ¹² Yi fundanga ta yi tadaŋa ki wuu na, yi pye kanhama sorovεε, y'i samōhōrō le yiye ni jεrεge feni! ¹³ Y'a n'a daa fεε cebooloo pu tēri pu da pu mago keree yari, yi da nabuun bε tirige! ¹⁴ Piimu p'a yi kana ge, yi da duba pyi pee mu! Y'a duba pyi, yi ganha ba laŋi pyi wε! ¹⁵ Piimu pu jε fundanga na ge, y'a fundanga pyi ni pee ni shiizhan, piimu p'a mεhεε suu ge, y'a mεhεε suu ni pee bε ni! ¹⁶ Yi yi fungōnyō yaha y'i bye ninuyō, yi ganha bu da tabaara yaha ti jé yi ni wε! Ga piimu p'a puyε tirige ge, yi fara pee na! Yi ganha ba yiye wii fungōnyō fεε-i dε!

¹⁷ Wa bu kakuunō pye wa na yi ni, yi ganha bu kakuunō la taga lee kakuunō le foo tō wε! Yi la le yiye ni yi da kasaanja pyi sipyii pu bæeri naha tãan! ¹⁸ Yi la le yiye ni y'i da yi se bæeri pyi, kōnhō jaŋiŋε di bye yi

ni sipyii pusamaa bæeri tε ni, lee bu da li na da já bye! ¹⁹ Na taanjiinεε, yi ganha ba yi loyirigee niinε wε, ga yi lee yaha Kile kenε ni! Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Nε w'a da ba yee wo loyirigee ki kōri, na pu wo jurumu wu foo tō pu mu. Kafō Kile w'a jo mu.»*

²⁰ Kile Kafila w'a li shε sanha na:

«Ma bu ma pen kuugo wo ja, wu kan wu li, ma bu wu waga wo ja, wu kan wu gba.

Ma ba lee pyi, l'a bye kanna naganhaa m'a dēri wu jūŋō ni.»*

²¹ Ma ganha bu kakuuyo yaha yi ma tēhεε ta wε, ga la le mayε ni m'a se ta kakuuyo yi na kasaanja wo bye funŋō ni.

13

N'a daa fεε ya yaa na kuu fanhafεε mu

¹ Ayiwa, sipyii bæeri ya yaa na kuu fanhafεε mu, bani fanha ka shishiin jε kemu ya foro Kile ni wε. Piimu pu jε fanhafεε pu ge, Kile w'a pu tenε. ² Lee na sipya wemu w'a fanha jōmεε she ge, Kile jōmεε weefō ya she. Piimu shiin pu wa fanha ki jōmεhεε shege ge, Kile wo kiiri wu pee wa gilee na zhaan puyε jūŋō ni. ³ Ma ba kasaanja pyi, mu kafyana jūŋō jε fanha na wε. Ga ma ba kakuuŋō pyi, lee li da ma pye ma na fyagi fanha na. Ma funŋō bi jε nago ma ganha ba fyagi fanha na wε, wee tuun wu ni ta kasaanja pyi. Ma ba kasaanja pyi, fanha ki na da ma sōni. ⁴ Labye wemu fanhafεε p'a byi ge, Kile mu p'a wu pyi yeeyε pyaa ki wo laŋō kaa na. Ga ma bu kakuunō pye, ta fyagi pu naha na dε, bani yalōyō ye yi wa pu mu ge, yee wa pu mu tawaga ni wε. Kile wo labye p'a byi. P'a kakuubyii wo kakuuyo yi fōhō tōni pu mu, na pu kuuni. ⁵ Lee wuu na y'a yaa na kuu fanha ki mu. Fanha k'a kanhama pemu nōni yi na ge, yi ganha bu guu ki mu pee wo jii fyaara yε wuu na wε, ga yi kuu pu mu. Bani y'a li cε yi zōlō pu na na kasaana li jε lii.

* **12:19** Talenεε 20:22 * **12:20** Lee kōri jε: Ma ba kasaanja pyi ma pεen na, kakuuŋō kiimu p'a byi ma na ge, kee na pu pye p'a shiige. Ekizode 23:4-5; Talenεε 25:21,22

⁶ Lee wuu na be yee ya munaa pereme kaan. Bani Kile wo kapyebyii pu ne fanhafee. P'a puyee po wee labye we kaa na. ⁷ Ayiwa, sipya wemu ya yaa ni lemu ni ge, y'a lee kaan wee mu. Wemu w'a munaa pereme pu shuu ge, y'a pee kaan wee mu. Wemu w'a katahanjaa ki wo wari wu shuu ge, yi da wee be kaan wee mu. M'a yaa na fyagi wemu na ge, ma da fyagi wee na. M'a yaa na gbōōō tēri wemu na ge, ma da gbōōō tēri wee na.

Taanneegē ya yaa na pye n'a daa fōō ni wu sipyini te ni

⁸ Ayiwa, kaa lemu wo foo l'a yaa na pye yee na ge, lee ne yi sipyini wo taanneegē. Sipya wemu wo sipyini kaa l'a dan wu ni ge, weefōō w'a Kile wo saliya wu beeri no fa. ⁹ Bani saliya wu nomehēē kiimu k'a yu na: «Ma ganha ga dōdōō pye we, ma ganha ga sipya gbo we, ma ganha ga nagaara pye we, ma ganha ga nii yeege wa yaaga feni we,» kee nomehēē kee, ni saliya wu nomehēē kisanjaa beeri ki wa le nomee nigin we funno ni na: «Ma sipyini di daan ma mu ba maye pyaa ki ne we.» ¹⁰ Ma sipyini bu daan ma mu, mu da ga kakuuno pye wu na we. Lee wuu na ma sipyini bu daan ma mu, Kile wo saliya wu beeri koo m'a naari.

Na foro womō wo keree ki beeri ni

¹¹ Ayiwa, y'a yaa na pe jomō pe jateni, bani tuun wemu ni wu ne nime ge, yiye pyaa k'a wee ce. Yi neduun w'a no nime nmunumō pu na, bani caṅa nii lemu ni wēe ya dā Yesu na ge, nuwuuro ti wo caṅa nii l'a wēe tēne nime na toro lee caṅa nii le na. ¹² Piige ki jeri w'a toro de! Nimuguno w'a tēne. Kapyeguunōō kiimu beeri w'a byi womō ni ge, wu kee beeri no yaha fēfēē, wu gbegele wu da naari kpenge ki na. ¹³ W'a yaa na wu naarigana li tii, na li fiinne ba w'a keree pyi caṅa ni we. Wu ganha bu da wūye yaha ligbōō ye na di kasa ye we. Wu da wūye kaseri singbaa na, ni dōdōō, ni kaakaara, ni yokōō, ni nepēē. ¹⁴ Yi Kafōō Yesu Kirisa le yiye na ba fadenē ne we, yi ganha bu ceepuuro la keree naha tenē we.

14

Wu ganha ba wu cebooloo jaagi we

¹ Piimu wo fanha k'a cēē n'a daa ni ge, yi sōō pee be na, yi pu co no! Yi ganha ba zōjuuro pyi we! ² Sipyii pii wa dā li na na noyaliye beeri yi ne niliye. Ga piimu wo fanha k'a cēē n'a daa ni ge, pii wa pee ni, pee ya li ta na faa yanmuyō ye y'a yaa na li. ³ Piimu p'a no yaliye yi beeri li ge, pee ya yaa p'a pii pu fanri we, piimu pu ne pu ya yi beeri li-i ge. Piimu pu ne pu ya yi beeri li-i ge, pee be ganha ba yi beeri livēē pu jaagi we. Bani Kile ya sōō pu na. ⁴ Jōō mu di ne fo mu w'a watii wo kapyebye jaagi we? W'a to la, w'a yere la, wu kafōō wu mu lee wa. Ga wu na ba yere be, bani se wa Kafōō Kile ni na baraga le wu ni.

⁵ Pii be wa caya ya pōōō ya na, na ta caya yi beeri di ne nigin pii be mu. Wa beeri wu sōō wu fungōō na, wu ganha bu nakaara le ki ni we! ⁶ Wemu w'a caya ya pōōō ya na ge, Kafōō mu w'a lee pyi. Wemu be w'a noyaliye yi beeri li ge, Kafōō mu wu be ya lee pyi, bani w'a li baraga tēri Kile na. Wemu be wu ne wu ya noyaliye yi beeri li-i ge, Kafōō mu wu be ya li pyi, na li baraga be tēri Kile na. ⁷ Wēe wa shishiin ya niifēē pyi wuyē wuu na we. Wēe wa shishiin di ya xhuli be wuyē wuu na we. ⁸ Wēe bu bye niifēē ni, Kafōō wuu na wēe ne tee niifēē te ni. Wēe bu xhu, Kafōō wuu na wēe ya xu. Lee wuu na wēe ya pye ni na la, wēe ya xu la, Kafōō wuu wēe ne. ⁹ Lee l'a li pye Kirisa ya xu, na ne na foro xu ni, kōnhō wu bye xuu ni wyii beeri wo Kafōō.

¹⁰ Mu kunni, naha na mu di ma ceboro jaagi we? Mu be, naha na mu be di ma ceboro kaa yu we? Na ta Kile di wa da ba she kiiri kōn wēe beeri nigin nigin na. ¹¹ L'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Kafōō w'a jo mu:
Ne ne ni na.
Sipyii pu beeri
p'a da ba nuguro sin ne fēē ni.
Sipyii pu beeri
p'a da ba Kile sō ni pu nilee ni.»*

¹² Mu wēe beeri nigin nigin wu da ba wūye pyaa kapyegē tōō Kile naha tāan.

* 14:11 Ezayi 45:23

Wù ganha ba wù cebooloo nyɔ kyɛegi wɛ

13 Lee wuu na, wù ganha ba wùye jaagi nige wɛ! Ga yi la le yiyɛ ni, kaa lemu bæeri l'a da já yi ceboro wa tɔɔgɔ le kakuunɔ ni, kelee na wu nyɔ kyɛegi ge, yi ganha ga lee la shishiin pye bada wɛ! 14 Nɛ li cɛ, na dà bɛ li na wù Kafɔ Yesu baraga ni jo nyɔyaliye bæeri yi nɛ fɛɛfɛɛ. Ga sipya wa bu ka wii na kee k'a nɔhɔ, kee shiin k'a nɔhɔ weefɔ mu. 15 Ga ma ceboro ba nyɔyalige kemu tanha, mu ba kee li wu nii na, lee di ya bɛ wu mu wɛ, m'a taanɲɛɛgɛ ki koo yaha. Sipya wemu wuu na Kirisa ya xu ge, ma ganha bu da ma yaligee keree taga wee pye wu fɔ nii sicuumɔ ni niga na wɛ. 16 Keree kiimu k'a nyɔ yee mu ge, kee ya yaa na pye kanyɔ watii di fanhara shan yi na wɛ. 17 Bani Kile wo saanra ti kanyɔ nɛ yaligee ni yagbaya wɛ. Ga fo tiime, ni nanyɛ, ni fundanga kemu fɛfɛɛɛ Muna ya gaan ge. 18 Sipya wemu w'a Kirisa wo labye wu pyi ni kee fungɔngɔ ki ni ge, weefɔ w'a dan Kile ni; sipyii bɛ na ganha na wu mɛsaanya yu.

19 Lee wuu na na cebooloo, keree kiimu ki nɛ nanyɛ wogoo, ki d'a nɔhɔ na se ni wù bæeri wo n'a daa wu ni naha na ge, wù la le wù da kee pyi! 20 Ma ganha ba yaliye keree taga da Kile wo labye wu kyɛegi wɛ. Can na nyɔyalige bæeri ki nɛ fɛɛfɛɛ. Ga yalige kemu wo li bu da lee na da ma ceboro tɔɔgɔ le kakuunɔ ni, kee wo li w'a kolo ma mu. 21 Lee wuu na ma bu já xaara yaha wà, ma ya ti xaa wɛ, ma bu já sinmɛ yaha wà ma ya pu gbuu wɛ, kaa bæeri li da já ma ceboro tɔɔgɔ le kakuunɔ ni ge, ma bu já kee bæeri na na ki yaha wà, lee ya nyɔ.

22 N'a daa wemu wu wa ma mu ge, wee mara yaha Kile naha tàan. Sipya wemu w'a yalige wii na k'a nyɔ, na ki li, na ta nakaara ta shishiin ya ta wu zɔ wu ni-i ge, wee nɛ duba pya. 23 Ga, wa ba yalige ka li, na ta nakaara di nɛ wu zɔ wu ni ki keree na, weefɔ ya jaagi. Bani kaa w'a byi wuyɛ pyaa ya dà lemu na na l'a saha wɛ. Kaa bæeri sipya ya byi mayɛ pyaa di ya dà li na na kasaana li nɛ li-i ge, jurumu wu nɛ were.

15

Wù pye Kirisa taannivɛɛ

1 Wèe piimu wo niyɛ y'a curi n'a daa ni ge, wèe ya yaa na pusamaa wo keree xu, pee piimu wo fanha k'a cɛɛ n'a daa ni ge. Wu ganha ba wùye pyaa wo nidaan keree pyi wɛ. 2 Wèe bæeri nigin nigin w'a yaa na wù sipyini wo nidaan keree pyi, puyɛ pyaa ki wo nyɔ kaa na, kɔnhɔ pu niyɛ di juri n'a daa wu ni. 3 Bani Kirisa bi ta na wuyɛ pyaa wo nidaan keree shaa na byi wɛ. Ga l'a pye ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wɛ na: «Piimu p'a mu fanha ge, nɛ nyɔ ni pee wo fanhara t'a to.»* 4 Keree kiimu bæeri k'a ka Kile Kafila wu ni fo taashiinɛ li ni ge, kee bæeri ya ka kɔnhɔ k'i wèe kalaa loxulo ni, wù logoo di ninyɛ kɔnhɔ wù tadanata. 5 Kile wemu w'a loxulo kaan wèe mu ge, Kile wemu w'a se kaan wèe mu lowaa funɲɔ ni ge, wee wu bɛ yaha wu bye wù tɛ ni, ma na jo ba Yesu Kirisa funɲɔ wa li pye pyegana lemu na wɛ. 6 Kɔnhɔ wù bæeri di binne wù mujonɔɔ ki pye nigin, wù To Kile sɔ, wee wemu wu nɛ wù Kafɔ Yesu Kirisa To wu ge.

Sipyii pu bæeri wuu na Kirisa ya pa

7 Kirisa ya yee co cogana lemu na ge, yi bɛ pu yiyɛ co mu lee cogana li na! Lee l'a pɛɛɲɛ tɛri Kile mɛgɛ na. 8 Nɛ kunni wa da yi jo can na jo Kirisa ya pa na ba bye Kile wo kapyebye Yawutuu pu mu. Keree kiimu wo nyɔmɛhɛɛ Kile bi lɔ pu sefɛlɛɛ pu mu ge, a wu ba kee keree kii pye, na li shɛ lee funɲɔ ni na nyɔmɛɛ fɔɔ wu nɛ Kile. 9 Ba w'a pa wɛ, a shi wusama bɛ di Kile sɔ lee wuu na, wu saama pu wuu na, ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wɛ na:

«Lee wuu na n'a da ba ma sɔ
shɛ wusama tɛ ni,
n'a da ba yogo cee ma mu,
di ma mɛgɛ ki pɛlɛ.»*

10 L'a ka sanha Kile Kafila wu ni na:
«Yee shi wusama sipyii pu bæeri,
yi pinne funɲɔ taan ni Kile wo sipyii pu
ni!»*

11 L'a nɔhɔ ka sanha Kile Kafila wu ni na:
«Yee shi wusama sipyii bæeri,

* 15:3 Zaburuu 69:10

* 15:9 Zaburuu 18:50

* 15:10 Dutɛɛnɔmɛ 32:43

* 15:11 Zaburuu 117:1

y'a Kafoo sɔni.
Sipyii pu beeri p'a wu sɔni!»*

12 A Kile tudunmoo Ezayi be di jo:
«Sipya wa na ba foro
Zheze* wo kadugo nagoo pu ni,
wee na ba bye shi wu beeri be juɔɔ ni.
Wu na ba bye shi wu beeri wo tadanja.»*

13 Kile wemu wu ne tadanja kanvoo sipya mu ge, wee wu yi beeri ni fundanga ni narinje na n'a daa funɔɔ ni, kɔnhɔ y'i tadanja ta fo xuuni Fefere Munaa li gbɔɔɔ ni.

Pɔli wo labye wu pyegana

14 Na cebooloo, neye pyaa ya li ce na fiinne jo yee fungeree ki ne na kasaan pyi. Laje tuugo beeri ki ne yee mu. Yee na zii ja da lowagaa kaan be yiyi mu n'a daa wu shizhaa na. 15 Ga lowaa funɔɔ ni ne be ya keree kii ka yee mu teye ya ni na wo seme wu ni, di yi funɔɔ to kee na. Ne lee pye bani Kile ya niime kan ne mu, 16 kɔnhɔ ne bye Yesu Kirisa wo kapyebye shi wusama ninje ni, shi wemu ne Yawutuu shi we. Labye wemu Kile ya kan ne mu ge, ne wee labye we pyi ba saraya naha shɔɔnriwɔɔ ne we, na Kile wo Jozaama pu yu, kɔnhɔ yee piimu pu ne shi wusama ge, yee kaa di daan Kile ni, y'i bye Kile wuu, y'i bye fefere Fefere Munaa li gbɔɔɔ ni!

17 Lee wuu na, labye we ne byi Kile mu ge, ne na ja naye pele wee labye we wuu na Yesu Kirisa wo karihege ki funɔɔ ni. 18 Ne da ga lowaa ta di jo kaa la shishiin shizhaa na ni Kirisa ya lemu pye ne kenje kurogo we, kɔnhɔ shi wusama be di Kile nɔme co. W'a ne teye na jo jomɔ, ni na kapyege ni, 19 Kile Munaa li baraga ni, lee lemu wo sefere t'a naha sheshere ni kakanhanja pye ge. Mu ne Kirisa wo Jozaama pu yere li pye xuu wu beeri ni, na li jo kɔn Zheruzalemu ni wu taan kulogoo ki beeri na, fo na she nɔ Iliri fiige ki na. 20 Xuu wemu wu ne Kirisa mege sanha yiri ja wa-ε ge, ne funɔɔ bye ne w'a Jozaama pu yu xuu watii ni ni wee xuu we be we, kɔnhɔ watii ganha bu she da w'a wu wo labye nɔhɔ tenje xɔ wà, a ne she na wo

wu pye wee juɔɔ ni we. 21 Ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni kagana lemu na we na:

«Piimu bi sanha wu mege logo ja bada we,
pee na ba wu ja.
Piimu bi sanha wu kaa logo ja bada we,
pee na ba yi naha ce.»*

Pɔli funɔɔ wa wu she Orome ni

22 Ayiwa, kee keree kii k'a ne naha kɔn tegege ninhehege ni, ne da zhe foro yee yiri we. 23 Ga nime ne wo labye w'a xɔ yee fiye yi ni. Ma na jo li yee wa nehe, ne bi giin na she yee yiri tegege kii ni. 24 Wee tuun wu ni, ne giin di ba doro yi yiri na nigariwo Esipani fiige ki ni. Di bu she yi la xɔ jeri, yi na na teye, na na yaha nɔ na tashere ni. 25 Ga nime, Zheruzalemu ni di wa se di zhe ma yara la kan n'a daa fee pu mu. 26 Bani Masedoni fiige ke ni Akayi fiige ki n'a daa fee p'a li kɔn puye funɔɔ ni, na pu keye wa yiyi na na tun Zheruzalemu wo n'a daa fee la baa fee pu mu. 27 Lee l'a bi sii taan pu mu, ga na nɔhɔ pye be sanha pu nibyii. Bani ni shi wusama be d'a taa ta Yawutuu pu wo Kile wu keree ki ni, pu be ya yaa na Yawutuu pu teye ni pu kenje yanmuyɔ ni. 28 Ne bu she kee keree kii shɔɔnri xɔ, na wee wari we kan pu mu, na nigariwo Esipani ni n'a da doro yi yiri wà. 29 Ne li ce jo ne ba se yee yiri jo Kirisa wo niime wu nigbɔ ni n'a da zhe.

30 Ayiwa na cebooloo, na yi neeri Kafoo Yesu Kirisa wuu na, ni Kile Munaa li wo taanhege ki wuu na, jo zhaanra temu n'a leni ge, yi na teye tee na ni Kile-nerenge ni, 31 kɔnhɔ piimu ne Kiriceen Zhude fiige ki ni we, di shɔ pee na. Wari we be n'a gaanji di zhe gan Zheruzalemu n'a daa fee pu mu ge, pu be di she wee shɔ ni fundanga ni. 32 Lee funɔɔ ni, Kile bu sɔɔ ne na ba she nɔ yi yiri ni fundanga ni, ne na ba taanmɔnɔ be ta, na nɔhɔ jeri yi yiri wà.

33 Narinje fɔɔ Kile wu fara yi beeri na. Amiina.

16

Pɔli fò mujuu

1 Ayiwa, n'a da wu ceboroshɔ Febe kaa jo yi mu jo sipyisaama wu ne wii. Sankere wo

* 15:12 Zheze: Wee ninumɔ p'a byi Izayi. * 15:12 Ezayi 11:1,10 * 15:21 Ezayi 52:15

egilizi wu kapyebye wa wu jε wii. Wu ba nɔ wà yi yíri, ² y'i wu co jɔ xuuni wù Kafɔ wo karijεεge ki wuu na! N'a daa fεε ya yaa ni baraga kemu ni ge, yi kee taha wu na! Wu mago ba yere yaaga bεeri na, yi wu tεge wu kee ta! Bani w'a cebooloo nijεhemεε tεge, w'a nεye pyaa ki bε tεge.

³ Yi Pirisili ni wu poo Akilasi shaari! Ne kapyebyenii pu wa pii Yesu Kirisa wo karijεεge ki funjɔ ni.

⁴ Pee p'a nε shɔ, fo jεere la kaa ya fɔ puyε pyaa munahaa di gori li ni. Ne ye nigin ya ta pu shaari wε, ga shi wusama wo egilizii pu bεeri p'a pu shaari.

⁵ N'a daa fεε piimu bεeri p'a puyε pinneε pee yíri ge, yi pee bεeri shaari!

Yi na taanjii Epayinεti bε shaari! Wee w'a pye shenshiime na sɔɔ Kirisa na Azi fiige ki ni.

⁶ Yi Mariyama bε shaari, wee wemu w'a labye nijεhemεε pye yi mu ge.

⁷ Yi Andoronikusi ni Zhuniyasi ye shaari! Pee jε na shi shεen, na nɔhɔ pye na kaso pyenii bε sanha.

Pu bε kaa ya cε fo xuuni tudunmɔɔ pu tε ni, pu da nɔhɔ dà bε Kirisa na nε jaha na.

⁸ Yi Anpiliyasi shaari, nε taanjii wu jε wii Kafɔ wo karijεεge ki funjɔ ni.

⁹ Yi Uruben shaari, wee jε wù labyenii Kirisa wo karijεεge ki ni. Yi na taanjii Sitasisi shaari!

¹⁰ Yi Apεlesi shaari, wee nɔhɔ ya wolo xuuni Kirisa mεge ki wuu na, ga, a wu mesaanja ta.

Yi Aritobuli puga shεen pu shaari!

¹¹ Yi Herɔdiyɔn shaari, na shi shεn we.

Narisisi puga shεen piimu pu jε Kafɔ wo karijεεge ki ni ge, yi pee bε shaari!

¹² Yi Tirifεni ni Tirifozi shaari, pee cèe shuun we, pee ya puyε pɔ Kafɔ wo labye wu na.

Yi wù ceboroshɔ wù taanjii Perisidi bε shaari, wee bε ya la pye xuuni Kafɔ mu.

¹³ Yi Urufusi shaari, Kafɔ ya wemu jaha bulo ge.

Yi wu nu wu bε shaari, wee wemu nε bε ya wii na nu ge.

¹⁴ Yi wù fò kan Asenkirite ni Filegɔn ni Herimesi ni Patorobasi ni Herimasi mu! Wù cebooloo piimu

bε pu wa pu yíri ge, yi wù fò kan pee bε mu!

¹⁵ Yi wù fò kan Filologi ni Zhuli mu, ni Nεre ni wu ceboroshɔ, ni Olenpe. N'a daa fεε piimu bεeri

pu wa pu yíri ge, yi pee bε shaari.

¹⁶ Y'a yiye shaari ni fεfεere taanjεεge fò ni! Kirisa wo egilizii pu bεeri ya yi shaari.

Yεre lemu Pɔli ya pye ge

¹⁷ Ayiwa na cebooloo, kalaa wemu yee ya ta wèe mu ge, piimu p'a wee she, na ganha na n'a daa fεε pu waagi, na pu juyɔ kyεεgi ge, na yi jεeri jo y'a yiye kaseri pee na. Yi sii laraga yaha pu mu! ¹⁸ Bani pee sipyii pii jε wù Kafɔ Kirisa wo kapyebyii wε, ga pu yacεereε tajinε pu ma zhaa. Sipyii piimu pu jε pu ya n'a daa wu keree cε xuuni-i ge, p'a ganha na jɔtanga jomɔ ni kafila lεlεεgeε taga na pee faanna. ¹⁹ Ga yee kunni, yee ya Kile jɔmεε co cogana lemu na ge, sipyii pu bεeri wa lee cε. Lee wuu na nε funjɔ taan xuuni yee shizhaa na. Na funjɔ ki wa y'i bye fungɔnyɔ fεε, yi da kasaanja pyi, y'i bye fεfεε, kakuunɔ la shishiin ganha ba jaa yi nibyegee ki ni wε.

²⁰ Ayiwa, jeri funjɔ ni jajanε fɔɔ Kile w'a da ba Shitaanni wo sefεereε ti bεeri kyεεgi na yeege yi tɔɔyɔ ni. Wù Kafɔ Yesu Kirisa wu niime kan yi mu!

²¹ Na kapyebyenii Timote ya yi shaari, ni na cebooloo Izirayeli shεen, pee piimu pu jε Lusisi, ni Zhasɔn, ni Sosipateri ge, pu bε ya yi shaari. ²² Ayiwa, Teritusi wemu w'a we sεmε we ka nε mu ge, wee bε ya yi shaari Kafɔ wo karijεεge ki ni. ²³ Na jatigina Gayusi ya yi shaari. Wee wu jε egilizi wu bεeri jatigi. Erasiti wemu wu jε Kulo li wariyahama wu ge, wee ni wù ceborona Karitusi ni, pee bε ya yi shaari.

[²⁴ Wù Kafəo Yesu Kirisa wu niime kan yi beeri mu! Amiina.]

Pəli ya Kile sə

²⁵ Kile Jozaama pemu wo yere ne pye Yesu Kirisa keree na ge, se wa Kile ni wu baraga le yee ni pee shizhaa na. Lee kaŋməhəŋə le l'a foro kpeenge na. Li niŋməhəŋə ki bye fo yee niŋehene. ²⁶ Ga lee ya foro nime kpeenge na, Kile tudunməə pu wo kafila nigama wu funŋə ni. Lee ya pye na saha ni Kile kodayi wu wo jəməe ni, kənhə shi wusama beeri di Kile wo Jozaama pu logo, p'i dà Yesu na, p'i wu jəməe co.

²⁷ Kile ye nigin wu je fungəngə fəə. Nəəəə w'a dəri wu mege na tene ba Yesu Kirisa gbəəəə ni. Amiina.

Korante Sheen Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ nizhiimɛ wemu tun Korante shɛɛn mu ge

Jɔgɔ ye mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

Pɔli w'a we sɛmɛ we tun Korante egilizi wu mu. Korante wu li bye Girɛkii fiige ki kugbɔɔ le. Kegaana tapyege kulo li bye lii. Yeeponɔ ni yebyaa gbaara Pɔli ya pye Korante ni egilizi wu sinduun wu ni (Kapyege 18).

We sɛmɛ we kakana nunɔ

Tuun wemu ni Pɔli ya we sɛmɛ we ka ge, lee bi wu ta Efese kulo li ni, Azi fiige ki ni. A Korante shɛɛn pii di she foro wu na, na wu yege keree kii na. A w'i kee wo jɔshɔɔrɔ ka sɛmɛ wu ni. Girɛkii pu bye Korante shɛɛn. Kawagaa nijehenje ki bi bye wà Korante egilizi wu ni ge.

Korante shɛɛn bi taa taa. Lee wuu na Pɔli ya pu yiri na pu pinne, p'i bye nigin. Wee tuun wu ni Fɛfɛɛɛ Munaa l'a loolodahaa kiimu kaan ge, a Pɔli di kalaa kan pu mu kee wo shɔnrigana nizaana shizhaa na. A wu xhɔ na jo sanha taanjenge shizhaa na we sɛmɛ we ni (1 Korante Sheen 13). Wu funɔɔ ki bye w'i pu yeri, n'a daa fɔɔ ya yaa na doroo torogana lemu na ge, p'i lee cɛ. Wu funɔɔ ki bye p'i Kile pelegana li be cɛ.

Sɛmɛ wu kafila nugbɔɔ

1 Korante Sheen 1:1-9 Pɔli fò mujuu.

1 Korante Sheen 1:10—4:21 Bɛganhara temu ti bi waagi leni pu tɛ ni ge, Pɔli ya jo ni pu ni tee keree na.

1 Korante Sheen 5 Ná wemu w'a dɔdɔɔrɔ ti pye ge, egilizi wu sipyii p'a yaa na wee yeege puyɛ tɛ ni.

1 Korante Sheen 6 N'a daa fɛɛ ya yaa na puyɛ kiiri n'a daa baa fɛɛ mu wɛ.

1 Korante Sheen 7 Celenɛnɛ ni gbajjire ni gbaxɔɔrɔ.

1 Korante Sheen 8—10 Yaperɛɛ xaara keree.

1 Korante Sheen 11 Kile pelegana egilizi ni, ni Kafɔɔ fɛfɛɛɛ yalige ki keree.

1 Korante Sheen 12—14 Fɛfɛɛɛ Munaa jidaan li wo loolodaa keree, ni taanjenge keree.

1 Korante Sheen 15 Xurɛnɛ li keree.

1 Korante Sheen 16 Wari wemu p'a pinne la baa fɛɛ pu wo dɛge wu kaa na ge, ni fò keree.

Pɔli ni Sositɛnɛ fò mujuu

¹ Nɛ Pɔli, Kile ya nɛ wemu yiri wu jidaan funɔɔ ni, na pye Yesu Kirisa wo tudunmɔ ge, nɛ ni wù ceborona Sositɛnɛ, wèe p'a we sɛmɛ we yàa, na wu tun yee mu. ² Yee piimu pu jɛ n'a daa fɛɛ Korante kulo li ni ge, Kile ya yee piimu yiri na pye wuyɛ wuu, na yi pye fɛfɛɛ Yesu Kirisa wo karijenge ki funɔɔ ni ge. Na fara lee na, yee piimu bɛeri p'a wù Kafɔɔ Yesu Kirisa mɛge ki pele na yi yaha xuu wemu bɛeri ni ge, yee be mu wèe ya wu tun. Wèe Kafɔɔ wu jɛ wii, na jɛ yee be wo. Wèe ya yi shaari: ³ Wù To Kile ni wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niimɛ ni najenje kan yi mu.

Pɔli ya baraga tɛri Kile na Korante shɛɛn wuu na

⁴ Nɛ baraga tɛri Kile na tuun bɛeri ni yee wuu na. W'a yee le niimɛ ni Yesu Kirisa wo karijenge ki funɔɔ ni, lee wuu na nɛ baraga tɛri wu na. ⁵ Yee na jɛ ni Kirisa ni karijenge ni, Kile w'a yanmuyɔ bɛeri kan yee mu. W'a kafila jogana wo laje kan yee mu, na Kile koro li be wo laje kan yee mu. ⁶ Kirisa jomɔ pu wèe ya jo yee mu ge, yee ya pu kemɛ logo, na pu mara xuuni yi zɔɔɔ pu na. ⁷ Lee funɔɔ ni, yee piimu p'a wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wo cabaɲa ki sigee ge, Kile wo loolodaa la shishiin ya ta xuunɔ yee na wɛ. ⁸ Wee Kile ye pyaa ki da ba fanha kaan yee mu, fo na she nɔ wù Kafɔɔ Yesu Kirisa cabaɲa ki na, kɔnhɔ jaagi xuu wa shishiin ganha ba da yi na kee caɲa wɛ. ⁹ Bani Kile jɛ jomɛɛ fɔɔ. W'a yee yiri na pa lenɛ wu Ja Yesu Kirisa wo karijenge ki ni, wee wemu wu jɛ wèe Kafɔɔ wu ge.

Pɔli ya Korante shɛɛn pu yeri na pu be

¹⁰ Ayiwa na cebooloo, na yi jɛeri wù Kafɔɔ Yesu Kirisa mɛge ki wuu na. Yi be ni yiye ni! Yi ganha bu waagi wa shishiin yaha wu jé yi tɛ ni wɛ! Yi be yaha wu sii baraga ta yi tɛ ni! Yi binne jomɛɛ na! Yi binne fungonyɔ yi be na! ¹¹ Bani na cebooloo, nɛ yi logo wù ceboroshɔ Kulowe wo sipyii pii jɔ na na bɛganhara ti wa yee tɛ ni. ¹² Na pii pu wa yu yee ni na Pɔli wuu

pee ne; pii di yu na Apolosi wuu pee ne; pii di yu na Pyeri wuu pee ne; pii be di yu na Kirisa wuu pee ne. ¹³ Wee tuun wu ni, yee wa giin na Kirisa wu be w'a taa taa ge? Ta ne Poli w'a xu yee wuu na korikoritige ki na? Kelee ta ne wo mege ki na yere yee ya batize? ¹⁴ Ne na pye ne sipya watii batize yee ni Kiripusi ni Gayusi kadugo na we, ne Kile shaari lee wuu na. ¹⁵ Lee funno ni, sipya wa shishiin wa da ja jo na ne mege na wee ya batize we. ¹⁶ Uun de, can wi! Ne wa Sitefanasi wo puga sheen pu be batize. Li bu foro pii ni, ne sipya watii ce nige ne wemu batize yee ni we. ¹⁷ Bani Kirisa ya ta ne tun na ne wa batizeli pyi we, ga na ne wa Kile Jozaama pu yere li pyi. Ne di wa lee yere li pyi ni sipyii wo fungongo fere ni we, konho Kirisa wo korikoritige ki xu wu ganha bu da bye kano ba we.

Kirisa w'a Kile wo sefere ni wu fungongo fere ti shee

¹⁸ Bani sipyii piimu p'a piin ge, Yesu na xu korikoritige ki na, pee jom pe wo yere li ne pee sipyii pii mu ba nahanahara ne we. Ga na ne we mu Kile wo sefere, we piimu p'a sho ge. ¹⁹ L'a ka be Kile Kafila wu ni na:

«Ne na ba fungongo fee
wo fungongo fere ti kyegi,
na shizhiinme fee wo laje
wu pye kano ba.»*

²⁰ Lee funno ni, yeke fungongo fo w'i da ja jo sanha we? Yeke laje fo w'i da ja jo we? Kelee sipya wemu wu ne ke konjo ke wo jom cevo ge, yeke wu be di da ja jo we? Kile ya ke konjo ke wo fungongo fere ti jeri pye nahanahara. ²¹ Bani ke konjo ke, ki ni ki wo fungongo fere ti ni, ki ya ja Kile ce wu wo fungongo fere ti funno ni we. Lee funno ni, Kile Jozaama pu wo yere le li ne nahanahara ke konjo ke mu ge, l'a taan Kile be mu nago piimu p'a da wu na ge, wu pee sho pee Jozaama pu wo yere li funno ni.

²² Ayiwa, Yawutuu pii wa naha sheshere kakanhaa shaa p'i kee ja nii na; Girekii pii di fungongo fere shaa. ²³ Ga we kunni, Kirisa wemu p'a kori tige na ge, wee wo jom pu yere we ya byi. Pee jom pe

ne jugyegi jom Yawutuu pu mu, na ne nahanahara shi wusama mu. ²⁴ Ga Kile ya piimu yiri ge, p'a pye Yawutuu la, p'a pye Girekii la, Kirisa wu ne pee mu Kile wo sefere ni wu fungongo fere. ²⁵ Bani Kile wo keree kiimu sipyii ya byi nahanahara ge, kee wo fungongo fere t'a pele sipyii wo fungongo fere ti beeri na; kiimu p'a byi baraga baa wogoo ge, kee baraga ya pele sipyii pu beeri wo baraga ki na.

²⁶ Yi bu li seri na cebooloo, yee na li ta na Kile ya yee piimu yiri ge, sipyii wo keree wiigana funno ni, fungonyo fee nijeheme wa yi ni we, baraga fee nijeheme di wa yi ni we, sipyigbo nijeheme be di wa yi ni we. ²⁷ Ga keree kiimu sipyii ya wii nahanahara ge, kee Kile ya shonri lo na daga na ke konjo ke wo fungonyo fee pu shiige. Kiimu p'a wii baraga baa wogoo ge, kee Kile ya shonri lo na daga na baraga fee pu shiige. ²⁸ Kaa lemu sipyii ya jerege ge, kaa lemu na sipyii ya juguni ge, kaa lemu ne yafiin be pu mu i ge, lee Kile ya shonri lo na daga na sipyii wo keree ki kyegi, kiimu p'a wii juno na ge. ²⁹ Lee funno ni, sipya wa shishiin da ja wuyere pele Kile nahagbaa na we. ³⁰ Wee Kafo Kile baraga ni yee ya je Kirisa wo karijerege ki ni. Wee Kirisa we wu ne we wo fungongo fere te. Yesu Kirisa baraga ni we ya pye sipyitiime Kile mu, na bye fere, na juwuuro ta na foro jurumu ni. ³¹ Lee wuu na l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Wemu ba da wuyere so, wufo wu wuyere so Kile wo nibyegee kii funno ni.»*

2

Poli wo Kile Jozaama yere Korente sheen mu

¹ Na cebooloo, ne kunni ya she Kile wo Kile Jozaama pu jo yee mu tuun wemu ni ge, ne ta na wo kafilacene, kelee na wo fungongo fere she yee na pu tajogo ni we. ² Bani tuun wemu ni ne bye ni yee ni ge, kaa la shishiin funno ya tigi nige ne mu ni Yesu Kirisa ye be we, Yesu Kirisa wemu p'a kori tige na ge, fo wee ye. ³ Na fara lee na, na ne yaha yee te ni baraga bye ne ni we. Ne bi fyagi be fo na fuguri. ⁴ Ne Kile Jozaama pu yere li pye na kalaa wemu kan ge, wee

* 1:19 Ezayi 29:14; Zabururu 33:10 * 1:31 Zheremi 9:23

ya ta pye sipyii wo fungɔngɔ fɛɛɛ jomɔ wɛ. Ga nɛ bi na jomɔ pu yu, Kile Munaa l'i li wo sefɛɛɛ ti shɛɛ. ⁵ Kɔnhɔ yee wo n'a daa wu nɔhɔ ganha bu denɛ sipyii wo fungɔngɔ fɛɛɛ na wɛ, ga wu nɔhɔ di denɛ Kile yɛ pyaa wo sefɛɛɛ ti na.

Kile wo fungɔngɔ fɛɛɛ te

⁶ Ga lee bɛ na, sipyii piimu p'a fanha ta n'a daa wu ni ge, wɛɛ wo kalaa wu jɛ pee mu fungɔngɔ fɛɛɛ. Tee jɛ ke koŋɔ ke wo fungɔngɔ fɛɛɛ wɛ. Sefɛɛɛ te ti wa ke koŋɔ ke jɔŋɔ ni ge, t'i jɛ tee bɛ wuuro wɛ. Koŋɔ ke ni ki sefɛɛɛ ti wo fungɔngɔ fɛɛɛ ti na ba doro. ⁷ Ga Kile wo fungɔngɔ fɛɛɛ ti wo yɛɛ wɛɛ ya byi. Kanmɔhɔnɔ li jɛ tee fungɔngɔ fɛɛɛ te. T'a ŋmɔhɔ ke koŋɔ ke sipyii na. Kile ya ti gbegele yaha wɛɛ mu fo na ta koŋɔ nɔhɔ sanha zhan wɛ, kɔnhɔ wɛɛ di ba pɛɛŋɛ ta. ⁸ Ke koŋɔ ke wo sefɛɛɛ ta shishiin ya tee fungɔngɔ fɛɛɛ ti cɛ wɛ. Pu da bi ta p'a ti cɛ, pu bi da ga Kafɔɔ, Nɔɔrɔ Fɔɔ, wu kan pu kori tige na wɛ. ⁹ Ga ma na jo ba y'a ka Kile Kafila wu ni wɛ na tee fungɔngɔ fɛɛɛ te jɛ kaa la:

«Sipya nii sanha daha ja lemu na wɛ;
Sipya niwii sanha li logo wɛ;
Sipya sanha wu funŋɔ bɛ sha su li na wɛ;
Kile kaa ya dan piimu ni ge,
pee kaa na w'a li gbegele.»*

¹⁰ Na ta Kile d'a lee shɛ wɛɛ na Fɛfɛɛɛ Munaa baraga ni. Bani Kile Munaa ya keree bɛɛri sɛɛri fo na ki cɛni, ali Kile wo kanmɔhɔŋɔɔ ki bɛɛri. ¹¹ Ma bu sipya wii, munaa le li jɛ wu ni ge, lee l'a wu fungɔngɔ cɛni; ni lee ni wɛ, sipya watii da j'a ki cɛ wɛ. Mu li wa Kile bɛ shizhaa na, lemu li jɛ Kile ni ge, sipya wa shishiin da ga lee cɛ wɛ, fo Kile Munaa li yɛ nigin. ¹² Na ta wɛɛ kunni ya Kile Munaa lemu ta ge, lee ya ta pye ke koŋɔ ke wuu wɛ, ga Kile yɛ pyaa ni lee ya yiri, kɔnhɔ Kile ya kasaŋaa kiimu bɛɛri loolo kan wu mu ge, wu kee bɛɛri cɛ. ¹³ Lee wo kafila wɛɛ wa yu. Wɛɛ di wa ta na wu yu na bɛ ni sipyii wo fungɔngɔ fɛɛɛ ni wɛ, ga yemu Kile Munaa l'a yu wu mu ge, yee wɛɛ ya yu. Lee shɛgana le na wɛɛ wa Kile Munaa li wo can wu shɛɛ na bɛ ni liyɛ pyaa wo kafilajo wu ni. ¹⁴ Ga Kile Munaa jɛ sipya wemu ni wɛ, weefɔɔ da ga gbara lee Munaa

le wo keree ki na wɛ, bani wu ma kee wii nahanahara keree wuyɛ nii ni. W'a da j'a ki naha cɛ bɛ yɛɛ wɛ, bani Kile Munaa yɛ nigin gbɔɔrɔ ni sipya ya kee naha cɛni. ¹⁵ Lee Munaa le bu bye sipya wemu ni, weefɔɔ na j'a da keree bɛɛri naha shɔɔnri. Sipya wa shishiin di wa da j'a jaagi shan bɛ wu na wɛ. ¹⁶ Ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wɛ na: «Sipya weke wu d'a Kafɔɔ fungɔngɔ cɛ, ni weefɔɔ na j'a wu kalaa wɛ?»* Ga wɛɛ kunni, wɛɛ ya Kirisa wo fungɔngɔ ke ta.

3

Kile wo kapyebyii pu bɛɛri pu jɛ kapyebyenii

¹ Ayiwa na cebooloo, li can koo ni, sipyii piimu ya jaari na sahanɔ ni Fɛfɛɛɛ Munaa jidaan ni ge, nɛ ta jo ni yee ni ba nɛ yaa na jo ni pee ni wɛ. Ga sipyii piimu p'a jaari ke koŋɔ ke wo jidaan wu funŋɔ ni ge, nɛ jo ni yee ni ba nɛ yaa na jo ni pee ni wɛ. Nɛ yee yaha ba nɔhɔpiire jɛ wɛ n'a daa wu shizhaa na Kirisa na. ² Lee wuu na nɛ jirimɛ kan yee mu. Yalige kemu k'a gbile ge, nɛ ta kee kan yi mu wɛ, bani yi bi da ga j'a ki na wɛ. Ali niŋaa we bɛ ni yee wa da j'a yalitigbilege na wɛ, ³ bani ke koŋɔ ke jaarigana na yee wa jaari sanha. Nɛpɛnwaa ni kafilaŋɛhɛɛ te ti wa yee tɛ ni ge, na tee yaha wà, ta yee ya jaari mɛ ke koŋɔ ke wo jaarigana na wɛ? Ta yee ya jaari mɛ ceepuuro lakuuŋɔ wo jaarigana li na wɛ? ⁴ En yee ba yu: «Pɔli wo nɛ jɛ.» kelee «Apɔlɔsi wo nɛ jɛ.» Ta yee ya doroo mɛ sipyitiilee torogana na wɛ, piimu jɛ Kile Munaa baa ge?

⁵ Wee tuun wu ni Apɔlɔsi jɛ jɔgɔ wɛ? Nɛ Pɔli bɛ di jɛ jɔgɔ wɛ? Kile wo kapyebyii yɛ wɛɛ jɛ, yee ya n'a daa wu ta piimu kenɛ kurogo ge. Kafɔɔ ya kapyɛɛ kiimu kan kan wɛɛ mu ge, kee wɛɛ wa bɛɛri ya byi. ⁶ Tige nɛ nɔri, a Apɔlɔsi di ki lɔhɔ le, ga Kile w'a ki pye k'a shɔ, na lɛ. ⁷ Lee funŋɔ ni, tige ki nɔrivɔɔ wu yoo, ki lɔhɔ levɔɔ wu yoo, wee wa shishiin jɛ yaaga bɛ wɛ. Kile wemu w'a ki pye k'a shɔ, na lɛgi ge, wee wu jɛ jɔŋɔ ki na. ⁸ Tige ki nɔrivɔɔ we, ni ki lɔhɔ levɔɔ wu ni, pu bɛɛri pu jɛ nigin. Kile na ba pu saraa na bɛ ni pu bɛɛri nigin nigin wu nibyegee ni. ⁹ Bani wɛɛ bɛɛri pu jɛ kapyebyenii Kile

* **2:9** Ezayi 64:4 * **2:16** Ezayi 40:13

mu, yee di jε Kile wo kerεye ye, kelee Kile wo piyεye ye.

Wa bεeri wo kapyenεε ki pyegana li nōho na ba faa

¹⁰ Ayiwa, Kile ya niime wemu kan ne mu ge, na saha ni wee ni, ne puga ki nōho shan yee mu ba popye jε we, wemu jε fungōngō fōo ge. Watii w'a wu wo puuro jō kōn na byi lee jidaa le na nime. Ga fo wa bεeri bu kasεεge yaha wu wo puuro ti pyegana na. ¹¹ Bani jidaa lemu nōho k'a shan ge, lee jε Yesu Kirisa. Latii nōho wa da já zhan nige lee kadugo na we. ¹² Pii na ba sannii kelee wari kelee pεεwa faakageeye taga pu wo labye wu pye lee jidaa le na. Pii bε na ba pu wo labye wu pye ni tiye ni, kelee jà, kelee waha. ¹³ Kiiri wu wo caña jii li na ba wa bεeri wo labye tuugo she na fiinjε. Bani lee caña jii le wo na ki na ba wa bεeri wo labye wu nōho wolo, na wu shi she. ¹⁴ Sipya wemu bu wu wo labye pye lee jidaa le na, na ki ba wee labye we nōho wolo k'i ya já yaaga kyεεgi wu mu we, Kile na ba weefōo saraa. ¹⁵ Ga na ki bu wemu wo labye wu sorogo, weefōo da ba kuduun ta we. Wufōo ye pyaa kii kunni na ba shō. Ga wu shōgana li wa mε, ba na ma sipya paari, m'a ba da foro ki ni we.

¹⁶ Ta yee ya li cε na jo yee pu jε Kile wo pεεnε pugbōhō ki we? Ta yee ya li cε na jo Kile Munaa l'a tiin yee funyō ni we? ¹⁷ Sipya wemu bu Kile wo pεεnε pugbōhō ki kyεεgi, Kile bε na weefōo kyεεgi. Bani fεfεεre puga ki jε Kile wo pεεnε pugbōhō ke, yee di jε kee pεεnε pugbōhō ke.

¹⁸ Sipya wa shishiin ganha ba wuyε faanna we! Wa ba wuyε wii na fungōngō fōo wee jε na saha ni ke kōnjō ke wo keree ni, wufōo wu wuyε pye nahanaha, kōnhō wufōo di já fungōngō fεεre can can wuuro ti ta. ¹⁹ Bani ke kōnjō ke wo fungōngō fεεre ti jε nahanahara Kile mu. L'a ka bε Kile Kafila wu ni na: «Puyε pyaa wo shizhiinme tifuuyo na Kile ya fungōnyō fεε conii.»* ²⁰ L'a ka sanha Kile Kafila wu ni na: «Kafōo ya fungōnyō fεε pu wo fungōnyō yi bεeri cε. W'a li cε na kapōo wa yi na we.»* ²¹ Lee wuu na sipya wa shishiin ya yaa w'a wuyε pele

sipyii wuu na we. Bani yanmuyō yi bεeri yi jε yee woyo: ²² Ne Pōli yoo, Apōlōsi yoo, Pyεeri yoo, kōnjō ke yoo, jii fεεre yoo, xu yoo, nime wo keree kii yoo, kiimu k'a ma ge, kee yoo, yee bεeri jε yee woyo. ²³ Ga yeeyε pyaa di jε Kirisa wuu; Kirisa di jε Kile wo.

4

Kirisa wo tudunmōo pee ni pu kapyegeε

¹ Ayiwa, p'a yaa na wēe wii Kirisa wo kapyebyii, Kile wo can ninmōhōmō wu kaa ya le piimu kenε ni ge. ² Pu bu kapyenεε kaa le sipya wemu kenε ni, lemu p'a zhaa wu mu ge, lee li wa mε. Wu pye jōmεε fōo kapyenεε ki ni. ³ Neyε pyaa ki mu, yee na já yemu jo ne shizhaa na, kelee sipyii na já kiiri wemu kōn ne na ge, ne lee la wii nayε mu kaa latii we. Neyε pyaa ki bε di wa da ga nayε jaagi we. ⁴ Ne zō kunni sanha ne jaagi kaa la na we, ga lee di wa nago kanna sipyitiime ne jε we. Kafōo wu jε ne kiiri kōnvōo. ⁵ Lee wuu na, yi ganha bu da kiiri kōn sipya wa shishiin na, na tuun wu ta wu sanha nō we. Yi yere fo Kafōo bu she ba! Kaa kaa l'a nōhō womō ni ge, wu na ba kee bεeri yeεge kpεεngε na, na sipyii zōlōo funjō keree bεeri she. Wee tuun wu ni pεεnε kemu ya yaa ni wemu ni ge, Kile na ba kee kan weefōo mu.

⁶ Ayiwa na cebooloo, ne keree kiimu jo na ni Apōlōsi shizhaa na ge, ne kee bεeri pye na she yee na, k'i bye yi mu kalaa. Yemu y'a ka Kile Kafila wu ni ge, kōnhō yi ganha bu yee ye we. Yee wa shishiin ya yaa w'a sipya wa wo mεge keree taga w'a wuyε pele, wa tōn di ben wu mu we. ⁷ Bani mu wu wa mayε pele mu lee pelegana li na ge, leke l'i wa mu mu na toro pusamaa taan we? Leke l'i wa mu mu Kile ya ta lemu kan mu mu-i we? Ayiwa, ni y'i jε Kile wo niganya mu mu, wee tuun wu ni jaha na mu di mayε pele, na li pye kanna Kile ya ta yi kan mu mu-i we?

⁸ Ayiwa na cebooloo, yee wo xuugo ki kunni ya xō! Yee ya yanmuyō yi bεeri ta na xō! Yee ya jεri saannaa, na ta wēe di sanha saanra ta we! Ne funjō ki wa y'i sii pye saannaa ye pyaa pyaa, kōnhō wēe bε di binne pye saannaa ba yi jε we. ⁹ Bani Kile jε kanna kadugo yiri w'a wēe yaha,

* 3:19 Zhōbu 5:13 * 3:20 Zaburuu 94:11

wèe piimu pu ƚe Kirisa wo tudunmɔɔ pu ge. Wèe ƚe ba sipyii ƚe wɛ, p'a piimu wo kiiri kɔn na yaha xu na ge. Bani wèe ya ƚeri yawiiye koŋɔ bɛɛri mu ba pee ƚe wɛ. Wèe ya pye yawiiye sipyii mu, ni mɛlɛkɛɛ bɛ mu. ¹⁰ Wee ya ƚeri sicere fɛɛ Kirisa wo mɛgɛ ki wuu na, ga, a yee kunni di ƚeri nime fungɔnyɔ fɛɛ pee, Kirisa wo kariƚɛɛgɛ ki funŋɔ ni! Wèe ya ƚeri nime baraga baa sipyii, a yee di bye ni baraga ki ni! Wèe ya ƚeri yafanhaya, yee di pɛɛŋɛ taa! ¹¹ Ali nime we bɛ ni, wèe wa gana xuugo ni waga keŋɛ ni. Cére fàya ya wù yaa wɛ. Kpɔɔnrɔ t'i nɔni wù na, ƚunŋɔ talɛŋɛ di ƚe wù mu wɛ, fo na ƚaari ƚaari na yeree. ¹² Wèe ya wu cére kana labye fɛni. Pu ba wù shɛhɛɛ, wèe di duba pyi. Pu ba wù kana, wù na lee xu wùye ni. ¹³ Ali pu ƚɛhɛ ba wèe mɛgɛ kyɛɛgi bɛ, wèe na pu ƚunŋɔ círi ni lotaan ni. Wèe ya ƚeri gara koŋɔ mu. Wèe ya ƚeri kaŋɔɔ baa fo na pa nɔ ba niƚaa ƚe wɛ.

¹⁴ Di wa pee jomɔ pe ka tun yi mu kɔnhɔ di shiige le yi ƚahaya ni-i dɛ! Ga n'a pu ka na tun yi mu, kɔnhɔ di yi kalaa ba na nagoo ƚe wɛ, piimu ya dan na ni ge. ¹⁵ Bani ali yee ƚɛhɛ kalaatii ta na nɔ pu kabɔfonŋɔ kɛ (10.000) bɛ na, to nigin pe wu ƚe yee mu n'a daa wu ni. Wee ƚe nɛ, bani nɛ wo Kile Jozaama pu wo yɛɛ li funŋɔ ni yee ya dà Yesu Kirisa na. ¹⁶ Lee wuu na, na yi ƚɛɛri y'a na wo ƚaarigana li taanni. ¹⁷ Kee funŋɔ ki ni n'a da Timote tun yi mu. Na ƚidaan ja wu ƚe wii, na ƚe ƚɔmɛɛ fɔɔ Kafɔɔ wo kariƚɛɛgɛ ki ni. Lemu li wa nɛ wo ƚaarigana le Kirisa wo kariƚɛɛgɛ ki ni ge, wu na zhɛ yi funyɔ to lee na. Lee ƚaarigana li wo kalaa nɛ gaan tɛye yi bɛɛri ni egilizii pu bɛɛri mu.

¹⁸ Pii wa bi giin yee ni na nɛ da guri zhe nige yee yíri wɛ, a peefɛɛ di tabaara lɔ le puyɛ ni. ¹⁹ Ga Kile bu sɔɔ n'a da mɔ nige di shɛ yi yíri wɛ. Wee tuun wu ni, kafilagbɔ wemu pii tabaara fɛɛ pii wa yu ge, nɛ ba nɔ wà, lemu li ƚe pu wo se kaa li ge, nɛ na lee cɛ. ²⁰ Bani Kile wo saanra ti ƚe ƚɔ kafila kajii wɛ, ga sefɛɛɛ kajii li ƚe lii. ²¹ Ayiwa, lekɛ kaa di wa yee na wɛ? Di da se ni yakpɔngɔ ni yi fɛni laa? Ta di zhɛ ni taanƚɛɛgɛ ni lotaan ni?

5

Torogaguunɔ lemu l'a ƚa Korɛnte egilizi

wu ni ge

¹ Ayiwa na cebooloo, shɛŋƚɛhɛmɛɛ p'a yi jo nɛ mu na dɔdɔɔrɔ ta ti wa yee tɛ ni, dɔdɔɔrɔ temu ti ƚe ali piimu bɛ ƚe Kiricɛɛn wɛ, pee bɛ ya gbara ti na-ɛ ge: Nɛ logo na yee wa nigin w'a wu to shɔ kɔn shɔ wu na na pye wu shɔ. ² A tabaara di nɔhɔ yee ƚi sanha na taha lee bɛ na. Le kaa le bi yaa li sii yee ƚahaya tanha xuuni, kɔnhɔ wemu w'a li pye ge, wee di waa laha yi na. ³ Nɛ wa yee tɛ ni wɛ, ga na fungɔngɔ d'a pinne ni yi ni. Nɛ kunni ya kiiri kɔn xɔ we ná we na, ma na jo naye pyaa bɛ ki ƚe wà. ⁴ Ayiwa, yi ba ba yiye pinne tuun wemu ni Kafɔɔ Yesu mɛgɛ na, na bɛ wo fungɔngɔ ki na binne ni yi ni, na fara wù Kafɔɔ Yesu wo sefɛɛɛ ti na. ⁵ Y'i wee sipya we le Shitaanni keŋɛ ni! Kɔnhɔ wu ceepuuro ti wo lakuunŋɔ k'i gyɛɛgi, wu munaa le di ba shɔ Kafɔɔ Yesu cabaŋa.

⁶ ƚunŋɔ wa li na yee p'a yiye kɛɛ wɛ! Ta yee ya li cɛ na jo buuri shizhɛnhɛɛ nifɛnhɛfɛnhɛɛ ye t'a myɛdɔnhɔŋɔ bɛɛri yirige wɛ? ⁷ Yi buuri shizhɛnhɛɛ nilɛɛɛ ti bɛɛri yeege yiye tɛ ni, kɔnhɔ y'i bye myɛdɔnhɔŋɔ nivonŋɔ. Bani li can koo ni shizhɛnhɛɛ wa yi ni wɛ, na li kaŋunŋɔ pye ƚuwuuro ti wo Kalɛɛ li Dubyapige ki ƚe wèe mu, kemu ya wolo na pye saraga wèe wuu na ge. Kee ƚe Kirisa wuyɛ pyaa. ⁸ Wee tuun wu ni, wù kalɛɛ li gba! Wù ganha bu li gba ni buuri shizhɛnhɛɛ nilɛɛɛ ti ni wɛ! Lee kɔri ƚe: Wù ganha bu li gba ni kakuuyo, kelee ni dɔdɔɔrɔ ni wɛ! Ga wù li gba ni shizhɛnhɛɛ baa buuri ni. Wee buuri we ƚe can ni fɛfɛɛɛ wèe zɔlɔɔ pu na!

⁹ Nɛ yi ka na tun yee mu na sɛmɛ wu ni jo sipyii piimu p'a taanfɛɛgɛ pyi ge, jo yee ganha ba gari ni peefɛɛ ni wɛ. ¹⁰ Ga lee wa nago kanna yee pu kɔn laha ke koŋɔ ke wo taanfɛɛgɛ pyevɛɛ, ni ki natakuumɔ fɛɛ, ni ki nagaalaa, kelee ni ki yapɛɛgaa bɛɛri na-ɛ dɛ! Lee bu yaha li pye, fo yi bu foro ke koŋɔ puga ke ni. ¹¹ N'a da li shɛ yi na jo sipya wemu bɛɛri w'a yu na n'a daa fɔɔ wee ƚe, na taanfɛɛgɛ pyi kelee natakuumɔ keree, kelee yapɛɛgaa, kelee na shɛhɛɛ pyi, kelee singbaa, kelee nagaara ge, yi ganha bu binne ni wee wa ni kaa la shishiin na wɛ. Ali yee ya yaa yi pinne li bɛ ni wee sipya wa ni wɛ. ¹² Piimu ƚe Kiricɛɛn wɛ, na kiiri kɔn pee na, lee ƚe nɛ wo niyii wɛ. Ga n'a

daa fεε piimu pu wa yee wo egilizi wu ni ge, yee p'a yaa na pee wo jurumu wu kiiri koon. ¹³ Piimu jε Kiricεen wε, Kile yε pyaa na ba kiiri koon pee na. Ga ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wε na: «Yee pu kakuubye wu kori yeege yiyε tε ni.»*

6

N'a daa fεε ya yaa p'a puyε yiri fanha puga wε

¹ Naha k'a yee pye bεganhara bu jε yee wa ni wu ceboro tε ni, yee da ga shε ni pee jomɔ pe ni n'a daa fεε pu mu wε, ga piimu jε Kiricεen wε, yee na dεrε yiyε yiri fanha puga, pee mu wε? Lee ya saha wε. ² Wee tuun wu ni ta yee ya li cε na fεfεεε sipyii pii pu da ba kiiri koon ke konɔ ke na wε? Ayiwa, ni li wa nago yee pu da ba kiiri koon ke konɔ ke na, keree kiimu ki jε kafenhεfenhεnεε ge, naha na yee pye yee ganha bu jε kee shoonri yiyε tε ni-i wε? ³ Ta yee ya li cε na wεe pu da ba kiiri koon ali mεlekεε pii bε na wε? Ni lee na ba bye, kafenhεfenhεnεε kii k'a byi wu tε ni ke konɔ ke na ge, yee na kee shoonri kanha dii wε? ⁴ Na ta kii keree kii k'a di bu jomɔ le yee tε ni, sipyii piimu jε yaaga bε Egilizi koo ni-i ge, yee na dεrε she pee pye yi kiirikoon! ⁵ N'a yi yu kōnhɔ yiyε pyaa bε di li cε na shiige ki jε kii. Shen nigin bε ya sii yee tε ni fungongɔ fɔɔ wemu na jε cebooloo pu tε kayuu jo-e ya? ⁶ Ayiwa, ta l'a saha can na, nago ceboro wa wu shε kayuu tεnε ni ceboro wa ni fanha puga, sipyii mu piimu jε Kiricεen wε?

⁷ Bεganhara na jε yee tε ni fo na she yee pye yee na yiyε yiri fanha mu, lee yε pyaa wa yee mu juzogoro. Naha k'a yee pye yee ya gbara yee p'a katiibaagaa kii xuli yiyε ni-i wε? Naha na yee di ya gbara ye p'a nanmahara keree xuli yiyε ni-i wε? ⁸ Ga fo yee na tεrε na katiibaagaa ni nanmahara ti pyi. Go yi cebooloo na yee wa ki pyi! ⁹ Ta yee ya li cε na jo taa jε sipyitiibaalaa mu Kile wo saanra ti ni-i wε? Yi ganha ba yiyε faanna wε! Taanfεεge pyevεε yoo, yapεrεgaan yoo, dɔdɔɔ yoo, namaa piimu bε ya puyε sinnεε ge, pee yoo, ¹⁰ nagaalaa yoo, natakuumɔ fεε yoo, singbaa yoo, yayirilee yoo, javafεε yoo, pii

p'a shishiin tajege wa Kile wo saanra ti ni wε. ¹¹ Kii yahaganjaa kii sipyii pii wa bi bye yee bε ni. Ga Kile ya yee jε, na yee pye fεεfεε na yeege kakuuyo ni, na yee pye sipyitiimεε Kafɔɔ Yesu Kirisa mεge na, Kile Munaa li baraga ni.

Kafɔɔ wuuro ti jε n'a daa fɔɔ ceepuuro

¹² Pii wa yu yee ni na keree bεeri jɔ ya kan yee mu! Ga n'a da li shε yi na jo kuduun wa keree bεeri ni wε. Keree bεeri jɔ ya kan, ga nε kunni di wa da ga nayε yaha bulo kaa tuugo bεeri mu wε. ¹³ Pii bε wa yu sanha yee ni na yacεrε kaa na yalige ya yaa, yacεrε bε d'a yaa yalige kaa na. Can wu jε wii. Ga cana ka wa ma, Kile na ba yi shuun wu bεeri kyεegi. Ga sipya ceepuuro te kunni, tee ya ta yaa dɔdɔɔrɔ kaa na wε. Kafɔɔ wuu na ti jε, Kafɔɔ bε di sipya ceepuuro ti marani. ¹⁴ Kile w'a Kafɔɔ jε na yeege xu ni, wu na ba wεe bε jε na yeege xu ni wu sefεεrε ti baraga ni. ¹⁵ Ta yee ya li cε na jo Kirisa yatenyε yi jε yee ceepuuro ti wε? Wee tuun wu ni, nε ma na Kirisa wu wo yatenge ka lɔ na taga navarashɔ yatenyε sogolo gε? Lee kunni ya saha wε. ¹⁶ Kelee ta yee ya li cε na jo sipyaa sipya w'a sinnε ni navarashɔ ni ge, ma ni wu ni, yi bεeri ya jεri ceepuuro nigin wε? Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Pu shuun wu bεeri na jεri ceepuuro nigin.»* ¹⁷ Ga sipya wemu bu wuyε kan Kafɔɔ mu, weefɔɔ ni Kafɔɔ ma bye nigin wu Munaa li ni.

¹⁸ Y'a fe dɔdɔɔrɔ naha na. Jurumu wemu sama sipya ya byi ge, wee ya dani wu ceepuuro ti kpεengε ke na. Ga sipyaa sipya w'a dɔdɔɔrɔ pye ge, jurumu w'a pye wuyε pyaa ceepuuro ti na. ¹⁹ Ta yee ya li cε na jo yee ceepuuro ti jε Fεfεεrε Munaa li wo Kile-pεεnε pugbɔhɔ wε? Lee Fεfεεrε Munaa le wa yee funyɔ ni. Kile w'a li kan yee mu. Yee jε nige yiyε wuu wε. ²⁰ Bani pεεwa na Kile ya yee shɔ. Lee wuu na y'a baraga tεri Kile na ni yi ceepuuro ti ni.

7

Celenεε kelee gbajiire keree

¹ Ayiwa, y'a yegeye yemu ka na tun na mu yi sεmε wu ni ge, wu shε yee feni. L'a jɔ nά mu wu ganha bu cee lɔ wε. ² Ga kōnhɔ

* 5:13 Dutεrεnɔmε 19:19 ni 22:21-24 ni 24:7

* 6:16 Zhεnεzi 2:24

dɔdɔɔɔɔ ganha ba byi wɛ, ná bɛeri ya yaa wu cee lenɛ, cee bɛeri di gbaga je ná mu. ³ Ná ya yaa w'a lemu pyi wu shɔ mu ge, wu lee ɲɔ yaha cee wu mu. Cee bɛ ya yaa w'a lemu pyi wu poo mu ge, wu bɛ di lee ɲɔ yaha ná wu mu. ⁴ Bani cee ceepuuro tiyɛ pyaa ɲɛ wu wuuro wɛ, ga wu poo wuuro ti ɲɛ tii. Mu shiin li wa, ná bɛ wo ceepuuro tiyɛ pyaa ɲɛ wu wuuro wɛ, ga wu shɔ wuuro ti ɲɛ tii. ⁵ Wee tuun wu ni, yi ganha ba yiye shege wɛ! Yi bɛshuun na já jo na bɛ yi na, na tuun wa pye yiye kadugo na, kɔnhɔ y'i wee tuun we pye Kilɛ-ɲɛrɛge na. Ga wee tuun we bu doro, y'i guri pye ni yiye ni sanha! Ni lee bɛ wɛ, y'a da já yiye na wɛ, lee funɲɔ ni Shitaanni bɛ na yi taanna wii di yi tɔɔgo le jurumu ni.

⁶ Ye n'a yu mɛ yi mu ge, yi yeri yeri jomɔ pu wa pii, li wa fanha kaa wɛ. ⁷ Li da yaha nɛ kaa na, sipyii bɛeri ya yaa pu pye ba nɛ ɲɛ wɛ. Ga wa bɛeri ni wu loolodaa li wa Kile mu. Kaa la wo loolodaa wa wa mu, la bɛtii bɛ wo loolodaa bɛ di ɲɛ wa bɛ mu.

⁸ Ayiwa, piimu pu wa pu sanha gbaya je, kelee na cɛɛ lenɛ-ɛ ge, ni cɛɛ piimu wo namaa p'a xu ge, nɛ funɲɔ na kunni, pee pu kori yaha mu pu yɛ ba nɛ ɲɛ wɛ. Lee ya ɲɔ shɛn. ⁹ Ga pu bu da p'a da já puyɛ na wɛ, wee tuun wu ni p'a yaa wa bɛeri wu gbaga je, kelee na cee lenɛ. Bani, lee ya pɔɔ pu mu pu kori yaha wà mu, gbaya kelee cɛɛ la di da pu sorogo.

¹⁰ P'a n'a daa fɛɛ piimu kan xɔ puyɛ mu ge, ye n'a da jo pu mu ge, yee wa nɛyɛ pyaa wo nijoyo wɛ, ga Kafɔɔ woyo yi wa yii. Yee yi wa mɛ jo, cee wu ganha bu da wu gbaga xɔ ná wu mu wɛ! ¹¹ Cee wemu shiin bu foro wu poo mu, wee tuun wu ni w'a yaa wu wuyɛ yaha wà ná baa, kelee wu guri shɛ bɛ ni nale wu ni. Ná bɛ ya yaa wu wu shɔ yaha wɛ.

¹² Ayiwa, ye n'a da jo pusamaa mu ge, yee wa Kafɔɔ wo nijoyo wɛ; nɛyɛ pyaa k'a yee yu. Ceborona wa bu bye n'a daa fɔɔ, wu shɔ di ɲɛ n'a daa fɔɔ wɛ; cee wu bu sɔɔ na diin wu mu, ná wu ya yaa wu wu yaha wɛ.

¹³ Ceboroshɔ wa bɛ shiin bu bye n'a daa fɔɔ, wu poo di ɲɛ n'a daa fɔɔ wɛ; ná wu bu sɔɔ na cee wu mara wu shɔ, cee wu ya yaa wu foro wɛ. ¹⁴ Bani na ná wu yaha wu ɲɛ Kiricɛn wɛ, wu ni cee wu bu bye shiizhan, w'a Kile

tɛɛɲɛ. Mu shiin cee wu bɛ ɲɛ wu bu da wu ɲɛ Kiricɛn wɛ. Wu ni ná wu bu bye shiizhan, wu bɛ ya Kile tɛɛɲɛ. Lee kaa bɛ wɛ, pu nagoo pu na bye kanna pu ɲɛ Kiricɛn wɛ, na ta pu d'a Kile tɛɛɲɛ can can na. ¹⁵ Ga pu shuun wu ni wemu wu ɲɛ n'a daa baa fɔɔ wu ge, wee bu jo wu foro n'a daa fɔɔ wu ni, yi wu yaha wu foro wu ni. Wee tuun wu ni n'a daa fɔɔ w'a pye cee wu la, wu shiin ya pye ná wu la, wu na bye wuyɛ mu. Kile ya yee yiri, kɔnhɔ y'i ba bye ɲɔɲɛ na. ¹⁶ Bani mu cee n'a daa fɔɔ we, dii m'i da já bye m'i li cɛ na mu wu da ba ma poo wu ɲunɲɔ wolo wɛ? Kelee mu ná n'a daa fɔɔ we, dii m'i da já bye m'i li cɛ na mu wu da ba ma shɔ wu ɲunɲɔ wolo wɛ?

Mayɛ yaha ba ma bye a Kile di ma yiri wɛ

¹⁷ Lee ɲɛ na foro wà, wa bɛeri ya yaa w'a ɲaari w'a sahanji ni wu loolodaa ni, Kile ya lemu kan wu mu ge. Kile ya wufɔɔ yiri na wu yaha yahama pemu bɛ ni ge, wu da ɲaari w'a sahanji ni pee bɛ ni. Wee kalaa we n'a gaan n'a daa fɛɛ pu mu egilizii pu bɛeri ni. ¹⁸ Kile bu sipya wa yiri na wufɔɔ ta w'a cekɔɔnrɔ pye xɔ, wufɔɔ wu wuyɛ yaha wà mu. Wu shiin bu wemu yiri na wufɔɔ ta wu sanha cekɔɔnrɔ pye wɛ, wufɔɔ ganha ba li shaa nige fo wu gɔn wɛ. ¹⁹ M'a cekɔɔnrɔ pye yoo, ma ya cekɔɔnrɔ pye-e yoo, lee la shishiin kapɔɔ ɲɛ wɛ. Lemu wo kapɔɔ li wa ge, lee li wa mɛ na Kile wo ɲɔmɛɛjogoo ki koo ɲaari. ²⁰ Kile ya wa bɛeri yiri, na wufɔɔ yaha yahama pemu ni ge, wufɔɔ ya yaa na wuyɛ yaha pee yahama pu ni. ²¹ Kile bi ma yiri na ma yaha bulooro ni, ma ganha bu lee kaa taga ma funɲɔ cɔnri wɛ. Ga tɔɔɲɔ bu da ki na ɲɛ ma mu m'a foro bulooro ti ni, m'a yaa ma foro ti ni. ²² Bani sipya wemu Kafɔɔ ya yiri na wu yaha bulooro ni ge, weefɔɔ ya ɲɛri wuyɛ wo Kafɔɔ mu. Sipya wemu bɛ di bu bye wuyɛ mu, Kirisa bu ma yiri, m'a ɲɛri wu bulo. ²³ Kafɔɔ ya yee shɔ pɛrɛmɛ pemu na ge, p'a waha shɛn. Wee tuun wu ni yi ganha bu bye sipyii wo buloo wɛ.

²⁴ Na cebooloo, Kile ya yee bɛeri nigin nigin wu yiri na yi yaha yahama pemu ni ge, wa bɛeri ya yaa wu kori pee yahama pu ni.

Mudasiilee keree

²⁵ Piimu pu wa pu sanha namaa ni cèe kalɛɛ pye ja bada-ɛ ge, yemu n'a da jo pee mu ge, yee wa Kafɔɔ wo nijoyo wɛ, nɛyɛ pyaa k'a na fungɔngɔ shɛɛ pu na. Ga Kafɔɔ wo cemɛ pu baraga ni, y'a yaa yi dà na jomɔ pu na. ²⁶ Kanhama pe pu wa nime ge, pee kanhama pu wuu na nɛ li ta jo l'a pɔrɔ wa bɛɛri mu wu kori yaha ba w'a sii wɛ. ²⁷ Cee bi jɛ ma mu, ma ganha bu wu yaha wɛ. Ma shiin bi jɛ ma sanha cee lenɛ wɛ, wee tuun wu ni m'a mayɛ yaha wà mu cee baa. ²⁸ Ga lee bɛ na, ma jɛhɛ cee lenɛ, ma ya jurumu pye wɛ. Doɲiɲɛ fucɛri nacebaa bɛ jɛhɛ gbaga je, wu ya jurumu pye wɛ. Ga kanhama see wo p'a da ba nɔni gbaya cèe ni cèe kafɛɛ na pu ɲiifɛɛɛ ti ni. N'a bi giin di yi ɲuɲɔ wolo pee kanhama pu ni.

²⁹ Ayiwa na cebooloo, ye n'a giin di jo yi mu ge, yee yi wa mɛ jo koɲɔ ki taaxɔɔ l'a tɛɲɛ. Wee tuun wu ni, piimu pu wa ni cèe ni ge, pee pu la le puyɛ ni Kafɔɔ wo labye wu fɛni. P'i bye kanna cèe bɛ jɛ pu mu wɛ. ³⁰ Piimu p'a mɛhɛɛ suu ge, pee di la le puyɛ ni Kafɔɔ wo labye wu fɛni. P'i bye kanna pu bi mɛhɛɛ bɛ suu wɛ. Piimu p'a fundanga pyi ge, pee di la le puyɛ ni Kafɔɔ wo labye wu fɛni. P'i bye kanna pu bi fundanga bɛ pyi wɛ. Piimu p'a zhɔ pyi ge, pee di la le puyɛ ni Kafɔɔ wo labye wu fɛni. P'i bye kanna yaaga bɛ bye pu mu wɛ. ³¹ Piimu p'a koɲɔ yaɲmuyɔ ye shaa ge, pee di la le puyɛ ni Kafɔɔ wo labye wu fɛni. P'i bye kanna pu bi koɲɔ ke yaɲmuyɔ ye shaa bɛ wɛ. Bani koɲɔ ni ki yaɲmuyɔ yi wa da mɔ y'i xhɔ wɛ.

³² Lee wuu na n'a bi giin jo funzhaga katii ganha bu jé yi ni wɛ. Sipya wemu wu jɛ wu sanha cee lɔ-ɛ ge, Kafɔɔ wo ɲidaan keree ki ma bye weefɔɔ wo cɔnrɔmɔ keree. Wu funzhaga kaa bɛɛri li jɛ lemu li da wu pye wu taan Kafɔɔ mu ge. ³³ Ga wemu bu cee lenɛ, wee ma ke koɲɔ ke wo yaɲmuyɔ kaa taga wuyɛ funɲɔ cɔnri, kɔnhɔ wu daan wu shɔ mu. ³⁴ Lee funɲɔ ni wu fungɔngɔ ki ma ɲɛri na wu kilee na se kabaya shuun na. Cèe piimu jɛ gbaga ni wɛ, na fara doɲiɲɛ pushaa na, pee bɛ ma pu funyɔ shaa ni Kafɔɔ ɲidaan keree kaa ni, kɔnhɔ p'i já pye Kafɔɔ wuu pu keree ki bɛɛri ni. Ga cee wemu wu jɛ gbaga ni ge, wee wo funzhaga ki ma gaanɲi ke koɲɔ ke wo yaɲmuyɔ ye yiri,

kɔnhɔ wu daan wu poo mu. ³⁵ Yeeyɛ pyaa wo kuduun kaa na n'a ye yu, li wa nago kanna fanha n'a giin di bye yi na wɛ. Ga na funɲɔ ki wa y'i da ɲaari ɲaarigazaana na, y'i daha Kafɔɔ nɔhɔ ni ni yi zɔlɔɔ pu bɛɛri ni.

³⁶ Ná wemu bu li cɛ na wee wa da já wuyɛ co wu curɔ tàan wɛ, wu mɛhɛ wu lenɛ na saha ni wu fungɔngɔ ni. Lee jɛ jurumu wɛ. ³⁷ Ga ná wemu bu li kɔn wuyɛ funɲɔ ni na ta wa shishiin ya wu karamu wɛ, na jo wu da wu curɔ lenɛ wɛ. Wu bi dà li na, na wu fungɔngɔ kaa li takyɛɛgɛɲɛ wa da yiri xuu wa shishiin ni wɛ, ayiwa lee ya ɲɔ. ³⁸ Lee funɲɔ ni wemu bu wu curɔ lenɛ, kasaana w'a pye. Ga wemu bɛ bu sɔɔ na wu wo yaha wà lenɛ baa, lee ya pɔrɔ shɛn.

³⁹ Ayiwa, cee bɛɛri w'a gbaga je ná mu ge, na ná wu yaha ɲii na, cee w'a pɔ yaha wu na. Ga ná wu ga xhu, wee tuun wu ni w'a pye wuyɛ mu. Ná bɛɛri w'a wu taan ge, wu shɛ gbaga je wee mu, kɔnhɔ wu pye n'a daa fɔɔ. ⁴⁰ Ga nɛ wo funɲɔ na, wee cee wu bu sɔɔ na wuyɛ yaha wà mu, lee na bɔrɔ wu mu fo xuuni. Nɛ bɛ di wa giin bɛ jo Kile Munaa li wa nɛ bɛ ni.

8

Yapɛɛɛ xaara

¹ Wù shɛ nime yapɛɛɛ xaara ti wo jomɔ pu fɛni. Can wu jɛ wii na jo wèe bɛɛri pu jɛ ni lajɛ ni ma na jo ba yee wa yi yu wɛ. Ga wee lajɛ we ya tabaara leni sipya ni. Na ta taanɲɛɛgɛ di se ni n'a daa fɔɔ ni ɲaha na n'a daa wu ni. ² Sipya wemu ba wuyɛ wii na wee ya keree cɛ, Ayiwa wee sanha keree cɛ ba keree ya yaa k'a jɛni wɛ. ³ Ga Kile kaa ba dan sipya wemu ni, weefɔɔ Kile ya cɛ.

⁴ Ayiwa, yee ya yegenɛ pye yapɛɛɛ xaara ti shizhaa na, na ta wa na já ti xa? W'à li cɛ na jo yapɛɛgo jɛ yafin bɛ wɛ, bani Kile nigin pe yɛ wu jɛ. ⁵ Can kunni wu jɛ wii, yaɲmuyɔ ɲiɲɛhɛyɛ wa fugba we, ni ɲiɲɛ ke na sipyii na yi pyi na kilelɛɛ, na li pye kanna kilelɛɛ ɲiɲɛhɛmɛɛ pu jɛ pu mu na fara kafɛɛ ɲiɲɛhɛmɛɛ na. ⁶ Ga wèe mu kunni, Kile nigin pe yɛ wu jɛ; wee jɛ To Kile, wee w'a yaɲmuyɔ yi bɛɛri yàa. Wee wuu bɛ wèe di jɛ. Kafɔɔ nigin pe yɛ bɛ di jɛ; wee jɛ Yesu Kirisa. Wee baraga ni yaɲmuyɔ yi bɛɛri wa yàa, wee baraga ni bɛ wèe wa ɲiifɛɛɛ na.

⁷ Ga n'a daa fεε pu bεeri wa sanha we can we ce na fiinne we. Pii wa yee ni piimu wa bi tee na yapereεε kaan ge. Pee ba tee xaara te xaa, pee ma li yaha puyε funyo ni na yapereεε xaara ti ne tii. Pu n'a daa wu wo fanha jere funyo ni p'a li ta na pee ya puyε nɔrɔgɔ. ⁸ Na ta nyalige di wa da ja wεe pye wεe pu Kile tee ne we. Wεe ya te xaara te yaha wa xabaa la, lee wa da yaaga wolo wεe ni we. Wεe shiin ya ti xa la, lee wa da yaaga le wεe ni we. ⁹ Ga lee be na, yi kasεεge yaha yiyε na. Yi na ja da yanmuyɔ bεeri li yi nidaan funyo ni. Ga wa ganha ga wu nidaan yaha wu pye kanyo di baraga baa fɔɔ tɔɔgɔ le kakuunɔɔ ni we. ¹⁰ Bani mu wemu w'a yu na mu ya yaaga ce ge, baraga baa fɔɔ wa bu mu ja mu ya tiin na li yapereεε la wo pεεne puga ni, ta lee da wu luu waha yapereεε xaara xha na we? ¹¹ Lee funyo ni, wee ceborona baraga baa fɔɔ wemu be wuu na Kirisa ya xu ge, ta mu wo laje wu ya pye kanyo na bɔngɔ nɔ wee na we? ¹² Yi ba lee pyi, yi cebooloo pu jurumu y'a luu. Bani baraga ne pu ni keree kiimu wo bye na we, yee wa pu logoo wari na waa kee na. Lee funyo ni Kirisa ye pyaa na y'a wee jurumu wu pyi. ¹³ Lee wuu na, yalige ke n'a da lii ge, kee bu da ki na da bye kanyo di ne ceboro tɔɔgɔ le jurumu ni, ne na gahari kee yalige ke ni, kɔnhɔ di ganha bu na ceboro wu pye wu to we.

9

Kirisa wo tudunmɔ wu tayerege ne kemu ge

¹ Ayiwa, ta ne ne naye wo we? Ta ne be ne Kirisa wo tudunmɔ wa we? Ta ne be ya wu Kafɔɔ Yesu ja we? Ta yee be pu ne wee labye we wo kuduun Kafɔɔ na we? ² Ali pii nehe bye p'i ya sɔɔ li na na Kirisa wo tudunmɔ ne ne we, yee ya yaa yee pu li ce na Kirisa wo tudunmɔ ne ne. Bani yee na je Kafɔɔ wo kari nege ki ni, lee li wa li sheε na Kirisa wo tudunmɔ ne ne.

³ Piimu p'a ne kaa yu, na zo teri ne na ge, we kafila we ne daga na pu no shuu: ⁴ Na wεe yaha wεe na ne Kirisa wo tudunmɔ, ta yalige ni yagbaya ya yaa na gaan wεe mu

wu labye wu wuu na we? ⁵ Ta li ya saha nago wεe be pu wu wo shɔ wa lo, wee di da jaari ni wu be ni ba Kirisa wo tudunmɔ pusamaa, ni Kafɔɔ wo ceboronamaa pee, ni Sefasi* ye ne-e we? ⁶ Kelee ne ni Barin-abasi ni, ta wεe ye p'a yaa na labye watii be pyi, kɔnhɔ wu na ja w'a wu nyalige taa? ⁷ Mii yee d'a li logo, wa w'a sɔrɔsiire pyi, wufɔɔ di nɔhɔ kuri yere ni wuyε ni we? Kelee wa wu εezen tiire nɔri wu ganha ba ti nagoo li-i we? Kelee wa w'a yapɔrɔyɔ naha, wu ganha ba yi jirimε gbuu-i we?

⁸ Yi ganha ba giin na yemu sipyii wa yu ge, na yee ye ne pye na tɔɔgɔ tasinne we. Bani yee ninuyɔ y'a ka Kile wo saliya wu be ni. ⁹ Kile tudunmɔ Musa ya yi ka saliya wu ni na: «Ma ganha bu je le nu no na na wu yaha wu na shinma tanhana tanhana we.»* Ta niye ye ni Kile ya wu funyo shaa na ye jo? ¹⁰ Li can koo ni, ta wεe wuu na be w'a yi jo we? Wεe wuu na w'a yi jo kunni. Bani li waha l'i waha, wemu w'a faa pyi ge, w'a yaa w'a wu pyi wu da daa; wemu be w'a shinma sani ge, wu be di da wu sani, wu da daa wu taa le na.

¹¹ Ayiwa, wεe p'a Kile jomɔ pu nuguro nugi yee mu. Wee tuun wu ni wεe be na lo yee kehe yanmuyɔ ni, ta lee ya ye wεe na? ¹² Ni pii di wa wee kuduun we taa yee mu, ta wu ya yaa ni wεe ni sanha na toro peefεε taan we? Ga wεe ya ta lee pye we. Wεe ya kanhama tuugo bεeri soro wuyε ni, kɔnhɔ kaa la shishiin ganha ba bari Kirisa wo Kile Jozaama pu yere li na we. ¹³ Yee kunni d'a li ce be na jo piimu pu wa labye pyi Kile-pεεne pugbɔhɔ ki ni ge, Kile-pεεne pugbɔhɔ ki ni pee wo nyalige ya fɔro. Piimu be pu wa saraya nizogoyo yi wo saraya yi tawologo ki ni ge, pee be wo tahaa wa fɔro yee saraya ye ni. ¹⁴ Lee ninunɔ funyo ni Kafɔɔ be ya li koro yaha nago piimu p'a Kile Jozaama pu yere li pyi ge, pee wo nyalige di da fɔro lee yere li ni.

¹⁵ Ga ne ta le kuduun kaa le la shishiin sha yee mu we, ne di wa ye kani be nago wee kuduun we di da nɔni na na we. N'a xu be, ne lee funyo lo na toro di ke fundanga ke yaha ki shɔ na na. ¹⁶ Ne da ja da Kile

* **9:5 Sefasi:** Arameye sheen jomɔ pu ne pii, Girekii ma jo na Pyeri. Ke mege ke kori wu ne na faaga. **9:9** Duterɔnɔme 25:4

wo Jozaama pu jo kaa taga da naye pele we. Bani na pu yere pyi, lee ya jeri ne junjo ni fanha kaa. Ne bu bye ne pu yere pyi be we, boongɔ ki da no ne na. ¹⁷ Li da bi da nago kanna neye pyaa mu l'a taan, a ne ganha na Kile Jozaama pu yere li pyi, wee tuun wu ni ne bi yaa ni saraa ni. Ga ni pu jo w'i ya ta w'a foro neye pyaa ki ni we, wee tuun wu ni labye wemu ye kaa l'a le na kenje ni ge, wee n'a byi. ¹⁸ Ayiwa, wee tuun wu ni leke di wa ne wo saraa wu we? Na Kile Jozaama pu yu sipyii pu mu ma ni, kuduun wemu be w'a yaa ni na ni ge, di ganha ba wee be shaa we. Lee ni ne wo saraa w'a fɔro.

¹⁹ Ne je sipyaa wa shishiin wo bulo we; ga lee be na ne kunni da naye yaha bulo sipyii beeri mu, kɔnhɔ di ja sipyijehemee ta Kirisa mu. ²⁰ Ne bu bye ni Yawutuu ni tuun wemu ni, ne be na naye pye ba Yawutu je we, kɔnhɔ pu nijehemee di juwuuro ta. Piimu p'a jaari na sahanji ni Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu ni ge, ne bu bye ni pee ni, ne be na bye ba pee je we, na ta li can koo ni, ne Musa wo saliya wu koo jaari we. Ga ne ma lee pyi, kɔnhɔ pu nijehemee di juwuuro ta. ²¹ Piimu pu je pu ya Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu koo jaari-i ge, ne bu bye ni pee ni, ne be na bye ba pee je we; kɔnhɔ pu nijehemee di juwuuro ta. Ga lee di wa nago kanna ne ta na Kile wo saliya wu koo jaari-i de, bani Kirisa wo saliya wu koo ne jaari. ²² Piimu fanha k'a cere n'a daa wu ni ge, ne bu bye ni pee ni, ne be na naye pye ba pee je we, kɔnhɔ pu nijehemee di fanha ta. Lee funjo ni, piimu bu bye pyegana beeri na, ne bu bye ni pu ni, ne be na bye ba pu je we; kɔnhɔ li pye pyegana beeri na, nigin nigin wa di juwuuro ta pu ni. ²³ Kile wo Jozaama pu wuu na ne lee beeri pyi, kɔnhɔ na be di ba da pu kuduun wu ni.

²⁴ Piimu p'a jahazhaanri tafere ti fe ge, ta yee ya li ce na pu beeri pu ma baa, ga shen nigin ye pe na ba jahagbaa li ta we? Wee tuun wu ni yi be pu la le yiyi ni, y'i da fe, kɔnhɔ yi be di ba kuduun ta. ²⁵ Piimu p'a tee jahazhaanri tafere ti fe ge, pee ya pu ye tanha keree nijehenje na. Pee wa pu wuu li pyi kuduun wemu kaa na ge, wee ya xhuu. Ga we wa wu wuu li pyi kuduun wemu

kaa na ge, wee da ga xho we. ²⁶ Lee wuu na ne na wo tafere ti fe, ga ne ti fe jubadin we; ne na wo kagurukponyo yi be pyi, ga ne wo kaguruyo yi wa se kafegge na we. ²⁷ Ne na ceepuuro ti kana xuuni na naye co can can na keree nijehenje taan; kɔnhɔ di ganha bu Kile Jozaama pu jo sipyii pu mu, naye pyaa di dere pa buun we.

10

Izirayeli sheen wo keree k'a pye we mu naha sheshere

¹ Na cebooloo, le l'a we sefele pu ta na pu yaha pu na jaari siwaga ki ni ge, yi funjo ganha bu wo lee na we. Naha ja k'a pu beeri mara, a pu beeri di ba suumɔ loho ki kon jeri. ² Pu beeri p'a batize nahaja ke, ni suumɔ loho ki ni, na bye ni Kile tudunmɔɔ Musa ni karijegge ki ni. ³ Kile ya yalige kemu kan pu mu na yiri fugba wu ni ge, pu beeri p'a kee li. ⁴ Kile ya loho kemu kan pu mu ge, pu beeri p'a kee gba. Bani fefere faaga k'a bi pinne ni pu ni, na loho kaan pu mu. Kirisa wu bye kee faaga ke. ⁵ Ga le beeri kadugo na, pu nijehemee kapyege ya pa daan Kile mu we, lee l'a pu pye p'a xu siwaga ki ni.

⁶ Ayiwa, kii keree kii ya pye na she we na, kɔnhɔ we be ganha bu da lakuunjo yaha ki wu le koguunɔ ni ba pee ya pye we. ⁷ Pii wa bi yapere kaan pu ni. Yi be ganha bu yiyi yaha yaperegaan ba pee ya pye we! L'a ka pee shizhaa na Kile Kafila wu ni na: «Sipyii p'a tiin na li, na gba, lee kadugo na, a p'i xho na sho to xonhoro na na xonhoni pu yapere nahagbaa na.»* ⁸ Pii wa bye pu ni dɔdɔ. Yi be ganha bu da yiyi yaha dɔdɔ ba pee ya pye we! Piimu p'a tee dɔdɔro ti pye ge, sipyii kabofonjo kelee shuun ni taanri (23.000), pee p'a xu pu ni cana nii nigin funjo ni. ⁹ Pii wa Kafɔ taanna wii pu ni. Yi be ganha bu da zo yi Kafɔ taanna wii we! Piimu p'a lee pye ge, wɔlo p'a pee no na gbo. ¹⁰ Pii wa bi ηmunu-ηmunɔ pu ni. Yi be ganha ba ηmunu-ηmunɔ ba pee ya pye we! Piimu p'a lee pye ge, meleke munaawuumɔ w'a pa pee beeri gbo.

¹¹ Kii boongɔ keree kii beeri ya pee ta, kɔnhɔ k'i ja pye naha sheshere we mu. P'a

* 10:7 Ekizode 32:6

kii keree kii ka, kɔnhɔ k'i ba bye kalaa wèe mu, wèe piimu pu jɛ taaxɔɔ li kɔnhɔɔ na ge.

¹² Wee tuun wu ni sipya wemu w'a wuyɛ wii na wee yeregana ya jɔ ge, weefɔɔ wu la le wuyɛ ni wu ganha bu da gurunɔ do wɛ.

¹³ Nɔwuuro temu t'a yee taa ge, tee ninuuro t'a sipyii pusamaa bɛɛri taa. Kile jɛ jɔmɛɛ fɔɔ, wu da ga sɔɔ yee nɔhɔ ki wolo fo di zhe doro yi fanha ki tɛhɛnɛ tɔan wɛ. Ga tuun wemu ni nɔwuuro ti da ba nɔ yi na ge, Kile na fanha kan yi mu, kɔnhɔ yi já ti xu yiyɛ ni, na guri na taforogo bɛ kan yi mu.

Wù wùye tanha yapɛɛɛ keree tuugo bɛɛri na

¹⁴ Lee wuu na na taanjiinɛɛ, yi sii yi tɔɔɔ wolo yapɛɛɛgaanra ni fɛɛfɛɛ! ¹⁵ Y'a keree kɔri cɛ, lee jogana le n'a yu ni yi ni. Ye n'a yu yi mu ge, yiyɛ pyaa bɛ ki yi wii! ¹⁶ Wèe ba da Kafɔɔ fɛfɛɛɛ yalige ki li, wèe ma baraga taha Kile na na yagbaga kemu gba ge, ta kee wa ma li shɛɛ na Kirisa ni wèe jɛ karijɛɛɛɛ ni wu shishan pu baraga ni wɛ? Buuri wu bɛ wèe ma daa daa wùye na ge, ta wee bɛ ya li shɛɛ na Kirisa ni wèe jɛ karijɛɛɛɛ ni wu ceepuuro ti baraga ni wɛ? ¹⁷ Buuri jɔnɔ nigin yɛ ki jɛ. Ali na wèe yaha wèe ya jɛhɛ bɛ, wèe bɛɛri ya pinne na bye ceepuuro nigin. Bani wèe bɛɛri p'a ke buuri jɔnɔ nigin we taani wùye na.

¹⁸ Lemu li bi byi Izirayeli nagoo pu ninɛ ni ge, yi yi funnɔ kɔn lee na. Piimu p'a bi ma saraga yanmuyɔ yi li pee ni ge, ta pee jɛ ma bye ni Kile ni karijɛɛɛɛ ni wɛ? Bani Kile wogo ki jɛ saraya nizogoyo yi tawologo yaaga ke. ¹⁹ Lekkɛ nɛ jomɔ p'i wa zheɛ wɛ? Na kanɔɔ li wa yapɛɛɛ ki na laa? Ta xaara te p'a gbuu ki na ge, tee na kanɔɔ li wa? ²⁰ Bada, lee la bɛ wɛ. Ga nɛ wo jomɔ p'a li shɛɛ nago yanmuyɔ yemu yapɛɛɛgaan p'a wo na gaan yapɛɛɛ ki mu ge, jo jinaa mu p'a yee kaan, yi wa gaan Kile mu wɛ. Nɛ funnɔ di wa yee pu pye karijɛɛɛɛ ni ni jinaa ni wɛ. ²¹ Yee da já da gbuu Kafɔɔ wo cɛɛgbuu li ni, yi da se y'a gbuu sanha jinaa bɛ wuu li ni wɛ! Yee da já da li ni Kafɔɔ ni, yi da li ni jinaa bɛ ni wɛ! ²² Kelee ta w'à giin wù Kafɔɔ wo niizhaga ki yirige? Ta wèe fanha ya jɛhɛ wu wogo na?

* **10:26** Zaburuu 24:2

N'a daa fɛɛ pu kapyegee ya yaa na nɔɔɔ tɛri Kafɔɔ mɛɛɛ na

²³ «Keree bɛɛri jɔ ya kan» ba yee wa yi yu wɛ; ga kuduun jɛ keree bɛɛri ni wɛ. «Keree bɛɛri jɔ ya kan», ga keree bɛɛri di wa da zhe ni yee ni jaha na n'a daa wu ni wɛ. ²⁴ Wa shishiin ganha ba wuyɛ nigin wo kuduun keree shaa wɛ! Wa bɛɛri ya yaa w'a kaa pyi lemu wo kuduun wu jɛ watii na ge.

²⁵ Xaara tuugo bɛɛri y'a ja ti bɛɛɛ caan na ge, yi ganha ba ti keree yegee wɛ, y'a ti xaa! Yi ganha bu nakaara ta shishiin yaha yi zɔɔɔ pu na tee wuu na wɛ! ²⁶ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Ninɛ ke ni ki yanmuyɔ bɛɛri yi jɛ Kafɔɔ woyo.»*

²⁷ Wemu jɛ Kiricɛn wɛ, wee wa bu yi yiri yalige na wu puga, yi bu she wà, wu bu she yalige tuugo bɛɛri kan yi mu, yi ganha bu ki keree yege wɛ. Yi ki li yi ganha bu da nakaara ta shishiin yaha yi zɔɔɔ pu na wɛ!

²⁸ Ga wa bu yi pye: «Yapɛɛɛ xaara ti jɛ te dɛ!» Wee tuun wu ni, yi ganha bu ti xa nige wɛ! Wemu w'a yi funnɔ to ge, nakaara ti jɛ wu zɔ wu ni. Lee wuu na, yi ganha bu ti xa wɛ! ²⁹ Nɛ wa ye yu yee wo zɔɔɔ pu wo nakaara wuu na-ɛ dɛ! Ga wemu w'a yi funnɔ to ge, wee wo zɔ wu wo nakaara wuu na.

Ayiwa, pii na ba jo yee ni na: «Naha na watii wo zɔ nakaara di da ba dɛɛɛ jaagi shan nɛ na wɛ?» ³⁰ Yalige ke nɛ da lii ge, nɛ bu baraga taha Kile na kee wuu na, lekkɛ di da ba jaagi shan nɛ na kee wuu na, nɛ d'a baraga taha na xɔ Kile na wɛ?

³¹ Lee funnɔ ni, yaaga kemu y'a da lii ge; yaaga kemu y'a da gba ge; kaa tuugo bɛɛri y'a da bye ge, kii bɛɛri ya yaa na nɔɔɔ tɛri Kile na. ³² Wa shishiin ganha da kaa pye yi ni lemu na Yawutu wa, kelee Girɛki wa, kelee Kile wo Egilizi wu sipya wa jɔnɔ kyɛɛgi wɛ. ³³ Yi pye ba nɛ jɛ wɛ! Nɛ la le naye ni na sipyii bɛɛri wo jidaan pyi keree bɛɛri ni. Nɛ naye mɛɛɛ wo kuduun shaa wɛ, ga sipyii bɛɛri wo kuduun nɛ zhaa, kɔnhɔ p'i já shɔ.

11

Cee jɔbɔɔ keree Kile pɛɛduun ni

¹ Ayiwa, yi pye na taannivεε ba nε bε ya Kirisa taanni taannigana lemu na wε!

² Na cebooloo, nε yi sɔni xuuni, bani yee ya fungɔngɔ yaha nε na keree bεeri ni, kalaa wemu bε nε kan yee mu ge, na nɔhɔ na wu bε koo jaari. ³ Ga kaa nigin jε wà, na funɔ ki wa y'i lee cε: Kirisa wu jε ná bεeri wo juɔɔfɔɔ; ná bε di jε wu shɔ juɔɔfɔɔ; Kile di jε Kirisa bε wo juɔɔfɔɔ. ⁴ Wee tuun wu ni, ná wemu ba Kile jεeri, kelee na kafila nuri Kile jɔ na na dorogo, wu ba lee la shi pyi na wu juɔɔ yaha k'a tɔ, wu ya baraga taha Kirisa na wε. ⁵ Ga cee ba Kile jεeri, kelee na kafila nuri Kile jɔ na na yu; wu ba lee la shi pyi na ta jubɔɔ jε wu juɔɔ ni wε, ná we wu jε wu juɔɔfɔɔ wu ge, wu ya baraga taha wee na wε. W'a jεri ba cee juɔɔmaa wo jε wε. ⁶ Cee wemu bu jo wu da jubɔɔ pɔ wu juɔɔ ni wε, wee tuun wu ni wu mεhε juɔɔhiire ti kɔn. Ga cee na wu juɔɔhiire kɔn, kelee na juɔɔ ki xuu, lee bi jε cee mu shiige, wee tuun wu ni w'a yaa wu jubɔɔ pɔ. ⁷ Ná ya yaa wu pa wu juɔɔ tɔ wε, bani Kile jaa ni w'a yàa, na Kile wo nɔɔɔ wu bε shεε. Ga cee di ná bε wo nɔɔɔ wu shεε. ⁸ Bani ná ya ta foro cee ni pu yaaduun wu ni wε, ga cee w'a foro ná ni. ⁹ Ná di ya ta yàa cee wuu na wε, ga cee w'a yàa ná wuu na. ¹⁰ Lee wuu na cee ya yaa na jubɔɔ pɔ mεlekεε pu wuu na, lee di bye jahha sheshεεε, temu ya li shεε na w'a wuyε tirige wu poo mu ge. ¹¹ Ga lee bε na, na wèe yaha Kafɔɔ wo karijεεge ki ni, wèe ya li cε jo cee da já bee ná baa wε, ná bε di da já bee cee baa wε. ¹² Bani cee w'a foro ná ni pu yaaduun ni; ga nime cee w'a ná seni, lee bεeri d'a foro Kile ni.

¹³ Yiyε pyaa bε ki li wii ge. Ta l'a saha cee w'a Kile jεeri n'a daa fεε ninε ni jubɔɔ baa? ¹⁴ Na saha ni sipyii yε pyaa yaagana ni, ta yee wa li jaa na jo ná na wu juɔɔhiire yaha t'a tɔnnɔ, na shiige kaa li jε lere wε? ¹⁵ Ga na li ta cee bu wu juɔɔhiire yaha t'a tɔnnɔ, lee jε juɔɔyirige; bani jubɔɔ wege ni Kile ya juɔɔhiitɔɔnyɔ kan cee mu. ¹⁶ Ayiwa, wa ba giin wu da nakaara pyi sanha kii keree kii shizhaa na; wèe kunni ya pyegana latii cε nige le kadugo na wε; pyegana latii bε di wa egilizi wa shishiin ni le kadugo na wε.

Kafɔɔ wo fεfεεε yalige ki ligana

¹⁷ Ayiwa, n'a da kaa nigin wa taga yi funɔ to, nε kunni wa da já yi sɔ lee wuu na bada wε. Lee li wa mε. Pinnεε temu yee ya byi ge, ti ya la jɔgi yee na wε, fo kakara. ¹⁸ Li nizhiinε li wa le: Nε logo na ba yee ya yiyε pinne jomɔ na wε, na yee ya beni wε, yee na daa daa. Nε giin jo can wa bε pee jomɔ pe ni. ¹⁹ Li waha l'i waha yee ya yaa na taa taa, nakaara bε wa lee ni wε; kɔnhɔ piimu p'a n'a daa wu co xuuni ge, pee di jε shɔɔnri yi tε ni. ²⁰ Yee bu yiyε pinne, yalige ke yee ma li ge, kee jε Kafɔɔ wo fεfεεε yalige ki wε. ²¹ Bani ba yee ya yiyε pinne Kafɔɔ wo yalige ki kaa na wε, yee na gburogi, wa bεeri na dii wuyε pyaa wo yalige na, na shε kee lɔ na li. Lee funɔ ni pii na ba gori ni xuugo ni, pii d'a tin, na gba fo na figi. ²² Wee tuun wu ni piyεyε jε yee mu-i ge? Ta yee ya já na li wà, na gbuu wà wε? Kelee y'a giin y'i Kile wo Egilizi wu yaha jate baa yaaga ge? Na fara lee na, piimu pu jε funmɔ fεε pu ge, y'a giin yi shiige le pee jahaya ni kunni? Yi wa giin nε yekε jo wε? Di yi sɔ lee wuu na laa? Lee kunni da já bye wε!

Yeke Pɔli ya jo Kafɔɔ wo fεfεεε yalige ki keree na ge

²³ Ayiwa, nε kalaa wemu ta Kafɔɔ mu, na wee ninumɔ kan yee mu ge, wee wu wa mε: Piige kemu ni pu bi da ba Kafɔɔ Yesu le kenε ni ge, w'a buuri lɔ kee piige ki ni, ²⁴ na baraga taha Kile na, na wu kegi kegi na kan wu kalaapiire ti mu, na jo: «Nε ceepuuro ti wa te, yee wuu na t'a kan. Y'a le pyi kɔnhɔ yi funyɔ di da dun ni na kaa ni.» ²⁵ Ba p'a li xɔ wε, a wu εrezεn lɔhɔ cεεgbuu li bε lɔ kan pu mu, na jo: «Kile ya karijεεge jɔmεε nivonɔ lemu lɔ sipyii mu nε shishan baraga ni ge, lee li wa mε ke εrezεn lɔhɔ ke. Yi ba da ki gba tuun bεeri ni, yi ki gba kɔnhɔ yi funyɔ di do ni na kaa ni.» ²⁶ Wee tuun wu ni, tuun bεeri ni yee ya wee buuri we li, na kee εrezεn lɔhɔ ke gbuu ge, Kafɔɔ wo xu wu keree yee ya yu lee funɔ ni, fo wu ga guri pa sanha.

²⁷ Lee wuu na sipyaa sipya w'a wee buuri we li, na kee lɔhɔ ke gba gbagana la na lemu ya baraga tεri Kafɔɔ mεge na-ε ge, weefɔɔ ya jaagi shan wuyε na Kafɔɔ ceepuuro te, ni wu shishan pu shizhaa na. ²⁸ Lee wuu na, wa bεeri ya yaa na fεnhε wu zɔ wu nɔhɔ

wolo wii, wee tuun wu ni wufɔɔ di na wee buuri we li, wu kee lɔhɔ ke gba. ²⁹ Lee be we, sipya wemu w'a wee buuri we li, na kee lɔhɔ ke gbuu, na ta kɔri wemu wu je yi na Kafɔɔ ceepuuro ti shizhaa na ge, wufɔɔ di ya wee jate we, kiiri weefɔɔ ya shan wuyɛ juɲɔ ni ni wee buuri we li, ni kee lɔhɔ ke gba ni. ³⁰ Lee l'a shenɲehemɛɛ pye pii na yá, pii fanha d'a xɔ yee ni. Lee l'a pii pye p'a xu be yee ni. ³¹ Wee bu fɛnhɛ wù zɔlɔɔ pu nɔhɔ wolo wii jaha na, Kile wo kiiri wu da do nige wèe juɲɔ ni we. ³² Ga Kafɔɔ ya kiiri kɔɔn wèe na, na wèe kuuni, kɔnhɔ kiiri ganha ba she binne do wèe juɲɔ ni ni kɔɲɔ ke wo sipyii pusamaa ni we.

³³ Ayiwa na cebooloo, lee funɲɔ ni yi ba da yiyɛ pinne y'i Kafɔɔ wo fɛfɛɛɛɛ yalige ki li, y'a yaa na yere yiyɛ sige. ³⁴ Xuugo ba da k'a shɔ wa ni, wufɔɔ wu li wu puga wu na w'a ma; kɔnhɔ yi ganha bu da da yiyɛ pinneɛ, yi da kiiri shaan yiyɛ na we.

Ayiwa, nɛyɛ pyaa ki ba nɔ wà yi yiri tuun wemu ni, nɛ na keree kisanɲaa jaha shɔɔnri.

12

Loolodahaa kiimu Fɛfɛɛɛɛ Munaa l'a gaan ge

¹ Ayiwa na cebooloo, Fɛfɛɛɛɛ Munaa l'a loolodahaa kiimu kaan ge, nɛ funɲɔ ki wa y'i kee keree cɛ yi fiinɲɛ. ² Yeeyɛ pyaa k'a li cɛ na jo tuun wemu ni yee di bye yee sanha Kile cɛ-ɛ ge, yee bi yiyɛ yaha yapɛɛɛɛ keɲɛ ni, na daha ki nɔhɔ ni, na ta jɔ di wa be kee yapɛɛɛɛ kii mu k'a yu we. ³ Lee wuu na n'a yi yu yi mu, y'i li cɛ na jo Kile Munaa je sipya wemu ni ge, weefɔɔ da ga já jo na Yesu wu lanɲi we. Fɛfɛɛɛɛ Munaa bu bye li je sipya wemu be ni we, weefɔɔ be da ga já jo na Kafɔɔ wu je Yesu we.

⁴ Loolodahaa tuuyo niɲehɛyɛ yi wa wà, ga Fɛfɛɛɛɛ Munaa nigin l'a ki beeri kaan. ⁵ Labye wemu l'a gaan wèe mu ge, wee labye we tuuyo y'a jehe, ga wu beeri di byi Kafɔɔnumɔ we mu. ⁶ Kapyegeɛ kii tuuyo be d'a jehe, ga Kilenumɔ we w'a ki sefɛɛɛɛ kaan wù beeri nigin nigin wu mu wù na byi.

⁷ Fɛfɛɛɛɛ Munaa l'a liye sheɛ ni loolodahaa ni, l'a kiimu kaan wèe mu ge, kɔnhɔ wa beeri di da sipyii pu beeri mago jɔgi.

⁸ Lee Munaa le li ma se kan wa mu wu

na fungɔngɔ fɛɛɛɛ jomɔ yu, lee Munaa le ninunɔ na ba se kan wa betii mu wu na laje jomɔ yu. ⁹ Lee Munaa le ninunɔ ma ba wa wo n'a daa pye w'a pɛɛɛ fo xuuni; lee ninunɔ na ba sefɛɛɛɛ kan sanha wa be mu wu na yama fɛɛ cuunɔ. ¹⁰ Fɛfɛɛɛɛ Munaa li ma sefɛɛɛɛ kan wa mu wu na kakanhanɲaa pyi; na sefɛɛɛɛ kan wa mu wu na Kile tuduro yu. L'a se kan wa be mu sanha wu na mu-naakuunɔ kii wo kapyegeɛ cɛni na zhɔɔnri Fɛfɛɛɛɛ Munaa li wogoo ki ni. L'a ba sefɛɛɛɛ kan watii be mu wu na shi watii jomɔ yu wu sanha dee pemu jo ja we; na sefɛɛɛɛ kan wa be mu sanha wee na ganha na pee jomɔ pe kɔri yu. ¹¹ Ga Fɛfɛɛɛɛ Munaa nigin we, lee li wa kii keree kii beeri pyi li ye. Lee li wa kii loolodahaa kii beeri kaan, wa beeri ni ma wuu, na be ni liye pyaa jidaan ni.

N'a daa fɛɛ pu beeri ya jeeri pye ceepuuro nigin

¹² Ayiwa, sipya ceepuuro, nigin ti je tii; ga ti yatɛnyɛ d'a jehe. Wee tuun wu ni, ceepuuro yatɛnyɛ ni yi jehegana beeri, ba yee wa me ceepuuro nigin we, wèe piimu pu wa ni Kirisa ni kariɲɛɛɛɛ ni ge, mu li wa wèe be mu. ¹³ Bani Fɛfɛɛɛɛ Munaa nigin ni wèe beeri ya batize, na binne na bye ceepuuro nigin. Ma Yawutu la, ma Girɛki la, ma bulo la, ma shiin je mayɛ wo la, wèe beeri p'a Fɛfɛɛɛɛ Munaa nigin we ta.

¹⁴ Ayiwa, ceepuuro ya yàa ni yatɛngɛ nigin ni we, ga yatɛnyɛ niɲehɛyɛ ni t'a yàa. ¹⁵ Tɔɔgɔ bu jo na ba ni kee di wa keɲɛ we, wee tuun wu ni na kee niɲɛ wa ceepuuro ti ni we, lee na ki niɲɛ kɔn wolo ceepuuro ti yatɛnyɛ yi ni ya? ¹⁶ Niwii be bu jo na ba ni lee di wa jii we, wee tuun wu ni na lee niɲɛ wa ceepuuro ti ni we, lee na li niɲɛ kɔn wolo ceepuuro ti yatɛnyɛ yi ni ya? ¹⁷ Sipya ceepuuro beeri da bi bye jii ye nigin, dii wu bi da da nuri we? Kelee ti beeri da bi da niwii ye na, dii wu bi da da nugo nuri we? ¹⁸ Ga li can koo ni, Kile ya ceepuuro yatɛnyɛ yi beeri nigin nigin le ti ni, na be ni wuyɛ pyaa jidaan ni. ¹⁹ Ceepuuro ti beeri da bi da yatɛngɛ nigin ye na, ta ti bi da bye me sanha ceepuuro? ²⁰ Lee wuu na ceepuuro yatɛnyɛ y'a jehe, ga ceepuuro te di je nigin ye pe.

21 Lee wuu na nii da já keñe pye: «Ne yaaga wa mu ni we.» Nuñɔ be di da já tɔɔyɔ pye: «Ne yaaga wa yee ni we.»

Ceepuuro yatenyε ya yiyε keñe sogoo

22 Li can koo ni, yatenyε yemu wèe ya wii ceepuuro ni jo yee wo baraga k'a xɔ fo xuuni ge, yee be wo kanɔɔ li je wà. 23 Ceepuuro ti yatenyε yemu wèe ya wii na jo yi je yaaga-ε ge, yee wèe ya gemεε xuuni na toro yi saya tàan. Yemu yi je shiige woyo ge, na baraga tɛri yee na na toro yi saya tàan. 24 Yemu je shiige woyo we, wèe ya kee baraga ke tuugo tɛri yee na we. Lee yaagana le na Kile ya ceepuuro yatenyε yàa, yemu yi je baraga baa ge, kɔnhɔ wèe di da baraga tɛri yee na xuuni. 25 W'a lee pye mu kɔnhɔ ceepuuro ti yatenyε ya shishiin ganha bu da waa laha ya na we; ga yi beeri di binne, y'i da yiyε keñe sogoo. 26 Ceepuuro ti yatengε ka ba gana, yatenyε yi beeri yi da binne da gana ni kee ni. Yatengε ka bu peenje ta, yatenyε yi beeri yi da binne funɔ taan ni kee ni.

27 Yee beeri p'a pinne na bye Kirisa wo ceepuuro. Yee beeri nigin nigin wu je wu ceepuuro ti yatenyε ya. 28 Lee tenɛgana li na Kile ya pii tenɛ Egilizi wu ni wu labye wu kaa na. Pu nizhiilee je Kirisa wo tudunmɔɔ, pu shuun wuu je piimu p'a nuri Kile jɔ na na dorogo ge, pu taanri wuu je karamɔgɔlɔɔ; lee kadugo na a wu sefεεε kan pii mu pu na kakanhanjaa pyi, na sefεεε kan pii mu pee na yama fεε cuunɔ, na se kan pii mu pu na pusamaa tɛri, na pii pye nahagbaa fεε, na sefεεε kan pii mu pu na shi watii jomɔ yu pu sanha dee pemu jo ja we. 29 Ta l'a yaa pu beeri pu pye Kirisa wo tudunmɔɔ? L'a yaa pu beeri p'a nuri Kile jɔ na p'a dorogo ya? L'a yaa pu beeri pu pye karamɔgɔlɔɔ ya? Ta pu beeri mu sefεεε ya kan p'a kakanhanjaa pyi? 30 Ta pu beeri mu sefεεε ya kan p'a yama fεε cuunɔ? Ta pu beeri mu sefεεε ya kan p'a shi jomɔ patii yu? Ta pu beeri mu sefεεε ya kan p'a pee shi jomɔ pe kɔri yu?

31 Ayiwa, loolodahaa kiimu wo tayerege k'a pele xuuni ge, y'a kee kaa kilee. Ga kaa lemu li wa kii beeri jaha na ge, nime n'a da lee she yi na.

13

Taanneεge

1 Ayiwa, li jehe da nago ne sipyii pu beeri wo shi jomɔ pe ce na yu, na melekeε pu be wo pu ce, taanneεge di je ne ni we, ne jomɔ pu je ya yaaga be jɔ we. Ne jɛri maga, kelee yatinne, na tunmɔ ye yeege. 2 Ali ne jehe da bi kafila nuri Kile jɔ na na dorogo; kelee kanmɔhɔhɔ kii beeri wo laje, ni ceme pe beeri wo sefεεε ya kan ne mu; kelee ne n'a daa wu baraga ya pele fo na faaboboyo kɔngi na leri yi tayahana ni, na ta taanneεge di je ne ni we, ne je yafin be we. 3 Ali ne jehe da na keñe yanmuyɔ beeri loolo la baa fεε na, na sɔɔ na na ceepuuro ti be kan pu sorogo be, taanneεge bye k'i je ne ni we, lee la shishiin ya yaaga jɔ ne na we.

4 Taanneεge luu ya mara, taanneεge ya saama pyi, jεpeεn je taanneεge ni we, taanneεge ya jɔsanga pyi we, taanneεge ya tabaara pyi we, 5 taanneεge ya shiige kaa pyi we, taanneεge ya kiyε kuduun shaa we, taanneεge luu ya yiri tɔvuyo na we, taanneεge je ni funguunɔ ni we, 6 taanneεge ya fundanga pyi katiibaagaa shizhaa na we, ga can keree na k'a fundanga pyi, 7 taanneεge ya keree beeri yafani, taanneεge ya daa sipyii na keree beeri ni, taanneεge fungɔngɔ ya leri ki tadanja na we, taanneεge ya keree beeri soro.

8 Taanneεge ya xhuu bada we; piimu pu wa nuri Kile jɔ na na dorogo ge, lee na ba xhɔ; shi jomɔ patii wo loolodahaa ki na ba xhɔ; ceme pu be na ba xhɔ. 9 Bani wèe wo ceme pu jɔ ya ta fa we, jomɔ pemu be wèe ya nuri Kile jɔ na na dorogo ge, wèe di ya pu be beeri taa we. 10 Ga lemu wo jɔ k'a fa ge, lee ba ba canja kemu, lemu li je li jɔ ya fa-ε ge, lee na xhɔ.

11 Tuun wemu ni ne bi bye nɔhɔcεεε ge, ne jomɔ yoo, na fungɔngɔ yoo, na keree jaha cεgana yoo, kii beeri bi bye nɔhɔpiire wogoo. Ga ba ne pa le we, keree kiimu beeri ki je nɔhɔpiire wogoo ge, a ne kee beeri jɔ yaha. 12 Ali nime be ni, keree kiimu wèe ya naa ge, wèe ya ki beeri taa na naa we. Ki je kanna jaawiige ni wèe ya ki wii, na bye wèe ya ki beeri naa we. Ga canja nii la wa ma, wu na ba kee keree ki ja jaha ni jaha. Ali nijaa be ni, keree kiimu ne ce ge, ki jɔ ya fa

wε. Ga canja jii la wa ma, nε na ba keree ki bεeri cε fo na nɔ ki tehεnε na, ba Kile ya nε cε mε wε.

¹³ Ayiwa, kii keree taanri we, kii k'a kori yaha nime: n'a daa fεere, ni tadanja, ni taanηεεge. Ga ki bεeri wo nigbɔɔ di ηε taanηεεge.

14

Kile Munaa li wo loolodahaa k'a yaa na pu bεeri mago jɔgi

¹ Ayiwa na cebooloo, lee wuu na y'a yaa yi fenhe taanηεεge sha keree bεeri jaha na! Fεfεere Munaa l'a loolodahaa kiimu kaan ge, yi da kee bε shaa! Ga na nuri Kile jɔ na na dorogo wo loolodaa le, y'a lee shaa xuuni. ² Wemu ba shi watii jomɔ* yu, weefɔɔ ya yu ni sipyii ni wε, ga Kile ni wu ma yu. Keree kiimu wu ma yu Fεfεere Munaa li gbɔɔrɔ ni ge, kee ma ηmɔhɔ, bani wa shishiin ya ki ceni wε. ³ Ga wemu ba kafila nuri Kile jɔ na na yu, sipyii ni weefɔɔ ma yu, kɔnhɔ pu da se jaha na n'a daa wu ni, samɔhɔrɔ di da jin pu ni, pu da lopine taa. ⁴ Wemu ba shi watii jomɔ yu wuyε nigin wo n'a daa weefɔɔ ya luu na se jahagbaa na. Ga wemu ba kafila nuri Kile jɔ na na yu, n'a daa fεε pu bεeri wo n'a daa wu weefɔɔ ma luu na se jaha na. ⁵ Nε funjɔ ki wa Kile di se kan yi bεeri mu, y'i j'a y'a shi watii jomɔ yu. Ga lemu l'a dan nε ni sanha na toro lee bε taaan ge, lee li wa mε jo Kile wu se kan yi mu yi da nuri wu jɔ na y'a dorogo sipyii mu. Bani na kafila nuri Kile jɔ na na yu, lee kaηɔɔ ya pεle na toro shi jomɔ patii wo jo taaan. Fo pee shi jomɔ pe kɔri bu jo, p'i na j'a she ni Egilizi wu n'a daa wu ni jaha na.

⁶ Ayiwa na cebooloo, nε bu she yee yiri nime we ni, nε di ya she Kile wo kashεε la paari yee mu wε, nε di ya Kile wo laje watii keree jo yee mu wε, nε di ya jomɔ pa logo Kile jɔ na na torogo yee mu wε, nε di ya she yee kalaa wε; ga fo na shi jomɔ patii yu yee mu, leke nε di da jɔ yee na lee funjɔ ni wε? ⁷ Wù jaha sheshεere lɔ yatinye ya na, sibene* kelee koni: Mεhεε ki bye k'i ya yu ki jogana na wε, dii wa da bye wu li cε

* **14:2 Shi watii jomɔ:** Pee ηε shi jomɔ pemu ma m'a yu Kile wo sefεere ti funjɔ ni ma di sanha dee pu jo ja-ε ge. Pu na j'a bye ηiηε ke wo shi jomɔ kelee melekeε wo jomɔ. * **14:7 Sibene:** Lee ηε faan.

na le jegulo le li wa sibene li mεε le, kelee koni wu mεε li wε? ⁸ Maga kemu pu ma wi kashεηηmɔɔ pu na gbegele foro ge, kee maga ke bye k'i ya wi ki wigana na wε, kashεηηmɔ weke w'i da gbegele wε? ⁹ Mu li wa yee bε mu. Jomɔ pe yee ya giin di jo ge, yee ba pee yu shi jomɔ patii ni, dii sipya di da bye wu pee kɔri cε wε? Pee jomɔ pe ya ηeri ba kafεεge ηε wε. ¹⁰ Shi jomɔ tuuyo niηehεyε yi wa kɔηɔ ke na, ga yi bεeri di wa ni kɔri ni. ¹¹ Ga sipya watii ba yu ni nε ni shi watii jomɔ ni nε di ya pee nuri wε, wemu w'a yu ni nε ni ge, nε ηeri weefɔɔ mu nabun, a weefɔɔ bε di ηeri nε mu nabun.

¹² Ayiwa, ba ni yee di wa Fεfεere Munaa li wo loolodahaa ki la pyi, wee tuun wu ni, kiimu k'a se ni Egilizi ni jahagbaa na ge, y'a kee shaa yi kee ta xuuni. ¹³ Lee wuu na wemu ba shi watii jomɔ yu, weefɔɔ ya yaa w'a Kile ηεeri kɔnhɔ wu j'a w'a pee jomɔ pe kɔri yu. ¹⁴ Bani nε ba Kile ηεeri shi watii jomɔ ni, nε zɔ wu ma bye ηεεge ki na, ga jomɔ pe nε yu ge, nε fungɔngɔ ke di ya labye pyi pee shizhaa na wε. ¹⁵ Wee tuun wu ni nε di da leke pye wε? N'a da Kile ηεeri ni na zɔ wu ni, ga n'a da wu ηεeri ni na fungɔngɔ ki bε ni. N'a da Kile masɔηɔ yoyo cee ni na zɔ wu ni, ga nε na da yi cee ni na fungɔngɔ ki bε ni. ¹⁶ Lee kaa bε wε, mu ba baraga tɔri Kile na shi jomɔ patii ni, wemu wu ηε wà sipyiire ti ni wee ya pee jomɔ pu nuri-i ge, dii wee di da j'a «Amiina» jo mu Kile-ηεεge ki na wε? Bani ye mu ya yu ge, wu ya yi cε wε. ¹⁷ Ali na mu Kile-ηεεge ki ta k'a jɔ bε, ki ya yaaga bε le wee wo n'a daa wu ni wε.

¹⁸ Nε shi jomɔ patii niηehεmε yu ali na toro yee taaan, nε baraga taha Kile na lee wuu na. ¹⁹ Ga n'a daa fεε pinnere ni, jɔηii kaguro wemu jaha ya cε ge, na kee k'a ye taga sipyiire ti kalaa, nε lee funjɔ lɔ na toro jɔηii kabɔfɔηɔɔ ke (10.000) jo taaan shi jomɔ patii ni pemu jaha ya cε-ε ge.

²⁰ Na cebooloo, yi ganha ba yi funyɔ kɔɔn ba nɔhɔpiire ηε-ε wε. Kakuuyo shizhaa na kunni y'a yaa na pye ba pubinηεε ηε wε. Ga funzhaga shizhaa na y'a yaa yi pye sipyilεyε. ²¹ L'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Shi watii wo jomɔ ni n'a da ba jo ni we shi we ni.

Nabuun jɔyɔ na n'a da ba jo ni wu ni. Ga lee be na p'a da ba ne jomɔ pu logo we. Kafɔɔ w'a jo mu.»*

²² Lee wuu na, na yu shi watii jomɔ ni, piimu jε Kiricεen we, Kile wo jaha sheshεere ti jε tere pee mu, t'i jε jaha sheshεere n'a daa fεε mu we. Ga na kafila nuri Kile jɔ na na yu sipyii mu, tee jε Kile wo jaha sheshεere n'a daa fεε mu, ga piimu jε Kiricεen we, t'i jε jaha sheshεere pee mu we.

²³ Yiyε pyaa be ki li wii ge! Yee egilizi wu sipyii pu bεeri bu puyε pinne, yee bεeri ba shi watii jomɔ yu, a piitiilee di nɔ yee ta yee na pee yu, kelee piimu jε Kiricεen we, pee ya nɔ yee ta mu, ta pu da jo na yee bεeri juɲmogoo k'a yiri we? ²⁴ Ga yee bεeri ba jomɔ nuri Kile jɔ na na dorogo. Wemu jε Kiricεen we, a wee wa di nɔ wà, kelee sipya watii. Yemu w'a nuri yee jɔ na ge, wu zɔ wu na wu jaagi yee na. Pee jomɔ pe na ba kiiri kɔn wu na! ²⁵ Keree kiimu bεeri k'a ηmɔhɔ wu funɲɔ ni ge, kee bεeri na zhεε kpεεnge na. W'a nuguro sin, na wu jaha buri, na Kile peλε, na jo: «Can can na Kile wa ni yee ni.»

Keree ki bεeri ya yaa na zhɔnri ki shɔnrigana na

²⁶ Ayiwa na cebooloo, y'a yaa y'a lemu pyi ge, lee li wa mε. Yi ba yiyε pinne, Kile-pεεnε kelee wu masɔɲɔ yogo bu da wa mu, wu ki cee. Jomɔ bu da wa mu di daga pusamaa kalaa, wu pu jo. Kile bu da w'a kashεε she wa na, wufɔɔ be wu lee jo. Kile bu da w'a shi watii jomɔ she wa na, wufɔɔ wu pee jo. Wa be bu da na da já pee jomɔ pe kɔri jo, weefɔɔ be wu pee jo. Ga ki bεeri ya yaa k'a byi kɔnhɔ n'a daa fεε pu da se jaha na n'a daa wu ni. ²⁷ Li bu da pu na da shi watii jomɔ jo, sipyii shuun kelee taanri ye w'a yaa na pee jo nigin nigin na. Wa betii di da wà weefɔɔ di da pee jomɔ pe kɔri yu! ²⁸ Wa bye wu ya ta wemu na já da pee jomɔ pu kɔri yu we, wee tuun wu ni piimu pu jε ni pee jomɔ pu wo loolodahaa ki ni ge, pee ya yaa na cari puyε na. Wa ba da wu wo jo, wu pu jo wuyε funɲɔ ni wu ni Kile ni,

wa ganha bu da wu wo mujuu li yeege nige sipyiiire ti te ni we.

²⁹ Piimu p'a kafila nuri Kile jɔ na na yu ge, pee ba da jo, pu shuun kelee pu taanri ye wu jo, pusamaa di niwegee shan ni pee woyo yi ni, p'i yi suguri. ³⁰ Ga Kile bu kashεε la she sipyiiεenge ka na, wemu w'a bi yiri yere na yu ge, weefɔɔ ya yaa wu cari wuyε na. ³¹ Yee bεeri na já da nuri Kile jɔ na na dorogo nigin nigin, kɔnhɔ pu bεeri di kalaa ta, samɔhɔɔ be di jé pu ni. ³² Kile ya lee loolodaa le kan sipyii piimu mu p'a nuri wu jɔ na p'a dorogo ge, se wa pee sipyii pii ni pu já kuu puyε mu. ³³ Bani Kile ya ta pye kawuriye Kile we, ga jajiε Kile wu jε wii.

Ayiwa, ma na jo ba li wa fεfεere sipyii pu wo egilizii pu bεeri ni we, ³⁴ yi ba yiyε pinne, cèe pu ya yaa pee p'a jomɔ luu p'a yu we. Li ya saha pee p'a yu egilizi wu funɲɔ ni we. P'a yaa pu puyε tirige ma na jo ba Kile wo saliya jomεhεε k'a yi yu we. * ³⁵ Pii ba giin p'i kaa la yegenε pye p'i li jaha ce, peefεε pu pu namaa yege lee kaa li na deeye ni. Li ya saha cee wu yiri w'a yu n'a daa fεε pinnere ni we.

³⁶ Wee tuun wu ni ta yee yiri Kile Kafila w'a yiri? Kelee ta yee ye na w'a da? ³⁷ Wa ba wuyε wii na jomɔ wee ya nuri Kile jɔ na na yu, kelee na Fεfεere Munaa l'a loolodaa la kan wee mu, weefɔɔ ya yaa wu li ce na ye ne yu ge, na Kafɔɔ wo jomεhεε ki jε kii. ³⁸ Ga wufɔɔ bu bye w'i ya sɔɔ pe jomɔ pe na we, yi be ganha bu wufɔɔ jate we!

³⁹ Ayiwa na cebooloo, y'a yaa y'a kaa lemu shaa xuuni ge, lee li wa mε. Na jomɔ nuri Kile jɔ na na dorogo sipyii mu. Wa be ba yu shi watii jomɔ ni, yi ganha bu weefɔɔ be jaha kɔn we. ⁴⁰ Ga yi da keree ki bεeri pyi ki kacε na, ki bεeri di da byi k'a se ki pyegaŋaa na.

15

Yesu nixhugo ki jε jε keree

¹ Ayiwa na cebooloo, ne Kile Jozaama pemu jo yee mu ge, pee pemu na yee ya sɔɔ na gori yaha pu ni ni lowaa ni ge, n'a yi funyɔ tirige pee na sanha. ² N'a yi kalaa pu ni kalaagana lemu na ge, yi ba pu koro jaari na sahanjɔ ni lee kalaagana li ni, yi na

* 14:21 Ezayi 28:11-12; Duterεnɔme 28:49

* 14:34 Zhenzi 3:16

juwuuro ta pu baraga ni. Li ba foro lee ni, yi na yi wo n'a daa wu pye tawaga ni.

³ Nεye pyaa ya kalaa wemu ta wee di je kalaa wu jugbɔhɔ ge, wee ni ne fenhε yee kalaa. Wee wu wa mε. Wεe wo jurumu wuu na Kirisa ya xu ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wε. ⁴ A p'i wu le faɲa ni. Wu caxhugo caɲa taanri wogo ki na, a wu je na foro xu ni ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wε. ⁵ Wu niɲεɲε na, w'a wuyε she Pyεeri na, lee kadugo na na wuyε she wu tudunmɔɔ ke ni shuun wu na. ⁶ Lee kadugo na, cebooloo n'a daa fεε piimu ya wu pinne na shiizhan ge, pee ya jehe sipyii xhuu kaguro (500) na. Pee niɲεhemεε wa sanha jii na niɲaa we be ni. Ga pii wa xu pu ni. ⁷ Lee kadugo na sanha, a wu wuyε she Yakuba na, na wuyε she wu tudunmɔɔ pu beeri na.

⁸ Lee beeri kadugo na, a wu wuyε she ne Pɔli be na, ne wemu wu je ba pya je wε, wemu w'a se na ta wu laa ya le-ε ge. ⁹ Bani ne wu je Kirisa wo tudunmɔɔ pu beeri nifenhεfenhεne. Ne bi yaa be yeεe p'a na pyi Kirisa wo tudunmɔ wε, bani ne Kile wo n'a daa fεε pu kanha shen xuuni. ¹⁰ Ga sipya wemu ne je ge, Kile wo niime wu gbɔɔɔ ni ne j'a pye wee sipya we. Wee niime we Kile ya kan ne mu ge, wu ya ta pye la jɔbaa wo bada wε. Bani ne na j'a jo ne labye pye na toro Kirisa wo tudunmɔɔ pusamaa beeri taan. Ga neye pyaa wo fanha kaa ya lee pye wε. Kile wo niime wemu wu je ni ne ni ge, li can koo ni wee w'a lee pye. ¹¹ Lee wuu na, w'a pye ne yoo, li shiin ya pye Kirisa wo tudunmɔɔ pusamaa yoo, lee yerεnunɔ le wεe wa byi, lee na yee di wa d'a.

N'a daa fεε pu nixhuyo yi wo je wu keree

¹² Ayiwa, wee tuun wu ni wεe bi je na lee yeεe li pyi na jo Kirisa ya je na foro xu ni, jaha na pii di wa yu yee ni sanha na xujεne da ba bye jiga na-ε wε? ¹³ Xujεneε bu da li da ba bye can na wε, wee tuun wu ni Kirisa ye pyaa ki be ya ta je na foro xu ni shiin wε. ¹⁴ Li shiin bi je mu can na, na Kirisa ya ta je na foro xu ni wε, wee tuun wu ni juɲɔ je wεe wo yeεe li na wε; a yee wo n'a daa wu be di bye juɲɔ baa. ¹⁵ Na fara lee na, ni xujεneε li da ba bye kunni wε, kafineye wεe ya dεri

Kile na, bani wεe wa yu na w'a Kirisa je na yeege xu ni, na ta w'i ya lee pye wε. ¹⁶ Bani xuu pu bu da pu da ba je jiga na kunni wε, wee tuun wu ni Kirisa ye pyaa ki be ya ta je na foro xu ni shiin wε. ¹⁷ Li shiin bi ta nago Kirisa ya je wε, wee tuun wu ni yee wo n'a daa w'a pye juɲɔ baa, a yi jurumu wu be di nɔhɔ kori yaha yi juɲɔ ni. ¹⁸ Na fara lee na n'a daa fεε piimu beeri p'a xu, na pu yaha Kirisa nɔhɔ ni ge, pee beeri ya piin fo w'a. ¹⁹ Wεe bi ta wεe ya Kirisa pye wu tadaɲa ke koɲɔ ke wo niifεεε te ye nigin wuu na, wee tuun wu ni wεe pu je ke koɲɔ ke wo sipyii pu beeri wo jaa fεε.

²⁰ Ga li can koo ni Kirisa ya sii je na foro xu ni. Kile ya wu je, piimu p'a xu ge, na wu pye pee wo shenshiime, na li sheε na pee be na ba je na foro xu ni. ²¹ Bani ba xu ya jε koɲɔ puga shen nigin keɲε kurogo wε, mu xujεneε li be ya pye shen nigin keɲε kurogo. ²² Ba sipyii pu beeri ya xhuli pu ni Adama wo kariɲεεge ki funɲɔ ni wε, mu sipyii pu beeri da ba je pu ni Kirisa wo kariɲεεge ki funɲɔ ni. ²³ Ga wa beeri ni wu wuu tuun wu wa, wa wuu beeri ni li koro. Kirisa w'a pye li shenshiime, lee kadugo na piimu pu je Kirisa wuu pu ge, wu ga ba caɲa kemu, pee be na je. ²⁴ Lee kadugo na taaxɔ li na nɔ. Kirisa na ba juɲɔ fεεε ti beeri, ni fanha ki beeri, ni sefεεε ti beeri kyεεgi wee tuun we ni, na saanra ti kan To Kile mu. ²⁵ Bani li waha l'i waha, Kirisa ya yaa na saanra ti pyi fo Kile ba she wu pεen pu beeri tirige le wu tɔɔɔ nɔhɔ ni. ²⁶ Pεn wemu wu je kurogo wo wu ge, wemu na ba gyεεgi pεen pu beeri kadugo yiri ge, wee je xu. ²⁷ L'a ka Kile kafila wu ni na: «Kile ya yanmuyɔ yi beeri tirige le wu tɔɔɔ nɔhɔ ni.»* Ga li na ka na Kile ya yanmuyɔ yi beeri tirige le wu tɔɔɔ nɔhɔ ni, lee wa li sheε na yanmuyɔ yemu beeri Kile ya tirige na le Yesu tɔɔɔ nɔhɔ ni ge, na Kile ye pyaa be niɲε ki je yee ni wε. ²⁸ Yanmuyɔ yi beeri ba ba dirige le Kirisa tɔɔɔ nɔhɔ ni tuun wemu ni; wee tuun wu ni, Kile wemu w'a yanmuyɔ yi beeri tirige le Jafɔ wu tɔɔɔ nɔhɔ ni ge, Jafɔ wu be na wuyε tirige wee mu. Lee funɲɔ ni Kile na bye yanmuyɔ yi beeri juɲɔ ni.

²⁹ Ayiwa, li bu da nago xujεneε da ba bye

* 15:27 Zaburuu 110:1; Zaburuu 8:7

niga na wε, wee tuun wu ni, piimu p'a puyε batizeni xuu wuu na ge, pee di da ba naha ta lee ni wε? Li bu sii ta nago xujεnε da ba bye bada wε, naha na sipyii di puyε kaan pu na batizeni xuu mu wε? ³⁰ Wèeyε pyaa kii bε do? Ni xujεnε da ba bye wε, naha na wèe bε di wùye leni farati keree ni tuun bæeri ni wε? ³¹ Caņa caņa nε na shε naye le xu kpaan ni. Can wu jε wii na cebooloo, lemu na nε ye yu yee mu ge, lee li wa mε. Wù Kafɔ Yesu Kirisa wo karijεεge ki funjɔ ni, yee p'a nε wo jɔnɔ ki yirige. ³² Nε pεen piimu pu bye nε feni ba yacoyo jε wε, Efese kulo li ni ge, zhaanra temu nε le ni pee ni ge, li bu da kanna sipyii ye wo jεnaa na nε lee pye, leke lee di da ba jɔ nε na wε? Xujεnε bu da li da ba bye wε, wee tuun wu ni: «W'à li, wù da gbuu, bani jiga na w'à da xhuu.»* ³³ Yi ganha ba yiyε faanna-ε dε! «Karijii niguumɔ w'a zɔsaama kyεεgi.» ³⁴ Yi fungɔnyɔ ta sanha, y'i jurumu wu jɔ yaha, lee l'a saha! Bani pii wa wà yee tε ni, pee ya Kile cε wε. Nε ye yu yi mu, kɔnhɔ y'i li cε na yeeyε pyaa wo shiige ki wa kere.

N'a daa fεε pu wo ceepuuro nivɔrɔ ti keree

³⁵ Ga wa na ba yege na xuu p'i da ba jε jεgana leke na wε? Na ceepuuro teke tuugo ki da ba bye pu mu wε? ³⁶ Yee jε fungɔnyɔ baa fεε dε! Ma bu yashi nugi, wu ya fɔnhɔ wε, wu da ga fin wε. ³⁷ Ma bu yashi le jɔnε ni, shinma tuugo kemu wu ma ba bye ge, ma jε ma da kee shinma tuugo ke wo shinma kaņa nugi wε. Ga kee shinma tuugo ke wo shinma pile ma ma nugi. Li na já bye kalapile, kelee yaaga katii wo pile. ³⁸ Shinma tugo kemu k'a taan Kile mu ge, w'a li fin na pye kee shinma tuugo ke wo tige. Kile ya yashi we bæeri pye wa bæeri ni wu tuugo tige. ³⁹ Ali jɔni yanmuyɔ ye ye pyaa bε, yee bε wo ceexaara ti jε nigin wε. Sipya ceexaara jε ti ye, yapɔrɔgɔ bε wo ceexaara jε ti ye, shazhεεε ceexaara jε ti ye, fyaa bε ceexaara jε ti ye. ⁴⁰ Ya bε jε wà fugba yanmuyɔ, ya bε di jε wà jɔnε yanmuyɔ. Ga fugba yanmuyɔ ye, yee wo saana li jε li ye, jɔnε yanmuyɔ ye, yee bε wo saana di jε li ye. ⁴¹ Caņa ke wo saana le wa li ye, yejε ke wo saana le wa li ye, wɔrɔɔ ki bε wo saana le wa

li ye. Ali wɔrɔɔ kiye pyaa bε wo saana li jε nigin wε.

⁴² Mu shiin xujεnε li bε di wa. Sipya ceepuuro ti jε ba shinma pile jε wε, ti bu le jɔnε ni t'a fɔnhɔ. Ga ti ba jε, ti da vɔnhɔ nige wε. ⁴³ Ceepuuro ti ma le jɔnε ni na ti ta ti naha ya kolo, ti fanha bε d'a xɔ, ga ti ba da jε, t'a jε ni baraga ni. Ti ba da le jɔnε ni, fanha jε ma bye ti ni wε, ga ti ba da jε, t'a jε ni baraga ni. ⁴⁴ Ti ba da le jɔnε ni, sipya ceepuuro nidiire ti ma bye tii, ga ti ba da jε, Kile Munaa na jé ti ni. Ba l'a finjε na jo sipya ceepuuro nidiire wa wà wε, mu shiin li wa na jo Kile Munaa ya ceepuuro nivɔrɔ temu bε kaan ge, tee bε wa wà.

⁴⁵ Lee wuu na l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Kɔnɔ shenshiimε we, wee wemu w'a pye Adama ge, Kile ya wu yàa, na jii fεεε muna le wu ni, na pye sipya.»* Ga kurogo wo Adama we, wee wemu wu jε Kirisa ge, a Kile di wee pye muna, lee lemu l'a jii sicuumɔ kaan ge. ⁴⁶ Wemu w'a fεnhε pa naha na ge, wee ya ta pye muna wo wu wε. Ga ceepuuro wo wu w'a fεnhε pa naha na, lee kadugo na a Munaa wo wu na pa. ⁴⁷ Sipya nizhiimε we, jɔnε puuro ni w'a foro, wee jε jɔnε wo. Sipya shuun wo we, wee wemu wu jε Kirisa ge, wee ya yiri fugba we ni. ⁴⁸ Piimu bæeri p'a foro jɔnε puuro ni ge, pee bæeri jε ba jɔnε puuro wo wu jε wε. Piimu bæeri pu jε fugba wuu pu bε ge, pee bε na ba bye ba fugba wo wu jε wε. ⁴⁹ Ayiwa, wemu w'a yàa ni jɔnε puuro ti ni ge, ba wee wo jaa jε mε wèe na wε, wemu w'a yiri fugba wu ni ge, mu wee bε wo jaa da ba bye wèe na.

⁵⁰ Na cebooloo, yemu na giin di jo ge, yee yi wa mε. Ceepuuro temu ya yàa ni ceexaara ni shishan ni ge, tee da ga já jé Kile wo saanra te ni wε. Yaaga kemu k'a fɔnri ge, kee da já bye yafɔnhɔbaaga wε. ⁵¹ N'a da kaŋmɔhɔnɔ la jo yi mu. Wèe bæeri wa da ba xhu wε, ga wèe bæeri pu da ba jεri ⁵² taapile nigin funjɔ ni, jεkoronɔ nigin funjɔ ni, maga ki saņa mεε li ba foro tuun wemu ni. Kee maga ki mεε li ba foro tuun wemu ni, xuu pu da jε, na bye ni ceepuuro nivɔrɔ ta ni, temu ya fɔnri wε. Lee na ba wèe piimu ta jɔni na ge, wèe na jεri, na bye

* 15:32 Ezayi 22:13 * 15:45 Zhenzi 2:7

ni ceepuuro nivərɔ ti ni. ⁵³ Bani li waha l'i waha, ceepuuro temu ya fɔnri ge, tee ya yaa na ɲeri pye ceepuuro, temu ya fɔnri wɛ; ceepuuro temu ya xhuli ge, tee ya yaa na ɲeri na pye ceepuuro, temu ya xhuli wɛ. ⁵⁴ Ayiwa, tee ceepuuro te t'a fɔnri ge, tee ba ɲeri na pye nivɔnhɔbaara; tee ceepuuro te t'a xhuli ge, tee ba ɲeri na pye nixhubaara, wee tuun wu ni jomɔ pemu p'a ka Kile Kafila wu ni ge, pee ɲɔ na fa na: «Se ya ta xu na, na wu xɔ fɛɛfɛɛ.»* ⁵⁵ «E xu, mii mu wo sefɛɛɛ t'i ɲɛ wɛ? E xu, mii mu wo sɔɔnrɔ t'i ɲɛ wɛ?»* ⁵⁶ Jurumu baraga ni xu ya fanha taa na sipyii nɔni, Kile wo saliya we, wee di fanha kaan jurumu bɛ mu. ⁵⁷ Ga baraga k'a dɛri Kile na, wee wemu w'a se kaan wɛe mu wù Kafɔɔ Yesu Kirisa mɛge na ge.

⁵⁸ Lee wuu na na cebooloo na taanɲiinɛɛ, yi la le yiyɛ ni y'i lowagaa ta! Yi da se ɲaha na tuun bɛɛri ni, Kafɔɔ wo kapyɛɛɛ ki ni! Yi li cɛ na labye wemu y'a byi Kafɔɔ mu ge, na wee da ba bye tawaga wo bada wɛ!

16

P'a wari wemu pinne di zhe Zheruzalemu n'a daa fɛɛ pu tɛge ge

¹ Ayiwa na cebooloo, wari wemu y'a da ba binnɛ, na wu yaha kari Zheruzalemu wo Kile nagoo pu wo dɛge kaa na ge, yi la le yiyɛ ni yi wu pinne na saha ni na wo nijoyo yi ni, n'a yemu jo Galasi wo n'a daa fɛɛ pu mu wee wari wu pinneɣana na ge. ² Ba Dimazhi bɛɛri ya nɔ wɛ, lemu li ɲɛ wemu wo se ge, yi bɛɛri ma kee wolo wolo yaha kabanugo na na saha ni yi wo lada wu ni, kɔnhɔ di ga nɔ wà tuun wemu ni, yi ganha bu da yiri da wu shaa da binnɛɛ wee tuun wu ni wɛ. ³ Di ba ba nɔ wà tuun wemu ni, sipyii piimu ɲaha y'a da ba bulo ge, di sɛmɛ kan pee mu, y'a lemu pinne ta ge, p'i shɛ lee kan Zheruzalemu ni. ⁴ Li ba shɛ da nago l'a nayɛ pyaa ki bɛ kashɛɛ xɔ, na bɛ na binne zhe ni pu ni.

Pɔli na ba ɲaagaa kiimu pye ge

⁵ N'a da ba shɛ Masedɔni sheen pɛɛgi, di na zhe foro yi na. Bani Masedɔni fiige ki ni n'a da ba doro. ⁶ La wa la ni n'a da zhe piiye pye yi mu, kelee na shɛ wiire ti bɛɛri pye yi

mu. Wee tuun wu ni, yi na ba já na tɛge, na na lɔ nɔ na tashɛge ni. ⁷ Bani na funɲɔ wa di ba shɛ yi ɲa yɛ di doro le tɔɲii le ni wɛ. Ga na funɲɔ ki wa di ba shɛ tuun wa ta wà yi yiri, ni Kafɔɔ w'a sɔɔ na lee koo yaha kunni.

⁸ Ga lee bɛ na n'a da gori Efese kulo li ni fo Pantekɔti wu wo Kalenɛ li ba nɔ. ⁹ Bani Kile w'a kɔɲɔgbɔɔ la mugi wà nɛ mu na wo labye wu kaa na, ali na li ta na pɛɛn pu bɛ ya ɲɛhɛ.

¹⁰ Timote bu nɔ wà yi na, yi wu co xuuni kɔnhɔ wu ganha bu fya wɛ. Bani Kafɔɔ wo kapyɛɛɛ wu bɛ ya byi ba nɛ ɲɛ wɛ. ¹¹ Yi ganha bu da wu cɛɛɛɛ-ɛ dɛ! Yi wu tɛge wu guri pa nɔ na na ɲaɲɛ na! Bani nɛ wu ni cebooloo pu sige. ¹² Wemu wu ɲɛ wù ceborona Apɔlsi ge, nɛ kunni ya sii wu kemɛ ɲɛri jo wu pinne ni cebooloo pu ni wu shɛ yi yiri. Ga nimɛ wo zhe wu ya ta pye wuyɛ pyaa ɲidaan wɛ. Wu ba tuun watii ta wemu ya wu faha ge, wu na zhe.

Jomɔ pu taxɔgɔ ni fò mujuu

¹³ Yi kori yaha ɲii na! Y'i n'a daa wu co ni lowagaa ni! Samɔhɔɔ ti pye yi ni! Y'i bye ni baraga ni! ¹⁴ Y'a yi kapyɛgeɛ ki bɛɛri pyi ni taanɲɛɛɛ ni!

¹⁵ Na cebooloo, y'a li cɛ na Sitefanasi ni wu puga sheen pu ni, na pee p'a pye Akayi fiige ki n'a daa fɛɛ pu shɛnshiilee. Y'a li cɛ na p'a puyɛ kan xuuni fɛfɛɛɛ sipyii pu wo dɛge wu kaa na. Wee tuun wu ni n'a li shaa yi mu jo ¹⁶ y'a yaa na pee sipyii pii shi wo ɲɔmɛhɛɛ conɪ, piimu bɛɛri p'a pu tɛri wee labye we na ge, na fara pee bɛ na.

¹⁷ Ayiwa Sitefanasi, ni Fɔritunatusi, ni Akayikusi, pee na pa foro nɛ na naha, lee ya taan nɛ ni fo xuuni. Yee baara ya nɛ fɔ lemu ni ge, p'a pa lee ɲɔ fa. ¹⁸ P'a nɛ luu ɲɲɛ, na yee bɛ logoo ɲɲɛ. Y'a yaa na pii sipyii pii shi shaari pu saama pu na!

¹⁹ Azi fiige ki n'a daa fɛɛ p'a yi shaari. Akilasi ni Pirisili, ni n'a daa fɛɛ piimu p'a puyɛ pinneɛ pee kaban ge, pee bɛɛri ya yi shaari xuuni Kafɔɔ wo kariɲɛɛge ki funɲɔ ni.

²⁰ Cebooloo pu bɛɛri ya yi shaari! Y'a yiye shaari ni fɛfɛɛɛ taanɲɛɛge fo ni!

²¹ Nɛ Pɔli yɛ pyaa k'a we fò we wo kama pu ka na keye yi na. ²² Sipya wemu wu ɲɛ

* 15:54 Ezayi 25:8 * 15:55 Oze 13:14

Kafɔɔ kaa ya dan ma ni-i ge, Kile wu ma laɲi. «Maranata» lee kori ɲe «Wù Kafɔɔ, pa!»
²³ Kafɔɔ Yesu wo niime we wu kori yaha ni yi ni. ²⁴ Yee beeri kaa ya dan ne ni Yesu Kirisa wo kariɲeege ki funɲo ni.

Korēnte Shēen Tudunmɔɔ Pɔli ya sēmē shuun wo wemu tun Korēnte shēen mu ge

Jɔgɔ ye mu we sēmē we d'a tun wē?

Pɔli ya sēmē nizhiimē wemu tun Korēnte shēen pu mu ge, Timote w'a kari ni wu ni. A Wee di guri pa ni fiin pa ni, na yiri egilizi wu yiri pemu ya Pɔli yatenyē gbo ge, a lee di Pɔli pye w'a sēmē wa bē ka na tun pu mu (2 Korēnte Shēen 2:3,9; 7:8). A w'i wee sēmē wu kan Tite mu w'a kari, a wee di shē ba ni fiin nizaama ni. Ga, a w'i ba waha wa bē kaa jo sanha Pɔli mu. Lee wuu na Pɔli ya we sēmē we ka.

We sēmē we kakana ŋuŋɔ

Pɔli ya wuyē cēreŋe, na pusamaa durogo. Taanŋeēge kemu ki ŋe wu ni na ŋaha tii Korēnte shēen na ge, w'a kee shē pu na. Pu kaa ya dan wu ni ba wu nagoo ŋe wē. Kafinejuu piimu ya puyē faanna na Kile tudunmɔɔ pee ŋe ge, Pɔli ya pee kaa taga pu kaala. W'a li shē na wee na ba shē foro pu na wu tɔɔŋii taanri wuu ni (2 Korēnte Shēen 12:14), na li shē pu na na pu kaa ya waha wee Pɔli mu, ali na toro pu kenē yaŋmuyɔ yi bēeri t̄aan (2 Korēnte Shēen 12:14; 13:1).

Sēmē wu kafila ŋugbɔyɔ

2 Korēnte Shēen 1—7 Pɔli ya baraga taha Kile na wu saama pu wuu na. Lee kadugo na a wu jo wuyē pyaa ŋaarigana ni wu labye wu shizhaa na.

2 Korēnte Shēen 8—9 Dēge wemu w'a byi na ŋaha tii la baa fēē pu na Zheruzalēmu ni ge, Pɔli ya ya jo wee shizhaa na.

2 Korēnte Shēen 10—13 Pɔli ya wu Kile tuduro ti wo labye wu fiin yu, na wu taanna ni pii pu tudunmɔɔ pu wo wu ni, piimu p'a puyē faanna na Kile tudunmɔɔ pee ŋe ge.

Pɔli ni Timote fò mujuu

¹ Nē Pɔli wemu w'a pye Yesu Kirisa wo tudunmɔ Kile wo ŋidaan wu funŋɔ ni ge, nē ni na ceborona Timote ni, wēē p'a we sēmē we tun yee mu; yee piimu pu ŋe Kile wo sipyii Korēnte kulo li ni ge, ni yee piimu

bēeri pu ŋe fēfēere wuu Akayi fiige ki bēeri ni ge.

Wēē ya yi shaari: ² Wù To Kile ni wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niimē ni ŋaŋiŋe kan yi mu.

Pɔli ya fò kan Kile mu

³ W'à wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wo To Kile wu s̄oni. Wee wu ŋe ŋiŋaara fɔɔ Kile, ni loŋine kanvɔɔ keree bēeri ni. ⁴ Wee w'a loŋine kaan wēē mu wù kanhama keree ki bēeri ni, k̄onhɔ wēē bē di já w'à wù sipyii logoo ŋiŋe pu kanhama keree tuun ni, ni lee loŋine le ni, w'à lemu ta Kile mu ge. ⁵ Ba Kirisa wo kanhama pe tuugo ŋiŋehēme ya n̄oni wēē na wē, mu Kile ya loŋine kaan wēē mu na ŋehēŋi Kirisa baraga ni. ⁶ Kanhama ba n̄oni wēē na, lee na bye kaŋuŋɔ na loŋine kan yee mu, k̄onhɔ y'i já pa shɔ. Wēē bu loŋine ta, lee na bye kaŋuŋɔ na loŋine kan yee bē mu, kanhama pemu ni wēē ŋe ge, k̄onhɔ y'i loxulo ta yi bē di já pee kanhama pu tuugo xu yiyē ni. ⁷ Wēē fungɔnyɔ yi d'a tiin yee shizhaa na fo xuuni do. Bani wēē ya li cē jo ba yee wa yi taha taa wēē wo kanhama pu ni wē, mu y'a da ba yi taha ta loŋine li bē ni.

⁸ Na cebooloo, wēē ya kanhama pemu ŋa Azi fiige ki ni ge, wēē funŋɔ ki wa y'i pee cē. Pee kanhama p'a bi sii pēle wēē na fo na shē doro wù fanhaya ŋuŋɔ kana bē t̄aan, ali fo na shē wù pye wù ya daa bē nige nago kanna wù na ŋiifēere pye sanha wē. ⁹ Wēē kunni bi sii li yaha jo wēē da xhuu. Ga lee ya pye mu, k̄onhɔ wēē ganha ba wùye pyaa kii pyi wù tadan̄a wē, fo Kile, wee wemu w'a xuu ŋeni na yeege xu ni ge. ¹⁰ Wee Kile w'a wēē shɔ ke xu tuugo ke na, wee shiin wu da da wēē ŋuŋɔ wo. W'a pye wēē tadan̄a, wu na ba wù ŋuŋɔ wolo sanha. ¹¹ Yee bē p'a wēē tēge ni Kile-ŋerege ni. Lee wuu na Kile ya niimē wemu kan wēē mu yee wo ŋerege ki baraga ni ge, k̄onhɔ lee di bye kaŋuŋɔ sipyiiŋehēme bē di baraga taha Kile na wēē wuu na.

Pɔli ya ŋeri le wu ŋara li keree ki ni

¹² Wēē na já kaa lemu kaa taga wùye pēle ge, lee li wa mē. Wēē zɔlɔ pu wa lee wo sēere na jo tifire ni see wemu w'a foro Kile ni ge, tee tifire te wo ŋaarigana, ni wee see we wo ŋaarigana na wēē ya ŋaari koŋɔ ke na, na la fara bē yere lee na yee mu. Ga Kile

wo niime wu baraga ni wèe ya lee pye, wèe ya ta tee fungongò fèere te ta sipya mu wε. ¹³ Wèe di wa yatii bε kani wù semεε pu ni na dunni yi mu wε, yemu yi da já galaa y'i yi nahaa cε ge, fo yee yε. Nε dà bε li na jo yi na ba yi bεeri nahaa cε xuuni, ¹⁴ ma na jo ba yi wa yi nahaa cε mε dɔɔni wε, na jo Kafɔɔ Yesu cabaŋa yee keree na ba wèe ɲunɔ yirige, ba wèe bε wogoo da ba yee ɲunɔ yirige mε wε.

¹⁵ Kee tadaŋa ke funɲɔ ni nε bi li ɲɔ wolo jo di fɛnhε zhε yee y'iri, kɔnhɔ y'i kuduun tɛhεε shuun ta. ¹⁶ Bani nε bi giin di doroo yee y'iri, di na zhε doroo da gaanɔ Masedɔni fiige ki ni. Di ba shε y'iri Masedɔni ni sanha, di guri doroo yi y'iri, kɔnhɔ y'i ba na tεge di shε Zhude fiige ki ni. ¹⁷ Ayiwa, nε na kee funɲɔ ke yaha nayε mu, di ba lee kushεε le pye mu, lee wa li shεε na li bye nε see ni-i gε? Kelee keree kiimu ɲɔ nε wo ge, nε ki ɲɔ wo na sahanɔ ni kɔɲɔ sipyii wo keree ɲɔ wuugana ni gε? Ma na jo ba di da ba «Uun» jo kaa na, na nɔhɔ jo sanha «Ahayi» lee kanunɔ le na wε. ¹⁸ Ma na jo ba Kile ɲε mε ɲɔmεε fɔɔ-i dε, jomɔ pemu wèe ya yu yee mu ge, pee bε ya pye «Uun» na nɔhɔ pye «Ahayi» wε.

¹⁹ Bani Kile Ja Yesu Kirisa wemu kaa wèe ya jo yee mu ge, nε ni Siliven,* ni Timote ni ge, wee ya «Uun» yu jomɔ na, wu nɔhɔ kuri jo «Ahayi» pee ninumɔ na wε. Ga, wu bu yemu jo, yee yi wa. ²⁰ Kile ya ɲɔmεhεε kiimu lɔ ge, ki bεeri ya pye «Uun» Kirisa ni. Lee wuu na wèe ya «Amiina» yu wu mεge ki baraga ni, na Kile sɔni. ²¹ Wee Kile yε pyaa k'a wèe ni yee wo baraga ki pεle Kirisa wo kariɲεεge ki ni, na wèe kemε yaha wù yε wuyε mu. ²² W'a wu fε pu kɔɲɔn wèe na, na Fεfεεε Munaa li bε kan wù mu l'a tiin wù zɔlɔ pu na. Yanmuyɔ yemu wo ɲɔmεε w'a lɔ wù mu cabaya na ge, a lee di nakaara wolo yee wo da ni.

²³ Kile wa na sεeri di bu kafinεyε jo! Yeeye pyaa wo ɲiɲaara na nε pye nε shε nige yee y'iri Korente kulo li ni wε. ²⁴ Ga lee di wa nago kanna wèe pu wa yee wo ɲunɔfεε n'a daa wu shizhaa na-ε dε! Bani yee ya lowagaa ta na xɔ n'a daa wu ni. Ga wèe ya kapyenεε pyi ni yee ni, kɔnhɔ y'i fundanga ta.

2

¹ Lee wuu na nε li kɔn na funɲɔ ni jo di ganha bu shε nige yi y'iri, la li shε fara yi wo zɔ mεsuu li na wε. ² Bani nε bu zɔ mεsuu wá yee na, jɔgɔ yε pu da já nε funɲɔ taan yee kadugo na wε, yee piimu na nε zɔ mεsuu li wá ge? ³ Lee wuu na nε bi semε wa ka, na wee tun yi mu, kɔnhɔ di ganha bu da zhε yi y'iri di zhε na zɔ wu mεε kasulo ta wà yee mu wε, yee piimu p'a yaa pu na funɲɔ taan ge. Nε dà li na jo kaa le li ɲε nε wo fundanga kaa ge, lee li ɲε yee bεeri bε wo fundanga kaa. ⁴ Nε zɔ mεsuu wo w'a bi wee semε we ka ni yama ni na funɲɔ ni, ni ɲεsinmε bε ni na nahaa ni. Nε ta lee pye kɔnhɔ di yee nahaya tanha wε dε! Ga nε lee pye, yee kaa ya dan nε ni taangana lemu na ge, kɔnhɔ y'i lee cε.

Yi yafa nahama pu pyevɔɔ wu mu

⁵ Wa bu kaa pye lemu ya nε nahaa tanha ge, wu ya ta nε yε nigin nahaa tanha wε, yee bεeri nahaya w'a tanha. Ga nε funɲɔ wa li waha fo li shε doroo li tayerege taaan wε, lee wuu na nε yee jo. ⁶ Jaagi wemu yee niɲεhεmεε ya shan na xɔ we ná we na ge, wee na yaa ni wu ni. ⁷ Nimε kunni, y'a yaa yi yafa wu mu, y'i samɔhɔɔ le wu ni sanha, kɔnhɔ zɔ mεsuu li ganha ba bεle doroo wu na, fo di wu pye tadaŋa baa wε. ⁸ Lee wuu na nε yi ɲεeri jo y'a li shεε wu na, na wu kaa ya dan yi ni. ⁹ Lemu bε na sanha nε semε wu ka na tun yee mu ge, lee li wa mε. Nε yee taanna wii, yee bu da yee na nε ɲɔmεε conɔ keree bεeri ni. ¹⁰ Yee bu kaa la yafa sipya wa mu, nε bε na lee yafa weefɔɔ mu. Nε bu da nε yaa nε wu kaa la yafa sipya wa mu, yee wuu na nε ma li yafa wufɔɔ mu, Kirisa ɲii na, ¹¹ kɔnhɔ Shitaanni ganha bu da se ta wù na wε, bani w'a wu fungongò ki cε na xɔ.

Kaa lemu l'a funzhaga wá Pɔli na Torowasi ni ge

¹² Ayiwa, ba nε nɔ Torowasi kulo li ni Kirisa wo Kile Jozaama pu jo kaa na wε, a nε Kafɔɔ ta w'a kɔɲɔɔ mugi wà na mu. ¹³ Ga lee bε na nε bi na zɔ wu ta w'a faha wε, bani nε ta shε na ceborona Tite ta wà wε. Lee wuu na nε koo sha n'a daa fεε pu mu, na gari Masedɔni fiige ki ni.

Se wemu ya daa Kirisa ni ge

* **1:19 Siliven:** Wee ninumɔ pu wa byi na Silasi.

¹⁴ Faabye Kile! Wee w'a sefere kaan wèe mu tuun beeri ni Kirisa wo kariyege ki funjo ni, na wèe luu na daga na Kirisa wo macene ki shee xuu wu beeri ni, ba nudanga sinme ne we. ¹⁵ Bani Kile ya wèe pye Kirisa wo nudanga sinme. Sipyii piimu na ba sho, ni piimu na ba gyegi ge, kee nugo ke ya noni pee beeri na. ¹⁶ Kee nugo ke ne xu nugo pii mu pu ni, na pu naha co na se xu yiri; na ne pii be mu nii sicuumo nugo, na pu naha co na se nii sicuumo yiri. Jogo di ne wee labye we wo jo favoo we? ¹⁷ Wèe kunni ya ta Kile wo Kile Jozaama pu neri wu jagi junjo ba pii ya pu neri mu pu wo kuduun kaa na we. Kile w'a wèe tun, lee wuu na wèe ya Kile Jomoo pu yere pyi Kirisa wo kariyege ki ni ni funvige ni Kile naha taan.

3

Kariyege nomefono li wo kapyeyii pee

¹ Ayiwa, le jogana le ya li shee na wèe ya jo kon na wuye pele sanha ge? Ta wèe mago wa li na watii wu na seme ka tun yee mu, wu wu mesaana jo wee ni, kelee ta wèe mago wa wee seme wa tuugo zha na yi mu? ² Yeeye pyaa ki ne wèe wo seme wemu ya wèe mesaana yu, wu nigayaha di ne wèe zoloo pu na ge. Sipyii pu beeri ya wee seme we ce, na wu kalaa be. ³ L'a finne na jo yee pu ne Kirisa wo seme, wemu w'a tun wèe baraga ni ge. Wee seme we ya ta ka ni kama loko ni we, fo Kile nii wo wu wo Munaa, w'i ya ta ka faaya kooogo na we, fo sipyii zoloo.

⁴ Wèe ya da wee xuu we na Kile naha taan Kirisa baraga ni. ⁵ Lee wa nago wèe pu wa giin na wèe na ja wee labye we pye ni wuye pyaa wo sefere ni we, ga Kile ni wèe wo sefere t'a yiri. ⁶ Wee w'a sefere kan wèe mu, na wèe pye kariyege nivono ki wo kapyeyii. Kee ya ta saliya wu gboro ni we, ga fo Fefere Munaa. Bani saliya wu ni xu ya daa, ga Fefere Munaa di nii sicuumo kaan.

⁷ Saliya wemu w'a ka faaya kooogo ki na ge, wee w'a xu noni sipya na. Ga lee be na Kile wo noro w'a wuye shee wee tuun we ni, fo na Izirayeli sheen pye pu ya ja nii cori Musa ni, di wu wii wu naha ninje ni, wu naha ki wo noro wu kenje ni we, na ta

wee noro we di bi da ba doro. ⁸ Ta Kile Munaa li wo labye wu wo noro wu da ba ye wee na na kanha we? ⁹ Ayiwa, labye we w'a jaagi shaan sipyii junjo ni ge, wee bi pye ni noro ni, wee tuun wu ni, labye we w'a sipya pyi sipyitiime Kile naha taan ge, ta wee wo noro wu da ba bele xuuni na toro we wu taan we? ¹⁰ Nime wo noro wemu w'a pele fo xuuni ge, ma bu wee jate ni taashiine li wo wu ni, m'a taashiine li wo wu ta wee ne yaaga be we. ¹¹ Kaa lemu li da ba xho ge, ni lee d'a pye ni noro ni. Wee tuun wu ni lemu li da gori yaha xobaa ge, lee wo noro wu na ba bele fo xuuni de!

¹² Kee tadaña ke ki wa wèe mu ge, kee k'a samoro le wèe ni fo xuuni. ¹³ Wèe ya li pyi Kile tudunmo Musa wo pyegana li na we. Fana Musa bi ma daga wu naha to, konho Izirayeli sheen ganha bu wee noro nidromo we na taxogo ni we. ¹⁴ Ga pu fungonyo yi bi to. Ali njaa we be ni, pu ba Kariyege Nome Nilie li kalaa, p'a bye kanna kee fana ke k'a buri pu fungonyo yi na. Kee fana ke di ya ta laha wa we, bani na pye ni Kirisa ni kariyege ni, lee ye l'a ki leri wa. ¹⁵ Ali njaa we be ni, pu ba Musa wo seme wa kalaa tuun beeri ni, p'a bye kanna fana k'a buri pu fungonyo yi na, xuu wemu p'a galaa ge, pu da ga wu naha ce we. ¹⁶ Ga wemu bu soo na wuye kan Kafoo mu, kee fana ke na laha weefoo wo fungongo ki na.* ¹⁷ Ayiwa, Kafoo wemu kaa pu wa yu naha ge, wee ne Fefere Munaa. Kafoo Munaa bu bye xuu wemu ni, wee xuu wu na bye wuye wo. ¹⁸ Wèe piimu beeri wo faya y'a laha laha nahaya yi na ge, wèe beeri p'a Kafoo wo noro wu shee ba jaawiige ya yanmuyoo shee me we. Lee funjo ni wèe ya neri na byi ba Kafoo ye pyaa ne we, na fono noro wa ni, na jin wa ni. Wee labye we, Kafoo wo Munaa l'a wee pyi.

4

Poli ni wu kafe pu wo labye wu pyegana

¹ Ayiwa, Kile w'a junjo naari wèe na, na we labye we kaa le wèe kenje ni, lee l'a wèe pye wèe yatenye da ga xhu we labye we na we. ² Nohodaan kapyege kiimu beeri ki ne shiige wogoo ge, wèe ya wu tooogo wolo kee

* 3:16 Ekizode 34:34

bɛeri ni. Wèe ya shizhiinmɛ taga na keree pyi wɛ. Wèe ya Kile wo jomɔ pu jɛri na zhaan wɛ. Ga can wu wèe ya fiinne na yu, kɔnhɔ sipyii pu bɛeri nigin nigin di da wù mɛsaana yu sipyii ni Kile jaha tàan. ³ Lee bɛ na Kile Jozaama pemu wèe ya yu ge, pee bu shɛ da p'a ñmòhɔ, piimu pu da ba gyɛɛgi jiga na ge, pee na p'a ñmòhɔ. ⁴ Pu da ga dà wɛ, bani Shitaanni wemu ke kɔnɔ ke ya bɛlɛ ge, wee w'a pu fungɔnyɔ jɛri buri, kɔnhɔ kpɛɛngɛ ki ganha ba jí pu mu wɛ. Kirisa wemu wu jɛ Kile wo jaa wu ge, wu nɔɔrɔ wu wo Jozaama pu p'a kee kpɛɛngɛ ki yeege. ⁵ Kile Jozaama pemu wo yɛɛ wèe ya byi ge, wèe ya ta na wùye kaa yu wɛ. Yesu Kirisa wemu wu jɛ Kafɔɔ wu ge, wee kaa wèe ya yu. Yesu wuu na wèe ya pye yee wo kapyebyii. ⁶ Kile wemu w'a jo taashiine li ni na: «Kpɛɛngɛ ki pye nibiige ki ni ge»* wee ninumɔ w'a kpɛɛngɛ yeege wèe zɔlɔɔ pu na, kɔnhɔ Kile wo nɔɔrɔ wemu w'a jí na fòro Kirisa wo jaha ki ni ge, wèe di wee nɔɔrɔ we wo lajɛ wu ta, wu da kpɛɛngɛ yeege wù mu.

Kanhama pemu ya nɔni Pɔli ni wu kaafɛ na ge

⁷ Wèe na jɛ ba cogo shòhɔɔ jɛ wɛ, ga wee naafuugbɔ we di jɛ wèe mu. Lee ya pye kɔnhɔ sipyii di li cɛ na tee sefɛɛɛ nigbɔɔrɔ te ya ta foro wèe ni wɛ, ga Kile ni t'a foro. ⁸ Kanhama tuugo bɛeri kunni wa nɔni wèe na, ga wèe fanhaya di sanha xhɔ wɛ. Wèe fungɔnyɔ yi kunni wa wuregi, ga tadaɲa sanha fɔ wèe na wɛ. ⁹ Pu kunni wa taha wù fɛni na gana, ga Kile di ya wèe yaha wɛ. Pu kunni wa wù kpɔɔn na zhaan jɛne na, ga wù sanha xhu wɛ. ¹⁰ Tuun bɛeri ni Yesu wo xugana li tuugo ya nɔni wèe na wù ceepuuro ti ni. Ga Kile di wèe shuu, kɔnhɔ p'i li cɛ na jɛni na Yesu jɛ, wèe bɛ di niifɛɛɛ pyi wee baraga ni. ¹¹ Bani xu jɔ na wèe jɛ tuun bɛeri ni, wù wo niifɛɛɛ ti ni Yesu wuu na, kɔnhɔ Yesu bɛ wo niifɛɛɛ t'i tiye shɛ wèe ceepuuro ti ni, tee temu ti da ba xhu ge. ¹² Lee pyegana le na xu ya wu wo labye wu pyi wèe na, kɔnhɔ jɛni sicuumɔ pu da nɔni yee na. ¹³ L'a ka Kile Kafila wu ni na: «Nɛ dà Kile na, lee l'a nɛ pye nɛ jo.»* Kee tadaɲa ke ninunɔ na wèe bɛ ya dà, lee

l'a wèe bɛ pye wèe na yu. ¹⁴ Wèe ya li cɛ na jo Kile wemu w'a wù Kafɔɔ Yesu jɛ na yeege xu ni ge, wee na ba wèe bɛ jɛ na yeege xu ni ni Yesu ni, na wèe ni yee bɛeri pinne Yesu jaha tàan. ¹⁵ Kee keree kii bɛeri wa nɔni wèe na, kɔnhɔ Kile wo niime wu da nɔni sipyiɲɛhemɛɛ na. Lee di bye kapunɔ sipyiɲɛhemɛɛ di da baraga tɛri Kile na, pu da wu pɛlɛ.

Na niifɛɛɛ pyi n'a daa gbɔɔrɔ ni

¹⁶ Lee l'a wèe pye wèe ya ganri wɛ. Ali na wèe ceepuuro ti fanha ki yaha ki na xhuu, la l'a faraa jiga bɛeri wèe munaa li wo fanha ki na. ¹⁷ Kanhama pemu bɛeri p'a nɔni wèe na nime ge, pu na ba doro. Pu na ba pɛɛɲɛ kemu nɔ wèe na ge, pee kanhama pu jɛ yaaga bɛ kee pɛɛɲɛ ke jaha tàan wɛ. Kee pɛɛɲɛ ke ya sii pɛlɛ, na jɛ tɛhɛnɛ baa. ¹⁸ Bani sipyii ya yanmuyɔ yemu jaa ge, wèe ya jii yeege yee fɛni wɛ, ga fo yemu yi jɛ niɲabaaya ge. Yemu sipyii ya jaa ge, yee na ba doro, ga yemu jɛ yi ya jaa-i ge, yee na gori yaha gbee.

5

¹ Buguloo piimu funyɔ ni wèe wa tiin naha ke jɛne ke na wù ceepuuro ti ge, pee buguloo pu ga ba gyɛɛgi, pusaaya ya wa fugba we ni Kile na yee yàa yaha wà wèe mu. Kee tatɛngɛ ke wa sii wà gbee. Kee wa sipya wo keɲɛ labye wɛ. ² Na wèe yaha naha pee buguloo pii ni, wèe wa zhiin, bani wèe wa fugba wu wo tatiinyɛ yi wo jé wu la pyi fo xuuni. ³ Wù bu lee ta wù munahaa ki na ceepuuro nivɔrɔ ta le. ⁴ Na wèe yaha pee buguloo pii ni, wèe wa zhiin, tuguro ti wa wù jɛnɔ ni. Ceepuuro temu ti wa wèe na naha jɛne ke na ge, li wa nago wèe wa giin wù tee wolo wɛ. Ga wèe wa giin wù fugba wu wo ceepuuro ti lɔ le wùye na, kɔnhɔ ceepuuro temu ya xhuli wɛ, tee di te ti faa, temu na ba xhu ge. ⁵ Kile yɛ pyaa k'a wèe yàa kee keree kii kaa na. W'a wu Munaa li kan wèe mu. Lee ya li shɛɛ na wù na ba ye yanmuyɔ ye ta can na. ⁶ Lee l'a wèe pye wèe ya logoo waha tuun bɛeri ni. Wèe ya li cɛ na jo na wèe yaha naha ni tee ceepuuro te ni, wèe sanha k'a lii Kafɔɔ na.

* 4:6 Zhenɛzi 1:3 * 4:13 Zaburuu 116:10

⁷ N'a daa baraga ni wèe ya jaari, li wa nago wèe ya li ja wε. ⁸ Wèe logoo ya waha fo xuuni. Wèe funṅo ki wa na foro te ceepuuro te ni, na she diin Kafɔɔ t̄aan. ⁹ Lee wuu na, wèe ya xu yoo, wèe ya pye j̄ii na yoo, lemu l'a dan wèe ni ge, lee li j̄e na w̄yε kaa taan Kafɔɔ mu. ¹⁰ Bani li waha l'i waha wèe b̄eri na ba she yere Kirisa jahagbaa na, w'a kiiri k̄n w̄ na, k̄nh̄o sipyii pu b̄eri nigin nigin ya lemu pye na pu yaha te ceepuuro te ni ge, l'a pye nizaana la, l'a pye niguun̄o la, p'i lee wo saraa ta.

Kirisa w'a bε leni Kile ni sipyii tε ni

¹¹ Sipya ya yaa na fyagi Kafɔɔ na fyagana lemu na ge, wèe ya lee cε, lee wuu na wèe wa s̄εεε taan sipyii pu na, k̄nh̄o p'i s̄o Kile na. Kile ya wèe keree b̄eri cε fo xuuni. Nε giin jo lee cεgana li na yee bε ya wèe cε. ¹² Wèe ya ta na w̄ m̄esaana yu yi mu sanha wε. Ga lemu na bye kaṅṅo yee di j̄a j̄uyirige ta wèe keree na ge, lee wèe ya yu yi mu. Piimu p'a puyε p̄εε sipyii j̄eṅaa na, pu funȳo di ya fiinj̄ε-ε ge, k̄nh̄o y'i j̄a pee bε j̄o sh̄ogana cε. ¹³ Li bi ta nago kanna wèe j̄uṅmogoo k'a yiri, Kile wuu na lee ya pye. Ga li bu da nago kanna wèe funḡonȳo y'a tiin, lee wa yee wo kuduun. ¹⁴ Bani Kirisa wo taan̄εεε ke, kee k'a j̄a wèe na. Wèe ya li cε na jo ni sh̄en nigin ya xu sipyii pu b̄eri t̄εε, wee tuun wu ni, li j̄e kanna sipyii pu b̄eri p'a xu. ¹⁵ Sipyii pu b̄eri wuu na w'a xu, k̄nh̄o piimu pu wa j̄ii na ge, pee ganha ba pu wo j̄iif̄εεε ti pyi nige puyε j̄idaan na wε. Ga wemu w'a xu pu t̄εε, na j̄e pu wuu na ge, pu da ti pyi wee wo j̄idaan na.

¹⁶ Ayiwa, nime kunni wèe da ga sipya wa shishiin wii nige na saha ni sipyii wo wiigana ni wε. Ali wèe j̄eḥe da wèe na bi Kirisa wii na saha ni sipyii wo wiigana ni, wèe da ga wu wii mu nige nime wε. ¹⁷ Sipya wemu bu j̄e Kirisa wo karij̄εεε ki ni, weef̄o na j̄eri sipyifom̄o. Keree kiimu ki j̄e nil̄εεε ge, kee b̄eri na doro, keree kiimu ki j̄e nivon̄o ge, kee na j̄o k̄n. ¹⁸ Lee b̄eri ya foro Kile ni. Wee w'a bε le wèe ni wuyε pyaa tε ni Kirisa baraga ni. W'a wee labye we kaa le wèe ken̄ε ni, k̄nh̄o wèe di bye kaṅṅo bε di j̄e wu ni sipyii pu tε ni. ¹⁹ Bani Kirisa wo baraga ni Kile ya bε le wu ni sipyii

tε ni. Wu ya ta pu jurumu wu t̄oṛo pu feni wε. W'a wee labye wu kaa le wèe ken̄ε ni, k̄nh̄o bε di bye wu ni sipyii pu tε ni.

²⁰ Lee wuu na wèe ya pye Kirisa yahama ni, na yu wu t̄εε. L'a pye kanna Kile w'a wu kafila wu ȳεε pyi wèe j̄o na. Wèe wa yi j̄eri Kirisa m̄εε ki wuu na, jo yi s̄o bε di j̄e yi ni Kile tε ni. ²¹ Kirisa ya ta jurumu wa shishiin pye ja wε, a Kile di wee taga jurumupyii pu faa, k̄nh̄o wèe di j̄a pye ni wu ni karij̄εεε ni, w̄ bye sipyitiim̄εε Kile jaha t̄aan.

6

¹ Lee wuu na, wèe piimu pu j̄e kapye-byenii ni Kile ni ge, wèe wa yi j̄eri jo Kile wo niim̄ε wemu y'a ta ge, yi ganha bu wee yaha wu pa bye j̄uṅo baa wε. ² Bani Kile ya li she wu Kafila wu ni na:

«Na wo j̄idaan tuun ni
nε mu j̄εεε ki logo,
j̄uwuuro ti wo can̄a j̄ii li ni
nε mu t̄εε.»*

Nime wu j̄e Kile wo j̄idaan tuun we; nime wu j̄e j̄uwuuro ti wo can̄a j̄ii le.

Kile wo kapyebyii p'a yaa na kanhama soro

³ Wèe funṅo wa sipya wa shishiin wu tatiḡε ta w̄ labye wu na wε. Lee wuu na wèe funṅo wa wèe pu kaa la shishiin pye lemu na sipya wa shishiin j̄uṅo kyεεgi wε. ⁴ Lee wuu na wèe wa w̄yε sh̄εε sh̄εgana b̄eri na na Kile wo kapyebyii wèe j̄e. Wèe ya kanhama ni j̄eh̄em̄ε soro, na kawagaa ni loyirigeree xu lomarana funṅo ni. ⁵ P'a wèe kp̄oṅ, na wèe leni kaso ni, na sipyiire ti s̄oṅ na waa w̄ na. Wèe di kapyewagaa pyi, na jaani ṅmunum̄o baara ni xuugo ken̄ε ni. ⁶ Wèe ya w̄yε sh̄εε Kile wo kapyebyii tifire funṅo ni, ni laj̄ε, ni loxulo, ni saama, Fεf̄εεε Munaa li wo sef̄εεε ti ni, ni see see taan̄εεε ni. ⁷ Wèe wa lee sh̄εε Kile wo can wu jo funṅo ni, ni Kile wo sef̄εεε ti baraga ni. Lemu li j̄e wèe wo kash̄en yagbon̄o, na yogo k̄oṅ, na yogo yu wèe kaa na ge, lee j̄e kaa lemu l'a tii Kile mu ge. ⁸ Tuun wa ma n̄o p'a ganha na gb̄oṛo t̄eri wèe na; tuun wa na ba n̄o p'a ganha na fanhara t̄eri wèe na. Wèe m̄esaana wa yu; wèe m̄kyεεεḡε bε di

* 6:2 Ezayi 49:8

yu. P'a wèe jateni ba kafinejuu ne we, na ta ye wèe ya yu ge, yee di ne can we. ⁹ Wèe ne kanna pu ya wèe ce we, na ta pu d'a wèe ce fo xuuni. P'a wèe jateni kanna wèe ya xu, na ta wèe di ne ni na. P'a wèe leni naa ni, ga wèe da xhuu we. ¹⁰ P'a wèe wii na zo mesuu l'a pele wèe na, na ta wèe funyo d'a taan tuun beeri ni. P'a wèe wii la baa fee, na ta wèe d'a sipyi nehemee pye lafee. P'a wèe wii na yafiin ne wèe mu we, na ta yanmuyo yi beeri di ne wèe woyo.

¹¹ Na cebooloo Korente sheen, wèe ya wù zoloo pu beeri mugi, na kafilafyen jo yee mu. ¹² Wèe kunni ya ta wù funyo buri yee na we, ga yee p'a yi funyo buri wèe na. ¹³ Ayiwa, nime kunni ne yu ni yee ni ba na nagoo ne we. Wèe ya yee co cogana lemu na wù zoloo pu na ge, yi be pu wù co mu! Yi be pu yi wo zoloo pu mugi wù mu!

Y'a yiyee kaseri Kile cebaalaa wo kapyegeee kii shi na

¹⁴ Ayiwa, piimu ne Kiriceen we, yi ganha ba binnee ni pee ni pu wo kapyegeee kii shi na we. Be weke wu wa tiime ni kuumo te ni we? Pinnegana leke na kpeenge ni nibiige di da ja binne we? ¹⁵ Be weke wu da ja bye Kirisa ni Shitaanni te ni we? Wemu ne Kiricen we, karipeege keke k'i da ja bye weefoo ni n'a daa foo te ni we? ¹⁶ Be weke w'i da ja bye Kile-peene pugboh ni yaperete ni we? Bani wèe pu ne Kile ni wo wu wo Kile-peene pugboh ma na jo ba Kile wuyee pyaa ya yi jo wu Kafila wu ni we na:

«Ne na ba diin pu ni ne ni,
na naari ni pu ni.
Ne na ba bye pu Kile,
p'a bye ne sipyii.»*

¹⁷ «Lee wuu na Kafoo ya jo:

«Yi foro pu te ni,
yi waa laha pu na.
Yaaga kemu ne fee fee we,
yi ganha bu da gbòn kee ka shishiin na we!
Yi bu ja lee na,
ne na zoo yi na.»*

¹⁸ «Ne na bye yi To,
yi na bye ne jalaa ni na poro pushaa.

Kafoo, Se Beeri Foo w'a jo mu.»*

7

¹ Ayiwa na taanpiinee, ba ni Kile d'a kii jomehere kii beeri lo wèe mu, wee tuun wu ni wèe ya yaa na wù ceepuuro te ni wù zoloo pu pye fee fee, na foro foonro keree tuuyo beeri ni. Wù la le wuyee ni wù fee fee ti jo di fa, wù da naari Kile ni fyaara ni.

Poli wo fundanga ki keree

² Yi yi zoloo pu mugi wù mu, wù kaa di daan yi ni! Wèe ya ta bahamu shan sipya wa shishiin na we. Wèe ya ta sipya wa shishiin juno kyeege we. Wèe ya ta pii wo yanmuyo sho pu na na taga wuyee pye lafee we. ³ Yi ganha ba giin na ne ye yu konho di jaagi shan yi na we! Ne tee yee jo toro yee mu jo yee kaa ya dan wèe ni fo xuuni. Yafiin wa da ja wèe waa laha wuyee na we, ali xu be we. ⁴ Ne da yee na fo xuuni. Ne yee mesaana yu fo xuuni. Ne luu l'a ni ne fo saama na. Kanhama pemu beeri p'a noni wèe na ge, ne funjo ma sii taan fo xuuni pu ni.

⁵ Can na, wèe di no Masedoni fiige ki ni ge, wèe naha sanha ni ne bada we. Kanhama ni wèe di bye kabaya yi beeri na. Wù ni sipyii pusamaa bi dunnii, fyaara di ne wuyee pyaa ki be wo zoloo pu ni. ⁶ Ga Kile wemu w'a lonine kaan sipyiconroyo mu ge, wee ya wèe logoo ni ne Tite wo ba wu keke kurogo. ⁷ Ayiwa, Tite wo ba wu ye be-e de! Ga yee ya wu luu ni ne ni ne gana lemu na ge, lee ya wèe fungonyo yi te ne. W'a pa wèe pye na ne na la k'a sii sho yee ni. Na yee ya daajene jo, na yee ya ne keree co ni see ni xuuni. Lee ya la fara ne wo fundanga ki na fo xuuni.

⁸ Ne fenehene seme wemu tun yee mu ge, ali na wee seme we ta w'a bi zo mesuu wa be yee na, lee wo daajene ne nige ne ni we. Li daajene bye ne ni, bani ne bi seme wu ta w'a zo mesuu wa yee na jee ye nigin funjo ni. ⁹ Ga nime ne funjo ya taan. Yee zoloo na mehene suu, lee ya ta pye ne wo fundanga ki kano-e de! Ga lee zo mesuu le na yee pye yee ya kuri kadugo, na yi naarigana faa, lee l'a ne funjo taan. Yee wo zo mesuu l'a pye na saha ni Kile wo jidaan ni. Lee

* 6:16 Levitike 26:12; Zheremi 32:38; Ezekiyeli 37:27

* 6:17 Ezayi 52:11

* 6:18 2 Samuweli 7:14

funḡo ni lemu wèe ya pye yee na ge, lee ya ta pye kakuunḡo wε. ¹⁰ Bani zḡ mεsuu lemu ya sipya taa na saha ni Kile ye pyaa wo jidaan wu ni ge, lee ma sipya pye m'a ma torogana li faa, na juwuuro ta. Lee zḡ mεsuu le tuugo ya sipyii pyi pu na daajenje yu Kile jaha taa. Ga koḡo ya zḡ mεsuu lemu nḡni sipya na ge, lee l'a ma ni xu ni. ¹¹ Zḡ mεsuu lemu l'a yee ta na saha ni Kile wo jidaan wu ni ge, l'a lemu jḡ ge, lee li wa mε. Yee ya yi see bεeri le le kaa le ni. Yee ya can wu sha xuuni. Yee ya jahaya tanha fo xuuni. Yee ya fya fo xuuni. Nε ja la bi shḡ yee ni fo xuuni. Yee zḡḡ pu bεeri bi jaha tii le kaa nigin we na. Yee ya jaagi pye xuuni le kaa le shizhaa na. Yee ya li shε shεgana bεeri na na yee tḡḡḡ wa le kaa le ni wε.

¹² Ma bu logo nε we sεmε we tun yee mu, wemu w'a kakuunḡo li pye ge, ni wemu na l'a pye ge, nε ta wu tun wee wa shishiin wuu na wε. Ga nε wu tun yee mu, yee ya yiyε kan kangana lemu na wèe wuu na ge, y'i lee cε Kile jaha taa. ¹³ Lee l'a wèe logoo ki pye k'a jḡḡ. Yee ya Tite fungḡḡo ki tenε, a wu funḡo di daan taangana lemu na ge, lee bε ya pye wèe mu fundangbḡḡ na fara lojine li na. ¹⁴ Nε yee sḡ keree kii shizhaa na Tite mu, di wa ta shiige lee kabaḡa na wε. Wèe ya can jo yee mu wù keree ki bεeri ni jogana lemu na ge, lee funḡo ni yee wo mεsaḡa kemu wèe ya jo Tite mu ge, a yee bε di da can. ¹⁵ Wu taanḡεεε k'a jεri peλε be yee shizhaa na, bani wu funḡo w'a dun ni yee bεeri nigin nigin wu wo jḡmεεcoro ti ni. Yee ya wu jḡḡo círi ni baraga kemu ni, na fya wu na, na yiyε tirige wu mu tirigegana lemu na ge, wu funḡo w'a dun ni lee bε ni. ¹⁶ Nε funḡo ya taan fo xuuni, bani nε na já da daa yee na keree bεeri ni.

8

Masedḡni fiige ki n'a daa fεε p'a wari wemu pinne ge

¹ Ayiwa na cebooloo, Kile ya niime wemu pye Masedḡni fiige ki egilizii pu mu ge, wù funḡo ki wa wù yee jaha jo yi mu. ² Kanhama nigbḡ pu bye pu jḡḡo ni. Ga p'a fundanga ta xuuni, fo na kenε mugi pu kenε yara na, na pii kan xuuni, ali na pu ta pu na jε bε la baa fεε. ³ Nε wa lee wo

sεeri nago kanna p'a pii kan na bε ni pu se jḡḡo kana ni. Pu yeε ya toro bε pu se jḡḡo kana taa, ali na ta wa ya pu karamu bε wε. ⁴ P'a sii wèe tii jεeri saama na, na wèe pu sḡḡ pu mu, pu bε di pu wo dεεε kan shε Kile wo fεfεεε wuu pu mu Zhude fiige ki ni. ⁵ Wèe bi daa pu na jo pu na lemu pye ge, p'a toro bε yeε lee taa. P'a fenhe puyε kan Kafḡḡ mu, lee kadugo na na puyε yaha wèe bε kenε na na saha ni Kile ye pyaa jidaan ni. ⁶ Lee wuu na wèe ya Tite jεeri na jo w'a bi labye nizaama wemu jḡ kḡn yee yiri kenε yakanya yi wo shizhaa na ge, jo wu shε yi yiri w'i shε wee labye wu jḡ fa. ⁷ Yee ya pye jaha na keree bεeri ni: n'a daa fεεε yoo, kafila yoo, laje yoo, ni sεetanga tuugo bεeri. Wèe ya taan yee mu taangana lemu na ge, na fara kee taanḡεεε ki bε na. Wèe funḡo ki wa y'i bye jaha na we labye nizaama we bε ni. ⁸ Li wa nago kanna n'a yi karamu fo yi li pye fanha na wε. Ga nε pii wo lowagaa keree yu yi mu, kḡnhḡ di yi wo taanḡεεε ki nḡḡ wolo wii ki bi jε see see taanḡεεε. ⁹ Bani wù Kafḡḡ Yesu Kirisa ya wu wo niime wu shε shεgana lemu na ge, yi bεeri wa lee cε. Wee bye yara fḡḡ, a wu wuyε pye la baa fḡḡ yee wuu na, kḡnhḡ yee di bye yara fεε wu wo la baa fεεε ti baraga ni.

¹⁰ Na fungḡḡo n'a zhεε ye yi na, nago kanna y'a kaa lemu jḡ kḡn tapεe ge, yi bu lee pye na li jḡ fa, lee ya jḡ xuuni. Yee p'a pye shenshiilee na le kaa le jḡ kḡn, lee ye bε wε, yee p'a nḡḡ pye shenshiilee sanha na le kaa le bye fungḡḡo ta. ¹¹ Lee wuu na, yi shε jaha na le kaa le feni, y'i li pye y'i li jḡ fa. Lee kaa le funḡo ya tigi yi mu ni zḡsaama wemu ni ge, yi li pye y'i li jḡ fa ni wee zḡsaama we ninumḡ ni, na saha ni yi se jḡḡo kana ni. ¹² Bani Kile gan fungḡḡo bu digi sipya mu, Kile ya sḡ kee yakanga ke na, na saha ni wu kenε yataa ni. Ga yaaga kemu se jε wu ni wε, kee ninε jε wε.

¹³ Li wa nago kanna yi pusamaa wo cḡnrḡmḡ pu laha, yiyε pyaa di do cḡnrḡmḡ pu ni-i dε! Ga y'a yaa na li pye, kḡnhḡ yi bεeri di daanna. ¹⁴ Niime kunni, la wa yee mu, lee wuu na yee na já la baa fεε pu tεεε. Ayiwa, la baa fεεε ti ga ba nḡ yee bε na, na pee bε ta p'a jεri lafεε, pee bε na já yee tεεε. Lee funḡo ni, yi bεeri na daanna, ¹⁵ ma na

jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni kagana lemu na we na:

«Wemu w'a nijeheme kuu ge,
wee wo wusama ya kori we;
Wemu w'a dooni kuu ge,
wee be wo wu ya xuunjo we.»*

Tite ni wu kaafee

¹⁶ Baaga Kile, bani w'a lowaa le Tite ni yee keree na ma na jo ba wee je we. ¹⁷ Wee ya lemu sha Tite mu ge, w'a soo lee na. Ga yee keree wa bye wu zo na fo xuuni, fo wuyee pyaa ya li kon wuyee funjo ni na wu she yee yiri. ¹⁸ Egilizii pu beeri ya ceborona wemu sani wu labye nizaama wu wuu na Kile Jozaama pu wo yere li shizhaa na ge, wee w'a da binne ni Tite ni na tun. ¹⁹ Lee ye be we, para lemu wee ya byi na jaha tii Kile wo taa li keree ki na ge, wee ceborona wu jaha egilizii p'a bulo na wu pinne ni wee ni lee para li na. Wee ya lee para li pyi, konho nooro di danha Kafoo mege na, wu noho wu fungongo nizaana ki she sipyii pu wo dege wu shizhaa na.

²⁰ Le shoonrigana le na wee ya we warigbo we keree jaha shoonri. Wee ya keree beeri pyi konho sipyii ganha bu jaagi ta wu na xuu wa shishiin ni le kaa le ni we. ²¹ Bani wee funjo ki wa wu da saama koro naari, Kafoo ye jaha taan be we, ga sipyii pu be jaha taan. ²² Wu ceborona wa be w'a da binne ni pu ni. Wee ya wu noho wolo toonii nijehene ni, na wu ta w'a la le wuyee ni xuuni tuun beeri ni. Ga w'a la le wuyee ni nime na toro taashiine li be taan, bani w'a da yee na fo xuuni. ²³ We wu je Tite ge, wee je na naarijii ni na kapyeyenii. Yee mu wee ya kapyene pyi. Cebooloo pusamaa p'a pinne ni wu ni ge, pee je egilizii pu wo tudunmo. Pee ya pye sipyii piimu p'a peene taha Kirisa mege na ge. ²⁴ Lee wuu na, y'a yaa na li she pu na na pu kaa ya dan yee ni fo xuuni, konho egilizii p'i lee ja, p'i li ce na kajii wa wee mu na yee mesana ya.

9

Dege wemu ya jaha tii cebooloo n'a daa fee pu na ge

* 8:15 Ekizode 16:18 * 9:9 Zaburuu 112:8

¹ Can na, dege wemu w'a byi Zhude fiige ki n'a daa fee pu na ge, ne li ta jo junjo wa li na ne wu na seme ka sanha di dun yee mu wee dege wu keree na we. ² Bani ne yee jidaan ce na xo wee labye wu kaba na. Ne yee mesana jo xo be yere Masedoni n'a daa fee pu mu. Ne pu pye: «Akayi fiige ki cebooloo p'a gbegele xo p'i dege pye na co fo taje na.» Yee wo samoro t'a pye kajunjo na lowaa kan n'a daa fee nijeheme mu. ³ Ga lee be na, n'a da wu cebooloo pu tun yi mu, konho masoro kemu wee ya pye yee na we labye we shizhaa na ge, kee ganha bu bye junjo baa wogo we. Ne funjo ki wa p'i she yi ta y'a gbegele xo, ma na jo ba ne yi jo we. ⁴ Lee be we, Masedoni shene pii bu binne kari ni ne ni yee yiri, na she yee ta yee ya ta gbegele we, lee na bye wee mu shiige, bani wee ya da yee na. Li na bye yee be wo shiige. ⁵ Lee wuu na ne li kon naye funjo ni jo ne yaa na pii ceboronamaa pii beeri jo pu toro na jaha na yee yiri. Loolodaa lemu kaa yee ya jo ge, konho p'i she lee keree jaha shoonri sani di ba she wa ge. Lee na ba li she na daan na mu funjo ni lee loolodaa l'a kan, na li ya ta pye fanha kaa we.

⁶ Yi li ce na wemu bu shinma nifeneheee nugi, shinma nifeneheee ma da ba gon. Wemu shiin bu shinma nijeheme nugi, shinma nijeheme weefoo da ba gon. ⁷ Wemu beeri ya lemu wo tene kon wu funjo ni ge, wu lee kan. Wee gan we ganha bu da bye ni zo mesuu ni we, kelee fanha kaa we. Bani sipya wemu w'a gan pyi ni fundanga ni ge, wee kaa l'a dan Kile ni. ⁸ Se wa Kile ni na kasaana tuuyo beeri pye yee mu fo na jehere, konho yee mago yanmuyo beeri nijehere di da daa yi mu tuun beeri, ni keree beeri ni, konho yi da se jaha na kapyege nizaana ni. ⁹ Ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni we na:

«W'a keje mugi wu yataya na,
na la baa fee kan.

Wu saama pu wa da ga xho bada we.»*

¹⁰ Kile wemu w'a nuguzhi kaan yenu gumo mu, na wu jolige be kaan wu mu ge, wee na ba nuguzhi nijehere kan yee mu xuuni, konho yee wo saama pu da buri p'a se jaha na. ¹¹ Wu na ba saama tuugo beeri pyi

yee mu, kónhɔ yi bɛ di keŋɛ mugi yi yataya na. Wèe na zhe yee wo yakanya yi loolo piimu na ge, l'a bye kaŋuŋɔ pee na baraga ni masɔŋɔ taha Kile na yee yakanya ye wuu na. ¹² Bani dɛge wemu yee ya byi ge, wu ya ta na Kile wo fɛfɛɛɛɛ sipyii pu tɛri ye wɛ. Ga wu na ba bye kaŋuŋɔ sipyijɛhɛmɛɛ di da baraga tɛri Kile na, pu da wu sɔni. ¹³ Wee dɛge we bu nɔ pu na, pu na Kile sɔ, bani yee ya dɔ Kirisa wo Kile Jozaama pu na, na jaari bɛ na sahanjɔ ni pee Jomɔ pe ni, na nɔhɔ keŋɛ mugi yi keŋɛ yataya na pee mu, na ki mugi sipyii pusamaa bɛ mu. ¹⁴ Kile ya niimɛ nigbɔ wemu pye yee mu ge, wee na ba pu pye pu na Kile jɛɛri yee mu xuuni, yi kaa bɛ na ganha na dan pu ni xuuni. ¹⁵ Kile w'a sɔni wu ma yakanga ki wuu na, w'a yagbɔhɔŋɔ kemu kan wèe mu ni ki jɔhɔ jɛ-ɛ ge!

10

Pɔli ya wu labye wu yogo jo

¹ Ayiwa na cebooloo, pii ya jo na nɛ bu bye yee tɛ ni, na nɛ ma jɛŋɛ. Ga na nɛ bu lii yee na, nɛ ma kafugo le naye ni na wá yee na. Nɛ Pɔli w'a yi jɛɛri Kirisa wo lotaan le, ni wu saama pu wuu na, ² yi ganha bu da na karamu di ba nɔ yi yíri, di kafugo le naye ni di wá yi na wɛ. Bani piimu p'a yu na koŋɔ sipyii wo fungɔngɔ keree torogana na wèe ya doroo ge, nɛ dɔ li na jo nɛ na zhe kafugo le naye ni na wá pee na. ³ Can wu jɛ wii, wù cepuuro wuu kunni wa jaari ke koŋɔ ke funŋɔ ni, ga wèe di wa yogo ki kɔɔn ni cepuuro fanha ni wɛ. ⁴ Wèe wo yokɔnyanmuyɔ yi jɛ ke koŋɔ ke sipyii woyo wɛ, ga Kile woyo yi jɛ yii, fanha jɛ yemu ni ge. Y'a Shitaanni wo kasɔɔyɔ yi shaan. ⁵ Joyaama fara yaaga tuugo bɛɛri na, kemu bɛɛri k'a yogo kɔɔn Kile wo laje wu na ge, wèe ya yee bɛɛri jɛri buri. Fungɔnyɔ tuuyo ye bɛɛri wèe ya guuni, kónhɔ y'i Kirisa jɔmɛɛ co. ⁶ Yee wo jɔmɛɛconɔ li jɔ ba fa tuun wemu ni, wèe ya gbegele xɔ wù jɔmɛɛcobaalaa pu bɛɛri wo fɔhɔ tɔ pu mu.

⁷ Nɛnaa le yee ya wii sipyii ni. Ayiwa, sipya wa bu dɔ li na na Kirisa wo wee jɛ, weefɔɔ ya yaa na wu funŋɔ kɔn li na, na li

ɛɛ na ba wee jɛ Kirisa wo wɛ, mu wèe bɛ jɛ Kirisa wuu. ⁸ Bani Kafɔɔ ya fanha kemu kan wèe mu ge, ki kaŋuŋɔ ki jɛ na yee luu na se jaha na, ki kaŋuŋɔ jɛ na yee kyɛɛgi wɛ. Ali nɛ jɛhɛ bi naye pɛɛ toro bɛ jɛɛɛ ye kee fanha ke wuu na, lee shiige jɛ nɛ na wɛ. ⁹ Nɛ funŋɔ wa di da li shɛɛ na sɛmɛɛ pu ni, nago n'a yi fuguri wɛ. ¹⁰ Pii kunni wa yu na nɛ sɛmɛɛ pu kafila w'a waha, na kafugo ki jɛ wu ni. Ga na nɛyɛ pyaa bu nɔ yee yíri, na nɛ ma bye baraga baa sipya, na nɛ jomɔ pu da yaaga bɛ jɔ wɛ. ¹¹ Piimu p'a yee yu ge, pufɛɛ pu li ɛɛ na jogana lemu na wèe ya yu wù sɛmɛɛ pu ni na wù ta w'a lii yi na ge, lee wo kapyegeɛ bɛ w'a da ba shɛ byi wù ga nɔ yi yíri tuun wemu ni.

¹² Piimu p'a puyɛ sɔni ge, wèe wa da ga sɔɔ di wùye pye pee sipyii pii p'a tuugo, kelee di wùye taanna ni pu ni wɛ. Pee ma puyɛ taanna ni puyɛ ni, na puyɛ luu na daanna ni puyɛ ni. Ta tee jɛ nahanahara wɛ? ¹³ Wèe kunni wa da wùye pɛɛ fo di zhe doroo wù tayerege tɔan wɛ. Ga Kile ya tɛhɛnɛ lemu wolo kan wèe mu, a lee di bye bɛ kaŋuŋɔ a wèe di nɔ yee na ge, wèe na ba wùye pɛɛ na saha ni lee ni. ¹⁴ Wèe da bye wèe ya nɔ yee na wɛ, wee tuun wu ni wèe bi da tɛhɛnɛ li toro, ga wèe ya ta li toro wɛ, bani wèe p'a Kirisa wo Kile Jozaama pu jo yee mu shɛnshiilee. ¹⁵ Lee funŋɔ ni tɛhɛnɛ lemu l'a kɔn wèe kan ge, wèe wa da doroo lee tɔan wɛ. Sipyii piitiilee ya labye wemu pye ge, wèe wa da wee kaa lɔ di daga da wùye pɛɛ wɛ. Wèe ya dɔ li na nago yee ba shɛ jaha na n'a daa wu ni, la na vara xuuni wèe wo labye wu na yee niŋɛ ni Kile wo tɛhɛnɛ li funŋɔ ni, w'a lemu kɔn na kan wèe mu ge. ¹⁶ Lee funŋɔ ni fiye yemu yi wa yee kadugo yíri ge, wèe na já zhe Kile wo Jozaama pu jo yee fiye yi ni, na ta wèe ya wa wo labye lɔ wu tapyege ni na taga wùye pɛɛ wɛ.

¹⁷ L'a ka Kile Kafila wu ni na: «Wemu bu jo wu wuyɛ pɛɛ, wufɔɔ wu wuyɛ pɛɛ Kile wo nibyegee kii funŋɔ ni.»* ¹⁸ Bani wemu ba wuyɛ mɛsaana yu, wee ya mɛge nijɛnɛ taa wɛ, ga Kafɔɔ ye pyaa ya wemu wo mɛsaana yu ge, wee w'a ki taa.

* 10:17 Zheremi 9:23

11

Tudunmɔɔ kafinɛjuu pu keree

1 Aa! Yee da bi da zɔɔ na nɛ wo nuɲmoyirine jomɔ pe xu yiyɛ ni jɛri funɲɔ ni dɛ, lee bi da daan nɛ ni. Ayiwa, yi pu xu yiyɛ ni! 2 Yee kaa ya dan nɛ ni fo xuuni, fo na jɛpɛɛn lenɛ nɛ ni yee shizhaa na. Ga Kile ni lee ya foro. Curɔ nigin pe, wee mu nɛ yee co, wee jɛ Kirisa; kɔnhɔ di ba yi kan wu mu ba doɲɲɛ fucɛri nacɛbaa jɛ wɛ. 3 Ga nɛ fyagi jo yi fungɔnyɔ ganha da ba jɛri, Kirisa wemu na y'a yiyɛ pɔ xuuni ge, fo di yi kurunɔ wee fɛni, ma na jo ba wɔ w'a kafinɛyɛ taga Awa faanna, na wu piinɲɛ mɛ wɛ. 4 Bani sipya watii bu ba Yesu watii kaa jo yee mu wemu wo kaa jogana ni wɛ wo wu kaa jogana jɛ nigin wɛ, yee na jɛri na dɔ weefɔɔ na. Kile Munaa lemu yee ya ta wɛ keɲɛ kurogo, kelee Kile Jozaama pemu yee ya logo wɛ jɔ na ge, yee bu munaa latii ta lemu ni wɛ wuu li jɛ nigin wɛ, kelee na jozaama patii ta pemu ni wɛ wo pu jɛ nigin wɛ, yee na w'a karaa dɔ yee bɛ na. 5 Na li ta pee mɛgbɔhɔ tudunmɔɔ piimu yee ya jateni ge, pee ya pɔɔ nɛ na kabaɲa ka shishiin na wɛ. 6 Ali nɛ jɛhɛ bye nɛ di ya pye kafila cɛvɔɔ fo wu nijemɛ wɛ, cɛmɛ wo koo ni kunni, n'a la cɛ pee ni. Wɛ ya lee shɛ yee na shɛgana bɛri na, ni keree bɛri ni.

7 Tuun wemu ni nɛ Kile wo Jozaama pu jo yee mu ma ni ge, nɛ nayɛ tirige, na yee durogo. Ta kakuunɔ li jɛ lere gɛ? 8 Egilizii piitiilee pu bi nɛ saraa. L'a pye kanna nɛ pee wo naafuu wu shɔ pu na na taga yee tɛgɛ. 9 Na nɛ yaha yee yiri, yanɲmuyɔ ya funmɔ bye nɛ na, ga nɛ ta na wo tuguro ti taha wa shishiin nuɲɔ ni yee ni wɛ. Cebooloo piimu p'a pa na yiri Masedɔni fiige ki ni ge, pee p'a pa nɛ wo mago yanɲmuyɔ yi kan nɛ mu. Nɛ kasɛgɛ yaha nayɛ na, kɔnhɔ di ganha da bye yee wa shishiin mu tuguro kaa la shishiin ni wɛ. N'a da kasɛgɛ yaha nayɛ na sanha lee kanunɔ le na. 10 Lee ya pye kanunɔ, kemu ya nɛ nuɲɔ yirige Akayi fiige ki bɛri ni ge. Sipya wa shishiin wa da j'a kee nuɲirige ki shɔ nɛ na wɛ. Kirisa wo can we, wee wemu wu jɛ nɛ ni ge, wee wuu na nɛ yee jo. 11 Naha na nɛ d'a yee jo wɛ? Na yee kaa ya dan nɛ ni-i laa? Kile yɛ pyaa bɛ ya lee cɛ na yee kaa ya dan nɛ ni.

12 Ga pyegana lemu na nɛ na wo labye wu pye yee mu ge, lee pyegana li na n'a da da wu pyi. Piimu p'a kanunɔ shaa na puyɛ pɛɛ, na yu na wɛ wo labye pyegana le tuugo pee ya byi ge, lee pyegana li na n'a da da na wo labye wu pyi, kɔnhɔ pee ganha bu kee kanunɔ ki ta wɛ. 13 Kafinɛjuu pu jɛ pee tudunmɔɔ piiri. Pu labye wu bɛri w'a sipyii piinɲɛ. P'a puyɛ pye kanna Kirisa wo tudunmɔɔ pee jɛ. 14 Ga lee jɛ kakanhana wɛ, bani Shitaanni bɛ ya wuyɛ jɛri na byi ba mɛleke kɛɛngɛ wo jɛ wɛ. 15 Lee wuu na do, Shitaanni wo kapyebyii bu puyɛ pye kanna Kile wo kapyebyii pee jɛ piimu ya tii ge, lee ya yaa li wa fo wɛ. Ga li taxɔgɔ ki kuduun jɛ wemu ge, wee na ba nɔ pu na na saha ni pu kapyege ni.

Pɔli ya kanhama pemu ja wu wo tuduro ti funɲɔ ni ge

16 N'a da guri yi taha sanha yi mu jo wa shishiin ganha bu na wii nuɲmoyirine fɔɔ wɛ. Ga yi jɛhɛ ba na wii nuɲmoyirine fɔɔ, yi na co mu, kɔnhɔ na bɛ di nayɛ pɛɛ dɔni. 17 Yemu n'a da jo nime ge, Kafɔ w'a ta yee le na jɔ ni wɛ. Ga la l'a na pye n'a da yee jo. Lee wuu na n'a da jo ba nuɲmoyirine fɔɔ jɛ wɛ. 18 Ga ma na jo ba shɛnɲɛhɛmɛɛ wa puyɛ pɛɛ ke koɲɔ ke keree ni wɛ, wee tuun wu ni nɛ bɛ na nayɛ pɛɛ ge! 19 Yee piimu pu jɛ fungɔnyɔ fɛɛ ge, a yee di dɛrɛɛ na nuɲmoyirilee jomɔ nuri! 20 Pee sipyii pii p'a yee co ba buloo jɛ-ɛ ge, na yee keɲɛ yanɲmuyɔ li, na dun yee na, na jɔsanga pyi yee na, na kadahaa leni yee jahaya ni. A yee di lee xu yiyɛ ni. 21 Shiige ki jɛ nɛ na pe jomɔ pe tajogo ni, ga nɛ fanha di wa jɛhɛ ba pee jɛ wɛ, na nuɲɔ bɛ di wa waha ba pee jɛ wɛ.

Ga lee bɛ na keree kiimu kaa p'a daga na puyɛ pɛɛ ge, nɛ bɛ na j'a kee kaa taga nayɛ pɛɛ. Nɛ yu ba nuɲmoyirine fɔɔ jɛ wɛ. 22 Heburuu pu jɛ pii ya? Wee wa nɛ bɛ jɛ. Izirayeli shi shɛɛn pu jɛ pii ya? Wee wa nɛ bɛ jɛ. Ibirayima kadugo shi shɛɛn pu jɛ pii ya? Wee wa nɛ bɛ jɛ. 23 Kirisa wo kapyebyii pu jɛ pii ya? Nuɲmoyirine fɔɔ jomɔ n'a da jo. Nɛ pye Kirisa wo kapyebye na toro pee tɔan fo xuuni. Nɛ pu j'a kapyɛɛɛ ni. Nɛ kaso jegɛ, kee ya jɛhɛ pu wogoo na. Nɛ kpɔnrɔ jɛri shɔ na toro pee tɔan. Nɛ xu fɔ tɔɔɲii ni jɛhɛɛɛ ni. 24 Yawutuu p'a nɛ kpɔn

fo tɔɔnii kaguro, tɔɔnii beeri suso jii kelee shishɛɛɛ nigin ma fɔ.* ²⁵ A Oromɛ sheen di na kpɔn fo tɔɔnii taanri ni kabegɛɛ ni. A p'i kagereye taga na wá na da gbo tɔɔnii nigin. A kɔɔgbɔhɔ di gyɛɛgi ni na ni fo tɔɔnii taanri suumɔ lɔhɔ ni. A di caɲa nigin ni piige nigin pye suumɔ lɔhɔ ni. ²⁶ Nɛ kushɛgɛɛ niɲɛhɛɲɛɛ pye. Nɛ na munaa pɛɛ fɔ gbalaa lɔhɔyɔ ni. Nɛ na munaa pɛɛ fɔ java fɛɛ niɲɛ ni. Nɛ na munaa pɛɛ fɔ naye pyaa shi wu niɲɛ ni, na li pɛɛ fɔ shi watii niɲɛ ni. Nɛ na munaa pɛɛ fɔ kulo funɲɔ ni, na li pɛɛ fɔ siponɲɔ ni. Nɛ na munaa pɛɛ fɔ suumɔ lɔhɔ ni. Ali wù cebooloo piimu p'a puyɛ pye n'a daa fɛɛ, p'i ɲɛ n'a daa fɛɛ-i ge, nɛ na munaa pɛɛ fɔ pee be niɲɛ ni. ²⁷ Nɛ kapyɛɲɛɛ niɲɛhɛɲɛɛ pye kiimu ya waha ge, na kanhama ɲa. Nɛ piye niɲɛhɛyɛ shɔn ɲmunumɔ xuugo ni. Nɛ xuugo gba, a waga di la pye na ni. Nɛ yalige ɲa, na ki yaha wà tɛɛgɛɛ niɲɛhɛɲɛɛ ni. Nɛ wiire gba, na fafunmɔ pye. ²⁸ Kisaɲaa di ɲɛ wà. Na fara kee beeri na, nɛ bi na funɲɔ shaa ni egilizii pu beeri kaa ni caɲa beeri. ²⁹ N'a daa fɔɔ wa baraga bu jɛɛ, nɛ ma bye kanna nɛyɛ pyaa wo baraga k'a cɛɛ. Wa ɲunɲɔ bu gyɛɛgi, lee ma sii waha na na fo xuuni.

³⁰ Li bu da nago kanna nɛ yaa na naye pɛɛ, nɛ na naye pɛɛ na wo baraga baara ti ni. ³¹ Masɔɲɔ k'a dɛri wù Kafɔɔ Yesu To Kile na gbee! Wee ya li cɛ na nɛ wa kafɛɲɛyɛ yu wɛ.

³² Na nɛ yaha Damasi kulo li ni, caɲa ka saannaa Aretasi wo gbafɛnɛɛri w'a pa sipyii pii yaha kulo li tajeyɛ yi beeri ni, kɔnhɔ p'i nɛ co. ³³ Ga, a n'a daa fɛɛ p'i nɛ le sagana ni na yeege fenɛtiri ni, na mɛɛɛ taga nɛ tirige kanha ki kadugo. Lee funɲɔ ni a nɛ shɔ wu na.

12

Pɔli ya kashɛgɛɛ kiimu ɲa ge

¹ Ayiwa, fo nɛ bu naye pɛɛ, ba lee di wa yafin ɲɔgi wɛ. Lee be na, kashɛgɛɛ kiimu nɛ ɲa, ni Kafɔɔ ya keree kiimu she nɛ na ge, kee shizhaa na n'a da ba jo nime. ² Nɛ ná wa cɛ, wu na ɲɛ Kirisa wo kariɲɛgɛ ki ni, li yee kɛ ni shishɛɛɛ wu ɲɛ niɲɛ, Kile ya wu lɔ kari fo fugba we ni. (Ayiwa wuyɛ pyaa

k'a kari wà la, kelee kashɛɛ Kile ya she wu na la, nɛ kunni ya lee cɛ wɛ, Kile w'a lee cɛ.) ³ Nɛ kunni ya li cɛ na jo kanna wee ná w'a kari Alijine ni. (Ga wuyɛ pyaa k'a kari wà la, kelee kashɛɛ Kile ya li she wu na la, nɛ kunni ya lee cɛ wɛ, Kile w'a lee cɛ.) ⁴ A wu jomɔ pa logo wee xuu wu ni sipya da já pemu jo daha wɛ. Li ya saha be yɛɛ sipya wu pee jomɔ pu jo wɛ. ⁵ Ayiwa, nɛ na já naye pɛɛ wee sipya we wa shi keree na. Ga nɛ funɲɔ di wa di naye kaa taga naye pɛɛ wɛ, fo di bu na baraga baara kaa taga naye pɛɛ. ⁶ Ali nɛ ɲɛhe jo nɛ naye pɛɛ, nɛ da bye ɲunɲmoyirine fɔɔ wɛ, bani can n'a da jo. Ga n'a da naye pɛɛ wɛ, kɔnhɔ keree kiimu n'a byi, na yemu yu sipyii pu ɲii na ge, pu ganha bu na durogo di doro yee wo ɲunɲɔ kana tàan wɛ.

⁷ Ayiwa, kɔnhɔ tabaara ganha bu jé di na ɲi kee kashɛgɛɛ niɲɛɲɛ kii wuu na wɛ, a yama nigbɔ pa di jé nɛ cɛɛ ti ni. Pee ya ma nɛ mu ba Shitaanni tudunmɔ ɲɛ wɛ, pee ya nɛ kana, kɔnhɔ tabaara ganha bu jé nɛ ni wɛ. ⁸ Nɛ Kafɔɔ ɲɛɛri pee yama pe shizhaa na fo tɔɔnii taanri jo wu pu laha na ɲunɲɔ ni. ⁹ Ga, a wu nɛ pye na wee wo niime wu na nɛ yaa, na sipya baraga bu xhɔ tuun wemu ni, na wee tuun wu ni wee wo sefɛɛɛ t'a zhɛɛ na fiɲɲɛ. Lee wuu na l'a tàan nɛ ni nɛ wu na baraga baara kaa taga naye pɛɛ, kɔnhɔ Kirisa wo sefɛɛɛ t'i gori yaha na na. ¹⁰ Lee wuu na nɛ funɲɔ tàan na baraga baara ti na. Ali pu ɲɛhe ba nɛ shɛhɛɛ, kelee na kawagaa pyi nɛ na, kelee na nɛ kana, kelee na nɛ ɲaani Kirisa mɛgɛ ki wuu na, nɛ na funɲɔ taan kee beeri wuu na. Bani nɛ bu bye baraga baa tuun wemu ni, nɛ ma fanha ta wee tuun weyɛ pyaa ni.

Pɔli ya pye tuguro n'a daa fɔɔ wa shishiin mu Korɛnte kulo li ni wɛ

¹¹ Ayiwa, nɛ jo ba ɲunɲmoyirine fɔɔ ɲɛ wɛ. Ga yeeyɛ pyaa ki ni lee ya foro. Yee p'a bi yaa yee p'a nɛ sɔni! Bani ali nɛ ɲɛhe bye nɛ ɲɛ yaaga be wɛ, tudunmɔ mɛgɛ wuu piimu yee wa jatɛni ge, wee wa ya ye nɛ na kaa la shishiin ni wɛ. ¹² Can na, kapyegɛɛ kiimu k'a li sheɛ na Kirisa wo tudunmɔ nɛ ɲɛ ge, kee beeri ya she yee na ni loxulo ni.

* **11:24** Saliya wa bye Oromɛ sheen mu, wee saliya wu bi gbara pu suso jii kelee shishɛɛɛ (40) taha sipya na wɛ, bani pu bi giin na kee da xhu sipiyawyii ni wɛ, lee na pu ma ɲii nigin laha.

Kee ya pye naha sheshεεε, ni kakanhanjaa, ni sefεεε kagbɔhɔɔ. ¹³ Nε ta pye yee mu tuguro wε. Ni lee yε bε wε, leke nε d'a pye egilizii pusamaa mu lee di ya pye yee mu-i wε? Yi yafa na mu lee na!

¹⁴ Li wii, nε gbegele xɔ da se yee yiri na tɔɔnii taanri wuu ni. N'a da zhe bye yee mu tuguro le tɔɔnii le bε ni wε. Bani yi kenε yanmuyɔ bε di wa zhaa wε, fo yiyε pyaa kiiri. Nɔhɔpiire ya yaa na wari shaa na yeri pu sefεε naha na wε, ga sefεε p'a yaa na wari shaa na yeri pu nagoo naha na. ¹⁵ L'a taan nε ni nε wu na kenε yanmuyɔ bεeri kan yee wuu na, ali na nayε bε kan na fara wà. Ayiwa, yee kaa ba dan nε ni xuuni mu, lee l'a da nε pye nε kaa da da dan yee ni-i gε?

¹⁶ Yee na ba jo na nε pye tuguro yee wa shishiin nɔnɔ ni wε. Nakaara wa lee ni wε, ga pii na ba jo yee ni na shizhiinmε ni nε yee co, na nε shiige shen. ¹⁷ Piimu nε tun shε yee mu ge, nε kuduun sha yee ni wee wa kenε kurogo ya? ¹⁸ Nε Tite nεeri jo wu shε yee yiri, na wu caborona wu pinne ni wu ni. Ta Tite ya yee n̄mahana na kuduun sha yee ni? Ta nε ni wee wo kapyegee ki bεeri ya pye mε nigin wε? Ta wεe naariganjaa ki bεeri ya pye mε nigin wε?

Pɔli ya wu funnɔ shaa ni kaa lemu ni ge

¹⁹ Na co fo taatuunnɔ na, yee wa giin na kanii wεe wa gaan wuyε mu yee naha t̄aan, ga lee di bε wε. Kirisa wo karij̄nεεge ki funnɔ ni wεe wa yu mε Kile naha t̄aan. Wu taan̄niinεε, yee wo n'a daa wu wo nahagbaashεεε kaa na wεe wa ye bεeri yu yee mu. ²⁰ Nε ba nɔ yee yiri, na funnɔ wa di yi na n̄agana lemu na wε, nε fyagi jo di ganha ba shε yi na lee n̄agana le na wε; yi bε ganha bu na n̄a n̄agana la na yi bε ya tiin ni lemu ni wε. Nε fyagi jo di ganha ba shε yogo ta yi tε ni wε, ni n̄εp̄εen, ni loyire, ni bεganhara, ni m̄kyεεεε, ni zɔjuuro, ni tabaara, ni kawuriye wε. ²¹ Nε fyagi jo di ba jo n'a nɔ yi yiri ge, Kile ganha bu da na shiige yi ninε ni wε. Sipyi n̄ehemεε piimu p'a jurumu pye, p'i sanha daajenε jo pu cemɔhɔɔ ti na tapyege ni wε, ni pu dɔdɔɔɔ, ni pu kanɔhɔyɔ yi na-ε ge, di ganha bu da zhe n̄esinmε wo yee wuu na wε.

13

Fundogo jomɔ ni fò mujuu

¹ Nε tɔɔnii taanri wuu l'a da bye le na shε yee yiri. «Sipyii shuun taanri ya pye keree kiimu bεeri fiin ge, w'à da zhe kee bεeri naha shɔnri na bε ni pee wo fiin pu ni.»* ² Sipyii piimu p'a jurumu pye ge, n'a da yi jo waha pee ni sipyii pusamaa mu, ali na li ta na nime wo wa yi yiri wε. Nε tee yi jo toro pu mu na shεε shuun wuu li ni yee yiri. N'a da yi jo daha sanha pu mu jo nε ga ba shε yi yiri, n'a da n̄unɔ peni nige kaa la shishiin na wε. ³ Wee tuun wu ni, yi na ba li cε na Kirisa w'a yu nε nɔ na, bani kee kan̄unɔ ki yi wa zhaa. Kirisa baraga ya ta c̄εε yee shizhaa na wε, ga w'a wu sefεεε ti shεε yee ninε ni. ⁴ Can wu n̄ε wii, wu xuduun wu ni korikoritige ki na, w'a pye baraga baa, ga n̄ii na wu n̄ε nime Kile wo sefεεε ti baraga ni. Na wεe bε yaha karij̄nεεge ni ni wu ni, wεe bε baraga k'a xɔ. Ga Kile baraga ni, na wεe yaha ni wu ni, wεe na ba bye n̄ii na yee shizhaa na.

⁵ Yi yiyε taanna wii, y'i yiyε suguri, yi bu da yi na n̄ε n'a daa wu wo koo li ni. Ta yee ya li cε na yee funyɔ ni Yesu Kirisa n̄ε wε? Fo yiyε pyaa bu shε da y'a kuunɔ n'a daa wu na dε! ⁶ Ga nε d̄a li na jo yee na ba li cε na jo wεe ya ta kuunɔ n'a daa wu na wε. ⁷ Lee bε na, wεe wa Kile n̄εeri k̄nhɔ yi ganha ba kakuuyo pyi wε. Lee kan̄unɔ n̄ε nago kanna wεe di metanga ta wε. Ga wεe funnɔ ki wa yi da kasaan̄aa pyi, ali lee n̄ehε ba li shεε bε na wεe p'a kuunɔ metanga ki na. ⁸ Bani se wa wεe ni wεe pu pari can wu na wε, ga can wu tεge tεge se wu n̄ε wεe ni. ⁹ Wεe baraga bu xhɔ tuun wemu ni, a yee baraga di bεε, lee l'a dan wεe ni. Lemu wεe ya n̄εeri Kile mu ge, lee li wa mε nago yee wo n'a daa wu w'a se naha na fo wu n̄ɔ bu shε fa. ¹⁰ Lee wuu na nε we semε we tun yi mu na li ta nε n̄ε yee yiri wà wε, k̄nhɔ di ba nɔ wà tuun wemu ni, di ganha bu keree ki naha shɔnri ni waha ni, na saha ni Kafɔ wo fanha ki ni wε, w'a kemu kan na mu ge. Kee fanha ki kakaan n̄unɔ ki n̄ε k̄nhɔ yee di da se naha na n'a daa wu ni, ki ya ta kan gyεεgi kaa na wε.

Jomɔ pu taxɔgɔ ni fò mujuu

* 13:1 Dutεεnɔmε 19:15

¹¹ Ayiwa nimε na cebooloo, wù jε tuun wa ni. Yi funɲɔ taan! Yi da yiyε logoo wari y'a se jaha na! Yi da samɔhɔrɔ leni yiyε ni! Yi pye ni fungɔngɔ nigin ni! Najinε di bye yi tε ni! Lee bu bye, taanjεεεε ni najinε fɔɔ Kile na bye ni yi ni.

¹² Y'a yiyε shaari ni taanjεεεε ni! Kile wo fεfεεεε sipyii piimu pu jε naha ge, pee bæeri ya yi shaari. ¹³ Wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wo niimε we, ni Kile wo taanjεεεε ke ki pye ni yi ni. Y'i gori yaha Fεfεεεε Munaa li wo karijεεεε ki ni.

Galasi Shεεn Tudunmɔɔ Pɔli ya sεmε wemu tun Galasi shεεn mu ge

Ɔɔɔ yε p'a byi na Galasi shεεn wε?

Egilizii piimu nɔhɔ Pɔli ya tenε Galasi fiige ki ni ge, pee pu jε Galasi shεεn pee. Pee jε: Ikone, Lisitiri, ni Deribe (Kapyegee 14). Galasi fiige ki nijaa wogo ki jε Turuki fiige ki funɔɔ ni. Ba Pɔli ya pa bye wu jε Galasi ni wε, a Yawutuu pii di she ganha na kalaa watii kaan pu mu. A p'i jo na Pɔli jε tudunmɔɔ nijemε wε, na wu ya ta na Musa wo saliya wu wo kalaa wu kaan wu kangana na wε.

We sεmε we kakana jɔɔɔ

Ye p'a jo wá Pɔli na ge, yee faara Pɔli ya jo, na fεnhε pu funyɔ to ni wu kalεgεε ni wuyε pyaa kapyegee ni. Na li she na kanii li wa wee wo Kile jomɔ yεε le, na li she na n'a daa ya ye Musa wo tɔ wu na. A w'i li she sanha na n'a daa fεε ya foro Musa wo tɔ wu nɔhɔ ni, na niifεεε nivɔɔ pyi, a Fεfεεε Munaa di pu naha co tee niifεεε ti ni (Kapyegee 5).

Sεmε wu kafila jɔɔɔ

Galasi Shεεn 1—2 Pɔli fɔ mujuu. W'a li she na Yesu Kirisa wo tudunmɔɔ wee jε.

Galasi Shεεn 3—4 Kile ya sipya jateni sipyitiime Musa wo saliya wu koro jaari funɔɔ ni wε.

Galasi Shεεn 5 Wée ya foro saliya wu nɔhɔ ni, a Fεfεεε Munaa di wée naha co fεfεεε ni.

Galasi Shεεn 6 Pɔli wo yeri yeri jomɔ ni wu duba.

Pɔli ya Galasi shεεn shaari

¹ Ne Pɔli, ne jε Kirisa wo tudunmɔɔ. Sipyiyawyii ya ta ne pye tudunmɔɔ wε. Ne di ya nɔhɔ pye be tudunmɔɔ sipyiyawyii baraga ni wε, fo Yesu Kirisa ni To Kile wemu w'a Yesu jε na yeege xu ni ge. ² Ne ni na cebooloo piimu pu wa naha ge, wée p'a sεmε wu tun Galasi fiige ki n'a daa fεε pu mu.

Wée ya yi shaari: ³ Wù To Kile ni wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niime tirige yi na, p'i janinε be kan yi mu.

⁴ Yesu Kirisa w'a wuyε kan na pye saraga, kɔnhɔ wu wée shɔ wù jurumu wu na. W'a wée shɔ ke kɔɔ ke wo yanmuguuyo yi beeri wo fanha ki na, na saha ni wù To Kile wo jidaan wu ni. ⁵ Nɔɔɔ w'a dεri wu mεgε na tuun beeri ni. Amiina.

Tuugo nigin pe yε pu jε Kile wo Jozaama pe

⁶ Na cebooloo, Kile wemu w'a yee yiri Yesu Kirisa wo niime wu baraga ni ge, yee na toro kadugo le wee ni tɔvuyo na, na jaanna jεri jozaama patii feni, lee ya ne fo xuuni dε. ⁷ Jozaama pemu ne jo yee mu ge, pee yε pe pu jε Kile wo Jozaama pe, patii wa nige pee kadugo na wε. Ga sipyii pii pu wa giin p'i yee fungɔnyɔ yi jεri. Kile Jozaama pe pu wa Shɔvɔɔ wu kaa yu ge, pu funɔɔ ki wa p'i pee jεri shan. ⁸ Jozaama pemu wée ya jo yi mu ge, watii bu ba ni jozaama patii ni wée wo pu kadugo na, w'a pye wée wa la, w'a pye meleke na yiri fugba we ni la, weefɔɔ wu lanjɔ. ⁹ Wée ya tee yee jo toro yee mu; n'a da guri di yi jo daha sanha: Wée ya Jozaama pemu jo yee mu ge, watii bu patii jo yi mu wée wo pu kadugo na, weefɔɔ wu lanjɔ.

¹⁰ Ayiwa wee tuun wu ni, ne giin sipyii di da na sɔni laa, ne giin Kile di da na sɔni? Na funɔɔ ki jε di naye kaa taan sipyii mu kunni? Bada! Ne funɔɔ da bi bye di naye kaa taan sipyii mu sanha, ne bi da ga já bye Kirisa wo kapyebye wε.

Pyegana lemu na Pɔli ya pye na jεri Kile tudunmɔɔ ge

¹¹ Na cebooloo, n'a da yi finne jo yi mu jo ne Kile Jozaama pemu jo yi mu ge, pee ya ta foro sipya ni wε. ¹² Ne pu ta sipya mu wε, sipya be di ya ne taanni pu ni wε. Ga Yesu Kirisa ye pyaa k'a ne taanni pu ni.

¹³ Taashiine li ni, na ne yaha Yawutuu pu wo koo li ni, ne bi doroo torogana lemu na ge, yee wa yee naha logo. Ne bi Kile wo n'a daa fεε pu kana fo xuuni wee tuun wu ni. Ne bi li yereɔε fo na pu pinnege ki jɔɔ tugo. ¹⁴ Ne bi bye na lejii Yawutuu niɔhemεε naha na Yawutuu pu koo li naarigana ni. Wée sefεεε p'a wée taanni kalεgεε kiimu ni ge, ne bi naye beeri kan kee mu. ¹⁵ Ga Kile bi ne shɔɔnri lɔ, ali na ta pu sanha ne se be wε. Wu jidaan tuun w'a pa

nɔ ge, a wu wu niime wu tirige ne na, na ne yiri na pye wu kapyebye. ¹⁶ W'a wu Ja wu she ne na, kɔnhɔ ne da wee Ja wu wo Jozaama pu yu shi wusama beeri mu, shi wemu ne Yawutuu we. Ba w'a wu she ye ne na we, ne be ya watii yege nige we. ¹⁷ Piimu p'a fenhe pye Kirisa wo tudunmɔɔ pee ne naha na ge, ne nɔhɔ she Zheruzalemu ni di zhe pee be yege we. Ga, a ne faa toro, na gari Arabi ni; lee kadugo na, a ne guri pa Damasi kulo li ni.

¹⁸ Ayiwa, yee taanri w'a toro, a ne na kari Zheruzalemu ni, kɔnhɔ di she foro Pyeeri na. A ne cabyaa ke ni kaguro pye wà ni wu ni. ¹⁹ Ga ne ya ta Kirisa wo tudunmɔ watii be ja nige we, fo Yakuba ye nigin pe; wee ne Kafɔɔ Yesu wo ceborona wa. ²⁰ Yemu n'a yu me yi mu ge, ali kafinege nigin be wa yi ni we; Kile wa na seeri. ²¹ Lee kadugo na, ba ne foro Zheruzalemu ni we, na gari Siiri fiige ki ni; na yiri wà, na gari Silisi fiige ki ni. ²² Ga n'a daa fee piimu pu bye Zhude fiige ki ni ge, wee wa shishiin bi sanha ne ja nii na we. ²³ Pu bi yi nuri ye sipyii nɔ na na: «Sipya we wu bi wèe kana taashiine li ni, fo w'a bi li yereye wu n'a daa wu nɔnɔ tugo ge, weeye pyaa ki be k'a Kile wo Jozaama pu yu nime.» ²⁴ Lee funɔ ni, a p'i ganha na Kile sɔni ne wo Jozaama pu wo jo wuu na.

2

Pɔli ya Kirisa tudunmɔɔ pusamaa nɔnɔ cɔri ta

¹ Ba yee ke ni shishere ya toro we, a ne ni Barinabasi di guri pa sanha Zheruzalemu ni. A ne gari ni Tite be ni. ² Kile ye pyaa ki bi li she ne na na ne wu she wà, a ne da kari. Ba ne nɔ wà we, ne ni nahagbaa fee pu ni, a wèe di she wùye ja kabanugo. Kile Jozaama pemu ne yu shi wusama beeri mu ge, a ne pee naha jo pu mu, kɔnhɔ labye wemu n'a pye toro ge, ni wemu n'a byi ge, kɔnhɔ wee wa shishiin ganha bu bye nɔnɔ baa wo we. ³ Tite wemu ni ne kari ge, Girɛki wu bye wii. Ga pu ya ta wu karamu fanha be na fo wu cekɔnrɔ pye, kɔnhɔ wu be di bye Yawutuu pu shi we. ⁴ Ga, kafinejuu p'a, pee bi puye pye na n'a daa fee pee ne, na ta p'i ne n'a daa fee we, pee pu bi giin w'i cekɔnrɔ pye. Wèe ya pye ni Yesu Kirisa ni karijenge ni ge, a

wèe di bye wùye mu, a pii sipyii pii di beele jé wèe te ni kɔnhɔ p'i lee naha ce. Pu funɔ ki bye p'i wèe kurunɔ pa lenɛ sanha bulooro ti ni. ⁵ Ga wèe ya sɔɔ na wùye yaha pu kenɛ ni ali jere be funɔ ni wù ta logo pu nɔ na we, kɔnhɔ Kile Jozaama pe pu wa can wu shee ge, y'i já pee logo ba pu ne we.

⁶ Ayiwa, sipyii p'a bi piimu wii na pee pu ne nahagbaa fee pu ge, nɔnɔfee pu bye pii la, pu shiin bye be nɔnɔfee we la, lee la shishiin kɔnɔ wa ne mu we; bani Kile ya wa shɔnri na wo wa ni we. Kile Jozaama pe ne bi yu ge, ba ne pee naha jo pee nahagbaa fee pu mu we, pu ya ta ka fara pu na we. ⁷ Ga, a puye pyaa be di li ce na Kile w'a pe Jozaama pe kaa le ne kenɛ ni ne w'a yu shi watii sheen mu ma na jo ba w'a pu kaa le Pyeeri kenɛ ni w'a yu Yawutuu pu mu we. ⁸ Bani Kile wemu w'a sefere kan Pyeeri mu na wu tun Yawutuu pu mu ge, wee ninumɔ w'a sefere kan ne be mu na ne tun shi wusama mu. ⁹ Yakuba ni Pyeeri ni Yohana, pee piimu pu bi wii nahagbaa fee pu ge, pee bi li ce na Kile w'a te tuduro te kaa le ne kenɛ ni wu wo niime wu funɔ ni. A p'i pu keye le ne ni Barinabasi keye ni, wee fò we ya li shee na wèe beeri ya pye nigin. A wù beeri di binne na be yi na nago wèe pu she baari pyi shi wusama te ni, pee be di she baari pyi Yawutuu pu te ni. ¹⁰ A p'i li she ye wèe na na wèe pu she wù fungɔngɔ yaha funmɔ fee na. A ne be di la le naye ni na ganha na lee pyi.

Pɔli ya Pyeeri jaagi Ancɔsi kulo li ni

¹¹ Ayiwa, ga ba Pyeeri ya pa ba Ancɔsi kulo li ni we, a ne ba wu jaagi sipyii pu beeri nii na; bani kaa lemu w'a bi pye ge, lee bi nɔ we. ¹² Wu cebooloo shi watii sheen piimu pu bye n'a daa fee Ancɔsi ni ge, Pyeeri bi binne na li ni pee ni. Ga, a Yakuba di ba sipyii pii tun kari Ancɔsi ni. Ba pee ya nɔ we, a Pyeeri di fere kɔn shi wusama wo n'a daa fee pu na, na bye wu ya sɔɔ w'a li nige ni pu ni we. Wu bi fyagi pee sipyii pu na, bani Yawutuu pu bye pii, pee di bi yu na fo shi wusama beeri w'a cekɔnrɔ pyi. ¹³ Cebooloo piimu be pu ne Yawutuu ge, a pee be di yaa Pyeeri na, na fere kɔn pii pu na. Lee funɔ ni a Barinabasi be di yaa pu shuun shuun juuro ti na, na daha pu

fɛni. ¹⁴ Ba nɛ pu ɲa, na pu ta pu ya ɲaari na sahaɲi ni Kile Jozaama pu wo can wu ni wɛ, a nɛ jo ni Pyɛɛri ni pu bɛɛri ɲii na. A nɛ wu pye: «Mu wemu wu ɲɛ Yawutuu ge, a m'i sɔɔ na Yawutuu pu wo koo li yaha wà, na ganha na ɲaari shi wusama wo ɲaarigana na. Wee tuun wu ni ɲaha na m'i giin nime m'i shi wusama bɛ karamu fo wu bɛ w'a Yawutuu pu wo koo li ɲaari wɛ?»

Fo ma bu dà Yesu na m'a na shɔ

¹⁵ «Can wu ɲɛ wii, wèe kunni ya sii tii pye Yawutuu cegee. Wèe ɲɛ shi watii shɛɛn wɛ, pu jo na wee shi we shɛɛn ya Kile koo li cɛ wɛ. ¹⁶ Ga lee bɛ na, wèe bɛ ya li cɛ na jo ma ɲɛhɛ da Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya we koo ɲaari, lee wa da ga ma pye sipiyitiimɛ Kile mu wɛ, fo ma bu dà Yesu Kirisa na. Lee wuu na wèe bɛ ya dà Yesu Kirisa na, kɔnhɔ Kile di wù pye sipiyitiimɛɛ wee n'a daa wu baraga ni. Li wa nago Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu ɲɔmɛhɛɛ ki wo koo ɲaari w'a wèe pye sipiyitiimɛɛ Kile mu-i dɛ. Bani sipya wa shishiin wa da já bye sipiyitiimɛ Kile mu na ma yaha ma na Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu koo ɲaari wɛ.

¹⁷ «Ayiwa, wèe Yawutuu ba wùye shaa wù bye sipiyitiimɛɛ Kirisa wo kariɲɛɛge ki funɲɔ ni, wèe ba lee pyi, wèe bɛ ya ɲɛri ni shi wusama ni nigin, pee piimu p'a wii jurumupyii ge. Wee tuun wu ni, ta lee wa li shɛɛ na Kirisa w'a wèe tɔɔgɔ leni jurumu ni? Bada! ¹⁸ Ayiwa, nɛ na foro saliya wu keree tàan, na bye nɛ wu koo ɲaari wɛ, nɛ bu guri wee saliya we fɛni sanha na wu koo ɲaari, wee tuun wu ni nɛye pyaa ya saliya wu kyɛɛgi. ¹⁹ Nɛ xu Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu shizhaa na, kɔnhɔ di bye ɲii na, di da kapyɛɛ pyi Kile mu. ²⁰ Nɛ pye kanna p'a nɛ pinne kori ni Yesu Kirisa ni shiizhan korikoritige ki na. Nɛye pyaa ya ta pye nige ɲiifɛɛɛ ni wɛ; Kirisa wu ɲɛ ɲiifɛɛɛ ni nɛ zɔ wu na. ɲiifɛɛɛ temu ni nɛ wa nime ke koɲɔ ke na ge, nɛ naye kan Kile Ja wu mu. Nɛ kaa ya taan wu mu fo w'a sɔɔ na wuyɛ kan saraga nɛ wuu na. ²¹ Kile ya niimɛ wemu kan nɛ mu ge, nɛ da ga wee she bada wɛ. Bani Kile da ba sipya jatani sipiyitiimɛ Musa wo saliya wu koo ɲaari baraga ni, lee ya li shɛɛ na ɲunɔ ya pye Kirisa kaxulo na wɛ.»

3

Na dà Yesu na, lee funɲɔ ni Kile ya sipya jatani sipiyitiimɛ

¹ Yee Galasi shɛɛn kunni, yee ɲɛ fungɔnyɔ baa fɛɛ dɛ! Jɔgɔ wu d'a yee faanna mɛ wɛ? Yesu Kirisa ya xu xugana lemu na korikoritige ki na ge, yee ɲaha ya fiinɲɛ jo yee mu. ² N'a da yi yege kaa nigin ye na. Fɛfɛɛɛ Munaa le Kile ya kan yee mu ge, Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu wo koo li ɲaari wuu na w'a li kan yee mu laa, yee ya Kile Jozaama pu logo na dà pu na ge, lee wuu na w'a li kan yee mu? ³ ɲaha d'a yee pye mɛ fungɔnyɔ baa fɛɛ wɛ? Yee ya kaa lemu ɲɔ kɔn ni Kile Munaa sefɛɛɛ ni ge, ɲaha na yee di zhaa di yiye pyaa wo sefɛɛɛ taga lee ɲɔ tɔ wɛ? ⁴ Kile ya kanhama nigbɔ pemu yaha p'a nɔ yee na ge, ɲunɔ ya pye pee na-ɛ ge? Bada! Pee dà já bye ɲunɔ baa wɛ. ⁵ Kile wemu w'a wu Munaa li kaan yee mu, na kakanhaɲaa ki pyi yee tɛ ni ge, wee tuun wu ni, yee ya ɲaari na sahaɲi ni Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu ni ge, lee wuu na w'a lee pyi laa, yee ya Jozaama pu logo, na dà pu na dagana lemu na ge, lee wuu na w'a li pyi?

⁶ Kile Kafila w'a yi yu wèe mu Ibirayima shizhaa na na: «Ibirayima ya dà Kile na, a Kile di wu jate sipiyitiimɛ wu n'a daa wu wuu na.»* ⁷ Ni li ɲɛ mu, wee tuun wu ni yi li cɛ na jo piimu p'a daa Kile na ge, pee pu ɲɛ Ibirayima wo nagoo pee. ⁸ Kile Kafila w'a fɛnhɛ li shɛ na shi wemu ɲɛ Yawutuu wɛ, na wee shi wu bɛ na ba dà Kile na, Kile na pu pye sipiyitiimɛɛ pu n'a daa wu wuu na. Lee wuu na pe Jozaama pe ya fɛnhɛ jo Ibirayima mu na: «Kile na ba duba shi wu bɛɛri mu mu baraga ni.»* ⁹ Lee wuu na sipyaa sipya w'a daa Yesu na ge, Kile na duba weefɔɔ mu ba w'a duba mɛ Ibirayima mu wu n'a daa wu funɲɔ ni Kile na wɛ.

¹⁰ Sipyaa sipya w'a giin na Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu wo ɲɔmɛhɛɛ ki koo ɲaari funɲɔ ni Kile da ba wee jate sipiyitiimɛ ge, Kile wo lanɲi w'a to weefɔɔ ɲunɔ ni; bani l'a ka na:

«Sipyaa sipya wu ɲɛ wu ya saliya wu ɲɔmɛhɛɛ

* 3:6 Zhenezi 15:6; Orome Sheen 4:3 * 3:8 Zhenezi 12:3

ki bæeri koo ñaari gbee ki ñaarigana na-
ge,

Kile wo ñanji w'a to weefo ñunjo ni.»*

¹¹ Ayiwa, l'a fiinne yeere na Kile da ja sipya wa shishiin jate sipyitiime Kile tudunmoo Musa wo saliya wu koo ñaari baraga ni we. Bani l'a ka na:

«Sipya wemu w'a tii ge, wee na ba ñii sicuumo ta n'a daa gbooo ni.»*

¹² Ga sipya wemu w'a giin wu Kile tudunmoo Musa wo saliya wu ye wo koo ñaari pye wu tadanja ge, n'a daa ñe yafiin be weefo mu we; bani l'a ka na:

«Sipya ya yaa ma wee saliya wu bæeri koo ñaari ma na ñii sicuumo ta.»*

¹³ Yesu Kirisa ya pa wee shoo saliya ñomehe ki wo ñanji wu na. A wuyee pyaa di dugo wee ñanji we taan wee tege; bani l'a ka na:

«Sipya sipya p'a yirige suri tige ni na gbo ge, weefo ya ñanji.»*

¹⁴ L'a pye mu be sanha koo duba wemu ñomehe Kile bi lo Ibirayima mu ge, wee di no shi wusama bæeri na Yesu Kirisa baraga ni; na fara lee na sanha, Kile ya fefere Munaa lemu be wo ñomehe lo ge, wu ja lee be ta n'a daa baraga ni.

Kile ya ñomehe lemu lo ge, Musa wo saliya wu da ja lee fiin we

¹⁵ Na cebooloo, n'a da ñaha sheshere ta lo sipyii wo keree pyeganaa na. Ali sipya ye pyaa mehe kaa la ñomehe lo, na li ka, na xho na wu kabee taha kee wenje ki na, sipya watii da ga ja lee ñomehe le kyeege, kelee na la fara li na we. ¹⁶ Kile w'a bi ñomehe lo Ibirayima ni wu kadugo yiri shi shen mu. Li ya ta ka Kile Kafila wu ni na jo «wu ni wu kadugo yiri shi shen» ma na giin sipyinehemee kaa w'a byi we, ga shi shen nigin ye kaa Kile Kafila w'a jo na: «Wu ni wu kadugo yiri shi shen.»* Wee wu ñe me Kirisa. ¹⁷ Yemu n'a giin di jo ge, yee yi wa me. Kile w'a karijenge ñomehe lo Ibirayima

mu. A yee xhuu shishere ni kelee taanri (430) di doro, a Kile di na pa Kile tudunmoo Musa wo saliya wu teje. Lee funjo ni, Kile ya ñomehe lemu lo Ibirayima mu ge, Musa wo saliya wu da ja lee ñomehe le kyeege, kelee na li jomoo pu ñeri we. ¹⁸ Ga cen wemu Kile ya gaan ge, wee da bi daa Kile tudunmoo Musa wo saliya wu baraga ni, wee tuun wu ni wee cen wu bi da bye nige ñomehe li wo wu we; na ta Kile d'a wu wo cen wu kan Ibirayima mu ma ni, ñomehe li baraga ni.

Lemu na saliya ñomehe k'a kan we mu ge

¹⁹ Wee tuun wu ni saliya ñomehe ki wo kakaan ñunjo di ñe leke we? Ki kakaan ñunjo ki ñe, kapyege kiimu ki ñe ki ya be Kile mu- i ge, koo we di kee ce. Ga kee saliya ñomehe k'a yaa na pye wa, Kile ya ñomehe li lo Ibirayima wo kadugo yiri shi shen wemu shizhaa na ge, fo wee ba ba. Meleke pu bi saliya ñomehe ki kaan Musa mu, Musa di ki yu sipyii pu mu. ²⁰ Kayaama ya luu kaa lemu na ge, lee ñe kabanja nigin kajii we. Kile di ñe wu ye nigin do.

²¹ Ta lee wa li shere na Kile ya ñomehe lemu lo ge, na Kile tudunmoo Musa wo saliya wu w'a lee ñomehe li kaala ya? Bada! Salija ñomehe kii k'a kan ge, kee da bi da ja da ñii sicuumo kaan sipyii mu, wee tuun wu ni sipyii bi da ja da byi sipyitiime Kile ñaha taan, salija ñomehe ki baraga ni. ²² Ga l'a ka Kile Kafila wu ni na jurumu wo fanha ke ki ñe koo sipyii bæeri na. Lee funjo ni Kile ya lemu wo ñomehe lo ge, koo lee di gan n'a daa fere pu mu pu n'a daa wu baraga ni Yesu Kirisa na.

²³ Ayiwa, Kile tudunmoo Musa wo saliya we, wee wu bi fenne pye wee ñunjo ni, yani n'a daa wu wu pa ge. A wee saliya we di gori yaha wee ñunjo ni fo na she no n'a daa wu sheduun wu na. ²⁴ Lee funjo ni a salija wu bye wee ñaha covoo, fo na she Kirisa pye w'a pa; koo we di bye sipyitiime Kile ñaha taan n'a daa baraga ni. ²⁵ Ba ni n'a daa wu wo koo li d'a pa nime, wee da ja bye nige wee ñahagbaacomoo wu keje na we. ²⁶ Bani yee bæeri ya pye Kile nagoo n'a daa baraga ni Yesu Kirisa na. ²⁷ Yee piimu

* **3:10** Dutereno 27:26 * **3:11** Habakuki 2:4 * **3:12** Levitike 18:5 * **3:13** Dutereno 21:23 * **3:16** Zhenezi 13:15; Zhenezi 24:7

bɛeri p'a batize Kirisa wo kariɲɛɛge ki ni ge, yee ya ɲeri ba Kirisa ye pyaa ɲe we. ²⁸ M'a pye Yawutu la, m'a pye shi watii shen la; m'a pye bulo la, ma shiin ya pye bulo we la; m'a pye ná la, m'a pye cee la; le la shishiin niɲe ɲe nige we. Bani yi bɛeri ya ɲeri nigin Yesu Kirisa wo kariɲɛɛge ki funɲo ni.

²⁹ Ayiwa, yi bi ɲe Kirisa wuu, y'a pye Ibirayima wo nagoo. Kile ya cɛn wemu wo ɲɔmɛɛ lɔ Ibirayima mu ge, yi bɛ na ba wee ta.

4

¹ Yemu n'a giin di jo ge, yee yi wa mɛ. Pya wemu na ba cɛn lɔ ge, na wu yaha wu nɔhɔpiire ni, waagi wa shishiin ɲe wu ni bulo tɛ ni we, ali na li ta bɛ wee wu ɲe tofɔɔ wu wo yanɲmuyɔ yi bɛeri kafɔɔ. ² Na wu yaha wu nɔhɔpiire ti ni, sipyii pu da da wu kasɛri, na wu keree yari, tuun wemu tofɔɔ w'a gbegele yaha ge, fo wee tuun we bu she nɔ. ³ Mu wɛɛ bɛ di bye. Tuun wemu ni wɛɛ bɛ bi bye ba nɔhɔpiire ɲɛ-ɛ ge, ke koɲɔ ke wo keree bulooro ni wɛɛ di bye. ⁴ Ga Kile ya tuun wemu gbegele ge, ba wee ya pa nɔ we, a wu wu Ja wu tun na pa. A cee di wu se. A wu bɛ di jé saliya ɲɔmɛhɛɛ ki wo fanha ki nɔhɔ ni. ⁵ Piimu pu bye saliya ɲɔmɛhɛɛ ki wo fanha ki nɔhɔ ni ge, kɔnhɔ wu pee ɲunɔ wolo. A wɛɛ di bye Kile nagoo. ⁶ Yee ya pye Kile nagoo, lee wuu na Kile ya wu Ja wu Munaa li tun l'a pa jé wɛɛ zɔlɔɔ pu ni. Lee Munaa le w'a wu yiri: «Aba» Lee kɔri ɲe na: «Wù To». ⁷ Lee wuu na ma ɲe nige bulo we, ga m'a pye Kile pya. Ba ni m'a pye Kile pya, w'a yanɲmuyɔ yemu ɲɔmɛɛ lɔ wu nagoo pu mu ge, ma bɛ na ba yee ta.

Pɔli ya wu funɲo shaa ni Galasi sheen kaa ni

⁸ Taashiine ni, na yee ta yee sanha Kile cɛ we, pɛɛɲɛ yanɲmuyɔ ya wo buloo yee di bye, na ta yee pɛɛɲɛ yanɲmuyɔ ye di ɲe Kile ye pyaa we. ⁹ Ga nime yee ya Kile cɛ. Nɛ yaa na jo Kile yeɛ w'a yee cɛ. Naha na yee di giin di guri yee koɲɔ yanɲmuyɔ baraga baa woyo ye fɛni we? Naha na y'i zhaa di yiyɛ le yee ɲunɔ baa yanɲmuyɔ ye wo bulooro ti ni sanha we? ¹⁰ Yee ya caɲa ɲɛhɛɛ kii pɔrɔɲɔ kii na, na fara yeye ya na, ni tɛɛgeɛ, ni yee, na yee jatɛni na toro yi saya tãan. ¹¹ Nɛ lemu bɛeri pye yee

mu ge, nɛ funɲo k'a pɛn jo lee bɛeri ganha ba bye ɲunɔ baa kaa we.

¹² Na cebooloo, n'a yi ɲɛeri, yi ɲeri ba nɛ ɲe we, bani nɛyɛ pyaa ki bɛ ya ɲeri ba yee ɲe we. Yee kunni ya ta kakuunɔ la shishiin pye nɛ na we. ¹³ Yeeyɛ pyaa ya li cɛ na yama p'a nɛ pye nɛ kori yee mu, na Kile Jozaama pu jo yee mu taashiine li ni. ¹⁴ Ali na li ta bɛ nɛ wo yama p'a kanhama shan yee ɲunɔ ni, lee bɛ na yee ya ta nɛ tánha, kelee na na she we. Ga yee ya nɛ co xuuni ba Kile wo mɛleke wa ɲe we, ma na da giin na nɛyɛ pyaa ki ɲe Yesu Kirisa we. ¹⁵ Yee funyɔ bi sii taan wee tuun wu ni. A kee fundanga k'i gari mii we? Nɛ li cɛ nakaara baa jo li da bi da já bye kunni, yee bi da zɔɔ na yi ɲɛpyaa ki wolo na taga nɛ wogoo ki faa. ¹⁶ Wee tuun wu ni, nɛ na can jo yee nii na, lee l'a nɛ ɲeri yee pɛn nime ge? ¹⁷ Pii sipyii pii funɲo ki wa p'i yee ɲaha ɲeri puyɛ yiri. Ga pu wo fungaa le, lee di ya ɲɔ we. P'a giin p'i nɛ ni yee laha wuyɛ na, kɔnhɔ yee di daha pu fɛni. ¹⁸ Kaa lemu li ɲe nizaana ge, na yatɛnyɛ waha lee kaa le fɛni, lee ya ɲɔ. Li wa nago nɛ bu bye yee tɛ ni tuun wemu ni, y'i na yatɛnyɛ waha we, ga y'a yaa na yatɛnyɛ waha tuun bɛeri ni. ¹⁹ Na nagoo, nɛ ɲe ba layama ɲe we, ali nime we bɛ ni nɛ ɲe na yee laa yá fo Kirisa wo ɲaarigana le ga ba she ɲaa yee ni. ²⁰ Nɛ funɲo k'a sii pye fo na nɔ yee yiri nime, kɔnhɔ di jo ni yi ni jogana la betii na, bani yee kaa l'a nɛ ɲaha wɔ fo xuuni.

Sara ni Agari keree

²¹ Yee piimu p'a giin di daha Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya ɲɔmɛhɛɛ ki fɛni ge, wee tuun wu ni kee saliya ɲɔmɛhɛɛ k'a yemu yu ge, yee ya yee nuri bɛ-ɛ ge? ²² L'a ka Kile Kafila wu ni na jalaa shuun Ibirayima bi ta. Ja nigin wa wu bi ta bulozhɔ na, na ja nigin wusama ta cee wa na wemu ɲe bulo we. Wee bye wuyɛ pyaa wo shɔ. ²³ Bulozhɔ w'a wu wo pya wu ta ba cɛɛ ya sii na nagoo taa we. Ga cee wemu w'a pye wu ɲe bulo we ge, wee ya wu wo pya wu ta lee tagana li na we. Kile w'a fɛnhɛ pya wu ɲɔmɛɛ lɔ wu mu, a wu na pa wu ta. ²⁴ Kɔri wa wu ɲe kii keree kii na, wee we. Pii cɛɛ shuun we, pee ɲe kariɲɛɛge ɲɔmɛhɛɛ shuun. Kariɲɛɛge ɲɔmɛɛ lemu l'a lɔ Sinayi faabobonɔ ki na ge, buloo pu ɲe

lee jomεε li wo nagoo pee. Agari* wu jε ba lee karijεεge jomεε li jε wε. ²⁵ Agari jε ba Sinayi faaboboηo ki jε wε, Arabi ni. Wee Agari we wu jε ba nijaa wo Zheruzalemu kulo li jε wε, bani sipyii piimu beeri pu jε Zheruzalemu ni ge, pee beeri jε saliya jomεhεε ki wo buloo. ²⁶ Ga Zheruzalemu wemu wu wa fugba we ni ge, wee jε bulo wε. Wee Zheruzalemu we wu jε wεe wo nu we. ²⁷ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Cee we, mu wemu wu jε ma sanha pya ta ja-ε ge,
ma funηo ki taan.
Mu wemu wu jε mu ya laa yama ce-ε ge,
ta xhuulo fundanga keηε ni.
Bani p'a jaha wolo cee wemu ni ge,
wee wo nagoo pu na ba jεhε
Na toro cee we ni wu poo wu wo nagoo pu taan.»*

²⁸ Lee wuu na, na cebooloo, yee kunni ya se na saha ni jomεεlɔo li ni, ba Kile ya Ishaaga jomεε lɔ mε Ibirayima mu wε. ²⁹ Fo wee tuun wu ni, pya wemu Agari ya se ba cεe ya sii na nagoo seni-i ge, wee bi we wu pya wu kana, wemu w'a ta Kile Munaa li wo fanha ni ge. Lee ninunɔ l'a byi ali nijaa we be ni. ³⁰ Ga yekε y'a ka Kile Kafila wu ni wε? L'a ka na:

«Bulozhɔ we ni wu ja wu kɔri.
Bani bulozhɔ wu wo ja wu ya yaa wu pinne
cεn wu na ni we wu pya wu ni wε,
wemu wo nu wu jε wu jε bulo wε ge.»*

³¹ Na cebooloo, lee funηo ni wεe ya ta pye bulozhɔ wu wo nagoo wε, ga cee wemu wu jε wu jε bulo wε ge, wee wo nagoo wεe jε.

5

Kirisa ya wεe pye wuyε wuu

¹ Kirisa ya wεe jηηo wolo, kɔnhɔ wu sii pye wuyε wuu can can na. Lee wuu na, yi la le yiyε ni, y'i gori yaha pee yahama pe ni. Yi ganha bu da guri nige kadugo di ba yiyε le sanha bulooro ni wε. ² Ne Pɔli, n'a da yi jo yi mu, yi bu daa na yi tadaηa pye cekɔnrɔ, wee tuun wu ni Kirisa ya lemu beeri pye yi mu ge, lee da yaaga jɔ yi na wε. ³ N'a

da guri di yi jo yi mu sanha jo sipyaa sipya w'a wuyε kan p'a kɔn ge, weefɔo ya yaa w'a Kile tudunmɔo Musa wo saliya jomεhεε ki beeri koo jaari w'a fani. ⁴ Yee piimu pu wa Kile tudunmɔo Musa wo saliya wu koo jaari, na giin na wee wo koo jaari funηo ni Kile da ba yee jate sipyitiimεε wuyε jaha tɔan ge, yee ya yiyε waa laha Kirisa na. Yee niηε jε nige Kile wo niimε wu ni wε. ⁵ Wεe kunni, tadaηa wa wεe mu na jo Kile na ba wεe jate sipyitiimεε wuyε jaha tɔan, bani wεe wa daa Kirisa na. Lee wo sigimε ni wεe jε Kile Munaa li baraga ni. ⁶ Sipya wemu bu bye ni Yesu Kirisa ni karijεεge ni, wufɔo ya cekɔnrɔ pye yoo, wu shiin yaa cekɔnrɔ pye-e yoo, lee la shishiin niηε jε wε. Ga lemu li jε kagbɔo li ge, lee li wa na jo wεe pu dɔ wu na. Wee n'a daa we ya yaa na wuyε shεε taanηεεge funηo ni.

⁷ Yee shεgana li bi jɔ xuuni n'a daa wu koo li ni. A jɔgɔ di ba yi yerenε, na yi kurunηo can wu koo na wε? ⁸ Kile wemu w'a yee yiri, na yee pye wuyε wuu ge, yee kunni ya dɔ li na na ke fungɔngɔ ke ka tuugo ya yiri wee yiri wε. ⁹ Ta yee ya li ce na jo: «Shizhenhεε nifεnhεfenhεηεε ki ma myεdɔnhɔηo beeri pye k'a fugɔfugɔ yiri wε?» ¹⁰ Ga lee be na, ne dɔ li na Kafɔo ni, jo fungɔngɔ katii wa da digi yi mu wε. Ga sipya wemu w'a ma ni piinηε ki ni ge, wu pye sipyituugo beeri, Kile na ba kiiri kɔn wu na.

¹¹ Na cebooloo, li da bi da nago cekɔnrɔ ti wo keree ne be ya yu, nago ma bu cekɔnrɔ pye lee na jɔ ma shɔ, pu bi da da ne kana nige wε. Yesu Kirisa wo korikoritige ki wo xu wu wo yεε li be ne byi ge, lee be bi da waha sipya wa shishiin na wε. ¹² Sipyii piimu p'a yee piinηε mε ge, pee ya mεhε yaa na sii kɔn laha yee na fεεfεε.

¹³ Yee kunni na cebooloo, Kile w'a yee yiri, na yee pye yiyε wuu. Ga yi ganha bu da lee pye kapunηo yi da yi wo jidaan keree pyi wε. Ga y'a kapyenεε pyi yiyε mu ni taanηεεge ni. ¹⁴ Bani Kile tudunmɔo Musa wo saliya jomεhεε ki beeri wa daa le jomεε nigin we funηo ni na: «Ma sipyijii wu taan ma mu ba mayε pyaa ki jε wε.»* ¹⁵ Yi bu daa na yiri yiyε feni ba naηa yaaya jε wε,

* **4:24 Agari:** Pii w'a yu na Ajara kelee Ajaratu, kelee Jaara. **Levitike 19:18; Marika 12:31**

* **4:27** Ezayi 54:1

* **4:30** Zhenεzi 21:10

* **5:14**

na yiyε coni na xhaa, na yiyε pahala wε. Yi bu bye y'i ya kasεεge yaha yiyε na wε, yi na ba yiyε kyεεgi xhɔ.

Sipyajidaan ni Fεfεεε Munaa jidaan

¹⁶ N'a da yi jo waha yi mu jo y'a jaari Kile Munaa fanha ni. Lee bu bye, wee tuun wu ni yi da daha nige yiyε pyaa wo jidaan keree feni wε. ¹⁷ Bani lemu li jε sipyaa wo jidaan ge, lee jε Kile Munaa wo jidaan wε. Kile Munaa li bε wo jidaan di jε sipyaa bε wo jidaan wε. Ye shuun we ya beni wε, lee funɲɔ ni yee funɲɔ ma bye yi da keree kiimu pyi ge, yee da já da kee pyi wε. ¹⁸ Ga Kile Munaa li bu yee jaha co, wee tuun wu ni Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya jɔmεhεε ki fanha da bye nige yee na wε.

¹⁹ Na ta keree kiimu ki jε sipyaa wo jidaan keree ge, kee ya fiinɲε. Kee ki wa mε: Dɔdɔɔɔ, cemɔhɔɔ, shiige baara keree, ²⁰ yapεregaana ni siganma, makɔɲɔ, yokɔɔnrɔ ni jεpεεn, loyiriguunɔ, nakaara niguuro, bεganhara ni waagi, ²¹ jεgbɔɔ, singbaa, laara keree ni ki tuugo keree. N'a da yi jo waha yi mu ba n'a tee yi jo toro yi mu wε, jo sipyii piimu p'a kii keree kii shi pyi ge, jo wee wa shishiin da ga já bada Kile wo saanra ti ni wε.

²² Ga Kile Munaa ya keree kiimu leni sipyaa zɔ ni ge, kee jε: taanɲεεge, fundanga, jajɲɲε, loxulo, jubenɲε, saama, jɔmεε fεrε, ²³ lotaan, ni na já mayε na. Saliya wa shishiin da já kii keree kii kaala wε. ²⁴ Bani piimu bεeri pu jε Yesu Kirisa wuu ge, pee bεeri ya pu wo ceepuuro lakuunɔ ni ti jidaan keree ki bεeri pinne kori ni Yesu ni korikoritige ki na.

²⁵ Kile Munaa l'a jɲi sicuumɔ nivomɔ kaan wèe mu. Lee wuu na, wèe bε ya yaa na Kile Munaa li yaha l'i wù jaha co. ²⁶ Wù ganha ba wùye pεlε wε! Wù ganha ba jɔyegere keree pyi wùye na wε! Wù ganha ba jεpenkeree pyi wùye na wε!

6

N'a daa fεε ya yaa na puyε tεri

¹ Na cebooloo, yi ba sipyaa wa ta wu na kakuunɔɔ pyi, yee piimu p'a jaari na sahanji ni Kile Munaa li wo jidaan wu ni ge, yee pu weefɔɔ yeri ni loxulo ni. Yiyε pyaa bε di kasεεge yaha yiyε na, kɔnhɔ yi bε ganha

ba jin nɔwuuro ni wε. ² Y'a yiyε jɲunɔ tuguro luu! Yi ba lee pyi wee tuun wu ni yi na da Kirisa wo saliya wu wo jɔmεhεε ki koo jaari. ³ Sipyaa wa ba wuyε wii na wee w'a pɔrɔ pusamaa na, wuyε weefɔɔ ya faanna, bani wu jε yafiin bε wε. ⁴ Wa bεeri ya yaa na wu torogana li sεeri xuuni, wu bu wu keɲε nibyegee ki ta k'a jɔ, wee tuun wu ni, wu na funɲɔ taan kee nibyegee ki wuu na. Wu ya yaa w'a kee luu w'a daanna ni watii wo nibyegee ni wε. ⁵ Bani wa bεeri na ba yere ni wu labye fiin ni Kile jaha tãan. ⁶ Piimu p'a yi taanni Kile Jomɔ pu ni ge, y'a yaa y'a pee tahaa kaan yi keɲε yanmuyɔ nijeye yi bεeri ni.

Ma bu lemu nugi, lee ma da ba gɔn

⁷ Yi ganha ba yiyε faanna-ε dε! Sipyaa ya zheheni Kile na wε. Ma bu lemu nugi, lee ma da ba gɔn. ⁸ Ma ba mayε pyaa wo jidaan lakuunɔ keree pyi, wee tuun wu ni ma na ba xu ta lee wo kuduun. Ga ma ba Kile Munaa jidaan kere pyi, wee tuun wu ni ma na ba jɲi sicuumɔ nixhɔbaama ta lee wo kuduun. ⁹ Wù ganha bu da ganha kasaanɲaa bye tãan wε, bani wù bu bye wù ya yatεnyε gbo lee bye tãan wε, wù na ba li kuduun ta wu taduun ni. ¹⁰ Wee tuun wu ni, na li pyeduun yaha wù mu, w'à yaa w'à kasaanɲaa pyi sipyii bεeri na. Wù cebooloo piimu ni wù jε n'a daa wu ni ge, pee susu na w'à yaa na kasaanɲaa ki pyi.

Nɔxɔɔɔ kafila

¹¹ Ayiwa, go y'a kii kamapyaa nigbɔhɔɔ kii jaa gε, nεyε pyaa k'a kii ka na tun yi mu. ¹² Sipyii piimu p'a giin pu tɔn di daan sipyii mu ge, pee p'a yee fɔri na fo yee bu cekɔɔnrɔ pye. P'a lee pyi kɔnhɔ sipyii ganha ba pu kana wε, bani pu ba yu na Kirisa na xu korikoritige ki na, na lee wo baraga ni sipyaa da já zhɔ, sipyii na da pu kana. ¹³ Na ta pee piimu p'a kɔn ge, pee ya ta na Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu korogoo ki bεeri jaari wε. Ga p'a giin yee di cekɔɔnrɔ pye, kɔnhɔ p'i da puyε pεlε na yee ya sɔɔ na daha pee feni. ¹⁴ Nε kunni wa da ga kaa la shishiin kaa taga nayε pεlε wε, fo wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wo korikoritige ke. Kee korikoritige ke wuu na, kɔɲɔ yanmuyɔ bεeri y'a jεri nε mu ba yaxuyo jε wε, a nε bε di jεri ba gbo jε wε yee kɔɲɔ yanmuyɔ yi

mu. ¹⁵ M'a cekɔnrɔ pye la, ma ya cekɔnrɔ pye-e la; lee la shishiin niŋe ɲe we. Niifere nivɔrɔ temu Kile ya gaan wɛe mu ge, tee ti ɲe kagbɔ le. ¹⁶ Piimu beeri p'a tee niifere nivɔrɔ ti koo ɲaari ge, Kile wo ɲaɲiŋe ke, ni wu ɲiɲaara te ti tigi pee beeri na, na fara Kile wo Izirayeli wu na, wee wemu wu ɲe Kile wo nagoo pu ge.

¹⁷ Ayiwa na co ɲiɲaa na, sipya wa shishiin ganha ba na ɲaha wɛɛɛɛ nige ni lee kaa ni we, bani fe pe pu wa ne ceesege ki na ge, pee ya li shee na Yesu wo bulo ne ɲe.

¹⁸ Na cebooloo, wu Kafɔ Yesu Kirisa wo niime we wu kori yaha ni yi ni. Amiina.

Efese Sheen Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ wemu tun Efese sheen mu ge

Jɔgɔ ye mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

Efese egilizi wu mu Pɔli ya we sɛmɛ we tun, ga wu funɔɔ ki bi bye we sɛmɛ we di galaa Azi fiige ki egilizii pu bɛeri ni, kee kemu niɲaa wogo p'a byi Turuki ge. Yee taanri Pɔli ya pye Efese kulo li ni, wee xuu wu wo kugbɔɔ l'a bye lii.

We sɛmɛ we kakana ɲuɲɔ

Pɔli w'a Efese egilizi wu nɔhɔ shan. Wu labyenii p'a wu tɛge na Kile Jozaama pu jo Azi fiige ki bɛeri ni (Kapyege 19:10).

Na Pɔli yaha kaso wu ni Oromɛ kulo li ni, a Epafirasi di she wu yiri, na she wu pye na tudunmɔɔ kafinejuu p'a pu wo kalaakuumɔ wu ɲɔ co Efese kulo li ni. A Pɔli di sɛmɛ tun Efese egilizi wu sipyii pu mu, na pu funɔɔ to, na pu le koo ni, na pu tii na foro kalaakuumɔ wu taan.

Sɛmɛ wu kafila ɲugbɔɔ

Efese Sheen 1—3 Kile wo keree ki tenɛgana li kaa Pɔli ya yu: Shi wemu ɲe Yawutuu wɛ, pee ni Yawutuu p'a pinne pye kpɔɔn nigin sheen Kile mu Yesu Kirisa wo xu wu baraga ni.

Efese Sheen 4:1—6:9 Egilizi w'a yaa na Kile koro li ɲaari ɲaarigana lemu na ge, lee ya jo fiinne.

Efese Sheen 6:10-20 Pɔli ya wɛe funɔɔ to na wɛe pu Kile wo kashɛn yagboyo yi lɔ, wu da yogo ki kɔɔn Shitaanni na.

Efese Sheen 6:21-24 Pɔli ya Efese Sheen shaari sanha.

Fɔ mujuu

¹ Ne Pɔli, ne ɲe Yesu Kirisa wo tudunmɔ Kile ɲidaan funɔɔ ni. Kile ya yee piimu pye fɛfɛɛɛ, yee di daa Yesu Kirisa na [Efese kulo li ni] ge, yee mu ne we sɛmɛ we tun.

Ne yi shaari: ² Wu To Kile ni wu Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niime ni ɲaɲiɲe kan yi mu.

Niime wemu Kile ya gaan Yesu wo n'a daa fɛɛ pu mu ge

³ W'a wu Kafɔɔ Yesu Kirisa To Kile sɔni! Kile Munaa li wo duba wemu bɛeri wu ɲe

fugba we ni ge, w'a wee bɛeri kan wɛe mu Kirisa wo kariɲɛɛge ki ni. ⁴ Kile ya wɛe ɲaha bulo Kirisa wo kariɲɛɛge ki ni na ta koɲɔ sanha yaa wɛ. Kɔnhɔ wu bye fɛfɛɛɛ, wu bye jaagi baa fɛɛ wuyɛ pyaa ɲaha taan. ⁵ Kile ye pyaa ya fɛnhɛ kee fungɔngɔ ke yaha wuyɛ mu wu wo taanɲɛɛge ki funɔɔ ni, na wɛe pye wu nagoo Yesu Kirisa wo kariɲɛɛge ki funɔɔ ni. Lee l'a pye wu ɲidaan kaa wu wo saama pu funɔɔ ni. ⁶ W'a Kile sɔni wu niime wu wuu na, w'a wemu loolo wu na ma ni wu ɲidaan Ja wu baraga ni ge. ⁷ Kirisa wo kariɲɛɛge ki funɔɔ ni wɛe ya shɔ wu shishan pu baraga ni. A wɛe wo jurumu wu bɛeri di yafa wɛe mu na be ni Kile wo tɛhɛne baa niime wu ni. ⁸ W'a wee niime wu kan na ɲehɛ fo xuuni wɛe mu ni fungɔngɔ fɛɛɛ tuugo bɛeri, ni laje tuugo bɛeri ni. ⁹ W'a bi lee kanmɔhɔnɔ le bye funɔɔ yaha wuyɛ mu, kɔnhɔ wu ba lee pye wu wo saama pu funɔɔ ni Kirisa baraga ni. Lee kanmɔhɔnɔ le, w'a lee she wɛe na. ¹⁰ W'a li yaha wuyɛ funɔɔ ni na kee keree kii pyeduun ba nɔ, wu yanmuyɔ yi bɛeri pinne, fugba woyo ye fara ɲiɲe ke woyo ye na, Kirisa di bye yi bɛeri ɲuɲɔfɔɔ.

¹¹ Lemu wo ɲɔmɛɛ li bi lɔ wɛe mu ge, wɛe ya wu taa ta lee ni Kirisa wo kariɲɛɛge ki funɔɔ ni, bani Kile ya wɛri wɛe ɲaha bulo fo taashiine li ni, na saha ni wu wo keree ki tenɛgana li ni. Kile di wu keree bɛeri pyi na saha ni wuyɛ pyaa ɲidaan ni. ¹² Wee tuun wu ni w'a Kile sɔni wu saama pu wuu na, wɛe piimu p'a pye shɛnshiilee na Kirisa pye wu tadaɲa ge. ¹³ Yee be, ba yee ya can jomɔ pu logo wɛ, pee pemu pu ɲe ɲuwuuro ti wo Jozaama pu ge, a yee di dɔ Kirisa na. A Kile di wu wo fe pu kpɔn yee na. Pee ɲe fɛfɛɛɛ Munaa le, lee lemu wo ɲɔmɛɛ l'a lɔ ge. ¹⁴ Fɛfɛɛɛ Munaa li ɲe wɛe wo cɛn wu yashiige, na li shɛɛ na wɛe na ba jɛ wu ni. Wee cɛn we na ba wɛe ɲuɲɔ wolo fɛfɛɛɛ cana ka. Lee wuu na w'a Nɔɔɔ Fɔɔ Kile sɔni!

Pɔli wo Kile-ɲɛɛge

¹⁵ Lee na ba ne logo na yee ya dɔ Kafɔɔ Yesu na, fɛfɛɛɛ wuu pu bɛeri be kaa di dan yee ni wɛ, ¹⁶ a ne fungɔngɔ yaha yee na na wo Kile-ɲɛɛge ki ni. Ne Kile ɲɛɛri tuun bɛeri ni yee mu, na baraga tɛri wu na yee wuu na. ¹⁷ Wu Kafɔɔ Yesu Kirisa To Kile we,

Kilɛ-gbɔtabaaga ke, nɛ li shaa wu mu jo wu fungɔngɔ fɛɛɛ kan yi mu, wu wuyɛ shɛ yi na, kɔnhɔ y'i j'á wu cɛ fiinɛ. ¹⁸ Nɛ li shaa wu mu jo wu yi fungɔnyɔ mugi, w'a yi yiri tadaɲa kemu kaa na ge, kɔnhɔ y'i kee keree cɛ. Cɛn nɔɔrɔ wo wemu w'a gbegele yee ni wu fɛfɛɛɛ nagoo pusamaa kaa na ge, kɔnhɔ y'i wee bɛ wo naafuugbɔ wu ɲuɲɔ kana cɛ. ¹⁹ Tɛhɛnɛ baa sefɛɛɛɛ temu bɛ ti ɲɛ Kilɛ ni na ɲaha tii ni n'a daa fɛɛ pu bɛɛri ni ge, kɔnhɔ y'i tee bɛ cɛ. ²⁰ Kilɛ ya tee tɛhɛnɛ baa sefɛɛɛɛ te shɛ Kirisa ni, w'a wu ɲɛ na yeege xu ni, na wu tenɛ fugba we ni wuyɛ kanige cɛ. ²¹ Kilɛ ya wu tenɛ ɲuɲɔ fɛɛɛɛ ti bɛɛri ɲuɲɔ ni, ni sefɛɛɛɛ ti bɛɛri, ni fanha ki bɛɛri, ni saanra ti bɛɛri ɲuɲɔ ni. Kilɛ ya wu tenɛ yaɲmuyɔ yi bɛɛri ɲuɲɔ ni. Ke kɔɲɔ ke wo yaɲmuyɔ yi yɛ bɛ wɛ, ga kɔɲɔ kemu k'a ma ge, kee bɛ wo yaɲmuyɔ yi ɲuɲɔ ni. ²² Kilɛ ya yaɲmuyɔ yi bɛɛri tirige yaha Kirisa nɔhɔdaan, na wu pye Egilizi wu ɲuɲɔfɔgbɔ. ²³ Egilizi wu wu ɲɛ Kirisa wo ceepuuro te. Kirisa w'a wu ɲini, na wu pyi wu ɲɔ na fani.

2

Na foro xu ni, na jé ɲi sicuumɔ ni

¹ Yee tɲaa wuu bye ba xuu ɲɛ wɛ, yee tiibaara ni yee jurumu w'a lee pye. ² Yee tɲaa wuu bi ɲaari ke kɔɲɔ ke wo ɲaarigana na, na daha munaakuuɲɔ ki wo ɲuɲɔfɔ wu fɛni, lee munaa lemu l'a baari pyi n'a she fɛɛ pu funyɔ ni ge. ³ Wɛɛ ni pee bɛɛri pu bye kariɲɛɛɛ ni, na taha wu wo lakuuɲɔ ke fɛni, na wuyɛ pyaa wo ɲidaan ni wuyɛ pyaa wo fungɔnyɔ keree pyi. Lee funɲɔ ni Kilɛ wo loyire le li bi da ba nɔ wɛɛ na ba pusamaa ɲɛ wɛ. ⁴ Ga Kilɛ wo ɲiɲaara t'a pɛɛ fo xuuni! Wɛɛ ya taan wu mu taangana lemu na ge, ⁵ lee wuu na w'a wɛɛ ni Kirisa pinne ɲɛ shiizhan na wɛɛ yaha wɛɛ na bi bye bɛ xuu wu wo jurumu wu wuu na. Kilɛ wo niime wu yɛ pe gbɔɔrɔ ni yee ya shɔ. ⁶ Wɛɛ ni Yesu Kirisa wo kariɲɛɛɛ ki funɲɔ ni Kilɛ ya wɛɛ pinne ɲɛ, na wɛɛ pinne tenɛ bɛ ni wu ni fugba wu ni. ⁷ Tɛhɛnɛ baa niime wemu w'a shɛ wɛɛ shizhaa na wu wo saama pu funɲɔ ni Yesu Kirisa baraga ni ge, w'a li pye mu kɔnhɔ wee tɛhɛnɛ baa niime we di da zhɛɛ w'a fiinɛ cabaya yi na. ⁸ Bani Kilɛ wo niime

wu yɛ nigin pe gbɔɔrɔ ni yee ya shɔ n'a daa baraga ni. Lee ya ta yiri yeeyɛ pyaa yiri wɛ, Kilɛ wo loolodaa l'a pye lere. ⁹ Lee ya ta pye yee wa shishiin wo kapyege baraga ni wɛ, kɔnhɔ wa shishiin ganha bu tabaara le wuyɛ ni wɛ. ¹⁰ Kilɛ w'a wɛɛ yaa. Yesu Kirisa baraga ni Kilɛ ya wɛɛ da kapyege nizaanɲaa kaa na, kee kiimu w'a bi gbegele kɔnhɔ wɛɛ di ba j'á w'a kee pyi ge.

Shi wusama ni Yawutuu p'a ɲɛri pye nigin Kirisa baraga ni

¹¹ Yee ya ta pye Yawutuu wɛ. Yawutuu pu p'a cekɔɔnrɔ ti pye ge, pee di yee pyi cekɔɔnbaalaa, na ta pee wo cekɔɔnrɔ t'i ɲɛ sipya wo kenɛ fɛ. Yi yi funyɔ yaha nidogo ni taashiine li wo torogana li ni. ¹² Yee bi sanha Kirisa cɛ wee tuun we ni wɛ. Taa bye yee mu Izirayeli wo nagoo pu niɲɛ ni wɛ. Kilɛ ya kariɲɛɛɛ ɲɔmɛhɛɛ kiimu lɔ ge, yee bi bye kee nabuun. Tadaɲa bye yee na wɛ, Kilɛ bɛ di ɲɛ yi mu ke kɔɲɔ ke na wɛ. ¹³ Ga nime, yee piimu sanha ki bi lii Kilɛ na ge, yee ni Yesu Kirisa wo kariɲɛɛɛ ki funɲɔ ni yee ya wu tɛɛɲɛ Kirisa wo shishan pu baraga ni.

¹⁴ Bani Kirisa yɛ pyaa k'a pa ni ɲaɲiɲɛ ni wɛɛ mu. Shi wemu ɲɛ Yawutuu wɛ, w'a wee shi we ni Yawutuu pu bɛɛri pinne na pye nigin. Kasɔrɔgɔ ke ki bi pu waagi laha puyɛ na, na pu pye pɛɛn ge, w'a kee shan laha wà. ¹⁵ W'a Yawutuu pu wo saliya we ni wu ɲɔmɛhɛɛ ki bɛɛri yirige laha wà, kɔnhɔ wu Yawutuu ni shi wusama pinne wu wo kariɲɛɛɛ ki baraga ni, wu pu pye shi nigin wemu ɲɛ nivomɔ ge, w'i ɲaɲiɲɛ le pu tɛ ni. ¹⁶ Wu na xu korikoritige ki na, lee wo baraga ni w'a pu shuun wu pinne, na pu pye ceepuuro nigin, na bɛ le pu ni Kilɛ tɛ ni. A tee pɛɛnrɛ t'i xhɔ korikoritige ki baraga ni. ¹⁷ Piimu p'a lii, ni piimu p'a tɛɛɲɛ ge, w'a pa ɲaɲiɲɛ ki jomɔ jo pee bɛɛri mu. ¹⁸ Bani Yawutuu fara shi wusama na, Kirisa gbɔɔrɔ ni wɛɛ wa bɛɛri da j'á vulo To Kilɛ na Fɛfɛɛɛ Munaanunɔ li baraga ni.

¹⁹ Lee wuu na do, yee ɲɛ nige nabuun kelee nadadiinmɛɛ wɛ. Ga yee ni Kilɛ wo nagoo p'a ɲɛri nime fiinunɔ nigin nagoo. Yee ya ɲɛri Kilɛ wo puga ki sipyii. ²⁰ Nɔhɔ shanma pemu na p'a yee yerenɛ ge, pee ɲɛ tudunmɔɔ pee, ni Kilɛ wo tudunmɔɔ pu

wo pe, Yesu Kirisa ye pyaa di je gunnmii li kagerenje ke. ²¹ Puga ki beeri na kiyee co, na yere Kirisa wo karijengee ki ni. K'a bye fefere ti beeri wo fefere xuu we Kile mu. ²² Kirisa wo karijengee ki funjo ni yee be ya pinne faanri ni pusamaa ni, kohnho y'i bye puga, kemu je Kile tatenge wu Munaa li gbawo ni ge.

3

Labye wemu ya le Pali kenje ni shi wusama te ni ge

¹ Lee wuu na yee piimu pu je shi watii ge, Yesu Kirisa wuu na p'a ne le kaso ni yee wuu na. ² Kile ya labye wa kaa le ne kenje ni wu niime wu baraga ni yee wuu na. Yee ya wee kaa logo. ³ Kile ya wu kanmohono li she ne na, ne fenhē kafilakaya ya taga yee jo na seme wu ni. ⁴ Yi ba wee xuu wu kalaa, yi na li ja wa na ne Kirisa wo kanmohono li ce xuuni. ⁵ Lee kanmohono li ya ta she tanaa wo sipyii pu na we. Ga nime Kile ya li she fefere tudunmoo ni Kirisa wo fefere tudunmoo pu na fefere Munaa li kenje feni. ⁶ Lee kanmohono li le: Shi wemu je Yawutuu we, pee ya pinne taa ta ni Yawutuu pu ni Kile Jozaama pu baraga ni Kile wo cen wu ni, w'a wemu gbegele wu nagoo pu mu ge. Pu beeri ya jeri ceepuuro ninuuro ti wo yatenyē, a pu be di taa ta Kile wo jomēe li ni, w'a lemu lo Yesu Kirisa baraga ni ge.

⁷ Ne pye Jozaama pu wo jowoo na saha ni Kile wo niime wu loolodaa li ni, w'a lemu kan ne mu wu sefere ti baraga ni ge. ⁸ Ne wemu wu je Kile wo fefere wuu pu beeri kadugo yiri wo ge, a Kile di niime kan ne mu, kohnho ne da Kirisa wo tēhene baa saama pu kaa yu shi wusama mu, wee wemu je Yawutuu we. ⁹ Yanmuyō yi beeri yaavoo Kile bi kaa lemu nmohō fo taashiine ni ge, w'a jo ne wu lee wo keree pyegana jo fiinjē. ¹⁰ Nunjo fere ni sefere te ti je fugba wu ni ge, kohnho tee di ja Kile wo fungōngō fere nigbawo ti ce cegana beeri na nime, Egilizi wu baraga ni. ¹¹ W'a lee pye na saha ni wu keree ki ni, w'a bi kiimu gbegele fo taashiine li ni, na ba ki pye wu Kafoo Yesu Kirisa ni ge. ¹² Yesu wo karijengee ki funjo

ni wēe da ja lowaa ta, na fulo Kile na fyaara baa, n'a daa gbawo ni Yesu na. ¹³ Lee wuu na n'a yi jeri jo kanhama pemu p'a noni ne na yee wuu na ge, jo pee ganha bu da yi fungōngō kyēgi we, bani pee kanhama pu je nawo yee mu.

Pali wo jerege ke

¹⁴ Lee wuu na ne nuguro sinni To Kile naha taan, na wu jeri, ¹⁵ wee wemu w'a kponhoo ki beeri da ge, fugba wogoo ki fara jinje wogoo ki na. ¹⁶ Ne wu jeri jo wu fanha kan yi mu, wu yi logoo waha wu fefere Munaa li gbawo ni, na saha ni wu tēhene baa nawo wu ni. ¹⁷ Kirisa di diin yi zoloo pu na n'a daa baraga ni, kohnho yi niye di juri, see see taanjengee ni! ¹⁸ Yi ni Kile wo fefere wuu pu beeri di ja kee taanjengee ke jidaa, ni ki kadaa, ki jubile ni ki jogi junjo kana ce. ¹⁹ Yi Kirisa wo taanjengee ki ce, kee kemu k'a ye seme pu beeri na ge, kohnho yi jo di fa ba Kile je we.

²⁰ Ayiwa, wēe ya yanmuyō ya jeri Kile mu, kelee na wu funyō koon ni yi kaa ni xuuni. Kile na ja yee kan wēe mu, ali fo na doro be wēe wo fungōngō ki taan wu sefere ti baraga ni. Tee sefere te t'a labye pyi wēe funyō ni. ²¹ Nawo w'a dēri wee ni Yesu Kirisa na Egilizi wu ni fo gbee! Amiina.

4

Niginre temu t'a daa Yesu Kirisa baraga ni ge

¹ Lee wuu na ne yi jeri, ne wemu wu je kaso ni Kafoo wuu na ge, jo y'a yiri lemu na ge, y'a lee koo jaari. ² Yi yiyē tirige ni lotaan, ni loxulo ni! Yi da yiyē teri ni taanjengee ni! ³ Niginre temu t'a daa fefere Munaa li ni ge, yi la le y'i gori yaha tee ni janjē ki funjo ni, kee janjē kemu k'a yi po yiyē na ge. ⁴ Ceepuuro nigin ti je, ni fefere Munaa nigin, ma na jo ba Kile ya yee yiri me tanaa nigin wuu na we. ⁵ Kafoo nigin ye wu je, ni n'a daa nigin, ni batizeli* nigin. ⁶ Kile nigin ye be wu je. Wēe beeri To wu je wii, wee wu je wēe beeri junjo ni, na je wu beeri te ni, na je wu beeri funyō ni.

* **4:5 Batizeli** je Kiriceen mu na ma mini yeege lōho ni. Ga li kori ye pyaa je na p'a pinne ni Yesu ni wu xu ni wu je wu na.

7 Ga w'a niimε kan wèe bæeri nigin nigin mu, na saha ni Kirisa wo loolodahaa ki juɲɔ kana ni w'a kiimu kan wèe mu ge.

8 Lee wuu na Kile Kafila w'a jo na:

«Ayiwa, w'a dugi na kari fugba wu ni, na sipyii pii co na pye buloo, na loolodahaa kan sipyii pu mu.»*

9 Ma bu logo na w'a dugi, lee ya li shεε na w'a bi tigi be fo juɲε ke nɔhɔdaan. 10 Wemu w'a tigi ge, wee ninumɔ w'a dugi fo fugba lii lii we ni, kɔnhɔ wu kɔɲɔ ke bæeri ji ni wu wo sefεεε ti ni. 11 Wee w'a loolodahaa kan sipyii pu mu, a pii di bye Yesu wo tudunmɔɔ, a pii di bye Kile tudunmɔɔ, a pii di bye Jozaama pu jovεε, a pii di bye karamɔgɔlɔɔ ni kalaatii. 12 Kɔnhɔ wu Kile wo fεfεεε wuu pu gbegele Kile wo labye wu kaa na, la di da faraa Kafɔɔ wo Egilizi wu na. 13 Lee funɲɔ ni wèe bæeri da já binnε na bye nigin n'a daa fεεε ni Kile Ja wu je wu ni. Wù bæeri na sii kɔgɔ fo na bye sipyii, piimu juɲɔ ya fa ba Kirisa juε-ε ge.

14 Ayiwa wèe da bye nige nɔhɔpiire, kalaakuumɔ tuugo bæeri wo kafεεge na pu luu na gbee nanmahara fεε kenε kurogo wε. Bani pee ya sipyii piinɲε ni pu wo shizhinme pu ni. 15 Ga wù ba can yu taanɲεεge funɲɔ ni, wù na ba gɔgɔɔ na se Kirisa mu. Wee wu juε Egilizi wu juɲɔ ke. 16 Ceepuuro ti bæeri t'a kemε gbegele na pye nigin wee baraga ni. Ti yatεnyε yi bæeri y'a yiyε co na juɲɔ xuuni yatεnzogomɔ pe ni, na saha ni yi bæeri nigin nigin wu wo labye wu ni. Lee legana le na ceepuuro ti bæeri ya legi, na baraga taa taanɲεεge funɲɔ ni.

Niifεεε nivɔrɔ Yesu Kirisa ni

17 Ayiwa, yemu n'a da jo di waha yi mu Kafɔɔ mεge na ge, yee yi wa mε. Yi ganha ba jaari nige ma na jo ba Kile cεbaalaa pii wa jaari na sahanjɔ ni pu wo juɲɔ baa fungɔnyɔ ye ni wε. 18 Nibiige ni pu juε. Taa juε pu mu Kile wo juɲi sicuumɔ pu ni wε, bani pu niwewaa l'a pu jueri kaacebaalaa. 19 Shiige pile be juε pu na wε, fo p'a puyε yaha nɔhɔmɔ na, na gburogi na dɔdɔrɔ tuugo bæeri pyi ni juεgbɔɔ.

20 Ga kalaa we yee ya ta Kirisa wo shizhaa na ge, yee ya ta lee ja wee ni-i dε!
21 Li bu shε da nago kanna y'a wu kaa tii

logo kunni; can we wu juε Yesu ni ge, li bu da nago kanna y'a kalaa na saha ni wee can we ni, 22 fo yi bu yi yahagana nilεε li yaha. Lee wo lakuunɔ ke k'a sipya faanna, na ma kyεεgi. 23 Lee na fo yi hakilee pee, ni yi fungɔnyɔ yi bæeri bu jueri na pye nivoyo. 24 Yi yahagana nivonɔ lɔ, y'i bye Kile wo jaa we. Y'i bye sipyii piimu p'a tii ge, y'i bye sipyisaamaa. Kile wo can wu baraga ni lee wa daa.

25 Lee wuu na yi kafinεyε yaha, yi da can yu yiyε mu, bani wèe bæeri p'a pinne na bye ceepuunuuro wo yatεnyε. 26 Yi logoo bu yiri, yi ganha bu da jurumu pye wε! Yi ganha bu caɲa yaha ki to kee loyirigee ki ta yi ni wε! 27 Yi ganha bu da tajege kan Shitaanni mu wε! 28 Wemu wu bye naga ge, wee wu nagaara ti yaha, wu da kapyenεε pyi ki pyegana na wu keye yi na, kɔnhɔ wu be di da daa, wu da la baa fεε pii kaan.

29 Joguumɔ pa shishiin ganha ba fòro yi juɲɔ ni wε, fo jomɔ nizaama, pemu na já la fara sipyii piitiilee wo baraga na, na saha ni pu mago ni, na samɔhɔrɔ leni pu logovεε ni ge. 30 Yi ganha ba Kile wo Fεfεεε Munaa li luu yirige wε. Lee li juε Kile wo fε pe yee na, na wèe wo juwuuro ti caɲa ki sigee. 31 Yi funguunɔ yaha, yi ganha ba loyirigee kɔni wε, yi ganha ba yi logoo yirige wε, yi kafilajehεε te yaha, yi ganha ba sipyii mεyε kyεεgi wε, yi kuumɔ tuugo bæeri yaha! 32 Y'a kasaanja pyi yiyε na, y'i da juɲɔ jaari yiyε na. Y'a yi jurumu wu yafani yiyε mu, ba Kile be ya yi wo jurumu wu yafa yi mu Kirisa wo karijεεge ki ni wε.

5

Kpεεngε ki wo jara li keree

1 Kile w'a wèe yiri na pye wu nago, lee wuu na ne yi jueri jo y'a jaari jaarigazaana na lemu l'a dan Kile ni ge. 2 Y'a jaari taanɲεεge ni ba Kirisa juε wε. Wèe kaa ya taan wu mu, a wu wuyε kan na pye saraga wèe wuu na, kee kemu kaa ya taan Kile ni ba nudanga yawurire juε-ε ge.

3 Dɔdɔrɔ, ni nɔhɔmɔ tuugo bæeri, ni juεgbɔɔ, le la shishiin mεge be yεε ya yaa na yiri yee te ni wε. Kile wo fεfεεε sipyii pu ya

* 4:8 Zaburuu 68:19

yaa ni lee la shishiin ni wε. ⁴ Shiige baara jomɔ, ni juɲɔ baa jomɔ, ni kafilanɔɔyɔ be ya juɲɔ tajogo ni wε. Yi sii y'a Kile sɔni ye!

⁵ Yi li cε fiinne na jo dɔdɔ, ni nɔhɔmɔ pyevɔɔ, ni neɓɔɔ fɔɔ, wee wa shishiin wa da jé Kirisa ni Kile wo saanra te ni wε. Neɓɔɔ ni yaperɛgaanra beeri nigin. ⁶ Yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu yi piinne ni juɲɔ baa jomɔ ni wε. Kee keree kii k'a Kile wo loyire li kilee na zhaan Kile juɲɔmɛcobaalaa pu juɲɔ ni. ⁷ Lee wuu na yi ganha bu jé pu wo kariɲɛɛge ki ni wε.

⁸ Nibiige ni yee di bi bye taashiine li ni, ga Kafɔɔ wo kariɲɛɛge ki funɲɔ ni, yee ya pye nime kpeenge na. Y'a jaari ba kpeenge nagoo ya jaari we! ⁹ Bani kpeenge wo labye wu ne me saama, ni tiime, ni can. ¹⁰ Keree kiimu k'a dan Kafɔɔ ni ge, yi la le yiyε ni yi kee ce! ¹¹ Yi ganha ba womɔ keree pyi wε, kuduun ne kee ni wε. Ga y'a kee yeege be yere kpeenge na. ¹² Pee sipyii pii ya keree kiimu ηmɔhɔni na byi ge, ali kee jo be yere ne shiige. ¹³ Ga kaa lemu bu foro kpeenge na, lee jaha na je viinne. ¹⁴ Bani kaa lemu beeri l'a foro kpeenge na na xɔ ge, lee jaha na je. Lee wuu na p'a yu na:

«ηmunumɔ fɔɔ we, yiri!

Yiri foro xuu pu te ni,

Kirisa na wu wo kpeenge ki le ma mu.»

¹⁵ Yi kasεεge yaha yiyε na xuuni, yi yi jaarigana ce! Yi ganha ba jaari ba fungɔnyɔ baa fee ne we! Ga y'a jaari ba fungɔnyɔ fee ne we. ¹⁶ Cana nii lemu ni yi wa nime ge, lee cana nii l'a kolo. Lee wuu na yi bu tuun wemu ta, y'a yi se beeri pyi kasaanaa bye ni. ¹⁷ Lee na yi ganha bu da bye fungɔnyɔ baa fee wε, ga yi Kafɔɔ jidaan sha yi wee ce. ¹⁸ Yi ganha ba jawɔhɔ wuu yiyε na ni duven gbaa ni wε, lee wa popama waa. Ga yi ni Kile Munaa na. ¹⁹ Y'a samɔhɔɔ leni yiyε ni ni Kile koro yoyo ni, ni Zaburuu ni Fεfεere Munaa yoyo. Y'a yoyo yi cεε, yi da Kafɔɔ sɔni ni yi zɔlɔ pu beeri ni. ²⁰ Y'a baraga teri To Kile na tuun beeri ni keree beeri na, wu Kafɔɔ Yesu Kirisa mege na.

Cèe ni pu namaa te keree

* 5:31 Zhenzi 2:24 * 6:3 Ekizode 20:12; Duterɔnɔme 5:16

²¹ Yi yiyε tirige yiyε mu Kirisa wo juɲi fyaara ti wuu na.

²² Cèe yi yiyε tirige yi namaa pu mu, ba y'a yiyε tirige Kafɔɔ mu wε. ²³ Bani ná wu ne cee juɲɔfɔɔ, ba Kirisa ne me Egilizi juɲɔfɔɔ wε. Wee Egilizi we wu ne Kirisa wo ceepuuro te, Kirisa di ne ti Shɔvɔɔ. ²⁴ Egilizi w'a kuu kuugana lemu na Kirisa mu ge, cèe pu be ya yaa na kuu pu namaa mu lee kuugana li na.

²⁵ Namaa, yi cèe pu taan yi mu, ba Egilizi w'a taan Kirisa mu, fo w'a wuyε kan wu wuu na wε. ²⁶ W'a lee pye mu kɔnhɔ wu lɔhɔ ni Kile jomɔ pu taga Egilizi wu pye fεfεε. ²⁷ Kɔnhɔ wu wu yerenε wuyε jaha tɔan ni nɔɔɔ ni. Nɔhɔmɔ tene, kelee tafɔnrɔ, kelee lee la shishiin tuugo ganha bu ja wu na wε. Ga wu bye fεfεε jaagi xuu baa. ²⁸ Namaa pu ceepuuro ti kaa ya dan pu ni taangana lemu na ge, mu pu cèe pu be ya yaa na dan pu ni. Ná beeri shɔ w'a dan wu ni ge, wee wo ceepuuro ti kaa l'a dan wu ni. ²⁹ Bani sipya wa shishiin ceepuuro tɔn ya bengi wu mu wε. Ga wu ma ti juɲɔ shaa, na ti kemεε, ba Kirisa be ya wu wo Egilizi wu pyi wε. ³⁰ Bani wèe pu ne wu ceepuuro ti yatenyε ye.

³¹ «Lee wuu na, ná na ba wu nu ni wu to yaha, na koomɔ pu shɔ na.

Pu shuun wu na bye ceepuuro nigin.»*

³² Lee kanmɔhɔnɔ le kɔri w'a pele fo xuuni. Ne li she jo Kirisa wo kariɲɛɛge ke ni wu Egilizi wu na li jaha ya tii. ³³ Lee beeri funɲɔ ni yee namaa pu beeri ya yaa, wa beeri wu shɔ di da dan wu ni, ba wuyε pyaa wo ceepuuro ti kaa ya dan wu ni wε. Cèe pu be ya yaa na baraga teri pu namaa na.

6

Nɔhɔpiire ni ti sefεε keree

¹ Nɔhɔpiire, y'a yi sefεε juɲɔmehεε conii Kafɔɔ wo kariɲɛɛge ki ni, bani lee l'a tii. ² L'a ka Kile Kafila wu ni na: «Ta ma to ni ma nu pele!» Le l'a pye saliya wu juɲɔmεejuu nizhiine le, na le juɲɔmεε le lɔ na taha li na na: ³ «Kɔnhɔ ma di janiɲε ni juɲɔmɔnɔ ta jine ki na.»* ⁴ Tii, yee be ganha ba yi nagoo pu

logoo yirige we! Ga y'a pu biini, yi da pu yeri na saha ni Kafoo ye pyaa wo kalaa wu ni.

Buloo ni pu kafee

⁵ Buloo, yee kafee piimu pu ne naha ke niye ke na ge, y'a pu nomehere coni, yi da fyagi pu na, yi da gboreo teri pu na ni zosaamaa ni, ma na jo ba y'a li pyi Kirisa mu we. ⁶ Yi ganha ba kapyene ki pyi pu neraa ye na, kanna tondaanra y'a zhaa sipyii mu we. Ga y'a ki pyi ba Kirisa wo buloo ne we, yi da Kile nidaan pyi ni yi zoloo pu beeri ni. ⁷ Y'a labye wu pyi ni daan na mu ni, kanna yi ya wu pyi sipyii mu we, fo Kafoo. ⁸ Y'a li ce na sipyaa sipya, m'a pye bulo la, ma shiin ya pye maye wo la, ma bu kasaana lemu beeri pye, lee wo kuduun ma da ba da Kafoo mu.

⁹ Kafee, yee be p'a lee shi pyi yi wo buloo pu mu. Yi ganha bu da kafugo pelee pu na bada we. Yi li ce na pu wo nurofo we, na wee ninumoo wu ne yee be wo we. Wee ne fugba we ni. Wee ya wa wo wa ni we.

Kiricen kashen yagboyo

¹⁰ Ayiwa, yi fanha ta Kafoo ni wu sefere ti baraga ni. ¹¹ Yi Kile wo kashen yagboyo yi beeri le yie na, kono y'i ja yere Shitaanni wo shizhinme pu beeri sige. ¹² Bani we ni piimu pu wa kashen ki ni ge, pee ne Adama nagoo we. Ga nurofoe pu ne pii, ni fanhafee, ni piimu pu ne ke kono nibiige wogo ke nuro ni ge, ni jinaa piimu pu ne fugba wu ni ge. ¹³ Lee wuu na yi Kile wo kashen yagboyo yi beeri lo, kono caguuro ki ba no y'i ja kashen ki nmo fo yi se ta, yi lowagaa wuu di ja yere.

¹⁴ Yi yere, y'i can pye yi yapoyo! Yi tiime pye yi kashen fadeye! ¹⁵ Yi yere y'i la le yi da Kile wo Jozaama pu yu, pee pemu pu ne naniye jomoo pu ge. Pee ya sipya fungongo tenere wu tooyo tasinne ni ba tanhaya nijeye foo ne we. ¹⁶ N'a daa we, wee wu ne nmasigine ke. Wee di bye yi mu tuun beeri ni, kono yi da Shitaanni wo na nmaya yi beeri furi. ¹⁷ Yi nuwuuro ti wo tooo nudono ki be lo to, y'i Kile Munaa li wo nmopara li lo, lee ne Kile Kafila we. ¹⁸ Y'a Kile neeri tuun beeri ni Kile Munaa li baraga ni, ni nereye

tuuyo beeri ni. Yi la le yie ni yi da lee pyi, yi da Kile neeri mu fereere sipyii pu beeri mu.

¹⁹ Yi da nerege pyi na be mu, kono di ba yu tuun wemu ni, Kile di jogana kan na mu di Jozaama pu kano hoo li naha jo di viinne ni lowaa ni. ²⁰ Ali na li ta ne na ne be kaso ni pee Jozaama pe wuu na, ne wu ne pee wo kayahama. Wee tuun wu ni y'a Kile neeri na mu, di da yu ni lowaa ni ba n'a sii yaa na yu we.

Poli fo mujuu

²¹ Na ceborona ni na taanai Tishiki, wee wemu wu ne Kafoo wo kapyebye nomee foo ge, wee w'a da zhe ne fiin ni na keree ki beeri naha jo yi mu. ²² Lee wuu na ne wu tun yi mu, kono y'i wu wo keree ki ce, wu she lowaa be le yi ni.

²³ Wu To Kile ni wu Kafoo Yesu Kirisa wu naniye, ni taanerege, ni n'a daa kan cebooloo pu beeri mu! ²⁴ Wu Kafoo Yesu Kirisa kaa ya dan piimu ni tene baa ge, Kile wu fereme kan pee beeri mu.

Filipe Sheen Tudunmɔɔ Pɔli ya semε wemu tun Filipe sheen mu ge

Jɔgɔ ye mu we semε we d'a tun wε?

Filipe sheen wo egilizi wu mu Pɔli ya we semε we tun Masedani fiige ki ni. Kaso ni wu bi bye Oromε kulo li ni na we semε we ka. Egilizii piimu nɔhɔ Pɔli ya shan Erɔpu fiige ki ni ge, Filipe sheen wo egilizi we wu jε pu bεeri nizhiime.

Na Pɔli yaha wu para shuun wuu li na, wu ni Silasi ni Timote ni, a p'i nɔ Filipe kulo li ni. Shi wemu wu bi bye wà ni wee jε Yawutuu-i ge, wee w'a bi jεhε, bani Yawutuu nijehemεε bi bye wà wε. Filipe kulo li bi bye Oromε sheen sɔrɔsii tatεengbɔhɔ.

Ma funɔɔ bi jε ma di Filipe sheen wo egilizi wu keree cε, Kapyegeε Kitabu wu wo koogoo 16 wu kalaa.

We semε we kakana jɔnɔ

Kashiine, Pɔli funɔɔ bye wu Filipe sheen wo egilizi wu n'a daa fεε pu shaari pu yakanya yi wuu na wee mu (Filipe Sheen 4:10-20). Li shuun wuu, Pɔli bi logo na waagi wu jε Filipe n'a daa fεε pu tε ni. (Filipe Sheen 4:2). Wu funɔɔ ki bye w'i pu yeri.

Semε wu kafila jɔgbɔyɔ

Filipe Sheen 1:1-11 Pɔli ya pu shaari na baraga taha Kile na.

Filipe Sheen 1:12-26 Pɔli ya lowaa lemu ta na wu yaha kaso wu ni Oromε ni ge.

Filipe Sheen 1:27 —2:4 Pɔli ya Filipe sheen yeri niginre keree na.

Filipe Sheen 2:5-18 Yesu ya wuyε tirige tirigegana lemu na ge.

Filipe Sheen 2:19-30 Pɔli labyenii Timote ni Epafuroditi keree.

Filipe Sheen 3 Pɔli ya pu sɔnmi kapyebyii nguuyo yi keree na.

Filipe Sheen 4 Pɔli ya pu shaari na yere kan pu mu sanha.

Pɔli ya fɔ kan Filipe sheen mu

¹ Nε Pɔli ni Timote, wεe piimu pu jε Yesu Kirisa wo kapyebyii ge, wεe p'a we semε we

tun Kile wo fεfεεε sipyii pu bεeri mu, piimu bεeri pu jε Filipe kulo li ni Yesu Kirisa wo karijεεge ki ni ge, ni jε egilizi wu jahagbaa fεε ni pu tεgeveε pu bε.

Wεe ya yi shaari: ² Wù To Kile ni wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niime tirige yi na, p'i jahinjε bε kan yi mu.

Pɔli ya Kile jεeri Filipe kulo li n'a daa fεε pu mu

³ Nε bu na funɔɔ kɔn ni yee kaa ni tuun bεeri ni, nε ma Kile shaari. ⁴ Nε ba da Kile jεeri yee mu tuun bεeri ni, nε ma kee jεrege ki pye ni fundanga ni. ⁵ Bani yee ya pye nε tεgeveε Kile wo Jozaama pu yere li kapyenεε ki na, na co fo ki jɔ kɔnduun na, fo na pa nɔ nime na. ⁶ Nε li cε nakaara baa jo Kile wemu w'a kii kapyenεε nizaanɔa kii jɔ kɔn yee ni ge, wee na ba gori yaha ki na fo na she ki jɔ fa Yesu Kirisa cabaɔa. ⁷ L'a yaa nε w'a na funɔɔ shaa lee shagana li na ni yee bεeri kaa ni, bani yee kaa ya waha nε mu fo xuuni. Na nε yaha kaso wu ni nε na Kile wo Jozaama pu yogo yu, na pu can wu sheε, yee ya pinne ni nε ni wee labye we na. Wu niime wu baraga ni Kile ya wee kaa le nε kenε ni. ⁸ Kile ye pyaa wa lee wo seeri na jo yee bεeri kaa ya dan nε ni fo xuuni, ba wεe ya dan Yesu Kirisa ni taangana lemu na wε.

⁹ Kaa lemu na nε Kile jεeri yee mu ge, lee li wa mε, jo la l'a faraa yee wo taanjεεge ki na, yi bε di laje, ni fungɔngɔ fεεε ta xuuni, ¹⁰ kɔnhɔ y'i já kasaanɔa ni kakuɔnɔ cε shɔnri kiyε ni. Lee funɔɔ ni yi na ba bye sipyitiimeε, jaagi baa fεε, fo na she nɔ Yesu Kirisa cabaɔa ki na. ¹¹ Yi na ba kapyegeε nizaanɔa nijehenεε pyi Yesu Kirisa baraga ni. Lee li wa masɔnɔ, ni pεenε tεri Kile na.

Pɔli kaso wu keree

¹² Na cebooloo, na funɔɔ ki wa y'i li cε na jo jaa wemu bεeri w'a nɔ nε na ge, wee bεeri ya pye kanjɔ na she ni Kile wo Jozaama pu ni jaha na can can na. ¹³ Bani kiiri wu takɔngɔ ki jahagbaa fεε pu fara tεye yi saya bεeri na naha, pu bεeri ya li cε na Kirisa kaa jo wuu na p'a nε pɔ, na nε le kaso ni. ¹⁴ Lee funɔɔ ni wù cebooloo n'a daa fεε nijehemεε ya Kafɔɔ pye pu tadanɔ. Nε na le kaso ni, lee wuu na la ya faraa pu lowaa li na. A p'i ganha na Kile Kafila wu yu sipyii pu mu ali pu ya fyagi bε wε.

15 Ayiwa, sipyii pii kunni wa Kirisa kaa yu ni jεpεεn ni bεganhara ni. Ga pii bε di wa Kirisa wu kaa yu ni fungɔnsaanja ni. 16 Taanjεεge funɔ ni pee wa kee kapyenεε ki pyi, bani p'a li cε na Kile w'a nε tenε, kɔnhɔ nε da Kile Jozaama pu can wu shεε sipyii pu na naha. 17 Ga pusamaa kunni, pee wa Kirisa kaa yu na ta nε wo kapyenεε ki jεpεεn di jε pu ni. Fungɔnkuuyo yi jε pu mu. P'a giin na pee ba lee pyi, na lee li da la fara nε kanhama na kaso wu ni.

18 Na ta lee la shishiin di jε kaa nε mu wε. Fungɔnkuuyɔ ya pye pu mu la, fungɔnsaanja la; pyegana bεeri na l'a pye ge, Kirisa kaa bu j'a na yu na xɔ sipyii pu mu, lee ya nε funɔ taan. Kee fundanga ke, la di faraa kee na bε, 19 bani yee wo jεrεge ki fanha ni, ni Yesu Kirisa wo Munaa li wo dεge wu baraga ni, nε li cε jo kee keree kii bεeri na ba bye kapuɔ na na juɔ wolo. 20 Lemu nε zige ni na zɔ wu bεeri ni ge, lee li wa nε tadaɔa. Li kunni wa da ba bye na mu shiige kajii bada wε. Lee li wa mε na Kirisa pεle tuun bεeri ni. L'a na gbo la, l'a na yaha la, lee li wa. 21 Bani nε wo kɔɔ ki katiinne juɔ ki wa mε, na taha Kirisa feni. Xu bε di jε nε mu kuduun wa. 22 Ga nε di bu bye sanha kɔɔ puga, nε na j'a da kapyenεε pyi sanha kiimu jε ni kuduun ni ge. Wee tuun wu ni, jii fεεrε ni xu ni, nε cε kabaɔa keke n'a da lɔ wε. 23 Nε fungɔngɔ wa ki shuun wu bεeri na. Nε na xu, na she bye ni Kirisa ni, lee la ki wa nε na, kuduun nigbɔ wu wa lee ni. 24 Ga nε yaa na kori naha kɔɔ puga yee wuu na, lee wo kapɔ l'a pεle bε sanha. 25 Nakaara wa lee ni wε, nε na ba gori kɔɔ puga, na tuun wa bε pye yi taan, kɔnhɔ yi da se jaha na n'a daa wu ni, yi fundanga ki bε di bεle. 26 Lee funɔ ni, nε ba ba guri she yee yiri, lee na ba bye kapuɔ fo ki nigbɔhɔ, yee na fundanga ta Yesu Kirisa wo karijεεge ki ni, nε wuu na.

27 Ga yee kunni p'a jaari y'a sahanj ni Kirisa wo Jozaama pu ni. Nε j'a she foro yi na la, nε shiin ya j'a she foro yi na-ε la, kɔnhɔ nε wa nuri na y'a n'a daa wu co ni keye shuun ni, na bye jɔmεε nigin na, ni fungɔngɔ nigin. Yi yi fanha ki pye nigin, yi da kapyenεε pyi, kɔnhɔ sipyii pu da Kile Jozaama pu nuri, p'i d'a Yesu na. 28 Yi

ganha bu da yi pεεn pu yaha pu fyaara lenε yi ni lenεgana la shishiin na wε. Pee wo kapyege k'a li shεε na pee na ba gyεεgi, yee wo kapyege k'i li shεε na yee na ba shɔ. Kile ni lee ya foro. 29 N'a ye yu bani Kile ya ta niime kan wεe mu, kɔnhɔ wεe di d'a ye nigin Kirisa na-ε dε! W'a niime kan wεe mu, kɔnhɔ wεe di da kanhama bε jaa wu mεge ki wuu na. 30 Y'a tee na ja toro, na yi nuri bε sanha na zhaanra nε leni ni Yesu Kirisa wo pεεn pu ni. Tee zhaanra te tuugo yee bε ya leni nime!

2

Yi yiyε tirige ba Yesu Kirisa ya pye wε

1 Ayiwa, lojinε bi daa Kirisa ni, samɔhɔrɔ bi daa wu taanjεεge ki ni, karijεεge bi daa Fεfεεrε Munaa li ni, jijaara ni jubenε bi jε, 2 wee tuun wu ni, yi yi fungɔnyɔ yi pye nigin, y'i bε taanjεεge funɔ ni, y'i bye ba shen nigin jε wε, y'i bye ni fungɔngɔ nigin ni. Lee bu bye, nε zɔ wu na zii verε can can na. 3 Yi ganha ba kaa la shishiin pyi ni jεpεεn ni, kelee yafogoyo wε. Ga y'a yiyε tirige, yi da sipyii pusamaa pɔrɔɔ yiyε na. 4 Yi ganha ba keree pyi yiyε pyaa ye wo kuduun kaa na wε, ga keree kiimu wo kapɔ l'a da bye yi bεeri nigin nigin wu na ge, y'a kee pyi.

5 Fungɔngɔ kemu k'a bi bye Yesu Kirisa mu ge, y'i zhi kee fungɔnnuɔ k'i bye yi bε mu:

6 Wu jε Kile pyegana na,
wu ni Kile jε nigin.
Ga w'i ya ta lee pye
wu tɔgɔ tasinjε nago kanna
wu wuyε taanna ni Kile ni fanha bε na
wε.

7 Ga w'a kee bεeri yaha wà,
na wuyε pye ba bulo jε wε.
W'a pa bye sipyiyawyii,
na wuyε yaha ba sipyii pusamaa jε wε,
8 na doroo sipyii torogana na.

W'a wuyε tirige,
na Kile jɔmεε co,
fo na she wu pye w'a jé xu ni,
korikoritige ki wo xu wu kunni.

9 Lee wuu na Kile ya wu juɔ yirige fo
xuuni,
na mεge kan wu mu,

mεγε kemu k'a pελε
 mεye yi bεeri na ge,
 10 kσnhσ Yesu mεγε bu yiri,
 munaa yara bεeri li jε fugba we ni ge,
 ni jιnε ke na ge,
 ni jιnε ke nσhσdaan ge,
 yee bεeri di nuguro sin y'i wu pελε.
 11 Sipyii pu bεeri di yere li na,
 p'i da li yu pu jσyσ ni
 na Kafσ wu jε Yesu Kirisa.
 Lee na ba nσrσ taha To Kile na.

N'a daa fεε ya yaa na jι konσ ke na ba wσrσ jε wε

12 Ayiwa na taanjiinεε, y'a na jσmεε co tuun bεeri ni, tuun wemu ni nε bye yee ni jε ni ge. Na na yaha n'a lii nime yi na, y'a la faraa tee jσmεεcoro ti na. Y'a yi juwuuro ti keree ki fiinne ni Kile jιi fyaara ni, y'i da baraga tεri wu na! 13 Bani Kile ye pyaa k'a da yee tεge, na yee pye yee ya sσ wu jidaan na, na jα na wu pyi bε.

14 Lee wuu na, y'a yi keree ki bεeri pyi nakaara ni ηmunu-ηmunumσ baa, 15 kσnhσ y'i jα pye fεεfεε, jaagi ganha bu da yi na wε. Yi bye Kile wo nagoo, tanahaja ganha bu da yi na ke konσ ke wo sipyikuuyo nanmahara wuu pii tε ni wε. Yi da jι jι pu tε ni ba wσrσ ma jι mε fugba we ni wε.

16 Kile Jozaama pe pu wa jιi sicuumσ can wo pu kaan ge, yi da pee kaa yu pu mu. Lee bu bye, yi na ba na jυnσ yirige Kirisa caba ja. Lee li da ba li she bε sanha na nε wo kanhama pe, ni nε wo labye wu ya ta pye kapσσ baa wε. 17 Yee ya labye wemu pye Kile mu ge, wee ya pye yee wo saraga, yee ya dα Kile na, lee na yee ya kee wolo. Ali li jεhε yaha nago nε wo shishan pe pu fara kee saraga ki na, lee kσri jε ali pu jεhε nε gbo na fara kee na, nε na funnσ pinne daan ni yee ni fo xuuni. 18 Yee bε ya yaa yee pu funnσ taan lee na, y'i binne funnσ taan ni nε bε ni!

Timote ni Epafuroditi ya labye wemu pye ge

19 Kafσ Yesu bu sσ na li koo yaha, jεri tapyege ni n'a da Timote tun zhε wα yi mu. Keree kiimu ki wa yi yiri ge, wu she kee naha cε wu pa jo na mu, lee na nε bε wo fungσngσ ki tenε. 20 Bani sipya watii wa naha nε mu wemu ya wu funnσ shaa can

can na ni yee keree ni wε. 21 Pu samaa bεeri wa na pu funyσ shaa ni puyε pyaa keree ni. Pu ya pu funyσ shaa ni Yesu Kirisa kaa ni wε. 22 Ga yeeyε pyaa bε ya li cε na Timote ya wuyε she kapyebye nizaama. W'a wuyε kan Kile wo Jozaama pu mu, na kapyenεε pyi ni nε ni ba to ni wu ja jε wε. 23 Lee wuu na, nε wo keree ki na ba yaha kaba ja kemu na ge, nε ba kee cε bε, wee n'a da dun yi mu. 24 Nε dα li na Kafσ wo saama pu gbσrσ ni jo l'a da mσ nige nεye pyaa bε di she yi yiri wε.

25 Ga nε li ta jo li na bσrσ na fenhe Epafuroditi kurunσ tun yi mu. Nε ceboro wu jε wii, na nσhσ pye na kapyebye jii. W'a wu wo fanha ki fara nε wogo ki na wε na Kile wo Jozaama pu yu. Nε mago jε yanmuyσ yemu na ge, wee yee ya tun w'a pa yee kan nε mu. 26 Wu funnσ bye wu yee bεeri ja tσvuyo na, bani wu fungσngσ k'a wuregi na li kapunσ pye wu ceefuuro ti kaa ya nσ yee na. 27 Can wu jε wii, w'a sii yα xuuni fo na taxuyo shaa. Ga, a Kile di jυnσ jaari wu na. Wu ya ta jυnσ jaari wee ye nigin na wε, ga nε bε na w'a jυnσ jaari. Lee bε wε, nε wo jatanhaja ki sa ja bi da bελε. 28 Lee wuu na, n'a da wu tun yi mu tσvuyo na, kσnhσ y'i she wu ja yi funyσ di daan, la di foro naye pyaa bε wo jatanhaja ki ni. 29 Wu bu nσ yi na, yi wu jυnσ ciri ni fundanga ni Kafσ wuu na. Pii sipyii pii shi na yee ya yaa na baraga tεri. 30 Yee da bi bye naha nε yiri, kapyenεε kiimu yee bi da jα bye nε mu ge, kee kapyenεε ki wuu na w'a wuyε kan fo na taxuyo shaa.

3

Dii sipya di da jα bye sipyitiimε Kile naha tαan wε

1 Ayiwa, nime na cebooloo, y'a fundanga pyi Kafσ wo kari jεεge ki ni. Nε keree kiimu ka na kan yi mu ge, na kuri na kee ninunσ ka na kan yee mu sanha, lee ya waha nε mu wε, bani lee l'a da yee mara yaha kozaana ni. 2 Y'a yiye kasεri kapyebyii niguuyo ye na, p'a kolo ba puun jε wε. Pee ya giin na sipya bu cekσnrσ pye na lee li da ma pye m'a jεri Kile wo sipya. Can bε wε! 3 Wε n'a daa fεε, wε pu jε Kile wo sipyii puyε pyaa pyaa, wε piimu p'a Kile pεle Kile Munaa

baraga ni, na wù wo ñuyirige ki taa Yesu Kirisa wo karijεεge ki ni ge. Wèe ya ta sipyii wo kashangaa pye wù tadanja wε.

⁴ Lee bε wε, nεyε pyaa bε bi da já jo nε kashangaa pye na tadanja, jo nε na já lee pye na ñuwuuro ta. Sipya wekε wu da já jo na wee ya kii keree kii pye wu tadanja na toro nε tãan wε? ⁵ Nε cekãnrã pye fo na cazege canja gbarataanri wogo na. Izirayeli shi shen nε ñε, na foro Benzhamε wo shi wu ni. Heburu yε pyaa pyaa nε sii. Farizhεen pu ni nε bε ñε, pee piimu p'a Kilε tudunmã Musa wo saliya wu koo ñaari ge. ⁶ Ma bu jo luu, lee bye na ni wee saliya wu wo keree shizhaa na, fo di na ñaari na n'a daa fεε pu kana. Ma bu jo saliya wu keree ñaarigana, sipya wa shishiin bye wemu na já zã taha nε na saliya wu keree ki ñaarigana wuu na wε.

⁷ Ga kee keree kiimu bεeri ki bye nε na ki wii kuduun wogoo ge, nε kee bεeri ta nime ñunã baa keree Kirisa wuu na. ⁸ Lee na laha wà, nεyε pyaa kii wa yanmuyã ye bεeri wii ñunã baa woyo le kagbã le wuu na. Na Kafã Yesu Kirisa cε, lee ñãhã ñε wε. Wee wuu na nε sãã na na kenε wolo keree bεeri ni, na ganha na keree bεeri wii yakokaya wiime ni, kãnhã di já Kirisa wo karijεεge ki ta, ⁹ di gori yaha kee karijεεge ke ni. Na saliya wo koo ñaari li ñaarigana na, pee tiime pe wa lee kaan wε. Ga na dà Yesu Kirisa na, pee tiime pe p'a lee kaan. Ma bu dà Kirisa na lee funñã ni Kilε da ma jate sipyitiime. ¹⁰ Lemu feni nε ñε ge, lee li wa mε: Na Kirisa cε; sefεεε temu t'a wu ñε na yeege xu ni ge, na tee bε shi cε; kanhama pemu w'a soro ge, na pee bε shi cε; na wu xu wu bε tuugo shi cε, kãnhã di binne bye ni wu ni shiizhan. ¹¹ Lee bu bye, na bε na diin ni li ni jo na bε na ba ñε na foro xu ni.

Na n'a daa wu koo ñaari fo na she nã wu kuduun wu na

¹² Li wa nago kannna nε wa paa fo na she nã na ñã tafanja xuu ni, na na wo tafεε ti kuduun ta-ε dε! Lee bε wε. Ga ali ñiãaa we bε ni, nε la le nayε ni na wo tafεε ti na, kãnhã di ba ti kuduun ta, bani lee kaa na Kirisa ya nε sha co. Lemu bεeri Kirisa ya zhaa na mu, ni w'a lemu bεeri gbegele yaha na ñaha na ge, di da kee bεeri pyi. ¹³ Na

cebooloo, li wa nε funñã ni nago kannna nε nã na wo tafεε ti tεhεnε na, na ti kuduun bε ta na xã-ε dε! Ga kaa nigin li wa nε funñã ni. Keree kiimu bεeri ki wa nε kadugo yiri ge, nε na funñã wã kee bεeri na, lemu li wa nε ñahagbaa na ge, na ganha na na se wu bεeri pyi, na lee shaa. ¹⁴ Lee wuu na, n'a da la le nayε ni, di ñaha tii ni na wo tafεε ti ni fo di zhe nã ti kuduun wu na, wee wemu kaa na Kilε ya wù yiri Yesu Kirisa baraga ni ge.

¹⁵ Ayiwa, wèe piimu bεeri p'a fanha ta n'a daa wu ni ge, ke fungãngã ke k'a yaa na pye wèe mu, ga fungãngã katii bu da yee mu, Kilε yε pyaa na ba can wu she yee na. ¹⁶ Ga Kilε ya can wemu she na xã wù na ge, w'à se ñaha na lee koo li ni.

¹⁷ Na cebooloo, koo lemu nε ñaari ge, nε funñã ki wa yee bε di da lee ñaari. Piimu bεeri pu wa ñaari na sahanji ni lee koo li ni ge, yi da pee bε wii, yi da se pee feni!

¹⁸ Bani shenñehemεε pii wa wà, Kirisa wo korikoritige ki wo jomã pu wo yεε li tãn p'a pen pu mu. Nε yee jo toro yee mu tãñii ñiñehenεε ni, ga na mesuwo w'a kuri na yi yu yi mu sanha. ¹⁹ Pee sipyii pii wo taxãgã ki wa gyεεgi, bani yalige nidiige kemu k'a jin pu yacerεε ni ge, p'a kee funñã lã Kilε na. Keree kiimu k'a yaa ki pye pu mu shiige keree ge, a p'i ganha na puyε pεε ni kee ni. Pu funzhakeree k'a tiinε ke konã ke wo yanmuyã ye na. ²⁰ Ga wèe kunni, wèe wo to puga ki wa fugba we ni. Wèe bε di wa wù Shãvãã, wù Kafã Yesu Kirisa sigée. Fugba we ni w'a da ba yiri na pa. ²¹ Fanhaxhããã ceepuuro te ti wa wèe mu ge, wu na ba tee ñeri na pye nivãã, na ti pye nããã wuuro ba wuyε pyaa wuuro ti ñε wε. Sefεεε te ti wa wu mu ge, tee t'a wu pye w'a já yanmuyã yi bεeri tirige, na yi yaha wu wo fanha ki ñãhãdaan.

4

Pãli ya funñã shagazaana li wo yεε li kan n'a daa fεε pu mu

¹ Ayiwa, na cebooloo na taanjiinεε. Na funñã ki wa di yi ña sanha. Nε wo fundanga ki kanñãã ki ñε yere. Yee shiin pu wa nε ñunãã yirige. Na taanjiinεε yi la le yiyε ni y'i gori yaha Kafã wo karijεεge ki ni!

² Na ceboroshaa shuun we: Evodi ni Sentsisi ni, ne w'a pu jɛeri na pu be nigin na, p'i gori yaha shiizhan Kafɔ wo karijɛɛge ki ni. ³ Mu be, na kapyebyenii jomɛɛ fɔɔ, ne w'a ma jɛeri jo ma na ceboroshaa shuun wu jɛeri, kɔnhɔ p'i be nigin na. Bani pee p'a la le puyɛ ni, na ne tɛge Kile wo Jozaama pu jo wu na, ni Kilema, ni na kapyebyenii pusamaa. Pee wo mɛye y'a ka Nii Sicuumɔ pu wo sɛmɛ wu ni.

⁴ Na cebooloo, yee na jɛ ni Kafɔ ni karijɛɛge ni, y'a fundanga pyi tuun bɛeri ni kee karijɛɛge ke ni! N'a da yi jo daha sanha, yi sii y'a fundanga pyi! ⁵ Y'i zhi sipyii bɛeri di yi cɛ ni jubɛɛ ni, bani Kafɔ taapana l'a tɛɛɛ. ⁶ Yi ganha ba yi funyɔ shaa ni kaa la shishiin ni wɛ; ga yaaga bɛeri kaa l'a yi ta ge, yi kee jɛeri Kile mu! Yi ki kaa jɛeri yi waha! Yi da fɔ kaan wu mu! ⁷ Yi ba lee pyi, Kile wo janiɛ ke k'a ye sipyii wo fungɔngɔ fɛɛɛ ti bɛeri na ge, kee na ba yi zɔɔɔ pee, ni yi fungɔnyɔ yi mara yaha Yesu Kirisa wo karijɛɛge ki ni.

⁸ Ayiwa, nime na cebooloo, kaa kaa li jɛ can ge, pɛɛɛ ya daa kaa lemu bɛeri ni ge, kaa kaa l'a tii ge, kaa kaa li jɛ fɛɛfɛɛ ge, kaa kaa l'a jɔ ge, kaa kaa l'a dan Kile ni ge, kaa lemu bɛeri l'a sii pye kacɛɛ fo l'a yaa ni masɔɔ ni ge, ne funɔɔ ki wa kee keree kii wo bye funɔɔ di yi zɔɔɔ pu jii. ⁹ N'a yi taanni lemu ni, a y'i lemu ta ge, ni y'a lemu logo na jɔ na, na lemu ja di na byi ge, yi be p'a kee shi pyi! Yi ba lee pyi, Kile we w'a janiɛ kaan ge, wee na ba bye ni yi ni.

Pɔli ya Filipe shɛɛn shaari pu boja wu wuu na

¹⁰ Ne funɔɔ ya taan xuuni, bani yee ya li she sanha na yee wa yi funyɔ shaa ni ne kaa ni. Kee fungɔngɔ ke bi sii pye yee mu, ga yee bi sanha pyegana ta ki na wɛ. ¹¹ Li wa nago kanna ne wo labaara t'a ne pye ne na ye yu wɛ, bani ne bu lemu bɛeri ta, l'a cɛɛ la, l'a jɛhe la, ne wa ma funɔɔ taan lee wuu na, bani ne tee kee bɛeri na. ¹² Na pye la baa fɔɔ, ne lee shi cɛ, na pye dafɔɔ be, ne lee be shi cɛ. Xuu xuu ni ne toro ge, w'a waha wahagana tuugo bɛeri na la; ne ta li la, ne shiin ya ta li-i la; ne yanmuyɔ nijɛheye ta la, ne shiin ya yafin be ta-ɛ la, ne tee kee bɛeri na. ¹³ Ne

jani kii keree kii bɛeri na Kirisa baraga ni. Wee w'a fanha kaan ne mu.

¹⁴ Lee be na, y'a kasaana pye, yi ma na tɛge na kanhama pu tuun ni. ¹⁵ Na cebooloo Filipe shɛɛn, yeeyɛ pyaa ya li cɛ na fo tuun weke tɛhɛɛ na ne Kile wo Jozaama pu kapyɛɛge ki jɔ kɔn, ne yiriduun wu ni Masedɔni fiige ki ni ge, ni yee wo n'a daa fɛɛ pu ye be wɛ, egilizii pii shishiin ya pinne ni ne ni, na ne wo kapyɛɛge ki kuduun ta, lee kadugo na, na pu keɛ yanmuyɔ taga ne tɛge wɛ. Yee ye p'a lee pye. ¹⁶ Ali na ne yaha Tesaloniki kulo li ni, yee ya ne mago yanmuyɔ torogo ne mu tɔɔɔii nijɛheɛɛ ni. ¹⁷ Yanmuyɔ yemu yee ya kan ne mu ge, li wa nago kanna yee ya ne zhaa wɛ. Le ne zhaa ge, lee li wa me jo yi wo kapyɛge nizaanɔa kii ki jɛhe; Kile na ba kuduun kan yi mu lee na. ¹⁸ Y'a yanmuyɔ yemu bɛeri torogo na mu ge, ne yi bɛeri ta. Epafuroditi ya pa yi kan ne mu. N'a pye nime la fɔɔ, n'a ta nime fo na doro. Yee yakanya y'a pye ba nudanga saraga jɛ wɛ, saraga kemu na Kile ya sɔɔ ge, ki kaa be d'a taan wu ni. ¹⁹ Ne wo Kile wu be na ba yi wo cɔnrɔmɔ keree ki bɛeri yaa. Bani yanmuyɔ yi bɛeri yi jɛ wu mu wu nɔɔɔ wu ni, w'i giin wu yi kan yi mu Yesu Kirisa wo karijɛɛge ki funɔɔ ni.

²⁰ W'a wu To Kile wu sɔni, wu da wu peɛ tuun bɛeri ni. Amiina.

Pɔli ya fɔ wemu pye kurogo ki na ge

²¹ Piimu bɛeri pu jɛ fɛfɛɛɛ sipyii Yesu Kirisa wo karijɛɛge ki funɔɔ ni ge, yi pee bɛeri shaari. Cebooloo piimu bɛeri pu wa naha ni ne ni ge, pee bɛeri ya yi shaari. ²² Fɛfɛɛɛ sipyii piimu bɛeri pu wa naha ge, pee bɛeri ya yi shaari. N'a daa fɛɛ piimu pu wa kapyɛɛge pyi saannaa jɔɔɔ Sezari kaban ki ni ge, pee ya pu wo fɔ waa.

²³ Kafɔ Yesu Kirisa wo niime we wu kori yaha yi bɛeri mu.

Kolose Sheen Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ wemu tun Kolose sheen mu ge

Jɔgɔ ye p'a byi na Kolose sheen we?

Pɔli w'a we sɛmɛ we ka na tun n'a daa fɛɛ pu mu Kolose kulo li ni, lee lemu nɔpaa wuu li jɛ Turuki fiige ki ni ge. Pɔli jɛ kanna w'a we sɛmɛ we ka na wu yaha kaso ni Oromɛ kulo li ni. Oromɛ kulo le ni Kolose kulo li tɛ wu bye kiloo kabɔfonɔɔ shuun shishiin (2.000). Kolose sheen fanha bɛɛri ki bye Girɛkii. Ga Yawutuu kurunɔ ka bɛ bye pu niɲɛ ni, lee li bi pu keree pye k'a suri. Pɔli jɛ Kolose kulo li egilizi wu sinvɔɔ wɛ. Ga tuun wemu ni wu bye Efese kulo li ni ge, a wu wu tahama-nɔhɔmɔ wa yaha kari kulogoo kii ni. Wa mɛgɛ ki bye na Epafirasi, a wee di she Kile wo Jozaama pu jo Kolose kulo li ni (Kolose sheen 4:13). Kolose kulo le ni Efese kulo li tɛ wu bye kiloo xhuu nigin ni kɛlɛɛ gbaara (160). Lawodise ni Hirapolisi wo egilizii pu bɛ kaa ya yu we sɛmɛ we ni, pee bi lii Kolose na wɛ.

We sɛmɛ we kakana nunɔ

Sipyii pii ya kalaakuumɔ wa kan na mɛlɛkɛɛ pii bɛ p'a ye Kirisa na. A wee kalaa wu Kolose sheen n'a daa fɛɛ pu fungɔnyɔ wuregi, na giin di pee pye pu taha pu kalɛgɛɛ fɛni sanha. Lee na tudunmɔɔ Pɔli ya we sɛmɛ we ka na tun Kolose sheen mu. A wu li she pu na na keree bɛɛri ki jɛ Yesu nigin wu ni, kɔnhɔ wa shishiin ganha da pii sipyii pii wo kalaakuumɔ wu pye wu tadanɔ wɛ.

Sɛmɛ wu kafila nugbɔyɔ

Kolose Sheen 1:1-14 Fɔ, ni baraga daha, ni Kile-jɛrɛgɛ.

Kolose Sheen 1:15—2:23 Kirisa wu jɛ yanmuyɔ yi bɛɛri nunɔ ni.

Kolose Sheen 3—4 N'a daa fɔɔ ya yaa na niifɛɛɛ nivɔrɔ ti wo jara li pyi pyegana lemu na wu puga ni kafugo yiri ge.

Pɔli fɔ mujuu

¹ Nɛ Pɔli, nɛ wemu w'a pye Yesu Kirisa tudunmɔ Kile jidaan funɲɔ ni ge, nɛ ni na ceborona Timote, wɛɛ p'a we sɛmɛ we tun

yee mu. ² Yee piimu pu wa wu cebooloo n'a daa fɛɛ Kolose kulo li ni ge, yee piimu p'a pye jɔmɛhɛɛ fɛɛ, na gori Kirisa wo kariɲɛgɛ ki ni ge; yee mu wɛɛ ya we sɛmɛ we tun.

Wɛɛ ya yi shaari: Wu To Kile wu niime ni jariɲɛ kan yi mu.

Pɔli ya baraga taha Kile na

³ Wɛɛ ba da jɛrɛgɛ pye yee mu tuun bɛɛri ni, wɛɛ ma baraga taha wu Kafɔɔ Yesu Kirisa To Kile na. ⁴ Yee ya dɔ Yesu Kirisa na, Kile wo sipyii pu bɛɛri kaa di dan yee ni taangana lemu na ge, kee keree kii k'a nɔ wɛɛ na, lee wuu na wɛɛ ya baraga tɛri Kile na. ⁵ Yee wa lee pyi, bani y'a dɔ li na na tadanɔ wa yi mu fugba we ni. Kile Jozaama pe pu wa can wu shee ge, y'a fɛnhɛ pee Jozaama pemu logo ge, pee funɲɔ ni yee wa kee tadanɔ ki ta. ⁶ Pee Kile Jozaama pe pu wa yu yee mu, pee ninumɔ shiin p'i wa yu kɔnɔ ke bɛɛri mu. Pee gbɔrɔ ni sipya ya jii sicuumɔ nizaama taa. Yee ya Kile wo fɛrɛmɛ pu kaa logo, na pu can wu cɛ tuun wemu ni ge, a p'i ganha na se jaha na yee mu. Ba pu wa se jaha na yee mu wɛ, mu pu wa se jaha na tɛyɛ yi saya bɛɛri ni. ⁷ Wu taanɲii, wu labyɛɲii Epafirasi, wee w'a yee kalaa kee keree ki ni. Nɔmɛɛ fɔɔ wu jɛ wii, Kirisa wo kapyebye. Wɛɛ tɛgɛ w'a labye pyi yee niɲɛ ni. ⁸ Fɛfɛɛɛ Munaa l'a taanɲɛgɛ kemu le yee ni ge, w'a pa ki kaa jo wɛɛ mu.

⁹ Ayiwa, lee funɲɔ ni, ba wɛɛ bɛ ya yee logo wɛ, na ganha na Kile jɛɛri yee mu tuun bɛɛri ni, na li shaa kɔnhɔ Kile jidaan jɛ lemu ge, y'i jɔ lee cɛ yi fiinɲɛ, Fɛfɛɛɛ Munaa di cɛmɛ ni fungɔngɔ fɛɛɛ kan yi mu. ¹⁰ Lee bu bye, yi na jɔ da jaari Kafɔɔ jidaan jaarigana na. Yi kapyegɛ ki bɛɛri na daan wu ni bɛ. Yi na jɔ da Kile jidaan pyi, na kapyegɛ nizaanɔa tuuyo bɛɛri pyi. La na ganha na faraa yi Kile-cɛnɛ na. ¹¹ Kile wu fanha le yi ni tuun bɛɛri ni, ni wu wo sefɛɛɛ nɔrɔ wuuro ti ni; kɔnhɔ y'i la le yiyɛ ni n'a daa wu kabanɔ na, y'i loxulo ta keree bɛɛri ni, y'i bye ni fundanga ni. ¹² Y'i baraga taha To Kile na, bani keree kii w'a gbegele na yaha wu n'a daa fɛɛ pu jaha na wu saanra kpɛngɛ wuuro ti ni ge, w'a fanha kan yee bɛ mu na yee bɛ pye yee bɛ ya yi taa ta kee keree ki ni.

¹³ W'a wèe shò Shitaanni wo nibiige fanha ki na, na wèe le wu jidaan Ja wu wo saanra ti ni. ¹⁴ Wee Ja we fanha ni Kile ya wèe junaṅṅo wolo, na wèe jurumu wu yafa wèe mu.

Kirisa ni wu labye

¹⁵ Kile we wu jε wa ya wu jaa-i ge, wee wo jaa wu jε Kirisa. Kirisa ya pye Ja, wemu bye wà fo taashiine ni ge, na ta yaaga ka shishiin shi tuugo sanha yàa wε. ¹⁶ Bani wee baraga ni yanmuyò ye bæeri wa yàa, fugba woyo ye fara jine ke woyo ye na. Yanmuyò ye yi wa ninabaaya ge, yi saanra yoo, yi sefere yoo, yi fanha fere yoo, yi junaṅṅo fere yoo, ni yanmuyò ye yi wa ninaya ge, yee bæeri wa yàa wu baraga ni, yee bæeri shiin wa yàa wu wuu na. ¹⁷ Wee w'a pye taashiine ni yanmuyò yi bæeri jaha na, wee baraga ni shiin yanmuyò yi bæeri jε. ¹⁸ Wee wu jε konṅo ke bæeri wo Egilizi wu junaṅṅo ni, wee Egilizi w'i jε wu ceepuuro. Konṅo jəkōnrò na, wee w'a pye wà taashiine ni. Wee shiin wu d'a pye shenshiime sanha na jε na foro xu ni, kōnhò wu bye yanmuyò yi bæeri junaṅṅo ni. ¹⁹ Bani lee l'a taan Kile mu, nago kanna kaa kaa li jε wee Kile ni ge, kee bæeri nigin nigin di she da ki jəporo na Yesu ni. ²⁰ Kile funṅṅo ya pye wu bε le wu ni wu yanmuyaaya yi bæeri tε ni Yesu gbōrò ni, fugba woyo ye fara jine woyo ye na. P'a Yesu kori tige na na gbo a wu shishan di wo ge, lee funṅṅo ni Kile ya janiṅε le wu ni wu yanmuyaaya yi bæeri tε ni.

²¹ Taashiine ni yee sanha bi lii Kile na. Lee bi foro yee fungōnkuuyo ni yee kapyege niguuṅṅo funṅṅo ni, kee ki bi yee pye yee ya pen Kile mu. ²² Ga nime, Yesu na xu ceepuuro ni, lee wo funṅṅo ni Kile ya bε le wu ni yee tε ni. Kile ya lee pye, kōnhò y'i já pye fεfεε wu jaha tãan, fε pa shishiin ganha bu da yi na wε, jaagi wa shishiin be ganha bu da yi na wε. ²³ Ga fo yi niye bu juri xuuni n'a daa wu ni, kaa la shishiin ganha bu yi laha yi tayerege ni wε. Y'a tadaṅa kemu ta Kile wo Jozaama pu logo funṅṅo ni ge, yi ganha bu kaa la shishiin yaha li yi junaṅṅo kyεεgi fo di kee tadaṅa ki shò yi na wε. Pee Jozaama pu wo yere li wa na byi sipyii pu bæeri mu konṅo ke na. Kile w'a nε Pòli ye

pyaa bε pye wu kapyebye pee Jozaama pu wo jo wuu na.

Pòli ya labye wemu pye Egilizi wu wuu na ge

²⁴ Ayiwa na cebooloo, kanhama pe nε daa yee wuu na ge, lee jε nε mu fundanga. Bani li jε kanna Kirisa wo kanhama pu jna nε fani. Pee kanhama pe, nε pee bæeri xu naye ni Kirisa wo ceepuuro ti wuu na. Tee ceepuuro ti jε Egilizi we. ²⁵ Kile ya nε pye wee Egilizi wu wo kapyebye, na nε w'a labye pyi yee mu, nε da Kile wo kafila wu bæeri finṅε da yu yee mu. ²⁶ Pee jomò pu kaluu l'a bi ṅmòhò shi wu bæeri na fo taatuunnò ni. Ga nime, Kile ya pu pahala jo wu wo sipyii pu mu. ²⁷ Shi wemu jε Yawutuu-i ge, cεme ninmòhòmò nōrò wo pemu wa pee jomò pu ni wee shi wu mu ge, wu funṅṅo bye wu wo fεfεε sipyii p'i pee cε. Wu funṅṅo bye y'i li cε nago kanna Kirisa bu bye yi zòbò pu na, yi na ba jé Kile wo nōrò wu ni. Kee tadaṅa ke wa yi mu. ²⁸ Wee Kirisa we wo kaa wèe wa yu. Wèe wa sipyii pu yeri na pu kalaa ni Kile wo fungōngò fεεε ti ni, kōnhò sipyii pu bæeri di bye fεfεε Kile jaha tãan, pu niye di juri Kirisa wo karijεεge ki ni. ²⁹ Lee wuu na, nε labye wu pyi. Labye we Kirisa ya kan nε mu ge, wee labye we ni nε zhaanra leni wu fanha ni. Kee fanha ki k'a samòhòrò leni nε ni.

2

Kaa le Pòli ya puro n'a daa fεε pu wuu na ge

¹ Na cebooloo le n'a giin di zhεε yi na y'i li cε ge, lee li wa mε. Nε naye pò pògana bæeri na, na kanhama tuugo bæeri xu naye ni yee wuu na, ni Lawodise n'a daa fεε pee, ni piimu bæeri pu jε pu sanha jii taha na na-ε ge. ² Nε lee bæeri pyi, kōnhò p'i já lojine ta, samòhòrò di bye pu ni. P'i bye jomεε na, taanjεεge di bye pu tε ni, p'i jni fungōngò fεεε na. Lee bu bye, pu na Kile wo kanmòhònò li cε. Lee kanmòhònò le, lee jε Kirisa. ³ Fungōngò fεεε ti bæeri ni laje wu bæeri nijemε be di wa ṅmòhò wu ni. ⁴ N'a ye yu yi mu, kōnhò sipya wa shishiin ganha da jòtanga jomò taga yi piinṅε wε. ⁵ Can na, nε kunni ya lii yi na, ga nε zò d'a pinne ni yi ni.

Yee na yiyε co xuuni na yi wo labye wu pyi na se wu koro ni, na nɔhɔ fanha ta n'a daa wu ni Kirisa shizhaa na, lee ya taan nε ni fo xuuni.

Niifεεε can can wuuro te t'a daa Kirisa wo karijεεge ki ni ge

⁶ Ayiwa, ba y'a sɔɔ na daha Yesu Kirisa feni wε, yi la le y'i gori lee koo li ni. ⁷ Yi kori yaha wu karijεεge ki ni, ba tige niye ya jin mε jinε ni wε. Y'i yi konɔ keree bεeri kaa le wu kenε ni. N'a daa wemu ni p'a yi kalaa ge, y'i gori wee ni ni baraga ni. Lee kadugo na yi da baraga tɛri Kile na can can na.

⁸ Y'a yiyε kaseri, kɔnhɔ wa shishiin ganha bu yi faanna, wu yi ta co ni wuyε pyaa wo laje ni, wu juɔɔ baa jomɔ taga yi piinje wε. Wee laje we, sipyii wo kalεgeε ni ke konɔ ke wo yanabaaya ye ni wee ya yiri, wu jε Kirisa wo we wε. ⁹ Bani kaa kaa li jε Kile ni ge, w'a wu ji kee bεeri na. ¹⁰ Yee bε d'a keree ta Kile mu na yiri Kirisa yiri. Yanmuyɔ yemu bεeri y'a fanha fεεε ni juɔɔ fεεε pyi ge, Kirisa wu jε yee bεeri juɔɔ ni.

¹¹ Yee na jε karijεεge ni ni Kirisa ni, lee jε kanna cekɔɔnrɔ yee ya pye. Tee cekɔɔnrɔ te, sipya bε ya tee pye-e dε, tee ya foro Kile ni. Tee cekɔɔnrɔ te kori wu jε kanna yee ya foro yi jurumu wu bεeri ni. ¹² Yee ya batize ge, l'a pye kanna yee ya pinne le faɔa ni ni Kirisa ni, na na pinne jε ni wu ni. Lee ya pye Kile wo sefεεε ti wo n'a daa wu funɔɔ ni. Tee sefεεε ti t'a Kirisa jε na yeege xu ni. ¹³ Yi jurumu we ni yi na jε kɔnbaa, lee bi yee pye ba xuu jε wε. Ga nime yee na jε Yesu ni, pee jε jii sicuumɔ nivomɔ Kile ya pemu kan yee mu ge. W'a wεe jurumu wu bεeri yafa wεe mu. ¹⁴ Wεe jurumu we wu bi ka na yaha wεe jaha na Kile jaha taan, p'i ba wee taga wεe jaagi na wεe ya saliya kyεegi ge, Kirisa na kori korikoritige na, lee ya wee bεeri fɔrɔɔ na laha wà. ¹⁵ W'a yanabaaya yi wo saanra te, ni yi sefεεε ti shɔ yi na, na yee she kpεengε na sipyii bεeri na, ba kashen buloo jε wε. W'a se wemu ta wu xu wu funɔɔ ni korikoritige ki na ge, wee se wu w'a lee pye.

N'a daa fεε ya yaa pu taha sipyii wo kalεgeε feni we

¹⁶ Lee wuu na, yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu kayuu shan yi na yalige keree na, kelee yagbaya wε; kelee na jaha na yi jate ya ta nɔ pu wo kalenεε caya yi na, kelee pu yevorovonɔ kalεgeε, kelee pu cadεenyε na-ε wε. ¹⁷ Kee keree ki bεeri bye keree nibanɔa ki wo jaha sheshεεε. Ga can can wuyε pyaa, wee jε Kirisa. ¹⁸ Sipyii piimu pu ma puyε pye kanna p'a puyε tirige mεlekεε mu, na pu pεε ge, na daa xuuni puyε pyaa wo ηmunuyɔ ye na ge, yi ganha bu pee sipyii pu yaha pu yi juɔɔ kyεegi wε. Pee sipyii pu bu kaa bεeri pye, p'a jo na Kile w'a lee she pee na. Tawaga ni pee sipyii p'a puyε pεε, pu nibyegee bεeri ki jε puyε pyaa fungɔɔyɔ keree. ¹⁹ Kirisa we wu jε keree bεeri juɔɔ ni ge, pii sipyii pii ya gbara pu nɔrɔ wee na wε. Na ta n'a daa fεε pu bεeri di fanha taa wee gbɔɔrɔ ni, na lεgi na bε ni Kile ye pyaa jidaan ni, na binne, na bye nigin ba ceepuuro kaciye tasogoyo ni kavaan ya puyε coni cogana lemu na wε.

Na xu na binne jε ni Kirisa ni

²⁰ Ba yee ya pinne xu ni Yesu ni wε, a yee di shɔ ke konɔ ke wo nibiige fanha ki na. Wee tuun wu ni jaha na p'i ma na kee fanha ki tuugo tɛri yee na sanha, na li pye kanna yee bε p'a yi wo keree pyi sanha na bε ni kee konɔ ke wo keree pyeganɔa ni wε? Pu jomɔ pu jε na: ²¹ «Ma ganha bu ke yaaga ke lɔ-ε dε, lee wa jɔ wε; ma ganha bu ke li-i dε, lee wa jɔ wε; ma ganha bu gbɔn ke na-ε dε, lee wa jɔ wε.» ²² Na ta yee yanmuyɔ ye di jε jɔyalige ye nigin, ki bu li xɔ, ki da já jɛri nige yaaga bε wε. Kee keree kii bεeri jε sipyii wo kashangaa, ni pu fungɔɔyɔ keree. ²³ Ma kunni bu kii keree kii wii, m'a ki ta k'a foro fungɔɔyɔ fεεε wogoo feni. Pii sipyii pii ma sɔɔ na pu ye mεge pεenε pyi, na puyε tirige mεlekεε mu, na keree kii taga na pu ceepuuro kana. Ga kaɔɔ la yafin di wa kii keree kii na lemu na já sipya tánha jurumu na wε.

3

Fugba nɔrɔ w'a ye konɔ yanmuyɔ ye na

¹ Ayiwa, ma na jo ba y'a pinne jε ni Kirisa ni na foro xu ni wε, wee tuun wu ni, yanmuyɔ ye Kile ya gbegele yaha fugba we ni ge, y'a yee shaa. Kirisa nidεengε ki wa wà

saanra tatεengε ki ni Kile kanige cε. ² Kile ya lemu gbegele yaha yi jaha na fugba we ni ge, y'a yi funyo koon ni lee kaa ni. Yi ganha ba yi funyo koon ni ke jinε ke wo keree ni we. ³ Bani yee ya pye kanna yee ya xu. Nii sicuumo nivomo pe pu wa yee mu ge, pee ninmahom pu wa Kile mu Kirisa ni. Pee sanha zhe folo we. ⁴ Pee nii sicuumo pe ne Kirisa, wee ga ba cana cana, yi be na binne ni wu ni wu nooro wu ni.

Yi yi kapyelegεε ki yaha

⁵ Lee wuu na yahaganaa kiimu beeri ki bye yi na ge, yi kee beeri yaha. Kee ne: dodooro, ni noromo keree, ni cemohoro keree, ni cemohoro fungonyo tuuyo beeri; ni lakuunjo tuugo beeri, ni negbo, bani negbo ni yaperεgaanra beeri li ne nigin. ⁶ Piimu pu ne pu ya Kile nomεε co-e ge, kii keree kii k'a Kile wo loyire li pye li na da ba no pee na. ⁷ Yee be togo ki bye kii kapyebaagaa kii shi ni taashiine ni. ⁸ Ga nime, y'a yaa yi ki beeri yaha: vogo, ni loyire, ni funguunjo. Yi ganha bu soo sheheε, kelee shiigebara jom p'a foro yi jo ni we. ⁹ Yi ganha ba kafineye yu nige yiyε mu we, bani yee ya yi wo yahagalεε le, ni yi wo kapyelegεε ki beeri ja na ki yaha wa. ¹⁰ A Kile di yahagana nivono kan yee mu. Lee funjo ni a la di ganha na faraa cana cana yee wo laje wu na, konho y'i bye yi Yaavoo wu wo jaa wu shi, yi kapyegeε ki beeri di ja pye ba Kirisa ye pyaa wogoo ne we. Wee baraga ni yee ya lee yahagafono li ta. ¹¹ Ayiwa, lee funjo ni do, m'a pye Girekii shi shen la, m'a pye Yawutuu shi shen la; m'a cekoonro pye la, ma ya cekoonro pye-e la; m'a pye nadadiinme la; m'a pye na funjo shen la; m'a pye bulo la, ma ya pye bulo-e la, le la shishiin ninε ne we. Ga Kirisa ye nigin w'a jateni. Wee wu ne keree ki beeri, wee wu ne wu beeri zoloo na.

N'a daa fεε ya yaa na puyε teri

¹² Lee wuu na yee ya pye Kile nagoo. W'a yee jaha bulo, yi kaa l'a dan wu ni. Lee funjo ni, y'a yaa y'a junjo jaari yiyε na, yi da ceme pyi yiyε na, yi da yiyε tirige yiyε mu, y'i bye ni lotangaa ni, y'i loxulo ta. ¹³ Y'a yiyε teri yi conromo keree na. Wa bu nahana wa mu, yi beeri p'a yi wo jurumu wu yafani yiyε mu ba Kafoo ya yi

wo jurumu wu yafa yi mu me we. ¹⁴ Ga le beeri kadugo na, yi kaa di da dan yiyε ni xuuni. Taanpεεge ke, kee k'a da ba yee beeri pinne, na yee pye nigin. ¹⁵ Kirisa wo jatinε ke, kee ki tiin yi zoloo pu na, k'i yi keree ki beeri jaha co. Lee kaa na Kile ya yee yiri, na yee beeri pinne na pye ceepuuro nigin. Y'a baraga teri wu na tuun beeri ni!

¹⁶ Yi Kirisa wo kafila wu yaha wu diin yi zoloo pu na ni wu fanha beeri ni! Y'a hakilee kaan yiyε mu, y'i da yiyε yeri ni fungongo fεεre ni! Zaburuu Kitabu yoyo, ni Kile-pεεne yoyo, ni Kile Munaa yokanya yatii be, y'a yee cee Kile mu ni yi zoloo pu beeri ni, ni baraga daha ni wu na. ¹⁷ Kaa kaa y'a da jo kelee y'a da bye ge, y'a ki beeri pyi Kafoo Yesu mege na. Yi da baraga teri To Kile na Yesu mege na.

N'a daa fεε ya yaa na lekε pyi puyε na ge

¹⁸ Ayiwa gbagashaa, yi yiyε tirige yi namaa mu, ba Kafoo ya lee shaa n'a daa fεε pu mu we! ¹⁹ Yee namaa be, yi cee kaa di da dan yi ni. Yi ganha bu pu co ni fungonkuunjo ni we! ²⁰ Nohopiire, yee be di da yi sefεε nomεheε coni keree beeri ni. Lee l'a dan Kile ni. ²¹ Yee be sefεε, yi jahaya ganha bu danha ni yi nohopiire ni, y'i kafugo pele ti na we. Lee kaa be we pu yatenye na xhuu.

²² Yee kapyebyii be, yee be di yi junofεε nomεheε co keree beeri ni ke jinε ke na. Yi ganha ba labye wu pyi pu nii na, y'i li pye kanna y'a wee pyi yi kaa di daan pu ni we. Ga y'a labye wu pyi ni funvige ni Junofogbo wuyε pyaa nii fyaara wuu na. ²³ Kaa kaa y'a byi ge, y'a li pyi ni fungonfige ni, kanna ba y'a li pyi Junofogbo wu mu we. Li ganha da bye nago kanna sipyii mu y'a li pyi we. ²⁴ Y'a yiyε funyo koon li na na Junofogbo wu na ba yi saraa. W'a lemu gbegele yaha wu nagoo pu mu ge, yi na ba lee ta. Kirisa wu ne Junofogbo we, wee mu yi wa labye wu pyi. ²⁵ Ga sipyaa sipya w'a kakuunoo pyi ge, Kile na ba weefoo be saraa na be ni wu kakuunoo ki ni. Kile ya wa wo wa ni we.

4

¹ Ayiwa, yee junofεε be, yee be di yi kapyebyii pu co jo ni tiime ni zosaama ni.

Yi be di li ce nago kanna yi be wo Nunɔfɔgbɔ wu wa fugba we ni.

Pɔli wo yeɛ mujuu

² Y'a Kile jɛeri tuun beeri ni, y'i la le yiye ni y'i kee jɛɛge ke co xuuni. Y'a baraga teri Kile na yi da wu shaari. ³ Yi da Kile jɛeri wu be mu, kɔnhɔ Kile ye pyaa di jà wu tɛge, wu cogosaama kan wu mu wu jà w'a wu Jozaama pu yu. Wu Ja Kirisa kaa le li bye kaɲmɔhɔnɔ, a wu li ce nime ge, wu da li keree shɛɛ w'à fiinɲɛ. Yee wo jo funɲɔ ni pu wa ne co na le kaso ni. ⁴ Y'a Kile jɛeri na mu, kɔnhɔ di sii jà da lee kaɲmɔhɔnɔ le fiinɲɛ da yu, ba n'a sii yaa di da yi yu we.

⁵ Piimu jɛ Kiriceen we, yi yi jaarigana ce pee te ni. Yi ganha bu diin da jɲɲɔ baa keree pyi fo di ba tuun wu torogo we. ⁶ Kafila we y'a da da yu ni sipyii ni ge, wee di bye ni tipoomɔ ni ba suumɔ jɛ we, wu bye ni kuduun ni. Wa bu yegenɛ ka kan yi mu, yi ba da kee jɔ shɔ, yi tee jɔshɔɔɔ te pye ni jɔjeme ni.

Pɔli ni wu taanɲiineɛ fɔ mujuu

⁷ Ayiwa nime, keree kiimu beeri ki wa naha ne mu ge, wu taanɲii, wu ceborona Tishiki, wee na zhe kee beeri paari yi mu. Nɔmɛɛ fɔɔ w'a wii fo xuuni, ne ni wee wu wa naha shiizhan Kafɔɔ wo labye wu na. ⁸ N'a sii li jɔ wolo li kaa na di wu tun yi mu, kɔnhɔ lemu li jɛ naha ge, wu she lee beeri paari yi mu, wu samɔhɔɔ le yi ni. ⁹ Onɛzimu n'a pinne ni wu ni. Wu taanɲii, wu ceborona wa wu wa wu be, jɔmɛɛ fɔɔ wu wa wu be. Yee wo sipya wa wu wa wii. Keree kiimu beeri k'a byi naha ge, pu na zhe kee beeri paari yi mu.

¹⁰ Na kaso lejii Arisitaaki ya yi shaari, Barinabasi ceborona ja Marika be ya yi shaari. Wee Marika wu kaa ne bi jo yee mu. Wu ba she yi yiri, yi wu co xuuni. ¹¹ Yesu we p'a yiri na Zhutusi ge, wee be ya yi shaari. Pii ye p'a pye Yawutuu pu wo n'a daa fɛɛ pu ni, piimu p'a ne tɛge Kile wo saanra ti jo wu na sipyii pu mu ge. P'a ne luu jɲɲɛ fo xuuni.

¹² Epafirasi ya yi shaari, wee be wa yee wo sipya wa. Wu be wu jɛ kapyebye wa Yesu Kirisa mu. W'a wuyɛ pɔ Kile-jɛɛge na yee mu xuuni, kɔnhɔ y'i fanha ta n'a daa wu ni, y'i bye jɔmɛheɛ fɛɛ, y'i sɔɔ li na nago

Kile jidaan w'a byi keree beeri ni. ¹³ Yee ni yi taan kulogoo Lawodise ni Hirapolisi, Epafirasi ya yee keree co xuuni wu zɔ wu na, ne wa lee wo seeri. ¹⁴ Wu taanɲii jɔgɔtɔɔɔ Luka be ya yi shaari, Demasi be ya yi shaari.

¹⁵ Yi wu cebooloo n'a daa fɛɛ Lawodise sheen pu shaari. Nefasi ni n'a daa fɛɛ piimu p'a binnɛɛ wu kaban ge, yi pee be shaari.

¹⁶ Yi bu we semɛ we kalaa xɔ, y'i wu yaha she gan Lawodise n'a daa fɛɛ pu be mu pu kalaa. Semɛ we wu da yiri Lawodise kulo li be ni na pa gan yi mu ge, yi be di wee be kalaa. ¹⁷ Yi yi jo Arishipi mu na ne jo na labye we kaa l'a le wu kenɛ ni Kafɔɔ wo labye wu ni ge, na wu la le wuyɛ ni wu da wu pyi wu pyegana na.

¹⁸ Nime woyo ye, ne Pɔli ye pyaa kenɛ k'a yee ka, yee yi wa mɛ. Ne Pɔli ya yi shaari. Kaso ni ne wa naha, yi ganha da funɲɔ wɔ na na we. Kile wu duba yi mu.

1 Tesaloniki Sheen Tudunmɔɔ Pɔli ya semɛ nizhiimɛ wemu tun Tesaloniki sheen mu ge

Jɔgɔ yɛ mu we semɛ we d'a tun wɛ?

Tesaloniki egilizi wu mu Pɔli ya we semɛ we tun. Masedɔni fiige ki wo kugbɔɔ li bi bye lii. Kegaana tapyegbɔhɔ kulo l'a bye lii, lee na lɔhɔ kɔrɔyɔ nijehɛyɛ bi se wà. Yawutuu nijehemɛɛ ni shi watii sheen be pu bi bye Tesaloniki kulo li ni. Pɔli w'a Tesaloniki egilizi wu nɔhɔ sin. Wu ni Timote, ni Silasi wu bi bye shiizhan. Ga pu ya já mɔ Tesaloniki kulo li ni wɛ, bani Yawutuu p'a bi yiri pu fɛni. Ga, a Pɔli di ba Timote tun kari pu mu tuun wa ni, kɔnhɔ w'i she egilizi wu tɛge wu fanha ta. Wu jara shuun wuu li tɔɔgɔ fɛni Pɔli ya we semɛ we ka yee xhuu nigin (100) na toro Yesu nibaɲa kadugo na.

We semɛ we kakana jɔnɔ

Ba Timote ya pa fiin jo Pɔli mu egilizi wu jɔnɔ tãan wɛ, a Pɔli di we semɛ we ka, kɔnhɔ wu Tesaloniki egilizi wu luu waha, wu yɛre be kan pu mu Kile koro li jaarigazaana li shizhaa na.

Semɛ wu kafila jɔgbɔyɔ

1 Tesaloniki Sheen 1:1-10 Ali na li ta waha ya nɔni be Tesaloniki sheen na, Pɔli ya baraga taha Kile na pu wuu na, bani w'a fiin nizaama ta na yiri pu yiri.

1 Tesaloniki Sheen 2:1—3:13 Pɔli ya wu wo labye wu pye pyegana lemu na, karijɛɛge nizaana kemu be di jɛ wu ni Tesaloniki kulo li tɛ ni ge, Pɔli ya pu funɲɔ to kee na.

1 Tesaloniki Sheen 4:1-12 Naarigana lemu l'a dan Kile ni ge.

1 Tesaloniki Sheen 4:13—5:11 Kafɔɔ pana shuun wuu li keree.

1 Tesaloniki Sheen 5:12-28 Yɛre ni fɔ mujuu.

Pɔli ni wu kapyeyɛnii pu wo fɔ mujuu

¹ Nɛ Pɔli, ni Silivɛn, ni Timote, wɛe p'a we semɛ we tun wu To Kile, ni wu Kafɔɔ Yesu

Kirisa wo n'a daa fɛɛ pu mu, piimu pu wa Tesaloniki kulo li ni ge.

Kile wo niimɛ we ni jɔnɔnɛ ke ki kori yaha yi mu.*

P'a pu n'a daa wu taha Yesu na

² Wɛe ya baraga tɛri Kile na tuun beeri ni yee beeri wuu na, na jɛrege be pyi yi mu gbee. ³ Yee ya kapyɛɛ pyi pyegana lemu na, na yi wo n'a daa wu shee ge, na kapyɛɛ kiimu pyi yi wo taanɛɛge ki funɲɔ ni ge, na wu Kafɔɔ Yesu Kirisa pye yi tadanɔ ni lowaa lemu ni ge, wɛe ba wu To Kile wu jɛeri tuun beeri ni wɛe ma wu fungɔngɔ yaha kii beeri na.

⁴ Wu cebooloo, wɛe ya li cɛ jo yee kaa ya taan Kile mu, a wu yee jaha bulo kɔnhɔ y'i bye wu wuu. ⁵ Wɛe ya Kile Jozaama pemu jo yee mu ge, pee Jozaama pu wo yɛre li ya da jɔ jomɔ yɛ nigin na wɛ, ga Fɛfɛɛɛ Munaa li be wo sefɛɛɛ t'a fara. Lee wuu na yee ya dɔ pu na na can jɛ pu ni. Na fara lee na, yee ya li jɔ na yee wo jɔ kaa na wɛe ya kee keree ki beeri pye mu. ⁶ Kafɔɔ Yesu ya jaarigana lemu na na fara wɛe na ge, a yee be di ganha na jaarigana mu. Yee ya kanhama nigbɔ jɔ, ga lee be na yee ya sɔɔ Kile Kafila wu na ni fundanga ni, Fɛfɛɛɛ Munaa ya fundanga kemu kaan ge.

⁷ Ayiwa, lee funɲɔ ni yee ya pye jaha sheshɛɛɛ Masedɔni fiige ki wo n'a daa fɛɛ pee, ni Akayi fiige ki wo n'a daa fɛɛ pu beeri mu. ⁸ Kafɔɔ wo jomɔ p'a yiri yee mu, na she nɔ fo Masedɔni fiige ke, ni Akayi fiige ki ni. Lee yɛ be wɛ, ga yeeyɛ pyaa ya dɔ Kile na dagana lemu na ge, wee n'a daa we kaa ya xuu wu beeri cɛri. Lee wuu na li ya ta nɔ nago kanna wɛe pu na w'a yee kaa yu nige wa mu wɛ. ⁹ Wɛe ya tigi yee mu, a yee di wɛe jɔnɔ cɛri cirigana lemu na ge, sipyii pu beeri p'a yee yu. Yee ya yi yapɛɛɛ ki beeri yaha wà, Kile we wu jɛ niifɛɛɛ na, na jɛ can be ge, na sɔɔ wee na, na ganha na kapyɛɛ pyi wu mu pyegana lemu na ge, ¹⁰ sipyii p'a yee beeri yu. Yee wa wu Ja wu sigɛe, wu ba yiri fugba wu ni na pa, wu Ja Yesu wemu Kile yɛ pyaa ya jɛ na yeege xu ni ge. Kile wo loyire le l'a ma ge, wee w'a wɛe shuu lee na.

* **1:1** We duba we jɛ Kiricɛn fɔ kangana.

2

Pɔli ya kapyenɛɛ kiimu pye Tesaloniki kulo li ni ge

¹ Na cebooloo, yeeyɛ pyaa ya li cɛ na wɛɛ ya ta tigi yee mu tawaga ni wɛ. ² Yee ya li cɛ na p'a wɛɛ cogana kolo, na wɛɛ kpɔn, na wɛɛ shɛhɛɛ Filipe kulo li ni. Ga lee bɛ na Kilɛ ya lowaa kan wɛɛ mu pee kanhama pu ni, a wɛɛ di la le wɛɛ ni, na digi yee mu, na Kilɛ wo Jozaama pu jo yi mu fyaara baa Tesaloniki kulo li ni, ali na ta sipyiire ti bi wɛɛ jaha kɔɔn lee na bɛ. ³ Wɛɛ ya wu wo Kilɛ Jozaama pu yɛɛ li pye. Wɛɛ di ya ta li pye, kɔnhɔ wu sipya wa shishiin piinjɛ wɛ; wɛɛ di ya ta li pye ni fungɔnkuunɔ ni wɛ; wɛɛ di ya ta li pye na taha nanmahara bɛ na wɛ. ⁴ Ga Kilɛ ya lee ta na lee l'a yaa ni wɛɛ ni, na wu Jozaama pu kaa le wɛɛ kenjɛ ni. A wɛɛ bɛ di ganha na pu yu mu sipyii pu mu. Wɛɛ wa ye yu, kɔnhɔ wu kaa di da dan sipyii ni wɛ. Lemu l'a bɛ Kilɛ mu ge, lee wɛɛ ya zhaa, bani Kilɛ w'a wɛɛ fungɔnyɔ yi bɛɛri cɛ.

⁵ Ayiwa, wɛɛ wo jomɔ pu yɛɛ li funɔ ni, yeeyɛ pyaa ya li cɛ na wɛɛ ya ta kafila taga sipya wa shishiin faanna wɛ. Wɛɛ di ya ta li pye bɛ wari shakoro wɛ. Kilɛ wa wɛɛ sɛɛri lee na. ⁶ Wɛɛ ya ta li pye bɛ kɔnhɔ yi da gbɔɔrɔ tɛri wu na kelee sipyii piitiilee di da gbɔɔrɔ tɛri wu na wɛ. ⁷ Li jɛhɛ da bi daan bɛ wɛɛ mu, wɛɛ bi da zii já wu fanha shɛ bɛ yee na, bani Kirisa wo tudunmɔɔ wɛɛ jɛ. Ga wɛɛ ya ta lee pye wɛ. Wɛɛ ya logoo gbo ni yee ni, na ganha na yee deedeɛ ba cee ya wu nagoo deedeɛ wɛ. ⁸ Yee ya taan wɛɛ mu taangana lemu na ge, lee funɔ ni wɛɛ bi ta li yaha Kilɛ wo Jozaama pu yɛ wo jo na wɛ. Ga wɛɛ bi yere li na ali na wu munahaa ki bɛ kan yee wuu na, bani yee kaa bi waha wɛɛ mu fo xuuni.

⁹ Na cebooloo, wɛɛ ya kapyenɛɛ kiimu pye na kanhama pemu jɛ ge, yi funɔ wa nidogo lee na. Wɛɛ bi kapyenɛɛ pyi caɲa ni piige, na daga na wɛɛ jɔ shaa, kɔnhɔ wu ganha bu da bye tuguro sipya wa shishiin jɔnɔ ni wɛ. Mu wɛɛ ya pye na Kilɛ wo Jozaama pu jo yee mu. ¹⁰ Yee piimu pu wa n'a daa fɛɛ pu ge, yee wa li sɛɛrɛɛ, Kilɛ bɛ di jɛ li sɛɛri. Kaa kaa wɛɛ ya pye yee ninjɛ ni ge, kee bɛɛri ya pye fɛɛfɛɛ, na bye tifire wogoo,

jaagi wa shishiin ya ta wɛɛ na wɛ. ¹¹ Yeeyɛ pyaa k'a li cɛ na wɛɛ ya yee co ba tofɔɔ ya wu nagoo conɛ wɛ. ¹² Wɛɛ ya yee yɛri, na samɔhɔrɔ le yee ni, na yi jo fo na yi waha yee mu jo y'a jaaari y'a sahanjɛ ni Kilɛ jidaan ni. Lee wuu na Kilɛ ya yee yiri, kɔnhɔ y'i jé wu wo saanra nɔɔrɔ wuuro ti ni.

Tesaloniki shɛɛn wo n'a daa we ni pu kanhama keree

¹³ Wɛɛ ya baraga tɛri sanha Kilɛ na kaa lemu bɛ wuu na ge, lee li wa mɛ. Wɛɛ ya Kilɛ wo jomɔ pemu jo yee mu ge, yee ya ta pu co ba sipya wo jɛ wɛ. Ga ba p'a sii can na wɛ, mu yee ya pu co; na pu cɛ na Kilɛ jomɔ pu jɛ pii, na pee pu wa labye pyi yee n'a daa fɛɛ pu funyɔ ni. ¹⁴ Wu cebooloo Tesaloniki shɛɛn, Kilɛ wo n'a daa fɛɛ piimu pu wa Yesu Kirisa wo karijɛɛɛ ki ni Zhude fiige ki ni ge, yee ya yi wo jaarigana li saha ni pee wuu li ni. Bani Yawutuu p'a pee kanha kanhagana lemu na ge, lee kanhagana le ninunɔ na yee bɛ wo sipyii p'a yee kanha. ¹⁵ Pee Yawutuu pu p'a taashiinɛ li wo Kilɛ tudunmɔɔ pu gbo, na ba Kafɔɔ Yesu bɛ gbo, na wɛɛ pyaa bɛ kanha fo xuuni. Keree kiimu ki jɛ ki ya bɛ Kilɛ mu-i ge, kee p'a byi. A p'i puyɛ pye sipyii pu bɛɛri wo pɛɛn. ¹⁶ Shi we wu jɛ wu jɛ Yawutuu-i ge, pu ma giin pu da wɛɛ jaha kɔɔn na wɛɛ ganha bu shɛ Kilɛ wo Kilɛ Jozaama pu yɛɛ li pye pee mu kɔnhɔ Kilɛ di pu jɔnɔ wolo wɛ. Lee funɔ ni p'a pu wo jurumu wu jɛhɛ fo na shɛ nɔ wu tɛhɛnɛ na. Ga Kilɛ wo loyire le l'a pa do pu jɔnɔ ni.

Tesaloniki shɛɛn kaa ya Pɔli ta

¹⁷ Wu cebooloo, wɛɛ ya waa laha yee na, a wɛɛ di tuun wemu pye wɛɛ da wɛɛ jɛ ni yee ni-i ge, a yee la di sii shɔ wɛɛ ni xuuni. Ga ali wɛɛ jɛhɛ bye wɛɛ di ya ta na wɛɛ jaa bɛ wɛ, wɛɛ fungɔnyɔ wa yee na. ¹⁸ Lee wuu na, wɛɛ di bi giin wɛɛ di shɛ foro yee na. Lee l'a bi sii nɛ Pɔli yɛ pyaa funɔ ni. Nɛ li taanna wii fo tɔɔnii shuun, ga Shitaanni na bari koo li na wɛɛ mu.

¹⁹ Ayiwa, yee pu wa da ba bye wɛɛ tadaɲa, ni wɛɛ funɔ kataan. Wɛɛ na ba juyirige kemu bɛ ta ge, yee pu da ba bye yee bɛɛri wo kɔnɔnɔ wu Kafɔɔ Yesu nahagbaa na wu ba guri pa. ²⁰ Uun de! Yee

p'a sii wèe wo nyirige ki kanjɔ, ni wèe wo fundanga ki kanjɔ.

3

Pɔli ya Timote tun Tesaloniki ni

¹ Ayiwa, l'a pa mɔ wèe da ga fiin ta yee shizhaa na wɛ, a lee di ba bye lee ya já xu wèe ni wɛ. Lee wuu na, a wèe di li yaha wùye funyɔ ni jo wèe yɛ na ba gori Atɛni kulo li ni naha, ² na wù ceborona Timote tun shɛ yi mu wà. Wu bɛ w'a kapyɛɛ pyi ni wèe ni shiizhan Kilɛ mu na Kirisa wo Kilɛ Jozaama pu yu. Wèe ya wu tun shɛ yi mu, kɔnhɔ wu shɛ lowaa kan yi mu, wu samɔhɔrɔ le yi ni xuuni, yi da se naha na n'a daa wu ni. ³ Kanhama pe pu wa yi na nime ge, kɔnhɔ pee ganha bu wa shishiin yeege n'a daa wu ni yi ni wɛ. Yeyɛ pyaa ya li cɛ na Kilɛ w'a li lɔ pee kanhama p'i ba nɔ wèe na. ⁴ Na wèe yaha ni yee ni shiizhan, wèe bi ma yi yu yee mu na ta li sanha nɔ wɛ, jo wèe na ba ganha xuuni. Pee kanhama pu p'a nɔ mɛ nime, yiyɛ pyaa bɛ nii wá pu ni.

⁵ Lee wuu na wèe ya wii kanha yee koo ni wèe da ga fiin ta yee shizhaa na-ɛ ge, a nɛ ganha na Timote tun yee mu, jo wu shɛ yee yiri wu shɛ yee wo n'a daa wu shi cɛ wu pa jo wù mu. Bani nɛ bi fyagi jo Shitaanni ganha da ba yi faanna wu yi piinɛ, wèe wo kapyɛɛ k'i bye njɔ baa wɛ.

Tesaloniki shɛn wo n'a daa wu kaa ya taan Pɔli ni

⁶ Ayiwa dagana lemu na yee ya daa Yesu na, sipyii pusamaa bɛ kaa di dan yee ni taangana lemu na ge, Timote ya yiri yee yiri na pa nime, na ba yee naha jo wèe mu, a lee di daan wèe ni. ⁷ Ayiwa na cebooloo, ba pee jomɔ pe ya jo wèe mu wɛ, ali na wèe yaha kanhama, ni njinaara keree ni, wèe logoo ya njɛ yee shizhaa, bani yi wa se naha na n'a daa wu ni. ⁸ Nime kunni wèe ya lowagaa ta, bani yee ya kori yaha Kafɔ wo kariɛɛge ki ni. ⁹ Yee wo n'a daa wu kaa ya wèe funjɔ taan taangana lemu na Kilɛ naha taan ge, dii wèe di da bye wèe di já Kilɛ kemɛ shaari wee n'a daa we wuu na wɛ? ¹⁰ Wèe wa na Kilɛ nɛri caɲa ni piige, na wu nɛri xuuni, kɔnhɔ wu koo kan wù mu, wù shɛ nii taha yi na. Keree kiimu ki nɛ wèe ya yee ta kalaa

kee ni n'a daa wu shizhaa na-ɛ ge, wù shɛ yi kalaa kee ni.

¹¹ Wù To Kilɛ ni wu Kafɔ Yesu wu koo yaha wù mu wù shɛ yi nà! ¹² Kafɔ wu la fara yi wo taanɛɛge ki na, wu shi taanɛɛge nigbɔhɔ di bye yi ni yiyɛ tɛ ni, k'i bye yi ni sipyii pusamaa bɛri tɛ ni! K'i bye ma na jo ba yee kaa ya dan wèeyɛ pyaa ki ni taangana lemu na wɛ! ¹³ Lee bu bye, yi na fanha ta. Wù Kafɔ Yesu Kirisa na ba ba caɲa kemu ni wu wo fɛfɛɛɛ sipyii pu bɛri ni ge, yi bɛ di ba da fɛfɛɛ, jaagi xuu wa shishiin ganha bu da yi na wù To Kilɛ naha taan wɛ.

4

Naarigana lemu l'a taan Kilɛ mu ge

¹ Ayiwa na cebooloo, yee ya yaa yee p'a naari naarigana lemu na yi kaa di daan Kilɛ ni ge, wèe ya lee shɛ yee na; yee d'a nɔ kɔn na naari na xɔ bɛ lee naarigana li na. Ga wèe wa li shaa yi mu, na yi nɛri Kafɔ Yesu mɛge na jo yi la fara lee na. ² Kafɔ Yesu ya keree kiimu shɛ wèe na a wèe di yee kalaa ki ni ge, yiyɛ pyaa wa kee cɛ. ³ Kilɛ nidaan wu wa y'i bye fɛfɛɛ, yi já yiyɛ na dɔdɔrɔ kabaɲa na. ⁴ Yee wa bɛri ya yaa na kori yaha fɛfɛɛɛ ni, yi da gbɔrɔ tɛri yiyɛ na. ⁵ Yi ganha bu lakuunɔ yaha ki pye yi nidaan ba Kilɛ cebaalaa pii nɛ mɛ wɛ. ⁶ Wa shishiin ganha bu wu ceboro nmahana kelee na wu toɲɔ ceko kabaɲa na wɛ. Wèe ya tee yee jo na waha yi mu, bani sipyaa sipya w'a wee kashi wu pyi ge, Kilɛ na ba li foo tɔ weefɔ mu. ⁷ Bani Kilɛ ya ta wèe yiri na wèe yaha na wèe p'a kanɔrɔyɔ pyi wɛ. Ga wu funjɔ ki wa wù bye fɛfɛɛ. ⁸ Lee wuu na, sipya wemu bu pe jomɔ pe she, weefɔ ya ta sipya wo nɔmɛ she-e dɛ; ga Kilɛ wemu w'a wu Fɛfɛɛɛ Munaa li kan yi mu ge, wee wo nɔmɛ wufɔ ya she.

⁹ Ayiwa, cebooloo kaa ya dan puyɛ ni taangana lemu na ge, njɔ wa li na nago wa wu na yee kalaa lee ni wɛ, bani Kilɛ yɛ pyaa ya yee kalaa na xɔ lee ni. ¹⁰ Kee taanɛɛge ke shiin ki wa yee ni na naha tii n'a daa fɛɛ pu bɛri na, piimu bɛri pu nɛ Masedɔni fiige ki ni ge. Ga wèe wa li shaa yi mu sanha jo yi la fara lee na. ¹¹ Yi la le yiyɛ ni y'i da njinɛ shaa! Yi yiyɛ torogana cɛ sipyii pusamaa wo keree ki shizhaa na!

Yi la le yiyε ni, yi da kapyenεε pyi kōnhō yi mago di da nōgi kee kapyenεε ki funnō ni, ma na jo ba wēe ya yi jo toro yi mu jogana lemu na wε. ¹² Yi bu já lee na, piimu jε Kiricεen wε, pee bε na da baraga tεri yi na; yi nūnō tuguro bε di wa da bye nige sipya wa shishiin nūnō ni wε.

Kafōo nibaṅa keree

¹³ Ayiwa, n'a daa fεε piimu p'a xu ge, wēe funnō ki wa jo y'i can cε pee shizhaa na, kōnhō pee wo keree ganha bu yi nahaya tanha ba tadanā baa sipyii jε wε. ¹⁴ Ba wēe ya dà li na na Yesu ya xu, na jε na foro xu ni wε, lee funnō ni wēe ya dà li na bε sanha na n'a daa fεε piimu p'a xu ge, Kile na ba pee bε jε Yesu baraga ni, p'a ba bye ni Yesu ni.

¹⁵ Ayiwa, Kafōo yε pyaa ya jomō pemu jo wēe mu ge, pee wēe ya yu yi mu jo Kafōo cabaṅa, wēe piimu pu wa niifεεε na ge, wēe da ba xuu pu nahā kōn wε. ¹⁶ Bani l'a she na Kile na ba fεnhε jo ni fanha ni kee caṅa, lee bu laha wà, wù na ba mεlεkεε nūnōfōo wa wo mujuu logo, lee bu laha wà, Kile wo maga ki na wi. Kee bu wi, Kafōo Yesu yε pyaa na digi na yiri fugba wu ni. Wee tuun wu ni, piimu p'a xu p'i bi daa Yesu na ge, pee na fεnhε jε. ¹⁷ Lee bu bye na wēe n'a daa fεε piimu samaa n̄i wuu ta, wēe bεeri na ba binne kari ni pii pu bε ni fugba nahaya ye na, na she Kafōo nūnō círi. Lee funnō ni wēe bεeri na bye ni Kafōo ni shiizhan.

¹⁸ Ayiwa na cebooloo, y'a pe jomō pe taga y'a samōhōrō leni yiyε ni.

5

Na gbegele yaha Kafōo cabaṅa nahā na

¹ Na cebooloo, yee mago wa li na nago wēe pu na ya jo yi mu Kafōo cabaṅa, kelee wu paduun keree na wε. ² Yeeyε pyaa ya li cε na fiinne na jo Kafōo cabaṅa na ba sipyii fo ba nagaa jε ma sipya fo mε nibiige ni wε. ³ Tuun wemu ni sipyii da ba yu: «Najinε wa wù tε ni nijaa, wēe ya kanha shō kakuunō ki bεeri na ge!» Wee tuun wu ni, kanhama nigbō wa da ba gōn do pu nūnō ni, ba layara ma cee laa wo fo na co wε. Sipya wa shishiin wa da ba shō kee caṅa wε.

⁴ Ga na cebooloo, nagaa ya sipya foni fogana lemu na ge, kee cabaṅa ki da ga ba

yee fo mu wε. ⁵ Yee bεeri ya jεri kpεenge nagoo, yee ya pye caṅa nagoo. Wēe jε piige nagoo wε, wēe di jε nibiige bε wuu wε.

⁶ Lee wuu na wù ganha bu da gori yaha ḡmunumō na ba pusamaa jε wε! Wù kori yaha n̄i na, wù já wùye na! ⁷ Yi li cε na piige ni sipyii ya ḡmunō, piimu bε pu wa sinmε pe gbuu fo na jawōhō wuu puyε na ge, piige ni pee bε ya pu gbuu. ⁸ Ga wēe piimu pu jε caṅa nagoo ge, wù já wùye na! Wù n'a daa ni taanjεεge le wùye ni ba kashεnḡmō wo tōrō fadeye jε mε wε! Wù nūwuuro pye wù tadanā, tee di bye wù mu ba tōrō judōnō jε wε. ⁹ Bani Kile ya ta li jō wolo wu wo loyire le di ba do wēe nūnō ni wε. Ga w'a li jō wolo wēe di ba nūwuuro ta wù Kafōo Yesu Kirisa gbōrō ni. ¹⁰ Lee wuu na Yesu ya xu wēe tεge, kōnhō w'à pye n̄i na la, wù shiin ya xu la, wù ba binne pye ni wu ni wu cabaṅa.

¹¹ Ayiwa, lee wuu na, y'a yiyε yeri, yi da lowagaa leni yiyε ni ma na jo ba y'a tee na li pyi na xō wε.

Yeriyeri jomō pa

¹² Ayiwa na cebooloo, na fara lee bεeri na, piimu p'a puyε kan, na yi kalaa n'a daa wu wo koo li ni, na yi yeri Kafōo wo koo li ni ge; w'à li shaa yi mu jo y'a baraga tεri pee na. ¹³ Yi pu yaha see tayahanā ni! Pu kaa di da dan yi ni pu labye wu wuu na! Y'a yi wo niifεεε ti pyi ni najinε ni yiyε tε ni!

¹⁴ Na cebooloo, wēe ya yi jεeri, piimu p'a puyε yaha saafεε, na kapyenεε she ge, y'a pee yeri! Lowaa jε piimu ni wε, yi da lowaa leni pee ni! Piimu wo baraga k'a cεre ge, yi da pee tεri! Yi bεeri di yiyε co ni loxulo ni! ¹⁵ Y'a yiyε kaseri, yi ganha bu wa yaha wu kakuunō taga kakuunō la wo foo tō wε. Y'a kasaanāa pyi yiyε mu tuun bεeri ni! Yi da ki pyi sipyii pusamaa bεeri mu.

¹⁶ Yi pye ni fundanga ni tuun bεeri ni! ¹⁷ Yi da Kile jεeri gbee! ¹⁸ Y'a fō kaan Kile mu keree bεeri ni. Lee Kile w'a zhaa yee mu Yesu Kirisa wo karijεεge ki funnō ni.

¹⁹ Yi ganha bu Fεfεεε Munaa li koro tō yi zōlō pu na wε. ²⁰ Kile ya wu kafila wu kaan piimu mu pu na yu ge, y'a wee kafila wu jatani. ²¹ Yi da wu bεeri suguri xuuni, wemu w'a jō wu ni ge, yi da wee

luu! ²² Wemu w'a kolo wu ni ge, y'i wee yaha shan!

Pɔli fò mujuu

²³ Ayiwa, Kilɛ we w'a ɲɲɲɛ ki kaan ge, weeyɛ pyaa ki yi pye fɛɛfɛɛ! Yi zɔɔɔ pee, ni yi munahaa kee, na fara yi ceepuuro ti na, yi bɛɛri di gori yaha fɛɛfɛɛ fɔ na shɛ nɔ wù Kafɔɔ Yesu Kirisa cabaɲa ki na, fɔɔnrɔ tɛnɛ ganha bu da we xuu we wa shishiin na wɛ. ²⁴ Kilɛ we w'a yee yiri ge, ɲɔmɛɛ fɔɔ wu ɲɛ wii. Wee ninumɔ wu da yee mara lee maragana li na.

²⁵ Na cebooloo, yi bɛ p'a Kilɛ ɲɛɛri wù bɛ mu. ²⁶ Y'a cebooloo pu bɛɛri shaari ni taanɲɛɛgɛ fɔ ni. ²⁷ N'a li shaa yi mu Kafɔɔ mɛgɛ ki wuu na, jo yi la le yiyɛ ni y'i we sɛmɛ we kalaa cebooloo pu bɛɛri mu.

²⁸ Kilɛ wu wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wo niime wu kan yi mu.

2 Tesaloniki Sheen Tudunmɔɔ Pɔli ya semε shuun wo wemu tun Tesaloniki shεen mu ge

Jɔgɔye mu we semε we d'a tun wε?

Tudunmɔɔ Pɔli w'a we semε shuun wo we ka na tun Tesaloniki egilizi wu mu. Korente kulo li ni Pɔli di bye na pii semε shuun we ka (Kapyegee 18:5).

We semε we kakana nuna

We semε we kakana nuna nigbɔhɔ ki je na Kafɔ wo pana shuun wuu li jomɔ pu jo taha. Wu bi fenhe lee jomɔ jo wu semε nizhiime wu ni. Waha wa wu bye wu pana shuun wuu li keree ki ni. Pii bi yu na xɔ be na Kirisa ya pa na xɔ. Ga Pɔli ya yi naha jo pu mu wu semε wu ni na Kirisa wo Pen wu wu da venhe ba naha na. Na kanhama nigbɔ pu da ba fenhe bye, na ga Kiriceen p'a yaa na yatenye waha, na lowaa ta pee kanhama pu ni.

Semε wu kafila nugaɔ

2 Tesaloniki Sheen 1 Pɔli ya lowaa leni Tesaloniki n'a daa fee pu ni. Yesu na ba ba wu ba kiiri wu kɔn kɔngana lemu na ge, a w'i yee be naha jo pu mu.

2 Tesaloniki Sheen 2:1-12 Naha sheshεere temu na ba bye yani Kafɔ wu pa ge.

2 Tesaloniki Sheen 2:13—3:15 Pɔli ya Kile jεeri Tesaloniki shεen pu mu, na jo na pu be p'a Kile jεeri wee mu. A w'i lowaa le pu ni na p'a kapyenεε pyi, na pu ganha bu da bye saa fee wε.

2 Tesaloniki Sheen 3:16-18 Pɔli duba ni wu fɔ mujuu.

Pɔli ni wu kapyebyenii fɔ mujuu

¹ Ne Pɔli, ni Siliven, ni Timote, wεe p'a we semε we ka. Wɔ To Kile, ni wɔ Kafɔ Yesu Kirisa wo n'a daa fee piimu pu wa Tesaloniki kulo li ni ge, pee mu wεe ya wu tun.

Wεe ya yi shaari: ² Wɔ To Kile ni wɔ Kafɔ Yesu Kirisa wu niime ni nanije kan yi mu.

Kiiri wemu na ba gɔn Yesu cabaɗa ge

³ Na cebooloo, wεe ya yaa wεe p'a fɔ kaan Kile mu tuun bεeri ni yee wuu na. Lee ya yaa mu be, bani la l'a faraa yee wo n'a daa wu na na se naha na. Taanjeεge kemu be ki wa yee ni yiyε te ni ge, la di faraa kee be na na se naha na. ⁴ Lee wuu na wεe be ma nuyirige taa wεe ba yee kaa yu tuun wemu ni Kile wo n'a daa fee pu mu. Yee ya yiyε pɔ pɔgana lemu na, na gori yaha n'a daa wu ni, na kawagaa ni kanhama pemu bεeri xu yiyε ni ge, wεe ma yee bεeri jo pu mu.

⁵ Ga na cebooloo, kii bεeri wa li shεe na Kile na ba kiiri kɔn caɗa ka ni tiime ni. Kanhama tuugo bεeri y'a naa ge, pee bεeri wa yee gbegele na yeri Kile wo saanra te naha na, bani tee saanra ti wuu na yi wa kanhama pu ni. ⁶ Kile ya tii, piimu p'a yee kana ge, wu na ba yee wo kanhama pu footo pee mu. ⁷ Ga yee piimu pu wa kanhama pu ni ge, Kile na ba ηmɔnɔ kan yee mu, na li kan wεe be mu. Kafɔ Yesu na ba ba na yiri fugba we ni ni wu fanha melekeε pu ni caɗa kemu ge, kee caɗa lee da ba bye. ⁸ Wu na ba ba nanije ni. Piimu pu je pu ya Kile ce-ε ge, ni piimu pu je pu ya sɔɔ wɔ Kafɔ Yesu be wo Jozaama pu na-ε ge, wu na ba kanhama shan pee nuna ni. ⁹ Naa wemu wu je wu da ga xhɔ-ε ge, wee na ba bye pii sipyii pii wo taa. Pu na ba pu kɔri na pu sanha lii Kafɔ na, p'i wa da nii taha be wu sefεere nɔɔrɔ wuuro ti na wε. ¹⁰ Ayiwa, kee caɗa ki kunni Kafɔ na ba ba. Fεfεere sipyii piimu bεeri p'a dɔ wu na ge, pee bεeri na ba baraga taha wu na. Pee bεeri na ba wu na, na fundanga pye. Yee be na ba bye pee sipyii pu ni, bani wεe ya jomɔ pemu wo yere pye yee mu ge, yee ya dɔ pu na.

¹¹ Lee wuu na wεe wa Kile jεeri yee mu tuun bεeri ni. Wεe wa li shaa Kile mu jo w'a yi yiri na yi yaha koo lemu ni ge, wu yi pye y'i da nari y'a sahanjɔ ni lee ni. Wεe wa li shaa Kile mu jo kasaanɗa kiimu k'a diri yi funyɔ ni ge, jo wu yi yaha y'i jɔ y'a kee pyi wu sefεere ti ni, wu yi wo n'a daa wu wo kapyenεε ki bεeri nɔ fa. ¹² Lee bu bye, Kafɔ Yesu mεge ki na ba pεnε ta yee mu, yee be na ba pεnε ta wu mu. Wεe wo Kile we, ni Kafɔ Yesu Kirisa wo niime wu funnɔ ni lee da ba foro.

2

Jurumu Fɔɔ

¹ Ayiwa na cebooloo, wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wo ba we, ni wèe piimu na ba she binne wu taan ge, wèe wa yi jɛeri lee wuu na jo: ² yi ganha bu yi hakilee pu yaha pu wuregi tɔvuyo na we, yi ganha bu yi jaalaa pu be yirige na Kafɔɔ paduun w'a nɔ xɔ we. Wa na zɔɔ na jo na Kilɛ w'a yee jo wee mu w'a yu sipyii pu mu, kelee wa Kilɛ jomɔ yere pyewo na yi jo, kelee pii na yi jo na wèe p'a yi ka semɛ ni na kan n'a daa fɛɛ pu mu. ³ Yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu yi faanna faannagana la shishiin na we. Bani yani Kafɔɔ cabaŋa ki nɔ ge, sipyii na ba fɛnhɛ zhii Kilɛ na fo xuuni. Lee bu bye, wee tuun wu ni Jurumu Fɔɔ* wu na foro yere. Kilɛ na ba wee kyɛɛgi fɛɛfɛɛ. ⁴ Sipyii ya pɛɛɛ tɛri yaaga kemu bɛeri na ge, ni Kilɛ mɛge ya yiri yaaga kemu bɛeri na ge, wee Jurumu Fɔɔ wu na ba zhe yee bɛeri ni. Wu na ba yiri na wuyɛ pɛɛ na toro yee bɛeri taan, fo w'a ba she jé bɛ Kilɛ-pɛɛɛ pugbɔhɔ ki bɛ ni, na diin wà, na jo na wee wu jɛ Kilɛ we.

⁵ Tuun wemu ni nɛ bi bye ni yee ni ge, nɛ bi ma ye yu yee mu. Yee hakilee wa yi na-ɛ gɛ? ⁶ Ga lemu l'a kii keree kii jaha kɔn ki da bye nime-ɛ ge, yee wa lee cɛ. Lee wuu na we Jurumu Fɔɔ we da já ba we, fo wu paduun ba nɔ. ⁷ Lee bɛ na, Jurumu Fɔɔ wu keree k'a jɔ kɔn na byi ŋmɔhɔɔ ni na xɔ. Ga lemu l'a wu yereɛ ge, ni lee ya bu she laha wà we, wu da já kii keree kii pye we. ⁸ Ga lee ba laha wà tuun wemu ni, Jurumu Fɔɔ wu na na foro yere. W'i bu foro bɛ, Kafɔɔ Yesu na ba wu sorogo ni wu jɔ kafɛɛgɛ* ni. Wu nibawo, wu nɔɔɔ wu kpɛɛngɛ na ba Jurumu Fɔɔ wu kyɛɛgi fɛɛfɛɛ. ⁹ Wee Jurumu Fɔɔ wu na ba ba ni Shitaanni wo fanha ki ni. Wu na ba kakanhaŋaa ni kagbɔhɔɔ tuuyo bɛeri pyi. Ga can di wa lee la shishiin ni we. ¹⁰ Wu na ba kakuuŋɔɔ tuuyo bɛeri pyi, kɔnhɔ sipyii piimu na ba gyɛɛgi ge, wu pee piinne. Pee sipyii pu na ba gyɛɛgi, bani can wemu wu bi yaa wu pu shɔ ge, pu ya sɔɔ wee na we, wu kaa bɛ di ya nɔhɔ taan pu mu we. ¹¹ Lee wuu na Kilɛ ya te sipyii faanna faanna sefɛɛɛ te yaha pa,

tee di ba pu piinne, kɔnhɔ p'i dà kafɛɛyɛ yi na. ¹² Lee na sipyaa sipya wu jɛ wu ya sɔɔ na dà can wu na we, na tiibaara pye wu taa ge, Kilɛ wo kiiri we na ba nɔ pee bɛeri na.

Kilɛ ya n'a daa fɛɛ pu jaha bulo na pu shɔ

¹³ Na cebooloo, wèe kunni, wèe ya yaa wèe p'a fò kaan Kilɛ mu tuun bɛeri ni yee wuu na, yee piimu p'a taan Kafɔɔ mu ge. Bani Kilɛ ya yee jaha bulo kɔnhɔ yee di bye shɛnshiilee na juwuuro ta fɛfɛɛɛ Munaa li gbɔɔɔ ni. Lee fɛfɛɛɛ Munaa le l'a yee pye fɛfɛɛɛ sipyii, yee ya dà dagana lemu na can wu na ge, na fara lee bɛ na. ¹⁴ Lee na Kilɛ ya yee yiri. Wèe ya Kilɛ Jozaama pemu wo yere pye yee mu ge, lee baraga ni w'a yee yiri. W'a yee yiri kɔnhɔ yee di yi wo taa ta wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wo nɔɔɔ wu ni. ¹⁵ Lee wuu na wù cebooloo, yi ganha bu da yi fungɔnyɔ yaha yi jɛri-i dɛ. Wèe ya kalaa wemu bɛeri kan yi mu ge, w'a pye jɔjomɔ wo la, wu shiin ya pye semɛ wo la, yi ganha bu wee kalaa wu yaha wu foro yi funyɔ ni wɛ.

¹⁶ Wù To Kilɛ wemu ni wèe kaa ya taan ge, wee w'a lowaa kan wèe mu lemu li jɛ li da ga xhɔ we, na fara tadaŋa nizaanɔ bɛ na wu wo niime wu gbɔɔɔ ni. Kafɔɔ Yesu Kirisa ye pyaa, ni wù To Kilɛ ni, ¹⁷ pee pu luu le yi ni, p'i baraga bɛ le yi ni, kɔnhɔ kapyegee nizaanɔa di da yi ni, ni jogazana.

3

Pɔliya jo na n'a daa fɛɛ pu p'a Kilɛ jɛeri pee mu

¹ Ayiwa wù cebooloo, yemu n'a da jo jomɔ p'i xhɔ ge, yee yi wa mɛ. Y'a Kilɛ jɛeri wù bɛ mu, kɔnhɔ Kafɔɔ wu jomɔ pu da jaaga p'a se jaha na tɔvuyo na; sipyii bɛ di da baraga tɛri pu na ba yee wa baraga taha pu na tahagana lemu na we. ² Yi da Kilɛ jɛeri wù mu sanha kɔnhɔ Kilɛ di wù tánha sipyikuuyo yi wo kapyeguunɔɔ ki na. Bani kɔnɔ sipyii bɛeri ya gbara pu dà Kafɔɔ na we. ³ Ga Kafɔɔ jɛ jomɛɛ fɔɔ. Wu na ba baraga le yi ni, na yi tánha Shitaanni na. ⁴ Wèe ya dà li na Kafɔɔ baraga ni jo yemu wèe ya yu yee mu ge, yee wa yee koo jaari. Lee koo le shiin yi wa da da jaari bɛ. ⁵ Kafɔɔ

* 2:3 Jurumu Fɔɔ: Wee ninumɔ pii ya byi na Jaxhali, wee wu da ba ba.

* 2:8 Ezayi 11:4

w'a koo shee yi na, kɔnhɔ yi zɔlɔɔ pu da nini Kile wo taanɲeege ki na. Loxulo le li bye Kirisa ni ge, lee di bye yi ni!

¹⁸ Wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niime kan yi beeri mu.

Yi beeri ya yaa na kapyenɛɛ pyi

⁶ Ayiwa wù cebooloo, w'à da pe jomɔ pe jo waha yi mu Kafɔɔ Yesu Kirisa mege na. Kalaa we wèe ya kan yi mu ge, n'a daa fee piimu pu ɲe pu ya ɲaari na sahanɲi ni wee ni we, fo na kapyenɛɛ she na diin na ɲaari na yeree ge, yi laraga kɔn pee na. ⁷ Yee ya yaa na ɲaari ɲaarigana lemu na, y'i saha ni wèe wo ɲaarigana li ni ge, yeeyɛ pyaa wa lee ce. Bani tuun wemu ni wèe di bye yee yiri ge, wèe bi ta wùye yaha lapyebaalaa, na diin na ɲaari na yeree we. ⁸ Wèe bi ta na li sipya wa shishiin mu ma ni we. Ga wèe bi kanhama soro, na kapyenɛɛ pyi cana ni piige, kɔnhɔ wù ganha bu da bye tuguro wa shishiin ɲunɔ ni yi ni we. ⁹ Li wa nago kanna li ya saha wèe p'a li yee ɲunɔ ni-i de! Ga wèe ya lee pye na she yee na, kɔnhɔ yi be di da se lee koo li ni. ¹⁰ Tuun wemu ni wèe di bye yee yiri ge, wèe bi ma yi yu na wari yee mu jo: «Sipya wemu bu kapyenɛɛ she, weefɔɔ ya yaa w'a li be we.»

¹¹ Lee beeri funɲɔ ni wèe ya logo na sipyii pii pu wa wà yee ni, pee ya kapyenɛɛ she, na diin na ɲaari na yeree, na puyɛ leni sipyii piitiilee wo keree ni. ¹² Ayiwa, w'à li shaa pee sipyii pu mu xuuni wù Kafɔɔ Yesu Kirisa mege na, jo pu la le puyɛ ni, p'i ɲaha tii ni pu kapyenɛɛ ni, puyɛ pyaa di yere ni pu ɲɔshaga ni.

¹³ Na cebooloo, le beeri funɲɔ ni. yee kunni ganha bu ganha kasaanɲaa bye tãan we. ¹⁴ Wèe ya jomɔ pemu jo yi mu we semɛ we ni ge, sipyaa sipya w'a pee jomɔ pu she ge, y'a wufɔɔ kasɛri; y'i laha wufɔɔ na kɔnhɔ wuyɛ pyaa k'i zhiige. ¹⁵ Lee be na, yi ganha bu wufɔɔ pye yi pɛn we de, ga yi wufɔɔ yeri ceboro yerɛme ni.

Duba ni kurogo fò

¹⁶ Wù Kafɔɔ, ɲanɲe fɔɔ wuyɛ pyaa k'a ɲanɲe kaan yi mu tuun beeri ni, kangana beeri na! Kafɔɔ wu pye ni yi beeri ni! ¹⁷ Ne Pɔli ye pyaa k'a le fò mujuu le ka na keye yi na. Ne wo fe pu wa pere na wo semɛ pu beeri na. Ne wo kama pe pu wa pe.

1 Timote Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ nizhiimɛ wemu tun Timote mu ge

Jɔgɔ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

Tudunmɔɔ Pɔli w'a we sɛmɛ we tun wu kalaapire Timote mu. Timote to wu bye Girɛki (Kapyegeɛ 16:2). Wu nu jɛ Yawutu, wu mɛgɛ di jɛ Inisi, wu nule mɛgɛ di jɛ Loyisi (2 Timote 1:5). Wu ni Pɔli ya pinne Kile Jomɔ yɛɛ li wo jaraɗaa niɲɛɲɛɲɛ pye. Wu kulo mɛgɛ ki jɛ Lisitiri na foro Likawuni fiige ki ni. Kee niɲaa wogo jɛ Turuki fiige ki niɲɛ ni (Kapyegeɛ 16:1-3). Pɔli ya pa wu yaha kari Kile Jomɔ yɛɛ na Tesaloniki ni Korɛnte ni.

We sɛmɛ we kakana jɲɔ

Ali na li ta bɛ Timote jɛ Kile wo kapyebyii pii wo nɔhɔcɛɛɛ, Pɔli ya lowaa le wu ni labye wu kabaɲa na, w'a bi wemu kaa le Timote keɲɛ ni Efese kulo li ni ge (1 Timote 1:3). A w'i egilizi wu gbegelegazaana ni karamɔgɔ-kafinɛjuu pu wo jɲɔ cɪri cɪri wo kalaa kan wu mu.

Egilizi keree ya yaa na shɔɔnri shɔɔnrigana lemu na ge, a Pɔli di yee bɛ le sɛmɛ wu ni Timote mu (1 Timote 3:14,15).

Sɛmɛ wu kafila jɲgbɔyɔ

1 Timote 1 Pɔli ya Timote shaari, na wu pye na wu kasɛɛgɛ yaha wuyɛ na karamɔgɔ-kafinɛjuu pu shizhaa na, wee Pɔli di bye wu mu jaha shɛshɛɛɛɛ.

1 Timote 2 N'a daa fɛɛ bu puyɛ pinne egilizi ni tuun wekɛ ni, lemu p'a yaa na pye ge.

1 Timote 3 Egilizi wu jahagbaa fɛɛ ni wu kapyebyii ni pu labye keree.

1 Timote 4 Pɔli ya samɔhɔɔ le Timote ni na wu pye jaha shɛshɛɛɛɛ nizaara pusamaa mu.

1 Timote 5—6 Pɔli ya Timote kalaa, na wu yeri nɔhɔɔɛɛ ni naxhugoshaa ni buloo ni sipyii piitiilee wo keree shizhaa na.

Pɔli fɔ mujuu

¹ Nɛ Pɔli, Yesu Kirisa tudunmɔ, na saha ni wu Shɔvɔɔ Kile wo jidaan, ni wu tadaɲa Yesu Kirisa wo jidaan ni; nɛ w'a we sɛmɛ we yaa. ² Na wu tun mu Timote mu, mu wemu w'a pye nɛ ja yɛ pyaa pyaa n'a daa wu funɲɔ ni ge.

Wu To Kile ni wu Kafɔɔ Yesu Kirisa ni, pu niime kan ma mu, p'i da jɲɔ jaaari ma na, p'i jaaɲɛ kan ma mu.*

Karamɔgɔ-kafinɛjuu

³ Ayiwa, nɛ nigariwo Masedɔni fiige ki ni, ba n'a yi jo waha ma mu wɛ, nɛ la ki jɛ m'a diin Efese kulo li ni. Bani sipyii pii pu jɛ w'a piimu ya kalaa watii kaan sipyii pu mu ge, yi jo m'a yi waha pu mu xuuni na pu kee kalaa tuugo ke jɔ yaha. ⁴ Na pu ganha bu da puyɛ yaha da taashiine li wo kafilale yu, p'i da puyɛ kilee shɛnɛɛ wo tɛhɛnɛ baa ceboo-tiritɔngɔ wo sipyii mɛyɛ na wɛ. Nakaara yɛ nigin pee jomɔ pe ya yirige. Pu jɛ Kile jidaan wɛ, p'i ya se ni n'a daa wu bɛ ni jaha na wɛ. ⁵ Pe yeri yeri jomɔ pe kaɲɔɲɔ ki wa, kɔnhɔ taanɲɛɛgɛ di j'a ta pii sipyii pii ni. Kee taanɲɛɛgɛ ke, zɔfɛfɛɛɛɛ ni kee ya fɔro, ni fungɔnsaanɲa, ni n'a daa can can wo. ⁶ Pii wa lee koo le jaa, na li yaha w'a, na diin na jɲɔ baa kafila yɛ yu, na puyɛ piinɲɛ. ⁷ Pu funɲɔ ki jɛ mɛ p'i puyɛ pye saliya karamɔgɔɔ. Ga, li can koo ni, ye pu wa yu, na sipyii pu kalaa keree kiimu ni fo na daa puyɛ na ge, puyɛ pyaa kii ya lee la shishiin kɔri cɛ wɛ.

⁸ Saliya wu kunni ya jɔ, w'a lee cɛ; ga fo wu ba wu koro jaaari li jaaarigana na dɛ. ⁹ Wɛɛ ya li cɛ na jo saliya wa shishiin ya tenɛ sipyitiimeɛ kaa na wɛ. Sipyikuuyo kaa na w'a tenɛ, ni n'a she fɛɛ, ni piimu pu jɛ pu ya fyagi Kile na-ɛ ge, ni jurumupyii, ni Kile jomɛɛ cobaalaa, ni pii p'a Kile mɛgɛ kyɛɛgi ge, ni piimu p'a pu tii ni pu nii gbuu ge, ni sipyigbuu pusamaa, ¹⁰ ni dɔdɔɔ, ni namaa piimu ya puyɛ sinnɛɛ ge, ni piimu p'a sipyii conɪ na bɛɛɛ ge, ni kafinɛjuu, ni piimu p'a gari Kile na kafinɛyɛ jɲɔ taa ge, ni kaa lemu bɛɛri li jɛ li ya saha ni kalaa can can wo wu ni-i ge. ¹¹ Kile Jozaama pemu kaa l'a le nɛ keɲɛ ni ge, pee ni wee kalaa w'a foro. Masɔɲɔ fɔɔ Kile wo nɔɔɔ wu kaa pee Jozaama p'a yu.

* 1:2 We duba we jɛ Kiricɛɛn fɔ kangana.

Pɔli ya baraga taha Kile na wu cemε pu wuu na

¹² N'a baraga taha wu Kafɔɔ Yesu Kirisa na. Wee w'a fanha kan nε mu nε na we labye we pyi. W'a dā nε na, na nε lɔ na pye we labye we pyevɔɔ. ¹³ Nε wemu wu bi Yesu mεge kyεεgi ge, nε wemu wu bi n'a daa fεε pu jaani ge, nε wemu wu bi Yesu fanri ge, ga lee bε na Kile ya juɔɔ jaari nε na. Bani nε bi kii bεeri pyi ki cεbaara ni n'a daa baara funɔɔ ni. ¹⁴ A Kafɔɔ di niime nigbɔ tirige nε na. N'a daa, ni taanɔεge kemu k'a daa Yesu Kirisa wo kariɔεge ki ni ge, w'a yee kan nε mu. ¹⁵ Can jomɔ pu nε pe, sipyii bεeri ya yaa pu sɔɔ pemu na ge: Yesu Kirisa ya pa konɔ puga ni, wu ba jurumupyii juɔɔ wolo. Nε Pɔli w'a pye jurumupyii pu bεeri niguumɔ. ¹⁶ Ga lemu kaa na Kile ya juɔɔ jaari nε na ge, lee li wa mε. Nε wemu w'a pye jurumupyii pu bεeri niguumɔ ge, Yesu Kirisa funɔɔ k'a pye wu wo loxulo li bεeri di jε nε ni, kɔnhɔ cabaya na, piimu na ba dā wu na, p'i jii sicuumɔ ta ge, nε bye pee mu jaha sheshεεε. ¹⁷ Tuun bεeri wo Saangbɔ we, wu da ga xhu wε, wa di ya wu jaa wε. Wee yε nigin pe wu nε Kile. Pεεnε ni masɔɔ k'a dεri wu na gbee! Amiina.

¹⁸ Ayiwa, na ja Timote, tuduro te n'a da jo ma mu nimε ge, tee ti wa mε: Sipyii p'a jomɔ pemu ta na yiri Kile yiri, na pu jo wεe mu we wu tuun wu ni mu shizhaa na ge, pee jomɔ pe pye ma tadanɔ, m'a mayε pɔ labye wu na, ma da yogo yu n'a daa wu kaa na. ¹⁹ La le mayε ni m'a n'a daa wu co xuuni ni fungɔnsaanɔ ni. Pii ya kee fungɔnsaanɔ ke she, a pee wo n'a daa w'i gyεεgi ba lɔhɔ kɔrɔ ma gyεεgi mε lɔhɔ ni wε. ²⁰ Namaa shuun wa nε wā na Imεε ni Alekisandire. Pee namaa shuun wu bε ya pye pee sipyii p'a. Lee wuu na nε pee jɔ yaha Shitaanni mu wu pu kanha xuuni, kɔnhɔ p'i li cε na Kile mεkyεεge ya jɔ wε.

2

Kile nεerigana

¹ Ayiwa kaa nigin wemu nε fεnhε na zhaa ge, lee li wa mε jo y'a Kile nεri sipyii pu bεeri mu: Y'a nεεge nigbɔhɔ pyi; y'i da Kile nεeri kɔnhɔ w'i niime tirige sipyii pu na; y'i da

baraga tεri wu na pu wuu na. ² Y'a Kile nεeri saannaa pu mu, ni sipyii piimu bεeri tɔɔgɔ ki nε fanha keree ki ni ge, kɔnhɔ wu jā naniɔ ta, wu jaha di jini, wu da Kile pεε, wu da wu koo li jaari jaarigazaana na sipyii pu jaha taa. ³ Lee li wa jɔ, lee shiin li wa dan bε wu Shɔvɔɔ Kile ni. ⁴ Bani wu funɔɔ ki wa sipyii pu bεeri di shɔ, p'i can wu cε. ⁵ Bani Kile nigin pe yε wu nε; susurodege mε nigin pe yε bε di nε Kile ni sipyii pu tε ni. Wee nε Yesu Kirisa, wee wemu w'a pye Adama pya ge. ⁶ W'a wuyε kan saraga na pye sipyii pu bεeri wo jurumu saraa. Kile bi tuun wemu wii ge, ba wee ya pa nɔ wε, a wu lee pye na she, na wu funɔɔ ki nε sipyii pu bεeri di juwuuro ta. ⁷ Lee wuu na, Kile ya nε pye yεε pyevɔɔ ni tudunmɔ. Shi wemu nε Yawutuu-i ge, Kile w'a nε tun na nε wu wee shi wu kalaa n'a daa wu wo koo li ni, di Kile wo can wu she pu na. Can nε yu mε yi mu dε; kafinεyε bε wε!

Cεe ya yaa na jaari Kile koo li ni jaarigana lemu na ge

⁸ Ayiwa, nε funɔɔ ki wa namaa p'a Kile nεeri xuu bεeri ni, ma pu keye yirige fugba we ni ni fungɔnsaanɔ ni. Lee ganha ba byi na taha loyire na, kelee ni nakaara ni wε.

⁹ Nε funɔɔ ki wa cεe pu bε di da pu wo fāya yi leni yi legazaana na. Fāya yemu y'a da pu nɔhɔ tɔ ge, p'a yee leni. Pu ganha bu da da pu juɔɔ puu pɔganɔa kii shi tuuyo na wε. Pu ganha bu da pu pushaga yalere pye sanni, kelee pεrεwa kuun wε, p'i ganha ba fe wariɔεmε fāya feni wε. ¹⁰ Ga pu pushaga yalere ya yaa ti pye na kasaanɔ pyi. Cee bεeri w'a jo wu da Kile pεε ge, lee w'a yaa na byi. ¹¹ Lee kadugo na, cεe p'a yaa na cari cari puyε na kalaa wu kanduun ni, na puyε tirige, na niwegee shan. ¹² Nε funɔɔ wa nago cεe p'a kalaa kaan namaa mu n'a daa fεε pu tapinεge ni wε, kelee na puyε yaha namaa juɔɔfεε wε. P'a yaa na cari cari puyε na, na niwegee shan. ¹³ Bani Adama Kile ya fεnhε yāa jaha na, na na Awa yāa taha wā. ¹⁴ Shitaanni di ya fεnhε Adama faanna di wu piinεge wε. Awa w'a faanna ta na wee piinεge, a lee di ba ni

* **2:15** Kariɔεge Nɔmεε Nileε l'a yi yu na dahala na Ja wa na ba se cεe wo sege ki funɔɔ ni wemu na ba bye konɔ Shɔvɔɔ ge.

jɔmɛɛyahana ni. ¹⁵ Ga Kile na ba cèe juɔ wolo pu sege ki funɔ ni.* Kile na ba pu juɔ wolo ni p'a sɔɔ na gori yaha n'a daa we, ni taanɲɛɛge ki ni, na puyɛ co, na puyɛ pye fɛɛfɛɛ na yaha Kile mu.

3

N'a daa fɛɛ pu wo nahagbaa fɛɛ ɲaarigana

¹ Ayiwa, p'a jo na: «Wa bu da wu funɔ na ɲɛ wu wuyɛ kan, w'i bye n'a daa fɛɛ pu wo nahagbaa fɔɔ, labye nizaama fɛni wufɔɔ ɲii ya foro.» Can wu ɲɛ wii! ² Lee wuu na n'a daa fɛɛ nahagbaa fɔɔ ya yaa na pye sipya wemu w'a tii ge, jaagi baa fɔɔ, cee nigin cepoo, w'i já wuyɛ na, w'i tɛhɛnɛ yaha wuyɛ na keree bɛɛri ni. W'i bye torogazaana fɔɔ, wu da nabuun tirige wu puga. W'i da w'a kalaa kangana ɲaha cɛ. ³ Wu ya yaa na pye yagbagba, kelee kafugo fɔɔ wɛ. W'a yaa na pye ɲubenɛ fɔɔ, wu ganha da bye yokɔn, kelee wari lakuuɔ fɔɔ wɛ. ⁴ W'a yaa w'a jani wu kpɔɔn na, wuyɛ pyaa nagoo di da wu jɔmɛhɛɛ conɪ, pu da baraga tɛri wu na. ⁵ Lee bɛ wɛ, sipya wemu ya já wu puga na wɛ, dii weefɔɔ di da já n'a daa fɛɛ mara maragazaana na wɛ? ⁶ Wu ya yaa na pye n'a daa fɔɔ nivomɔ wɛ, lee bɛ wɛ tabaara na já jé wu ni, lee funɔ ni kiiri na do wu juɔ ni ba w'a to Shitaanni juɔ ni wɛ. ⁷ Piimu ɲɛ Kiricɛɛn wɛ, pee bɛ ya yaa na wufɔɔ mɛsaana yu, kɔnhɔ pu ganha ba zɔjuuro ni fanhara tɛri wu na, wu ɲɛhɛ wu ba jo Shitaanni wo tifuugo ki na wɛ.

Piimu p'a nahagbaa fɛɛ pu tɛri labye wu na ge

⁸ Ayiwa, piimu p'a n'a daa fɛɛ pu wo nahagbaa fɛɛ pu tɛri ge, pee bɛ ya yaa na pye see sipyii. Pu ganha ba kafila shuun yu wɛ. Pu ya yaa na pu fanha ɲɛhɛ yagbaya yiri wɛ, p'i ya yaa na naafuu shaa tifiɛbaara ni wɛ. ⁹ Kile ya can wemu jo pu mu ge, p'a yaa na dà wee na, na gori yaha wu na ni fungɔnfige ni. ¹⁰ P'a yaa na fɛnhɛ pu taanna taanna wii xuuni jaagi xuu wa bye w'i ya ta pu na wɛ, wee tuun wu ni p'i na pu le labye wu ni. ¹¹ Pu bu da cèe, pu bɛ ya yaa na pye see sipyii. Pu ganha bu bye cèe piimu ya sipyii mɛyɛ kyɛɛgi wɛ. P'i tɛhɛnɛ yaha puyɛ na keree bɛɛri ni. P'i bye

jɔmɛhɛɛ fɛɛ keree bɛɛri ni. ¹² Namaa piimu p'a nahagbaa fɛɛ pu tɛri ge, pee bɛ ya yaa pu pye cèe nigin nigin cepee. P'i da pu na pu nagoo biini xuuni, na pu kpɔnhɔ sipyii bɛɛri co cogazaana na. ¹³ Piimu p'a pu wo labye wu pyi wu pyegana na ge, pee na ba baraga ta, na lowaa ta n'a daa wu ni Yesu Kirisa wo kariɲɛɛge ki ni.

Kile koo li ɲmɔhɔɔ t'a foro kpɛngɛ na

¹⁴ Ayiwa Timote, nɛ kunni wa we sɛmɛ we tunni ma mu. Ga nɛ giin jo nɛ bɛ wa da mɔ di shɛ ma yiri wɛ. ¹⁵ Lee bɛ na, nɛ we tunni ma mu kɔnhɔ di ba dɛrɛɛ mɔ di ya shɛ wɛ, m'a yaa m'a lemu pyi Kile wo kpɔɔn li sipyii pu tɛ ni ge, m'a lee cɛ. Kile wemu wu wa ɲii na ge, wee wo n'a daa fɛɛ pu ɲɛ lee kpɔɔn li wo sipyii. Pee pu ɲɛ n'a daa wu wo can wu tidinɲɛ, ni wu ɲuziginɲɛ. ¹⁶ Nakaara baa, wèe wo Kile koo li ɲmɔhɔɔ t'a sii tii pɛlɛ.

W'a pye ba sipyiyawyii ɲɛ wɛ.
Fɛfɛɛrɛ Munaa ya li shɛ na w'a tii,
a mɛlɛkɛɛ bɛ di wu ɲa.
Wu keree ki Jozaama ya jo
shi wu niɲɛ ni koɲɔ ke kabaya ye bɛɛri
na,
a sipyii pii di dà wu na.
A Kile di wu yirige durogo,
na shɛ wu le nɔɔɔ ni fugba we ni.

4

Karamɔgɔ-kafinɛjuu pu wo keree

¹ Ayiwa, Kile Munaa l'a yi yu na fiinɲɛ wù mu na koɲɔ taaxɔɔ ni, pii na ba n'a daa wu koo li yaha, na daha nafaanra fɛɛ pii fɛni. Pee wo kalaa we di ɲɛ Shitaanni wo. ² Karamɔgɔ-kafinɛjuu, shuun shuun jovɛɛ p'a, kakuuyo y'a piimu wo zɔlɔɔ ɲi fo na pu wɔ ba na tasogonɔ ɲɛ-ɛ ge, pee pu da ba pu faanna, na pu piinɲɛ. ³ Pee sipyii pii ya n'a daa fɛɛ pu kalaa na li ya ɲɔ sipyii p'a puyɛ lenɛɛ wɛ. Na yaliye ya bɛ shɛɛ na yee bɛ ya yaa p'a yi li wɛ. Na ta Kile d'a yanmuyɔ bɛɛri yaa, piimu pu ɲɛ jɔmɛhɛɛ fɛɛ, pu d'a can wu bɛ cɛ ge, pee ba da yi li, pee di baraga taha wu na. ⁴ Yaaga bɛɛri Kile ya yaa ge, yi bɛɛri y'a ɲɔ. Wèe ya yaa na yalige ka shishiin tuugo shege wɛ. Li tɛhɛnɛ li ɲɛ wù ba da ki li, wù baraga taha Kile na. ⁵ Bani yaaga bɛɛri

wèe da lii ge, Kile ma kee pye fεεfεε wu jomɔ pe ni wèe wo Kile-ɲεfεεge ki baraga ni.

Kirisa wo kapyebye nizaama

⁶ Ayiwa Timote, ma bu já kii keree kii she cebooloo n'a daa fεε pu na, ma na ba bye Yesu Kirisa wo kapyebye nizaama. Ma na ba li she lee funɲɔ ni na m'a kalaa xuuni n'a daa wu jomɔ pu ni. Kalaa can can wo wemu wo koo m'a ɲaari ge, na m'a kalaa lee koo li be ni xuuni. ⁷ Ayiwa, kafilale wemu wu ɲε wu ya foro Kile ni-i ge, ni ɲuɲɔ baa jomɔ pe, ma ba yee nuri wε. Ga ta maye taanni Kile ɲii fyaara ni, m'a dee lee na. ⁸ Na ma ceepuuro taanni yatɛnwaya ni, lee wo kaɲɔɔ wa keree kii ni. Ga na maye taanni Kile ɲii fyaara ni lee ya keree beeri ɲɔgi. L'a wèe ɲiɲaa ɲɔgi ke koɲɔ ke na, na wèe ɲiga be ɲɔgi. ⁹ Jomɔ pe n'a yu yee mu ge, p'a sii tii fiinɲε, sipyii beeri ya yaa na sɔɔ pu na. ¹⁰ Ayiwa, lee wuu na wèe ya kapyenεε pyi, na yogo tunni, bani Kile ɲii wo wu ɲε wèe tadaɲa. Wee w'a pa Adama nagoo pu beeri shɔ, piimu kunni p'a dà wu na ge.

¹¹ Ta kii keree kii yu m'a wari pu mu, ma da pu kalaa ki ni. ¹² Ma ganha da wa shishiin yaha wu ma fanha na ma ɲε nɔhɔcεrεε wε. Ga ma jogana li yaha l'i bye n'a daa fεε pu mu ɲaha sheshεere, ni ma ɲaarigana li ni, ni ma taanɲεεge ki ni, ni ma n'a daa wu ni, m'a funɲɔ fiinɲε, kɔnhɔ n'a daa fεε pu da ma taanni. ¹³ La le maye ni ma da Kile Kafila wu kalaa sipyii pu mu, ma da pu yeri, ma da pu kalaa yani di ba she wà ge. ¹⁴ Kile ya loolodaa lemu kan ma mu m'a wu labye wu pyi ge, ma ganha bu lee yaha kadugo yiri wε. Kile w'a lee loolodaa li kan mu mu. N'a daa fεε pii na w'a yee ɲaha she p'a pa jo mu mu. Wee tuun wuyε pyaa ni, egilizi ɲahagbaa fεε p'a pu keye taha mu na, na Kile ɲεeri mu mu. ¹⁵ La le maye ni ma da wee labye we beeri pyi m'a ɲɔgi, m'a maye kan wu mu xuuni; kɔnhɔ pu beeri di li ɲa na m'a se ɲaha na Kile labye wu ni. ¹⁶ Hakili yaha ma ɲaarigana li na, m'a hakili yaha ma kalaa pyegana li be na! La le maye ni m'a kii kapyenεε kii co ni keye shuun ni! Lee bu bye, ma na ba maye ɲuɲɔ

wolo, piimu be pu wa ma jomɔ pu nuri ge, ni pee be.

5

Timote ya yaa na lemu pyi n'a daa fεε pu beeri mu ge

¹ Ma ganha bu da kafilawa jo ni egilizi nɔhɔle wa shishiin ni wε, ga wu yeri ni loxulo ni ba ma to ɲε wε. Ma da levεε pu be yeri lee yerigana li na ba ma cebooloo ɲε wε. ² Ma da celee pu yeri ba ma nii ɲε wε, ma da cepiire ti yeri ni tiime ni ba ma ceboroshaa ɲε wε.

Naxhugoshaa tεgeɲana

³ Cèe piimu wo namaa ya xu, sipya wa shishiin di ɲε pu shizhaa na-ε ge, m'a kaseεge yaha pee na. ⁴ Ga nagoo bu da naxhugoshɔ wemu mu, kelee ɲabiye, tee nɔhɔpiire t'a yaa na fεnhε na Kile ɲii fyaara taanni, p'i pu sefεε pu tεge. Pu sefεε p'a lemu pye pu mu ge, p'i da lee foo tɔni pu mu. Lee l'a dan Kile ni. ⁵ Naxhugoshaa piimu pu ɲε tεgeɲɔɔ ya sii pu na can na-ε ge, pee ma Kile pye pu tadaɲa, na wu ɲεeri caɲa ni piige, kɔnhɔ wu pu tεge. ⁶ Ga naxhugoshaa piimu p'a puyε yaha ke koɲɔ ke wo ɲidaan keree ye na ge, pee ya xu na xɔ, ali na pu yaha pu na ɲε be ɲii na. ⁷ Ayiwa, ta sipyii pu kalaa kii keree kii ni, kɔnhɔ pee cèe pu da lee koo li ɲaari, jaagi xuu wa ganha bu ba da pu na wε. ⁸ Sipya wemu bu bye wu ya kaseεge yaha wu puga sheen na wε, pu da jo wu kpɔɔn sheen susu na wε, weefɔɔ ya foro n'a daa wu ni fεεfεε, ali wemu be ɲε Kiricen wε, wee be ya pɔrɔ weefɔɔ na.

⁹ Naxhugoshaa piimu p'a yee kelee gbaara ta, p'i ya ta gbaya yatii je nige wε, fo na puyε yaha ná nigin na ge, pee wo mεye y'a da já ga, kɔnhɔ n'a daa fεε pu da pee tɛri. ¹⁰ P'a yaa pu ta be sipyii beeri ya pu ce pu kapyegεe nizaanɲaa funɲɔ ni. P'a yaa pu ta na pu nagoo biini na ɲɔgi. P'a yaa pu ta pu bi nabuun tirige pu piyεye, na pu kemεε xuuni. N'a daa fεε piimu pu bi se pu yiri ge, p'i da pu na bi pee tɔɔyɔ jii,* na kanhama fεε tɛri, na kasaanɲaa tuuyo beeri pyi. ¹¹ Naxhugoshaa piimu pu ɲε pu sanha

* **5:10 Tɔɔyɔ jii:** Yawutuu mu, ma bu jo m'a nabun wemu ɲuɲɔ ciri ni fundanga ni, m'a baraga be taha wu na, m'a wu tɔɔyɔ je.

le-ε ge, ma ganha bu pee mεyε ka wε. Bani na saha ni ke koηo ke la keree ni, pu funyo y'a ma bye gbajiire na, kee la k'a ma fanha to Kirisa wo kapyenεε ki na pee mu. ¹² Lee funηo ni, p'a kiiri shan puyε ηunηo ni; bani p'a bi ηomεε lemu lo na pee na da kapyenεε pyi Kirisa ye nigin mu ge, p'a lee kyεegi. ¹³ Lee bu bye p'a kapyenεε she, na diin na ηaari piyεyε yi te ni. Pu da daa lee ye na wε, p'a diin na kafilaηehemε yu, na pu ηoyo leni sipyii keree ni. Yemu ηε nijoyo wε, p'a ganha na yee bεeri yu. ¹⁴ Lee wuu na naxhugoshaa piimu pu ηε pu sanha le-ε ge, ne funηo wa p'i guri gbaya ya je sanha, p'i nagoo ta, p'i pu puga shεen co xuuni; kōnhō wū pen wu ganha bu da kaa la shishiin ta wū na wu wū jaagi wε. ¹⁵ Bani pee cεe pii ya n'a daa wu yaha na xō, na daa Shitaanni feni. ¹⁶ Naxhugoshaa pii bu da n'a daa fōo wa kaban, weefōo wu pee tege; tee tuguro ti ya yaa pu tee taha n'a daa fεε pu na wε, kōnhō naxhugoshaa piimu pu ηε wà tegeVōo baa ge, n'a daa fεε p'i já yere ni pee ni.

Y'a baraga tēri n'a daa fεε ηahagbaa fεε pu na

¹⁷ Egilizi ηahagbaa fεε piimu p'a pu wo labye wu pyi wu pyegana na ge, pee ya yaa ni pεenε tēhεε shuun ni. Piimu susu p'a kanhama pu xu na yεε li pyi, na sipyii pu be kalaa ge, pere. ¹⁸ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Ma bu nū yaha wu shinma tanhana tanhana wu pya di foro, ma ganha bu wu ηo pō wε.»* L'a ka be sanha na: «Kapyebye ya yaa ni wu saraa ni.»* ¹⁹ Wa bu egilizi ηahagbaa fōo wa jaagi kaa la na, ma bu sōo wee jaagi wu na wε, fo sipyii shuun kelee taanri be bu she da li sεeri. ²⁰ Piimu p'a kori yaha jurumu na na byi ge, ta pee wo nahama pu yu pu na sipyii pu bεeri ninε ni, kōnhō pusamaa ba kee ηaa, pu da fyagi kee shi bye na.

Pōli wo yeri yeri jomō

²¹ N'a da yi jo waha ma mu, Kile ni Yesu Kirisa wuu na, ni w'a melekeεε piimu ηaha bulo ge, jo ma la le mayε ni, ma da kii ηomεhεε kii bεeri koo ηaari; ma ganha bu wa pōrōηo wa na wε, ma ganha bu wa wolo wa ni kii keree kii funηo ni wε. ²² Ma ganha

bu keye gburogi daha sipya wa shishiin na, m'a duba pye wu mu m'a egilizi wu kapyenεε le wu kenε ni wε. Ma ganha bu binne ni wa ni wu jurumu na wε. M'a ma fungōngō ki yaha ki nivige di bye.

²³ Ma ganha ba lōhō ye gbuu wε. M'a yaa m'a duven dōni gbuu ma layara ti wuu na, ni yama tōntōngōo kisanjaa be wuu na.

²⁴ Ayiwa, pii wo jurumu wa ηaa kpεengε na na fiinηε, na ta w'a li ce xō, na kiiri na ba gōn pu na; ga pii di wa wà pee wo wu da ga já jε ni kurogo be wε. ²⁵ Mu pii wo kapyegee nizaanjaa kii be wa ηaa kpεengε na na fiinηε. Ali kiimu be ki ηε ki kaa ya jeni tōvuyo na-ε ge, ki be ya já kori yaha ηmōhōrō ni wε.

6

Buloo ya yaa na baraga tēri pu kafεε na

¹ N'a daa fεε piimu pu ηε buloo ge, pu bεeri ya yaa na kaseεge ta pu kafεε na, na baraga tēri pu na xuuni, kōnhō sipyii pu ganha bu da da Kile mεge kyεegi, p'i da wū wo kalaa wu fanri wε. ² Piimu wo kafεε pu ηε n'a daa fεε ge, pee be ganha ba pu kafεε pu cεenε na bani pu bεeri ya pye cebooloo wε de! Ga p'a yaa p'a kapyenεε pyi pu mu ni pu fanha bεeri ni, bani piimu mu p'a kapyenεε ki pyi ge, n'a daa fεε pu ηε pii, pu be pu ηε Kile wo taanηεge ki ni.

Karamōgō-kafinejuu ni naafuu can can wo we

M'a yaa m'a sipyii pu kalaa lemu ni, ma da li yu m'a wari pu mu ge, lee li wa mε. ³ Sipya watii ba sipyii pu kalaa kalaa watii ni wemu ni wū Kafōo Yesu Kirisa wo fεfεere jomō pu ηε nigin wε, kelee wemu ni Kile koo li ηε nigin wε ge, ⁴ tabaara fōo wu ηε weefōo. Wu ya yafiin be ce wε. W'a ηeri ηunηo baa nakaara fōo. W'a ganha na yoyo kōon ηunηo baa jomō ye wuu na. Kee keree kii k'a ma ni ηepenwaa ni, ni yoyo, ni shehεε, ni fungōnkuuyo, ni nakaara nixhōganhara. ⁵ We wa shishiin hakili ηε wuyε mu pii sipyii pii ni wε. Pu ya can ce nige wε. N'a daa wu koo l'a ηeri pee mu naafuu sha koro.

⁶ Uun, Kile ηi fyaara ti kunni ηε ni kudu-ungbō ni sipya mu, wemu wo kenε yataya y'a wu tinni ge. ⁷ Bani wēe wa shishiin ya

* 5:18 Dutεrenōmε 25:4 * 5:18 Luka 10:7

pa ni yaaga ni ke koŋɔ puga ke ni wɛ, wù niguriwuu di wa da guri ni yaaga ni wɛ. ⁸ Lee wuu na, wù bu já na wù nɔlige, ni wu faleye taa na xɔ, lee ya yaa li wù yaa. ⁹ Ga piimu p'a gilee naafuu fɛɛɛ fɛni ge; puyɛ pyaa wo lakuuŋɔ ni juŋɔ baa nidaan, yee yi ma bye tifuugo na pu co, na bɔɔngɔ shan pu juŋɔ ni, na pu kyɛɛgi fɛɛfɛɛ. ¹⁰ Bani wari la ki jɛ kakuuyo tuuyo ye bɛɛri wo niŋɛ. Wari lakuuŋɔ ya jé pii ni, a p'i biin, na n'a daa wu koo yaha, na kanhama nigbɔ shan puyɛ juŋɔ ni.

Pɔli ya yeri yeri jomɔ pemu kan Timote ye pyaa mu ge

¹¹ Ga mu Timote wemu wu wa Kile wo kapyebyii pu ni ge, mu wu laraga kɔn kii keree kii bɛɛri na. La le mayɛ ni m'a gori yaha tiimɛ ni, ni Kile jii fyaara, ni n'a daa, ni taanɛɛge, ni loxulo, ni jubenɛ. ¹² Yogo ke m'a dunnɔ n'a daa wu funŋɔ ni ge, la le m'a se ta. Nii sicuumɔ pe pu jɛ pu ya xhuu-i ge, m'a pee ta. Lee wuu na Kile ya ma yiri. Wee kafilasaama we ma bɛ ya jo na ma wo n'a daa wu shɛ. Lee ya pye sipyii ni jɛ hɛmɛɛ jii na. ¹³ Ayiwa, Kile wemu w'a yanmuyɔ yi bɛɛri munahaa le ge, wee wa wù sɛɛri ni Yesu Kirisa wemu w'a jo gbafɛɛɛɛɛ Pɔnsi Pilate jii na, na can jo wu mu ge. N'a da yi jo waha ma mu ¹⁴ jo kapyegeee kiimu kaa l'a le ma kenɛ ni ge, la le fɛ ganha bu da ma na wɛ, jaagi xuu bɛ ganha bu da ma na wɛ, fo na shɛ nɔ wù Kafɔɔ Yesu Kirisa cabaŋa ki na. ¹⁵ Wu paduun ga ba nɔ, Kile ye pyaa k'a da wu yaha ba. Saannaa pu bɛɛri wo Saan wu jɛ wii, ni kafɛɛ pu bɛɛri wo Kafɔɔ. Wee wu jɛ Kile nigin pe we, na jɛ fanhaya yi bɛɛri fɔɔ ni masɔŋɔ fɔɔ wu ye pe. ¹⁶ Wee ye nigin pe wu jɛ wu da ga xhu wɛ. Xuu wemu ni w'a tiin ge, wee xuu wu wo kpɛɛngɛ ki bɛɛ funŋɔ ni, sipya wa shishiin da ga já gbara wu na wɛ. Sipya wa shishiin jii sanha daha ja wu na wɛ, sipyiyawyii la shishiin jii di wa da já daha bɛ wu na wɛ. Masɔŋɔ ni sefɛɛɛ ti jɛ wu wuuro tɛhɛɛ baa fo gbee. Amiina.

N'a daa fɛɛ naafuu fɛɛ wo nibyii

¹⁷ Ayiwa, ke koŋɔ ke wo naafuu wu wa sipyii piimu mu ge, yi jo waha pu mu na pu ganha ba jɔsanga pyi wɛ. Na pu ganha bu wee naafuu wu pye pu tadarja wɛ, bani

wee ya xhuu; ga pu Kile pye pu tadarja. Wee w'a yanmuyɔ yi bɛɛri kaan wèɛ mu na jɛhɛɛni, kɔnhɔ wù já fundanga ta. ¹⁸ Yi jo pu mu na p'a kasaanɔa pyi, na pu pu kapyegeee nizaanɔa yaha k'i jɛhɛ; p'i kenɛ mugi pu yataya na, pu da pu kenɛ yanmuyɔ ya kaan sipyii pu mu. ¹⁹ Pu ba lee pyi, pu na ba naafuu nigbɔ ta puyɛ jaha na jiga na, naafuu wemu w'a jɔ w'i ya gyɛɛgi bɛ-ɛ ge. Lee funŋɔ ni pu da ba jii sicuumɔ can can wo ta.

Pɔli kurogo jomɔ

²⁰ Timote, kaa lemu l'a le ma kenɛ ni ge, lee mara jɔ. Mayɛ tánha ke koŋɔ ke wo juŋɔ baa jomɔ pe na, ni kafinɛye lajɛ nakaara jomɔ pu na. ²¹ Sipyii pii p'a yu na pee ya wee lajɛ wu ta. Pee ya piin na foro n'a daa wu koo li ni.

Ayiwa, Kile wu niimɛ kan yi mu.

2 Timote

Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ shuun wo wemu tun Timote mu ge

Jɔgɔ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

Kaso ni Pɔli bi bye Oromɛ kugbɔɔ ni na we sɛmɛ we ka na tun Timote mu (2 Timote 1:8,16-17; 2:9).

Wu funɔɔ ki bye wu Timote luu waha Kile wo labye wu fɛni, bani w'a bi li cɛ na wee Pɔli xuduun w'a nɔ xɔ (2 Timote 4:6).

We sɛmɛ we kakana ɲunɔ

Shɔgana lemu na Kile ya pee shɔ ge, Pɔli ya Timote funɔɔ to lee keree na (2 Timote 1:9).

Na Timote wu pye sɔrɔsi nijemɛ wu wu funɔɔ yaha nidogo na Kile na wu ɲaha co bani Kile w'a wu yiri. Na wu pye Kafɔɔ wo bulo. Na wu ganha bu bye yokɔn wɛ, ga na wu da sipyii kalaa can wu ni (2 Timote 2:24-26).

Pɔli ya Timote sɔnmi ke konɔ ke taaxɔɔ li keree shizhaa na (2 Timote 3:1-9). W'a wu fiin sama jo na waha Timote mu, wee wemu kaa l'a bi dan wu ni ba wuyɛ pyaa ja ɲɛ-ɛ ge.

Sɛmɛ wu kafila ɲugbɔyɔ

2 Timote 1 Pɔli ya Timote shaari, na wu funɔɔ tirige wu labye wu na.

2 Timote 2 Na Timote wu la le Kile wo labye wu ni, wu bye sɔrɔsi nijemɛ ni kalaapire nijenɛ.

2 Timote 3:1-9 Pɔli ya wu sɔnmi Kile koo li yahavɛɛ pu keree na.

2 Timote 3:10—4:8 Pɔli ya keree kii jo waha Timote mu.

2 Timote 4:9-22 Pɔli fɔ mujuu.

Pɔli fɔ mujuu

¹ Nɛ Pɔli, nɛ ɲɛ Yesu Kirisa wo tudunmɔ na bɛ ni Kile ɲidaan ni. Kile ya ɲii sicuumɔ pemu wo ɲɔmɛɛ lɔ wɛɛ mu, p'i daa Yesu Kirisa wo kariɲɛɛge ki funɔɔ ni ge, w'a nɛ tun na nɛ w'a pee wo yɛɛ pyi. ² Timote, mu wemu wu ɲɛ nɛ ɲidaan ja n'a daa wu koo ni ge, mu mu nɛ we sɛmɛ we tunni.

* **1:2** We duba we ɲɛ Kiricɛɛn fɔ kangana.

Wu To Kile ni wu Kafɔɔ Yesu Kirisa ni, pu niime kan ma mu, p'i da ɲunɔ ɲaari ma na, p'i ɲaɲiɲɛ kan ma mu.*

Pɔli ya luu leni Timote ni labye wu na

³ Nɛ Kile shaari, wee wemu mu nɛ kapyɛɲɛɛ pyi ni fungɔɔnviɛge ni ma na jo ba na sefɛɛɛ p'a li pye pyegana lemu na wɛ. Nɛ ba da Kile ɲɛɛri, caɲa fara piige na, nɛ funɔɔ ya wuu mu na bada wɛ. ⁴ Mu ya ɲɛsinmɛ pemu wo wɛɛ lahaduun wu ni wuyɛ na ge, lee wa nɛ funɔɔ ni. Ma la k'a sii shɔ na ni xuuni, na funɔɔ k'a sii di ma ɲa sanha, kɔnhɔ di fundanga ta. ⁵ N'a daa can can wo we wu wa ma mu ge, nɛ funɔɔ wa dun wu bɛ na. Ma nule Loyisi ni ma nu Unisi, pee p'a fɛnhɛ wee n'a daa can can wo wu ta. Nɛ dɔ bɛ li na jo wee n'a daa wu ninumɔ wu wa mu bɛ mu. ⁶ Lee wuu na nɛ na keye taha ma na, na Kile ɲɛri ma mu, a Kile di loolodaa lemu wo sefɛɛɛ tirige ma na ge, la le mayɛ ni lee wo sefɛɛɛ t'i gori yaha ma na. ⁷ Bani Kile ya zɔ wemu kan wɛɛ mu ge, wee ɲɛ fyaara wo wɛ. Ga fanha w'a leni wɛɛ ni, ni taanɲɛɛge, ni fungɔɔngɔ fɛɛɛ.

⁸ Lee wuu na ma ganha bu da zhiige wu Kafɔɔ wu kaa jo na sipyii pu mu wɛ. Nɛ wemu bɛ wu ɲɛ kaso ni wu mɛge ki wuu na ge, nɛ bɛ kaa ganha bu da bye ma mu shiige wɛ. Ga ma bɛ wu yere ma taa kanhama sige Jozaama pu jo wuu na, fanha kemu Kile da ba gan ma mu ge, na bɛ ni kee ni. ⁹ Wee Kile w'a wɛɛ shɔ, na wɛɛ yiri na pye wuyɛ pyaa wo fɛfɛɛɛ wuu. Kapyɛgeɛ kiimu wɛɛ ya byi ge, wu ya ta wɛɛ shɔ kee wuu na wɛ. Ga w'a wɛɛ ɲunɔ wolo na bɛ ni wu wo keree ki shangana le, ni wu wo niime wu baraga ni. Wee niime w'a kan wɛɛ mu Yesu Kirisa wo kariɲɛɛge ki funɔɔ ni, na ta konɔ nɔhɔ sanha zhan wɛ. ¹⁰ Wee niime we, nime wu Shɔvɔɔ Yesu Kirisa ya pa na ba wee she wu na. W'a xu wo fanha ki kyɛɛgi. Nii sicuumɔ pe pu ɲɛ pu ya xhuu wɛ, p'i ya gyɛɛgi bɛ-ɛ ge, a Jozaama p'i bye kaɲunɔ na pee kaa yeege kpɛɛngɛ na. ¹¹ Pee Jozaama pu wo yɛɛ wuu na, Kile ya nɛ pye pu jovɔɔ, ni tudunmɔ, ni karamɔgɔ. ¹² Lee wuu na pe kanhama pe bɛɛri wa nɛ na. Ga lee bɛ na li shiige wa nɛ na wɛ, bani wemu nɛ pye na tadanɔ ge, nɛ wee cɛ. Nɛ dɔ bɛ li na jo lemu kaa w'a le nɛ

kenje ni ge, jo se wa wu ni wu lee mara, fo na she konjo xoduun no.

¹³ Ayiwa, n'a ma kalaa fefere jomɔ pemu ni ge, pee yaha maye funjo ni, ma da jaari m'a sahanj ni pee ni, ni n'a daa ni taanjege ni; Yesu Kirisa wo karijege ki funjo ni yee wa daa. ¹⁴ Kalaasaama wemu kaa l'a le ma kenje ni ge, wu mara Fefere Munaa li gbɔɔɔ ni. Lee Fefere Munaa le li wa we funjo ni.

¹⁵ Maye pyaa k'a li ce na n'a daa fee piimu pu je Azi fiige ki ni ge, pu beeri ya ne yaha na ye. Fizheli ni Erimozheni be wa pee sipyii pu ni. ¹⁶ Ga Kafɔɔ wu jujo jaari Onezifori puga ki sipyii pu na, bani w'a ne funjo jine tegege nijehenge ni. Ali na ne yaha kaso wu ni, wu ya lee ta be shiige wuy mu we. ¹⁷ Ga ba w'a no Orome kulo li ni we, na ne xuu sha ni see ni fo na she ne ja. ¹⁸ Kafɔɔ wu jujo jaari wu na, w'i ba Kafɔɔ wo saama pu ta konjo ki caxhɔɔ. W'a kasaanaa kiimu pye ne na Efese kulo li be ni ge, muye pyaa wa ki fiin na toro sipyii pusamaa taan.

2

Wemu wu je Kirisa wo kapyebye nizaama ge

¹ Ayiwa na ja Timote, niime wemu wu je we mu Yesu Kirisa wo karijege ki ni ge, la le maye ni m'a da ma wo baraga ki shaa wee ni. ² Kalaa we m'a ta na mu sipyijeheme pu jii na ge, sipyii piimu na m'a daa na jo pu be na ja wee kalaa wu kan pii be mu ge, ta pee kalaa wu ni. ³ M'a yaa ma ma taa kanhama lo, ba Yesu Kirisa wo kashennjo nijeme je we. ⁴ Kashennjo wemu w'a giin wu wu jujofɔɔ funjo jine ge, wee da ga konjo keree kaa taga wuy funjo conri ba sipyitiime je we. ⁵ Wemu w'a jahazhaanri tafere ti fe ge, wu bye w'i ya tee tafere ti paa na saha ni ti korogoo ki beeri ni we, wu da jaralaa ta we. ⁶ Faapye wemu w'a faa kanhama soro ge, wee w'a yaa wu pye shenshiime na faa yapyiire ta. ⁷ Yemu ne yu me ge, ma funjo sha ni yi ni, bani Kafɔɔ na ba ma pye m'a yi beeri ce.

⁸ Ma hakili yaha Yesu Kirisa na, saannaa Dawuda nabige ke. W'a je na foro xu ni, pee Kile Jozaama pe wo yere ne byi. ⁹ Ne na pee Jozaama pu yu, lee l'a pe kanhama

pe no ne na. Lee wuu na p'a shanhoy le ne na ba kakuubye je we. Ga Kile wo Jomɔ pu kunni, wa da ja shanhoy le pee na we.

¹⁰ Lee wuu na ne keree beeri xuli naye ni, Kile ya sipyii piimu jaha bulo ge, pee wuu na. Konho pu be di ba juwuuro ta Yesu Kirisa wo karijege ki baraga ni, p'i nooro nixhobaama be ta. ¹¹ Pe jomɔ pe ya sii tii fiinne, na je be tadanja:

«Wèe bu wùye kan na xhu ni Yesu Kirisa ni, wèe na ba jii sicuumɔ ta ni wu ni sanha.

¹² Wèe bu la le wùye ni na gori yaha n'a daa wu ni, wèe na ba bye ni wu ni wu saanra ti ni.

Ga wèe bu zhe wu ni nijaa, wu be na ba wèe she.

¹³ Wèe bye wèe di ya pye jomehere fee we, wee wa jomee fo tuun beeri ni.

Bani wee ya jomɔ yu, wu guri wu wuy kaala pee na we.»

¹⁴ M'a yaa m'a sipyii pu funjo tun pe jomɔ pe na, ma da yi yu m'a wari pu mu xuuni Kile wuu na na pu ganha ba dunnii kafilaa wo jogana ye wuu na we. Lee ya yafin be jooje we, piimu p'a pu nuri ge, peefee wo mago pe jomɔ pe ya gyeege. ¹⁵ La le maye ni, ma da labye wu pyi xuuni fo ma labye wu kaa di daan Kile ni. Ma ganha bu shiige le labye wu ni we, ta wu pyi m'a jooje, ma da Kile wo can wu yere li pyi ni tiime ni. ¹⁶ Jomɔ pemu pu je jujo baa, ni pemu pu je pu ni n'a daa koo li je bejii-i ge, ta maye kaseri pee na tajogo ni. Bani sipyii piimu p'a pee jomɔ pu tuugo yu ge, la l'a foro pee wo Kile jii fyaara ti ni. ¹⁷ Pu jomɔ p'a kakara pyi ba wuugo noogo je we, kee kemu ki ma ba ma ceepuuro ti beeri xa ge. Pee sipyii pii pu wa Imene ni Fileti. ¹⁸ P'a fiin foro can koo li taan, na n'a daa fee pu pyi na xujene l'a pye xo. Lee funjo ni p'a sipyii pii wo n'a daa wu kyeege ni pee jomɔ pu ni. ¹⁹ Ga Kile ye pyaa ya puga kemu wo jidaa keme yaa xuuni ge, lee jidaa le da ja gyeege we; li na gori yaha wa li siime na. Pe jomɔ pe p'a ka lee jidaa li na na: «Kafɔɔ ya wu wo sipyii pu ce.» ni pe ni: «Sipyaa sipya wu je Kafɔɔ wo ge, wufɔɔ wu wu toogo wolo tifire baa keree ni.»*

* 2:19 Zaburuu 97:10

²⁰ Yee wa ma li jaa fanhafεε pugbɔyɔ ni, ma ma she yagbegeye ya ta wà yee ya yàa ni sanni ni, ya d'a yàa ni warifyen ni; ga ya be di ne wà yee ya yàa ni tige ni, ya d'a yàa ni cogo ni. Perεwa woyo ye, yee ma yaha cagbɔyɔ ye kaa na, yi saya na yaha cadiiye yi wo labye wu kaa na. ²¹ Ayiwa, sipya wemu bu laraga yaha ye kakuuyo ye mu, weefɔɔ na bye ba perεwa yanmuyo yi ne we. Weefɔɔ na gbegele yaha Nunɔfɔɔ wu wo labye wu kaa na, wu nigbegeyaha na ba bye kasaanaa tuuyo beeri bye kaa na.

²² Ayiwa Timote, levεε p'a se lakuunɔ kemu feni ge, sii kee ja m'a kee yaha wà fεεfεε. Piimu p'a Kafɔɔ peε ni fungɔnfige ni ge, m'a binne m'a tifire, ni n'a daa, ni taanpεεge, ni nanjε shaa ni pee ni. ²³ Ma ganha ba ma jɔ leni fungɔngɔ baa jomɔ, ni nunɔ baa jomɔ ni we. Yoyo ye pee jomɔ pe ya gɔn. ²⁴ Na ta Kafɔɔ wo kapyebye di ya yaa w'a yogo kɔn we. W'a yaa wu pye sipyisaama sipyii pu beeri mu. W'i da wu na já sipyii kalaa, wu bye ni loxulo ni. ²⁵ Piimu p'a wu jomɔ pu kaala ge, w'a yaa w'a peefεε yeri ni lotaan ni, wu da pu leni kozaana ni. Bani la wa la ni Kile na já daajε pye k'a jé pu ni, kɔnhɔ pu be di jeri, p'i can wu ce. ²⁶ Lee funnɔ ni p'a puyε ta, na shɔ Shitaanni wo tifuugo ki na; bani Shitaanni w'a pee sipyii pii co wu wo tifuugo na, kɔnhɔ pu da wu jidaan pyi.

3

Konɔ taaxɔɔ li wo keree

¹ Ayiwa Timote, pe jomɔ pe yaha ma hakili na, m'a li ce na konɔ ki taaxɔɔ li ba nɔ, wee tuun wu na ba waha fo xuuni. ² Konɔ sipyii na ba bye nata fεε. Pu na ba wari pye pu nanii; pu na ba jɔsanga pyi, na tabaara le puyε ni, na Kile mεge kyεεgi. Pu da ba pu sefεε jɔmεhεε conɔ we; pu da ba ceme ce pu pyevεε mu we. Pu jate da ba nɔ Kile kaa la shishiin na we. ³ Pu juyɔ na ba waha, pu da ba nunɔ jaari we. Pu na ba sipyii mεye kyεεgi. Pu da ba tɛhεne yeri puyε na ceepuuro jidaan keree na we, na ne yacoyo. Saama tuugo beeri kɔvεε pu ne pii. ⁴ Pu na ba sipyii nɔhɔ yeri, na funvugo keree pyi. Tabaara na ba pu ji. Pu na ba pu jidaan keree funnɔ lɔ Kile na. ⁵ Pu na ba

puyε pye Kile jɔi fyaara sipyii sipyii nepaga na, ga p'i da ba gbara Kile wo sefεεε ti na pu zɔlɔɔ pu na we. Sii laraga yaha pee sipyii pii mu fεεfεε!

⁶ Pii na ba jin pu ni piyεye ni, cèe piimu wo fanha k'a cèε, ni p'a jurumu nijeheme pye toro, lakuunɔ tuugo beeri be di ne pu funnɔ ni ge, p'a ganha na pee faanna na joni, na pu fungɔnyɔ jeri. ⁷ Tuun beeri ni pee cèe pu ma yu na lajε nivomɔ pee ya zhaa, ga p'i da ga já can wuyε pyaa tii je bada we. ⁸ Ba Zhanesi ni Zhanbiresi bi Kile tudunmɔɔ Musa kaala fo taashiinε li ni-i de, lee kaalagana li na pii sipyii pii be ya can wu kaala. Sipyii pu ne pii, piimu hakilee p'a kyεεgi ge, pu n'a daa wu be di ne yaaga be we. ⁹ Ga pu wo keree ki da ga já zhe jaha na we, bani sipyii pu beeri na ba li ce kadugo yiri na fungɔngɔ baa fεε pu ne pii, ma na jo ba Zhanesi ni Zhanbiresi wuu l'a pa je cegana lemu na we.

Timote ya yaa wu wuyε yaha Kile wo jomɔ pu na

¹⁰ Ayiwa, Timote mu kunni ya sii na ne wo kalaa wu koo jaari. M'a na jaarigana li ce, ni na funnɔ shagana le, ni na n'a daa we, ni na loxulo le, ni na taanpεεge ke, ni keree kiimu ne soro ge. Pye ba ne ne we! ¹¹ M'a ne kanhama pu beeri be ce, ni gberigberɔ keree kiimu beeri k'a pye ne na ge. Ta xɔnhɔrɔ kanhama ne gba Ancɔsi kulo le, ni Ikonε kulo le, ni Lisitiri kulo li ni? Kanhama tuugo keke k'a kori ni ki ya nɔ ne na-ε we? Ga Kafɔɔ ya ne nunɔ wolo pee beeri ni. ¹² Mu shiin li wa, sipyaa sipya w'a giin wu da jaari Kile jɔi fyaara ni xuuni, Yesu Kirisa wo karijεεge ki ni ge, sipyii na ba weefɔɔ kanha. ¹³ Ga sipyikuuyo ye ni nanmahara pyevεε pii kunni, pee na ba se jaha na kakuuyo ni, na sipyii pii piinje ba puyε pyaa k'a piin piingana lemu na we. ¹⁴ Mu kunni, m'a kalaa wemu ta, na wu co ni n'a daa can can wo wu ni ge, mayε yaha wee na. Bani sipyii piimu mu m'a wee kalaa wu ta ge, mayε pyaa k'a pee ce. ¹⁵ Mu ya Kile wo fεfεεε Kitabuu pu jomɔ pu ce, fo ma nɔhɔpiire ti tuun wu ni. Pee jomɔ pe na já fungɔngɔ fεεε kan mu mu, na juwuuro be kan ma mu ma n'a daa wu funnɔ ni Yesu Kirisa na. ¹⁶ Kile wo Kitabuu pu jomɔ pu

bɛɛri p'a foro Kile ye pyaa ni wu wo Fɛfɛɛre Munaa li gbɔɔrɔ ni. Lee wuu na kuduun jɛ pu ni, p'a já sipya kalaa. P'a sipya jaagi bɛ sanha na wu yɛri koo nizaana ni, na wu taanni tifiɛre jaarigana ni; ¹⁷ kɔnhɔ sipyii piimu p'a Kile koo li jaari ge, pee di fa, pu kalaagana bɛ di jɔ. P'i da p'a gbegele yaha labye nizaama tuugo bɛɛri wo bye kaa na.

4

Kile wo Kafila wu yɛɛ le

¹ N'a da yi jo waha ma mu xuuni Kile ni Yesu Kirisa jaha tãan, wee wemu wu da ba kiiri kɔn wyii ni xuu pu bɛɛri na ge; jo wu wo guri ba wu wuu na, ni wu saanra ti wuu na, ² m'a Kile wo Kafila wu yɛɛ li pyi, ma da wu yu m'a wari. L'a pye taasaana la, l'a pye taakuunɔ la, ta wu yɛɛ pyi tuun bɛɛri ni. Ma da yu ni sipyii pu ni kɔnhɔ p'i jɛri, piimu bu nahana, m'a pee jaagi; ma da pu yɛri! M'a luu gbo, ma da pu kalaa! ³ Bani tuun wa w'a ma, sipyii pu funyɔ da ba bye p'a kalaa can can wo wu nuri nige wɛ. Ga pu na ba daha puyɛ pyaa wo jidaan keree fɛni, na karamɔgɔlɔɔ ni jɛhɛmɛɛ shaa na daga na puyɛ shuuni. Pee na ganha na pu niwegee katangaa ye yu pu mu. ⁴ Pu na ba niwegee pari wolo can wu tãan, na ki kan giraya mu. ⁵ Mu kunni, mu wu já mayɛ na keree bɛɛri ni, m'a kanhama xu mayɛ ni, ma da Kile wo Jozaama pu yɛɛ li pyi; ma da Kile wo labye wu bɛɛri jɔ fani m'a byi.

Pɔli wo tafɛɛ t'a nɔ ti tɛhɛɛ na

⁶ Nɛ kunni ya jɛri saraga. Pu na ba kee saraga ki wolo tuun wemu ni ge, wee tuun w'a nɔ xɔ; nɛ xuduun w'a nɔ. ⁷ Nɛ bi zhaanra temu leni n'a daa wu funjɔ ni ge, nɛ la le nayɛ ni na se ta. Nɛ na wo tafɛɛ ti paa na nɔ ti tɛhɛɛ na. Nɛ kori yaha n'a daa wu wo koo li ni. ⁸ Nɛ na ba saanra jɔdɔnɔ ta lemu li jɛ tiimɛ wuu ge. Kafɔɔ wemu wu jɛ tifiɛre kiiri kɔnvɔɔ ge, wee wu da ba li kan nɛ mu kɔnjɔ ki caxhɔgɔ. Ga w'a da ba li kan nɛ ye nigin mu wɛ; piimu p'a wu cabarja ki sigɛɛ ni taan jɛɛɛ ni ge, wu na ba li kan pee bɛɛri mu.

Pɔli kafila wu taxɔgɔ

⁹ La le mayɛ ni m'a ba na yiri tɔvuyo na. ¹⁰ Demasi ya kuri nɛ fɛni bani ke kɔnjɔ ke

wo yanmuyɔ ye wo la k'a se ta wu na. W'a kari Tesaloniki kulo li ni. A Keresansi di gari Galasi fiige ki ni. Tite, a wee di gari Dalimasi fiige ki ni. ¹¹ Luka ye nigin wu jɛ ni nɛ ni naha. Ma ba ma, ma da ma ni Marika ni, wu na ba já na tɛɛɛ na labye wu na. ¹² Nɛ Tishiki tun na kari Efese kulo li ni. ¹³ Ma ba ma, m'a doro Torowasi kulo li ni Karipusi yiri, nɛ na fadegbɔhɔ kemu yaha wà ge, m'a shɛ ki lɔ m'a ma ni Kitabuu pu ni; sɛɛyɛ wuu pii susu kaa l'a waha na mu.

¹⁴ Tudugoo Alekisandire ya kakuunɔ pye nɛ na fo li nigbɔɔ. Ga Kafɔɔ na ba wu saraa na bɛ ni wu kapyegɛɛ ki ni. ¹⁵ Ma bɛ w'a mayɛ kasɛri wu na, bani w'a wɛɛ jomɔ pu kaala ni kafugo ni xuuni.

¹⁶ Nɛ kari tɔɔniishiinɛ li ni, di zhɛ na fiin jo kiiri kɔnvɔɔ wu jaha tãan ge, sipya wa shishiin ya ta na nɛ tɛɛɛ wɛ. Pu bɛɛri bi nɛ yaha na ye. Ga Kile wu lee yafa pu mu! ¹⁷ Kafɔɔ ye pyaa k'a nɛ tɛɛɛ, na fanha kan nɛ mu, a nɛ já na Kile Jozaama pu yɛɛ li pyi li pyegana na. A Kile cɛbaalaa bɛɛri di pu logo. A nɛ shɔ cɛnri wu jɔ ki na. ¹⁸ Nɛ li cɛ jo Kafɔɔ na ba nɛ jɔnjɔ wolo kakuunɔɔ bɛɛri ni, na nɛ shɔ, na nɛ le wu saanra ti ni fugba wu ni. Pɛɛjɛ k'a dɛri wu na tuun bɛɛri ni fo gbee! Amiina.

Pɔli fɔ mujuu

¹⁹ Pirisili ni wu poo Akilasi shaari, ni Onezifɔri puga shɛɛn pu ni na nɛ pu shaari. ²⁰ Erasiti ya kori Korɛntɛ kulo li ni, nɛ d'a Torofimɛ yaha Mileti kulo li ni, bani w'a yá. ²¹ La le mayɛ ni m'a ba na ta wiire ti sanha jé wɛ. Ebulusi ya ma shaari, ni Pudɛnsi, ni Linusi, ni Kolodiya, pee bɛɛri ya ma shaari. Cɛbooloo pu samaa bɛɛri bɛ ya ma shaari.

²² Kafɔɔ wu kori ma mu. Kile wu niimɛ kan yi bɛɛri mu.

Tite Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ wemu tun Tite mu ge

Jɔgɔ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

Tudunmɔɔ Pɔli w'a we sɛmɛ we tun Tite mu. Tite jɛ Yawutu wɛ, Gireki wu jɛ wii (Galasi Shɛɛn 2:1-3).

Tite jɛ Tudunmɔɔ Pɔli wo kalaapire ni wu kapyeyeyii Kile Jozaama pu wo yɛɛ li wo labye wu ni. Pɔli bi Tite tun kari Kile wo Jozaama pu yɛɛ li na Kireti fiige ki ni w'a egilizifomɔɔ pu tɛri (Tite 1:5).

We sɛmɛ we kakana jɔɔ

Egilizi keree ya yaa na shɔɔnri shɔɔnrigana lemu na ge, Pɔli ya we sɛmɛ we tun Tite mu, na yɛɛ kan wu mu lee shizhaa na.

Sɛmɛ wu kafila jɔɔ

Tite 1 Tite ya yaa na jahagbaa fɛɛ nizaamaa pu tenɛɛ tenɛgana lemu na egilizii pu ni ge.

Tite 2:1—3:11 Kiricɛɛn wo torogazaana koɔɔ puga funɔɔ ni.

Tite 3:12-15 Pɔli ya Tite fɔ waa sanha.

Pɔli fɔ mujuu

¹ Nɛ Pɔli wemu wu jɛ Kile wo kapyeyeyii ni Yesu Kirisa wo tudunmɔ ge, nɛ w'a we sɛmɛ we ka. Kile ya sipyii piimu jaha bulo ge, w'a nɛ tun na nɛ wu pee yiri di ba lenɛ n'a daa wu ni, di can wu she pu na na bɛ ni Kile jii fyaara ni, ² kɔnhɔ jii sicuumɔ nixhɔbaama pu wo tadaɔa di bye pu mu. Kile ya kafineyɛ yu wɛ, wee w'a pee jii sicuumɔ pu jɔmɛɛ lɔ wɛɛ mu na ta koɔɔ nɔhɔ sanha zhan wɛ. ³ Tuun wemu jaha wu bi wii ge, ba wee tuun w'a pa nɔ wɛ, a wu pu she wɛɛ na wu wo jomɔ pu ni. Pee jomɔ pe wo yɛɛ kaa li wa le nɛ kenɛ ni. Wù Shɔɔɔ Kile w'a na tun na nɛ w'a pee yu sipyii pu mu.

⁴ Ayiwa, Tite mu mu nɛ we sɛmɛ we tun. N'a daa wemu w'a wù bɛɛri pinne ge, nɛ ja yɛ pyaa mu ya sii wee n'a daa wu funɔɔ ni.

Wù To Kile ni wù Shɔɔɔ Yesu Kirisa wu niime ni janiɔɔ kan ma mu.*

* **1:4** We duba we jɛ Kiricɛɛn fɔ kangana.

Kapyeyeyii kiimu k'a kan Tite mu ge

⁵ Ayiwa Tite, keree kiimu k'a kori shɔɔnri baa Kereti fiige ki ni ge, nɛ mu yaha wà kɔnhɔ m'a kee shɔɔnri. M'a egilizi jahagbaa fɛɛ pii shɔɔnri n'a daa fɛɛ pu tɛ ni, m'a pee tenɛ kulogoo ki bɛɛri ni n'a daa fɛɛ pu jɔɔ ni, m'a li pye ba nɛ yi jo ma mu wɛ!

⁶ Jaagi xuu ya yaa na ta wa shishiin bɛ na pii sipyii pii ni wɛ. P'a yaa na pye cɛɛ nigin nigin cepee. Pu nɔhɔpiire ya yaa na pye n'a daa fɛɛ, ti ganha ba doroo torogaguunɔ na wɛ, t'i da ti na ti sefɛɛ jɔmɛhɛɛ conɛ. ⁷ Egilizi jahagbaa fɔɔ ya yaa na pye jaagi xuu baa, bani Kile wo kapyeyeyii w'a byi. Wu ya yaa na pye jɔsanga fɔɔ wɛ, wu ya yaa na pye loyiridaan fɔɔ wɛ, wu ya yaa na pye singba, kelee kafugo sipya wɛ, wu ya yaa w'a wari shaa ni nanmahara ni wɛ. ⁸ Ga w'a yaa wu ta wu na nabuun kemɛɛ, wu bye kasaanɔa pyevɔɔ, wu bye fungɔngɔ fɔɔ, wu bye sipya wemu w'a tii ge, wu bye fɛɛfɛɛ Kile jaha tɔan, wu da jani wuyɛ na. ⁹ W'a yaa wu nɔrɔ yaha Kile wo Kafila wu na ma na jo ba w'a kalaa wu ni kalaagana lemu na wɛ, kɔnhɔ wu já w'a sipyii pu kalaa. Wu da pu yeri na bɛ ni kalaa can can wo wu ni. Piimu p'a nakaara ti pyi ge, wu da pee wo tapiinɔɔ ki shɛɛ pu na.

Na jo ni karamɔgɔ-kafinejuu pu ni

¹⁰ Bani sipyii niɔhɛmɛɛ pu ma diin na jɔɔ baa jomɔ yɛ yu, na sipyii piinɔɔ na yu na fo p'a cekɔɔnɔ pyi ba Yawutuu pu jɛ wɛ. ¹¹ M'a yaa na pii sipyii pii jɔɔ tɔ, bani kalaa wemu wu jɛ wu ya yaa p'a wu kaan wɛ ge, wee p'a gaan, na kpɔnponɔɔ kii wo n'a daa wu kyɛɛgi lee funɔɔ ni, tifire baa saraa fɛni. ¹² Pu Kireti shɛɛn yɛ pyaa wo fungɔngɔ fɔɔ wa ya jo na: «Kireti shɛɛn ya kafineyɛ yu tuun bɛɛri ni; pu jɛ ba yacoyo jɛ wɛ; saafɛɛ pu jɛ pii, pu yacerɛɛ di ya jini wɛ.» ¹³ Pee jomɔ pe di jɛ can. Lee wuu na, wa bu katiibaana la pye, li jo wu jii na, m'a yi jo waha, kɔnhɔ pu n'a daa wu bye baraga wo. ¹⁴ Pu ganha bu da daha Yawutuu pu wo giraya jomɔ pu fɛni wɛ. Piimu bɛ p'a can wu she ge, pu ganha bu daha pee bɛ wo jɔmɛhɛɛ ki fɛni wɛ.

15 Sipyii piimu zɔlɔɔ pu ɲε fεεfεε ge, yaŋmuyɔ bεeri yi ɲε pee mu fεεfεε. Ga piimu zɔlɔɔ p'a nɔrɔ, n'a daa di ɲε pu mu-i ge, yaŋmuyɔ bεeri y'a nɔrɔ pee mu. Bani pu fungɔnyɔ ye, ni pu zɔlɔɔ p'a nɔrɔ. 16 Pu m'a yu na pee ya Kile cε, ga pu kapyege di li shεε na kafineye p'a yu. Tɔnbensipyii ni n'a she sipyii pu ɲε pii, ali pu ya já kiire bε pye lemu ɲε nizaana wε.

Naarigana lemu l'a saha ni Kile wo kalaa wu ni ge

2

1 Ayiwa, mu kunni Tite, yemu y'a sii saha ni kalaa can can wo wu ni ge, ta yee yu. 2 Yi jo nɔhɔlεε pu mu na pu tɛhεnε yaha puyε na keree bεeri ni, p'i baraga yaha puyε na, p'i bye fungɔnyɔ fεε. P'i baraga ta n'a daa, ni taanɲεεge, ni loxulo ni!

3 Yi jo celεε pu bε mu na pu bε pu pu wo ɲaarigana li pye l'i saha ni Kile ɲidaan ni. Pu ganha bu zɔjuuro yaha pu kapyenεε wε, pu ganha bu singbaa yaha pu kapyenεε wε. Yeriye rijomɔ pemu pu ɲε nizaama ge, p'i da pee kaan, 4 kɔnhɔ pu da li shεε cepiire ti na, na pu namaa ni pu nɔhɔpiire kaa ya yaa na dan pu ni. 5 P'i bye fungɔnyɔ fεε, p'i já puyε na, p'i da pu puga ki kapyenεε ki bεeri pyi ni zɔsaama ni, p'i da puyε tirige pu namaa mu. Kɔnhɔ wa shishiin ganha bu kafilakuumɔ ta di jo wá Kile wo jomɔ pu na wε.

6 M'a pee jomɔ pe ninumɔ jo levεε pu bε mu na pu fungɔnyɔ yaha puyε na keree bεeri ni. 7 Muye pyaa k'a yaa na pye ɲaha shεshεεε keree bεeri ni, ma kapyege nizaanɲaa funɲɔ ni. Ma da sipyii pu kalaa ni funvige, ni see ɲaha ni. 8 Ma da kafila can can wo kaan ma kalaa wu ni, wemu wu ɲε wa da já wu kaala-ε ge, kɔnhɔ wù pεen p'i zhiige, pu ganha bu kakuunɔ la shishiin ta di jo wù na wε.

9 M'a yi jo buloo pu bε mu na p'a puyε tirige pu kafεε mu keree bεeri ni. P'i da pu ɲidaan keree pyi, pu ganha ba pu kaala wε. 10 Pu ganha ba pu kafεε pu yaŋmuyɔ luu wε, p'i bye ɲɔmεhεε fεε, p'i puyε yaha tadaɲa sipyii tuun bεeri ni, kɔnhɔ sipyii di da baraga teri wù Shɔvɔɔ Kile wu wo kafila wu na.

11 Bani Kile wo niimε w'a wuyε shε. Wee ni sipyii pu bεeri wo ɲuwuuro t'a fɔrɔ.

12 Wee niimε wu baraga ni Kile ya wèe kalaa, na yi yu wèe mu na ɲaarigana lemu li ɲε Kile ɲii fyaara baa ge, ni ke kɔɲɔ ke wo lakuunɔ ke, na wèe pu yee ɲɔ yaha. Na wù da ɲaari ɲiɲaa wo canɲa ɲii le ni ni fungɔngɔ fεεε ni, ni tifire, ni Kile ɲii fyaara. 13 Tadaɲa nizaanɲa ke ki wa wù mu ge, wù kee sige yani ki shɛduun wu pa nɔ ge, Yesu Kirisa wemu wu ɲε wù Kilegbɔ ni wù Shɔvɔɔ ge, kee canɲa wee wo nɔrɔ wu da ba wuyε shε. 14 Wee w'a wuyε kan, na xhu wèe wuu na, kɔnhɔ wu wèe shɔ kakuunɔɔ tuuyo bεeri na, wu wù pye fεεfεε, wu wù pye wu wo sipyii, kɔnhɔ wù wùye pɔ wù da kasaanɲa pyi tuun bεeri ni.

15 Ta sipyii pu kalaa mu, ma da pu yeri. Wa bu nahana, m'a weefɔɔ jaagi na bε ni Kile wo fanha ki ni. Wa shishiin ganha bu da ma fanha wε.

N'a daa fεε p'a yaa p'a ɲaari ɲaarigana lemu na ge

3

1 M'a n'a daa fεε pu funɲɔ to na p'a yaa p'a puyε tirige fiige ki ɲahagbaa fεε, ni ki fanhafεε pu mu; p'i da pu ɲɔmεhεε conɔ. P'i gbegele yaha kapyege nizaanɲaa bye kaa na tuun bεeri ni. 2 Pu ganha ba sipyii zɔlɔɔ yu wε, pu ganha ba yoyo kɔɔn wε, p'i ɲuyɔ peni ni sipyii pu bεeri ni, p'i bye lotangaa fεε. 3 Bani taashiine ni, wèe bε pu bye fungɔnyɔ baa fεε, Kile ɲɔmεε cobaalaa, ni sipyii piimu p'a wuregi ge. Wèe bi wùye yaha keree bεeri tuuyo wo ɲidaan kenε ni, ni xɔnhɔrɔ tuugo bεeri, fo na shε wèe pye keree bεeri wo buloo. Kuumɔ ni ɲepenwaa funɲɔ ni wèe bi ɲaari. Wèe bi sipyii pii kɔ, a pii bε di wèe kɔ.

4 Ga wù Shɔvɔɔ Kile wo saama pe, ni taanɲεεge kemu ki ɲε wu ni na ɲaha tii sipyii na ge, ba yee ya yiye shε tuun wemu ni wε, 5 a Kile di wèe ɲunɲɔ wolo. Ga li wa kanna wèe wo kapyege k'a tii na lee na w'a lee pye-e dε. Wèe ɲiɲaara t'a jé wu ni, lee na w'a wèe shɔ. Fεfεεε Munaa l'a wèe wuu, na wèe shɔ, na wèe pye wèe ya sevɔnɔ se, na ɲii sicuumɔ nivomɔ kan wèe mu. 6 Kile ya Fεfεεε Munaa li tirige wèe

na fo xuuni wù Shòvɔɔ Yesu Kirisa baraga ni, ⁷ kɔnhɔ wù já pye sipyitiimɛɛ Kile naha tãan wuyɛ pyaa wo niimɛ wu baraga ni. Nii sicuumɔ nixhɔbaama pemu na w'à daa ge, wù já pa pee bɛ ta. ⁸ Ayiwa, pee jomɔ pe ya sii tii fiinɛ, na tadanɔ xɔ. Nɛ funɔ ki wa m'a da yi yu xuuni m'a wari sipyii pu mu, kɔnhɔ piimu p'a dà Kile na ge, pee di la le puyɛ ni p'i da kapyege nizaanɔa pyi. Lee l'a nɔ, lee ni sipya di wa kuduun taa bɛ.

⁹ Ga ma ganha da mayɛ yaha nɔnɔ baa nakaara te na wɛ, ni taashiinɛ li wo sipyii mɛyɛ yi wo nakaara, ni jɔnehɛɛ ni yoyo yemu p'a yirige Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu keree na ge. Ma ganha bu mayɛ le le la shishiin ni wɛ, bani kuduun wa lee la shishiin ni wɛ, kanɔɔ bɛ di wa li na wɛ. ¹⁰ Piimu p'a sipyii pu piinɛ na pu waagi ge, ma bu wee wa shi yeri na nɔ tɔɔnii shuun na, wu bye w'i ya yee logo wɛ, laraga kɔn wu na. ¹¹ Bani m'a li cɛ na jo sipya wu jɛ wii wemu ya foro Kile koo li ni ge. Jurumu w'a byi wemu na ba Kile wo kiiri wu nɔ wu na ge.

Pɔli ya yɛɛ lemu kan kurogo ki na sanha ge

¹² Di ba Aritemasi tun ma mu tuun wemu ni kelee Tishiki, m'a fyaala pa na nɔnɔ cɛri Nikopolisi kulo li ni, bani na funɔ ki wa di ba shɛ wiire ti tuun wu pye wà. ¹³ Zenasi wemu wu jɛ sipyii tɛgɛvɔɔ kiiri na ge, hakili yaha wee ni Apɔlɔsi na, m'a pu tɛgɛ naagoo li na, kɔnhɔ yaaga ganha shɛ pu kuunɔ wɛ. ¹⁴ Wɛɛ bɛ wo cebooloo pu ya yaa na pye kanɔɔ baa wɛ. P'a yaa na puyɛ taanni kasaanɔa pyegana ni, kɔnhɔ p'i já pii tɛgɛ.

¹⁵ Piimu bɛɛri pu wa naha ni nɛ ni ge, pu bɛɛri ya ma shaari. Wù kaa ya dan piimu ni n'a daa wu wo koo ni ge, m'a pee bɛɛri shaari!

Kile wu niimɛ kan yi bɛɛri mu.

FilemƆ TudunmƆƆ PƆli ya sɛmɛ wemu tun FilemƆ mu ge

Jɔgɔ wu jɛ FilemƆ wɛ?

Kolose shɛn wu jɛ FilemƆ, na jɛ sanha li see sipya wa. PƆli w'a Yesu Kirisa wo Jozaama pu jo wu mu, a wu pu logo, na dɔ pu na, na bye n'a daa fɔɔ. Wee kaban n'a daa fɛɛ p'a bi puyɛ pinnɛɛ na Kile pɛlɛ. Tuun wemu ni PƆli bye Oromɛ ni wu kaso lezhiinɛ li ni ge, wee tuun wu ni w'a we sɛmɛ we ka na tun FilemƆ mu. We sɛmɛ we ni Kolose shɛɛn wo wu taatunɔɔ ya laha kiyɛ na wɛ.

We sɛmɛ we kakana jɔnɔ

Bulona wa bye FilemƆ mu wu mɛgɛ di jɛ na Onɛzimu, wee bi kakuunɔ la pye, na baa. Taashiinɛ li ni bulo bɛɛri w'a paa ge, pu bu wu ta co, pu bi da jɔ wu gbo bɛ.

Ba w'a paa wɛ, na shɛ saha ni PƆli ni Oromɛ kugbɔɔ li ni, a wee di Kile Kafila jo wu mu, a w'i dɔ Yesu na, na bye Kiricɛn. A wu PƆli tɛgɛ a p'i ganha na Kirisa wo Jozaama pu yu. A PƆli di li ta l'a pɔɔ Onɛzimu wu kuri pa wu kafɔɔ FilemƆ mu, p'i ba bɛ, p'i bye shiizhan. A w'i yi jo FilemƆ mu na wu ganha bu kakuunɔ la shishiin pye Onɛzimu na wɛ, ga na wu wu co Kirisa wo karijɛɛgɛ ki ni ba wu ceboro jɛ wɛ. Onɛzimu mɛgɛ ki kɔri wu jɛ na: «Kajɔɔ». Ga w'a pa wuyɛ yaha «Kajɔɔ baa» FilemƆ mu tuun wa funɔɔ ni. Ga PƆli ya li shɛ FilemƆ na na wu kajɔɔ wa wee PƆli mu, na jɛ FilemƆ bɛ mu nimɛ (FilemƆ 1).

PƆli ya li shɛ we sɛmɛ we ni na buloo ni pu kafɛɛ bɛɛri pu jɛ nigin, na pu bɛɛri pu jɛ cebooloo Kirisa wo karijɛɛgɛ ki ni. PƆli ya li sha FilemƆ mu na wu sɔɔ Onɛzimu na, wu wu co ba wu ceboro ni wu taanɔɔ jɛ wɛ.

Sɛmɛ wu kafila jɔgbɔɔ

FilemƆ 1-3 PƆli fɔ ni wu baraga daha mujuu.

FilemƆ 4-7 PƆli ya FilemƆ wo n'a daa wu sɔ.

FilemƆ 8-22 PƆli ya FilemƆ kemɛ jɛɛri Onɛzimu keree na.

FilemƆ 23-25 PƆli ni wu taanɔɔinɛ fɔ mujuu.

PƆli fɔ mujuu

¹ Nɛ PƆli we p'a le kaso ni Yesu Kirisa wo mɛgɛ ki kaa jo na ge, nɛ ni na ceborona Timote, wɛɛ p'a we sɛmɛ we tun wu labyejii, wu taanɔɔii FilemƆ mu. ² N'a daa fɛɛ piimu p'a puyɛ pinnɛɛ ma puga ki ni ge, na wu tun pee bɛ mu, na wu tun wu ceboroshɔ Afiya mu. Wu ceborona Arishipi wemu w'a kanhama pu jaa ni wu ni shiizhan labye wu fɛni ge, ni wee bɛ.

³ Wu To Kile ni wu Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niime ni jɔnɔnɛ kan yi mu.*

PƆli ya FilemƆ wo taanɔɔɛgɛ ke ni wu n'a daa wu kaa logo

⁴ Na ceborona FilemƆ, nɛ ba da Kile jɛɛri tuun bɛɛri ni, nɛ ma na fungɔngɔ yaha mu na, na baraga taha wu na mu wuu na. ⁵ Bani mu ya dɔ Kafɔɔ Yesu na dagana lemu na ge, na n'a daa fɛɛ pu bɛɛri co ni taanɔɔɛgɛ kemu ni ge, yee bɛɛri ya nɔ nɛ na. ⁶ Lee wuu na, nɛ Kile jɛɛri mu mu, kɔnhɔ n'a daa wu wo karijɛɛgɛ ke k'a wu pinnɛ ni ma ni ge, la di fara kee na. Lee di bye kajunɔ, kasaanjaa kiimu bɛɛri ki wa wu mu wu jiiifɛɛɛ ti ni Kirisa ni ge, m'a kee bɛɛri cɛ. ⁷ Na ceborona FilemƆ, taanɔɔɛgɛ ke ki wa mu ni ge, k'a lowaa le Kile wo nagoo pu bɛɛri ni. Lee ya nɛ funɔɔ taan, na nɛ luu jɔnɛ fo xuuni.

Onɛzimu wemu wu bye FilemƆ wo bulo ge, PƆli ya FilemƆ jɛɛri wee wo keree na

⁸ Lee wuu na, na ceborona, keree kiimu bɛɛri mu ya yaa na pye ge, Kirisa wo karijɛɛgɛ ki funɔɔ ni, nɛ bi da jɔ mu karamu mu wu ki pye. ⁹ Ga yani nɛ wu lee pye ge, nɛ yaa na mu jɛɛri taanɔɔɛgɛ ki wuu na. Nɛ PƆli, nɛ jɛri nɔhɔlɛ, lee na laha wɔ, nɛ jɛ kaso ni Yesu Kirisa mɛgɛ ki wuu na. ¹⁰ Onɛzimu wo shizhaa na n'a da ma jɛɛri. Kirisa wo karijɛɛgɛ ki funɔɔ ni w'a jɛri ba nɛ ja jɛ wɛ, kaso gbaha ki ni naha. Onɛzimu mɛgɛ ki kɔri wu jɛ kajɔɔ. ¹¹ Nɛ kunni ya cɛ na jo wu ya yaaga jɔ mu na taashiinɛ li ni wɛ. Ga nimɛ, nɛ fara mu na, w'a keree jɔgi wɛɛ bɛɛri na. ¹² Lee wuu na, n'a da wu yaha zhe ma yiri. W'a jɛri ba nɛyɛ pyaa munaa

* **1:3** We duba we jɛ Kiricɛn fɔ kangana.

shige ƚε wε. ¹³ Nε kunni la bye di wu yaha nayε t̄aan naha. Kile Jozaama pemu wuu na di ƚε kaso wu ni ge, wu bye wee ma tεgε, wu da kapyenεε pyi na mu. ¹⁴ Nε funƚɔ wa di kaa la shishiin pye lemu ya bε ma mu wε. Nε funƚɔ wa di ma karamu le kasaana le wo bye na wε. Ga nε funƚɔ wa li bye di she da w'a pye mayε pyaa ƚidaan.

¹⁵ Ma na zhe li ta mu ni Onεzimu ya laha yiyε na jεεε yε nigin funƚɔ ni, k̄nhɔ wu guri pa nɔ ma na, wu gori yaha ma mu gbee. ¹⁶ Ga nime, wu ƚε nago kanna bulo wu ƚε sanha wε. Wu tayerege ya pεε bulo wogo na. Wu co ni taanƚεεε ni, m'a wu co ma ceboro. Wu kaa kunni ya dan nε ni fo xuuni, ga wu kaa kuuni ya yaa na dan mu ni na toro nε t̄aan, bani sipya wu ƚε wii, na n̄hɔ pye Kirisa wo.

¹⁷ Wee tuun wu ni, ma bu da m'a sii na nε wii ma n̄nii yε pyaa pyaa, m'a yaa ma Onεzimu co ba ma da nayε pyaa ki co wε.

¹⁸ Li bu she da nago w'a kaa la kyεεgi ma mu, kelee ma foo ƚε wu na, lee yaha nε kace na. ¹⁹ Nε P̄li yε pyaa k'a ye ka na keƚε ki na jo nε na ba lee bεeri foo tɔ ma mu. Nε foo le li wa ma na ge, nε funƚɔ wa nago di ma funƚɔ tirige ni lee kaa ni wε. Lee foo le, lee ƚε muyε pyaa kee. ²⁰ Na ceborona, n'a ma ƚεeri ma ƚɔ mayε na, m'a le kasaana le pye na mu Kafɔɔ wuu na. Nɔ mayε na m'a na funƚɔ ƚinε, kariƚεεε kemu ni w̄u wa Kirisa ni ge, kee mεge na. ²¹ Nε d̄a li na nago nε bu kaa lemu ƚεeri mu mu, mu na lee pye nε mu; lee wuu na nε ye ka na tun mu mu. Nε d̄a li na sanha nago keree kii nε jo mu mu ge, mu na kee bεeri pye fo na dorɔ bε nε wo nijogoo ki t̄aan.

²² Ayiwa, lee kadugo na m'a tashɔngɔ ka keree pye na mu, bani nε d̄a li na yi wo ƚεεε ki funƚɔ ni jo pu na ba na yaha yi mu caƚa ka.

P̄li ni wu taan̄iinεε fɔ mujuu

²³ Na kaso leƚii Epafirasi we wu ƚε kaso ni Yesu Kirisa mεge ki wuu na ge, wee ya ma shaari. ²⁴ Na labyeƚii pusamaa bε, Marika, ni Arisitaaki, ni Demasi, ni Luka, pee bεeri ya yi shaari. ²⁵ Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niime kan yi mu.

Heburuu Sεmε wemu w'a tun Heburuu shi wu mu ge

Mii we sεmε we d'a yiri we

Wèe ya ta we sεmε we kavoo tii ce we. Ga l'a fiinne na wu kavoo wu bi Girekii jomɔ pu ce xuuni, na Yawutuu kalεgeε ki be ce, na Karijεεge Nɔmεε Nilεε li be ce xuuni.

M'a jo Heburuu la, ma shiin ya jo Yawutuu la, yi beeri jε nigin. Yawutu wu bye wii wemu ya dā Yesu Kirisa na ge, bani w'a yu na «wèe sefεleε» (Heburuu 1:1). N'a daa fεε nizhiilee pu baraga ni w'a Kile Jozaama pu ta (Heburuu 2:3).

We sεmε we kakana juno

Yawutuu piimu p'a bi giin p'i guri Yesu nɔhɔ ni, p'i ba daha Yawutuu wo kalεgeε ki feni sanha ge, pee mu w'a we sεmε we tun, kɔnhɔ p'i gori yaha Yesu wo n'a daa wu ni. Ga wèe ya ce xuu weke wuu mu w'a wu tun we. A wu li she pu na na Yesu ya ye yanmuyo yi beeri na.

Kile Jomɔ yere l'a pye we sεmε we wo funno jomɔ pe. Ga, a p'i sεmε nifenhene la ka na fara pu na.

Sεmε wu kafila jugbɔyo

Heburuu 1—2 Kile tudunmoo wu jε Kile Ja we. W'a ye melekeε na.

Heburuu 3:1—4:13 Kile Ja w'a ye Kile tudunmoo Musa na.

Heburuu 4:14—7:28 Kile Ja wu jε saraya jaha shɔnriwɔo nijeme.

Heburuu 8:1—9:28 Kile ya karijεεge nivono kemu teje ge, kee ya ye nizhiige ki na.

Heburuu 10:1-18 Kile Ja wu saraga k'a ye Musa wo saliya wu woyo yi na.

Heburuu 10:19-39 Na samohoro ni lowaa ta n'a daa wu ni.

Heburuu 11:1—12:13 Wù sefεleε piimu p'a pye n'a daa wu wo namaa pu ge.

Heburuu 12:14—13:21 Yemu y'a jo waha ge, ni fundogo jomɔ, ni duba.

Heburuu 13:22-25 Sεmε nifenhene ni fò mujuu.

Kile ya yu ni wèe ni wu Ja Yesu Kirisa gbɔoro ni

¹ Kile ya jo ni wèe sefεleε pu ni taatorono li ni teεgeε nijehene ni; ni joganaa nijehene ni, Kile tudunmoo pii no na. ² Ga nime, ye cazaya ye na w'a wu jomɔ pu kan wu Ja wu mu wu jo wèe mu. Wee Kile ya teje na pye yanmuyo yi beeri wo cen lowoo. Wee gbɔoro be ni w'a konɔ yaa. ³ Wee jε Kile wo nɔoro wu w'a ni ge, wu ni Kile keree ki jε nigin. Yanmuyo yi beeri yi jε wu sefεere jomɔ pu gbɔoro ni. W'a sipyii je na yeege pu jurumu wu ni, na diin Se Beeri Foo To Kile kanige ce fugba wu ni.

Yesu Kirisa ya ye melekeε pu na

⁴ Kile Ja w'a ye melekeε pu na fo xuuni, bani Kile ye pyaa ya mege kan wu mu kemu k'a ye fo xuuni pu woyo yi na ge. ⁵ Kile ya ta meleke wa shishiin pye na: «Mu jε ne Ja, ne mu pye na Pya nijaa we.»? W'i ya ta meleke wa pye na: «Ne na ba bye ma To, m'a bye ne Ja we.»* ⁶ Na fara lee na, Kile ya wu Ja nigin wu tun konɔ na tuun wemu ni ge, na jo: «Melekeε pu beeri p'a wu pele.»*

⁷ Ye w'a jo wu melekeε pu shizhaa na ge, yee ye:

«Tudunmoo pu jε pii, na jε kapyebyii,

W'a pu jeri kafεεge; na pu jeri nanije.»*

⁸ Ga ye Kile ya jo wu Ja wu shizhaa na ge, yee yi wa me:

«Mu jε Kile, ma saanra ti da ga xho bada we.

Mu wo fanha ki pubiin le, tiime pubiin li jε lii.

⁹ Keree kiimu k'a tii ge, kee k'a dan mu ni, katiibaana ya dan mu ni bada we.

Lee wuu na ma Kile w'a ma jaha bulo, na wu fundanga sinme pu le ma juno ni,

pee pemu p'a li sheε na m'a jeri saan ge.

A wu ma pye m'a ye ma kaafεε na.»*

¹⁰ Kile ya jo Kirisa shizhaa na sanha na:

«Kafoo, mu w'a jine nɔhɔ shan fo taashiine li ni.

Muye pyaa keye y'a fugba wu be yaa.

* 1:5 Zaburuu 2:7; 2 Samuweli 7:14
Zaburuu 45:7-8; Ezayi 61:3

* 1:6 Duterenome 32:43; Zaburuu 97:7

* 1:7 Zaburuu 104:4

* 1:9

11 Ye yaŋmuyɔ ye beeri yi da ba doro,
ga mu kunni na ba bye ma tatεengε ni
fo gbee.

Yi beeri na ba le
ba fāŋa ya legi legana lemu na we.

12 Ma na ba yi kuri ba p'a fuugo kurulo we.
Yi na ba jeri ba sipya ya falenε jeri we.
Ga mu kunni, mu wa ma siime na,
tehenε be di wa ma caŋa jehεε na we.»*

13 Ayiwa, Kile sanha yi jo ŋa meleke wa mu
bada we na:

«Tiin saanra tatεengε ki ni na kanige ce,
fo di ba ma pεen pye
ma jidahaata tahaŋa.»*

14 Melekeεε ne jɔgɔ ye we? Pu beeri pu ne
munahaa, tudunmɔɔ pu ne pii. Sipyii piimu
pu da ba shɔ ge, Kile ya melekeεε pu tunni pu
na pee teri.

2

1 Ayiwa lee wuu na, keree kiimu wεe ya
logo ge, wεe ya yaa na wu funyɔ yaha ki na
xuuni, kɔnhɔ wu funŋɔ ganha da wɔ wu ki
yaha we, 2 Bani melekeεε p'a jomɔ pemu jo
ge, pee ya pye can; piimu ya ta pee jomɔ pu
wii yaaga we, kelee piimu p'a she pu ni ge,
Kile ya pee beeri saraa na be ni pu kapyegεe
ni. 3 Ayiwa, Kirisa ya wεe shɔ shɔgana lemu
na ge, Kafɔ ye pyaa k'a pye shenshiime na
tee juwuuro ti kaa jo. Lee kadugo na, wu
kalaapiire ti t'a pu logo ge, a pee di pu jo
fiinŋε wεe mu. Ayiwa, wu bu le yaha jaha
kaa, shɔgana leke na wεe di da ba sii zhɔ
pee kanhama pu na we? 4 Kile ye pyaa ya
li she na pee jomɔ pe ne can. A w'i sefεere
kan wu kalaapiire ti mu p'a naha sheshεere
ni kagbɔhɔɔ ni kakanhaŋaa tuuyo nipeheye
pyi. W'a Fεfεere Munaa li wo loolodaha ki
be kan pu mu be, na be ni wuyε pyaa jidaan
ni.

*Yesu Kirisa gbɔɔrɔ ni sipya ya juwuuro
taa*

5 Ayiwa, kobaŋa kemu kaa wεe ya yu ge,
Kile ya ta kee wo juŋɔ fεere ti kan melekeεε
pu mu we. 6 Ga l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Sipya ne naha
fo mu w'a ma funŋɔ shaa ni wu ni we?»

* 1:12 Zaburuu 102:26-28
Ezayi 8:17-18

* 1:13 Zaburuu 110:1

* 2:8 Zaburuu 8:5-7

* 2:12 Zaburuu 22:23

* 2:13

Sipyiyawyii ne naha
fo mu w'a li kasεεge pyi we?

7 M'a wu cεreŋε na foro
melekeεε pu taan jeri funŋɔ ni.

M'a nɔɔrɔ ni pεeŋε tɔ wu juŋɔ ni
na pye wu saanra juɔnɔ.

8 M'a yaŋmuyɔ yi beeri kuu wu kan.»*

Ayiwa ma bu logo na Kile ya «yaŋmuyɔ
yi beeri» kuu wu kan, lee kɔri wu ne na
yaŋmuŋɔ ka shishiin ne kuubaa wu mu we.
Ga lee be na, wεe sanha yaŋmuyɔ yi beeri
na y'a kuu wu mu we. 9 Ga Yesu wemu w'a
cεreŋε na foro melekeεε pu taan jeri funŋɔ
ni, kɔnhɔ wu xhu sipyiire ti beeri wuu na
Kile wo niime wu gbɔɔrɔ ni ge, nime wee ya
nɔɔrɔ ni pεeŋε ta, bani w'a xu wo kanhama
pu soro.

10 Ayiwa can na, we w'a yaŋmuyɔ yi
beeri yaa, ni yaŋmuyɔ yi beeri ya yaa wu
wuu na ge; l'a be To Kile mu wu Yesu pye
juŋɔfɔgbɔ nijeme jaagi baa wo wu kan-
hama pu gbɔɔrɔ ni. Kɔnhɔ shenpehemεε di
bye Kile nagoo, p'i je wu nɔɔrɔ wu ni. Bani
Yesu wu ne pu juwuuro ti juŋɔfɔɔ. 11 Yesu
wemu w'a sipyii jii na wo pu jurumu ni ge,
wee ni wu sipyijii pu beeri To wu ne Kile.
Lee wuu na, li ya ta pye shiige wu mu w'a
pee pyi wu cebooloo we. 12 Lee wuu na w'a
jo:

«Kile, n'a da ma mege ki yiri na cebooloo pu
mu,
di ma masɔŋɔ yogo cee na sipyii pu
beeri nii na.»*

13 A wu Kile pye sanha na:

«N'a da mu pye na tahaŋa.»
Na nɔhɔ jo sanha na:

«Kile ya nagoo piimu kan ne mu ge,
ne ni pee piiri shiizhan.»*

14 Ayiwa, sipyii p'a pye Kile nagoo pee,
lee wuu na Yesu be ya pye sipiyawyii.
W'a pye mu kɔnhɔ wu xu wu gbɔɔrɔ ni,
xu sefεere te ti ne Shitaanni keŋε ni ge, tee
di gyεεgi. 15 Xu nii fyaara ya piimu pye
Shitaanni wo buloo pu shi wu caŋa jehεε
ki beeri funŋɔ ni ge, kɔnhɔ wu pee be juŋɔ

wolo. ¹⁶ Can na Yesu ya ta pa di ba mɛkɛkɛ pu shɔ-ɛ dɛ! Ga Ibirayima nagoo w'a pa shɔ. ¹⁷ Lee wuu na li waha l'i waha, w'a yaa na pye sipiyawyii pyegana bɛɛri na, kɔnhɔ wu bye pu saraya nahɔ shɔɔnrivɛɛ wo ɲɔɲɔfɔgbɔ, wemu w'a ɲɔɲɔ ɲaari, na ɲɛ ɲɔmɛɛ fɔɔ Kilɛ wo labye wu ni ge. Kɔnhɔ wu sipyii pu wo jurumu wu foo tɔ.

¹⁸ Ayiwa, piimu p'a gana nɔwuuro kenɛ ni ge, wu na jɔ pee tɛgɛ nimɛ. Bani wuyɛ pyaa ki bɛ ya jɛ nɔwuuro ni kanhama ni.

3

Kirisa ya ye Kilɛ tudunmɔɔ Musa na

¹ Lee wuu na, na cebooloo Kilɛ ya yee piimu yiri, na yee pye wu fɛfɛɛɛ sipyii fugba wu wo ɲaɲiɲɛ ki kaa na ge, nɛ funɲɔ ki ɲɛ wu wu funyɔ yaha nidoyo Yesu na; Kilɛ ya Yesu wemu pye wu tudunmɔ, ni saraya nahɔ shɔɔnrivɛɛ wo ɲɔɲɔfɔgbɔ wɛɛ wo n'a daa wu shizhaa na ge, ² Kilɛ w'a wu tenɛ wee labye wu na, a w'i bye ɲɔmɛɛ fɔɔ ba Musa ya pye ɲɔmɛɛ fɔɔ wu labye wu ni Kilɛ puga ki ni wɛ. ³ Ga Yesu ya yaa ni pɛɛɲɛ ni na ye Musa na, bani puga yaavɔɔ ya pɛɛɲɛ taa na ye puga kiyɛ pyaa na. ⁴ Puga bɛɛri, sipya wu ɲɛ ki yerɛɲɛvɔɔ, ga yanmuyɔ yi bɛɛri yerɛɲɛvɔɔ di ɲɛ Kilɛ. ⁵ Kilɛ tudunmɔɔ Musa kunni ya pye Kilɛ wo kapyebye, wemu w'a kapyɛɲɛɛ ki pye ni ɲɔmɛɛ fɛɛɛɛ ni Kilɛ wo puga ki ni ge. Kilɛ bu jomɔ pemu jo w'a pee jo sipyiiire ti mu. ⁶ Ga Kirisa ya pye Kilɛ Ja wemu w'a pye ɲɔmɛɛ fɔɔ ge. W'a tiin Kilɛ puga ki ni, na bye yanmuyɔ yi bɛɛri ɲɔɲɔ ni. Wɛɛ pu ɲɛ kee puga ke; wɛɛ funyɔ y'a taan jo n'a daa we ni tadaɲa kemu wa wɛɛ mu ge, wɛɛ ya yaa na la le, na gori yaha kee na fo taaxɔɔ le.

ɲmɔnɔ lemu l'a gbegele yaha Kilɛ wo sipyii pu mu ge

⁷ Lee na Fɛfɛɛɛ Munaa ya jo: «Yi bu Kilɛ jomɔ pu logo ɲiɲaa, ⁸ yi ganha bu da niwegee waha, ba yi sefɛɛɛ p'a li pye pu wo n'a she wu tuun wu ni siwaga ki ni wɛ. ⁹ Wee xuu wu ni yee sefɛɛɛ p'a jo p'i nɛ Kilɛ taanna wii,

na ta pu d'a nɛ kapyegɛɛ ki ɲa, fo na she nɔ yee kɛɛɛ shishɛɛɛɛ (40) na.

¹⁰ Lee wuu na, nɛ luu ya yiri pu tɔan; a nɛ jo: «Pu funɲɔ kɛɛɛ k'a pu piinɲɛ tuun bɛɛri ni; nɛ giin p'i na koo lemu cɛ ge, pu ya lee cɛ wɛ.»

¹¹ Lee wuu na, nɛ luu ya yiri xuuni, a nɛ gaa jo: «Pu da ga ba jɛ nɛ wo ɲmɔnɔ li ni bada wɛ.»*

¹² Na cebooloo, y'a yiyɛ kasɛri, n'a daa baara zɔguɲɔ ganha bu da wa shishiin ni, wu zhe Kilɛ ɲii wo wu ni wɛ. ¹³ Ga y'a yiyɛ yɛri caya bɛɛri, ɲiɲaa na jɔ caya yemu bɛɛri na ge, kɔnhɔ jurumu ganha bu da yee wa shishiin piinɲɛ wu yi niwegee pye ki waha wɛ. ¹⁴ Tadaɲa kemu wɛɛ ya ta fo taashiinɛ li ni ge, wɛɛ bu la le wuyɛ ni na gori yaha kee tadaɲa ki na fo na she nɔ li tɛhɛɛ na, wee tuun wu ni wu na bye Yesu wo kariɲii. ¹⁵ L'a ka Kilɛ Kafila wu ni na:

«Yi bu Kilɛ jomɔ pu logo ɲiɲaa, yi ganha bu da niwegee waha, ba yi sefɛɛɛ p'a li pye pu wo n'a she wu tuun wu ni siwaga ki ni wɛ.»*

¹⁶ Ayiwa, piikɛ pu d'a Kilɛ jomɔ pu logo, na nɔhɔ n'a she le puyɛ ni wɛ? Kilɛ tudunmɔɔ Musa ya piimu bɛɛri nahɔ co na foro Misira fiige ki ni ge, ta pee bɛ wɛ? ¹⁷ Piikɛ tɔan Kilɛ luu d'a yiri fo yee kɛɛɛ shishɛɛɛɛ (40) wɛ? Piimu p'a jurumu wu pye na xhu siwaga ki ni ge, ta pee bɛ wɛ? ¹⁸ Kilɛ ya kɔa li na na jɔgɔ ni jɔgɔ wu ɲɛ pee da ga ba jɛ wee wo ɲmɔnɔ fiige ki ni-i wɛ? Piimu p'a wu jomɔ pu logo na nɔhɔ n'a she le puyɛ ni ge, ta pee bɛ wɛ? ¹⁹ Lee l'a li pye wɛɛ ya li ɲa, pu n'a daa baara ti wuu na pee ya ta jɔ jɛ Kilɛ wo ɲmɔnɔ fiige ki ni wɛ.

4

¹ Ayiwa, Kilɛ ya ɲɔmɛɛ lɔ wɛɛ mu na wɛɛ na ba jɛ wu ɲmɔnɔ li ni. Lee wuu na, w'a wuyɛ kasɛri xuuni, kɔnhɔ wa shishiin ganha da bye jebaa li ni wɛ. ² Bani Kilɛ Jozaama p'a jo wɛɛ mu ba p'a jo pee mu jogana lemu na wɛ. Ga jomɔ pe pee ya logo ge, pee ya ta yafin bɛ ɲɔ pu na wɛ. Bani pu

* 3:11 Zaburuu 95:7-11 * 3:15 Zaburuu 95:7-8

logovεε ya ta pu co ni n'a daa ni wε. ³ Ba Kile ya yi jo jogana lemu na wε na:

«Nε loyire wo ya kàa jo pu da ga ba jé nε wo ηmónò li ni bada wε.»*

Ga wèe piimu p'a dà Yesu na ge, wèe kunni na ba jé lee ηmónò li ni. Kile ya wu ηmónò li kaa jo fo tuun wemu ni wu labye w'a fa koñò ki yaaduun wu ni ge. ⁴ Bani y'a jo Kile Kafila wu ni caña gbarashuun wogo ki shizhaa na na:

«Kile ya wu labye wu xò wá caña gbarashuun wogo ki na, na ηmò caña gbarashuun wogo ki na.»*

⁵ Kile ya jo sanha na: «Pu da ga ba jé nε wo ηmónò li ni bada wε.»

⁶ Ayiwa, piimu p'a fεnhε Kile Jomò pu logo ge, pee ya ta jé lee ηmónò li ni wε, bani pu ya ta dà Kile na wε. Wee tuun wu ni piitiilee p'a yaa na jé lee ηmónò li ni. ⁷ Lee wuu na Kile ya caña katii tenje sanha, kee jε «Nijaa». W'a fεnhε ye jo saannaa Dawuda jò na fo l'a mò, yee yemu y'a jo xò naha be ge na:

«Yi bu Kile jomò pu logo nijaa, yi ganha bu da niwegee waha wε.»*

⁸ Ayiwa, Zhouwe da bi sii já ηmónò li kan Izirayeli nagoo pu mu, Kile bi da jo nige caña katii shizhaa na wε. ⁹ Lee na ba Kile ya ηmò caña gbarashuun wogo ki na ηmògana lemu na wε, lee ηmónò li tuugo k'a gbegele yaha sanha Kile sipyii pu mu. ¹⁰ Bani wemu w'a jé lee ηmónò li ni ge, wee be ya ηmò wu labye wu na, ba Kile ya ηmò wε. ¹¹ Lee na, wù la le wù jé lee ηmónò li ni, kònho wa shishiin ganha bu da n'a she pyevεε pu ni wε.

¹² Bani Kile Kafila wu jε jìli wo ni baraga wo. Wu jò ya taan na ye jòyò shuun ηmò na. Wu na já sipya su wu zò na, fo na she nò wu munaa tehene na, na nò wu yatenzogoyo ni semεε pu na. W'a sipyii funzhakeree ni pu funjò keree suguri, fo na ki ceni. ¹³ Kile wo yayaaga ka shishiin ya ηmòhò wu na wε. Kile wemu jaha tàan w'à da ba fiin jo ge, yanmuyò yi bæeri yi jε kpeεngε na wee jaha tàan tanmòhòjò baa.

Yesu wu jε saraya jaha shòonrivεε wo jujòfògbò we

¹⁴ Saraya jaha shòonrivεε wo jujòfògbò wu jε wèe mu, wemu w'a dugi fo fugba wu ni ge; wee jε Yesu Kile Ja we, Lee wuu na wù kori yaha wu n'a daa koo li ni. ¹⁵ Saraya jaha shòonrivεε wo jujòfògbò wemu wu jε wèe mu ge, wee ya jujò jàari wèe na, na wèe tεri wù fanhaxhòrò keree na. Bani Shitaanni ya wu taanna wii ba w'a li pyi wèe na wε, ga wu ya ta já wu tògò le jurumu wa shishiin ni wε. ¹⁶ Lee na, wù lowagaa wuu pu fulo Kile wo niime saanra koro li na, kònho wu jujò jàari wù na. Wu niime tirige wù na, kònho wu bye wù tεgevò wù tεgeduun ni.

5

¹ Ayiwa, saraya jaha shòonrivεε wo jujòfògbò wemu pu ma shòonri lò sipyii pu tε ni ge, sipyii pu wuu na wu ma denje, kònho wu da sipyii pu ni Kile tε keree ki shòonri. Saraya yemu p'a wo pu wo jurumu w'i yafa pu mu ge, ni yanmuyò yemu p'a gaan Kile mu ge, kònho wu da yee be kaan Kile mu. ² Wu na já da kaa cεbaalaa ni piinjε fεε pu jaha conì ni lotaan ni, bani wuyε pyaa be jε fanhaxhòrò fòò wa ba pu jε wε. ³ Tee fanhaxhòrò te ma wu pye wu na saraya wo wuyε pyaa wo jurumu wu wuu na ba w'a li pyi sipyii pusamaa wo jurumu wu wuu na wε.

⁴ Ayiwa, wa shishiin da ga já wuyε pye saraya jaha shòonrivεε wo jujòfògbò wε, fo Kile ye pyaa bu ma yiri, na ma pye wii ba w'a Aròn pye mu wε. ⁵ Lee l'a li pye, Kirisa be ya ta wuyε pele na weeyε pyaa k'a wuyε pye saraya jaha shòonrivεε wo jujòfògbò wε. Ga na Kile w'a wee pye wii; w'a Kirisa pye:

«Mu jε nε Ja, nε mu pye na pya nijaa.»*

⁶ Y'a ka Kile Kafila wu ni xuu wa be ni na: «Mu na ba gori yaha gbee saraya jaha shòonrivεε jujòfòò, ba Melikisedeki jε wε.»*

⁷ Tuun wemu ni Yesu di bye koñò na ge, w'a bi li cε na To Kile na já wee shò xu na,

* 4:3 Zaburuu 95:11 * 4:4 Zhenεzi 2:2-3 * 4:7 Zaburuu 95:7-8 * 5:5 Zaburuu 2:7 * 5:6 Zaburuu 110:4

a wu Kile j̄eri, na j̄eegb̄oh̄o pye fo na mee suu. A Kile di wu j̄erege ki sh̄o wu Kile j̄ii fyaara ti wuu na. ⁸ Ga ali na ta wu j̄e Kile Ja we, w'a s̄o na Kile j̄om̄ee co wu kanhama pu funj̄o ni. ⁹ Ba w'a Kile wo kapyen̄ee ki b̄eri j̄o fa we, piimu b̄eri p'a wu j̄om̄ee co ge, a wu pee b̄eri sh̄o; tee juwuuro te wa da ga xh̄o bada we. ¹⁰ A Kile di wu pye saraya j̄aha sh̄onriv̄ee wo j̄un̄of̄gb̄o we ba Melikisedeki j̄e we.

N'a daa f̄ee p'a yaa na se j̄aha na n'a daa wu ni

¹¹ Keree nij̄eh̄en̄ee wa w̄e mu na yu yee mu le shizhaa na, ga ki k̄ori sh̄eme p'a waha yee na. Bani yee keree j̄aha c̄eme p'a p̄en. ¹² Nime bi yaa na yee ta yee ya j̄eri na x̄o kalaatii. Ga yee nime wuu mago sanha di j̄e kalaatii na p'a yi kalaa Kile jom̄o pu keree nizhiigee ki ni. Jirim̄e na yee mago wa, yee da ga j̄a yaligbangbanna li we. ¹³ Wemu wo j̄olige ki j̄e jirim̄e ye ge, wee j̄e pubinne. Wee ya katiine c̄e sh̄onri katiibaana ni we. ¹⁴ Ga yaligbangbanna j̄e sipyileye wogo, pee piimu funḡonyo y'a kasaan̄aa ni kakuun̄o c̄e sh̄onri ge, bani p'a tee lee na.

6

¹ Lee wuu na, w̄e ya kalaa Kirisa wo keree kiimu ni j̄ok̄on̄ro ti na ge, w̄u ganha bu da gori yaha kee ye na sanha we. W̄u la le w̄u sh̄e j̄aha na ba n'a daa wu c̄ev̄ee see wuu j̄e we. W̄e ya yaa na kuri sanha j̄ok̄on̄ro ti wo kalaa wu f̄eni we, wee wemu wu j̄e na sipya ya yaa na daburaje jo na wu t̄ooḡo wolo k̄an̄o baa keree ni, na d̄a Kile na ge, ² ni batizeli keree, ni na keye t̄eri sipyii na na Kile j̄eri pu mu, ni x̄uj̄ene li keree, ni kiiri we wu da ba ḡon̄ kon̄o sipyii na caxh̄oḡo ki can̄a ge. ³ Ayiwa, w̄u na kii keree kii yaha mu w̄u sh̄e j̄aha na, ni Kile ya li koro kan.

⁴ Piimu p'a kp̄enge ki ta t̄on̄ii nigin na x̄o, na fugba wu wo loolodaa li j̄eh̄e, na Kile wo F̄ef̄ere Muna li ta ge, ⁵ na Kile jom̄o pu c̄e yac̄en̄e, na cabaya sef̄ere ti j̄eh̄e ge. ⁶ Lee be na a pee sipyii p'i zhe sanha Kile jom̄o pu ni, na guri taha pu kal̄ege f̄eni. Pee sipyii pii na j̄a pye dii na daburaje jo sanha Kile j̄aha t̄aan we? Bani li j̄e kanna Kile Ja wu

puȳe pyaa ya goroo korikoritige na, na wu shiige sipyii ti b̄eri j̄aha t̄aan.

⁷ Ayiwa, zanhaya nij̄eh̄eȳe ya dun j̄in̄e kemu na, k'i faa yapyiire yeege ki faa pyev̄ee mu ge, kee ya Kile duba taa. ⁸ Ga ki ba xhuyo ni j̄akuun̄o yeege, ki da yafiin be j̄o we, ga lanj̄i ya kee t̄en̄e. Ki tax̄oḡo j̄e na.

⁹ Lee be na, na cebooloo, na taan̄iin̄ee, ali w̄e j̄eh̄e ba pe jom̄o niwa pe yu, nakaara wa w̄e funȳo ni yee shizhaa na we. W̄e ya li c̄e na yee wa koo nizaana ni, lee lemu li j̄e juwuuro ti wo koo li ge. ¹⁰ Kile j̄e tiibaa fo wu funj̄o ki w̄o yee wo nibyegee kee, ni yee wo taan̄j̄eege ki na we, taan̄j̄eege kemu yee ya zh̄ee cebooloo pu na Kile m̄ege ki wuu na ge; bani yee wa yi cebooloo n'a daa f̄ee pu mago j̄ogi, ali nime we be ni yee wa pu mago j̄ogi. ¹¹ Ga w̄e funj̄o ki wa yee b̄eri nigin nigin wu la le yi da se j̄aha na mu fo t̄eh̄ene le. K̄on̄h̄o le na y'a daa ge, y'i ba lee ta. ¹² W̄e funj̄o wa yee pu pye saaf̄ee we. Ga Kile ya c̄en̄ wemu j̄om̄ee lo ge, sipyii piimu p'a la le na wee taa pu n'a daa ni pu loxulo gb̄ooḡo ni ge, yi pye pee taanniv̄ee.

Kile ya j̄om̄ee lemu lo ge

¹³ Tuun wemu ni Kile ya j̄om̄ee lo Ibirayima mu ge, ma na jo ba yaaga wa kemu k'a ye Kile ye pyaa na we, a Kile di gaa wuȳe pyaa m̄ege na na: ¹⁴ «Nakaara baa, n'a da duba ma mu, ma nagoo na ba j̄eh̄e xuuni.»

¹⁵ Ayiwa, a Ibirayima di ganha na Kile j̄aha wii ni loxulo ni, na sii m̄o lee ni. Kadugo t̄aan a Kile di ba j̄om̄ee li fa wu mu, w'a bi lemu lo wu mu ge.

¹⁶ Sipya ba da gaa, yaaga kemu k'a ye wu na ge, kee na w'a gari. Kee kaaga ke ki ma li sh̄ee na pee jom̄o pu j̄e can, na nakaara ta shishiin be wa pu ni we. ¹⁷ Lee pyegana li na Kile ya li sh̄e na fiinj̄e wu c̄en̄ l̄ov̄ee pu na, na j̄eri wa shishiin wa wee wo katen̄ene li ni we, lee na w'a k̄aa taha wu j̄om̄ee li na.

¹⁸ Kii keree shuun we da j̄a j̄eri bada we. Kile wu j̄om̄ee lo wu n̄oh̄o k̄aa taha li na, wu da j̄a kafineye jo bada we. Lee na w̄e ya lowaa ta, na w̄u keye kuri kee tadāa ki na.

¹⁹ Kee tadāa ki j̄e w̄e mu ba t̄ooḡo j̄e we, temu t'a dugo, t'i k̄ooḡo con̄i na yeren̄e l̄oh̄o ni ge. Ki j̄e ba baraga yan̄mun̄o j̄e we; k'a w̄e t̄eri w̄u gori yaha n'a daa ni. Lee wuu na w̄u na j̄a j̄e f̄ef̄ere ti b̄eri wo f̄ef̄ere xuu

wu ni Kile naha tãan wu n'a daa wu baraga ni. Fãna ka ki bi lee kũnɔ le naha pari. ²⁰ Yesu ya fɛnhɛ jé wèe naha na wee xuu wu ni, kɔnhɔ wu wèe wo jurumu wu laha wà. Wee ya pye saraya naha shɔnrvɛɛ wo nũnɔfɔgbɔ ba Melikisedeki bi bye wɛ. Wu na ba gori yaha gbee tee nũnɔ fɛɛɛ ti ni.

7

Melikisedeki ya ye Levi wo nagoo pu na

¹ Ayiwa, we Melikisedeki we ya bye Salɛmu kulo li wo saan, na jɛ bɛ Kile-gbɔtabaaga wo saraya naha shɔnrvɛɛ. Wee tuun wu ni Ibirayima bi shɛ kashɛn ŋmɔ ni saannaa piitiilee ni, na se ta pu na. Ba w'a pa guri na ma wɛ, a Melikisedeki di shɛ wu nũnɔ círi, na duba pye wu mu. ² Yaaga yaaga Ibirayima ya ta kashɛn ki ni ge, a wu yee bɛɛri jagi wolo kan Melikisedeki mu. Melikisedeki kɔri wu jɛ na: «Tiime saan», na fara lee bɛ na, Salɛmu kulo li saan wu jɛ wii. Lee kɔri jɛ: «Nanɛ saan». ³ To ni nu jɛ wu mu wɛ. Wa shishiin ya ta jo wu nɔhɔ tayirige shizhaa na, kelee wu segana, kelee wu xugana shizhaa na wɛ. Wu jɛ ba Kile Ja wu jɛ wɛ, bani wu na gori yaha wu saraya naha shɔnrvɛɛɛ ti ni gbee.

⁴ Ta yee ya li cɛ na sipyigbɔ wu jɛ Melikisedeki wɛ? Fo wèe tolɛ Ibirayima ya yaaga yaaga ta kashɛn ki ni ge, a wu yi bɛɛri jagi wolo kan wu mu wɛ! ⁵ Levi nagoo piimu p'a jin saraya naha shɔnrvɛɛɛ ti kapyɛɛ ki ni ge, saliya wa pee mu p'a jagi shuu Izirayeli nagoo pu mu, lee kɔri p'a wu shuu puyɛ pyaa shi shɛɛn pu mu, ali na ta pu bɛ jɛ Ibirayima nagoo p'a. ⁶ Melikisedeki bye Levi shi shɛn wɛ, ga na jagi shɔ Ibirayima mu. Kile bi nɔmɛɛ lo wee Ibirayima wemu mu ge, a wu duba pye wee mu. ⁷ Ayiwa nakaara baa, duba pyevɔɔ ya ye duba tavɔɔ na. ⁸ Saraya naha shɔnrvɛɛ pu shizhaa na, piimu p'a bi jagi wu shuu ge, pee bye sipyii piimu da gori xu baa wɛ. Ga Melikisedeki we w'a jagi wu shɔ Ibirayima mu ge, l'a shɛ na wee na gori yaha jii na gbee. ⁹ Wèe na já jo na Ibirayima ya jagi wu wolo tuun wemu ni ge, Levi nagoo piimu p'a jagi wu shuu

ge, pee bɛ ya jagi wolo wee tuun wu ni. ¹⁰ Bani tuun wemu ni Melikisedeki ya shɛ Ibirayima nũnɔ círi ge, pee bi sanha se wɛ; ga p'a bi bye Ibirayima ni.

¹¹ Ayiwa, Kile ya saliya wemu kan Izirayeli nagoo pu mu ge, Levi wo saraya ye yi bye wee saliya we wo tayeregbɔhɔ. Tee saraya naha shɔnrvɛɛɛɛ ti da bi já sipyii pu shɔ pu jurumu wu na, nũnɔ bi da bye nige li na nago saraya naha shɔnrvɛɛ watii wu na tenɛ, wee di bye ba Melikisedeki jɛ wɛ. ¹² Ga saraya naha shɔnrvɛɛɛɛ ti bu jɛri, li waha l'i waha saliya wu bɛ ya yaa na jɛri. ¹³ Wù Kafɔɔ Yesu wemu kaa wèe ya yu ge, gbawege katii ni wee ya foro. Kee gbawege ke wo sipya wa shishiin ya ta saraya naha shɔnrvɛɛɛɛ kapyɛɛ pye saraya tasogonɔ xuu wu tãan wɛ. ¹⁴ L'a fiinɛ na Zhuda wo gbawege ki shɛn wu jɛ wèe Kafɔɔ we. Ga tuun wemu ni Kile tudunmɔɔ Musa ya jo saraya naha shɔnrvɛɛ pu shizhaa na ge, wu ya ta yafin jo Zhuda wo gbawege ki shizhaa na wɛ. ¹⁵ Ayiwa, lemu li wa kii keree kii wo jɛri wu fiinɛ sanha wèe mu ge, lee li wa mɛ. Saraya naha shɔnrvɛɛ watii w'a tenɛ, wee jɛ ba Melikisedeki jɛ wɛ. ¹⁶ Lee ya li shɛɛ na wee saraya naha shɔnrvɛɛɛ wu ya ta tenɛ na saha ni sipyii wo saliya nɔmɛhɛɛ ki ni wɛ. Ga wuyɛ pyaa wo tɛhɛnɛ baa jii sicuumɔ pu sefɛɛɛ ti gbɔɔɔ ni w'a tenɛ. ¹⁷ Bani Kile ya pa li shɛ na:

«Mu jɛ saraya naha shɔnrvɛɛɛ fo gbee, ba Melikisedeki jɛ wɛ.»*

¹⁸ Saraya naha shɔnrvɛɛɛɛ ti wo saliya nizhiime w'a to wu fanhaxhɔɔɔ ni wu lanɔbaara ti wuu na. ¹⁹ Bani saliya wu ya já yafin bɛ nɔ fa wɛ, ga wèe ya tadaɲa ta nime, kemu k'a nɔ nizhiige ki na ge. Kee gbɔɔɔ ni wèe da já vulo Kile na. ²⁰ Na fara lee bɛɛri na, Kile yɛ pyaa k'a kàa na Yesu wu da bye saraya naha shɔnrvɛɛɛ wɛ. Kile ya ta lee tuugo pye saraya naha shɔnrvɛɛ watii shizhaa na wɛ. ²¹ Ga ba Yesu ya pye saraya naha shɔnrvɛɛɛ wɛ, a Kile di gaa na jo:

«Nɛ Kafɔɔ Kile ya kàa,

* 7:17 Zaburuu 110:4

ne da ga na jomεε jeri we. Jo:

«Mu jε saraya jaha shōnrivεε fo gbee.»*

²² Lee wuu na Yesu ya pye le karijεεge jomεεfonε le wo sεeri wεe ni Kile te ni. Lee karijεεge jomεε l'a ye na kanha nizhiine li na.

²³ Na fara lee na, pii pu saraya jaha shōnrivεε pu bi jεhe, bani xu ya ta wa shishiin yaha w'a pye pu ni gbee wee labye we ni we. ²⁴ Ga Yesu ya kori yaha gbee jii na. Lee wuu na wee wo saraya jaha shōnrivεεε ti na gori yaha fo gbee. ²⁵ Lee wuu na, wemu bu sō Kile na Yesu wo karijεεge ki gbōrō ni, wee na juwuuro ta konε ki caxhōgō. Bani Yesu jii wo wu jε gbee, na Kile jεeri peefeε mu. ²⁶ Saraya jaha shōnrivεε wo jujofōgbō wemu w'a bi sii yaa fo wεe pu wee ta ge, wee wu jε wii. Wu fεfεεε wo wu jε. Jaagi xuu wa shishiin jε wu na we, jurumu be we. Kile ya wu waa laha jurumupyii pu na, na wu yirige kari fo fugba wu ni. ²⁷ Wu mago wa li na nago jiga bεeri wu fεnhε saraga wolo wuyε pyaa wo jurumu wu wuu na, wu bu xhō wu na w'a sipyii pusamaa wo saraya yi wo pu wo jurumu wu wuu na, ba saraya jaha shōnrivεε p'a bi li pyi we. Ga w'a wuyε kan na pye saraga tōnjii nigin ye pe, sipyii pu wo jurumu wu wuu na. Saraga katii ya yaa na wolo nige kee kadugo na we. ²⁸ Saliya w'a sipyii piimu pye p'a tenε na pye saraya jaha shōnrivεε wo jujofōgbō ge, fanhaxhōrō ti bi bye pee na. Kile ya kaa na jomε pemu jo saliya wu kadugo na ge, pee p'a wu Ja wu tenε na pye saraya jaha shōnrivεε wo jujofōgbō, wee wemu w'a fa, w'i da gori yaha be mu gbee ge.

8

Yesu wu jε wεe wo saraya jaha shōnrivεε wo jujofōgbō we

¹ Ayiwa, jomε pemu bεeri wεe ya yu ge, pu jujō ye pyaa jε na saraya jaha shōnrivεε wo jujofōgbō wemu wu jε wεe mu ge, wee nidεεngε ki jε Se Bεeri Fōō To Kile kanige cε fugba wu ni. ² Kile-pεεjε pugbōhō kemu ni w'a wu wo labye wu pyi ge, kee jε fāya puga see wogo kemu Kafōō

* **7:21** Zaburuu 110:4 * **8:5** Ekizode 25:40

Kile ye pyaa ya yerenε ge; sipyiyawyii wo niyerenε be we.

³ Saraya jaha shōnrivεε wo jujofōgbō bεeri, wu katenεε jujō ki jε na yakanya ni saraya yi kaan Kile mu. Lee na, li waha l'i waha, wεe be wo saraya jaha shōnrivεε wo jujofōgbō wu be ya yaa na saraga ka wolo. ⁴ Wu da bi bye jijε ke na wu bi da bye saraya jaha shōnrivεε we. Bani saraya jaha shōnrivεε pii wa na xō piimu p'a yakanya ye, ni saraya yi keree jaha shōnrivεε, na be ni Kile tudunmōō Musa wo saliya wu ni ge. ⁵ Pee wo saraya jaha shōnrivεεε t'a byi Kile-pεεjε puga kemu ni ge, kee jε fugba wogo ki wo jaa. Lee na, tuun wemu ni Kile tudunmōō Musa bi da fāya puga ki yerenε ge, a Kile di wu pye: «Jaa wemu w'a she ma na na ma yaha faabobonō ki jujō ni ge, la le m'a ki bεeri yāa mu.»* ⁶ Ga nime Yesu wo labye w'a ye na kanha saraya jaha shōnrivεε pusamaa wo wu na. Bani wee wu jε susurodegeεε Kile ni sipyii pu te ni. Karijεεge jomεε nivonō l'a ye na kanha nilεε li na, bani lee nōhō ya tenε jomεhεε kiimu na ge, kee ya ye nizhiigee ki na.

⁷ Can na, karijεεge jomεε nizhiine li jō da bi fa, jujō bi da bye li na pu na shuun wuu nōhō shan we. ⁸ Ga Kile ya wu sipyii pu jaagi, na pu pye:

«Li wii caya ya wa ma,
ne Kafōō Kile w'a jo mu.
Ne na ba karijεεge jomεε nivonō lō
Izirayeli puga ke ni Zhuda puga ki mu.
⁹ Ne pu sefεεε pu kenε co,
na pu yeege cana kemu Misira fiige ki
ni ge,
karijεεge jomεε le ne lō pu mu wee tuun wu
ni ge,
nivonō li da ba bye lee tuugo we.
Bani p'a ne karijεεge jomεε li kyεεgi.
Lee wuu na ne be ya pu yaha.
¹⁰ Karijεεge jomεε le ne da ba lō Izirayeli
nagoo pu mu
yee caya yi d'a toro xō ge, lee le:
Ne na ba na saliya wu le pu fungōnyō ni,
di wu ka pu zōlō na.
Ne na ba bye pu Kile,

⁷ Can na, karijεεge jomεε nizhiine li jō da bi fa, jujō bi da bye li na pu na shuun wuu nōhō shan we. ⁸ Ga Kile ya wu sipyii pu jaagi, na pu pye:

«Li wii caya ya wa ma,
ne Kafōō Kile w'a jo mu.
Ne na ba karijεεge jomεε nivonō lō
Izirayeli puga ke ni Zhuda puga ki mu.
⁹ Ne pu sefεεε pu kenε co,
na pu yeege cana kemu Misira fiige ki
ni ge,
karijεεge jomεε le ne lō pu mu wee tuun wu
ni ge,
nivonō li da ba bye lee tuugo we.
Bani p'a ne karijεεge jomεε li kyεεgi.
Lee wuu na ne be ya pu yaha.
¹⁰ Karijεεge jomεε le ne da ba lō Izirayeli
nagoo pu mu
yee caya yi d'a toro xō ge, lee le:
Ne na ba na saliya wu le pu fungōnyō ni,
di wu ka pu zōlō na.
Ne na ba bye pu Kile,

«Li wii caya ya wa ma,
ne Kafōō Kile w'a jo mu.
Ne na ba karijεεge jomεε nivonō lō
Izirayeli puga ke ni Zhuda puga ki mu.
⁹ Ne pu sefεεε pu kenε co,
na pu yeege cana kemu Misira fiige ki
ni ge,
karijεεge jomεε le ne lō pu mu wee tuun wu
ni ge,
nivonō li da ba bye lee tuugo we.
Bani p'a ne karijεεge jomεε li kyεεgi.
Lee wuu na ne be ya pu yaha.
¹⁰ Karijεεge jomεε le ne da ba lō Izirayeli
nagoo pu mu
yee caya yi d'a toro xō ge, lee le:
Ne na ba na saliya wu le pu fungōnyō ni,
di wu ka pu zōlō na.
Ne na ba bye pu Kile,

⁹ Ne pu sefεεε pu kenε co,
na pu yeege cana kemu Misira fiige ki
ni ge,
karijεεge jomεε le ne lō pu mu wee tuun wu
ni ge,
nivonō li da ba bye lee tuugo we.
Bani p'a ne karijεεge jomεε li kyεεgi.
Lee wuu na ne be ya pu yaha.
¹⁰ Karijεεge jomεε le ne da ba lō Izirayeli
nagoo pu mu
yee caya yi d'a toro xō ge, lee le:
Ne na ba na saliya wu le pu fungōnyō ni,
di wu ka pu zōlō na.
Ne na ba bye pu Kile,

⁹ Ne pu sefεεε pu kenε co,
na pu yeege cana kemu Misira fiige ki
ni ge,
karijεεge jomεε le ne lō pu mu wee tuun wu
ni ge,
nivonō li da ba bye lee tuugo we.
Bani p'a ne karijεεge jomεε li kyεεgi.
Lee wuu na ne be ya pu yaha.
¹⁰ Karijεεge jomεε le ne da ba lō Izirayeli
nagoo pu mu
yee caya yi d'a toro xō ge, lee le:
Ne na ba na saliya wu le pu fungōnyō ni,
di wu ka pu zōlō na.
Ne na ba bye pu Kile,

¹⁰ Karijεεge jomεε le ne da ba lō Izirayeli
nagoo pu mu
yee caya yi d'a toro xō ge, lee le:
Ne na ba na saliya wu le pu fungōnyō ni,
di wu ka pu zōlō na.
Ne na ba bye pu Kile,

Ne na ba bye pu Kile,

p'i bye nε sipyii.

11 Wa shishiin da ga ba wu shi shen,
kelee wu ceboro kalaa nige wε na:

⟨Yi Kafɔɔ cε wε.⟩

Bani pu bεeri na ba nε cε,
na lɔ sipyitiilee na fo na shε nɔ
sipyigbɔɔ na.

12 Nε na ba pu kanahaya yi yafa pu mu.
Nε da ba na funɔɔ tirige
ni pu jurumu wu kaa ni nige wε.»*

13 Tuun wemu ni Kile ya kariɲεεge ɲɔmεε
nivoɔɔ li kaa jo ge, a lee di nizhiine li ɲeri
nilεε. Ayiwa, kariɲεεge ɲɔmεε nizhiine lemu
l'a lε, li caɲa ɲii bε d'a toro ge, lee ya giin di
biin.

9

Yesu Kirisa yε wu ɲε saraga nivaɲa

1 Kariɲεεge ɲɔmεε nizhiine li funɔɔ ni,
kodorogoo kii bye wà Kile pεlegana na, ni
Kile-pεεɲε puga fàya wogo, kee kemu bye
ɲiɲε ke na ge. 2 Fàɲa puga ki bi yereɲε,
na ki pye pupyaa shuun. Pubile nizhiine li
bye fεfεεε puga. Sokinnagbɔ we, ni tabali
we, ni buuri we p'a wo na gaan Kile mu
ge, kee ni yee bi bye. 3 Pubile shuun wuu
li bi bye ɲahaparaga fàɲa shuun wogo ki
kadugo yiri. Lee bi bye fεfεεε ti bεeri wo
fεfεεε puga. 4 Saraya yi tawologo ka bye
wà kemu k'a yàa ni sanni ni ge, kee ni pu bi
nudanga yawurire ti leni. Keshi wa bε bye
wà, sanni wu bi taga wee bεeri tɔ. Maane
w'a bye sanni shɔɔ lemu ni ge, lee bye keshi
wu ni, ni Arɔn publiin li l'a fyen ge, Kile bi
saliya wu ɲɔmεhεε ki ka faakageeye yemu
na ge, ni yee bε. 5 P'a bi jaalaa shuun nɔɔɔ
wuu p'a yàa wee keshi wu fugba ni, pee bye
serubεen.* Pee wo kapaya yi ɲime pu bi
keshi wu ɲɔtɔɲɔ ki tɔ. Pee ɲime pe ni pu bi
jurumu yafa wo saraya yi wo shishan pu
woni keshi wu fugba ni. Ga kii keree kii
bεeri wo ɲaha joduun ɲε nime wε.

6 Ayiwa, le singana le na fàya puga ke ni
ki yaɲmuyɔ yi bεeri wa bi sin. Caɲa bεeri
saraya ɲaha shɔɔnrivɔɔ pu bi jin pubile
nizhiine li ni na Kile-pεεɲε ki keree pyi. 7 Ga
saraya ɲaha shɔɔnrivεε wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu

yε nigin w'a bi jin pubile shuun wuu li ni
tɔɔɲii nigin pe yee funɔɔ ni. Wu bi jin wà
ni yatɔɔɔ shishan ɲε wu keɲε ni wε. W'a
pee kan Kile mu wuyε pyaa wo jurumu we
ni sipyiire ti wo wu wuu na, p'a wemu pye
na ta pu ya li cε-ε ge. 8 Lee funɔɔ ni Fεfεεε
Munaa ya li shε na na fàya puga nizhiige ki
yaha, xuu wemu w'a bye fεfεεε ti bεeri wo
fεfεεε wo wu ge, wee koo bi sanha mugi
wε. 9 Kee fàya puga ke bye nime wo keree
kii wo jaa. Lee wa li shεε na saraya yatɔɔɔ,
ni saraya yemu bεeri y'a gaan Kile mu ge,
piimu p'a yee wo ge, na yee bi da já pee
wo zɔlɔɔ pu pye fεfεεε wε. 10 Yee saraya
ye, ni yaliye, ni yagbaya, ni lɔhɔ wuuganaa
ɲiɲεhεɲεε, kee bi bye kalεgeε. Kee keree kii
bεeri bi bye pyemε fo na shε Kile pye w'a
keree ki ɲeri.

11 Ga Kirisa ya pa, na bye cabaya
yaɲmuzaaya yi wo saraya ɲaha shɔɔnrivεε
wo ɲuɲɔfɔgbɔ. Fàya puga kemu ni w'a wu
wo labye wu pye ge, kee ya sii pεlε, ki ɲɔ bε
d'a fa. Sipyaa ya ta kee yereɲε wε; ki ɲε bε
ke koɲɔ ke wogo wε. 12 Wee ya ta jé Fεfεεε
ti Bεeri wo Fεfεεε Xuu wu ni sikapee, ni
nupiye wo shishan gbɔɔɔ ni wε. Ga wuyε
pyaa wo shishan gbɔɔɔ ni w'a jé tɔɔɲii
nigin yε pe. W'a da lee pye nige sanha wε,
bani w'a tɛhεnε baa ɲuwuuro ta. 13 Ayiwa,
na saha ni saliya wu ni, piimu bye fεfεεε
wε, p'a bi sikapee ni nupεhεε shishan, ni
nupinye nizogoyo shɔɔnrɔ woni peefεε na,
na pu pyi mu fεfεεε. 14 Ga Kirisa shishan ya
fεfεεε pyi na ye yee na xuuni! Tɛhεnε baa
Kile wo Munaa li gbɔɔɔ ni w'a wuyε kan
Kile mu saraga, manε ɲε kemu na wε. Wu
shishan ya ɲuɲɔ baa keree je laha wèe zɔlɔɔ
na, kɔnhɔ wèe di da kapyeɲεε pyi Kile ɲii wo
wu mu.

15 Lee wuu na Kirisa wu ɲε kariɲεεge
ɲɔmεε nivoɔɔ li wo susuro tεgeɲɔɔ. Sipyii
ya jurumu wemu pye kariɲεεge ɲɔmεε nilεε
li wo tuun wu ni ge, pee wo ɲuwuuro wuu
na w'a xu. Kile ya piimu yiri ge, tɛhεnε baa
cɛn wemu wo ɲɔmεε l'a lɔ pee mu ge, kɔnhɔ
p'i wee ta. 16 Sipyaa wa bu sεmε yàa yani wu
xu ge, taagana lemu na wu keɲε yaɲmuyɔ
y'a yaa na pa daa wu nixhuxhɔɔ na ge, na
lee taagana li ka wee ni. Wee sεmε wu da

* 8:12 Zheremi 31:31-34

* 9:5 Serubεen: Pee ɲε Kile wo kapyebyii fugba we ni ba mεlεkεε ɲε wε.

já yaaga pye wε, fo weefɔɔ ba xhu, a l'i je na fiinne na w'a xu. ¹⁷ Bani na wufɔɔ yaha n̄i na, tayerege wa wee sεmε wu na wε, fo wufɔɔ bu xhu. ¹⁸ Lee wuu na ali kariɲεεge ɲɔmεε nizhiine li be ya ta teɲε shishan baa wε. ¹⁹ Tuun wemu ni Kile tudunmɔɔ Musa ya saliya wu ɲɔmεhεε ki beeri jo sipyii pu mu ge, a wu nupiye shishan, ni sikapee shishan lɔ, ni lɔhɔ be, ni Izopu* tige geɲε, na kee taga shishan pu ɲεregi saliya Kitabu we, ni sipyiiire ti beeri na. ²⁰ Na jo: «Kile ya kariɲεεge ɲɔmεε lemu lɔ yee mu ge, lee wo shishan pu ɲε pe.»* ²¹ Lee ɲεregigana li ninunɔ na Musa ya shishan ɲεregi Kile wo fàɲa puga ke, ni Kile wo kapyenεε yereye yi beeri na. ²² Na saha ni saliya wu ni, shishan ni p'a yaɲmuyɔ yi beeri pyi fεεfεε, fo yaɲmuyɔ nigin nigin wa ye. Shishan ya wo wε, jurumu da ga yafa wε.

²³ Fàɲa puga ke ni ki yaɲmuyɔ yi bye fugba wogo ki wo jaa. Ba yee yaɲmuyɔ yi bi yaa na pye fεεfεε ni yapɔɔyɔ shishan ni wε, lee na yaɲmuyɔ ye yi ɲε fugba wu ni ge, yee bi yaa na pye fεεfεε ni saraga ka ni, kemu k'a ye yapɔɔyɔ na ge. ²⁴ Bani fεfεεε xuu wemu sipyii ya yerenε na pye ba see wo wu jaa ɲε-ε ge, Kirisa ya ta jé wee ni wε, ga fugba wo wuyε pyaa ni w'a jé, kɔnhɔ wu yere To Kile ɲaha tàan wèe wuu na. ²⁵ Wu ya ta jé wà kɔnhɔ wu wuyε pye saraga tɔɲii niɲehεɲεε funɲɔ ni wε, ba saraya ɲaha shɔɔnrivεε wo ɲuɲɔfɔgbɔ w'a bi jin fεfεεε xuu wu ni yee beeri, ni yapɔɔyɔ shishan ni wε. ²⁶ Li da bi bye mu, Kirisa bi da ganha tɔɲii niɲehεɲεε ni fo kɔɲɔ ɲɔ kɔnduun ni. Ga nime, kɔɲɔ xɔduun wu funɲɔ ni, tɔɲii nigin ye pe, w'a wuyε she, na wuyε kan saraga, kɔnhɔ wu jurumu wu lɔ laha wà. ²⁷ Xu na ba nɔ sipyii beeri nigin nigin na tɔɲii nigin. Lee kadugo na Kile di kiiri kɔn pu na. ²⁸ Mu Kirisa be ya pye saraga tɔɲii nigin ye pe, kɔnhɔ wu shenɲehεmεε wo jurumu tuguro lɔ. Wu na ba wuyε she wu sigevεε pu na, wu ba ba wu pana shuun wuu li ni. Wu da ba jurumu keree ɲaha shɔɔnri lee ni wε, bani w'a xɔ lee ni. Ga ɲuwuuro wu da ba gan wu sigevεε pu mu.

* **9:19 Izopu:** Kee ɲε tige, kemu wo geye yi ɲε ni shiire niɲehεε ni ge, tee shiire te pu ma mineε na wo na ɲεregi.

* **9:20** Ekizode 24:8 * **10:7** Zaburuu 40:7-9

10

¹ Ayiwa, Kile ya yaɲmuyɔ yemu ɲɔmεε lɔ wèe mu ge, yee wo jaa bye saliya wu ni. Ga dii ye pyaa yee yaɲmuyɔ yi ɲε ge, saliya wuyε pyaa ya já yee she wε. Lee wuu na piimu p'a bi Kile pele na be ni saliya wu ni ge, pee bi saraya wo yee beeri. Ga, saliya w'i ya ta já pee je yeege pu wo jurumu wu ni, na pee pye sipyii, piimu p'a fa wε. ² Yee saraya yi da bi da já sipyii pu shɔ, pu bi da yee ɲɔ yaha; piimu p'a yi wo ge, pee bi da bye fεεfεε tɔɲii nigin l'a xhɔ. Pee bi da puyε wii jurumupyii nige wε. ³ Ga li ya ta pye mu wε, yee beeri yee saraya yi ma sipyii pu funyɔ tun pu jurumu wu na. ⁴ Bani nupεhεε, ni sikapee shishan da já jurumu laha bada wε. ⁵ Lee wuu na, Kirisa na pa kɔɲɔ ki na, a wu Kile pye na:

«Mu ya jo na mu wa saraya yatɔɔyɔ yi feni wε.

Mu di ya ta sɔɔ

sipyii pu wo yaɲmuganya yi saya na wε.

Ga m'a nε kan ceepuuro,

kɔnhɔ nε ti kan ma mu saraga.

⁶ Saraya nizogoyo ni jurumu yafa

saraga ka shishiin ya ta ma ɲaha ɲi wε.

⁷ Wee tuun wu ni, a nε jo:

«Kile, nε pa di ba ma ɲidaan pye

ba l'a ka Kitabu wu ni wε.»*

⁸ Ayiwa, a Kirisa di fεnhε Kile pye: «Mu ɲε saraga yatɔɔyɔ ye ni sipyii pu wo yakanya yi saya feni wε, na yee ya mu ɲaha ɲi wε.» Ayiwa Yesu ya ye jo, ali na ta yee saraya ye di bi wo be na saha ni Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu ni. ⁹ Lee kadugo na a Yesu di jo sanha: «Nε pa, di ba ma ɲidaan pye.» Lee na w'a saraya yi wo saliya nile wu shan, na nivomɔ teɲε. ¹⁰ Lemu li bye Kile ɲidaan ge, Yesu Kirisa ya lee pye. W'a wuyε kan saraga Kile mu tɔɲii nigin pe. Lee gbɔɔrɔ ni wèe ya je yeege wù jurumu wu ni.

¹¹ Taashiine li ni, saraya ɲaha shɔɔnrivɔɔ pu bi Kile wo labye wu pyi caɲa beeri. Saraya ninuyɔ yi p'a bi wo tεεgeε niɲehεɲεε ni, na ta yee saraya yi da já jurumu laha sipya na bada wε. ¹² Ga Kirisa ya saraga nigin pe wu wolo gbee wo jurumu wu wuu na. Lee kadugo na, a wu diin saanra

tatεnge ki ni To Kile kanige ce. ¹³ Na Kile naha wii fo wu ba wu pεen pu tirige na pa yaha wu tɔɔɔ nɔhɔ ni. ¹⁴ Piimu ya pye fεεfεε na foro pu wo jurumu wu ni ge, w'a pee pye p'a fa gbee saraga nigin pe wu gbɔɔɔ ni.

¹⁵ Lee ninunɔ Kile Munaa be ya she wèe na. L'a jo:

¹⁶ «Nε Kafɔɔ ya jo:

Karijεεge jɔmεε le nε da ba lɔ yee mu,
yee caya ye na toro xɔ na ge,

lee le: Nε na ba na saliya wu yaha pu zɔlɔɔ pu na,

di wu ka pu fungɔnyɔ ni.»*

¹⁷ Ba w'a xɔ yee ni wε, na jo:

«Nε da ga na funjɔ tirige nige

pu jurumu ni pu katiibaagaa na wε.»*

¹⁸ Ayiwa, jurumu wemu ya yafa ge, jurumu yafa saraga kawuunɔ jɔnɔ wa nige wee wuu na wε.

Wù fulo Kile na ni lowaa ni

¹⁹ Lee wuu na na cebooloo, lowaa wa wèe mu na jé fεfεεε ti bæeri wo fεfεεε xuu wu ni Yesu shishan pu gbɔɔɔ ni. ²⁰ Yesu ya kovonɔ mugi wèe mu, lemu l'a se ni wèe ni Kile yiri ge, lee jε jii sicuumɔ koo le. Nahaparaga fɔɔɔ* ki k'a bi lee tɔ, a Yesu di kee laha wà wu wo xu wu baraga ni. ²¹ Wèe wo saraya naha shɔɔnrivεε wo jɔnɔfɔgbɔ wu jε wii. Wee wu jε Kile wo sipyii pu jɔnɔ ni. ²² Lee wuu na wù fulo Kile na ni zɔsaama, ni nakaara baa n'a daa ni. Wù Yesu yaha wu wù zɔlɔɔ pu tiibaara ti bæeri je laha pu na! Wu wù je fiinjε! ²³ Tadaɔa kemu kaa wèe ya yu ge, wù nɔɔ kee na xuuni! Bani jɔmεε fɔɔ wu jε jɔmεε li lɔvɔɔ we, wu na li jɔ fa. ²⁴ W'à wùye funyɔ tirige ni wù sipyii kaa ni, kɔnhɔ wù da wùye logoo wari taanjεεge ni kapyegee nizaanɔa bye na. ²⁵ Wù ganha bu da wùye binne jɔ yaha ma na jo ba pii ya li pye wε! Ga wù pye wùye yerivεε, bani wùye pyaa wa li jaa na Kafɔɔ cabaɔa k'a tεεjε.

²⁶ Ayiwa, wèe bu dɔ, na jurumu pyi, na wù ta w'à can wu ce xɔ, saraga katii wa nige kemu na já wee jurumu we yafa wε,

²⁷ fo na kiiri ni nagbɔhɔ ki yε sigee ni fyaara nigbɔɔɔ ni. Kee nagbɔhɔ ki na ba Kile wo pεen pu sorogo na pu xɔ. ²⁸ Sipya wemu bu Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu kyεεgi, sipyii shuun kelee taanri bu da piimu jε li sεeri ge, weefɔɔ na gbo jɔnaara baa pee wo jomɔ pu wuu na. ²⁹ Ga sipya bæeri w'a Kile Ja wu fanha ge, na Kile wo karijεεge jɔmεε li wo shishan pu wii na p'a nɔhɔ ge, pee pemu p'a bi weefɔɔ pye fεεfεε ge. Kelee Fεfεεε Munaa lemu l'a bi niime kan wufɔɔ mu ge, wu bye w'i ya gbɔɔɔ taha lee na wε, ta yee ya giin na weefɔɔ ya yaa ni kanhama nigbɔ ni na ye Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu kyεεgivɔɔ na wε? ³⁰ Bani Kile wemu w'a jo ge na: «Nε yε nigin mu li wa na jurumu footɔnɔ kan kakuubye mu.» Wee ninunɔ w'a jo be sanha na: «Kafɔɔ na ba kiiri kɔn wu sipyii pu na.»* ³¹ Na jé Kile jii wo wu kenjε ni kiiri kaa na, tee jε fyaara nigbɔɔɔ de!

³² Ayiwa, tuun wemu bæeri ni yee ya Kile wo kpεεnge ki ta ge, yi yi funyɔ yaha nidogo wee tuun wu na. Yee ya kori yaha jɔmεε fεεε ni na kee yogbɔhɔ ki tun, ali na yi ta be kanhama nigbɔ ni. ³³ Kabaɔa ka na, p'a yee fanha sipyii ninjε ni, na yee kanha xuuni. Piimu p'a kanha mu ge, kabaɔa ka na, yee ya bi gbegele di pee tεge. ³⁴ Yee ya jɔnɔ jaari kasolemεε na. Sipyii ya yee kenjε yanmuyɔ yi shɔ yee na tuun wemu ni ge, a yee loxulo wuu di lee soro, bani yee ya li ce naafuu see wo wu wa yee mu wemu na gori yaha ge.

³⁵ Lee wuu na, n'a daa we wu wa yee mu Kafɔɔ na ge, yi ganha bu da wee yaha wε. Bani lee kuduun ya pele xuuni! ³⁶ Yee mago wa sanha lowaa na, kɔnhɔ yi da se naha na Kile jidaan bye ni. Lee bu bye, w'a lemu wo jɔmεε lɔ ge, yi na ba lee ta. ³⁷ L'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Jεεε l'a kori wemu wu da ba ge,
wee di ba. Li da mɔ nige wε.

³⁸ Sipya wemu w'a dà nε na ge, wee w'a tii. Lee funjɔ ni wu da ba jii sicuumɔ see wo ta.

Ga wu bu guri kadugo,

* **10:16** Zheremi 31:33 * **10:17** Zheremi 31:34 * **10:20** Nahaparaga fɔɔɔ: Kee jε fɔɔɔ kemu k'a bi pari Fεfεεε ti bæeri wo Fεfεεε ti Xuu wu wo kujɔɔ li jɔ na ge. Wee tuun wu ni sipyiiime bi yaa wu jé wà wε. * **10:30** Duterenɔme 32:35-36 * **10:38** Habakuki 2:3-4

nε wo fundanga ki da da wu ni nige we.»*
 39 Piimu p'a guroo kadugo, na gyεεgi ge, wèe jε pee ni wε. Piimu p'a daa, pee di da ba juwuuro ti ta ge, pee ni wèe jε.

11

Sipyii piimu p'a pye ni n'a daa ni ge

¹ Ayiwa, n'a daa w'a wèe wo tadarja ki wo yanmuyɔ yi keree fiinje, na wèe pye wèe ya tiin ni li ni na yi wa wèe mu na xɔ. N'a daa w'a wèe pye wèe ya sɔɔ li na na can wa yanmujabaa ya yi wo keree ki ni. ² Pu n'a daa wu wuu na Kile ya taashiine li wo sipyii pu sɔ. ³ N'a daa funɔɔ ni wèe ya li ce na Kile wo jomɔ pu baraga ni koɔɔ ya yaa. Lee na, yanmuyɔ yemu ni wèe nii wa ge, yee ya yaa ni yanmuyɔ ni yemu y'a jaa wε.

⁴ Wu n'a daa w'a Abeli wo saraga ki pye k'a ye Kayen wogo ki na. Kile ya li she wu n'a daa wu shizhaa na na w'a tii. Bani Kile ye pyaa ya sɔɔ wu yakanga ki na. Abeli ya xu, ga nijaa we be ni wèe ya kalaa taa wu n'a daa wu funɔɔ ni.

⁵ Wu n'a daa wu wuu na Kile ya Henɔki lɔ durogo fugba ni na ta wu sanha xhu wε. Sipyaa wa shishiin ya ta wu ja nige wε, bani Kile ya wu lɔ. Yani Kile wu wu lɔ ge, w'a bi wu sɔ, na jo na wu kaa ya taan wee mu. ⁶ Ni n'a daa be wε, wa shishiin kaa da jaa daan Kile mu wε. Bani wa beeri w'a giin wu fulo Kile na ge, li waha l'i waha wufɔɔ ya yaa na dɔ li na na Kile wa, na jε be wu shavεε saraavɔɔ.

⁷ Wu n'a daa wu wuu na Kile ya Nuxhun kaala ni keree kii ni, wu sanha kiimu ja wε. Na Kile nii fyaara yaha wu zɔ wu na, a w'i kɔɔgbɔhɔ ka yaa, kɔnhɔ wu ni wu puga sheen di ba shɔ. Ba w'a lee pye wε, a w'i li she lee funɔɔ ni na jaagi ya to koɔɔ sipyii pu juɔɔ ni. A Kile di wu jate sipyitiime wu n'a daa wu wuu na.

⁸ Wu n'a daa wuu na Ibirayima ya Kile jomεε co wu yiriduun wu ni Kile mu. Kile bi da fiige kemu kan wu mu, kee di bye wu cen ge; a wu foro wuyε pyaa wo fiige ki ni, na kee koo co na ta wu ya ki sanha ce wε. ⁹ Wu n'a daa wuu na w'a she bye nadadiinme kee fiige ki ni, kee kemu wo jomεε l'a lɔ wu mu ge. A w'i wu wo tiinne li pye faya piyεye ni. Lee Ishaaga ni Yakuba be ya

pye. Lee jomεε le ninunɔ Kile bi lɔ pee be mu. ¹⁰ Ibirayima bi kugbɔɔ jaha wii lemu nɔhɔshanma p'a jɔ ge. Kile wu jε lee kulo le wo kanahashɔɔnrimɔ ni li yerenεvɔɔ.

¹¹ Wu n'a daa wu wuu na Kile ya pya kan Sara mu, ali na wu ta w'a le be xuuni. Bani w'a dɔ li na na jomεε fɔɔ wu jε jomεε li lɔvɔɔ we. ¹² Lee wuu na, ali na lege fanhaxhɔɔrɔ yaha t'a nɔ wu poo wu na, w'a nagoo nijehεmεε ta, piimu p'a jehε ba fugba wɔrɔɔ ki jε wε, ni ba suumɔ lɔhɔ jɔ gbazhenhe jε wε.

¹³ N'a daa ni pii sipyii pii beeri ya xu. Kile ya yanmuyɔ yemu jomεε lɔ ge, yee bi sanha jε pu kenε ni wε. Ga, a p'i bye kanna p'a yi jaa, na fundanga ta yi wuu na. A puyε pyaa di li she na nabuun pee jε, na pee nidorowuu pu wa ke jine ke na. ¹⁴ Pe jomɔ pe ya li sheε na to puga katii pu jovεε ya zhaa. ¹⁵ Kemu ni p'a yiri ge, kee da bi pu zɔlɔɔ ni, pu bi da jaa guri zhe wà. ¹⁶ Ga can na, to puga nijenje pu bi zhaa, lee kɔri kemu ki jε fugba wu ni ge. Lee wuu na, li jε shiige kaa Kile mu p'a wu pyi «pee wo Kile» wε. Bani w'a kulo la gbegele pu mu.

¹⁷ Wu n'a daa wuu na Ibirayima ya sɔɔ na wu ja Ishaaga kan di bye saraga, tuun wemu ni Kile ya jo wu lee pye ge. Ishaaga ye nigin pe wu bye wu ja. Na ta Kile di bi jomεε lɔ wu mu na: ¹⁸ «Mu nagoo na ba jehε na foro Ishaaga ni.» ¹⁹ L'a bi bye Ibirayima funɔɔ ni na Ishaaga jehε xhu be, na se wa Kile ni na wu jε yeege xu ni. Lee l'a Kile pye w'a Ibirayima ja wu tereɔɔ wu na, a l'i bye kanna xu ni w'a jε na foro.

²⁰ Wu n'a daa wuu na Ishaaga ya duba pye Yakuba ni Ezawu mu cabaya wuu na.

²¹ Wu n'a daa wuu na Yakuba ya duba pye Yusufu wo nagoo pu beeri nigin nigin mu, na wu xuduun ta w'a nɔ xɔ. Pubiin le li bye wu kenε ni ge, a wu yere, na buri lee juɔɔ ni, na Kile pele. ²² Wu n'a daa wuu na Yusufu ya li she na wu xuduun ta w'a nɔ xɔ, na Izirayeli nagoo pu na ba foro Misira fiige ki ni caɔa ka. A w'i li she na pu ba fɔro, na pu da fɔro ni wee nixhugo ki kaciye yi ni.

²³ Pu n'a daa wuu na Kile tudunmɔɔ Musa sefεε p'a wu nizexhɔɔ ki ηmɔhɔ fo yeye taanri. Bani pu bi wu ta w'a jɔ. A p'i bye pu ya fya saan wu wo nijoyo yi na wε.

²⁴ Wu n'a daa wuu na Kile tudunmɔɔ Musa nilɛxhɔgɔ ki ya ta sɔɔ p'a wu pyi Farawɔn poro ja wɛ. ²⁵ W'a bi li ta na wee ni Kile sipyii na kanha shiizhan, na lee ya pɔrɔ jurumu wo fundanga keree na, kee kiimu da mɔ wɛ. ²⁶ Wu mɛgɛ na kyɛɛgi ba Kirisa jɛ wɛ, w'a lee ta naafuugbɔ na ye Misira fiige ki kenɛ yanmuyɔ bɛeri na. Bani kuduun wemu wu bi da ba da Kile mu ge, wee ni wu jaha di bye. ²⁷ Wu n'a daa wuu na Kile tudunmɔɔ Musa ya foro Misira fiige ki ni, ali na saan wu luu ta l'a yiri wu taan xuuni wu ya ta fya wɛ, bani w'a lowaa ta ma na giin na Kile wemu wu jɛ wa ya wu jaa-i ge, na wee w'a jaa. ²⁸ Wu n'a daa wu wuu na w'a Yawutuu Bulooro Nuwuuro ti wo Kalenɛ li tenɛ. Na shishan jɛrɛgi jɛrɛgi piyɛye yi kujɔgɔɔ ki jɔ na, kɔnhɔ xu wo mɛlɛkɛ wu ganha bu da nɔ Izirayeli shɛɛn pu wo jashiimɛ wa shishiin na wɛ. ²⁹ Pu n'a daa wuu na Izirayeli nagoo p'a suumɔ lɔhɔ ki kɔn jɛri ba jiwaga jɛ wɛ, kee kemu p'a byi na «Lɔniga» ki ge. A Misira shɛɛn pu bɛ di jo p'i lee shi pye, ga, a lɔhɔ k'i gɛgi, na pu li.

³⁰ Pu n'a daa wuu na Izirayeli nagoo p'a pa jaari na Zheriko kulo li maha cabyaa gbarashuun funɔɔ ni, a li kasɔrɔyɔ y'i do. ³¹ Wu n'a daa wuu na navarashaa Araxabi ya ta pinne xu ni Zheriko shɛɛn pusamaa ni shiizhan wɛ, pee piimu pu bye Kile jɔmɛɛcobaalaa ge. Bani Izirayeli nagoo piimu p'a bi shɛ kulo li saala ge, w'a bi pee ɔo na jɔ.

³² Di yeke bɛ ta jo sanha wɛ? Bani tuun w'a na xuunɔ wá Zhedeyɔn, ni Barake, ni Samusɔn, ni Zhɛfute, ni Dawuda, ni Samuwɛli, ni Kile tudunmɔɔ pusamaa keree na. ³³ Pu n'a daa wuu na p'a se ta saannaa na, na tiimɛ keree pye. Kile ya yanmuyɔ yemu jɔmɛhɛɛ lɔ pu mu ge, a p'i yee ta. P'a pii kan cɛnrilɛɛ mu, ga yafiin ya pu ta wɛ. ³⁴ P'a pii le na ni, ga yafiin ya pu ta wɛ. A p'i ganha na giin p'i jɔmɔparaa taga pii gbo, ga, a pee di shɔ. Fanhaxhɔɔrɔ bye pu na, ga, a p'i fanha ta. Pii bye kashɛnɔm-jemɛɛ fo fiye ya wo kashɛn keye na fe pu jaha na. ³⁵ Cɛɛ pii wo n'a daa wuu na Kile ya pu sipyii jɛ piimu ya bi xu ge. Pii ya

kanha pu ni, ga p'i ya sɔɔ na puyɛ shɔ wɛ. P'a sɔɔ xu na, kɔnhɔ pu cɛnɛnɛ p'i Kile ta. ³⁶ P'a pii la wolo, na pii kpɔn, na tɔɔrɔ shɔnhɔyɔ taga pii pɔ, na pii le kaso ni. ³⁷ Na kagereye taga pii wá gbo, na mɛnizhee wo jahanaa taga pii ja, na pii gbo ni jɔmɔparaa ni. P'a bi jaari na mari, sikasɛɛye ni dubyasɛɛye di jɛ pu faleye. ³⁸ A p'i ganha na jaari na yeree sipɔnɔ ni, ni boboyo yi na, ni faaya wegeye ni, ni jɔnɛ wegeye ni. Na ta kɔnɔ sipyii bi ta yaa ni pii sipyii pii tuugo ni wɛ.

³⁹ Kile ya pii sipyii pii bɛeri sɔ pu n'a daa wu wuu na. Ga lee bɛ na Kile bi yanmuyɔ yemu wo jɔmɛɛ lɔ pu mu ge, yee bi sanha jé pu kenɛ ni wɛ. ⁴⁰ Bani fungɔngɔ nizaanɔ ki bye Kile mu na jaha tii ni wɛɛ ni. Wu funɔɔ bye pii sipyii pii jɔ ki fa wɛɛ kadugo na wɛ.

12

Wɛɛ ya kanhama soro ba Kirisa jɛ wɛ

¹ Ayiwa, pii sɛɛɛɛ niɔhɛmɛɛ pii ya wɛɛ maha, lee wuu na lemu bɛeri li da bye tuguro wɛɛ mu, wɛɛ ganha bu da zhɛ jaha na n'a daa ni-i ge, wù kee bɛeri jɔ yaha, jurumu wemu bɛeri w'a wù birege ge, ni wee bɛ. Kile wo labye we w'a shɛ wù na ge, wù la le wù da fe w'a wùye shaanri wee fɛni. ² Wù wù jahaya tii Yesu na, wee wu jɛ wɛɛ n'a daa wu nɔhɔshanma ni wu favɔɔ. Wee w'a korikoritige ki kanhama soro, wu ya ta pee wii shiige wɛ. Bani fundanga ke ki bye wu jaha na ge, kee ni w'a bi wu jaha le. Wu nidɛngɛ ki wa nimɛ saanra tatɛngɛ ki ni Kile kanige cɛ. ³ Yesu wemu w'a jurumupyii makɔnɔ ki soro mu ge, yi yi funɔɔ yaha nidogo wee na, kɔnhɔ yi fanha ganha da xhɔ, yatɛngboyoyo di jé yi ni wɛ.

⁴ Bani zhaanra temu yee ya leni ni jurumu ni ge, yee sanha tee le xɔ fo na nɔ xu na wɛ. ⁵ Kile wemu w'a yɛɛ kaan yee mu ba wu jalaa jɛ-ɛ ge, ta yee funɔɔ ya wɔ wu jomɔ pu na? W'a jo:

«Na ja, ma ganha bu da Kafɔɔ wo guu wu kpɔɔnrɔ ti wii kapire wɛ!

Wu bu ma jaagi,

lee bɛ ganha bu ma yatɛnyɛ gbo wɛ!

⁶ Bani sipya we kaa l'a dan Kafɔɔ ni ge, weefɔɔ w'a guuni.

* 12:6 Talemɛ 3:11-12; Zaburuu 119:75; Zaburuu 94:12

W'a piimu bæeri wii wu nagoo ge,

w'a pee bæeri kpɔɔn ni wu susɔ wu ni.»*

7 Yi Kile wo guu wu kpɔɔnrɔ ti soro, bani w'a yee wii wu nagoo. Ja wekɛ wu jɛ ni wu to ya wu kuuni-i wɛ? 8 Kile ya wu nagoo bæeri kuuni. Wu bye w'i ya yee kuuni wɛ, yee jɛ wuyɛ pyaa wuu wɛ, ga kpɛɛngɛ nagoo yee jɛ. 9 Wù wù funɲɔ yaha nidogo wù sefɛɛ pu na. Pee ya wèe kuuni, a wèe bɛ di ganha na pu pɛɛ. Ta wèe ya yaa na kuu xuuni fugba To Kile mu na ye pee na, kɔnhɔ wù jii sicuumɔ ta wɛ? 10 Wèe tii ya wèe kuuni jɛri funɲɔ ni, na bɛ ni puyɛ pyaa jidaan ni. Ga wèeyɛ pyaa wo kuduun kaa na Kile ya wèe kuuni, kɔnhɔ wù bɛ di já taa ta wu fɛfɛɛɛ ti ni. 11 Can na, sipya wa shishiin ya fundanga taa wu kuuduun ni wɛ, fo jatanhaɲa. Ga kalaa we wufɔɔ da ba daa lee kadugo na ge, wee wo kuduun na ba bye weefɔɔ mu janiɲɛ ni tiime.

12 Lee wuu na, yi yi fanhaxhɔɔrɔ keye yi nigiri, ni yi nugunyɔ yi y'a jɛɛ ge. 13 Korogoo kiimu k'a tii ge, y'a jaari kee ni, kɔnhɔ fanha baa fɔɔ wemu w'a taha yi fɛni ge, wee ganha da koo yaha wɛ, ga w'i fanha ta.

14 Y'a janiɲɛ shaa k'i bye yi ni sipyii pu bæeri tɛ ni. Yi yi torogana li yaha l'i bye fɛfɛɛ, ni lee bɛ wɛ, wa shishiin jii da ga daha Kafɔɔ na wɛ. 15 Y'a yiyɛ kasɛri, kɔnhɔ wa shishiin ganha da wuyɛ tɔɔgɔ wolo Kile wo niime wu ni wɛ. Wa shishiin ganha bu da zɔɔ wu pye ni funguunɔ ni, ki wu tɛhɛnɛ ta, k'i shɛɲɲɛhɛmɛɛ zɔɔɔ kyɛɛgi wɛ. 16 Y'a yiyɛ kasɛri wa shishiin ganha da bye yi ni dɔdɔ, kelee Kile jii fyaara baa fɔɔ ba Ezawu bye wɛ. Bani cɛn taa lemu li bi yaa na nɔ wu na wu lɛgɛ ki wuu na ge, w'a lee faa yalige golɛɛ nigin yɛ na. 17 Y'a li cɛ lee bæeri kadugo na, tuun wemu ni wu bi giin wu duba wu ta ge, wu ya já wɛ. Ali na ta wu jɛsinmɛ wo bi wu shaa bɛ, ga, a p'i zhe wu ni, bani wu ya wɛri daburajɛ jo wɛ.

18 Kile na yee ya fulo. Sipya na já gbɔn yaaga kemu na ge, yee ya ta fulo kee na wɛ. Kee yaaga ke jɛ Sinayi faaboboɲɔ ke. Izirayɛli nagoo pu p'a fulo kee na. Pee ya nagbɔhɔ ja, ni Kilewɔ, ni nibiigbɔhɔ, ni zanha kafɛɛkuunɔ, 19 na maga mɛɛ ni

mujuugbɔɔ la logo. Ga Izirayɛli nagoo pu p'a yee logo ge, a pee di jo na Kile wu jɔ wuyɛ na, na fanha jɛ pee ni pee pu já ali wu jɔnii nigin bɛ logo nige wɛ. 20 Bani jɔmɛɛ le l'a kan pu mu ge, pu ya já li na wɛ. Lee jɛ na: «Sipyaa sipya w'a kpɔn ke faaboboɲɔ ke na ge, ali yatɔɔgɔ bɛ, pu kagereye taga kee wá gbo.»* 21 Le p'a ja ge, lee bye fyaara kagbɔɔ xuuni fo Kile tudunmɔɔ Musa yɛ pyaa ya jo: «Nɛ fya xuuni fo na jɛɛ.»* 22 Ga yee wuu li ya ta pye mu-i dɛ. Siyɔn wo faaboboɲɔ ki na yee ya fulo, Kile jii wo wu wo kugbɔɔ le. Zheruzalɛmu kulo li jɛ fugba wu ni, ni li tɛhɛnɛ baa mɛɛkɛɛ pee. 23 Kile ya wemu jaha bulo ge, wee wo pinnɛgɛ ki na yee ya fulo. Kee pinnɛgɛ ke wo sipyii pu funyɔ y'a taan na pee mɛyɛ y'a ka fugba we ni. Kile na yee ya fulo, wee wemu wu jɛ sipyii bæeri wo kiiri kɔnvɔɔ ge. Sipyitiimɛɛ pii pu bye koɲɔ ki na fo taashiinɛ li ni, pu d'a kari Kile yiri ge, pee jɔ ya fa nimɛ. Pee na yee ya fulo. 24 Yesu yɛ pyaa na yee ya fulo. Wee wemu wu jɛ karijɛɛgɛ jɔmɛɛ nivonɔ li wo susurodɛgɛmɛ wèe ni Kile tɛ ni ge. Wu shishan pu p'a wèe pye fɛɛfɛɛ ge, pee na wèe ya fulo; pee ya ye Abɛli wo pu na.

25 Ayiwa, yi kasɛɛgɛ yaha yiyɛ na, Kile ba yu ni yi ni, na yɛɛ kaan yi mu, yi ganha bu da zhe yee logonɔ na wɛ. Bani fo taashiinɛ li ni, piimu p'a she pu da Kile tudunmɔɔ pu wo jomɔ pu logo jiniɛ ke na-ɛ ge, pee ya ta shɔ jaagi kanhama pu na wɛ. Nimɛ wemu w'a yu ni wèe ni na yiri fugba we ni, na wèe kaala ge, wèe bu bye wèe di ya ta sɔɔ wee wo nijoyo yi na wɛ, wèe na ba shɔ shɔgana lekɛ na wɛ? 26 Wu mujuu l'a jiniɛ ki pye k'a cɛɛ taashiinɛ li ni. Ga nimɛ w'a jɔmɛɛ lɔ wèe mu na: «Nɛ na ba jiniɛ ki pye k'i jɛɛ tɔɔnii nigin wa bɛ sanha na fara fugba wu bɛ na.»* 27 Ba w'a jo na: «Tɔɔnii nigin wa bɛ sanha wɛ.» Lee ya li shɛɛ na yanmuyɔ yemu y'a cɛɛ ge, na yee na ba biin. Yanmuyɔ yemu yi jɛ yi da ga xhɔ-ɛ ge, yee yɛ yi da ba gori.

28 Lee na, saanra temu ni wèe da ba bye ge, tee wo yaaga ka shishiin da ga ba jɛɛ laha ki tayahaɲa ni wɛ. Lee wuu na w'a Kile shaari, wù da wu labye ni wu jidaan

* 12:20 Ekizode 19:12-13

* 12:21 Dutɛrɛnɔmɛ 9:19

* 12:26 Agizhe 2:6

pyi, wu pɛɛɛɛ, ni wu ɲii fyaara ni. ²⁹ Bani wèe wo Kile wu ɲe na bɛ, kemu k'a ki yaara sorogo fɛɛfɛɛ ge.

13

Yeriyeri jomɔ

¹ Yi la le yi da se ɲaha na ni cebooloo pu taanɲɛɛɛge ki ni. ² Yi ganha bu da funɲɔ wɔ nabuun dirige na wɛ, bani pii ya mɛlɛkɛɛ tirige na ta pu ya pu cɛ wɛ. ³ Yi yi funyɔ yaha nidoyo kasolemɛɛ na, ma na jo yi bɛ p'a pye toro pee tuugo kasolemɛɛ. Yi yi funyɔ yaha nidoyo kanhama fɛɛ na, l'i bye kanna yiye pyaa ceepuuro ti t'a gana.

⁴ Sipyii bɛɛri ya yaa na furu pɛlɛ. Ná fara cee wu na, wa shishiin ganha ba nɔhɔmɔ keree, kelee dɔdɔɔrɔ pyi wɛ, bani Kile na ba kiiri kɔn sipyinɔrɔyɔ ni dɔdɔɔ na. ⁵ Yi ganha bu da yiye yaha wari la fɛɛ wɛ, ga lemu li wa yi keye ni ge, lee li yi yaa, bani Kile ye pyaa ya jo:

«Nɛ na na funɲɔ yaha nidogo mu na tuun bɛɛri ni, n'a da ga ma yaha ma ye nigin tuun wa shishiin ni wɛ.»*

⁶ Lee wuu na wèe ya lowaa ta na yu:

«Kafɔɔ ɲɛ nɛ Tɛgɛvɔɔ, nɛ da vya yafin bɛ na wɛ! Naha sipiyawyii di da já bye nɛ na wɛ?»*

⁷ Yi wo ɲahagbaa fɛɛ piimu p'a Kile jomɔ pu jo yi mu ge, yi yi funyɔ yaha nidoyo pee na! Yi yi funyɔ yaha nidoyo pee ɲaarigana li na, pee wo n'a daa wu wo ɲara l'a pa xhɔ xɔgana lemu na ge, y'i bye pee taannivɛɛ!

⁸ Yesu Kirisa ya ɲeri wɛ. Ba w'a bye tapaa wɛ, mu wu ɲɛ niɲaa, mu wu wa da gori yaha bɛ fo gbee.

⁹ Yi ganha bu da yiye yaha kalaa nivomɔ watii wu yi piinɲɛ wɛ. Bani Kile wo niime we, wee w'a fanha kaan sipya zɔ mu, lee l'a saha, na ɲɔ. Kodorogoo kiimu ki wa yaligee ki na ge, lee koo la shishiin wo ɲaari da ga já fanha kan sipya mu n'a daa ni wɛ. Piimu p'a kee kodorogoo kii ɲaari ge, li ya yafin bɛ ɲɔ pee na wɛ. ¹⁰ Saraya tawologo wa wèe mu. Saraya ɲaha shɔɔnɲivɛɛ piimu p'a kapyeɲɛɛ pye fàɲa puga ki ni ɲinɲɛ ki na ge,

pee da já pu wo ɲalige ta wèe wo saraya yi tawologo ki ni wɛ.

¹¹ Yatɔɔyɔ shishan ni pee wo saraya ɲaha shɔɔnɲivɛɛ wo ɲunɲɔfɔgbɔ wu ma jé Fɛfɛɛɛɛ ti Bɛɛri wo Fɛfɛɛɛɛ Xuu wu ni, na pee saraga jurumu wu wuu na. Ga yee yatɔɔyɔ nig-boyo yi wo xaara ti ma sorogo kanha ki kadugo yiri. ¹² Lee na Yesu ye pyaa bɛ ya kanha na xhu kanha ki kadugo yiri, kɔnhɔ wu sipyiire ti pye fɛɛfɛɛ ni wuyɛ pyaa shishan ni. ¹³ Lee na, wù bɛ pu shɛ ni wu ni kanha ki kadugo yiri, wù binnɛ ni wu ni wu fanhara ti na. ¹⁴ Bani kulo li l'a da gori yaha gbee ge, lee wa wèe mu ɲinɲɛ ke na wɛ. Ga kulo le l'a ma ge, lee wèe ya zhaa.

¹⁵ Lee wuu na wù masɔɲɔ saraya wolo kan Kile mu Yesu Kirisa gbɔɔrɔ ni. Wù ganha bu da lee ɲɔ yaha wɛ, lee kɔri, wu mɛgɛ pɛɛɛɛ ki pye wù ɲɔ na tuun bɛɛri ni. ¹⁶ Yi yi funyɔ yaha nidoyo kasaanaa bye na; yi da yi sipyiɲii kaan yi keɲɛ yanmuyɔ ni. Bani yee saraya yi tuugo k'a dan Kile ni. ¹⁷ Yi yi ɲahagbaa fɛɛ ɲɔmɛhɛɛ co, yi guu pu mu, na li pye p'a yi munahaa ki kasɛɛge pyi, bani Kile na ba pee yege yi munahaa wuu na. Y'a li pyi mu, kɔnhɔ p'i já yi ɲaha co ni fundanga ni, ɲatanhaɲa baa. Lee bɛ wɛ, yee wo kuduun da da li ni wɛ.

¹⁸ Yi kori yaha Kile-ɲɛɛgɛ na wù mu! Wèe ya dà li na na zɔsaama wa wèe mu. Bani li wa wèe funyɔ ni na ɲaarigazaana ɲaari tuun bɛɛri ni. ¹⁹ N'a da yi jo waha yi mu jo yi kori Kile-ɲɛɛgɛ na, kɔnhɔ nɛ guri shɛ yi mu tɔvuyɔ na.

Duba ni fò

²⁰ ɲaninɲɛ fɔɔ Kile wu ɲɛ yatɔɔnahamaa pu wo ɲunɲɔfɔgbɔ we. Wee w'a wù Kafɔɔ Yesu ɲɛ yeege xu ni, tehɛɛ baa kariɲɛɛge ɲɔmɛɛ li shishan pu gbɔɔrɔ ni. ²¹ Wu yi ɲi kapyegee nizaanɲaa bɛɛri na, kɔnhɔ yi da wu ɲidaan pyi. Lemu l'a dan wu ni ge, wu lee le yi funyɔ ni Yesu Kirisa gbɔɔrɔ ni. Nɔɔrɔ wu taha wee mɛgɛ na fo gbee. Amiina.

²² N'a yi ɲɛɛri na cebooloo jo yi pe yeɲi yeɲi jomɔ pe xu yiye ni, bani sɛmɛ wu jomɔ pu ya ta ɲɛhɛ wɛ. ²³ Nɛ funɲɔ ki wa y'i li cɛ na jo wù ceborona Timote ya yaha na foro kaso wu ni. Wu bu nɔ naha, nɛ ni wu ni, jeri bu

* **13:5** Zhozuwe 1:5; Dutɛɛnɔmɛ 31:6,8 * **13:6** Zaburuu 118:6-7

bye w'à da zhe foro yi na. ²⁴ Yi wù fò kan yi nahagbaa fεε pu bεeri mu, ni Kile wo sipyii pu bεeri. Wù cebooloo piimu bε pu wa Itali fiige ki shεen ge, pee bε ya yi fò kan.

²⁵ Kile wo niime we wu pye yi bεeri na. Amiina.

Yakuba Yakuba ya sɛmɛ wemu ka ge

Jɔgɔ wu jɛ Yakuba wɛ?

Yakuba wemu wu jɛ Kafɔɔ Yesu ni Zhude yɛ wo ceborona wu ge (Macoɔ 13:55; Marika 6:3), wee w'a we sɛmɛ we ka.

Taashiine li ni, wu bi ta dɔ Yesu na na Kirisa wu jɛ wii wɛ (Yohana 7:50). Ga tuun wemu ni Yesu ya pa jɛ na foro xu ni ge, wee tuun wu ni w'a dɔ wu na (Kapyegɛe 1:14; 1 Korente Shɛɛn 15:7). A wu niye di juri n'a daa wu ni fo na wu pye Zheruzalɛmu wo egilizi wu jahagbaa fɔɔ (Kapyegɛe 12:17; 15:13-21; 21:18).

We sɛmɛ we kakana jɔnɔ

Yakuba ya we sɛmɛ we ka na tun Izirayɛli gbaweye kɛ ni shuun wu mu. Gbaweye kɛ ni shuun wemu kaa Yakuba ya yu naha ge, yee jɛ Karijɛɛgɛ Nɔmɛɛ Nilɛɛ li tuun wu woyo wɛ dɛ! Ga Yawutuu piimu p'a puyɛ kan Yesu mu, a sipyii di jaa taga pu pye p'a caaga fiiye yatii ni ge, pee kaa w'a byi. Pee Yawutuu pee Yakuba ya wii Kile wo see see sipyii pee.

W'a li shaa pu mu na pu loxulo ta, na li ta bɛ sipyii ya pu jaani. Na pu pye fungɔnyɔ fɛɛ, p'i puyɛ tirige, na lee Kile ya zhaa pu mu n'a daa wu funɔɔ ni. Yakuba ya naafuu fɛɛ pu juyɔ tɛri na pu ganha ba tabaara keree pyi ni pu naafuu wu ni wɛ. Wee w'a samɔhɔɔ leni la baa fɛɛ pu bɛ ni.

N'a daa ni kapyegɛe nizaanɔa bɛɛri k'a se shiizhan, yi ya jɔ laha yiyɛ na wɛ. Ke ka nigin yɛ da jɔ bye sipya mu wɛ.

Sɛmɛ wu kafila jɔgbɔyɔ

Yakuba 1 Kafila jɔgbɔyɔ taanri wemu wu jɛ sɛmɛ wu ni ge: Naafuu fɛɛ ni la baa fɛɛ; fungɔngɔ fɛɛɛ; nɔwuuro.

Yakuba 2 Yakuba ya yi yu cebooloo pu mu na pu kasɛɛgɛ yaha puyɛ na, na pu ganha bu da daan ni naafuu fɛɛ ni, p'i la baa fɛɛ pu kɔ wɛ, na p'a la baa fɛɛ pu tɛri.

Yakuba 3:1—4:12 Yakuba ya li shɛ na piimu p'a puyɛ wii fungɔnyɔ fɛɛ, pu funɔɔ di jɛ p'i da piitiilee kalaa Kile jomɔ pu ni ge, na pee pu tabaara ni nakaara yaha, p'i kasɛɛgɛ yaha pu nijoyo na.

Yakuba 4:13-5:6 Yakuba ya naafuu fɛɛ pu juyɔ taha na p'a puyɛ kasɛri tabaara ni tiibaara na.

Yakuba 5:7-20 Wu sɛmɛ wu taxɔgɔ ni Yakuba ya li shɛ na Yesu wo n'a daa fɛɛ pu bɛɛri pu kori yaha n'a daa wu ni, ali na ta bɛ pu jɛ makɔnɔ ni jaa ni. Yatɛngboyɔ y'a zhaa da jin piimu ni ge, ni piimu p'a yɔ ge, na p'a Kile jɛɛri pee mu.

Yakuba fɔ mujuu

¹ Nɛ Yakuba wemu wu jɛ Kile ni Kafɔɔ Yesu Kirisa wo bulo ge, nɛ w'a we sɛmɛ we ka, na wu tun Yawutuu gbaweye kɛ ni shuun wu mu, pee piimu p'a foro pu wo fiige ki ni, na jaaga kɔnɔ ke kabaya ye bɛɛri na ge. Na fɔ wa pu mu.

N'a daa we ni fungɔngɔ fɛɛɛ

² Ayiwa na cebooloo, kanhama tuugo bɛɛri ba nɔni yi na, yi pee bɛɛri yaha ba fundanga kajii jɛ wɛ. ³ Bani y'a li cɛ na yi n'a daa wu ba yeree na nɔwuuro sigɛe, lee funɔɔ ni y'a loxulo taa. ⁴ Ga y'i loxulo li yaha li jɔ di fa xuuni, kɔnhɔ y'i gɔgɔ n'a daa wu ni, yi jɔ di fa, yaaga ka shishiin ganha bu yi kuunɔ wɛ. ⁵ Fungɔngɔ fɛɛɛ bu sipya wa kuunɔ, wufɔɔ wu ti jɛɛri Kile mu, Kile na ti kan wufɔɔ mu. Bani Kile ya sipyii bɛɛri kaan, kahari wa wu ni. Wu ya wa kapyegɛe taga na wu kɔri wɛ. ⁶ Ga wufɔɔ wu ti jɛɛri ni n'a daa ni, wu ganha bu da nakaara le li ni wɛ. Sipya wemu w'a nakaara yaha wu zɔ na ge, weefɔɔ ya jɛri ba suumɔ lokuruyo jɛ wɛ, kafɛɛgɛ na yi luu na se kabaya bɛɛri na. ⁷ Wee sipya we wa shi ganha bu da li yaha wuyɛ funɔɔ ni na wee na yaaga ta Kafɔɔ mu wɛ. ⁸ Bani fungɔnyɔ shuun fɔɔ wu ma bye wii; wu ya wu fungɔngɔ yɛri kabaɔa nigin na kaa la shishiin ni wɛ.

Naafuu fɛɛ ni la baa fɛɛ

⁹ Ayiwa, cebooloo piimu pu wa la baa fɛɛ ge, pee pu funyɔ taan, bani Kile na ba pu juyɔ yirige. ¹⁰ Ga cebooloo naafuu fɛɛ, Kile ba yee bɛ tirige, yi bɛ pu funyɔ taan lee na, bani yee na ba doro jɛri ba jɔ fyɛɛnɛ ma waha, na wo wɛ. ¹¹ Caɔa ma foro ni ki kafugo ni, na jɔ ki waha, ki fyɛɛnɛ ti ma wo, ti saana li na juri. Mu naafuu fɔɔ bɛ wa

da ba juri lee curigana li na wu kapyegee te ni.

Jurumu w'a ma ni xu ni

¹² Sipya wemu w'a nɔwuuro xuli wuyε ni ge, wee jε duba pya. Bani wufɔɔ bu já na pee kanhama pu bεeri xuli wuyε ni, wu na ba j̄ni sicuumɔ j̄udɔnɔ ta wu kuduun. Pi-imu bεeri kaa l'a dan Kafɔɔ ni ge, lee j̄mεε li w'a lɔ pee bεeri mu. ¹³ Ga kaa kaa la k'a wa bεeri faanna, na wufɔɔ tɔɔgɔ le kakuunɔ ni ge, wufɔɔ ganha bu da jo na Kile w'a wee faanna-ε dε! Bani yaaga ka shishiin wa da já Kile faanna wε. Kile bε di w'a sipya faanna wε. ¹⁴ Ga sipya bεeri, lakuunɔ ke ki jε ma ni ge, kee k'a ma faanna. Kee ki ma ma kilee fo na shε ma pye m'a co kakuuyo yi wo tifuuperεge ki na. ¹⁵ Ma bε di bu yaa kee lakuunɔ ke na, k'a ma tɔɔgɔ le jurumu ni, ma di bu jurumu pye, lee wa ma ni xu ni.

¹⁶ Ayiwa, na cebooloo, yee piimu kaa ya dan nε ni ge, yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu yi piinne wε. ¹⁷ Yanmuzaaya yemu bεeri y'a kan wée mu ge, ni yakanya yemu bεeri y'a pahala ge, yee bεeri ya foro fugba To Kile ni. Wee Kile wu w'a kpεenyε yi bεeri yàa. Wu ya j̄eri wε, nibiige wo jaa nifenhεfenhεnε bε jε wu na, li ta l'a j̄eri wε. ¹⁸ Wu wo daan na mu funɔɔ ni w'a j̄ni sicuumɔ kan wée mu wu wo kafila can can wo wu baraga ni. W'a lee pye kɔnhɔ wée di bye wu yanmuyaaya yi bεeri naha na.

Niwelogonɔ ni kapyegee nizaanɔa

¹⁹ Lee wuu na na cebooloo, yee piimu kaa ya dan nε ni ge, yi yi funyɔ to li na na jo yee wa bεeri ya yaa wu gbegele, wu da nuri pusamaa j̄nɔ na. Yi ganha ba gburogi da yu wε. Yi ganha ba yi logoo bε yirige tɔvuyo na wε. ²⁰ Bani sipya luu bu ȳiri xɔ, wu da já Kile wo tiimε pu keree pye nige wε. ²¹ Lee wuu na, keree kiimu bεeri k'a sipya nɔrɔgɔ ge, na fara kuumɔ tuugo bεeri na, yi kee bεeri yaha wà. Kile ya jomɔ pemu le yi zɔlɔ pu ni ge, y'i yiyε tirige, y'i sɔɔ pee na, bani pee na já yi munahaa j̄unɔ wolo.

²² Yi da Kile jomɔ pu koo jaari. Yi ganha bu da pu logo yε na, yi da yiyε piinne wε. ²³ Bani sipya wemu w'a Kile jomɔ nuri w'i ya pu koo jaari-i ge, weefɔɔ jε ba ná wa jε wε, wemu w'a jaawiige lɔ, na wuyε wii ge.

²⁴ Wu bu wuyε wii xɔ, w'a gari wu da yaaga pye wε. W'a wu naha ki j̄na pagana lemu na ge, wu funɔɔ na wɔ lee na taapile ni. ²⁵ Ga saliya wu w'a pahala, wu j̄mεhεε k'i wée j̄unɔ wo, na wée pyi w̄yε wuu ge, sipya wemu bu já sεεge taan kee na, na kee keme sεeri, na ganha na ki koo jaari li jaarigana na; wu ya ta funɔɔ wɔ ki na wε, ga fo na ki koo jaari ge, wu bu kenε le kaa bεeri ni, Kile na duba wu mu.

²⁶ Sipya wemu bu wuyε pye na Kile koo wee ya jaari, na ta w'i ya jani wu j̄nɔ na wε, wuyε weefɔɔ ya faanna; wu Kile koo j̄ara l'a pye j̄unɔ baa. ²⁷ Koo le To Kile ya wii Kile koro nizaana na jε fεfεε ge, lee li wa mε. Cirimεε ni naxhugoshaa piimu bεeri pu jε kanhama ni ge, na wée pu kasεεge yaha pee na; w̄u w̄yε tánha ke kɔnɔ ke wo fɔnrɔ keree tuugo bεeri na.

2

Wù ganha ba sipyii pii pɔrɔnɔ pii na wε

¹ Ayiwa na cebooloo, yee piimu pu wa ni n'a daa ni wù Kafɔɔ ni nɔrɔ fɔɔ Yesu Kirisa na ge, yi ganha ba sipyii pii pɔrɔnɔ pii na wε. ² Nime, na yee yaha yee ya pinne, a sipyii shuun di ba jé yee tε ni. Nigin jε naafuu fɔɔ, sanni kabelenε jε wu kenε na, wu cére fàya yi kpεenge bε d'a pεε. Shuun wo wu jε la baa fɔɔ, wu d'a fasicoyo le. ³ A yee di naha yeege fazaaya fɔɔ wu feni, na wee baraga, na wu pye: «Kafari m'a ba diin naha ke tatεnge ke ni, kee k'a j̄nɔ.» Na la baa fɔɔ wu pye: «Mu wu yere mayε t̄aan wee xuu wu ni wà.» kelee «Tiin mε j̄inε ke na na tɔɔyɔ ye t̄aan.» ⁴ Ayiwa, yee bu lee pye, ta yee ya wa pɔrɔnɔ wa na wε? Ta fungɔnkuunɔ bε k'a yee yaha kee zhɔnrɔgɔ ke tuugo na wε?

⁵ Na cebooloo, yi ye logo yee piimu kaa ya dan nε ni ge. Piimu pu jε ke kɔnɔ ke mu la baa fεε ge, Kile w'a pee naha bulo, kɔnhɔ p'i bye lafεε n'a daa wu kabaɲa na. Wu kaa ya dan sipyii piimu ni ge, w'a saanra temu wo j̄mεε lɔ pee mu ge, kɔnhɔ la baa fεε p'i tee bε ta. ⁶ Ga yee kunni wa la baa fεε pu cεrɛnε dε! Sipyii piimu p'a pu fanha shεε yee na, na yee kilee na se kiirikɔɔn pu mu ge, ta naafuu fεε pu bε wε? ⁷ Yesu Kirisa wo

mεγε nizaanja ke p'a yiri yee na ge, ta pee naafuu fεε pu be p'a kee be kyεεgi wε?

⁸ Yi ba jaari na sahanji ni Kile wo saanra ti saliya wu ni, ba l'a ka Kile Kafila wu ni wε na: «Ma sipyijiii wu taan ma mu ba maye pyaa ki jε wε,» wee tuun wu ni y'a kasaana pyi. ⁹ Ga yi bu sipya wa pɔrɔɔ wa na, kakuunɔ y'a pye; saliya wu na yi jaagi, bani y'a saliya wu jɔmεε la kyεεgi. ¹⁰ Sipya wemu bu saliya wu jɔmεε nigin pe ye kyεεgi, ali ma jεhe da kisaanja beeri koo jaari, jaagi na ba zhan ma na ki beeri shizhaa na. ¹¹ Bani Kile wemu w'a jo na: «Ma ganha ga dɔdɔɔɔ pye-e ge,» wee ninumɔ w'a jo sanha be na: «Ma ganha ga sipya gbo wε.» Lee funɔ ni, ali ma jεhe bye ma ya dɔdɔɔɔ pye wε, ma bu sipya gbo, m'a saliya wu kyεεgi. ¹² Saliya wu jɔmεheε kiimu k'a wu jɔɔ wo, na wu pyi wuyε wuu ge, y'a yu, yi da jaari y'a sahanji ni kee ni, bani kee k'a da ba yi kiiri kɔn. ¹³ Sipya wemu wu jε wu ya jɔɔ jaari sipyii na-ε ge, Kile be da ba jɔɔ jaari weefɔ na kiiri wu cagɔngɔ wε. Ga wemu w'a jɔɔ jaari sipyii na ge, kiiri wu fyaara da ba bye weefɔ ni wε.

N'a daa we ni kapyege nizaanja

¹⁴ Ayiwa na cebooloo, wa bu jo na n'a daa wa wee mu, wufɔ di ya kapyege nizaanja pyi kiimu ya li shεε na n'a daa wa wu mu wε, wee n'a daa wu tuugo na j'a wu shɔ ya? ¹⁵ Yi ceboroshɔ kelee yi ceborona wa bu she da wà, fàya jε pu mu p'a leni wε, jɔlige be di jε pu mu wε, ¹⁶ a yee wa di she yere pu jɔɔ ni na pu pye: «Najijε ki pye yi mu, yi she fàya le kafugo di jé yi ni, y'i li y'i din be!» Na ta pu ceepuuro mago jε yanmuyɔ yemu na ge, wufɔ ya kee ka shishiin kan pu mu wε. Pee jomɔ pe ya leke jɔ wε? ¹⁷ Mu n'a daa wu be wa. Kapyege nizaanja bu bye ki jε n'a daa wemu ni wε, wee ya xu.

¹⁸ Lee be wε, wa na ba ma pye: «Mu ya jo na n'a daa wu wa mu mu; a go kapyege nizaanja ki wa ne mu. Ayiwa ne kunni wa da na wo n'a daa wu she ma na na wo kapyege nizaanja funɔ ni. Mu do? Go mu na j'a ma wo n'a daa wu she ne na kapyege baa ya?» ¹⁹ Na go mu wa daa na Kile nigin pe ye wu jε wε? Lee kunni ya

jɔ; ga jinaa be wa daa lee na, pee yeε wa fyagi fo na fuguri be wu jaha na. ²⁰ Mu fungɔngɔ baa fɔ we, tuun weke ni m'i da ba li ce na n'a daa wemu wu jε kapyege nizaanja baa ge, na kɔɔ jε wee na-ε wε? ²¹ Dii Kile d'a pye na wèe tole Ibirayima jate sipyitiime wε? Go wu kapyege funɔ ni l'a foro, bani w'a sɔɔ Kile wo nijoyo yi na, na ganha na giin di wu ja wu kan Kile mu saraga, saraya nizogoyo yi tawologo ki ni. ²² Yee wa lee ja wε? Wu n'a daa we, ni wu kapyege ki beeri k'a binnε na byi shiizhan. Wu kapyege k'a wu n'a daa wu jɔ fa. ²³ Yemu y'a ka Kile Kafila wu ni wu shizhaa na ge, a yee jɔ di fa na: «Ibirayima ya dà Kile na, a Kile di wu jate sipyitiime wu n'a daa wu wuu na.»* A Kile di wu pye wu najii. ²⁴ Yee wa li ja wε? n'a daa wo kapyege funɔ ni Kile ya sipya wii sipyitiime, lee be wε, na yi yu ye ma jɔ ni na m'a dà Kile na, lee ye w'a da li yaa wε. ²⁵ Navarashɔ wemu be mεge ki bye na Araxabi ge, ta wu kapyege funɔ ni be Kile ya wu be wii sipyitiime wε? Bani Izirayeli shεen ya tudunmɔ piimu tun ge, w'a pu jɔɔ ciri jɔ, na ba pu yaha kari koo latii ni kɔnhɔ wu pu shɔ. ²⁶ Ba ceepuuro jε munaa bu bye li jε ti ni-i, t'a xhu wε; mu n'a daa wu be jε, kapyege nizaanja bu bye ki wu ni wε, w'a xhu.

3

Najá ma jɔ na

¹ Ayiwa na cebooloo, shenjehemεε ganha baa li shaa di bye yi ni karamɔgɔlɔ wε, bani y'a li ce na jo wèe karamɔgɔlɔ wo kiiri wu na ba waha na toro pusamaa wo wu taan. ² Wèe beeri ya kapyebaagaa pyi pyeganaa nijehenεε na. Sipya wemu wu jε wu ya sii na wuregi bada jɔjomɔ ni-i ge, weefɔ jε sipya, wemu ya fa ge, weefɔ na da jani wuyε na wu kapyege ki beeri ni. ³ Ma bu kɔrɔfe le shɔngɔ na, kɔnhɔ ki da se ma jidaan xuu ni, wee tuun wu ni ma se ma bye ki ceepuuro ti beeri na. ⁴ Kɔɔgbɔhɔyɔ yemu yi wa lɔhɔyɔ ye ni ge, ali yemu be y'a pele fo xuuni ge, yi yee be wii. Ali kafεεgbɔhɔ be jεhe yiri, na yi ηmunuɔ na gaaji, yanmunɔ nifenhεfenhεtiire la ni yi

* 2:23 Zhenzi 15:6

paavεε pu ma yi naha jεri na se pu nidaan xuu ni. ⁵ Mu sipya nile bε wa. Ceepuuro ti yafenhefenhene li jε l'i, ga na liye pele, na kafilagbɔ yu. Ta na nifenhefenhene bε l'a siponɔ sorogo wε? ⁶ Nile jε ba na jε wε. Xuu wa wu jε wii wε ceepuuro ti ni wemu bεeri wu jε baha, na wε ceepuuro ti bεeri nɔrɔgɔ ge. Li jε ba Jahanεmε na jε wε, li na já wù niifεεε ti keree bεeri sorogo. ⁷ Nanja yaaya fara shazhεεε na, ni jinje yakokaara, na fara suumɔ lɔhɔ yanmuyɔ na, sipya na já ke ka bεeri tuugo nεge na ki kuu; lee shiin wu d'a pye bε. ⁸ Ga sipya wa shishiin da ga já nile kuu wε. Yakuunɔ ki jε kii sipya da ga já kemu kuu di bye wu nidaan wε. Li bεeri l'a ni sɔnrɔ na temu t'a sipya gbuu ge. ⁹ Nile wε ya daga na wù Kafɔ To Kile pele, na lee ninunɔ taga na sipyii bε lanji, na ta Kile d'a sipya yàa wuyε jaa ni. ¹⁰ Kile masɔnɔ ya foro jɔ kemu ni ge, kee jɔ ke ninunɔ di da sipyii bε lanji! Na cebooloo yi ganha bu sɔɔ lee l'a byi wε. ¹¹ Lɔhɔ kemu k'a taan ge, ni kemu k'a pεn ge, yee shuun wu bεeri na já da binnεε da fɔro lobulowii nigin ni ya? ¹² Na cebooloo, oliviye tige nagoo na já da nitoronɔ tige na ya? Kelee ta εrezεn tige na já nitoronɔ pye? Bada! Ayiwa, suumɔ lɔhɔ ya buloo na fɔro wii lemu ni ge, lɔhɔ kemu ya taan ge, kee da já voro lee ninunɔ ni wε.

Fungɔngɔ fεεε temu t'a yiri fugba we ni ge

¹³ Ayiwa, sipya weke wu wa yee ni fungɔngɔ fɔɔ, na keree naha ce wε? Wufɔɔ wu li she torogazaana funɔ ni. Na mayε tirige na kapyege nizaanɔa pyi, lee li wa fungɔngɔ fεεε te. ¹⁴ Ga jεpεnwaa bu she da yee zɔɔ pu na ni beganhara fungɔngɔ ni, wee tuun wu ni, yi ganha ba yiyε kεre na fungɔnyɔ fεε yi jε wε. Can jε yee ni wε. ¹⁵ Tee fungɔngɔ fεεε te tuugo ya yiri fugba we ni wε, ke konɔ ke, ni sipyii, ni Shitaanni ni t'a foro. ¹⁶ Bani jεpεn, ni beganhara jε xuu wemu ni ge, kaa naha da zhɔnri wà li shɔnrigana na wε, kakuunɔ tuuyo bεeri bε na nɔhɔ pye wà. ¹⁷ Ga fungɔngɔ fεεε temu t'a yiri fugba we ni ge, tee bu bye sipya wemu mu, li nizhiine, wufɔɔ ma bye fεεfεε, janije keree na ganha na dan wu ni, wu keree di ya wari wε, wu junɔ na

benji, w'a ganha na junɔ naari, na kapyege nizaanɔa pyi. Wu da da sipya wa wo wa ni wε, w'i da da kafila shuun yu wε. ¹⁸ Piimu p'a janije shaa ge, janije ni peefεε ya kapyenεε pyi. Kee kapyenεε ki wo kuduun di jε tiime.

4

Lakuunɔ ya keree kiimu kyεεgi ge

¹ Ayiwa, yoyo ye ni nakaara te ti wa yee te ni ge, naha k'a ma ni yee ni wε? Lakuunɔ ke k'a yee fungɔnyɔ yi figi ge, ta kee bε wε? ² Yaaga ka kaa ma bye yee na, ga yee di da ki ta wε, wee tuun wu ni yee na gbuuro pye. Yaaga ka jεpεn ma bye yee ni yee di da ki ta wε, ayiwa yee ma ganha na yogo kɔn, na nakaara pyi. Yanmuyɔ yemu la ki jε yee na ge, yee ya yee taa wε, bani yee ya yi jεeri Kile mu wε. ³ Ali yee jεhe yi jεeri bε, yee da yi ta wε, bani yee jε ma li pyi ni fungɔnsaanɔ ni wε. Yiyε pyaa wo ceepuuro la kaa na yee ma yi jεeri.

⁴ Nɔmεε baa fεε dε! Ta yee ya li ce na jo ma bu daan ni ke konɔ ke ni, m'a jεri Kile pεn wε? Sipya wemu bu jo wu bye ke konɔ ke wo nanii, w'a jεri Kile wo pεn. ⁵ Kile Kafila w'a yemu jo ge, yee ya giin na tawaga ni y'a jo ya? L'a she na: «Kile Munaa lemu li wa yee ni ge, Kile funɔ ki wa yee di bye lee ye nigin wuu.» ⁶ Ga Kile ya niime wemu kaan wε mu ge, wee ya pele xuuni. Bani l'a ka Kile Kafila ni na:

«Kile ya tabaara fεε fungɔnyɔ shege,
ga piimu p'a puyε tirige ge,
na niime kaan pee mu.»*

⁷ Yi yiyε tirige Kile mu, y'i zhe Shitaanni mu. Lee li da wu pye w'a paa, na laha yi na. ⁸ Yi fulo Kile na, Kile bε na vulo yi na. Yee jurumupyii, yi yi keye je wolo jurumu ni; yee fungɔnyɔ shuun shuun fεε, yee di yi zɔɔ pu pye fεεfεε. ⁹ Y'i li ce na baraga baa fεε yi jε! Y'a mehεε suu fo y'a kirakira. Yi yi kataanra ti jεri mesuu, y'i yi fundanga ki jεri atanhanɔ. ¹⁰ Yi yiyε tirige Kafɔ naha taan, lee bu bye wu na yi yirige.

N'a daa fεε ya yaa p'a puyε zɔɔ yu wε

¹¹ Ayiwa na cebooloo, yi ganha ba yiyε zɔɔ yu wε. Wa bu wu ceboro zɔ jo, kelee

* 4:6 Talemεε 3:34

na wu jaagi, Kile wo saliya wu n̄meh̄ee ki z̄o m'a jo, kelee kee m'a jaagi. Na ta sipya wemu bu jaagi shan Kile wo saliya wu n̄meh̄ee ki na, weef̄oo j̄e nige ki baragav̄oo w̄e, ga w'a j̄eri ki kiiri k̄onv̄oo. ¹² Kile ye nigin w'a saliya n̄meh̄ee ki kaan, wee ye nigin wu j̄e kiiri k̄onv̄oo b̄e sanha. Wee w'a sipya shuu, wee shiin w'a sipya jaagi b̄e, na b̄oonḡo n̄oni wu na. Ga mu wemu w'a ma sipȳinii jaagi ge, m'i maȳe wii sipya weke tuugo w̄e?

N'a daa f̄ee ya yaa pu pye tabaara f̄ee w̄e

¹³ Ayiwa nim̄e, yee piimu p'a ma yu na: «Nij̄aa kelee j̄iga na w'a da ba sh̄e le kulo le ni; yee nigin w'a da ba sh̄e bye wà; kegaan̄a w'a da ba sh̄e bye, wù kuduun nij̄eh̄eme ta.» ¹⁴ Na ta lemu li da ba bye j̄iga na ge, yee ya lee c̄e w̄e. Yee j̄e ba kakunnuj̄o j̄e w̄e. Kakunnuj̄o bu foro, k'a j̄eere ye nigin pye, na jaaga. ¹⁵ Yemu yee ma yaa na jo ge, yee yi wa m̄e: «Kile bu s̄oo, na wù yaha shi na, ayiwa le ni le w'a da ba bye.» ¹⁶ Yee da gbara lee na-ε d̄e! Ga yee kunni ya kagb̄oh̄oo kiimu wo bye funj̄o k̄on yiye funȳo ni ge, yee ma ganha na yiye p̄el̄e, na daa kee na. Tee tabaara te tuugo ya j̄o w̄e. ¹⁷ Ayiwa, yi li c̄e na sipya wemu w'a kaa c̄e nizaana ge, wu bye w'i ya li pye w̄e, jurumu w'a pye.

5

Naafuu f̄ee wo kapyegege niguun̄o

¹ Ayiwa, yee naafuu f̄ee, yi niwegege shan! B̄oonḡo ke ki da ba n̄o yee na ge, y'a meh̄ee suu, yi da sipyaa waa kee wuu na. ² Yee naafuu w'a f̄onh̄o, a dun di ganha na yee fadeye yi li. ³ Sanni we, ni warifȳen we wu j̄e yee mu ge, tat̄on w'a wu kp̄on. Wee tat̄on we wu da ba bye kan̄ūo na yee jaagi. Wee wu da ba bye ba na j̄e w̄e, na yee ceepuuro ti kȳeegi. Kii cāna j̄eh̄ee kii ki j̄e kōj̄o taax̄oo cāna j̄eh̄ee ge, a yee di naafuu faari yaha yiye mu. ⁴ Li wii, kapyebyii p'a yee faa yapyiire ti kem̄e, a yee di pu nj̄mahana yee ya ta pu saraa w̄e! Pee kapyebyii pii wa meh̄ee suu lee na, kee meh̄ee kii wa se na n̄oni Se B̄eeri F̄oo Kile na. ⁵ Yee ya yi wo kōj̄o tiinne li b̄eeri pye tanhama, ni yi j̄idaan bye ni. Yee ya yiye kem̄e p̄ari na yaha gbo kaa na.

⁶ Sipyii piimu p'a tii ge, yee ya pee jaagi, na pu gbo, a p'i puȳe yaha wà yi ken̄e ni.

Yi yi logoo mara

⁷ Lee wuu na na cebooloo, yi yi logoo ki mara fo yi sh̄e n̄o Kaf̄oo cabāna na. Yi yi funȳo k̄on ni faapye ni. Faa yapyiire temu ti j̄e wu tadāna ge, wu ma wu luu mara na yere tee sige. Wu ma wu luu mara na co j̄un̄m̄ōnḡo zanhaya na, fo na sh̄e n̄o j̄un̄m̄oka-zanhaya na. ⁸ Yi b̄e pu yi logoo mara lee maragana li na y'i lowagaa ta bani Kaf̄oo paduun w'a t̄ēn̄e x̄o.

⁹ Na cebooloo, yi ganha ba logoo yirige yiye t̄aan yi da yiye z̄ol̄oo yu w̄e, k̄onh̄o kiiri ganha ba ḡon yi na w̄e. Kiiri k̄onv̄oo wu paduun w'a n̄o x̄o. ¹⁰ Na cebooloo, Kile tudunm̄oo piimu p'a bi Kaf̄oo jom̄o pu yu ge, pee ya kanhama xu, na pu logoo mara kanhama pu tuun wu b̄eeri ni. Y'a pee wii, yi da se pee f̄eni. ¹¹ Sipyii piimu p'a kanhama soro, na gori yaha n'a daa wu ni ge, pee w̄e ya byi duba nagoo pee. Zh̄abu bi wu luu li mara maragana lemu na ge, y'a yee logo. Kaf̄oo ya pa lemu b̄e pye wu mu kurogo ki na ge, y'a lee b̄e c̄e, bani Kaf̄oo j̄inaara te, ni wu cem̄e p'a p̄el̄e.

¹² Ayiwa na cebooloo, lemu n'a da jo waha yi mu ge, lee li wa m̄e. Yi ganha ba gari w̄e. Wa ganha ga gaa fugba we na w̄e, wa ganha ga gaa j̄in̄e ke na w̄e, wa ganha ga gaa yaaga ka shishiin na w̄e. Y'a «Uun!» ye yu uun tajogo ni, yi da «Ahayi!» yu ahayi tajogo ni, k̄onh̄o kiiri ganha da ba ḡon yi na w̄e.

Baraga wa Kile-j̄erege ni

¹³ Ayiwa, kanhama bi n̄oni wa na yi ni, wuf̄oo w'a Kile j̄eeri; fundanga keree shiin ya n̄o wa na, wuf̄oo w'a Kile mas̄ōj̄o yoyo cee. ¹⁴ Wa bu da wu ya cuun̄o yi ni w̄e, wuf̄oo wu egilizi jahagbaa f̄ee pu yiri, pu ba Kile j̄eeri wu mu, p'i sinm̄e fara wu na Kaf̄oo m̄ege na. ¹⁵ J̄erege ki bu bye ni n'a daa ni, yama f̄oo wu na zh̄o. Kaf̄oo na wu cuun̄o, jurumu wemu w'a pye ge, na wee b̄e yafa wu mu. ¹⁶ Y'a yeree yi jurumu wu na, y'i da wu yu yiye mu, y'i da j̄erege pyi yiye mu, k̄onh̄o y'i juun̄o. Sipya wemu w'a tii ge, wee bu j̄erege pye, fanha wa kee j̄erege ki ni fo xuuni. ¹⁷ Kile tudunm̄oo Eli, sipya wu bye wii ba w̄e j̄e w̄e. Ga w'a Kile kem̄e

ƙɛri xuuni, ƙɔnhɔ zanha ganha bu do wɛ. A zanha di bye ki ya to wɛ, fo na shɛ nɔ yee taanri ni yeye gbaara na. ¹⁸ Lee kadugo na a wu guri na Ƙilɛ ƙɛri sanha, ƙɔnhɔ zanha di do. A zanha k'i do. A ƙiɲɛ ki faa yapyiire te, ni tiire ti bɛri di nagoo pye.

¹⁹ Na cebooloo, yee wa bu wuregi, na can wu koo li yaha, a yee wa di bye ƙɲuɲɔ na wufɔɔ ƙuruɲɔ pa can koo li ni, ²⁰ y'a yaa na li cɛ na jo wemu bu jurumupye ƙuruɲɔ wu koguunɔ ni, wu munaa m'a shɔ xu na. Lee ma bye ƙɲuɲɔ jurumu niɲɛɛɛ na yafa wu mu.

1 Pyeeri Pyeeri ya semε nizhiimε wemu ka ge

Jogɔ wu jε Pyeeri we?

Pyeeeri wee ninumɔ p'a yiri na Simeyɔn Heburuu jomɔ pu ni, na wu yiri na Simo Girɛkii jomɔ pu ni (Kapyegee 15:14). A Yesu di ke mεge ke le wu na Girɛkii jomɔ pu ni na Peturɔsi. Kee jε Heburuu jomɔ pu ni na Sefasi, na jε Tubabuu wo jomɔ pu ni na Pyeeri. Kee mεge ke kɔri wu jε na faakagerenε. Zhonasi ja wu bye wii (Macoo 16:17).

Yawutu wu jε Pyeeri. Yesu wo tudunmɔ ke ni shuun wu wa wu jε wii. Yani Pyeeri wu pye Yesu wo Tudunmɔ wa ge, fyasha wu bye wii (Yohana 1:41,42). Wu to kulo li jε Betisayida, wu fiige ki mεge di jε na Galile (Yohana 1:44). Ga wuyε pyaa di bi bye Kaperinomɔ kulo li ni.

Pantekɔti wu caɲa ba Fεfεεε Munaa l'a tigi Yesu tudunmɔ pu na wε, Pyeeri be wa bye pu ni. A wu Kirisa wo Jozaama pu jo fo sipyii nijehemεε ya pye Yesu wo n'a daa fεε. Ma bi giin m'a Pyeeri wo labye we ni wu wo kapyegee ki cε, fo ma bu Kapyegee Kitabu kooro 1 fo 12 wu kalaa.

We semε we kakana jɔnɔ

Pyeeeri ya we semε we ka na tun Yesu n'a daa fεε nijehemεε pii mu kulogoo nijehenεε kii ni Azi fiige ki ni, kee kemu nijaa wogo ki jε na Turuki ge. Wu ya ta wa wolo wa ni wε: Ma Yawutu fara ma shi watii shen na. Semε wu kakana jɔnɔ k'a pye na pu beeri yatenyε waha, na kalaa kan pu mu na pu kasεεge yaha puyε na nɔwuuro ni karamɔgɔ-kafinejuu pu shizhaa na, p'i gori yaha n'a daa wu ni.

Semε wu kafila jugbɔyɔ

1 Pyeeri 1:1-12 N'a daa fɔɔ ya yaa na kanhama xu wuyε ni, bani w'a li cε na wu na ba cεn lɔ fugba we ni.

1 Pyeeri 1:13—2:10 N'a daa fɔɔ torogana kanhama tuun ni. W'a yaa na kuu fanhamu.

1 Pyeeri 2:11—3:12 N'a daa fɔɔ torogana shi wu sipyii pu tε ni, ni gbafεnεeri keree

shizhaa na, ni wuyε pyaa kpɔɔn sipyii tε ni.

1 Pyeeri 3:13—4:19 N'a daa fɔɔ tadaɲa ni wu torogana kanhama tuun ni.

1 Pyeeri 5:1-5:11 Pyeeri ya fiin wemu jo na waha egilizii jahagbaa fεε pu mu ge.

1 Pyeeri 5:12-14 Pyeeri fɔ mujuu sanha.

Pyeeeri fɔ mujuu

¹ Nε Pyeeri we wu wa Yesu Kirisa wo tudunmɔ ge, nε w'a we semε we tun yee mu, Kile ya yee piimu jaha bulo, a yee di jaraga na she bye nabuun ye fiie ye ni ge: Pɔn, Galasi, Kapadɔsi, Azi ni Bitini. ² Yee jaha ya bulo na be ni To Kile wo fungɔngɔ ki ni, na yee pye fεfεεε wuu, Kile Munaa li baraga ni, kɔnhɔ yi Yesu Kirisa jomεε cɔ, wu shishan pu be di jεrege yi na, p'i yi pye fεfεεε.

Kile wu niimε ni jɔnɔnε nigbɔhɔ kan yi mu.

Tadaɲa jii wogo

³ W'a Kile sɔni wu Kafɔɔ Yesu Kirisa To we! Bani, wu jɔnaara ti funɲɔ ni, w'a wεe pye wεe ya sevɔnɔ se, na Yesu Kirisa jε na yeege xu ni, kɔnhɔ wεe di tadaɲa jii wogo ta. ⁴ Wu bye cεn lɔvεε. Wee cεn we ya fɔnri wε, wu ya nɔrɔgɔ wε, w'i ya fanhanja wε, w'a kemε yaha yee jaha na fugba wu ni, ⁵ Kile wo sefεεε t'a yee piimu mara n'a daa fanha ni, juwuuro ti kaa na ge. Tee juwuuro ti t'a gbegele t'i ba tiye she taaxɔɔ li ni. ⁶ Lee wuu na yee wa fundanga pyi, na li ta ali kanhama tuugo beeri na ba jatanhanja nɔ yi na nimε jεεε la ye funɲɔ ni. ⁷ Pee kanhama pu na ba yi n'a daa wu nɔhɔ wolo wii. Sanni jε yaxɔgɔ, ga p'a ba wu nɔhɔ wolo na ni. Yee n'a daa wu w'a ye sanni na fo xuuni ge, wu be nɔhɔ na ba wolo lee wologana li na, kɔnhɔ Yesu Kirisa ga ba wuyε she, y'i masɔnɔ, ni nɔɔrɔ ni pεεnε ta wu funɲɔ ni.

⁸ Yee ya ta wu ja wε, ga lee be na wu kaa di dan yee ni. Ali yee sanha wu ja nimε be wε, ga lee be na yee wa daa wu na. Lee wuu na yee ya jii fundangbɔhɔ na, fundanga nɔɔrɔ wogo kemu ki jε wa da jɔ ki jomɔ jo-e ge. ⁹ Kee fundanga ke wa yee mu, bani yee munahaa ki wo juwuuro te ti jε yee wo n'a daa wu wo kuduun we.

¹⁰ Kile ya niimε wemu taga yee jɔnɔ wolo ge, Kile tudunmɔ piimu p'a wee kaa jo

taashiine ni ge, pee ya yegenje ni kasεεge pye tee juwuuro te keree na. ¹¹ Kirisa Munaa li bye pu ni. Kanhama pe Kirisa da ba ja ge, lee bi pee kaa yu pu mu, nɔɔɔ wemu na ba daha wu na pu kadugo yiri ge, ni wee be. A Kile tudunmɔɔ p'i ganha na zhaa p'i kee keree kii pyeduun, ni ki pyegana ce. ¹² A Kile di li she pu na na keree kiimu jomɔ pu wa yu, na ki labye pyi ge, na kee wa da ba bye pee mu we, ga fo yee mu. Kee keree ki jaha Kile wo Jozaama pu jovee pu wa yu yi mu nime, Fεεεε Munaa baraga ni, lemu l'a tun pa na yiri fugba we ni ge. Melekεε pu be wa kee keree ki shaa fo p'i ki ja, p'i ki ce.

N'a daa fεε wo jaarigafonɔ le

¹³ Lee wuu na, yi yi fungonyɔ yi tenje, y'i gori yaha jɔni na! Niime we wu da ba gan yi mu Yesu Kirisa shɛduun wu ni ge, yi yi tadaɗa beeri taha wee da na. ¹⁴ Y'i bye Kile jomεε covεε! Keree kiimu la bye yi na, na yi ta yi sanha Kirisa ce-ε ge, yi ganha bu daha kee feni we! ¹⁵ Ga yi pye fεεεε wuu yi torogaɗaa ki beeri ni, ma na jo ba yi yirivɔɔ Kile jε me Fεεεε wo we. ¹⁶ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Yi pye fεεεε wuu, bani ne jε fεεεε.»*

¹⁷ Kile we w'a sipyii beeri nigin nigin kiiri kɔɔn na be ni pu nibyegee ni, na ta wu da wa wolo wa ni-i ge, yee ba wee yiri yi To Kile, wee tuun wu ni y'a yi wo nibyegee ki beeri pyi ni Kile jɔni fyaara ni, yi wo koɗo tiinne li funɗo ni. ¹⁸ Bani yaaga kemu na ja vɔnhɔ ge, ma na jo sanni kelee warifyen ge, yi juɗo wa wolo ni kee ka shi ni, na foro yi wo juɗo baa jara li ni we, y'a lemu taanni yi tii pu mu ge. ¹⁹ Ga yee juɗo ya wolo ni Kirisa shishan ni, pee pemu p'a ye yanmuyɔ yi beeri na ge. Wee ya pye ba saraga dubyapige jε we, fe jε kemu na we, fɔɔnrɔ be di jε ki na we. ²⁰ Kile ya wu jaha bulo na ta koɗo sanha ya we, na wu she yee na nime le taaxɔ le ni yeeye pyaa wuu na. ²¹ Kirisa baraga ni yee wa daa Kile na, wee wemu w'a wu jε na foro xu ni, na nɔɔɔ kan wu mu ge. Lee na yee wa yi n'a daa ni yi tadaɗa taha Kile na.

²² Yee ya yi zɔlɔ pu pye fεεεε can wu wo jomεεcoro funɗo ni, ceborogo ki wo see see taan jεεge ki kaa na. Ayiwa, yi taan ni yiyε ni xuuni yi zɔlɔ pu beeri na! ²³ Bani Kile wo kafila w'a yi pye y'a sevonɔ se. Wee kafila we di ya ta pye ba yashi jε we, na xhuli we. Wu jε jɔni na, w'a kori yaha gbee. ²⁴ Bani Kile tudunmɔɔ p'a jo:

«Sipyii beeri pu jε ba ja jε we;
pu nɔɔɔ wu beeri di jε ba ja fyεenre jε we.

Jà ma waha, ki fyεenre na wo,

²⁵ ga Kafɔ wo kafila we na gori yaha gbee.»*

Wee Kafila wu jε Kile wo Kile Jozaama pe, pemu p'a jo yi mu ge.

2

Faakagerenje kemu ki jε jɔni na ge

¹ Lee wuu na, yi kakuuyo yi beeri yaha, yi nanmahara ti beeri yaha, yi shuun shuun juuro ti beeri yaha, ni jεpεenguunɔ, ni mekyεεgenje keree ki beeri. ² Ba pubin jεε wa jire la pyi we, yi be p'a Kile wo Kafila wu la pyi mu, kɔnhɔ y'i sii fanha ta lee funɗo ni, y'i juwuuro ta. ³ Bani y'a li ce na «Kafɔ ya jɔ.»* ⁴ Faakagerenje kemu ki jε jɔni na ge, kee ki jε Kafɔ Yesu. Sipyii ya she wu ni, ga Kile ya wu jaha bulo, wu kaa d'a waha be wu mu. Yi gbara wu na, ⁵ yi be di bye ba faakageeye jɔni woyo jε we, y'i daga Fεεεε Munaa puga yerenje. Yi na ba bye saraya jaha shɔɔnrivɔɔ fεεεε wuu, na saraya fεεεε woyo wo na gaan Kile mu, yemu kaa na ba daan wu ni, wu Ja Yesu Kirisa baraga ni ge. ⁶ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Wii me, ne faakagerenje pεεwa wogo jaha bulo,
na ki pye puga gunɗmii li faakagerenje,
na ki keme sin Siyɔn kulo li ni.

Wemu bu dà ki na,
wee da zhiige bada we.»*

⁷ Yee pii p'a dà kee faaga ke na ge, ki kanɔ l'a pεε yee mu fo xuuni. Ga piimu ya dà ki na we:

«Puyirilee p'a she faakagerenje kemu ni ge,

* 1:16 Levitike 19:2

* 1:25 Ezayi 40:6-8

* 2:3 Zaburuu 34:9

* 2:6 Ezayi 28:16

* 2:7 Zaburuu 118:22

kee k'a pye puga ki gunnmii li
nidaa li kagerenje kiyε pyaa pyaa.»*

8 «Faakagerenje ki jε kii,
sipyii ya gurunjo kemu na ge.
Faakagerenje ki jε kii,
kemu ya sipyii shaan ge.»*

Pu na ba gurunjo ki na, bani p'a she pu da
dà Kilε wo jomɔ pu na wε, lee l'a bi yaa
na nɔ pu na. 9 Ga yee ya pye shi, wemu
naha k'a bulo ge; na bye Saan wu wo saraya
naha shɔɔnrivεε, na bye fεfεεε shi. Kilε ya
kagbɔhɔɔ nizaanɔaa kiimu pye ge, w'a yee
naha bulo kɔnhɔ yi da kee yu. W'a yi yiri na
foro nibiige ni, na ba ni yi ni wu fundanga
kagbɔɔ li kpεεngε ki na. 10 Taashiine ni, yee
bi sanha bye Kilε wo sipyii wε, ga nime, yee
ya pye wu sipyii. Taashiine ni, Kilε bi juno
naari yee na wε, ga nime, w'a juno naari yi
na.

*N'a daa fεε ya yaa na baraga teri sipyii
bεeri na*

11 Na taanjiineε, nabɔɔ na yee wa ke
niŋε ke na, yi nidorowuu pu wa. Lee wuu
na n'a li shaa yi mu, lakuunjo ke k'a yogo
kɔɔn yi na ge, yi ganha bu daha kee feni
wε. 12 Piimu jε Kiricεen wε ge, y'a doroo
torogazaana na pee niŋε ni. Wee tuun wu
ni, pu jεhε ba yi mεkuunjo yu na kakuubyii
yi jε, pu na ba yi kapyegeε nizaanɔaa ja, lee
funjo ni Kilε ga ba foro pu na cana kemu,
pu na wu sɔ kee cana.

13 Y'a gbɔɔrɔ teri fanha na Kafɔɔ wuu na.
Y'a gbɔɔrɔ teri saan wu na! Bani wu jε
sipyii pu bεeri junoɔɔ. 14 Yi da gbɔɔrɔ teri
wu gbafεnεεεε pu bε na! Bani saan wu w'a
pu tunni na p'a kakuubyii pu naha wεrεnε,
piimu p'a kasaanɔaa pyi ge, pu da pee sɔni.
15 Lemu li jε Kilε jidaan ge, lee li wa mε. Yi
nahanahanaa ni fungɔnyɔ baa fεεjɔyɔ tɔ ni
yi kapyegeε nizaanɔaa ni! 16 Yi pye yiyε mu
ba sipyii jε wε, piimu ya faha ge. Ga pee
tifahama pe ganha da bye yi mu fatɔnɔ di
yi kapyegeε niguunjo jɔ tɔ wε. Y'a yaa na
doroo ba Kilε wo buloo jε wε. 17 Y'a gbɔɔrɔ
teri sipyii pu bεeri na, ceborogo ki kaa di da
dan yi ni, y'a fyagi Kilε na, yi da gbɔɔrɔ teri
saan wu na!

18 Kapyebyii, yi kuu yi junoɔfεε mu ni
gbɔɔrɔ ni. Junoɔfεε piimu wo zɔlɔɔ p'a jɔ, ni

piimu junoɔ ya peni, ni piimu wo keree k'a
waha ge, y'a gbɔɔrɔ teri pu bεeri na. 19 Bani
yi na ba kanhama xu yiyε ni kanhama
pemu ya yaa ni yi ni wε, na li kanunjo pye yi
funjo jε yi Kilε jomεε co; kasaana li jε lere.
20 Ayiwa, pu ba yee kpɔɔn yi kapyeguunjo
wuu na, a y'i lee xu yiyε ni, kuduun wekε
y'i da da lee ni wε? Ga kanhama ba nɔni
yi na y'i kasaanɔaa pyi, a y'i pee xu yiyε ni,
kasaana li jε lere Kilε naha taan. 21 Lee
wuu na Kilε ya yi yiri, bani Kirisa bε ya
kanhama ja yee wuu na, koo w'a le yi taan,
kɔnhɔ yi da se wu fεε ni.

22 «Wu ya jurumu wa shishiin pye wε,
nafaanra ta shishiin di ya ta wu jɔ ni
wε.»*

23 Pu bi wu shehεle tuun wemu ni ge, wu
ya ta shehεε tereŋε wa na wε. Pu bi wu
kana tuun wemu ni ge, wu ya ta wa fuguri
wε. Ga w'a wu keree bεeri yaha Kilε kace
na, wee wemu w'a kiiri kɔɔn ni tiime ni ge.
24 Wuyε pyaa k'a wεε wo jurumu wu lɔ wu
ceepuuro ti ni korikoritige ki na, kɔnhɔ wu
bye xuu jurumu kabaŋa na, wu bye niifεεε
ni, tiime kaa na. «Wu kpɔɔnrɔ nɔyɔ funjo
ni yee ya sicuumɔ ta.»* 25 Bani yee bi bye
ba dubyapiinyε jε wε, ga nime yee ya kuri
pa yi munahaa ki nahavɔɔ, ni ki maravɔɔ
wu mu.

3

Gbagashaa ni cepee nibyegεe

1 Gbagashaa yi bε pu kuu yi namaa mu,
kɔnhɔ li jεhε she da nago, pii jε wà pee ya
Kilε Kafila wu jomεε co wε, pee di já sɔɔ pu
cèe pu wo torogana funjo ni p'i dà, jɔ jomɔ
bε baa tege ni, 2 pu ba pu cèe pu wo fεfεεε,
ni gbɔɔrɔ torogana li jaa. 3 Yi pushaga
ganha da bye kpεεngε pushaga wε, ma na
jo: jubɔɔ, kelee sanni yalere, kelee fazaaya
wε. 4 Ga k'a yaa na ta pushaga niŋmɔhɔnɔ
yee funyɔ ni, kee jε loxulo, ni lotaan. Yee
jε pushaga yanmuyɔ, yemu ya gyεεgi wε,
yee y'a dan Kilε ni fo xuuni. 5 Fo taashiine
ni, fεfεεε cèe pii pu bi Kilε pye pu tadanɔ
ge, ke pushaga ke tuugo pee bi byi. Pee bi
kuu pu namaa mu, 6 ba Sara bi gbɔɔrɔ teri
Ibirayima na, na wu pyi «kafɔɔ» wε. Yee

* 2:8 Ezayi 8:14 * 2:22 Ezayi 53:9 * 2:24 Ezayi 53:5,10

ya pye wee wo nagoo, yi ba kasaan̄aa pyi, kaa la shishiin fyaara di ya yi fungonyo yi wuregi we.

⁷ Yee be namaa, yi be pu yi cee co ni fungongɔ fere ni! Bani cee fanha k'a cee na foro ná wogo taan. Y'a gbɔɔɔ tɛri pu na, bani ni sicuumo pemu Kile ya gaan cen ge, yee ni cee pu da ba pee ta. Yi ba lee pyi, kaa la shishiin da ja yi Kile-nerɛge koo to we.

Kodiine naarigana

⁸ Lee beeri kadugo na, y'i binne fungonyo ni kapyegee na! Y'i daan ni yiyɛ ni ba cebooloo ne we! Yi nyuɔ di benji! Yi da yiyɛ tirige yiyɛ mu! ⁹ Yi ganha ba kakuunɔ taga da kakuunɔ fohoo tɔni we! Yi ganha ba sheheɛ taga da sheheɛ fohoo tɔni we! Ga y'a duba pyi, bani Kile ya yee yiri tuun wemu ni ge, w'a yee yiri wu duba kan yi mu yi cen. ¹⁰ Kile Kafila w'a yi yu na:

«Niifere ya dan wemu ni,

wu funɔɔ di ne wu cana niisaan̄aa na ge, weefoo ya yaa na wuyɛ tãnha kakuunɔɔ jo na,
na wuyɛ tãnha nafaanra na.

¹¹ Wu wu kadugo le kuumo ni, wu da kasaan̄aa pyi.

Wu narine sha wu daha kee feni.

¹² Bani sipyii piimu p'a tii ge, pee ni Kafoo nii wa.

Wu niwegee di ne pu Kile-nerɛge jomɔ ni.

Ga pii p'a kakuunɔɔ pyi ge,

Kafoo di wu naha nmahana na neri pee feni.»*

¹³ Yee bu yiyɛ po kasaan̄aa na na byi ni yi zoloo pu beeri ni, joo di da kakuunɔ pye yee na we? ¹⁴ Ali kanhama nehe ba noni yi na kasaan̄aa bye funɔɔ ni, duba nagoo yi ne. Sipyii ya fyagi lemu na ge, yi ganha ba fyagi lee na we! Yi ganha bu yi zoloo pu be yaha pu wuregi we! ¹⁵ Ga y'a gbɔɔɔ tɛri Kirisa na yi zoloo pu na, wee wu ne yi Kafoo. Tadan̄a ke ki wa yi zoloo pu ni ge, sipyaa sipya w'a yi yege kee fiin ge, y'a yaa na ta y'a gbegele yaha tuun beeri ni di weefoo jo sho. Ga y'i li pye ni lotaan, ni gbɔɔɔ ni, ¹⁶ yi zoloo p'i bye fereɛɛ, kãnhoo pii p'a yi sheheɛ yi naarigazaana li wuu na Kirisa

wo kariɛɛge ki ni ge, lee di ba peefeɛ shiige. ¹⁷ Na kanhama na kasaana bye funɔɔ ni, li bu da Kile nidaan, lee ya jo na toro na kanhama na kakuunɔ bye funɔɔ ni taan.

¹⁸ Kirisa ye pyaa be, tãni nigin ye nigin w'a xu sipyii pu wo jurumu wu wuu na. Wee wu bi tii ge, w'a xu tiibaalaa pu wuu na, kãnhoo wu she ni yi ni Kile mu. P'a wu gbo ceepuuro kaban̄a na, ga, a wu ne Kile Munaa kaban̄a na. ¹⁹ Lee Kile Munaa le ni w'a she Kile wo jomɔ pu jo be kaso wo munahaa ki mu. ²⁰ Kee munahaa ki ne, piimu p'a she Kile nomɛɛ ni fo taashiine ni, na wu ta w'a luu gbo pu taan na mo ge. Lee ya pye Nuxhun wo kãgbãhoo ki yaaduun ni. Sipyii dooni ye, lee kori ne sipyii gbarataanri ye w'a je kãgbãhoo ki ni, na sho lohoo ki na. ²¹ Kee lohoo ke ne ninaa wo batizeli we wo jaa, wee wemu w'a weɛ nuɔɔ wo ge. Batizeli ya ceepuuro fãnrɔ leri we, ga, m'a ma li sha Kile mu m'a bye ni wu ni kariɛɛge ni ni zãfereɛɛ ni. W'a weɛ shuu bani Yesu Kirisa ya ne na foro xu ni. ²² W'a dugi fugba wu ni, na diin Kile kanige ce. Wu wa mekeɛ pu nuɔɔ ni, na ne fanha ni se yanmuyɔ yi beeri nuɔɔ ni.

4

Naarigana nivono

¹ Kirisa ya kanha ceepuuro ni, lee wuu na yee be ya yaa na lee yaha yiyɛ funyoo ni, na pye yi kashen yagbonoo; bani sipya wemu w'a soo kanhama p'a noni wu na Yesu wuu na ge, weefoo funɔɔ ne nige w'a jurumu pyi we. ² Ayiwa, yi wo konoo tiinne lisana funɔɔ ni, yi ganha bu daha sipyii nidaan feni we, ga yi taha Kile nidaan feni. ³ Piimu ne Kiriceen we, yee ya tuun wemu pye na doroo pee wo nidaan keree ki ni ge, wee tuun w'a yee yaa. Keree kiimu k'a dan pu ni ge, kee yee be bi byi: Dãdãɔɔ, ni lakuunoo, ni ligbãhoo, ni singbaa, ni na yiyɛ pinneɛ gbagbãɔ na, na kanãhoo pyi, ni yaperɛgaanra. ⁴ Nime, yee ya binneɛ nige ni pu ni kii shiige keree kii bye na we. A lee di pu fo, a p'i ganha na yee mege kyeeɛgi. ⁵ Ga Kile we w'a gbegele yaha wu ba kiiri kãn wyii ni xuu na ge, wee na ba pu yege li fiin. ⁶ Lee wuu na Kile wo Kile Jozaama p'a

* 3:12 Zaburuu 34:13-17

jo xuu be mu, kɔnhɔ na kiiri yaha w'a kɔn xɔ pu na ke kɔnɔ puga ke ni ba sipyii pusamaa beeri ne we, pu munahaa di bye niifere ni Kile naha taan.

Wu pye Kile wo kapyebyii nijemee

⁷ Kɔnɔ taaxɔɔ l'a teene xɔ, lee wuu na yi gbegele yaha tuun beeri ni! Yi bye fungonyɔ fee, kɔnhɔ y'i gori yaha Kile-nerenge na. ⁸ Yi yiye te taanreenge yaha k'i bele na toro keree beeri taan, bani «Taanreenge ya jurumu nijeheme jo tɔni.»* ⁹ Yi da jin yiye mu nabɔrɔ na zɔjuuro baa tege ni! ¹⁰ Kile ya loolodahaa kiimu kan yi beeri nigin nigin mu ge, y'a ki labye pyi, y'i bye kapyebye-jemee, piimu ya kaseege ta Kile wo loolodahaa tuuyo nijeheye yi na ge. ¹¹ Kafila ya kan wemu mu ge, kafila we w'a yiri Kile yiri ge, w'a yaa w'a wee yu. Wemu ne sipyii tegevɔɔ ge, fanha ke k'a yiri Kile yiri ge, w'a yaa w'a sipyii pu teri ni kee ni, kɔnhɔ peene di daha Kile na keree beeri ni Yesu Kirisa gbɔɔrɔ ni. Fanha ni nɔrɔ, yee yi ne wu woyo fo gbee. Amiina.

Kanhama pe p'a daa n'a daa funɔ ni ge

¹² Na taanyiinee, kawagaa kii k'a yi nɔhɔ wo ge, ki ganha bu yi fo we, k'i ganha bu bye yi mu ba katiibaagaa ne we. ¹³ Ga yi funɔ taan lee na, bani yi be ya taa ta Kirisa wo kanhama pu ni, kɔnhɔ yi funyɔ di ba daan wu nɔrɔ wu sheduun ni. ¹⁴ Pu ba yi shehele Kirisa mege wuu na, yee ya pye duba nagoo, bani Kile Munaa le, lee lemu li ne nɔrɔ Munaa li ge, lee wa yi na. ¹⁵ Kanhama ganha da nɔ wa shishiin na yi ni sipyigbuu funɔ ni we, kelee nagaara funɔ ni we, kelee kakuubyii funɔ ni we, kelee na jin piitiilee wo keree ni funɔ ni we. ¹⁶ Ga kanhama bu nɔ wa na wu Kiriceenre funɔ ni, lee ganha da bye weefɔɔ mu shiige we; ga, wu baraga taha Kile na kee mege ke wuu na. ¹⁷ Bani kiiri wu jo kɔnduun w'a nɔ, Kile wo puga ki na wu da ba jo kɔn. Kiiri wu di bu jo kɔn wee na, pii pu ne pu ya sɔɔ Kile wo Kile Jozaama pu na-ε ge, pee wo taxɔɔ na ba bye leke we? ¹⁸ Kile Kafila w'a li she na:

«Piimu p'a tii ge,

* 4:8 Talenge 10:12 * 4:18 Talenge 11:31 * 5:5 Talenge 3:34

pee bu sho waha nijeheme funɔ ni; piimu ne Kile ni fyaara baa fee ni jurumupyii ge,

pee di bye dii we?»*

¹⁹ Lee wuu na, Kile ya wu nidaan pye piimu mu kanhama ge, peefe pu pu munahaa ki le pu yaavɔɔ jomee fɔɔ wu kenε ni, p'i daha kasaanja feni p'a byi.

5

Egilizii nahagbaa fee pu wo yeri yeri jomɔ

¹ Egilizi nahagbaa fee pii pu wa yee ni ne ni ge, pee ni ne wa yu nime. Ne be wu ne egilizi nahagbaa fɔɔ wa ba yee ne we. Ne pye Kirisa wo kanhama pu seeri, nɔrɔ wemu be w'a ma ge, di ba da wee be ni. ² Kile ya wu yatɔɔgbaha kemu kaa le yi kenε ni ge, yi hakili yaha kee na. Yi ganha ba lee pyi ba fanha kaa ne yi juɔɔ ni we, ga yi da li pyi yi wo daan na mu funɔ ni na be ni Kile wo nidaan wu ni. Yi ganha ba li pyi ni wari lakuunɔ ni we, ga yi da li pyi ni fungansaana ni. ³ Piimu kaa Kile ya le yi kenε ni ge, yi ganha ba fanha pyi pee na we, ga yi da doroo torogana na, pu nii na voro lemu feni ge. ⁴ Wee tuun wu ni Yatɔɔnahamaa Nuɔɔfɔɔ wu ba ba tuun wemu ni, yi na ba nɔrɔ saanra judɔnɔ ta lemu ya gyeege we.

N'a daa fee pu wo yeri yeri jomɔ

⁵ Yee be levee, yee be pu kuu nahagbaa fee pu mu. Yi beeri p'a yiye tirige yiye mu yiye te keree ni. Bani Kile Kafila w'a jo:

«Kile ya yogo kɔn tabaara fee na, ga pii p'a puyε tirige ge, na niime kaan pee mu.»*

⁶ Lee wuu na, yi yiye tirige Kile wo fanha kenε ke nɔhɔ ni, kɔnhɔ wu ba yi yirige wu nidaan tuun ni. ⁷ Yi yi funyɔ cɔnrɔmɔ beeri le wu kenε ni, bani wee w'a yi mara. ⁸ Yi kaseege ta yi gori yaha ni na, bani yi pen Shitaanni wu ne ba cenri ne we, na guuri, na jaari na yeree na yaaga shaa di joo. ⁹ Yi ganha bu sɔɔ wu mu we, yi yi logoo waha n'a daa wu feni. Yi li ce na yi cebooloo Kiriceen pii pu wa caraga kɔnɔ ke na ge, na pe kanhama pe shi wa pee be taa.

¹⁰ Yi bu ganha mu jeri, niime wu beeri fɔ Kile we w'a yi yiri wu wo nɔɔɔ nixhɔbaama wu kaa na Kirisa wo kariɲeege ki ni ge, weeye pyaa na ba yi keme yaa, na fanha kan yi mu keree beeri ni, kɔnhɔ yi ɲɔ di já fa. ¹¹ Se ɲe wee ni fo gbee. Amiina.

Pyɛri fɔ mujuu

¹² Siliven w'a ne tɛge a ne le seme nifɛnhɛfɛnhɛnɛ le ka na tun yi mu. Ne mu, ceborona ɲɔmɛɛ fɔ wu ɲe wii Kile koo li ni. N'a we seme we ka na tun yi mu, di samɔhɔɔ le yi ni, di li she yi na can na na we wu wa Kile wo niime we. Yi kori yaha wee ni! ¹³ Kile ya egilizi wemu ɲaha bulo Babilɔni* ni ba yee ɲe-ɛ ge, w'a yi shaari. Na ja Marika be ya yi shaari. ¹⁴ Yi beeri p'a yiyɛ shaari ceborogo fɔ na ni taanɲeege ni, yee piimu beeri pu ɲe Kirisa wuu ge.

Naɲɲɛ ki pye yi te ni.

* **5:13 Babilɔni:** Kulo lemu Kile ya kyeege feefee li kakuuyo yi wuu na ge, Pyɛri ya Orome kulo li taanna ni lee ni naha we verise we ni.

2 Pyeeri

Pyeeri ya semε shuun wo wemu ka ge

Jɔgɔ mu we semε we d'a tun wε?

Li wa kanna egilizi nigin wa mu Pyeeri ya we semε we ka na tun wε, ga Kiriceen pu beeri mu w'a wu tun (2 Pyeeri 1:1). W'a li she na wee wo canja nii l'a nɔ li taxɔgɔ ni (2 Pyeeri 1:12-14).

We semε we kakana nunɔ

Pyeeri ya bi karamɔgɔlɔɔ kafinejuu pu wo kalaakuumɔ wu kaa logo, wemu p'a bi gaan n'a daa fεε pu mu ge, lee wuu na w'a we semε we ka wu guri n'a daa fεε pu funyɔ to can wa shizhaa na, w'a bi pu kalaa xɔ wemu ni ge. Lee yεε le ninumɔ Zhude be ya pye (Zhude 5-16).

Semε wu kafila nugbɔyɔ

2 Pyeeri 1 Kalaa wemu y'a ta ge, yi pye nɔmεhεε fεε wee kalaa wu shizhaa na.

2 Pyeeri 2 Funduuro temu w'a pye karamɔgɔlɔɔ kafinejuu pu shizhaa na ge.

2 Pyeeri 3 Kirisa na guri ba nakaara baa.

Pyeeri fɔ mujuu

¹ Nε Simɔ Pyeeri we wu jε Yesu Kirisa wo kapyebye, ni wu tudunmɔ ge, nε w'a we semε we tun yee mu, yee piimu p'a see see n'a daa wu ta ni wεe ni, wu Kile ni wu Shɔvɔɔ Yesu Kirisa wo dii wu funɔɔ ni ge.

² Kile wu niime ni janiɔɔ kan jεhe yi mu Kile ni wu Kafɔɔ Yesu wo jε wu funɔɔ ni.

Kile w'a wu yiri na wu pa jε wu Ja wu saanra ti ni

³ Keree kiimu beeri k'a yaa ni wu ni wu niifεεε ti funɔɔ ni, wu bye Kile ni fyaara sipyii ge, Kile ya kee beeri kan wu mu wu sefεεε ti funɔɔ ni. Wemu w'a wεe yiri, na pa binne ni wu ni wuyε pyaa wo nɔɔrɔ we ni wu saama pu na ge, w'a wεe pye wεe ya weefɔɔ cε. ⁴ Tee sefεεε te funɔɔ ni, Kile ya nɔmεhεε lɔ wεe mu kiimu ya jɔ fo xuuni ge. Lee na, nɔmεhεε kiimu w'a lɔ yee mu ge, yi bu kee ta yi na já voro ke konɔ ke ni,

lakuunɔ ya kemu fɔnhɔ ge, na já pye ni zɔ nigin ni ni Kile ye pyaa ni.

⁵ Lee wuu na yi la le yiyε ni xuuni, y'i saama fara yi n'a daa wu na, y'i Kile wo macεɔ ki fara pee saama pu na. ⁶ Na já mayε na, y'i lee fara Kile wo macεɔ ki na, y'i lowaa fara na já mayε na wu na, y'i Kile ni fyaara fara lowaa li na. ⁷ Na pye jire ni ni n'a daa fεε pu ni, y'i lee fara Kile ni fyaara ti na. Y'i taanɔεεε fara n'a daa fεε pu wo jire ti na. ⁸ Kii keree kii bu da yi ni, na yi yaa xuuni, yi da bye saa fεε ni kuduun baa fεε wu Kafɔɔ Yesu Kirisa wo jε wu ni wε. ⁹ Ga kii keree kii bu wemu kuunɔ, weefɔɔ ya jaa xuuni wε, w'a bye ba fyεn jε wε. Kile ya wu jurumu wemu je laha wu na, na wu pye fεεfεε ge, wu funɔɔ na wɔ lee na.

¹⁰ Lee wuu na ceborogo, yi jaha ya bulo, na yi yiri lemu na ge, yi lee pye baraga kaa. Yi ba lee pyi, yi da ga gurunɔ di do Kile koo li ni bada wε. ¹¹ Lee funɔɔ ni Kile da saanra ti wo kujɔɔ li mugi xuuni yi mu, saanra temu da ga xhɔ wε. Tee jε wu Kafɔɔ ni wu Shɔvɔɔ Yesu Kirisa wuuro te.

¹² Lee na, nε funɔɔ ki wa di da yi funɔɔ tun kii keree kii na tuun beeri ni, ali na ta y'a ki cε xɔ be. Can jomɔ pe p'a nɔ yee na ge, yee ya pye nɔmεhεε fεε pu funɔɔ ni. ¹³ Ga na nε yaha ke jiniε ke na, nε li ta l'a saha nε w'a yi funɔɔ tun ni kii keree kii ni, kɔnhɔ y'i da jeni. ¹⁴ Bani nε li cε jo nε foroduun w'a nɔ xɔ ke konɔ puga ke ni; wu Kafɔɔ Yesu Kirisa w'a na pye n'a lee cε. ¹⁵ Ga n'a da na se beeri pye, kɔnhɔ na nigaraga na, yi funyɔ di da dun ni kii keree kii ni tuun beeri ni.

Tudunmɔ p'a Kirisa wo nɔɔrɔ wu ja

¹⁶ Wεe ya ta wu Kafɔɔ Yesu Kirisa wo fanha ke ni wu ba wu kaa jo yi mu ni shizhiinmε fεε wo giraya ni wε. Ga wεe ya wu ja wu ni ki na, wu ni wu nɔɔrɔ wu beeri ni. ¹⁷ To Kile nidεnge ki jε wu fanha ke, ni wu nɔɔrɔ wu ni. W'a pεnε ni nɔɔrɔ taha Yesu Kirisa na, tuun wemu ni w'a jo ge na: «Nε jidaan ja wu jε we, wu kaa ya dan nε ni fo xuuni.»* ¹⁸ Wεeyε pyaa ya lee mujuu le logo na yiri fugba we ni, tuun wemu ni wεe di bye ni Yesu ni fεfεεε bobonɔ ki na ge.

¹⁹ Kee keree kii beeri ya li she wεe na na can wu jε Kile tudunmɔ pu wo jomɔ

* 1:17 Macoo 3:17

pe. Yi bu fungəngə ta pee na, lee na bye kasaana. Bani pee jomə pe ɲe ba sokinna ɲe we, wemu ya kpεεngε yeege nibiige ni yani ɲiga ki pa mugi, ɲimugujə wəɾə li l'a ɲi ɲi yi zəlɔɔ pu na ge. ²⁰ Yi fεnhε li cε na sipya wa shishiin ya Kile Kafila wu wo kapaɲaa ki jomə ceni wuyε ni we. ²¹ Bani sipya wa shishiin ya ta w'a kapaɲaa jo ni wuyε pyaa fanha ni we. Ga Kile ya wu jomə pu kan sipyii mu ge, Fεfεεε Munaa fanha ni p'a pu jo.

2

Karaməgə-kafinεjuu keree

¹ Fo taashiine ni, ba tudunməɔ kafinεjuu ya ta sipyiiire ti ni we, mu karaməgə-kafinεjuu da ba da yi be niɲε ni. Kalaa we w'a sipyii waagi, na bəɔngə nani pu na ge, pu na ba wee kaan yi mu. Kafɔɔ we w'a pu ɲuɲə wolo ge, pu na ba wee kaa she, na bəɔngə shan puyε ɲuɲə ni tɔvuyo na. ² Sipyiiɲehemεε na ba daha pu feni, na doroo pu ɲidaan torogaguujəɔ bεeri na. Lee funɲə ni sipyii na ganha na can koo li mεge kyεegi. ³ Na ta pu wo wari lakuujə funɲə ni pu da ba yi faanna ni pu namari jomə ni, na yi keɲε yaɲmuyə shuu yi na. Ga fo taatuunnə ni kiiri ya gbegele yaha na pu sige, bəɔngə na ba nɔ pu na tɔvuyo na.

⁴ Mεlekeεε piimu p'a jurumu pye ge, Kile ya ta ɲuɲə ɲaari pu na we. Ga w'a pu w'a Jahanεmε nibiige ki wecogoyo yi ni, na pu nibəyə mara yaha wà na kiiri wu caɲa ki sige. ⁵ Kile ya ta ɲuɲə ɲaari taashiine li be wo koɲə ki na we. Ga logbɔhə w'a taga wu ɲii fyaara baa sipyii pu kyεegi kee koɲə ki be na. A wu Nuxhun ye nigin ɲuɲə wolo, wee wemu wu bi tiime pu wo yeε li pyi ge, na fara wu puga shεen gbarashuun wu na. ⁶ W'a Sodamu ni Gəməəri kulogoo ki be kyεegi, na pu sorogo na pye shəɔnrə. Sipyii piimu p'a ma, p'i ɲε Kiricεen we ge, na pu pye ɲaha shεshεεε peε mu. ⁷ Ga Ləti we wu bi tii ge, w'a wee ɲuɲə wolo. Wee bi kanha fo xuuni pii kakuubyii pii wo torogaguunə li funɲə ni. ⁸ Na ta wee ná we w'a tii ge, wee be nidεngε ki bye pu tε ni. Wu bi pu katiibaagaa kiimu ɲaa, na kiimu nuri ge, kee bi wu zəsaama wu kana ɲiga bεeri. ⁹ Lee bεeri w'a li shεε na Kafɔɔ na já Kile ɲii

fyaara sipyii shə nəwuuro na, na kakuubyii kemε yaha kanhama kaa na na kiiri wu caɲa sige. ¹⁰ Pii p'a pu ceepuuro ɲidaan pyi na be ni pu fəɔnrə keree la ni, na Kile wo sefεεε ti fanri ge, pee wuu na ba golo. Pee karaməgə-kafinεjuu pii ya daa xuuni puyε na, na puyε kere. Pu ya fyagi fugba sefεεε ti zhehele na we. ¹¹ Na ta melekeεε pii pu ɲε ni baraga, ni fanha ni na toro pii sipyii pii taaan ge, pee be ya jaagi shaan te sefεεε te na we, p'i ya ti shehele Kafɔɔ ɲaha taaan we. ¹² Ga pee karaməgəɔ pii ya foro fungəngə baa yatəyə feni, yee yemu kasii ɲuɲə ki ɲε na yi co na gbo ge. Pu ya keree kiimu cε we, kee p'a fanri. Lee wuu na pu na ba gyεegi puyε pyaa wo vɔnhə wu funɲə ni.

¹³ Bəɔngə ki da ba nɔ pu na pu wo kakuujəɔ ki footəɔ. Shiige baara keree di dan pu ni tapyege ni sipyii ɲii na caɲa ni. Pu ba kalenεε gbuu ni yi ni, p'a ganha na yee faanna, pu ɲεɲaa la d'a wolo, na ɲε be shiige. ¹⁴ Pu zəlɔɔ p'a ɲi dɔdɔɔrə na, p'i ya dinni jurumu na we. Piimu fanha k'a cεre ge, na pee faanna na fuloo puyε na. Nεgbəɔ di ɲε pu ni, laɲi sipyii pu wa pii. ¹⁵ Koo le l'a tii ge, p'a lee yaha na puyε piinɲε na taha Bəzəri ja Balamu wo koo le feni, wee wemu w'a sɔɔ na kakuunə pye saraa feni ge. ¹⁶ Ga wu kaa ya jo lee kapyebaana le wuu na. Kafazhə w'a sipya mujuu jo, na wee Kile tudunmə we wo fungəngə baara ti yerenε.

¹⁷ Pii sipyii pii ɲε ba ləhə baa lobulowegee ɲε we. Pu ɲε ba ɲahaya ɲε we, kafεεgbɔhə ya yemu lə ge. Nibiicogonə k'a gbegele na yaha pu ɲaha na. ¹⁸ Pii p'a kiragi kiragi foro konahaɲa ki ni li sanha mə-ε ge, pu ma pee faanna na luu ni kafilafεεfεεgeε ni. Lee wuu na pu ma ceepuuro wo shiige baara keree taga puyε tεge. ¹⁹ Pu ma yu na pu da pee wolo bulooro ni, na ta lakuujə keree kii p'a byi ge, puyε pyaa di ɲε kee wo buloo. Bani kaa lemu ba se taa ma na, m'a ɲeri lee wo bulo. ²⁰ Can na, sipyii piimu p'a ta shə koɲə ke wo nərəmə keree kii na, wu Kafɔɔ ni wu Shəvəɔ Yesu Kirisa wo ɲε funɲə ni ge, kee keree kii bu peefεε ta co sanha, na se ta pu na, pu taxəgə keree na ba waha na toro taashiine li taaan. ²¹ Pu ma Kile wo tiime koro li cε, ga Kile wo ɲəmehεε kii p'a shε pu na ge, p'a kee yaha. Lee funɲə ni li bi pəɾə pu mu,

pu ganha tiime koro li ce be we. ²² Nime, le l'a no pu na ge, lee ya li shee na can wu ne kii talenje kiiri: «Pona l'a kuri li tuguro ti feni,» ni «P'a shaazho wu wuu, a wu guri she je joroyo ni.»

3

Kafoo Yesu wo paduun wu keree

¹ Na taanjiinee, ne seme shuun wo w'a we na wu tun yee mu. Ne yee funjo tun keree kii na pii semee shuun we ni, konho y'i fungongo nizaana ta. ² Jomoo pemu Kile wo feferee tudunmoo p'a jo toro yi mu ge, ni wu Kafoo, ni wu Shovoo wu wo tudunmoo p'a wu tuduro teke jo yi mu ge, yi yi fungonyo yaha yee na.

³ Leke y'a yaa na fenne ce ge, lee li wa me. Taaxoo li ni lawuu fee pii na ba ba piimu lawuu w'a pe ge. Pu na ba jaari na be ni puye pyaa wo lakuujo ke ni. ⁴ Pu na ba yu: «Yesu ya nomee lemu lo yee mu na wu da ba ge, mii w'i je we? Wee sefelee p'a xu, ga keree ki beeri di je ki siime na ba konjo k'a no kon we.» ⁵ Pu ya go p'i le ce yaha pu funyo ni we, na: Kile w'a fugba ni jine ya fo taashiine ni. Wu no jomoo funjo ni Kile ya jine yereje loho ni, na ki yaa ni loho ni. ⁶ Loho ni be sanha Kile ya taashiine li wo konjo ke ni ki funjo yanmuyo beeri kyeege, logbaho ki tuun wu ni. ⁷ Ga pee no jomoo pe ninumoo pu wa njana wo fugba we ni jine ke be keme yaha, na Kile jii fyaara baa sipyii pu wo kiiri we, ni pu gyeege wu cana sige. Kee cana ke, na na ba fugba we, ni jine ki be sorogo.

⁸ Ga, na taanjiinee, kaa nigin wa wa, y'a yaa na lee ce, lee li wa me. Cana jii nigin je Kafoo naha taan ba yee kabofono nigin (1.000) je we, yee kabofono nigin (1.000) be di je wu naha taan ba cana jii nigin je we. ⁹ Pii wa yu na Kafoo ya go wu wu nomee li koo jaari we, na w'a mo toro. Lee be we! Kile ya luu gbo yee taan. Wu la je wa shishiin be wu kyeege we; wu funjo ki je sipyii pu beeri di daajene jo pu jurumu wu na, p'i ba Kile mu. ¹⁰ Kafoo cabaana, kee na ba sipyii pu fo ba nagaa ya sipya foni we. Kee cana ki na, fugba we na ba doro ni tunmoo nigbo ni, na na ba wu funjo

yanmuyo yi beeri sorogo fefee, jine ke ni ki yanmuyo beeri na ba sorogo.

¹¹ Wee tuun wu ni, na ye yanmuyo ye yaha yi na da ba ja le jagana le na, yee torogana l'a yaa na tii, y'i la fara yi Kile jii fyaara ti na. ¹² Kafoo cabaana ke, yi ki sige, yi la le yie ni, k'i weri no. Kee cana ke, na na ba fugba wu sorogo. Yanmuyo yi beeri na ba ja na xho. ¹³ Kile ya jine nivono ni fugba nivomoo wemu nomee lo wee mu ge, wu na ba daa yee na. Wee xuu we ni, keree ki beeri na ba byi Kile wo tiime pu funjo ni.

¹⁴ Lee wuu na na taanjiinee, na yi yaha yi na kee cana ke sige, y'a yaa na la le yie ni wu ba yi ta fefee, jaagi baa, y'i bye janine na ni wu ni. ¹⁵ Y'a yaa na li ce na Kile na luu gbo yee taan, lee ni yee wo nuwuuro t'a foro. Yee ninuyo wu ceborona, wu taanjii Poli be ya jo yi mu. Kile ya fungongo fere temu kan wu mu ge, tee fanha ni w'a yi jo. ¹⁶ Yee w'a gani wu semee pu beeri ni, pe jomoo pe shizhaa na. Teye ya wa wa wu semee pu ni, yemu kori seme p'a pen ge. Ga pii pu je fungongo fere baa, pu jerime be di ya pen we, pee wa yee teye yi wo jomoo pu kori jeri. Mu shiin pu wa Kile Kafila wu wo jomoo pa be jeri. Na pu yaha lee na, puye pu wa gyeege.

¹⁷ Na taanjiinee, ne kunni wa yi funjo to, yi kasenge yaha yie na, konho pu ganha bu yi ta ni pu piinne jomoo pe ni, p'i yi laha yi tayerege nizaana ke ni we. ¹⁸ Ga, yi la le yi da se naha na wu Kafoo ni wu Shovoo Yesu Kirisa wo niime we, ni wu macene ke ni. Noo wu taha wee na na lo nime na fo gbee. Amiina.

1 Yohana Yohana ya sɛmɛ nizhiimɛ wemu ka ge

Jɔgɔ wu jɛ Yohana wɛ?

Tudunmɔ Yohana w'a we sɛmɛ we ka. Wee ninumɔ w'a Yohana wo Kile Jozaama pu wo sɛmɛ wu bɛ ka, ni Yohana wo sɛmɛ nizhiimɛ we, ni shuun wo we, ni taanri wo we, ni Kashɛɛ Kitabu wu bɛ.

Yohana ya ta wu mɛgɛ ka pii sɛmɛ taanri we na wɛ. W'a wuyɛ pyi na «egilizi nɔhɔlɛ».

Yohana ya ta we sɛmɛ we ka egilizi nigin mɛgɛ na wɛ, ga Azi fiige ki egilizii pu mu w'a wu tun. Yohana bi kapyɛnɛ pyi wu wo caɲa nii li xɔduun wu ni Efese kulo le, ni li kabanugo kulogoo ki ni. Wee xuu we nijaa wo wu jɛ Turuki fiige ki niɲɛ ki ni.

We sɛmɛ we kakana ɲuɲɔ

Wuyɛ mɛgɛ Kile Kafila yɛrɛ li jɛ we sɛmɛ we. Kafila ɲugbɔyɔ taanri wu jɛ wu ni:

1 N'a daa fɛɛ ya yaa na taha can koro li feni, na pu n'a daa wu taha Yesu na.

2 Yi taan ni yiyɛ ni, yi da ɲaari kpɛngɛ ni.

3 Yi da yiyɛ kasɛri karamɔgɔ-kafinɛjuu pii na.

Sɛmɛ wu kafila ɲugbɔyɔ

1 Yohana 1:1—2:17 Na ɲaari kpɛngɛ ni.

1 Yohana 2:18-29 Jɔgɔ wu jɛ Kirisa wo pɛn wu wɛ?

1 Yohana 3—4 Taanɲɛgɛ keree.

1 Yohana 5:1-12 Sɛɛɛɛ p'a yemu jo Yesu shizhaa na ge.

1 Yohana 5:13-21 ɲii sicuumɔ tadanɔ nakaara baa wogo.

ɲii sicuumɔ nixhɔbaama jomɔ

1 Wemu wu jɛ ɲii sicuumɔ jomɔ pu ge, wee wo keree wɛɛ wa gani yi mu, wemu w'a bye wà yani konɔ ki yàa ge. Wɛɛ ya wu jomɔ pu logo, na wu ɲa wù ɲii ki na. Wɛɛ ya wu sɛɛri xuuni, a wù keye bɛ di gbɔn wu na. **2** Pee ɲii sicuumɔ p'a puyɛ shɛ, wɛɛ ya pu ɲa, na pu sɛɛri keree pye. ɲii sicuumɔ nixhɔbaama pe pu bye Kile tãan na puyɛ shɛ wù na ge, pee kaa w'a yu yi mu. **3** W'a lemu ɲa, na lemu logo ge, lee w'a yu yi mu,

kɔnhɔ yi bɛ di jé wù wo kariɲɛgɛ ki ni. Wɛɛ kunni wa jé To Kile ni wu Ja Yesu Kirisa wo kariɲɛgɛ ki ni. **4** Wɛɛ ya kii keree kii ka na ki tun yi mu, kɔnhɔ wù fundanga ki ɲɔ di fa.

Kile jɛ kpɛngɛ; w'à ɲaari kee ni

5 W'a jomɔ pemu logo Yesu Kirisa mu di jo yi mu ge, pee pu wa pe na Kile jɛ kpɛngɛ, nibiige yafin wa wu ni wɛ. **6** Wù bu jo na Kile wo kariɲɛgɛ ki ni wù jɛ, na ta wù ɲaari gbee nibiige ni, kafinɛyɛ w'a yu, wù jɛ can ɲuɲɔ ni wɛ. **7** Ga wù ba ɲaari kpɛngɛ ni, ma na jo ba Kile wa kpɛngɛ ni mɛ wɛ, wee tuun wu ni w'a pye wùye kariɲii, wu Ja Yesu wu shishan pu na wù pye fɛɛfɛɛ na wù jurumu wu bɛɛri laha wù na.

Wù wù tɔgɔ wolo jurumu ni fɛɛfɛɛ

8 Wù bu jo na wù ya jurumu pyi wɛ, wuyɛ w'a biinɲɛ can jɛ wù funyɔ ni wɛ. **9** Ga wù bu yere wù jurumu wu na, Kile ya tii na jɛ ɲɔmɛɛ fɔɔ. Lee funɲɔ ni wu na wù jurumu wu yafa wù mu. W'a kakuuɲɔ tuuyo yemu bɛɛri pye ge, wu na wù pye fɛɛfɛɛ na yeege kee bɛɛri ni. **10** Wù bu jo na wù ya ta na jurumu pyi wɛ, w'a Kile pye kafinɛjo, wu jomɔ pu jɛ wù funɲɔ ni wɛ.

2

Kirisa jɛ wɛɛ tɛgɛvɔɔ

1 Na nagoo, n'a da kii keree kii ka di ki tun yi mu, kɔnhɔ yi ganha ba jurumu pyi wɛ. Ga wa bu jurumu pye, Tɛgɛvɔɔ wa wù mu wù To Kile wu kabanugo, wee jɛ Yesu Kirisa, wee wemu w'a tii ge. **2** W'a pye wɛɛ jurumu wu wo footɔnɔ. Wɛɛ wo wu yɛ bɛ wɛ, ga konɔ ke bɛɛri wo jurumu foo w'a tɔ.

W'à yaa na Kile wo ɲɔmɛhɛɛ ki co

3 Wù bu Kile ɲɔmɛhɛɛ ki co, wù na li cɛ lee na na w'a wu cɛ. **4** Wa ba yu na wee ya Kile cɛ, na ta wu ya wu ɲɔmɛhɛɛ conɪ wɛ. Weefɔɔ jɛ kafinɛjo, can jɛ wu funɲɔ ni wɛ. **5** Ga wemu w'a wu kafila wu conɪ ge, Kile wo taanɲɛgɛ ke nivanɔ ki wa weefɔɔ funɲɔ ni see na. Lee na w'a li cɛni na wɛɛ jɛ wu kariɲɛgɛ ki ni. **6** Wemu w'a yu na wee jɛ Kirisa wo kariɲɛgɛ ki ni ge, weefɔɔ ya yaa w'a ɲaari ba Kirisa yɛ pyaa ya ɲaari wɛ.

Kariɲɛgɛ ɲɔmɛɛ nivonɔ keree

⁷ Na nimee, di wa ta karijεεge jomεefono ka na tun yi mu we, ga jomεe nilεe li wa, y'a lemu ta fo yi n'a daa wu jɔ kɔnduun wu ni ge. Y'a jomɔ pemu logo xɔ ge, pee pu wa lee jomεe nilεe le. ⁸ Ga lee be na, le n'a ka na tun yi mu ge, lee jε ba jomεefono jε we. Li can w'a ja Yesu Kirisa wo torogana li funjɔ ni, na jaa yee be wo torogana li funjɔ ni. Bani womɔ keree kii nidorogo ki wa, kpεεnge can wogo ki wa jɪ na xɔ. ⁹ We w'a yu na kpεεnge ki ni wee jε, na makɔjɔ yaha wu ni wu ceboro tε ni ge, womɔ ni weefɔɔ jε sanha. ¹⁰ Wemu ceboro kaa l'a dan wu ni ge, weefɔɔ wu jε kpεεnge ki ni. Na wu yaha kpεεnge ki ni, kaa la shishiin da ga jɔ wu pye wu watii jɔjɔ kyεεgi we. ¹¹ Ga we w'a wu ceboro kɔ ge, womɔ ni weefɔɔ jε, womɔ ni w'a jaari. Wu ya wu tashεge ce we, bani womɔ p'a wu pye fyen.

Yi ganha bu yi jaha le ke kojɔ ke yanmuyo ni we

¹² Na nagoo, n'a we semε we tunni yi mu, bani yi jurumu w'a yafa yi mu Yesu wo mεge ki gbɔɔrɔ ni. ¹³ Nɔhɔlee, n'a we semε we tunni yi mu, bani we wu wa wà na ta kojɔ sanha jɔ kɔn we ge, y'a wee ce. Levee, n'a we semε we tunni yi mu, bani y'a se ta Shitaanni na. Na nagoo, n'a we semε we tunni yi mu, bani y'a To Kile ce. ¹⁴ Nɔhɔlee, n'a we semε we tunni yi mu, bani we wu jε wà na ta kojɔ sanha jɔ kɔn we ge, y'a wee ce. Levee, n'a we semε we tunni yi mu, bani yi fanha k'a jεhe, Kile jomɔ p'a kori yaha yi funyɔ ni, y'a se ta Shitaanni na.

¹⁵ Yi ganha bu kojɔ yaha ki taan yi mu we, yi ganha bu yi jaha le kojɔ yaaga ke ka nigin be ni we. Kojɔ bu daan wemu mu, To Kile taanjεεge jε weefɔɔ funjɔ ni bada we. ¹⁶ Bani keree kii beeri ki jε kojɔ ke ni ge: ceepuuro lakuujɔ jidaan keree, ni kojɔ yanmuyo wo jεpeen, ni kojɔ wo maye she keree, lee la shishiin wa foro To Kile ni we fo kojɔ. ¹⁷ Kojɔ kunni wa doro ni ki jidaan wu be, ga we w'a Kile jidaan pyi ge, wee na ba gori yaha jɪ na gbee.

W'à wuyε kaseri Kirisa wo pεen pu na

¹⁸ Na nagoo, kojɔ ki taaxɔɔ l'a tεεjε. Y'a yi logo na Kirisa wo Pen wu da ba ba. Wa nime, Kirisa wo pεen nijehemεε wa puyε

shεε na xɔ. Lee na w'à li ce na kojɔ ki taaxɔɔ l'a tεεjε. ¹⁹ Wèe wo karijεεge ki ni p'a foro, ga pu bi ta pye ni wèe ni nigin can can na we. Pu da bi sii pye ni wèe ni nigin, pu bi da gori wèe ni. Ga pu voro w'a li shεε na pee bye ni wèe ni fungɔnnuyɔ na bada we.

²⁰ Ga yee wa ba pee jε we, bani Fεfεεε Munaa fanha ni yee ya sindirine ta, kɔnhɔ y'i can wu ce. ²¹ Ne ta semε wu tunni yi mu yi can cebaara na we. Ga n'a wu tunni yi mu bani y'a can ce, na nɔhɔ li ce sanha na kafinege ka shishiin ya foro can ni we. ²² Jɔgɔ wu jε kafinejo we? Wemu w'a go na Yesu jε Kirisa we, kojɔ Shɔvɔɔ we-e ge, weefɔɔ wi. Weefɔɔ wu jε Kirisa wo Pen we. W'a zhege To Kile ni wu Ja wu ni. ²³ Wemu w'a she Jafɔɔ wu ni ge, weefɔɔ ya she Tofɔɔ wu be ni. Wemu w'a sɔɔ Jafɔɔ wu na ge, weefɔɔ ya sɔɔ Tofɔɔ wu be na. ²⁴ W'à yi kalaa jomɔ pemu ni fo yi n'a daa wu jɔkɔɔnrɔ ti ni ge, yi la le yiyε ni pee di gori yi funyɔ ni. Lee bu bye, yi be na gori yaha Jafɔɔ we, ni Tofɔɔ wu wo karijεεge ki ni. ²⁵ Kirisa ya jomεe lo na wu na ba leke kan wu mu ge, lee li wa jɪ sicuumɔ nixhɔbaama.

²⁶ Pii p'a giin pii yi juyɔ kyεεgi ge, pee wuu na n'a ye ka, na yi tunni yi mu. ²⁷ Yee kunni, Yesu ya Fεfεεε Munaa kan yee mu, lee wa kori yee funyɔ ni, sipya wa shishiin kanɔɔ wa nige yi na na w'a yi kalaa we. Fεfεεε Munaa li wa yi kalaa keree beeri ni, li kalaa wu wa can, kafineye wa wu ni bada we. Lee wuu na yi Fεfεεε Munaa li wo kalaa wu co, y'i gori yaha Kirisa wo karijεεge ki ni. ²⁸ Na nagoo, yi kori yaha Kirisa wo karijεεge ki ni, kɔnhɔ wu ba wuyε she, wu lowagaa wuu di da, wu ganha da ba zhiige wu jaha taan wu cabaɲa na we. ²⁹ Y'a li ce na Kirisa ya tii, lee wuu na w'à yaa na li ce na sipyaa sipya wa tiime keree pyi ge, Kile pya wu jε weefɔɔ.

3

Kile nagoo

¹ Wèe kaa ya dan To Kile ni fo xuuni, fo w'a wèe pye wu nagoo. Can wu jε wii, wèe ya pye wu nagoo. Kojɔ sipyii ya ta Kile ce we, lee l'a pu pye pu ya ce nago Kile nagoo wèe jε we. ² Na taanɲii, nime wu jε Kile nagoo. Wù na ba bye lemu ge, lee wa sanha

zhe we. Ga w'à li ce na Yesu Kirisa ba wuye she, wu na ba bye ba wu ne we, bani wu na ba wu keme na ba wu ne we. ³ Kee tadanja ki wa sipya wemu beeri mu Yesu Kirisa na ge, weefoo na wuye pye feefe ba Kirisa ne me feefe we.

⁴ Sipyaa sipya w'a jurumu pyi ge, Kile wo saliya wu m'a gyegi. Bani na jurumu pye, lee kori ne Kile wo saliya wu m'a kyegi. ⁵ Y'a li ce na Yesu ya pa wu ba jurumu laha sipyii na. Jurumu wa shishiin bye wu na we. ⁶ Sipyaa sipya w'a kori yaha wu kariyege ki ni ge, weefoo ya gbara wu kori yaha jurumu ni we. Ga wemu w'a kori yaha na jurumu pyi ge, weefoo ya wu na we, ali wu ya wu ce be we.

⁷ Na nohapiire, wa shishiin ganha bu yi piinne we. We w'a tiime keree pyi ge, weefoo nidiige ki wa, ma na jo ba Yesu Kirisa ye pyaa ya tii tiigana lemu na we. ⁸ Wemu bu gori yaha na jurumu pyi, Shitaanni ni weefoo ya foro, bani Shitaanni w'a jurumu pyi na lo fo taashiine li ni. Lee wuu na Kile Ja w'a pa, kanhoo wu Shitaanni wo kapyege ki kyegi. ⁹ Sipyaa sipya wu ne Kile wo pya wa ge, wee ya gbara wu kori yaha jurumu ni we, bani Kile wo sefere ti ma bye wu ni. Lee wuu na wu da ja gori yaha jurumu ni we, bani Kile wo pya wu ne wii. ¹⁰ Le na Kile nagoo ni Shitaanni nagoo ya jeni na wo puye ni: Wemu ya tiime keree pyi we, wee ya foro Kile ni we, wemu be ceboro kaa ya taan wu mu we, wee be we.

W'a yaa na taan ni wuye ni

¹¹ Jomoo pe y'a logo fo taashiine li ni ge, pee pu wa pe: W'a yaa na taan ni wuye ni. ¹² Wu ganha bu bye Kayen shi we, Shitaanni ni wee ya foro, w'a wu cuun gbo. Naha na w'a wu gbo we? Bani wuye pyaa kapyege ki bi kolo, na ta cuunvoo wu wo kapyege di bi tii. ¹³ Na cebooloo, konoo sipyii bu yi ko, lee ganha bu yi fo we. ¹⁴ W'a li ce na w'a foro xu ni na je ni sicuumoo ni, bani wu cebooloo pu kaa ya dan wu ni. Wemu wu ne wu cebooloo kaa ya dan wu ni-i ge, wee ya kori yaha xu ni. ¹⁵ Sipyaa sipya w'a wu ceboro ko ge, wee ne sipyii gbovoo. Y'a li ce na ni sicuumoo nixhobaama wa goroo sipyii gbovoo wa shishiin funoo ni bada we.

¹⁶ Le na w'a taanyege ceni, bani Yesu Kirisa ya wu munaa kan, kanhoo wu wee funoo wolo. Wee be ya yaa na wu munahaa kan wu cebooloo wuu na. ¹⁷ Ke konoo ke naafuu ne wemu mu ge, weefoo bu wu ceboro funoo wo na, na bye wu ya funoo naari wu na we, dii Kile taanyege di da ja bye weefoo funoo ni we? ¹⁸ Na nohapiire, wu taanyege ganha da bye noseekponoo, ni jotanga jomoo ye we, ga wu kapyege k'a yaa na li shee na can wu ne wu taanyege ke.

Wu wu logoo waha, wu fulo Kile na

¹⁹ Wu ba lee pyi, lee na wu da ba li ce na wu ne can wu wuu. Wu na ja wu hakilee pu teje Kile naha taan. ²⁰ Ali wu zoloo pu nehe ba wu jaagi be, wu na ja wu hakilee pu teje, bani Kile ya keree beeri ce, wu d'a pehe be wee zoloo pu na.

²¹ Na taanyii, wee zoloo pu bu bye pu ya ja wee jaagi nige we, lee ya li shee na wee ya lowagaa ta, na fulo Kile na. ²² Wu bu yaaga beeri neeri wu mu, wu na kee ta, bani w'a wu no mee conii, na wu jidaan keree pyi. ²³ Wu no meejuu li le, na wee pu da wu Ja Yesu Kirisa mege ki na, wu daan ni wuye ni, ba w'a yi jo wu mu we. ²⁴ Wemu w'a wu no mee conii ge, weefoo ya je Kile wo kariyege ki ni, a Kile be di bye ni weefoo ni kariyege ni. Kile ya wu Munaa li kan wee mu, lee na wee ya li ce na Kile ne ni wee ni kariyege ni.

4

Kile Munaa ni kafinejo munaa

¹ Ayiwa, na taanyii ne yi ganha ba daa munahaa beeri kafila na we, ga yi fenhe ki suguri ki bi foro Kile ni, bani kafinejuu piimu p'a puye pyi Kile tudunmoo ge, pee ni nehe me ye foro konoo na. ² Le na yi da ba Kile Munaa ce: Munaa lemu l'a soo li na na sipya ye pyaa Yesu Kirisa ya pa bye ge, lee l'a foro Kile ni. ³ Ga munaa lemu ya ta soo yee na Kirisa shizhaa na-ε ge, lee ya foro Kile ni we, lee ne Yesu Kirisa wo Pen wu wuu le. Y'a yi logo xo na wu na ba ba konoo ke na. Ga nime, wuye pyaa be wa na xo konoo ki na. ⁴ Na nohapiire, yee kunni ne Kile wuu, lee wuu na yee ya se ta pee kafinejuu pu na. Bani Kile Munaa le li wa yee funoo

ni ge, lee ya ye konɔ sipyii pu wuu li na. ⁵ Pee kafinejuu pii ɲe ke konɔ ke wuu. Lee wuu na pu kafila wu ɲaha ya tii ke konɔ ke yaɲmuyɔ ye ye shizhaa na, a ke konɔ ke sipyii di ganha na pu jomɔ nuri. ⁶ Ga wèe kunni ɲe Kile wuu. Sipyaa sipya w'a Kile ce ge, weefɔɔ na da wèe jomɔ pu nuri. Ga sipya wemu ɲe Kile wo we, weefɔɔ ya wèe jomɔ pu nuri we. Ayiwa, lee na y'a da can Munaa li wo sipyii pu ce na shɔɔnri kafinejo munaa li wo sipyii pu ni.

Kile ya wu keree beeri pyi ni taanɲeege ni

⁷ Ayiwa, na taanɲiinɛɛ, wù taan ni wùye ni, bani Kile ni taanɲeege ya foro. See see taanɲeege ɲe sipya wemu funɲɔ ni ge, wee wu ɲe Kile pya. Wee w'a Kile ce. ⁸ See see taanɲeege ɲe sipya wemu funɲɔ ni we, wee ya Kile ce we, bani ma bu jo Kile, m'a jo taanɲeege. ⁹ To Kile ya wu taanɲeege ki she shegana lemu na ge, lee li wa me. W'a wu Ja nigin pe wu tun na pa konɔ na, kɔnhɔ wu ɲii sicuumɔ kan wèe mu. ¹⁰ Lemu l'a Kile wo taanɲeege ki shee wù na ge, lee li wa me: Li wa nago wèe yiri taanɲeege k'a fɛnhɛ yiri na ɲaha tii Kile na-ε dɛ! Ga wèe p'a fɛnhɛ taan Kile mu, a wu wu Ja nigin pe wu kan na pye saraga, kɔnhɔ wù jurumu wu yafa wù mu wee gbɔɔɔ ni.

¹¹ Ayiwa, na taanɲiinɛɛ, ba ni wèe kaa ya taan fo xuuni Kile mu lee taangana li na, wèe be ya yaa na taan ni wùye ni dɛ! ¹² Sipya wa shishiin sanha Kile ɲa ɲa we. Ga taanɲeege bu bye wèe te ni, wèe ni Kile na bye kariɲeege ni. Wu taanɲeege ki be na ganha na beɛ wù funyɔ ni, fo na ba wù zɔɔɔ pu ɲi. ¹³ To Kile ya wu Munaa li kan wèe mu, lee na wèe ya li ce na jo wèe wa ni wu ni kariɲeege ni, wu be di ɲe ni wù ni kariɲeege ni. ¹⁴ Wèeye pyaa ya wu ɲa ɲii na, lee funɲɔ ni, na yi yu be na Kile ya wu Ja wu tun na pa konɔ na, kɔnhɔ wu ba konɔ sipyii shɔ. ¹⁵ Sipyaa sipya w'a sɔɔ li na na Kile Ja wu ɲe Yesu ge, Kile na gori yaha ni weefɔɔ ni kariɲeege ni, weefɔɔ be na gori yaha ni Kile ni kariɲeege ni. ¹⁶ Wèe kaa ya dan Kile ni taangana lemu na ge, wèe ya lee ce, na dà be li na.

Bani ma bu jo Kile, m'a jo taanɲeege. Wemu w'a kori yaha taanɲeege na ge, wee w'a kori yaha ni Kile ni kariɲeege ni, a Kile

be di gori yaha ni weefɔɔ ni kariɲeege ni. ¹⁷ Kile wo taanɲeege ki ba beɛ wù funyɔ ni, fo na ba wù zɔɔɔ pu ɲi, wee tuun wu ni cana kemu Kile da ba kiiri wu kɔn ge, fyaara ta shishiin da ba bye wù ni kee cana we. Bani ba Yesu Kirisa ɲe we, mu wèe be wo ɲaarigana li wa konɔ puga ni. ¹⁸ Taanɲeege ɲe sipya wemu zɔ ni ge, weefɔɔ ya fyagi we. See see taanɲeege ya fyaara beeri kɔri, bani sipya ya kakuuyo yemu pyi ge, yee wo jaagi kanhama pu ma wu pye wu na fyagi. Lee wuu na, sipya wemu w'a fyagi ge, weefɔɔ zɔ wu beeri ya ɲi see see taanɲeege na we. ¹⁹ Wèe kaa l'a fɛnhɛ taan To Kile mu, lee wuu na wu kaa ya dan wèe be ni. ²⁰ Wa bu jo na Kile kaa ya dan wee ni, na ta wu ceboro makɔɲɔ di ɲe wu funɲɔ ni, weefɔɔ ɲe kafinejo. Bani ma ceboro wemu mu ya ɲaa ɲiga beeri ge, wee kaa bye li ya dan mu ni we, Kile wemu wu ɲe mu ya wee ɲaa-i ge, dii wee kaa di da já da dan ma ni we? ²¹ Yesu Kirisa ye pyaa be yeɛ ya le ɲɔmɛɛ le jo wèe mu na sipyaa sipya w'a jo na Kile kaa ya dan ma ni ge, ma cebooloo pu be kaa ya yaa na dan ma ni.

5

Sipya ya yaa na sɔɔ Kile wo nijoyo yi na

¹ Sipyaa sipya w'a dà li na na Shɔɔɔ wu ɲe Yesu ge, weefɔɔ ɲe Kile wo pya. Tofɔɔ kaa ba dan ma ni, wu nago be kaa ya yaa na dan ma ni. ² To Kile kaa ba dan wèe ni, a wù ganha na wu ɲɔmɛɛjogoo ki be conɪ, lee na wèe da li ce na wu nago pu kaa ya dan wèe ni. ³ Wù bu jo na Kile ya dan wù ni, w'à yaa na wu ɲɔmɛɛɛ ki conɪ. Wu ɲɔmɛɛɛ ki ya yaa ki pye wù mu tuguro we. ⁴ Bani piimu beeri pu ɲe Kile wo nago pu ge, pee beeri ya se ta ke konɔ ke na. N'a daa wemu wu wa wèe mu ge, wee w'a wèe pye wèe ya já na se taa ke konɔ ke na. ⁵ Sipyaa sipya w'a dà li na na Kile Ja wu ɲe Yesu ge, ni wee wa ye be we, jɔɲɔ wu da já se ta ke konɔ ke na we?

⁶ Yesu Kirisa ya pa konɔ na lɔhɔ ni shishan baraga ni. Wu ya ta da lɔhɔ wo batizeli wu ye na-ε dɛ! Ga, w'a wu shishan be kan p'a wo, na xhu. Kile Munaa li wa lee wo seeri, bani lee l'a can wu shee sipyii pu na. ⁷ Lee funɲɔ ni, seereɛ taanri wu ɲe wà na li shee sipyii pu na na Kile Ja wu ɲe Yesu.

⁸ Pee seere taanri wu je: Kile Munaa ya can wu shεε; lɔhɔ ni shishan, yee be di wu shεε. Ayiwa, yee taanri we ya be jɔmεε na Yesu shizhaa na. ⁹ Sipyii ya yemu yu ge, wɛe ya sɔɔ yee na, na ta yemu Kile ya yu ge, yee d'a ye na kanha sipyii wo nijoyo yi na. Kile ye pyaa k'a fiin jo wu Ja wu shizhaa na. ¹⁰ Sipyaa beeri w'a dɔ Kile Ja wu na ge, weefɔɔ ya sɔɔ li na wu funɔɔ ni na kii keree kii je can. Sipyaa wemu ya dɔ Kile wo nijoyo yi na wε, weefɔɔ ya Kile yaha ba kafinejo je wε. Bani wufɔɔ ya ta dɔ Kile wo nijoyo yi na wu Ja wu shizhaa na wε. ¹¹ Yemu Kile ya jo wɛe mu ge, yee yi wa mε na Kile ya jɔi sicuumɔ nixhɔbaama kan wɛe mu. Pee jɔi sicuumɔ pe ya daa wu Ja wu gbɔɔɔ ni. ¹² Ayiwa, wee Ja wu je sipyaa wemu mu ge, jɔi sicuumɔ pu wa weefɔɔ mu. Kile Ja wu je wemu mu wε, jɔi sicuumɔ je weefɔɔ mu bada wε.

Tadaɲa kemu ki wa n'a daa fεε pu mu ge

¹³ Ayiwa, yee piimu p'a dɔ Kile Ja wu na ge, ne we semε we tun yi mu, kɔnhɔ y'i li ce na yee ya jɔi sicuumɔ nixhɔbaama pu ta na xɔ. ¹⁴ Ayiwa, lowaa lemu wa wɛe mu Kile jaha tɔan ge, lee li wa le: Wɛe bu yaaga ka jeeri wu mu na saha ni wu jidaan ni, wu na wɛe jerege ki logo. ¹⁵ Wɔ bi ta w'a li ce na w'a wɔ jerege nuri, wɛe ya li ce na yaaga beeri wɛe ya jeeri wu mu ge, wɛe ya kee ta xɔ.

¹⁶ Jurumu wemu wu je wu da jɔ sipyaa munaa kyεεgi jiga na-ε ge, ma ceboro bu wee jurumu wa pye, Kile jeeri wu mu kɔnhɔ Kile di jɔi sicuumɔ kan wu mu. Piimu wo jurumu wu je wu da jɔ pu munahaa kyεεgi jiga na-ε ge, pee ye kaa di wa byi. Ga jurumu wa je wɔ wemu na jɔ sipyaa munaa kyεεgi jiga na ge, di wa go yi Kile jeeri wee wa wuu na wε. ¹⁷ Tiibaara beeri ti je jurumu, can wu je wii. Ga jurumu wa je wɔ wee wa da jɔ sipyaa munaa kyεεgi jiga na wε.

¹⁸ Wɛe ya li ce na jo sipyaa beeri wu je Kile wo pya wa ge, weefɔɔ ya goroo gbee jurumu na na byi wε. Bani Kile Ja wu ma wufɔɔ mara, lee wuu na Shitaanni da jɔ se ta wu na wε. ¹⁹ Wɛe ya li ce na jo wɛe je Kile wo nagoo, ga kɔɲɔ ke sipyii di je Shitaanni wo fanha ke nɔhɔ ni. ²⁰ Ga wɛe ya li ce be na jo Kile Ja w'a pa, na ba fungɔngɔ fεεε

kan wɛe mu, kɔnhɔ wɛe di see see Kile wuyε pyaa tii ce. Wɛe na je Kile Ja wu karijeεε ki ni, lee ya wɛe pye see see Kile wuyε pyaa wuu. Wee Ja we wu je see see Kile wuyε pyaa, ni jɔi sicuumɔ nixhɔbaama.

²¹ Ayiwa na nɔhɔpiire, y'a yiyε kaseri yapεregaana na!

2 Yohana Yohana ya sɛmɛ shuun wo wemu ka ge

Jɔgɔ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

«Cee wemu naha k'a bulo ge, wee ni wu nagoo» na tudunmɔɔ Yohana ya we sɛmɛ we naha tii. Lee kɔri nɛ Egilizi wa ni wu n'a daa fɛɛ.

We sɛmɛ we kakana nɔnɔ

Yohana ya Egilizi wu luu waha na pu kori yaha can wu ni, pu da naari taanɛɛge ni, pu da puyɛ kasɛri karamɔgɔ-kafinejuu pu na.

Sɛmɛ wu kafila nɔgɔyɔ

2 Yohana 1-3 Yohana fɔ mujuu.

2 Yohana 4-6 Na naari can ni taanɛɛge ni.

2 Yohana 7-11 Yohana ya pu kaala ni karamɔgɔ-kafinejuu pu kaa ni.

2 Yohana 12-13 Jomɔ pu taxɔgɔ.

Yohana fɔ mujuu

¹ Nɛ wemu wu nɛ egilizi nɔhɔle ge, nɛ wa we sɛmɛ we ka. Na ceboroshɔ wemu naha Kile ya bulo ge, wee ni wu nagoo mu n'a wu tunni. Yee kaa ya dan nɛ ni can can na. Ga nɛ ye bɛ wɛ, sipyii piimu bɛɛri pu nɛ Kile wo can wu na ge, yee kaa ya dan pee bɛɛri ni.

² Yee kaa ya dan wɛɛ ni, bani Kile wo can wu wa wɛɛ funyɔ ni, wee di wa da gori yaha bɛ gbee wu funyɔ ni.

³ Ayiwa, To Kile ni wu Ja Yesu Kirisa wu niimɛ, ni saama, ni nɔnɔnɛ kan wu mu, kɔnhɔ wu gori yaha wu can we, ni wu taanɛɛge ki ni.

Na naari can ni taanɛɛge ni

⁴ Nɛ mu nagoo pii na pee ya naari can koo li ni, ba To Kile ya yi jo jogana lemu na wɛ. Lee kunni ya nɛ funnɔ taan xuuni.

⁵ Lee bɛ na na ceboroshɔ, n'a da nɔmɛɛfonɔ jo ma mu wɛ. Ga nɔmɛɛ le n'a da jo ma mu ge, lee nɛ Kile ya nɔmɛɛ lemu kan wu mu fo taashiine li ni ge, na wu taan ni wuyɛ ni. ⁶ Nɔmɛhɛɛ kiimu Kile ya jo ge, wu ba kee koro naari, lee li nɛ taanɛɛge ke. Lee

nɔmɛɛ le l'a jo yee mu fo taashiine li ni, na y'a taanɛɛge koro naari.

⁷ Sipyii piinnɛvɛɛ ni nɛhɛmɛɛ pu wa kɔnɔ ke na nime, pu wa kabaya ye bɛɛri na. Pee ya ta sɔɔ li na na Yesu Kirisa ya pye sipya, na ba se ke kɔnɔ ke na wɛ. Pee sipyii pii pu nɛ sipyii piinnɛvɛɛ pee, ni Kirisa wo pɛɛn pee.

⁸ Lee wuu na y'a yiyɛ kasɛri, kɔnhɔ yi ganha bu buun yi labye wu kuduun ni wɛ, ga y'i wu kuduun wu bɛɛri ta. ⁹ Yi li cɛ na sipya bɛɛri wu nɛ wu ya kori yaha Yesu Kirisa wo kalaa we na-ɛ ge, ga fo na wuyɛ pyaa nidaan fara wu na ge, weefɔɔ nɛ Kile wo kariɛɛge ki ni bada wɛ. Ga sipya wemu bu gori yaha Yesu Kirisa wo kalaa wu na, weefɔɔ na bye kariɛɛge ni ni To Kile, ni wu Ja wu bɛ ni.

¹⁰ Sipya bɛɛri w'a pa yi mu ni kalaa watii ni wemu nɛ Yesu Kirisa wo kalaa we-e ge, yi ganha bu da weefɔɔ yaha wu jɛ yi puga wɛ. Yi ganha bu da ali fɔ bɛ sɛɛge taan wufɔɔ na wɛ. ¹¹ Bani mu wemu bu fɔ bɛ sɛɛge taan wu na, l'a pye kanna mu w'a wɔ ni wu ni wu kapyegɛ niguunɔɔ ki na.

Jomɔ pu taxɔgɔ

¹² Keree ni nɛhɛnɛɛ wa nɛ mu na jo yee mu, ga na funnɔ wa di kee bɛɛri pye sɛmɛ di dun yi mu wɛ. N'a giin di she yi yiri wu she baari wuyɛ nii na, kɔnhɔ wu fundanga ki nɔ di fa.

¹³ Ayiwa, Kile ya ma ceboroshɔ wemu bɛ naha bulo naha ge, wee bɛ wo nagoo ya ma shaari.

3 Yohana Yohana ya sɛmɛ taanri wo wemu ka ge

Jɔgɔ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

N'a daa fɔɔ wa mu Yohana ya we sɛmɛ taanri wo we tun. Wee mɛgɛ ki bye Gayusi.

We sɛmɛ we kakana nɔnɔ

Yohana ya li shɛ Gayusi na na wee ya Kile Kafila wu yɛɛ pyevɛɛ piimu torogo wu mu ge, na w'a pu conu xuuni. Na wu ganha bu daha Jotɛɛfu wo naha shɛshɛɛɛ te fɛni wɛ. Wee Jotɛɛfu we bye egilizi nahagbaa fɔɔ, ga Yohana bi Kile Jozaama pu jovɛɛ piimu torogo wu mu ge, wu bi gbara w'a pee tirige wɛ.

A w'i wu fiin jo na waha sɛmɛ wu ni na kan Demecusi mu. Wee p'a wii na wee w'a pa ni sɛmɛ wu ni.

Sɛmɛ wu kafila nɔnɔ

3 Yohana 1-4 Yohana fɔ mujuu.

3 Yohana 5-8 Gayusi wo naarigazaana le.

3 Yohana 9-12 Na Gayusi ganha bu daha Jotɛɛfu wo torogana li fɛni wɛ.

3 Yohana 13-15 Jomɔ pu taxɔgɔ.

Yohana fɔ mujuu

¹ Nɛ wemu wu nɛ egilizi nɔhɔle ge, nɛ wa we sɛmɛ we ka na tun na taanrii Gayusi mu, wee wemu kaal'a dan nɛ ni can yɛ pyaa na ge.

² Na taanrii, nɛ Kile nɛɛri mu mu, kɔnhɔ ma keree di da naha taa tuun bɛɛri ni, m'a bye sicuumɔ na, ba Kile ya ma zɔ wu pye fɛɛfɛɛ wɛ. ³ Cebooloo n'a daa fɛɛ pii ya nɔ wɛɛ yiri naha. Ba can wu wa mu zɔ wu na wɛ, ni ba mu ya naari na sahanjɔ ni can wu ni wɛ, p'a yee paari wɛɛ mu. Yee ya taan nɛ ni xuuni. ⁴ Bani nɛ bu logo na nɛ nagoo p'a can wu koro naari, yafin ya dan nɛ ni na lee xɔ wɛ.

Gayusi wo naarigazaana le

⁵ Na taanrii, lemu bɛɛri m'a byi wu cebooloo n'a daa fɛɛ pu mu, ali na ta p'i nɛ bɛ nabuun ge, lee bɛɛri ya nɔ xuuni. M'a li pyi ni jomɛɛ fɛɛɛ ni Kile mu. ⁶ M'a pu conu taanrii kemu ni ge, p'a pa kee kaa jo

n'a daa fɛɛ pu mu naha. Ayiwa, nɔ mayɛ na, nara lemu p'a giin di bye sanha ge, m'a pu tɛgɛ na bɛ ni Kile nɛɛɛ ni. ⁷ Bani Yesu Kirisa wo labye wu wuu na p'a lee nara li pyi. Wa bɛɛri wu nɛ wu ya dɔ Yesu Kirisa na-ɛ ge, pu wa wee wa shishiin bɛ kenɛ yaaga fɛni wɛ. ⁸ Lee wuu na wɛɛ n'a daa fɛɛ ya yaa na pii sipyii pii shi tɛri. Wu ba lee pyi, l'a bye ma na giin wɛɛ bɛ p'a fara pu na pu labye wu funnɔ ni, na can koo li shɛɛ sipyii pu na.

Jotɛɛfu mɛgɛ ya kyɛɛgi

⁹ Ayiwa, nɛ nɔnɔ kii ka sɛmɛ wɛnɛ la na na tun n'a daa fɛɛ pu mu wɔ. Ga we wu nɛ Jotɛɛfu ge, wu ya se wɛɛ kabeshɛɛ na wɛ, na giin wu wuyɛ pye n'a daa fɛɛ pu nahagbaa fɔɔ wa. ¹⁰ Lee wuu na nɛ ba nɔ wɔ, kaparayaya yemu bɛɛri w'a byi ge, na joguumɔ pemu bɛɛri yu na waa wɛɛ na, na kafinɛyɛ yemu bɛɛri tɛri wɛɛ na ge, n'a da yee bɛɛri jo yi nɛ na. Wu yɛɛ ya ta da kii yɛ na-ɛ dɛ, wu ya ta sɔɔ cebooloo n'a daa fɛɛ p'a diri wu mu wɛ. N'a daa fɔɔ wa bɛ bu jo wu pee tirige wuyɛ yiri, w'a jo tapyege wa lee bɛ na wɛ, na weefɔɔ kɔri yeege n'a daa fɛɛ pu pinnege ki ni.

¹¹ Ayiwa, na taanrii Gayusi, ma ganha bu da bye ye kakuuyo ye tuugo taannivɔɔ wɛ dɛ, ga ta kasaanɔ taanni. Sipya wemu w'a saama pyi ge, wee wu nɛ Kile wo. Ga wemu bu gori yaha kakuuyo na na byi, lee ya li shɛɛ na weefɔɔ ya Kile cɛ wɛ.

Demecusi ya masanɔ ta

¹² Ayiwa Demecusi kunni, n'a daa fɛɛ pu bɛɛri ya wee mɛsaana yu. Can koo lemu bɛ w'a naari ge, lee bɛ di wu mɛsaana yu. Wee bɛ wa li fiin na can wu nɛ wii.

Jomɔ pu taxɔgɔ

¹³ Ayiwa, jomɔ nɛnɛmɛ wa nɛ mu na yu ma mu, ga na funnɔ wa di pee bɛɛri ka sɛmɛ we ni wɛ. ¹⁴ Nɛ giin jo l'a da mɔ wɛɛ di wuyɛ nɔ, wu jo wuyɛ nɛ na wɛ. ¹⁵ Kile wu nɛnɛ kan ma mu! Ma nɛnɛɛ piimu pu wa naha ge, pee ya ma fɔ waa. Ma bɛ wu wu fɔ kan wu nɛnɛɛ pu bɛɛri nigin nigin mu wɔ.

Zhude Zhude ya sɛmɛ wemu ka ge

Jɔgɔ wu jɛ Zhude wɛ?

Zhude wemu wu jɛ Kafɔɔ Yesu ni Yakuba yɛ wo ceborona wu ge (Macao 13:55 ni Marika 6:3), wee w'a we sɛmɛ we ka. Ba wu ceborona Yakuba jɛ wɛ, wu bɛ bi ta dɔ Yesu na taashiine li ni na Kirisa wu jɛ wii wɛ (Yohana 7:5). Ga tuun wemu ni Yesu ya jɛ na foro xu ni ge, wee tuun wu ni wu bɛ ya na dɔ wu na. Mɛgɛ kemu Zhude ya yiri wuyɛ na ge, kee ki wa mɛ: Yesu Kirisa wo kapyebye (Zhude 1).

We sɛmɛ we kakana jɔnɔ

Zhude ya we sɛmɛ we ka na n'a daa fɛɛ pu kaala na pu kasɛɛgɛ yaha puyɛ na karamɔgɔ-kafinejuu pu wo kalaakuumɔ wu shizhaa na, wee wemu w'a can can wo n'a daa wu kyɛɛgi ge.

Sɛmɛ wu kafila jɔgbɔyɔ

Zhude 1-2 Zhude fɔ mujuu.

Zhude 3-16 Zhude ya can finɲɛ jo karamɔgɔ-kafinejuu pu wo kalaakuumɔ wu keree na.

Zhude 17-23 Zhude ya li shaa n'a daa fɛɛ pu mu na li waha l'i waha na pu kori yaha Kirisa wo karijɛɛgi ki ni.

Zhude 24-25 Zhude ya Kile sɔ.

Zhude fɔ mujuu

¹ Nɛ Zhude wemu wu jɛ Yakuba ceborona, na jɛ Yesu Kirisa wo bulo ge, nɛ w'a we sɛmɛ we ka. Kile ya yee piimu yiri ge, yee piimu kaa ya taan To Kile mu, a wu yee mara yaha Yesu Kirisa mu ge, yee mu nɛ wu tun. ² Kile wu yi kan xuuni wu jɔnaara te, ni wu jɔnɲɛ ke, ni wu taanɲɛɛgi ki ni.

Karamɔgɔ-kafinejuu

³ Na taanɲiineɛ, nɛ funɲɔ ki bi sii fo na sɛmɛ ka na tun yee mu wu wo jɔwuuro ti keree na, nɛ ni yee ya pinne jɔwuuro temu na ge. Ga na kee fungɔngɔ ki yaha nɛ mu, a nɛ mɛhɛ li ta l'a pɔrɔ nɛ wu sɛmɛ wu kan yi mu, di lowaa le yi ni, kɔnhɔ yi da yogo yu n'a daa wu kaa na. Wu fɛfɛɛɛ wuu pu

mu Kile ya wee n'a daa wu kan tɔɲii nigin yɛ pe. ⁴ Bani sipyikuuyo ya y'a peelee jɛ yee ni. Jaagi wemu na ba do pee jɔnɲɔ ni ge, Kile kafila w'a wee kaa jo fo l'a mɔ. Kile jɲii fyaara baa sipyii pu jɛ pii. Wɛe wo Kile wu wo niime jomɔ pe p'a luu na jɛri na byi pu shiige baara keree kɔnɲɔ. P'a ganha na fɔro wu jɔnɲɔfɔɔ ni wu Kafɔɔ nigin pe wu kaa tɔan, wee wemu wu jɛ Yesu Kirisa ge.

⁵ N'a da yi funyɔ to ni keree kii kaa ni, ali na yi ta y'a ki cɛ xɔ bɛ. Kafɔɔ Kile ya Izirayeli shɛɛn jɔnɲɔ wolo na foro Misira fiige ki bulooro ti ni. Ga lee kadugo na, piimu p'a pye pu ni n'a daa baa fɛɛ ge, a wu pee kyɛɛgi. ⁶ Fo taashiine ni mɛlɛkɛɛ piimu p'a pu wo tayerege nizhiige ki she, na pu tatɛngɛ ki bɛ yaha ge, Kile ya pee pɔ yaha nibiige ni shɔnhɔyɔ na gbee, cagbɔhɔ ki wo kiiri wu kaa na. ⁷ Mu Sodɔmu ni Gɔmɔari shɛɛn ni pu tɔan kulogoo bɛ ya pye. Pee bi puyɛ yaha dɔdɔrɔ na fo na she namaa pye pu na puyɛ sinnɛɛ. Na fugibaaga k'a pye pee wo jaagi wu kanhama, kɔnhɔ p'i bye jaha sheshɛɛɛ sipyii pusamaa bɛɛri mu.

⁸ Ga lee bɛ na kee keree kii tuugo pii karamɔgɔ-kafinejuu pii wa byi. P'a ganha na puyɛ pyaa wo ceepuuro ti nɔrɔgɔ, na yu na Kile w'a yu ni pee ni ɲmunuyɔ ni. A p'i zhe Kile wo Kafɛɛɛ ti ni, na fugba mɛlɛkɛɛ pu shɛhɛɛ, pee piimu pu jɛ ni nɔrɔ ni ge. ⁹ Ali na ta Mishɛli wemu wu jɛ mɛlɛkɛɛ jɔnɲɔfɔɔ ge, tuun wemu ni wee bi nakaara ti suruni ni Shitaanni ni Kile tudunmɔɔ Musa nixhugo ki keree na ge, wu ya ta sɔɔ na Shitaanni shɛhɛɛ wɛ, ga na wu pye yɛ na: «Kafɔɔ wu li foo tɔ ma mu.» ¹⁰ Keree kiimu ki jɛ pii sipyii pii ya ki cɛ-ɛ ge, kee p'a fanri. Lajɛ we wu jɛ pu mu ge, wee ni nanja yaaga wo bɛɛri wu jɛ nigin, wee lajɛ weyɛ pyaa k'a gyɛɛgi nɔni pu na.

¹¹ Bɔngɔ ki jɛ pu wogo! Kayɛn wo ɲaarigaguunɔ le tuugo p'a ɲaari. P'a puyɛ yaha jɛ piinne ni wari la na ba Balamu ya pye wɛ. P'a gyɛɛgi shan puyɛ jɔnɲɔ ni, bani p'a n'a she le puyɛ ni ba Kore* ya pye wɛ. ¹² Pu keree ma jɔzogoro waa yee na yi ceborogo yaligee ki liduun ni. Shiige jɛ pu na wɛ, pu jate ya nɔ watii na ni puyɛ bɛ wɛ. Pu jɛ ba ɲahaya jɛ wɛ, kafɛɛgɛ na

* **1:11 Kayɛn:**Zhenɛzi 4:3-8; **Balamu:** Nɔburuu 22-24; **Kore:** Nɔburuu 16.

yi lo na jaari zanha di ne yi ni we. Pu ne ba tiye ne we, yemu ya ta na nagoo pyi ali yi pyeduun be ni-i ge. Pu ne ba tiye ne we, yemu niye beeri y'a wolo, a y'i waha fefee ge. ¹³ Pu ne ba suum lo lo lokuruyo nigboyo ne we, yemu y'a yi shiige keree kaŋaa na byi kakaya ge. Pu ne ba woroo ne we, kiimu ya jaari na doroo ge. Tehenene baa nibiicogonjo Kile ya gbegele na yaha pu naha na gbee.

¹⁴ Adama wo kadugo shi nibama sii gbarashuun wuu li wo nabige kemu mege ki bye na Henoki ge, wee be ya keree nibanaa jo pii sipyii pii shizhaa na na: «Kafoo w'a da ba ba ni wu fefeeere melekee miliyaaraa ni nehemee pu ni, ¹⁵ wu ba kiiri kon konjo sipyii pu beeri na. Wu na ba jaagi shan Kile ni fyaara baa sipyii pu nunjo ni pu wo kapyegege niguunoo ki wuu na, p'a kiimu pye pu wo Kile ni fyaara baara ti funjo ni ge; joguumo pemu beeri pee jurumupyii p'a jo wa Kile na ge, ni pee joguumo pu be wuu na.» ¹⁶ Pee sipyii pii tigire t'a pe. Pu ya dinni we. Pu ma jaari na sahanj ni puye pyaa wo keree la ni. Tabaara jom di dan pu ni tajogo ni. P'i sipyii faanna, na pu kuduun wo pu ni.

N'a daa fee y'a yaa na lemu pyi ge

¹⁷ Ga yee kunni na taanjiinee, wu Kafoo Yesu Kirisa wo tudunmoo p'a fenhe jomoo pemu jo yi mu ge, yi yi funyo yaha pee na. ¹⁸ Pu bi ma yi yu yee mu na: «Konjo ki taaxoo li ba deene, lawuu fee pii na ba da wa. Pu na ba jaari Kile ni fyaara baara ni na saha ni puye pyaa lakuunjo keree ni.» ¹⁹ Pee sipyii p'a waagi leni yee te ni. Pu ma jaari na sahanj ni puye pyaa fungonyo ni. Kile Munaa ne pu na we.

²⁰ Ga yee kunni na taanjiinee, yi la le yiye ni, yi da se naha na yi n'a daa fefeeere wo wu ni, yi da Kile neeri fefeeere Munaa li wo sefere ti ni. ²¹ Yi kori yaha Kile wo taanjege ki ni, y'i wu Kafoo Yesu Kirisa sige, fo wu ba ni sicuumo nixhobaama kan yi mu, wu wo njaraa ti funjo ni.

²² Ayiwa, piimu ya puye kaala kaala ge, y'a nunjo jaari pee na. ²³ Yi pu nuyoo wolo na foro na ki ni. Yi da nunjo jaari pusamaa be na, ga yi da lee pyi ni fyaara ni, y'i laraga kon pu noromoo keree ki beeri na. Wa bu

kakuunoo la pye pu ni, yi ganha bu da gbom ali wufoo noromoo fadenje ke be na we.

Kile masenjo jomoo

²⁴ Kile wemu w'a da ja yee mara, konho yee ganha bu do-e ge, wu yi pye jaagi baa fee, wu noho yi ni fundangbaho na wu nooro wu naha taan ge, ²⁵ wee wemu ye nigin wu ne wu Shovoo Kile wu Kafoo Yesu Kirisa baraga ni ge, nooro ni gboro, ni sefere, ni nunjo fere t'a deri wee na na co fo taashiine li na, ni nime, ni gbee. Amiina.

KashÉE Yesu Kirisa wo KashÉE lemu Yohana ya ja ge

Jɔgɔ w'a we sɛmɛ we ka wɛ?

Yohana bɛ wu bye Yesu wo Tudunmɔɔ ke ni shuun wu ni. Wee w'a we sɛmɛ we ka (KashÉE 1:4,9), na wu yaha Patimɔsi suumɔ lɔhɔ niŋɛ takpiinɛ ki na. Li wa kanna Kile wo Jozaama pu jo wuu na w'a shɛ foro kee takpiinɛ ke na ba kasolemɛ jɛ wɛ.

Piimu mu we sɛmɛ we ya fɛnhɛ tun ge, pee jɛ Azi fiige ki egilizii gbarashuun we. Efese kulo li l'a bye kee fiige ke wo kugbɔɔ le. Azi fiige ki niŋaa wogo mɛgɛ ki jɛ na Turuki.

We sɛmɛ we kakana jɔnɔ

Sɛmɛ wu kafila w'a naha tii kashÉE la na: «Yesu Kirisa wo kashÉE lemu Yohana ya ja ge, Kile ya lee shɛ wu na, kɔnhɔ keree kiimu k'a yaa na pye jɛri funɔɔ ni ge, kee di shɛ wu kapyebyii pu na.» (KashÉE 1:1). Pee jomɔ pe ya jaha tii lemu na ge, lee jɛ kanhagana lemu na p'a n'a daa fɛɛ pu kana ge. Kanhama pemu p'a ma ge, Kile bi n'a daa fɛɛ pu gbegele pee kanhama pu wuu na, wu da pu logoo wari p'i gori yaha jomɛɛ fɛɛɛ ni n'a daa wu funɔɔ ni.

Keree kiimu ki da ba bye Kile fungɔngɔ na ge, wu mɛlɛkɛ wa w'a tun w'a pa Yohana lɔ kari fugba wu ni, na shɛ kee shɛ wu na (KashÉE 4:1-2).

Sɛmɛ wu kafila jɔgbɔyɔ

KashÉE 1 Yohana ya Yesu Kirisa ja wu nɔɔɔ wu ni.

KashÉE 2—3 Sɛmɛɛ pii p'a tun egilizii gbarashuun wu mu ge.

KashÉE 4:1—8:5 Fɛ tɛhɛɛ gbarashuun we.

KashÉE 8:6—11:19 Maya gbarashuun we.

KashÉE 12:1—15:8 Naha shɛshɛɛɛ gbarashuun we.

KashÉE 16 Kile loyire cɛɛgbuugoo gbarashuun we.

KashÉE 17:1—20:15 Babilɔni ja ja keree.

KashÉE 21:1—22:5 Fugba nivomɔ, jɛnɛ nivonɔ ni Zheruzalemu nivomɔ.

KashÉE 22:6-21 Yesu jomɔ pu jɛ Kitabu wu taxɔgɔ ki ni na: «Li wii, nɛ na ba jɛri

funɔɔ ni!» A n'a daa fɛɛ p'i wu jomɔ shɔ na: «Amiina. Mu wu pa, wu Kafɔɔ Yesu!»

We Kitabu we kakana jɔnɔ

¹ Yesu Kirisa wo kashÉE lemu Yohana ya ja ge, Kile ya lee shɛ wu na, kɔnhɔ keree kiimu k'a yaa na pye jɛri funɔɔ ni ge, kee di shɛ wu kapyebyii pu na. Wu mɛlɛkɛ wa Kile ya tun wu kapyebyie Yohana mu, kɔnhɔ p'i kee keree ki cɛ. ² Kile ya jomɔ pemu jo, ni Yesu Kirisa ya can wemu shɛ Yohana na ge, yee bɛɛri w'a paari. Bani w'a pye yi bɛɛri sɛɛri. ³ Wemu w'a sɔɔ na we kapaŋaa Kitabu we jomɔ kalaa sipyii mu ge, ni wemu w'a wu jomɔ nuri, keree kii k'a ka ge, na kee co ge, pee jɛ duba nagoo! Bani ki pyeduun w'a tɛɛɛ.

Fò wemu w'a kan egilizii gbarashuun wu mu ge

⁴ Nɛ Yohana w'a we sɛmɛ we tun yee Azi fiige ki egilizii gbarashuun wu mu; jo Kile wu niimɛ ni jɛnɛnɛ kan yi mu, wee wemu wu jɛ, ni w'a bye, ni wu na ba ba ge! Munahaa gbarashuun wemu wu wa wu saanra koro li jaha tɔan ge, kee ki li pye mu yi mu. ⁵ Yesu Kirisa bɛ wu li pye mu yi mu, wee wemu wu jɛ sɛɛri jomɛɛ fɔɔ ge, wee wu jɛ shɛnshiimɛ na fɛnhɛ jɛ na foro xu ni. Niŋɛ ke saannaa wo Saan wu jɛ wii. Wɛɛ kaa ya dan Yesu Kirisa ni, lee na w'a wu shishan kan p'a wo wɛɛ wuu na, na wɛɛ shɔ wu jurumu wu na, ⁶ na wɛɛ pye Kile wo saanra te wo sipyii ni saraya jaha shɔnriwɔɔ; kɔnhɔ wɛɛ di bye wu To Kile wu wo kapyɛnɛ pyevɛɛ. Nɔɔɔ ni sɛfɛɛɛ ti jɛ wu wuuro fo tɛhɛɛ baa. Amiina.

⁷ Li wii, wu na ba ba jahaya yi na!

Sipyii bɛɛri na ba wu ja.

Ali piimu p'a wu firi ge,

pee bɛ na ba wu ja.

Niŋɛ ki shi wu bɛɛri na ba mɛhɛɛ suu wu wuu na.

Uun, lee kunni na ba bye! Amiina.

⁸ Kafɔɔ Kile, Se Bɛɛri Fɔɔ ya jo: «Nɛ wu jɛ, Alifa ni Omega we, jomɔnɔ te ni taxɔgɔ ke.» Wee wemu wu jɛ, ni w'a bye, ni wu na ba ba ge.

Kile ya kashÉE lemu shɛ Yohana na ge

⁹ Nε jε Yohana, yee ceborona. Yesu wo karijεεge ki funjɔ ni nε ni yee ya pinne wu wo saanra ti na, na binnε kanhama ni loxulo bε na. Nε bi Kile Kafila wu yεre pyi, na Yesu sεeri keree yu. A p'i ba nε co lee wuu na, na she nε yaha takpiinjε ka na suumɔ lohɔ ki ninjε ni, kee mεge jε na Patiməsi. ¹⁰ Kafɔɔ wo caɲa* ka na, a Kile Munaa di jé nε ni. A nε mujuugbɔɔ la logo na kadugo yiri ba maga mεε jε wε, ¹¹ na: «Ma jii l'a lemu ja ge, lee ka Kitabu wu ni ma tun egilizii gbarashuun wu wo n'a daa fεε pu mu: Efese, ni Simirini, ni Perigamu, ni Tiyatiiri, ni Saridesi, ni Filadelifi, ni Lwodise.»

¹² Mujuu le nε bi nuri ge, a nε ηmahana jeri na lee jovɔɔ wu wii. Ba nε wu ja wε, na sanni sokinnaa gbarashuun ja. ¹³ A nε yaaga ka ja pu te ni k'a bi foro sipya feni. Fadedɔɔngɔ jε wu na, sanni kirige d'a pɔ wu dodonɔ na. ¹⁴ Wu juzhiire di fiinjε lagilagi ba dubya wele shiire jε wε, kelee ba zanha kagereye jε wε. Wu jii di jε ba naninjε jε wε. ¹⁵ Wu tɔɔyɔ jε ba dɔnaa tɔrɔ jε wε, na ya temu jaanja fo ti na jii ge. Wu mujuu jε ba lonjehenje fɔɔ jε wε. ¹⁶ Wɔrɔɔ gbarashuun jε wu kanige kenjε ni. Nɔyɔ shuun ηmɔpara nidaan di foro wu jɔ ni. Wu jaha k'i jε ba cafuna caɲa jε wε.

¹⁷ Ba nε wu ja wε, na do wu tɔɔyɔ ni ba gbo jε wε. A wu wu kanige kenjε taha nε na na jo: «Ma ganha bu fya wε, nε wu jε Nizhiimε we ni Kurogo wo we. ¹⁸ Nε jε jii na, nε bi xu, li wii n'a da gori yaha jii na gbee. Xu ni Adesi kenikaangaa ki wa nε mu. ¹⁹ Keree kiimu m'a ja ni kiimu ki wa wà ge, ni kiimu ki da ba bye ge, kee ka. ²⁰ Wɔrɔɔ gbarashuun we m'a ja nε kanige kenjε ki ni, ni sanni sokinnaa gbarashuun wu ge, kanmɔhɔnɔ lemu pee ya zheε ge, lee le: Wɔrɔɔ gbarashuun wu jε egilizii gbarashuun wu mεlekεε, sokinnaa gbarashuun wu jε egilizii gbarashuun we.

2

Sεmε wemu w'a tun Efese egilizi wu mu ge

* **1:10** Lee kɔri jε Dimazhi. * **2:1** Wee wo mεlekε: Lee kɔri jε egilizi wu jahagbaa fɔɔ, yee ninuyɔ yi wa koogoo 2:8, 12, 18; ni koogoo 3:1, 7, 14 wu bε ni.

¹ «Egilizi wu wu jε Efese ni ge, sεmε tun wee wo mεlekε* wu mu na: «Wɔrɔɔ gbarashuun wu wa wemu kanige kenjε ni ge, wee di jaari sanni sokinnaa gbarashuun wu ninjε ni ge, wee ya jo: ² Nε mu kapyegeε ki cε, ni ma kapyenjeε nigbɔhɔɔ kee, ni ma loxulo le. Nε cε jo mu ya loxulo taa sipyikuuyo kapyegeε taaan wε. Piimu p'a yu na tudunmɔɔ pee jε, na ta p'i jε pere-e ge, m'a pee taanna wii na pu ta kafinejuu. ³ M'a loxulo ta na kanhama xu nε wuu na, la shishiin ya ta ma yatεnye gbo wε. ⁴ Ga ma taanjεεge nizhiige kemu m'a yaha ge, kee wuu na n'a da ma jaagi. ⁵ Tayerege kemu ni ma bi bye na na pa do ge, mayε funjɔ to kee na, m'a daburaje jo ma jurumu wu na, m'a guri ma kapyegeε nizhiigeε ki na. Ma bye ma di ya daburaje jo wε, n'a da zhe ma yiri, di ma sokinna wu laha wu tayahaɲa ni. ⁶ Le bεeri kadugo na kasaana lemu m'a byi ge, lee li wa mε. Nikolayitii pu wo kapyegeε k'a sii pεn mu mu, kee kunni ya sii pεn nε bε mu.

⁷ «Kile Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge, wu logo! Wemu ba se ta, Jii Sicuumɔ Tige kemu ki wa Kile wo Alijine wu ni ge, nε na ba kee pya wa kan weefɔɔ mu wu li.»

Sεmε wemu w'a tun Simirini egilizi wu mu ge

⁸ «Egilizi wu wu jε Simirini ni ge, sεmε tun wee wo mεlekε wu mu na: Wemu wu jε nizhiimε we ni kurogo wo we, ni w'a xu na guri jε ge, wee ya jo:

⁹ «Nε wa ma kanhama pe ni ma la baa fεεε ti fiin, na ta m'i jε lafɔɔ! Pii p'a puyε pyi Yawutuu, ga pee di jε Yawutuu wε, bani Shitaanni wo pεenje puga ki sipyii pu jε pere. Mεkyεεgereε jomɔ pemu bεeri pee w'a yu na waa ma na ge, nε w'a pu bεeri nuri. ¹⁰ Kanhama pe pu da ba ma ta ge, ma ganha bu fya pee na wε. Li wii Shitaanni na ba pii yaha yee ni kaso ni na yee nɔhɔ wolo. Yee na ba ganha cabyya ke funjɔ ni. Pye n'a daa sipya fo ma caxhugo. Lee bu bye, nε na jii sicuumɔ saanra judɔnɔ kan ma mu.»

11 «Kile Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge, wu logo! Wemu ba se ta wee da ga ba xu shuun xu we.»

Seme wemu w'a tun Perigamu egilizi wu mu ge

12 «Egilizi wu wu je Perigamu ni ge, seme tun wee wo meleke wu mu na: «Noy» shuun nmopara nidaan li wa wemu kenje ni ge, wee ya jo:

13 «Kulo lemu ni mu ya tiin ge, ne lee ce, lee je Shitaanni saanra koro tasinje. Antipasi we wu je ne seeri jomee foo ge, p'a wee gbo wolo yee ninje ni Shitaanni tateenge ki ni. Ga lee be na, mu ya mara yaha ne na, mu ya ta foro ne n'a daa wu kaa taan we. 14 Ga n'a da ma jaagi keree kii shizhaa na. Balamu bi kalaa wemu kaan Balaki mu wu na daga na Izirayeli nagoo pu too go leni kakuunoo ni ge, sipyii pii wa mu yiri wa, pee ya soo na daha wee kalaa we ninumoo feni. W'a bi Izirayeli nagoo pu pye pu na yaperere xaara xaa, na dodooro pyi. 15 Na fara lee be na, pii be wa yee mu wa pee ya soo Nikolayitii pu wo kalaa wu na. 16 Lee wuu na daburaje jo ma jurumu wu na. Ni lee be we, ne na ba ma yiri tovuyo na, nmopara le l'a foro na jo ki ni ge, di lee taga yogo tun ni pee ni.

17 «Kile Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge wu logo! Wemu bu se ta, yalige kemu mege ki je maan* ki ninmohoo di je ge, ne na kee kan weefoo mu, di kagerenje nivige be kan weefoo mu. Mafonoo na ba ga kee na, wa shishiin da kee ce we fo ki tavoo ye.»

Seme wemu w'a tun Tiyatiiri egilizi wu mu ge

18 «Egilizi wu wu je Tiyatiiri ni ge, seme tun wee wo meleke wu mu na: Kile Ja we, wee wemu jii ki je ba nanije je we, ni wu too yo yi je ba dapaa too ro je we temu t'a ji ge, wee ya jo:

19 «Ne mu kapyegeee ki ce: Ma taanjeege ke, ni ma n'a daa we, ni ma saama pu beeri, ni ma loxulo le. Ne li ce jo ma kurogo kapyegeee k'a jehhe nizhiigee ki na. 20 Ga cee Zhezabeli wemu w'a wuye pyi Kile tudunmoo ge, mu ya wee yaha wu na ne

wo kapyebyii pu piinne, na pu pye pu na dodooro pyi, na yaperere xaara be xaa. Lee wuu na n'a da ma jaagi. 21 Ne tuun wa kan wu mu, kanhoo wu daburaje jo wu jurumu wu na. Ga wu ya ta soo na daburaje jo wu dodooro ti na we. 22 Lee wuu na n'a da wu shan yama yasinnee na. Piimu p'a taanfeege pyi ni wu ni ge, di pee be curi kanhagoo ni pu bye p'i ya daburaje jo pu kapyegeee ki na we. 23 N'a da ba wu nagoo pu be gbo. Egilizii pu beeri na ba li ce na ne sipyii fungonyoo ni pu nidaan keree beeri ce. Ne na ba yee beeri nigin nigin saraa kan yi mu na be ni yi kapyegeee ni. 24 Yee Tiyatiiri shen samaa kunni yee piimu sanha soo wee kalaa wu na-ε ge; wee p'a byi Shitaanni wo kanmohoo nigbohoo ki ge; n'a da yi jo yi mu jo n'a da ga tuguro tatii taha yi junoo ni we. 25 Ga n'a daa we wu wa yee mu ge, yi wee co jo xuuni, fo di ba she ba. 26 Wemu bu se ta na ne wo kapyegeee ki fori, fo na no taaxoo li na, ne na ba wee pye fanhafoo shi wu junoo ni.

27 Wee na ba shi wu mara ni too ro publiin ni, na wu ja ja ba p'a puuro shohoo jii jagana lemu na we.

Kee fanha ke ne be ya ta na To Kile mu. 28 Ne na ba jimugunoo woroo be kan weefoo mu.

29 «Kile Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge, wu logo!»

3

Seme wemu w'a tun Saridesi egilizi wu mu ge

1 «Egilizi wu wu je Saridesi ni ge, seme tun wee wo meleke wu mu na: Kile Munahaa gbarashuun ni woroo gbarashuun wu wa wemu kenje ni ge, wee ya jo:

Ne mu kapyegeee ki ce. Sipyii ya mu pyi wye, na ta mu di je gbo. 2 Ayiwa, nmunumoo pu yaha, pusamaa pii p'a taxuyo shaa ge, m'a pee logoo waha, m'a pu niye curi; bani ne ta mu kapyegeee ki ta ki joporo na na Kile wu jaha taan we. 3 Kalaa wemu m'a ta ge, ni logogana lemu na m'a wu logo ge, ma funoo yaha nidogo wee na, m'a wu co, m'a yere ma jurumu wu na. Ma bu bye ma di

* 2:17 Maan: Wee je yalige kemu Kile ya kan wu sipyii pu mu na pu yaha siponoo ki ni ge. Ekizode 16: 11-18

ya ηmunumə pu yaha wε, nε na ba ma fo ba nagaa jε wε. Tuun wemu ni n'a da ba ge, mu ya wee cε wε. ⁴ Ga lee bε na sipyii pii wa mu yiri Saridesi ni piimu sanha pu fāya nərəgə wε. Faviye yi da ba le pu na pu da jaari ni nε ni, bani p'a yaa ni lee ni. ⁵ Wemu ba se ta, faviye yi da ba le weefəə na. Nε da ga ba wu mεge fərgə di wolo jii sicuumə Kitabu wu ni wε. Nε na ba yi jo na To Kile ni wu mεlekε pu jaha taa jo weefəə wu wa nε wo.

⁶ «Kile Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge, wu logo!»

Seme wemu w'a tun Filadelifi egilizi wu mu ge

⁷ «Egilizi wu wu jε Filadelifi ni ge, seme tun wee wo mεlekε wu mu na: Wemu wu jε fεfεε na can yu ge, ni saannaa Dawuda wo kenikaan li wa wu keje ni ge, wee wemu wu da ja gbura ki mugi ni wa yafiin da ja ki t-ε ge, ni wu na ja gbura ki tε be wa shishiin da ja ki mugi-i ge, wee ya jo:

⁸ «Nε mu kapyege ki cε. Li wii nε jə ki nimugiyahaŋa yaha ma jaha taa, wa shishiin da ja ki tε wε. M'a nε kafila wu co, ma ya ta foro nε kaa taa wε, na ta fanha katii be di jε ma ni wε. ⁹ Shitaanni wo pεeje puga ki sipyii piimu p'a yu na Yawutuu pee jε, na ta p'i jε Yawutuu-i ge, kafineye pee ya gəən. Nε na ba pee karamu fo p'a pa nuguro sin ma fεε ni, p'i li cε na mu ya taan nε mu. ¹⁰ M'a nε jomə pu mara ni loxulo ni, lee wuu na kanhama tuun we wu da ba nə konə bεeri na, na jine ki sipyii pu bεeri nəhə wolo ge, nε be na ma mara wee tuun wu ni. ¹¹ Jeri tapyege ni n'a da ba. Le li wa ma keje ni ge, lee co xuuni, kənhə wa shishiin ganha da ma saanra judəənə li shə ma na wε. ¹² Wemu ba se ta, nε na ba weefəə pye ba na Kile wu pugbəhə ki beni wa jε wε. Wee da ga laha wə bada wε. Nε na ba na Kile wu mεge ka weefəə na, ni na Kile wu kulo li mεge Zheruzalemu-fomə we. Wee na ba digi na yiri fugba we ni na To Kile wu yiri. Nε na ba na mafonə ki be ka wu na.

¹³ «Kile Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge, wu logo!»

Seme wemu w'a tun Lawodise egilizi wu mu ge

¹⁴ «Egilizi wu wu jε Lawodise ni ge, seme tun wee wo mεlekε wu mu na: Nε wemu mεge ki jε Amiina ge, na jε sεeri jomεε fəə, ni can fəə, ni yanmuyə yi bεeri nəhəshaanra Kile mu ge, nε jo:

¹⁵ «Nε mu kapyege ki cε. Mu ya jine wε; ma di ya weri wε. Mu da bi jine kelee na weri lee bi da daan nε ni. ¹⁶ Ga mu jε ba lowəgəwəgəjə jε wε: Ma ya weri wε; ma di ya jine wε, lee wuu na n'a da ba ma tugi yeege na jə ki ni. ¹⁷ Mu ya jo na yara fəə mu jε, na mu ya naafuu ta, na mu mago jε wa yaaga na wε, na ta mu bi yaa na li cε na kanhama fəə mu jε, ni jaa fəə, ni la baa fəə, ni fyen. Mu bi yaa na li cε na ma ceepile wo wu jε. ¹⁸ Lee wuu na nε mu yeri jo ma sanni ye pyaa shə nε mu, kənhə m'a bye lafəə. M'a favige shə, kənhə m'a fəŋa ta le, ma ceepile wo ganha ba jaa l'a ma shiige wε. M'a jeyanəa shii shə m'a pee fara ma jii na, kənhə ma da jaa. ¹⁹ Piimu kaa l'a dan nε ni ge, pee na nε dinni, na pu kuuni be. Ayiwa, ma zə wu bεeri kan daburaje jo mu. ²⁰ Nε kunni niyerege ki wa kujəə li jə na, na gbura ki kuuni. Wa bu nε mujuu logo na gbura ki mugi nε mu, nε na ba je na li ni weefəə ni, weefəə be di li ni nε ni. ²¹ Wemu ba se ta, nε na ba weefəə teje naye yiri na saanra koro li na, ba nε be ya se ta na diin na To Kile yiri wu saanra koro li na tiingana lemu na wε.

²² «Kile Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge wu logo!»

4

Kile wo saanra koro le, ni na wu pele fugba we ni

¹ Lee kadugo na a nε wii sanha, na fugba wu jə ki ja k'a mugi. Mujuu le nε fenhe logo, l'i jε ba maga mεε jε-ε ge, a lee mujuu l'i nε pye sanha na: «Dugi naha, keree kiimu k'a yaa na pye le kadugo na ge, di ba kee she ma na.» ² Taapile ni a Kile Munaa di je nε ni. Li wii, saanra koro la bye fugba wu ni, wa wu bi tiin lee na. ³ Wemu w'a bi tiin lee na ge, wee bi jii ba pεewa kagereye ya jε wε, yemu mεge ki jε na zhasipu ni sariduwani ge. Kile ηmopara li bi lee saanra koro li maha, ba m'a li wii wε, m'a li ta li na jii ba pεewa kagereje ka jε wε, kemu mεge

ki jε emerədi ge. ⁴ Saanra korogoo kεlee shuun ni shishεεε (24) w'a lee saanra koro li maha. Nəhəlee kεlee shuun ni shishεεε (24) wu bi tiin kee saanra korogoo ki na, pee jε na fadeviire le. Saanra jūdəŋə di jε pu bεeri nigin nigin juyə ni, kiimu ya yàa ni sanni ni ge. ⁵ Kile-jinεε, ni mujəŋə, ni Kile-selenεε di foro lee saanra koro li ni. Sokinnaa gbarashuun wemu w'a jı ge, pee jε saanra koro li jahagbaa na. Pee jε Kile Munahaa gbarashuun we. ⁶ Saanra koro li jahagbaa li bε di jε kanna gba ləhə ki, kemu ya yàa ni vεeri ni ge, vεeri wemu ya wii na jaa ba jaawiige jε wε. Nli yanmuyə shishεεε w'a bye pu ninε ni na saanra koro li maha. Yi jahaya ni yi kaduyo bεeri di jε jıi. ⁷ Nli yanmuyə yi nizhiige jε ba cənri jε wε. Shuun wogo ki jε ba nupepinε jε wε. Taanri wogo ki jaha jε ba sipya wogo jε wε. Shishεεε wogo ki jε ba jaa niyirige jε wε. ⁸ Kapaya gbaara jε yee jıi yanmuyə yi bεeri nigin nigin mu. Yee kapaya yi nəhədaan ni yi fugba wu bεeri bye jıi. Yee yanmuyə yi bi yoyo cee gbee caŋa fara piige na na:

«Fεfεεε, fεfεεε, fεfεεε,
wù Kafə Kile, Se Bεeri Fə,
wemu w'a bye, ni wu jε wà, ni wu na ba
ba ge.»

⁹ Saanra koro li tiinvəə we, wee wemu wu da gori yaha jıi na gbee ge, ye jıi yanmuyə shishεεε we ba yoyo cee, na wu pele, na wu sənı, na baraga tεri wu na tuun wemu ni, ¹⁰ nəhəlee kεlee shuun ni shishεεε (24) wu bε na nuguro sin wee tuun wu ni saanra koro li tiinvəə wu jahagbaa na, wee wemu wu da gori yaha jıi na gbee ge, na wu pele, na pu saanra jūdəŋə ki kəŋgi na ki yaha saanra koro li jahagbaa na, na jo:

¹¹ «Wù Kafə ni wù Kile,
mu w'a yanmuyə yi bεeri yàa,
mu jidaan funŋə ni yanmuyə yi bεeri ya yàa,
mu jidaan funŋə ni yi bεeri jε bε.
Lee wuu na, nəəə, ni pεεŋε,
ni sefεεε ya yaa ni ma ni.»

5

Kitabu we ni Dubyapige ke

¹ Lee kadugo na a nε Kitabu nigurugo ja saanra koro li tiinvəə wu kanige keŋε ni. Wee kadugo ni wu jaha bεeri bye kama, fε tεhεε gbarashuun d'a taga wu jə mara. ² A nε melekε baraga wo wa ja wu na kaan jıini ni mujuugbəə ni na: «Jəgə w'a yaa ni fε pu gyεεgi ni, kənhə wu Kitabu wu jə mugi wε?» ³ Wa shishiin ya ta fugba wu ni, kelee jıiε ki na, kelee jıiε ki nəhədaan, wemu na já wee Kitabu wu jə mugi wu wu funŋə wii wε. ⁴ Ba ni wa shishiin di bi sanha da wemu w'a yaa ni Kitabu wu jə mugi ni, wu wu funŋə wii wε, wee tuun wu ni a nε sii na mεε suu xuuni. ⁵ A nəhəle wa di nε pye: «Ma ganha ba mεε suu wε; li wii cənri we w'a foro Zhuda shi wu ni ge, Dawuda yasege ke, wee ya se ta. Lee funŋə ni wu na já fε tεhεε gbarashuun wu kyεεgi na Kitabu wu jə mugi.»

⁶ A nε Dubyapige* niyerege ja lee saanra koro le, ni jıi yanmuyə shishεεε, ni nəhəlee pu ninε ni, ma na giin na p'a ki gbo. Yeŋεε gbarashuun ni jıi gbarashuun wu bye ki na. Kee jıi gbarashuun wu jε Kile Munahaa gbarashuun we. Kee ya tun jıiε ki kabaya yi bεeri na. ⁷ A Dubyapige k'i fulo na Kitabu wu nigurugo ki lə saanra koro li tiinvəə wu kanige keŋε ki ni. ⁸ Ba Dubyapige k'a wee Kitabu wu lə wε, a jıi yanmuyə shishεεε ni nəhəlee kεlee shuun ni shishεεε (24) wu nuguro sin ki fεε ni. Konəyə jε pu bεeri nigin nigin keye ni, ni sanni cεεgbuugoo, kee bi jıi nudanga yawurire na. Tee jε Kile wo fεfεεε sipyii pu Kile-jεεyε. ⁹ Pu bi yofonə cee na:

«P'a mu gbo.
M'a sipyii pii juyə wolo
ni ma shishan pu ni na kan Kile mu,
na foro kpənhə ki bεeri ni, ni shi jomə pu
bεeri ni,
ni shi wu bεeri ni, ni fiye yi bεeri ni,
Lee wuu na mu yε w'a yaa ni Kitabu wu jo
ni,
m'a wu fε pu kyεεgi.

¹⁰ M'a pee pye Kile saanra ti sipyii,
ni saraya jaha shəənrivəə, Kile mu.

* **5:6 Dubyapige:** kee jε Yesu, Kile Ja we. Ali na wu ta jurumu wa shishiin ya ta wu na wε, w'a səə na wu munaa kan saraga, na xhu konə wo jurumu wu wuu na.

Pee na ba saanra pyi jinje ki na.»

¹¹ Lee kadugo na a ne wii na mēlekēē nijehēmēē jomō logo. Pee bi saanra koro le, ni j̄ni yaŋmuyō ye, ni nōhōlēē pu maha. Pee bye mēlekēē miliyoo nijehēmēē tēhēne baa wuu. ¹² Pee bi mujonjō waa na:

«Dubyapige ke p'a gbo ge, kee ya yaa ni sefēēē,
ni yaaga fēēē, ni fungōngō fēēē, ni fanha,

ni pēēē, ni nōōō, ni masōōō ni.»

¹³ Kile wo yaŋmuyaaya yemu bēēri yi je fugba we ni ge, ni jinje ke na ge, ni jinje ke nōhōdaan ge, ni suumō lōhō ke ni ge, a ne yee bēēri mujonjō logo yi na yoyo cee na:

«Masōōō, ni pēēē, ni nōōō, ni sefēēē ti pye saanra koro li tiinvōō
ni Dubyapige ki woyo fo gbee.»

¹⁴ A j̄ni yaŋmuyō shishēēē wu jo: «Amiina.» A nōhōlēē p'i nuguro sin na ki pēlē.

6

Dubyapige k'a Kitabu wu fē pu kyēēgi

¹ Ba Dubyapige k'a fē tēhēē gbarashuun wu wa nigin kyēēgi tuun wemu ni wē, a ne j̄ni yaŋmuyō shishēēē wu wa nigin mujuu logo ba Kile ma sēlē mē wē na: «Pa!» ² Lee kadugo na a ne shōnfige ka ja. Wemu w'a bi dugi kee na ge, sindaa jē wu keŋē ni. Saanra j̄udōnō bi kan xō wee mu. Wu sefēēē wo w'a foro, wu na ba se ta.

³ Tuun wemu ni w'a fē shuun wo pu kyēēgi ge, a ne j̄ni yaŋmunjō shuun wogo ki mujuu logo na: «Pa!» ⁴ A shōnjiga ka di foro. Wemu w'a bi dugi kee na ge, sefēēē ya kan xō wee mu na ke koŋō ke j̄aninje xō, kōnhō sipyii di da puyē gbuu. Nj̄mōpara niduunnō ya kan wu mu.

⁵ Tuun wemu ni w'a fē taanri wo pu kyēēgi ge, a ne j̄ni yaŋmunjō taanri wogo ki mujuu logo na: «Pa!» A shōnwōhōŋō ka di foro. Wemu w'a bi dugi kee na ge, shaa li bye wee keŋē ni na daanna pyi. ⁶ A ne mujuu la logo j̄ni yaŋmuyō shishēēē wu te ni na: «Shinma tuugo ka wo kilo nigin ya bē ni shēn nigin caŋa j̄ii saraa ni. Shinma tuugo katii bē wo kiloo taanri bē ya bē ni wee saraa we ninumō ni. Ma ganha bu da s̄inmē pe ni duvēn wu kyēēgi wē.»

⁷ A wu fē shishēēē wo pu kyēēgi, a j̄ni yaŋmunjō shishēēē wogo k'i jo: «Pa!» ⁸ A ne shōngō ka ja k'a foro, kee bi kiikaan. Wemu w'a bi dugi kee na ge, wee mēgē jē xu. Adēsi bi taha wee fēni. Sefēēē bi kan pu mu jinje ke taaga shishēēē wogo ki na; kōnhō pu da sipyii gbuu ni nj̄mōparaa ni, ni xuugbōhō, ni kafēēyē yama, ni jinje ke yacoyo ni.

⁹ W'a fē kaguro wo pu kyēēgi tuun wemu ni ge, sipyii piimu p'a gbo Kile jomō pe ni wu sēēri keree ki fēni ge, a ne pee wo muna-haa ki ja saraga yi tawologo ki nōhōdaan.

¹⁰ Pee bi mujonjō waa na: «Wu Kafōō, fēfēēē wo ni can wo we, fo tuun wekē ni mu di da ba kiiri kōn jinje ki sipyii pu na, m'a wēē shishan pu yogo jo wē?» ¹¹ Wee tuun wu ni, a p'i fadedōnyō niviye kan pu bēēri nigin nigin mu, na pu pye na pu jēri pye sanha loxulo li ni, fo pu kapyēbyēj̄ii, ni pu cebooloo pu bu shē fa; pee piimu p'a yaa na gbo lee gbogana li na ba pee jē-ē ge.

¹² Lee kadugo na a ne Dubyapige ki ja k'a fē gbaara wo pu kyēēgi. Wee tuun wu ni a jinje k'i jēlē xuuni. A piige di jē caŋa j̄ii li ni, a l'i wō ba fawōhōŋō jē wē. A yējē ki bēēri di jaanja ba shishan jē wē.

¹³ A fugba wōrōō k'i do jinje ki na ba kafēēē ma nitoodige jahara, na ki geeye turi wē. ¹⁴ A fugba wu laha wu tatēēngē ni, ba p'a fuugo kurulo na luu kurulogana lemu na wē. Faaboboyo ye ni lōhō ninje takpiye yi bēēri y'a kuu laha yi tatiinyē ni.

¹⁵ Koŋō ki sipyii pu bēēri: Saannaa yoo, sipyigbōō yoo, kashēn j̄unjōfēē yoo, naafuu fēē yoo, fanhafēē yoo, buloo yoo, piimu jē buloo wē, pee yoo, pee bēēri ya puyē nj̄mōhō yaŋa gulogoo ni, ni faaboboyo yi tē ni. ¹⁶ A p'i faaya ni boboyo yi pye: «Yi to wū j̄unjō ni, y'i wū nj̄mōhō saanra koro li tiinvōō we, ni Dubyapige ki loyire li jaha na. ¹⁷ Bani pu loyire li cagbōhō k'a nō. Jōgō wu d'a j̄a zhō wē?»

7

Kile wo fē p'a kōn Izirayeli sipyii piimu na ge

¹ Lee kadugo na a ne mēlekēē shishēēē niyereye ja jinje ki kabaya shishēēē wu na. Pee bi koŋō ki kabaya shishēēē wu kafēēē ki co, kōnhō kafēēē ka shishiin ganha ba

yiri jinε ki na, kelee suumɔ lɔhɔ ki na, kelee tige ka shishiin na wε. ² A nε meleke watii ja w'a yiri Kile-nɔhɔ ki shizhaa na, Kile jɔi wo wu wo fε kpɔn kpɔn yaaga ki jε wu kenε ni. Ninε ki fara suumɔ lɔhɔ ki na, yee gyεegi ya kan melekeε shishεεε wemu mu ge, a wu mujuugbɔɔ jo na pee pye: ³ «Yi ganha bu da yafiin kyεegi jinε ke, kelee suumɔ lɔhɔ, kelee tiire ti na, na ta wεe sanha fε kpɔn wu Kile wu kapyebyii pu gbahaa na wε.» ⁴ Fε ya kpɔn piimu na ge, pee yε jɔ nε logo. Pee jε sipyii kabɔfɔɔ xhuu nigin ni kelεε shishεεε ni shishεεε (144.000). Pee bi foro Izirayeli kpɔnhɔɔ ki bεeri na.

⁵ Zhuda wo kpɔn li na, fε ya kpɔn sipyii kabɔfɔɔ ke ni shuun (12.000) na;
Uruben wo kpɔn li na, sipyii kabɔfɔɔ ke ni shuun;
Gadi wo kpɔn li na, sipyii kabɔfɔɔ ke ni shuun;

⁶ Azeri wo kpɔn li na, sipyii kabɔfɔɔ ke ni shuun;
Nefitali wo kpɔn li na, sipyii kabɔfɔɔ ke ni shuun;
Manase wo kpɔn li na, sipyii kabɔfɔɔ ke ni shuun;

⁷ Simijɔ wo kpɔn li na, sipyii kabɔfɔɔ ke ni shuun;
Levi wo kpɔn li na, sipyii kabɔfɔɔ ke ni shuun;
Isakari wo kpɔn li na, sipyii kabɔfɔɔ ke ni shuun;

⁸ Zabulɔn wo kpɔn li na, sipyii kabɔfɔɔ ke ni shuun;
Yusufu wo kpɔn li na, sipyii kabɔfɔɔ ke ni shuun;
Benzhamε wo kpɔn li na, sipyii kabɔfɔɔ ke ni shuun;
fε ya kpɔn pee bεeri na.

Sipyijehemεε piimu p'a shɔ ge

⁹ Lee kadugo na a nε wii na sii sipyiiire ta ja t'a sii jεhε, sipya wa shishiin da jɔ piimu tɔrɔ wε. Pee bi foro fiye yi bεeri ni, ni shi wu bεeri, ni shi jomɔ pu bεeri, ni kpɔnhɔɔ ki bεeri ni. Pee niyereye y'a bye saanra koro le, ni Dubyapige ki jaha tɔan. Fadeviye nidɔnyɔ yi bye pu na, fεnhεgeye di jε pu

keye ni. ¹⁰ A p'i ganha na mujɔɔ waa na: «Wεe wo Kile we w'a tiin saanra koro li na ge, wee ni Dubyapige ki k'a juwuuro kaan wεe mu.» ¹¹ Melekeε pu niyereye yi bye na saanra koro le, ni nɔhɔεε pee, ni jɔi yanmuyɔ shishεεε wu maha. A p'i nuguro sin saanra koro li jahagbaa na, na pu jahaya buri jinε na, na Kile pele. ¹² na jo: «Amiina. Masɔɔ ni nɔrɔ, ni fungɔngɔ fεεε ni baraga daha, ni pεnε, ni sefεεε, ni fanha, yee jε wee Kile wu woyɔ fo gbee. Amiina.»

¹³ A nɔhɔε nigin wa di nε yege na: «Jɔgɔ yε p'i jε ni ye fadeviye ye ni wε? Mii p'a yiri wε?» ¹⁴ A nε wu pye: «Nɔhɔε we, go mu wu wa pu cε.» A wu nε pye: «Piimu nivorowuu pu wa kanhagbɔ pu ni ge, ni p'a fadeye yi je fiinjε Dubyapige ki shishan pu ni ge, pee pu wa. ¹⁵ Lee na pee wa Kile wo saanra koo li jaha tɔan na kapyenεε pyi wu mu wu tapεnεε pugbɔhɔ ki ni cana fara piige na. Saanra koo li tiinvɔɔ wu na ba bye ni pu ni, na pu mara. ¹⁶ Xuugo ni waga da ga ba pu ta bada wε. Cana bε di da ga ba daraa pu na sanha wε, kelee kafugo katii bε wε. ¹⁷ Bani Dubyapige ke ki wa saanra koro li ninε ni ge, kee na bye pu nahavɔɔ, na se ni pu ni jɔi sicuumɔ lɔhɔ ki yiri. Kile na ba pu jεsinmε pu bεeri tuu.»

8

Fε gbarashuun wo pu keree

¹ Tuun wemu ni Dubyapige k'a fε gbarashuun wo pu laha ge, a fεhεε di fugba wu kpɔn fo na nɔ minitii kelεε taanri (30) shishiin na.

² Melekeε gbarashuun we w'a yere Kile jaha tɔan ge, a nε pee ja. A p'i maya gbarashuun kan pu mu. ³ A meleke watii bε di ba yere saraya tawologo ki jahagbaa na. Yawurire shɔɔ sannu wuu li bye wu kenε ni. A p'i nudanga yawurire nijehere kan wu mu; Kile ya sipyii piimu pye fεfεε ge, kɔnhɔ wu pee wo Kile-jεrεyε yi fara tee yawurire ti na, wu yee pinne wolo saraga, saraya tawologo sannu wogo ki junɔ ni. Kee bye saanra koro li jahagbaa na. ⁴ Tee nudanga yawurire ti wo wurege ni Kile ya sipyii piimu pye fεfεε ge, ni pee wo jεrεyε y'a dugi shiizhan Kile jaha tɔan meleke wu

kenɛ ni. ⁵ A wee mɛlɛkɛ wu yawurire shɔɔ li ni saraya yi tawologo ki wo naganhaa ki na, na ki wá jinɛ ki na. A Kile-sɛlɛnɛɛ, ni mujonɔɔ, ni Kile-jinɛɛ, ni jinɛ cɛlɛnɛ di bye.

Mɛlɛkɛ p'a maya yi nɔ kɔn na wi

⁶ Maya gbarashuun wemu wu bye mɛlɛkɛ gbarashuun wu mu ge, a pee di gbegele yee maya yi wo wi kaa na. ⁷ A mɛlɛkɛ nizhiimɛ wu wu wo maga ki wi, a zanha kagereye, ni na, ni shishan di suri yiyɛ ni na wá jinɛ ki na. A jinɛ ki taaga taanri wogo k'i sogi. A tiire ti taaga taanri wogo ki bɛ di sogi. A napurege ki bɛeri di sogi.

⁸ A mɛlɛkɛ shuun wo wu wu wo maga ki wi, a l'i bye ma na giin na ya faabobotabaaga kemu jaaɲa ge, kee w'a wá suumɔ lɔhɔ ki ni. A suumɔ lɔhɔ ki taaga taanri wogo k'i jɛri shishan. ⁹ A suumɔ lɔhɔ ki ni yanmuyɔ yi taaga taanri wogo k'i xhu. Kɔrɔyɔ ye y'a bye suumɔ lɔhɔ ki jɔnɔ ni ge, a yi bɛ wo taaga taanri wogo ki bɛ di gyɛɛgi.

¹⁰ A mɛlɛkɛ taanri wo wu wu wo maga ki wi, a wɔrɔ tabaaga ka di yiri fugba we ni na pa do, na ganha na ní ba nagbɔhɔ jɛ wɛ. Kee ya to gba lɔhɔyɔ yi taaga taanri wogo, ni yi lobulowegee ki ni. ¹¹ Lee wɔrɔ li mɛgɛ ki jɛ Zoro. A lɔhɔyɔ yi taaga taanri wogo ki bɛeri di soro. A kee lɔhɔ k'i shɛnɛhɛmɛɛ gbo, bani ki bi soro.

¹² A mɛlɛkɛ shishɛɛɛ wo wu wu wo maga ki wi, a lee di caɲa ki taaga taanri wogo ki kpɔn, ni yenɛ ki taaga taanri wogo ke, na fara wɔrɔɔ ki taaga taanri wogo ki bɛ na, fo na yi kpɛɛngɛ ki taaga taanri wogo ki pye nibiige. Ayiwa, piige ki fara caɲa ki na, a yi kpɛɛngɛ taaga taanri wogo k'i bye nibiige.

¹³ A nɛ wii sanha na jaa ja w'a yiri na beele fugba lii lii we ni, na mujuugbɔɔ waa na: «Mɛlɛkɛ taanri wusamaa p'a kori ge, pee ba pu wo maya yi wi tuun wemu ni, bɔɔngɔ, bɔɔngɔ, bɔɔngɔ kee k'a da jinɛ ki sipyii pu ta wee tuun wu ni.»

9

Mɛlɛkɛ kaguro wo wu wo maga mɛɛ

¹ A mɛlɛkɛ kaguro wo wu wu wo maga ki wi, a nɛ wɔrɔ ja l'a yiri fugba we ni na pa do jinɛ ki na. A p'i wecogonɔ tɛhɛnɛ baa wogo ki wo kenikaan li kan lee mu. ² A l'i kee

wecogonɔ ki nɔ mugi, a wurege di ganha na foro wà ba kanragaa wurege jɛ wɛ. A wecogonɔ ki wurege di nibiige lenɛ caɲa nii le ni kafɛɛgɛ ki ni. ³ A kabeeye ya di foro kee wurege ki ni na caaga jinɛ ke na. A p'i fanha kan yi mu ba nàmaa jɛ wɛ. ⁴ P'a yi jo yi mu na yi ganha bu da kakara pye nà ke na wɛ, kelee yapyiire, kelee tige ka shishiin na wɛ; ga sipyii piimu pu jɛ Kile wo fɛ pu jɛ pu gbahaa na-ɛ ge, na y'a kakuunɔ pyi pee yɛ na. ⁵ Sefɛɛɛɛ ya ta kan yi mu yi já sipya gbo wɛ. Ga sefɛɛɛɛ ya kan yi mu y'a sipyii kana fo yeye kaguro. Yi sɔɔnrɔ ya yá ba nàmaa wuuro jɛ wɛ. ⁶ Sipyii na ba xu shaa yee caya yi na, ga p'i da wu ta wɛ. Xu kaa na ba bye pu na, ga wee bɛ na ba fe pu naha na.

⁷ Yee kabeeye yi bye ma na giin shɔnyɔ p'a gbegele kashɛn kaa na, na jɛ ma na giin sanni saanra judɔnɔɔ y'a tɔ. Yi nahaya jɛ ba sipyii woyo jɛ wɛ. ⁸ Yi jɔzhiire jɛ ba cee wuuro jɛ wɛ. Yi ganhaa di jɛ ba cɛnri wogoo jɛ wɛ. ⁹ Yi jɛ kanna tɔɔrɔ fadeye y'a le na pye nmasigiye, yi kapaya tunmɔ di jɛ ba shɔnyɔ wotoriyo niɲɛhɛye tunmɔ jɛ wɛ, yemu y'a gburogi na se kashɛn ni ge. ¹⁰ Yi naya jɛ ba nàmaa woyo jɛ wɛ ni nɛmahaa ni. Kanhama pe y'a da ba daha sipyii pu na fo yeye kaguro ge, kee fanha ki wa yi naya yi ni. ¹¹ Saan wa wu jɛ yi jɔnɔ ni, wee wu jɛ wecogonɔ tɛhɛnɛ baa wogo ki mɛlɛkɛ we. Wu mɛgɛ ki jɛ Heburuu jomɔ pu ni na Abadɔn, p'i wu pyi Girɛkii jomɔ pu ni na Apoliyon, (lee kóri jɛ gyɛɛgi pyevɔɔ).

¹² Bɔɔngɔ ki nizhiige ya toro, lee kadugo na, shuun wa bɛ wu da daha kee na sanha.

Mɛlɛkɛ gbaara wo wu wo maga mɛɛ

¹³ A mɛlɛkɛ gbaara wo wu wu wo maga ki wi, saraya yi tawologo sanni wogo ke ki bye Kile naha tàan ge, a nɛ mujuu la logo na foro ki gulogoo shishɛɛɛ wu yenɛɛ shishɛɛɛ wu ni. ¹⁴ Maga ki bye mɛlɛkɛ gbaara wo wemu kenɛ ni ge, a wu wee pye: «Mɛlɛkɛ shishɛɛɛ wu w'a pɔ Efirate gbagbɔ wu lɔhɔ ki nɔ na ge, pu sanha.» ¹⁵ Pee mɛlɛkɛ pii p'a bi gbegele yaha na bɛ ni wee tuun we, ni kee caɲa ke, ni kee yenɛ ke, ni lee yee li ni ge, a p'i pee sanha yaha, kɔnhɔ p'i sipyiiire ti taaga taanri wogo ki gbo. ¹⁶ Pee wo kashɛnɲmɔɔ piimu p'a bye

shònyò na ge, pee bi miliyoo xhuu shuun (200.000.000) xò. Kee jò ke nε logo.

¹⁷ Kashée le nε ja ge, shònyò ye ni piimu p'a bi dugi yi na ge, tóòrò fadeye yi bye pu bεeri mu, yee yi bye pu ηmasigiye. Yi tuugo ka jε ba na jε wε, ka jε bulani ba safiiri kagerenje jε wε, ka jε ba kirimu jε wε. Shònyò yi juyò di jε ba cεnri wogo jε wε. Na ni wurege ni kirimu di foro yi jòyò ni.

¹⁸ Na ni wurege ni kirimu we w'a foro yee shònyò yi jòyò ni ge, a pee kanhama tεhεe taanri wu sipyiire ti taaga taanri wogo ki gbo. ¹⁹ Yee shònyò yi fanha jε yi juyò ni yi naya ni. Yi naya yi jε ba wòlò jε wε. Naya yi jε ni juyò ni, yee juyò yi ni y'a sipyiire ti kana.

²⁰ Sipyii piimu samaa p'a kori, pe kanhama pe ya pu gbo-e ge, pee ya ta daburaje jo pu kapyege ki na wε. Pee ya ta jinaa wo pεenje ke ni yaperεε wo pεenje ki jò yaha wε. Kee yaperεε kii ya yàa ni sanni, kelee warifyεn, kelee dajaa tóòrò, kelee kager-eye, kelee ni tige ni. Ki ya jaa wε, ki ya nuri wε, k'i ya já jaari wε. ²¹ Pu ya ta daburaje jo pu sipyigbuu li na, kelee pu siganma keree, kelee pu dádòrò, kelee pu nagaara ti na wε.

10

Mελεκε we ni Kitabupire li keree

¹ Lee kadugo na a nε mελεκε baraga wo wa ja wu na tigi na yiri fugba we ni, jahaja di jε wu cére fàya. Kile-ηmòpara di jε wu juyò ni. Wu jaha ke di jε ba caja jε wε. Wu tóyò jε ba na benεε jε wε. ² Kitabupire la jòmugi-yahaja ki bye wu kenε ni. W'a bi wu kanige tóògò taha suumò lòhò ki na, na kamεnε wogo ki taha jine ki na. ³ A wu mujuugbò la wà ba cεnri ya guuri wε. W'a lee wá tuun wemu ni ge, a Kile-selenεε gbarashuun wu ganha na ya yu. ⁴ Ba Kile-selenεε gbarashuun w'a jo xò wε, nε bi zhaa da yee kani, ga na mujuu la logo na foro fugba we ni na: «Yemu Kile-selenεε gbarashuun w'a jo ge, yee yaha kanmòhò, ma ganha bu yee ka wε.» ⁵ Mελεκε wu niyerege nε ja suumò lòhò ke, ni jine ki na ge, a wee di wu kanige kenε yirige fugba wu ni na gaa na: ⁶ Wemu wu

da gori yaha jìi na gbee ge, wu d'a fugba we ni wu funjò yanmuyò, ni jine ni ki yanmuyò, ni suumò lòhò ni ki funjò yanmuyò bεeri yàa ge, nε kaa wee na jo: «Taasigine wa li ni nige wε. ⁷ Ga caja kemu mελεκε gbarashuun wo w'a da ba wu wo maga ki wi ge, kee na ba bye Kile wo kanmòhò li jò cavaja ma na jo ba w'a yi jo wu kapyebyii Kile tudunmò pu mu jogana lemu na wε.»

⁸ Mujuu le nε bi logo na yiri fugba wu ni ge, a lee di nugo nε pye na: «She Kitabupire li jòmugi-yahaja ki shò mελεκε wu mu, wee wemu w'a yere suumò lòhò ke ni jine ki na ge.» ⁹ A nε fulò wee mελεκε wu na, na wu jεeri jo wu Kitabupire li kan na mu. A wu nε pye: «Li co m'a li li, li na daan ma jò ni ba sere jε wε, ga li bu digi ma funjò ni, li na zoro.» ¹⁰ A nε lee Kitabupire li co mελεκε wu kenε ni na li. A l'i daan nε jò ni ba sere jε wε, ga ba nε li li xò tuun wemu ni wε, a l'i soro nε funjò ni. ¹¹ A mujuu l'i nugo nε pye sanha na: «Li waha l'i waha ma na ba jomò ta sanha Kile mu na jo fiye nijnεyε, ni shi nijnεmε, ni shi jomò nijnεmε, ni saannaa nijnεmεε shizhaa na.»

11

Sεεεε shuun wu keree

¹ Lee kadugo na a p'i daanna kagaanga ka kan nε mu, kee bye ba publiin jε wε. A p'i nε pye: «Yiri m'a Kile-pεenje pugbòhò ki taanna, ni saraya yi tawologo ke, piimu p'a Kile pεle wà ge, m'a pee tòrò. ² Ga m'a Kile-pεenje pugbòhò ki kaaja ki yaha wà, ma ganha bu da kee taanna wε. Bani kee ya kan shi wu mu wemu jε Yawutuu wε. Pu na ba jaari jaari fεfεεε kulo li ni yeye kelee shishεεε ni shuun (42) funjò ni. ³ Nε na ba sefεεε kan na sεεεε shuun wu mu. P'a yoro bòròyò faya* le na Kile Kafila jo cabyaa kabòfonò di xhuu shuun ni kelee gbaara (1.260) funjò ni.» ⁴ Pee jε oliviye tiye shuun we, ni sokinnaa shuun we, pee piimu niyereye yi wa jine ki Kafò wu jaha tãan ge. ⁵ Sipya wa ba giin wu kakuunò pye wee wa na, na na foro pu jò ni na wee pεn wo sòrogo. Wa ba giin wu kakuunò pye we wa na, nakaara baa le xugana le na weefò da xhuu. ⁶ Se wa pu ni na fugba

* **11:3** Pu na bòròyò faya le, lee ya li sheε na pu jatanhaja wuu pu jε, pu jomò pu bε di jε can.

we tɔ, kɔnhɔ zanha ganha bu do pu Kile jomɔ pu cajoyo yi na we. Se wa pu ni na lɔhɔ jɛri shishan. Tuun wemu bɛeri bu pu taan, se wa pu ni na kanhama tuugo bɛeri nɔ sipyiire ti na jɛri ki na.

⁷ Pu ba ba pu sɛeri keree ki jɔ fa tuun wemu ni, yacoguunɔ ke k'a duri na foro wecogonɔ tɛhɛnɛ baa wogo ki ni ge, kee na ba yogo kɔn pu na, na jɔ pu na, na pu gbo.

⁸ Pu nixhuyo na ba bye kugbɔɔ li pinnɛrɛ kpɛɛngɛ ki na. Lee kulo l'a foro lemu fɛni ge, lee jɛ Sodamu ni Misira. Lee kulo li ni pu Kafɔɔ w'a kori tige na. ⁹ Kɔnɔ ke sipyii pii na ba pu nixhuyo ja na foro fiye yi bɛeri ni, ni shi wu bɛeri, ni shi jomɔ pu bɛeri, ni kpɔnhɔɔ ki bɛeri na. Pee na ba pu nixhuyo ja cabyaa taanri ni taaga funɔ ni. Pu da ga ba sɔɔ pu pu le faya ni we.

¹⁰ Kile tudunmɔɔ shuun wu gbo wu na ba bye fundanga kɔnɔ ki sipyii pu mu, fo pu na fundanga yakanya kaan puyɛ mu, bani pee shuun w'a jɛri ki sipyii pu kanha fo xuuni.

¹¹ Ba kee cabyaa taanri ni taaga k'a toro we, a Kile di munahaa le pu ni, na jiiɛɛɛ kan pu mu, a p'i yiri yere. Piimu pu bi pu wii ge, a fyaara di jɛ pee ni fo xuuni. ¹² A pee Kile tudunmɔɔ shuun wu mujuugbɔɔ la logo na yiri fugba we ni na: «Yi dugi naha!» A p'i dugi nahana na na kari fugba wu ni pu pɛɛn pu jii na. ¹³ Wee tuun wuyɛ pyaa ni, a jɛri k'i jɛle xuuni. A kulo li taaga ke wogo k'i do, a sipyii kabɔfonɔɔ gbarashuun (7.000) di xhu kee jɛri cɛlɛnɛ ki na. A sipyii pusamaa di fya xuuni na ganha na fugba Kile pɛle. ¹⁴ Bɔɔngɔ shuun wogo k'a toro. Jɛɛɛ tapyege ni bɔɔngɔ taanri wogo k'a da nɔ.

Meleke gbarashuun wo wu wo maga ki mɛɛ

¹⁵ A meleke gbarashuun wo wu wo maga ki wi, a mujogbɔhɔɔ kii di foro fugba we ni na:

«Na lɔ nime na, kɔnɔ ki saanra t'a pye
wù Kafɔɔ Kile wuuro,
ni w'a Shɔvɔɔ wemu jaha bulo ge.

Wu na ba diin saanra koro li na gbee.»

¹⁶ Nɔhɔlɛɛ kelɛɛ shuun ni shishɛɛɛ (24) wemu w'a tiin pu saanra korogoo ki na Kile jaha taan ge, a pee di nuguro sin, na pu

nahaya buri jɛri na, na Kile pɛle. ¹⁷ A pee di jo:

«Kafɔɔ Kile, Sefɛɛɛ Bɛeri Fɔɔ,
mu wemu wu jɛ wà ge,
ni mu wemu wu bye wà ge,
wèe yaa baraga taha ma na;
bani m'a jɛ ma saanra ti ni
ni sefɛɛɛ nigbɔɔɔ ni.

¹⁸ Shi wemu jɛ Yawutuu-i ge, a pee logoo di yiri.

Ga ma loyire l'a nɔ.

Xuu pu wo kiiri wu taakɔn ni
ma kapyebyii Kile tudunmɔɔ pu
saraaduun ya nɔ,

ni m'a sipyii piimu pye fɛfɛɛ ge,
ni piimu p'a ma pɛle ge,
sipyigbɔɔ fara sipyitiilee na,
pee bɛeri saraaduun ya nɔ.

Jɛri ki kyɛɛgivɛɛ pu bɛ taaxɔɔ ya nɔ.»

¹⁹ Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ kemu ki jɛ fugba we ni ge, a kee jɔ di mugi. A Kile wo kariɛɛɛɛ jomɛɛ li keshi wu ja wu pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki funɔ ni. A Kile-jɛriɛɛ, ni Kile-sɛlɛnɛɛ, ni mujonɔɔ di ganha na fɔro. A jɛri k'i jɛle, a zanha kagereye nagaya bɛ di digi.

12

Cee we ni wɔgɔnɔ ke p'a byi diragɔn wu ge

¹ Lee kadugo na a nɛ kakanhana nigbɔɔ la ja fugba we ni. A nɛ cee wa ja, caɔa ke na jɛ wu cɛre fàya, yeɔe ke di jɛ wu tɔɔyɔ yi nɔhɔdaan. Wɔrɔɔ ke ni shuun saanra jɔdɔnɔ di jɛ wu jɔnɔ ni. ² W'a bi yere yacɛɛ na. Wu laa li bi yiri, a wu ganha na sipyaa suu layana li kanhama pu na.

³ Lee kadugo na a kakanhana la bɛ di bye fugba wu ni. Lee jɛ wɔgɔnɔ nijiga, juyɔ gbarashuun ni yeɔe ke di jɛ ki mu. Saanra jɔdɔnɔɔ ki bye yee juyɔ gbarashuun wu bɛeri nigin nigin na. ⁴ A ki nana k'i fugba wu wɔrɔɔ ki taaga taanri wogo ki faari wo jɛri ki na. Wee cee wu bi giin di digi, a wɔgɔnɔ k'i yere wu jahagbaa na, kɔnhɔ wu bu digi, k'i pya wu xa. ⁵ A cee w'i digi funana na. Ga taapile ni a wee pya w'i gari Kile ni wu saanra koro li kabanugo na. Wee wu da ba shi wu bɛeri mara ni tɔɔrɔ biin ni. ⁶ A cee wu baa kari siponɔ ki ni; Kile bi xuu wemu gbegele ge, a wu gari wà, kɔnhɔ wu

she wu jɔ shaa wà fo cabyaa kabɔfonɔ nigin di xhuu shuun ni kelee gbaara (1.260).

⁷ Wee tuun wu ni a kashen di yiri fugba we ni. Melekee jɔɔfɔ Misheli ni wu melekee p'a tun ni wɔgɔɔ ki ni. A wɔgɔɔ ki be ni ki tahama-nɔhɔmɔ p'i kashen ki ηmɔ.

⁸ Ga pee ya ta se ta we. Pu ya ta xuu wa ta nige fugba we ni we. ⁹ A p'i wɔgɔɔ ki co, na ki wá jɔɔ na. Kee je wɔlege ke, p'i ki pyi na tɔɔɔ levɔɔ, ni Shitaanni. Kee kemu k'a jɔɔ ki sipyii pu beeri piinne ge, kee ni ki melekee p'a pinne wá jɔɔ ki na shiizhan.

¹⁰ Lee kadugo na a ne mujuugbɔ la logo na yiri fugba we ni na:

«Nime wèe wo Kile wu wo juwuuro te,
ni wu sefere te, ni wu saanra ti tuun
w'a nɔ.

Shɔvɔ wemu w'a shɔnri lɔ ge,
wee be wo jɔɔ fere ti tuun w'a nɔ
nime,

bani wèe cebooloo pu jaagivɔ w'a co,
na wá jɔɔ ki na.

Wee wemu w'a bye Kile naha tãan
na pu jaagi cana fara piige na ge.

¹¹ Wèe cebooloo p'a se ta
wu na Dubyapige ki shishan pu baraga
ni,

ni pu Kile Jozaama pu seeri keree
ki be wo jo baraga ni.

Bani p'a bi kahari pu munahaa ni fo na nɔ
xu na.

¹² Lee wuu na fugba we ni piimu pu je wà
ge,
yi fundanga ta.

Ga, bɔngɔ ki wa jɔɔ ni suumɔ lɔhɔ wogo,
bani Shitaanni ya tigi pa yee mu.

Wu luu l'a yiri xuuni,
bani w'a li ce na tuun watii je nige wee
mu we.»

¹³ Ba wɔgɔɔ k'a li ja na kee ya wá jɔɔ ki na we, cee we w'a tigi funana li na ge, a k'i daha wee feni na gana. ¹⁴ Ga, a jaa naganja kapaya shuun di gan cee wu mu, xuu wemu w'a yaa yaha wu mu sipɔɔ ki ni ge, kɔnhɔ wu yiri wu she diin wà. Wu na ba ηmɔhɔ wà, na lii wɔ wu na. Pu na ba wu jɔ shaa wà fo na she nɔ yee taanri ni yeye gbaara na. ¹⁵ Lee kadugo na a wɔ wu lofomɔ pa yeege wu jɔ ni cee wu feni, ba gba lɔhɔ je we, kɔnhɔ pee lofomɔ p'i wu li. ¹⁶ Ga, a jɔɔ k'i cee wu tɛge; wɔgɔɔ k'a

lofomɔ pemu yeege ki jɔ ki ni ge, a jɔɔ k'i ki jɔ mugi na pee gba. ¹⁷ A wɔgɔɔ ki luu di yiri xuuni cee wu tãan. Yesu ya can wemu she ge, Cee wu wo tuugo sipyii piimu p'a wee co, na Kile wo jɔmehere ki be co ge, a k'i she ganha na kashen kɔn pee na.

Yaconɔ niguunɔ kemu k'a foro suumɔ lɔhɔ ki ni ge

¹⁸ Lee kadugo na a wɔgɔɔ k'i she yere suumɔ lɔhɔ ki jɔ na gbazhenhe ki ni.

13

¹ A ne yaconɔ ka nivorogo ja suumɔ lɔhɔ ki ni, juyɔ gbarashuun ni yenere ke di je ki mu. Saanra jɔɔɔ ke di je yenere ke wu beeri jɔɔ ni. Kile mekyeere jomɔ d'a ka ki juyɔ yi beeri na. ² Ne yaconɔ kemu ja ge, kee bye ba shen je we. Ki tɔɔɔ je ni baraga ni ba yaconɔ ka je we, kemu mege ki je urusi ge. Ki jɔ je ba cenri wogo je we. A wɔgɔɔ k'i ki sefere te, ni ki saanra te, ni ki fanhagbɔhɔ ki kan ki mu. ³ A ne ki jɔɔ nigin wa ja w'a bana, a k'i bye ma na giin ki da xhuu. Ga, a ki tabanaja k'i xhɔ. A lee di bye kakanhana kɔɔ ki sipyii ti beeri mu, a t'i daha ki feni. ⁴ A p'i wɔgɔɔ ki pele, bani k'a fanha kan kee yaconɔ ki mu. A p'i yaconɔ ki be pele na: «Ke yaconɔ ke jɔhɔ je we! Jɔɔ wu d'a já yogo tun ni ki ni we?»

⁵ Wee tuun wu ni a se di gan yaconɔ ki mu, ki já k'a tabaara jomɔ ni Kile mekyeere jomɔ yu. Sefere be ya nɔhɔ kan ki mu ki já keree pye fo yeye kelee shishere ni shuun (42). ⁶ Lee funɔ ni a k'i ki jɔ mugi na tabaara jomɔ jɔ kɔn na yu na waa Kile na. A k'i ganha na Kile mege kyeege, na Kile wo sefere ti wo sefere xuu wu fanri. Piimu pu je fugba we ni ge, na ganha na pee be fanri. ⁷ Kile ya sipyii piimu pye sefe ge, sefere ya kan ki mu ki yogo tun ni pee ni, k'i se ta pu na. Sefere ya kan ki mu fiye yi beeri na, ni shi wu beeri, ni shi jomɔ pu beeri, ni kɔnhɔ ki beeri na. ⁸ Jɔɔ ki sipyii pu beeri na ba ki pele, fo sipyii piimu meye y'a ka Dubyapige nigbogo ki jɔ sicuumɔ Kitabu wu ni fo kɔɔ jɔ kɔnduun wu ni ge, fo pee ye. ⁹ Wemu na logo ge, wu logo! ¹⁰ Sipya wemu w'a yaa na le bulooro ni ge, wee na le ti ni. Wemu w'a yaa na gbo ni ηmɔpara ni ge, wee na gbo ni li ni. Ayiwa,

lee wuu na Kilé ya sipyii piimu pye fεεfεε ge, pee ya yaa na loxulo ta, na gori n'a daa wu ni.

Yacono niguunjo ke k'a foro ninε ki ni ge

¹¹ Lee kadugo na a ne yacono katii niv-orogo na ninε ke ni, yenεε shuun na ne ki mu, kee di ne ba dubyapepinne wogoo ne we, ga k'i yu ba wogono ki ne we. ¹² K'a bi kapyenεε pyi ni yacono nizhiige ki fanha ki ni kee naha taan. Kee yacono nizhiige ki k'a bi bana xuuni, fo ki na taxuyo shaa, ga na juunjo ge, kee ya ki peenεε pye fanha konjo sipyii na. ¹³ Yacono shuun wogo ki bi kakanhanjaa nigbohoo pyi, fo na na be tirige ninε ke na na yiri fugba we ni, sipyiire ti beeri nii na. ¹⁴ Sefεεε ya kan ki mu k'a kakanhanjaa kiimu pyi yacono nizhiige ki naha taan ge, a k'i kee kakanhanjaa ki taga sipyiire ti piinne ninε ki na, na pu pye na pu yacono nizhiige ki jaa yaa, konho peenεε di daha ki na. Kee yacono ke nmopara l'a bi bana fo xuuni, ga ki ya ta xu we. ¹⁵ Yacono shuun wogo k'a sefεεε ta na ja njogogo kan yacono nizhiige ki jaa wu mu, konho wu da yu. Piimu be pu ne pu ya soo na wee jaa wu pelee-ε ge, wu pee be gbo. ¹⁶ A k'i li pye fanha sipyii pu na, na pu fe kpon pu kanige keye kelee pu gbahaa na. Sipyitiilee fara sipyigboo na, lafee fara la baa fee na, na fara buloo na, ni piimu ne buloo we. ¹⁷ Wa shishiin da ja bere pye, kelee na zho pye ni pee fe pu ne ma na we. Pee ne yacono nizhiige ki mege, kelee nimooloo piimu p'a be ni ki mege ni ge. ¹⁸ Naha fo fungongoo fεεε bu bye ma mu, m'a na ye naha ce. Wemu w'a shiige ge, weefoo na ja yacono ki nimori wu jate ce. Bani pee nimooloo p'a be ni sipya wa mege ni. Pee ne xhuu gbaara ni kelee gbaara ni gbaara (666).

14

Dubyapige k'a piimu nunjo wolo ge pee wo yocεεge

¹ Lee kadugo na a ne wii na Dubyapige ki niyerege na Siyon faabobono ki na. Sipyii piimu p'a bye ni ki ni ge, pee ne kabofono xhuu nigin ni kelee shishεεε ni shishεεε (144.000) Dubyapige ki mege ni ki To wu mege bi ka pee sipyii pu gbahaa na. ² A ne mujuu la logo na yiri fugba we ni, lee

ne ba logbohoo foo ni Kile-selene nigboo ne we. Lee mujuu li bi noho pye ba konikpoo konoyo meheεε ne we. ³ Pee bi masono yofono cee saanra koro li nahagbaa na, ni nii yanmuyo shishεεε we, ni noholeε pu naha taan. Wa shishiin ya ta ja kee yogo ke taanni, ni sipyii kabofono xhuu nigin ni kelee shishεεε ni shishεεε (144.000) wu ye be we. Pee piimu nuyo Kile ya wuu konjo ki na ge. ⁴ Pee ya ta foonro kaa pye na ni cee ni we, bani pee ya pu ye mara yaha fεfεεε ni. Dubyapige ki ba se xuu beeri ni, pee na daha yaha ki feni. Pee ya nuwuuro ta na foro sipyii pu ninε ni, konho p'i bye saraga na wolo kan Kile ni Dubyapige ki mu ba yashiiye ne we. ⁵ Pee ya ta kafineye jo na bada we. Jaagi baa sipyii pu ne pii.

Melekeε taanri wu wo mujono

⁶ Lee kadugo na a ne meleke wa na wu na yiri na beele fugba lii lii we ni. Kile wo Jozaama nixhobaama pu bye wu mu na yu ninε ki sipyii pu beeri mu: fiiye yi beeri, ni shi wu beeri, ni shi jomoo pu beeri, ni kponhoo ki beeri. ⁷ A wu jo ni mujuugboo ni na: «Yi fya Kile na, y'i wu pelee bani tuun wemu ni w'a da kiiri kon sipyiire ti na ge, wee ya no xo. Y'a fugba ni ninε, ni suumo loho, ni lobulowegee ki yaavoo wu pelee.»

⁸ Melekeε shuun wo wu w'a taha nizhiime wu na ge, a wee di jo: «Babiloni kugboo l'a ja! L'a sii ja! L'a shi wu beeri yaha w'a gba li dodooro duvenkuumoo wu ni.»

⁹ A melekeε taanri wo wu daha wu feni, na jo ni mujuugboo ni na: «Wemu w'a yacono ke ni ki jaa wu pelee ge, ki fe d'a kpon wu gbaa kelee wu kenε na ge, ¹⁰ wee be na gba Kile wo loyire li wo duven wu ni, w'a duven nizuribaaga sozi le wu loyire ceεgbuu li ni. Weefoo na ba ganha na ni kirimu ni, fεfεεε melekeε pee ni Dubyapige ki naha taan. ¹¹ Na kemu k'a pu kana ge, kee wurege bi yiri na duri gbee. Pu na ba bye nmoo baa cana fara piige na, pee piimu p'a yacono ke ni ki jaa wu pelee, yacono ki fe d'a kpon pu na ge.» ¹² Kile ya piimu pye fεεfεε, pee di wu nomεε cono, na daa Yesu na ge, pee pu loxulo ta.

¹³ A ne mujuu la logo na yiri fugba we ni na: «Li ka, na co nime na, sipyii piimu p'a xhuli na pu yaha Kirisa wo kariεεge ki ni

ge, pee jε duba nagoo.» A Kile Munaa li be di jo: «Can wu jε wii, kōnhō p'i ba ηmō pu kapyewagaa ki tāan. Bani pu kasaanjaa ki bεeri kuduun wu wa pu na.»

Niηe sipyii pu wo kiiri we

¹⁴ A ne jahaηa nivige ka ja sanha. Wa nidεengε ki bye kee na ba sipya jε we. Sanni judōnō jε wu juηō ni, jakōngō jōtanga wogo be di jε wu keηe ni. ¹⁵ A meleke watii di ba na yiri Kile-peηηe pugbōhō ki ni, na ba jahaηa ki tiinvōō wu pye ni mujuugbōō ni na: «Ma jakōngō ki lō, m'a jηηe ki yalōōrō ti lō, bani yalōōrō ti lōduun w'a nō. Niηe ki yalōōrō t'a le xō.» ¹⁶ Wemu nidεengε ki bye jahaηa ki na ge, a wee di wu jakōngō ki lō, na jηηe ki yalōōrō ti lō.

¹⁷ A meleke watii di yiri fugba wu ni Kile-peηηe pugbōhō ki ni, jakōngō jōtanga wogo di jε wu be keηe ni. ¹⁸ A meleke watii be di foro saraya yi tawologo ki ni. Sefεere bye wee mu na na. Jakōngō jōtanga wogo k'a bye wemu keηe ni ge, a wu wee pye ni mujuugbōō ni na: «Ma jakōngō jōtanga wogo ki lō, m'a jηηe ki εzezen wu kōn, bani wu nagoo p'a le xō.» ¹⁹ A wee meleke wu jakōngō ki lō, na jηηe ki εzezen nile wu bεeri kōn, na wu wá εzezen lōhō tayaaga wegbōhō ki ni, kee jε Kile wo loyire le. ²⁰ A p'i εzezen wu tōnhō εzezen lōhō ki tayaaga ki ni kulo li kadugo. A shishan di foro εzezen wu ni, na fō ba lofomō jε we, fo kiloo xhuu taanri (300) jōhō. Pee shishan pu cogōηō bi lō jηηe na, na shōngō taa fo ki kōrōfe we na.

15

Melekee gbarashuun we ni kanhama pusama keree

¹ Lee kadugo na a ne kakanhana nigbōō la be ja fugba we ni, lee bye jawōōrō kaa gbangban. Tuun wusama kanhama kagbōhōō gbarashuun wu jε melekee gbarashuun wemu keηe ni ge, pee ya Kile wo loyire li keree ki jō fani.

² Lee kadugo na a ne xuu wa ja, wee jε ba logbōhō jε we, na jε ba vεeri jε we, na d'a suri wu ni. Piimu p'a se ta yaconō ke ni ki jaa we, ni ki nimōri wu na ge, pee niyereye yi bye wee xuu wu ni; Kile ya konōyō yemu kan pu mu ge, yee di jε pu keye ni. ³ P'a bi

Kile wo kapyebye Musa ni Dubyapige ki wo yocееe ki cee na:

«Kafōō Kile, Se Bεeri Fōō,
ma kapyegee k'a pele.

Kakanhāηaa ki jε kii!

Shi wu bεeri wo saan we,
ma korogoo ki bεeri ya tii.

Lee jε can.

⁴ Kafōō, jōgō wu d'a jo na wee ya fyagi mu nā-ε we,

na wee da mu pele-ε we?

Mu ye nigin wu jε feefee.

Shi wu bεeri ya ma na mu pele,
bani p'a li ja na fiinηe na ma kapyegee k'a tii.»

⁵ Lee kadugo na a ne Kile wo seeri fāηa puga fefeere wogo ki ja ni Kile-peηηe pugbōhō ki ni, yi jō na mugi fugba we ni. ⁶ Kanhama kagbōhōō gbarashuun wu jε melekee gbarashuun wemu keηe ni ge, pee ya foro Kile-peηηe pugbōhō ki ni. Favi-ire temu ti jε feefee na jī ge, tee bye pu na. Sanni kirimεheε di jε pu fushiiye na.

⁷ A jηi yaηmuyō shisheere wu wa nigin di sanni ceεgbuugoo gbarashuun kan melekee gbarashuun wu mu. Kile wemu wu da gori yaha jηi na gbee ge, a wee wo loyire di ki jηi. ⁸ A Kile-peηηe pugbōhō k'i jηi wurege na, kee wurege ke bi foro Kile wo nōōrō we ni wu sefeere ti ni. Sipya wa shishiin ya já jé Kile-peηηe pugbōhō ki ni, yani kanhama kagbōhōō gbarashuun wu jō ki fa we, kee kiimu ki bye melekee gbarashuun wu keηe ni ge.

16

Kile wo loyire ceεgbuugoo gbarashuun we

¹ Lee kadugo na a ne mujuugbōō la logo na yiri Kile-peηηe pugbōhō ki ni li na melekee gbarashuun wu pyi: «Kile loyire li wa ceεgbuugoo gbarashuun wemu ni ge, yi she kee juηō sin jηηe ki na.»

² A melekeshiime wu she wu wo ceεgbuu li funηō yaaga ki juηō sin jηηe ki na. Yaconō niguuηō ki fe pu jε sipyii piimu na ge, ni ki jaa wu pelevεε pee, a nōōyō niguuyo di bye pee na, na pu kana gbangban.

³ A meleke shuun wo wu wu wo ceεgbuu li funηō yaaga ki juηō sin suumō lōhō ki ni.

A suumə ləhə k'i jəri shishan, ba sipyxugo shishan jε wε. A suumə ləhə ki funjə jii yanmuyə yi bεeri di xhu.

⁴ A mεlεkε taanri wo wu wu wo cεεgbuu li funjə yaaga ki jujə sin gba ləhəyə ni lobulowegee ki ni, a yee di bye shishan. ⁵ Mεlεkε wemu wu jε ləhəyə yi jujəfəə ge, a nε wee mujuu logo wu na yu na:

«Mu wemu yε nigin pe wu jε fεfεε ge,
mu jε wà gbee, m'a bi bye wà bε.
Kəngana lemu na m'a we kiiri we kən ge,
m'a tii.

⁶ Bani sipyii p'a Kile tudunməə shishan wo,
Kile ya sipyii piimu bε pye fεfεε ge,
na pee bε wo shishan wo.

A ma bε di shishan kan pu mu p'a gba,
p'a yaa ni lee ni.»

⁷ A nε mujuu la logo na foro saraya yi tawologo ki ni na:

«Uun, Kafəə Kile, Se Bεeri Fəə,
ma kiiri keree ki bεeri jε can, k'a tii bε!»

⁸ A mεlεkε shishεεε wo wu wu wo cεεgbuu li funjə yaaga ki jujə sin cana ki na. A fanha di gan cana ki mu k'a sipyii pu sòrogo ni ki kafugbəhə ki ni. ⁹ A kee kafugbəhə k'i sipyii pu sòrogo. A p'i Kile mεge kyεegi, pu kanhama kagbəhəə ki jε wee wemu keje ni ge. Ga pu ya ta səə na yere pu jurumu wu na, na Kile pεle wε.

¹⁰ A mεlεkε kaguro wo wu wu wo cεεgbuu li funjə yaaga ki jujə sin yaconjə niguunjə ki wo saanra koro li na, a nibiige di jé ki saanra ti bεeri ni. A sipyii p'i ganha na pu jilee nəni pee kanhama pu yama keje ni. ¹¹ A p'i fugba fəə Kile mεge kyεegi pu kanhama pe ni pu nəyə niguuyo yi wuu na. Ga, pu ya ta daburaje jo pu kapyegege ki na wε.

¹² A mεlεkε gbaara wo wu wu wo cεεgbuu li funjə yaaga ki jujə sin Efirate gbagbə wu jujə ni, a kee gba ləhə k'i waha, kənhə saannaa pu koo l'i faha, pee piimu p'a ma na yiri Kile-nəhə ki na ge. ¹³ A nε kii mu-naakuunjəə taanri we ja, nigin wa ya foro wəgəjə ki jə ni, a nigin wa di foro yaconjə ki jə ni, a taanri wuu l'i foro tudunməə kafinejo wu jə ni. Kee bye ba jasiin jε wε.

¹⁴ Kee jε jinaa munahaa, na kakanhanja

pyi, a kee di shε foro konjə ke saannaa pu bεeri mu, kənhə p'i puyε pinne, p'i ba kashen ηmə Se Bεeri Fəə Kile na wu cagbəhə ki na. ¹⁵ A Yesu di jo: «Li wii, kee cana nε na ba ba ba nagaa jε wε! Wemu w'a tiin jii na, na wu fàya mara, kənhə wu ceepile wo ganha ba jaari sipyii p'a wii-i ge, wee jε duba pya.» ¹⁶ Pee jinaa p'a saannaa pu pinne xuu wemu ni ge, wee mεge jε Arimagedən Heburuu jomə pu ni.

¹⁷ A mεlεkε gbarashuun wo wu wu wo cεεgbuu li funjə yaaga ki jujə sin kafεεge ki ni. A mujuugbəə la di foro saanra koro li na Kile-pεεje pugbəhə ki ni na: «L'a nə li tεhεnε na nime.» ¹⁸ A Kile-jinεε, ni Kile-selεjeε, ni mujonjəə, ni jinε celεje nignəhə di bye. Ba sipyii da sii jinε ki na wε, kee jinε celεje ki jəhə sanha bye ja wε. ¹⁹ A lee kugbəə li jinε k'i daa taaya taanri. A fiye yisaya bεeri wo kulogoo k'i ja ja. A Kile di wuyε funjə yaha nidogo lee kugbəə li na, Babiləni kulo le. A wu wu loyire nignəə li wo duven cεεgbuu li ninine kan li mu l'a gba. ²⁰ Takpiiye ye yi wa ləhə ki ninε ni ge, yee bεeri ya curi, faabobonjə ka shishiin ya ta ja wε. ²¹ A zanha kagereye nagaya di do sipyii pu jujə ni na yiri fugba wu ni. Ka bεeri bi kiloo kεεε gbarataanri (80) shishiin xə. A sipyii p'i Kile mεge kyεegi yee zanha kagereye yi wuu na, bani yi kanhama p'a bi pεle toro.

17

Navarashəgə ki keree

¹ Cεεgbuugoo gbarashuun wu wa mεlεkεε gbarashuun wemu keje ni ge, a wee wa nigin di ba nε pye: «Pa, navarashəgə kemu k'a tiin logbəhəyə yi na ge, di ba kee wo kiiri wu shε ma na. ² Jinε ke saannaa p'a dədəəə pye ni kee ni. A ki dədəəə t'i jawəhə wə jinε ki sipyii pu bε na ba duven ma jawəhə wə mε sipya na wε.»

³ Lee kadugo na a Kile Munaa di jé nε ni, a mεlεkε wu gari ni nε ni siponjə ka ni. A nε cee wa nidεεge ja yaconjə niniga ka na, Kile mεkyεεgeε fε ya ka kee kabaya yi bεeri na. Nuyə gbarashuun ni yenεε kε di jε ki mu. ⁴ Cee wu bi wuyε to ni fanεεε nizaaya, ni sanni, ni pεεwa kagereye, ni pεεwa kuun ni. Sanni cεεgbuu di jε wu keje ni, lee ya

ji katanhan̄aa ni wu d̄əɗɗəɗə n̄əh̄əm̄ə na.
⁵ Kan̄m̄əh̄ən̄ə m̄eɣe ka ki bi ka wu gbaa na,
 kee j̄e:

BABILŌNI KUGBŌ,
 NAVARAGAA NU,
 NI NIŊE KATANHAN̄AA SEFŌ.

⁶ Kil̄e ya piimu pye f̄eef̄e ge, piimu ya pye
 j̄əməh̄e f̄e Yesu mu ge, a n̄e cee wu j̄a pee
 wo shishan ya j̄aw̄əh̄ə w̄ə wu na.

P'a kan̄m̄əh̄ən̄ə li j̄aha jo

Ba n̄e cee wu j̄a w̄e, a l'i bye n̄e mu
 j̄aw̄əɗɗə kaa. ⁷ Wee tuun wu ni a m̄eɣe wu
 n̄e pye: «Naha d'a li pye mu mu j̄aw̄əɗɗə kaa
 w̄e? We cee we ni yacon̄ə ni j̄iga kemu na
 w'a tiin ge, j̄uȳə gbarashuun ni yen̄e ke di
 j̄e ki mu ge, n'a da lee kan̄m̄əh̄ən̄ə li j̄aha jo
 ma mu, ⁸ Yacon̄ə ke m'a j̄a ge, kee bye j̄i na,
 ki nim̄e wogo wa j̄i na w̄e. Ga k'a yaa na
 pa ȳiri foro wecogon̄ə t̄eh̄en̄e baa wogo ki
 ni, na gaan̄i ki takȳeeḡe ni. Ni j̄e ke sipyii
 piimu pu j̄e pu m̄eɣe y'a ta ka j̄i sicuum̄ə
 Kitabu wu ni fo kon̄ə ki j̄ə k̄ənduun wu
 ni-i ge, pee bu yacon̄ə ki j̄a mu, li na bye
 kakanhana pee mu. Bani ki bye j̄i na, ki
 nim̄e wogo di wa j̄i na w̄e, ga ki na ba foro
 sanha.

⁹ «Naha, fo ma bu bye funḡənḡə f̄ə ni
 shizhiinm̄e f̄ə. Nuȳə gbarashuun wu j̄e
 faaboboyo gbarashuun, cee w'a tiin yemu
 na ge. ¹⁰ Yee j̄uȳə yi j̄e sanha saannaa
 gbarashuun. Kaguro ya to pee ni, gbaara
 wo wu j̄e w̄ə fanha ki na, gbarashuun wo
 wu sanha den̄e w̄e. Wee ba ba den̄e, j̄eere
 ye nigin w'a da bye. ¹¹ Yacon̄ə ke ki bye j̄i
 na ki nim̄e wogo di wa j̄i na-ε ge, kee bye
 gbarashuun wu wa nigin. Ga kee ye pyaa
 k'a n̄əh̄ə pye saan gbarataanri wo we, bani
 ki na ba foro na se ki takȳeeḡe ni.

¹² «Yen̄e ke we m'a j̄a ge, kee j̄e saannaa
 ke we. Pee sanha den̄e saanra ti na w̄e, ga
 pu na ba den̄e na l̄eri nigin ye pye saanra
 ti na ni yacon̄ə ki ni shiizhan. ¹³ Pu fun-
 zhakeree j̄e nigin. Pu na ba pu sef̄eere ni pu
 fanhaya kan yacon̄ə ki mu. ¹⁴ Dubyapige
 ki na ba bye ni ki wuu pu ni shiizhan: K'a
 piimu yiri ge, k'a piimu sh̄əɗn̄ri ge, piimu
 ya pye j̄əməh̄e f̄e ge. Saannaa pu na ba
 kash̄en̄ k̄ən̄ Dubyapige ki na, ga Dubyapige
 ki ni ki wo sipyii pu na ba se ta pu na, bani

kaf̄e wo Kaf̄ə wu j̄e wii, na j̄e saannaa wo
 Saan.»

¹⁵ A m̄eɣe wu n̄e pye sanha na: «L̄əh̄əȳə
 yemu j̄uȳə ni m'a navarash̄əḡə ki nid̄eenge
 j̄a ge, yee j̄e fiye ya, ni sipyiiire ta, ni shi
 wa, ni shi jom̄ə pa. ¹⁶ Yen̄e ke we m'a j̄a
 ge, kee ni yacon̄ə ki na ba navarash̄əḡə ki
 k̄ə, na yan̄muȳə yi b̄eri sh̄ə ki na, na ki
 ceepile wo yaha. Yee na ba ki gbo, na xha
 ki ni, na kisan̄a s̄ərogo f̄eef̄e na ni. ¹⁷ Kil̄e ya
 wu j̄idaan le pee funȳə ni, fo p'a pinne na
 saanra ti j̄uȳə f̄eere ti kan yacon̄ə ki mu, fo
 Kil̄e wo kajogoo ki b̄eri j̄ə bu sh̄e fa. ¹⁸ Cee
 we m'a j̄a ge, wee j̄e kugb̄ə le, lemu l'a bye
 j̄i j̄e ki saannaa pu b̄eri j̄uȳə ni ge.»

18

Babil̄ni j̄a j̄a keree

¹ Lee kadugo na a n̄e m̄eɣe watii ni-
 diginj̄e j̄a na ȳiri fugba we ni. Sef̄eere
 nigb̄əɗɗə wa wu mu, wu n̄əɗɗə w'a kp̄eenge
 yeege j̄i j̄e ki kabaya yi b̄eri na. ² A wu jo
 ni mujuugb̄ə ni na:

«Babil̄ni kugb̄ə l'a ja! L'a ja!

L'a bye j̄inaa tat̄eenge,

ni munaakuun̄ə b̄eri tan̄m̄əh̄ən̄ə,
 ni t̄ənb̄en-shazhin̄əȳə ye b̄eri
 tan̄m̄əh̄ən̄ə.

³ Bani shi wu b̄eri ya d̄əɗɗəɗə pye ni li ni,
 fo na j̄aw̄əh̄ə w̄ə puȳe na kanna duven
 p'a gba.

Ni j̄e ki saannaa ya d̄əɗɗəɗə pye ni li ni,
 j̄i j̄e ki jagipyii p'a pye kabyaa f̄e
 li yan̄muzaaya ni j̄eh̄eȳe yi wuu na.»

⁴ Lee kadugo na a n̄e jom̄ə pa b̄e logo na
 ȳiri fugba we ni na:

«Na sipyii, yi foro Babil̄ni ni,

k̄əh̄ə yi ganha bu da bye wu w̄əj̄i wu
 jurumu wu ni,
 wu kanhama nigb̄ə pa di ba n̄ə yi na
 w̄e.

⁵ Bani wu jurumu w'a pinne wuȳe j̄uȳə ni,
 fo wu ton̄ə k'a n̄ə fugba we ni.

A Kil̄e di wu fun̄ə yaha nidogo Babil̄ni
 tiibaara ti na.

⁶ W'a pusamaa saraa saraagana lemu na
 ge,

yi wuyε pyaa ki saraa lee saraagana li na.
Wu jurumu w'a bε ni kanhama pemu ni ge,
yi pee tehεε shuun kan wu mu.
W'a bi cεεgbuu li funṅo yagbaga kemu kaan
pusamaa mu pu na gbuu ge,
yi kee ṅohō shuun kan wu mu,
kemu fanha k'a ṅehε xuuni ge.

7 W'a wuyε pεε ni yaṅmuzaaya yemu da ni ge,

yi yee ṅohō kanhama ni mεsuu nō wu na.

Bani w'a yi jo wuyε funṅo ni na:

«Nε ṅε saanzhō, nε nidεεngε ki wa naha.

Nε ṅε naxhugoshō wε.

Yamεε da ga nō nε na bada wε.»

8 Lee wuu na li kanhama na ba do li ṅuṅo ni caṅa nigin:

xu ni yamehεε ni xuugbōhō.

Na bε na ba li sōrogo fεεfεε,

bani Kile we w'a da ba kiiri kōn li na ge,
wee ṅε sefεεrε fō.

9 «Niṅε ki saannaa piimu ni l'a bye kariṅεεge ki ni, dōdōrō ni naafuugbō wu wo fεrεmε pu ni ge, pee ba li nizogonṅo wurege ṅa tuun wemu ni, pee na da mehεε suu na sipyaa waa li wuu na. 10 Pee na ba yere taliige ni li kanhama pu ṅi fyaara wuu na, na yu:

«Bōngō! Bōngō!

Babilōni kugbō, kulo fanha wuu!

Ma kiiri w'a to ma ṅuṅo ni taapile nigin funṅo ni.»

11 «Niṅε ki jagipyii pu bε ṅε na mehεε suu, na sipyaa waa ṅatanhaṅa keṅε ni li wuu na; bani wa shishiin ya pu jagi yaṅmuyō shuu nige wε. 12 Yee ṅε: Sanni, warifyen, pεεwa kagereye, ni pεεwa kuun, ni pεεwa fapilepilegεε, ni saannaa fāya: Ya na ṅaṅa, ya d'a ṅaṅa gbanhaa; ni pεεwa fāya ya yemu y'a peṅi peṅi ge, ni nudanga tiye, ni yaṅmuyō ye y'a yāa ni suu ganhaa ni, kelee ni pεεwa tiye ni ge, ni dāṅaa tōrō, ni tōrō yaṅmuyō, ni yaṅmuyō ye p'a tε y'i ṅε pεεwa faaya ge, 13 ni shiga yaṅmuyō nudanga woyo yemu mεgε ki ṅε kaneli ge, ni lasikoli, ni nudanga Izopu, ni nudanga yawurire, ni duven, ni sīnme, ni farini mye

* 18:20 Tudunmō: Yesu ya kalaapiire ke ni shuun wemu ṅaha bulo na pye tudunmō ge. Marika 3:13-19; Luka 6:12-16

nizaama, ni shinma, ni niyε, ni dubyaa, ni shōnyō, ni wotoriyo, ni buloo, ali ni sipyii bε. 14 Pu na ba yu: «Yaṅmuyō ye m'a sha ge, yee ya foro ma keye ni. Naafuugbō we, ni ṅafe yaṅmuyō ye, m'a buun yi bεeri ni. Ma da já yee ta nige wε.» 15 Yee yaṅmuyō yi wo jagipyii piimu p'a pye kabyaa fεε lee kugbō li gbōrō ni ge; kanhama pe pu da ba nō li na ge, pee na ba yere taliige ni pee kanhama pu wo fyaara wuu na, na mehεε suu na sipyaa waa ṅatanhaṅa keṅε ni. 16 na yu:

«Bōngō! Bōngō

ki ṅε kugbō li wogo!

Lee lemu l'a bi fapεεye ni fapεεye gbanhaa,

ni pεεwa fapilepilegεε leni,

na liyε puu ni sanni ni pεεwa fāya,

ni pεεwa kuun ni ge,

li kabyaa k'a kyεεgi taapile nigin funṅo ni!»

17 «Suumō lōhō kōrōyō yi ṅuṅofεε pu bεeri ni piimu p'a ṅaagaa pyi ki na ge, ni kōrōyō yi kapyenεε pyevεε ni jagipyii piimu p'a pu ṅolige taa suumō lōhō ki na ge, a pee di yere taliige ni. 18 P'a lee kulo li sōrogo sōrogo wurege ṅa ge, a p'i ganha na mujonṅo waa na yu: «Kulo lekε l'a le kugbō le xō wε?» 19 A p'i gbazhenhε wo pu ṅuyō ni na mehεε su na sipyaa wa ṅatanhaṅa keṅε ni na:

«Bōngō! Bōngō

ki wa le kugbō le wogo!

Suumō lōhō kōrōyō yi fεε bεeri ya pye

kabyaa fεε li baraga ni.

A lee di buun li funṅo yaṅmuyō yi ni taapile nigin yε funṅo ni!

20 Fugba wu fundanga ta!

Tudunmō,* ni Kile tudunmō,

ni Kile ya piimu bε pye fεεfεε ge,

yee bε pu fundanga ta!

Bani Kile ya kiiri kōn li na li kakuuyo yi footōnō,

yemu l'a pye yee na ge.»

21 Wee tuun wu ni a melεke baraga wo wa di faakagerenε ka lō ba tira ṅε wε, na ki wā suumō lōhō ki ni, na jo:

«Mu Babilōni kugbō li da ba ja fεεfεε taapile ni,

li da ja nige wε.
 22 Konoyɔ, ni ciire,
 ni sibenεε, ni maya,
 kee ka shishiin mεε da ga ba foro nige
 Babilɔni ni wε.
 Kapyeyε wa shishiin da ba da mu ni nige
 wε.
 Tira tunmɔ pa shishiin bε da ba logo
 ma funɲɔ ni wε.
 23 Sokinna kpεεngε ka shishiin bε da ga bye
 mu funɲɔ ni nige wε.
 Cenabun poo ni cenabun mujuu da ga foro
 nige
 mu funɲɔ ni wε.
 Bani mu jagipyii p'a pye jinε ki sipyigbɔɔ.
 Mu siganma p'a bi shi wu bεeri jaha
 wɔ.
 24 Kile tudunmɔɔ, ni Kile ya sipyii
 piimu bε pye fεεfεε ge,
 ni sipyiire temu bεeri t'a gbo jinε ki na
 ge,
 pee bεeri shishan ya ja le kulo le funɲɔ ni.»

19

Fugba shεen p'a Kile sɔ

1 Lee kadugo na a nε mujuugbɔɔ la logo
 na yiri fugba we ni ba sipyiire fɔɔ jε wε na:

«Aleluya!

Nuwuuro ni nɔɔrɔ ni sefεεε jε wee Kile wu
 wuuro.

2 Bani wu kiiri keree ki jε can, k'a tii bε.
 Navarashɔgɔ ke k'a bi konɔ ki fɔnri
 ni ki dɔdɔɔrɔ keree ki ni ge, m'a kiiri
 kɔn ki na,
 na ma kapyebyii pu nixhuyo yi shishan
 pu foo tɔ ki mu, kɔnhɔ pu logoo di
 jinε.»

3 A p'i jo sanha na:

«Aleluya!

Ki sɔrogo sɔrogo wurege ki k'i duri gbee.»

4 A nɔhɔlεε ke lεε shuun ni shishεεε (24) ni
 jii yanmuyɔ shishεεε wu nuguro sin jinε ki
 na, na saanra koro li tiinvɔɔ Kile pεle na:

«Amiina. Aleluya!»

Dubyapige ki cekaanra ligbɔhɔ ki keree

5 A mujuu la di foro saanra koro li ni na:

«Kile wo kapyebyii pu bεeri,
 yee piimu p'a fyagi wu na ge,

sipyitiilee fara sipyigbɔɔ na, y'a Kile sɔni!»
 6 A nε mujuugbɔɔ la logo ba sipyinjehemεε
 fɔɔ jε wε, ba logbɔhɔ fɔɔ jε wε ni Kile-sεlεjεε
 nigbɔhɔɔ na:

«Aleluya! Bani wεe Kafɔɔ Kile jε Se Bεeri Fɔɔ,
 w'a jε wu saanra ti ni.

7 Wù funvahaɲa ni fundanga ta, wù Kile
 pεle,

bani Dubyapige ki cekaanra t'a nɔ xɔ,
 ki cenabun w'a wu yalere ti le.

8 P'a faviwεwεεε nizaara kan ki cenabun
 wu mu,
 temu t'a jí ge.»

Kile ya sipyii piimu pye fεεfεε ge, tee
 faviwεwεεε nizaara ti jε pee wo kapyege
 kiimu k'a tii ge. 9 A mεlεkε wu nε pye: «Li
 ka: Piimu p'a yiri Dubyapige ki cekaanra
 ligbɔhɔ ki ni ge, pee jε duba nagoo.» na jo
 bε: «Pe jomɔ pe, Kile yε pyaa wo jomɔ p'a sii
 pe.» 10 A nε nuguro sin wu fεε ni na giin di
 wu pεle; ga, a wu nε pye na di ganha bu da
 lee pye wε, bani, Yesu ya can wemu shε ge,
 na nε ni na cebooloo piimu p'a pye jɔmehεε
 fεε wee can we ni ge, na wee jε Kile wo
 kapyeyε wa ba wεe jε wε; na nε w'a Kile
 pεle. Piimu bεeri p'a giin p'i da Yesu wo can
 wu keree yu ge, pee ya yaa na pye ni Kile
 Munaa li ni ba Kile tudunmɔɔ pu jε wε.

Shɔnfige ki dugivɔɔ we

11 A nε fugba wu jɔ ja k'a mugi. Shɔngɔ
 ka di jε wà nivige ki bye kii. Wemu w'a
 dugi kee na ge, wee mεgε jε jɔmεε fɔɔ ni
 can fɔɔ. Wee ya kiiri kɔɔn, na kashen kɔɔn
 na bε ni tiime ni. 12 Wu jii jε ba nanjε jε
 wε. Saanra jɔdɔɲɔɔ nijehεjεε jε wu jɔɲɔ
 ni. Mεgε ka ki bi ka wu na ni wuyε pyaa
 bε wε, wa shishiin ya kee cε wε. 13 Fɔɲa ke
 ki jε wu na ge, kee bi mini wolo shishan
 ni. Weefɔɔ mεgε jε: «Kile Jomɔ.» 14 Fugba
 kashen keye y'a bi taha wu feni. Pee jε
 shɔnfiye na. Faviwεwεεε fεfεεε wuuro t'a
 bye pee na. 15 Njɔpara jɔtaan wuu l'a bi
 foro wu jɔ ni w'a lee taga w'a shi wu kpɔɔn.
 «Wu wu mara ni tɔɔrɔ biin ni.*» Wu na ba
 εrεzen wu tɔnhɔ Se Bεeri Fɔɔ Kile wo loyire
 li εrεzen lɔhɔ ki tawologo ki ni. 16 Mεgε ka
 ya ka wu fɔɲa ni wu shii na na:

* 19:15 Zaburuu 2:9

SAANNAA WO SAAN NI KAFÉE WO
KAFĶĶ.

¹⁷ Lee kadugo na a ne melleke wa niyerege ja cana ki ni. A wu mujuugbɔɔ jo, shazheere temu beeri t'a yiri na beele fugba we ni ge, a wu tee pye: «Yi pa yiyē pinne Kile wo ligbɔhɔ ki kaa na, ¹⁸ yi saannaa xaara jo ni sɔrsii juɔɔfɔgbɔɔ ni kashen juɔɔfɔe xaara ni shɔnyɔ ni shɔnduguloo xaara ni sipyii pu beeri: Buloo, ni piimu je buloo we, sipyitiilee fara sipyigbɔɔ na.» ¹⁹ Lee kadugo na a ne yacoɔ ki ja; jinje ki saannaa, ni pu kashen keye ye, pee ya pinne ni ki ni, p'i kashen nmɔ shɔngɔ ki dugivɔɔ ni wu kashen keje ki na. ²⁰ Kee yacoɔ k'a co ni ki tudunmɔ kafinejo wemu w'a bi kakanhaɔaa ki pyi ki naha taan ge. Ki fe p'a kpɔn sipyii piimu na, pee d'a ki jaa wu pele ge, wu kakanhaɔaa k'a bi pee piinje. Yacoɔ ke ni ki tudunmɔ kafinejo we, yee beshuun jii woyo y'a co wà wenagaɔa na kirimu wogo ki funɔ ni. ²¹ Nmɔpara lemu l'a fɔro shɔngɔ ki dugivɔɔ wu jo ni ge, a lee di sipyii pusamaa gbo. A shazheere ti beeri di din pu xaara na.

20

Shitaanni ya pɔ fo yee kabɔfonɔ nigin

¹ Lee kadugo na a ne melleke wa nidiginje ja na yiri fugba we ni. Wecogonɔ tehene baa wogo ki kenikaan ni shɔnhɔyɔ niduguyo yi bye wu keje ni. ² A wu wɔgɔɔ ki co. Kee je wɔlege ke, p'i ki pyi tɔgɔ levɔɔ, ni Shitaanni. A wu ki co, na shɔnhɔyɔ yi le ki na fo yee kabɔfonɔ nigin (1.000). ³ Ba w'a ki pɔ xɔ we, na ki wá wecogonɔ ki ni, na ki jo keme shɔhɔ, na fe kpɔn jɔtɔɔ ki na, yani yee kabɔfonɔ nigin (1.000) wu jo ki fa ge, kɔnhɔ ki ganha ba sipyire ti piinje nige we. Lee kadugo na, k'a yaa na sanha sanha k'i jeri pye.

⁴ Lee kadugo na a ne saanra korogoo kii ja. Piimu p'a bi tiin kee korogoo ki na ge, a p'i fanha kan pee mu na p'a kiiri wu kɔɔn. Yesu ya can wemu she ge, piimu wo juuyɔ p'a kɔn wee can we ni Kile Kafila wu wuu na ge, piimu beeri p'a pye pu ya sɔɔ na yacoɔ ki pele, kelee na ki jaa wu pele, kelee na ki fe pu kpɔn pu gbahaa, kelee pu keye na-ε ge, a ne pee beeri wo munahaa ki ja.

Pu nixhuyo y'a je, na diin juɔɔ fɔere ti na ni Kirisa ni wu saanra ti ni, na yee kabɔfonɔ nigin (1.000) pye. ⁵ Xu u pusamaa ya ta je we, fo na she yee kabɔfonɔ nigin (1.000) wu pye w'a fa. Lee je xujene nizhiine le. ⁶ Piimu p'a je xujene nizhiine li ni ge, pee je duba nagoo, bani Kile ya pee pye fɔefe. Xu shuun wo wu da ga já fanha ta pee na we; ga pee na ba bye Kile ni Kirisa wo saraya naha shɔnrivɔɔ. Pu na ba diin wu yiri wu saanra ti ni na yee kabɔfonɔ nigin (1.000) pye.

Shitaanni ni wu kashen keje k'a kyegi

⁷ Yee kabɔfonɔ nigin (1.000) wu ba fa tuun wemu ni, pu na ba Shitaanni yeege kaso wu ni. ⁸ Shi we wu wa koɔ ki kabaya shishere wu beeri na ge, ni wu mege je Gɔgi ni Magɔgi ge; wu na ba she wee piinje, kɔnhɔ wu wu pinne kashen kaa na. Pu na ba jehe xuuni ba gba jo gbazhenhepya je we. ⁹ Pee ya yiri koɔ ki kabaya yi beeri na, Kile wo jidaan kulo le, ni w'a piimu pye fɔefe ge, a p'i she pee pinne maha. Ga, a na di yiri fugba wu ni, na ba pu sɔrogo fo na pu xɔ fɔefe. ¹⁰ Shitaanni we w'a bi pu piinje ge, a wee di wá wetabaaga nafugibaaga ki ni, kirimu na ki ni. Yacoɔ ke ni tudunmɔ kafinejo wu je xuu wemu ni ge. Pu na ba gana wà gbee cana fara piige na.

Kiiri wusama keree

¹¹ Lee kadugo na a ne saanra koro nigbɔɔ nivinne la ja, ni we w'a tiin li na ge. A jinje ke ni fugba wu baa laha wu naha taan yee ya ja nige we. ¹² A ne xuu pu beeri ja sipyigbɔɔ fara sipyitiilee na p'a yere saanra koro li naha taan. A Kitabuu pii jo di mugi, a Kitabu watii be jo di mugi, wee je Nii Sicumɔ Kitabu we. Kiiri ya kɔn xuu pu beeri na na be ni pu kapyegge ni, kee kiimu k'a bi ka pee Kitabuu pu ni ge. ¹³ Xuu piimu je suumɔ lɔhɔ ki ni ge, a kee di pee yeege. A xu ni Adesi be di pu wo xuu pu yeege. A kiiri di gɔn pu beeri nigin nigin na na be ni pu kapyegge ki ni. ¹⁴ A xu ni Adesi di wá wetabaaga nafugibaaga ki ni. Kee na ke ki je xu shuun wo we. ¹⁵ Sipyaa sipya wu je wu mege nigaɔa ya ta jii sicuumɔ Kitabu wu ni-i ge, wee na wá wetabaaga nafugibaaga ki ni.

21

Fugba nivomɔ ni ninɛ nivonɔ ki keree

¹ Lee kadugo na a nɛ fugba nivomɔ ni ninɛ nivonɔ na, bani fugba nizhiime we ni ninɛ nizhiige k'a toro. Suumɔ lɔhɔ ki bɛ di nɛ nige wɛ. ² A nɛ Zheruzalemu-fomɔ wu bɛ nidiginɛ na na yiri fugba we ni Kile yiri, fɛfɛɛɛ kulo le. Wu yalere ya taga wu kemɛ ba cenabun nɛ wɛ wemu w'a se gbaga ni ge. ³ A nɛ mujuu la logo na yiri saanra koro li na na: «Kile tateɛngɛ puga ki ke sipyii ninɛ ni, wu na ba diin pu mu. Pee na ba bye wu sipyii. Kile yɛ pyaa na ba bye pu yiri wà na bye pu Kile. ⁴ Wu na ba pu nɛsinmɛ tuu. Xu da bye nige wɛ, yamehɛɛ bɛ da bye nige wɛ, kelee mɛsuu kelee yama wɛ. Bani kalɛgɛ k'a toro.»

⁵ Ayiwa, wemu w'a tiin saanra koro li na ge, a wee di jo: «Li wii nɛ yanmuyɔ yi bɛɛri pye nivoyo.» Lee kadugo na a wu nɛ pye: «Pu ka, bani nakaara baa pe jomɔ pe ya finɛ na nɛ can.» ⁶ A wu nɛ pye sanha: «L'a pye xɔ. Nɛ nɛ Alifa ni Omega, jɔkɔɔnrɔ ni taxɔgɔ. Waga wa wemu na ge, nɛ na wu kan w'a gba ma ni, jɔi sicuumɔ pu lobulowii li ni. ⁷ Wemu bu se ta, wee na ba ye yanmuyɔ ye ta; nɛ na ba bye weefɔɔ Kile, weefɔɔ di bye nɛ pya. ⁸ Ga fyaara fɛɛ, ni piimu nɛ Kiricɛɛn wɛ, ni kakuubyii, ni sipyigbuu, ni dɔdɔɔ, ni sigaanfɛɛ, ni yapɛɛgaan, ni kafinejuu, pee bɛɛri tashɛgɛ na ba bye wetabaaga nafugibaaga kirimu wogo ki ni. Wee nɛ xu shuun wo we.»

Zheruzalemu-fomɔ wu keree

⁹ Cɛɛgbuugoo gbarashuun we w'a ni konɔ ki taaxɔɔ li wo kanhagbɔ tɛhɛɛ gbarashuun wu na ge, kee bye mɛlɛkɛɛ gbarashuun kenɛ ni. A wee mɛlɛkɛ wa di ba nɛ pye: «Pa naha, di cenabun wu shɛ ma na, Dubyapige ki shɔ we!» ¹⁰ A Kile Munaa di jé nɛ ni, a wu gari ni nɛ ni faabobotɔngɔ ka na; na shɛ Zheruzalemu shɛ nɛ na wu na diri na yiri fugba wu ni Kile yiri, fɛfɛɛɛ kulo le. ¹¹ Kile nɔɔrɔ ya bye li na, l'a bi jɔi, na wii na jaa ba vɛɛri nɛ wɛ, wemu w'a yàa ni pɛɛwa kagerɛnɛ ka ni kemu mɛgɛ ki nɛ zhasipu ge. ¹² A kasɔrɔtɔngɔ nigbɔhɔ ka di kulo li maha. Kujɔyɔ kɛ ni shuun yi bye li na, kujɔɔ bɛɛri mɛlɛkɛ nigin ya bye wà. Mɛyɛ y'a bi ka kee kujɔgɔɔ ki jɔ na. Yee

nɛ Izirayɛli kpɔnhɔɔ kɛ ni shuun wu mɛyɛ. ¹³ Kujɔgɔɔ taanri ki bye Kile-nɔhɔ ki na, taanri wa di nɛ camutomɔ pu ni, taanri wa di nɛ Kile-parama pu ni, taanri wa di nɛ pe pu parama pu ni. ¹⁴ Kagereye tahaɲaa kɛ ni shuun wu bye kulo li kasɔrɔgɔ ki jidaa. Dubyapige ki tudunmɔɔ kɛ ni shuun wu mɛyɛ y'a bi ka kee tahaɲaa ki na.

¹⁵ Mɛlɛkɛ wemu w'a jo ni nɛ ni ge, sannii publiin l'a bye wu kenɛ ni wu kulo le, ni kujɔgɔɔ kee, ni kasɔrɔgɔ ki taanna. ¹⁶ Kulo li kabaya shishɛɛɛ wu bye nigin. Li jidaa le, ni li kadaa li bɛɛri bye nigin. Mɛlɛkɛ w'a kulo li taanna ni lee publiin li ni. Li jidaa li bye kiloo kabɔfonɔɔ shuun di xhuu shishɛɛɛ (2.400). Li jidaa, ni li kadaa, ni li tɔngɔ bɛɛri nɛ nigin. ¹⁷ A wu kasɔrɔgɔ ki pɛɛɛ ti bɛ taanna, a ki pɛɛɛ t'i bye mɛtɛɛɛ kelee gbarashuun ni shuun (72), na saha ni sipyii pu wo daanna wu ni. Wee daanna we ninumɔ ni mɛlɛkɛ w'a wu wo daanna wu pye. ¹⁸ Kasɔrɔgɔ k'a yerenɛ ni zhasipu kagereye ni, kulo l'i nɛ sannii yɛ pyaa ba vɛɛri nivyeɛn nɛ wɛ, wemu ya wii na jaa ge. ¹⁹ Kulo li kasɔrɔgɔ ki jidaa l'a bi kemɛ yàa ni pɛɛwa kagereye nizaaya tuuyo bɛɛri ni. Nɔhɔdaan wo tahana li nɛ zhasipu kagereye, tahana shuun wuu li nɛ safiiri, taanri wuu li nɛ agati, shishɛɛɛ wuu li nɛ emerɔdi. ²⁰ Kaguro wuu li nɛ onikisi, gbaara wuu li nɛ sariduwani, gbarashuun wuu li nɛ kirisoliti, gbarataanri wuu li nɛ berili, gbarashɛɛɛ wuu li nɛ topazi, kɛ wuu li nɛ kirisopasi, kɛ ni nigin wuu li nɛ yasenti, tahana lisana nɛ amɛtisiti. ²¹ Kulo li kujɔgɔɔ gburaya kɛ ni shuun wu nɛ pɛɛwa kɔɔn pyaa kɛ ni shuun. Gbura nigin bɛɛri nɛ kɔɔn pile nigin. Kulo li pinnerɛ kpɛɛngɛ ki nɛ sannii yɛ pyaa ba vɛɛri nivyeɛn nɛ wɛ, wemu ya wii na jaa ge.

²² Nɛ ta Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ na lee kulo li ni wɛ, bani Kafɔɔ Kile, Se Bɛɛri Fɔɔ ni Dubyapige ke, peeyɛ pyaa ki nɛ lee kulo li Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ. ²³ Lee kulo li mago nɛ caɲa kpɛɛngɛ, kelee yenɛ wogo na wɛ. Bani Kile wo nɔɔrɔ we wu nɛ li kpɛɛngɛ. Dubyapige ki ni kpɛɛngɛ ki ma foro, na jɔi xuuni. ²⁴ Shi wu na ba jaaari kee kpɛɛngɛ ki na. Konɔ ki saannaa na ba ni pu naafuu wu ni na pu gan lee kulo li mu. ²⁵ Lee kulo li

kupɔgɔɔ na ba mugi yaha caɲa ni, ki shiin di wa da ga dɔ bɛ wɛ. Bani piige wa da ga wɔ wà wɛ. ²⁶ Saannaa pu wo naafuu wu kadugo na, shi wu wo fanha ke, ni wu baraga ki na ba se na gaan lee kulo li mu. ²⁷ Yanmunɔrɔgɔ ka shishiin da ga jé wà wɛ, kelee katanhana pyevɔɔ, kelee kafinejo wɛ, ga fo piimu yɛ mɛyɛ y'a ka Dubyapige ki ɲii sicuumɔ Kitabu wu ni ge, pee yɛ pu da jé li ni.

22

Nii sicuumɔ gba lɔhɔ ki keree

¹ Ayiwa, lee kadugo na a mɛlɛkɛ wu ɲii sicuumɔ gba lɔhɔ shɛ nɛ na, kee ya ɲí ba vɛeri nivyen ɲɛ wɛ, wemu ya wii na ɲaa ge. Kee bi foro Kile ni Dubyapige ki saanra koro li ni, ² na fuu kulo li pinnɛɛ kpɛɛngɛ ki niɲɛ ni. Tige tuugo nigin wa bye wà, kee ɲɛ ɲii sicuumɔ tige ke, kee bye wee gba wu kabaya shuun wu na. Yee funɲɔ ni tɔɲii kɛ ni shuun k'a nagoo pyi. Yenɛ bɛeri ni ki nagoo. Kee tige tuugo ki wɛɛɛ ya shi wu sipyii pu cuunɔ. ³ Lanji da ga bye nige bada wɛ. Kile ni wu Dubyapige ki wo saanra koro li na ba bye lee kulo li ni. Kile wo kapyebyii pu na ba wu pɛlɛ. ⁴ Pu na ba wu ɲaha ɲa, wu mɛgɛ na ba bye pu gbahaa na. ⁵ Piige da ga wɔ nige wɛ. Pu mago da ga bye sokinna kpɛɛngɛ, kelee caɲa kpɛɛngɛ na wɛ. Bani Kafɔɔ Kile yɛ pyaa na ba kpɛɛngɛ yeege pu mu, p'a gori yaha saannaa fo gbee.

Yesu taapana ya tɛɲɛ

⁶ Lee bɛeri kadugo na a mɛlɛkɛ wu nɛ pye: «Nakaara baa pe jomɔ pe ya fiinɲɛ, na ɲɛ can. Kafɔɔ Kile we w'a wu Munaa li kaan Kile tudunmɔɔ pu mu ge, keree kiimu k'a yaa na pye jɛri funɲɔ ni ge, wee w'a wu mɛlɛkɛ wu tun wu pa kee keree ki shɛ wu kapyebyii pu na.» ⁷ A Yesu di jo: «Li wii, Nɛ na ba jɛri funɲɔ ni. Wemu w'a kuu we Kitabu we wo kapajuuro ti jomɔ pu mu ge, wee ɲɛ duba pya.» ⁸ Nɛ Yohana ya kii keree kii logo, na ki ɲa bɛ na ɲii na. Ba nɛ ki logo, na ki ɲa bɛ wɛ, mɛlɛkɛ wu w'a bi ki shɛ nɛ na ge, a nɛ nuguro sin wee fɛɛ ni, na ganha na giin di wu pɛlɛ. ⁹ A wu nɛ pye na nɛ ganha bu da lee pye wɛ, na Kile wo kapyebye wee ɲɛ, ba

nɛ ni na cebooloo Kile tudunmɔɔ pu ɲɛ wɛ, ni piimu bɛeri p'a kuu we Kitabu we jomɔ pu mu ge, na nɛ w'a Kile pɛlɛ. ¹⁰ Lee kadugo na a wu nɛ pye sanha: «Ma ganha bu da we Kitabu we wo kapajuuro ti jomɔ pu tɔ wɛ, bani pu pyeduun w'a tɛɲɛ. ¹¹ Wemu wu ɲɛ sipyitiibaaga ge, wee wu kori wu tiibaara ni. Wemu w'a nɔhɔ ge, wee di gori wu nɔhɔmɔ ni. Wemu w'a tii ge, wee wu kori wu tiime ni. Wemu wu ɲɛ fɛɛfɛɛ ge, wee di gori wu fɛɛfɛɛ ni.»

¹² A Yesu di jo sanha na: «Li wii, nɛ na ba jɛri funɲɔ ni. Nɛ wo saraa yanmuyɔ yi wa na kenɛ ni, kɔnhɔ di sipyii pu bɛeri nigin nigin saraa na bɛ ni pu kapyegeɛ ni. ¹³ Nɛ ɲɛ Alifa ni Omega, nizhiime ni sama, ɲɔkɔɔnrɔ ni taxɔgɔ.» ¹⁴ Piimu p'a pu fàya jii, kɔnhɔ p'i já ɲii sicuumɔ tige pya wa ta, p'i jé kulo li kupɔgɔɔ ki ni ge, pee ɲɛ duba nagoo. ¹⁵ Ga puun, ni sigaanfɛɛ, ni dɔdɔɔ, ni sipyigbuu, ni yapɛɛgaan, ni kafineyɛ ya dan piimu bɛeri ni ge, ni piimu bɛeri p'a kafineyɛ kɔɔn ge, pee bɛeri na gori yaha kadaan li na. ¹⁶ Nɛ Yesu w'a na mɛlɛkɛ wu tun yee mu, wu shɛ kii keree kii paari n'a daa fɛɛ pu mu egilizii pu ni. Nɛ ɲɛ saannaa Dawuda tuugo shɛn, na ɲɛ wu kpɔɔn shɛn; ɲimugunɔ wɔrɔ li l'a ɲí ge, lee nɛ ɲɛ.

¹⁷ Kile Munaa le, ni cenabun w'a jo: «Pa!» Wemu w'a yi logo ge, wee bɛ wu jo: «Pa! Waga wa wemu na ge, wee wu pa. ɲii sicuumɔ lɔhɔ ki kaa ɲɛ wemu bɛeri na ge, wu pa ki gba mamama ni.»

Jomɔ pu taxɔgɔ

¹⁸ Sipyii piimu p'a we Kitabu we wo kapajuuro ti jomɔ pu nuri ge, n'a da pee bɛeri sɔnmi yaha jo, wa bu la fara pee jomɔ pu na, kanhama pemu keree k'a ka we Kitabu we ni ge, Kile na ba pee fara weefɔɔ mu. ¹⁹ Wa shiin bu la wuu we Kitabu we wo kapajuuro ti jomɔ pu ni, Kile na ba weefɔɔ niɲɛ wolo ɲii sicuumɔ tige ke, ni fɛɛfɛɛ kulo li ni, yee yemu keree k'a ka we Kitabu we ni ge. ²⁰ Wemu w'a kii keree kii can fiinɲɛ jo ge, wee ya jo: «Uun, n'a da ba jɛri funɲɔ ni.» Amiina. Mu wu pa, wù Kafɔɔ Yesu.

²¹ Wù Kafɔɔ Yesu wo niime we wu pye yi bɛeri mu. Amiina.